رسالهٔ

عزیزه

شرح ثبات العاجزین

شارحی: تاج الدین بن یالچغل شرحه شروعی ۱۲۲۱ نچی هجریه‌ده‌در.

وفاتی: ۱۲۵۳ نچی هجریه‌نك شعبانننده ایمانلی نام قریه‌ده وفات ایدوب مدفون اولندی. اما آتاسی یالچغل مما‌دیش مضافاتندن اولان کچی صون قریه‌سینك طاغنده مدفوندر.

قازان
مطبعهٔ کریمیه
۱۹۱۶

Казань.
Типографія Т. Д. „Бр. Каримовы"
1916.

2443

محترمیم عبدالله مخدوم ابن محمد ناصح مخدوم مرحوم دن فقیرغه هدیهٔ شاهانه و تحفهٔ خسروانه ایرور (۱۳۳۹) هجریه (۲) رمضان شریف

رساله‌ء عزیزه

شرح ثبات العاجزین

شارحی: تاج‌الدین بن یالچغل شرحه شروعسی ۱۲۲۱ نچی هجریه‌ده‌در.

وفانی ۱۲۵۳ نچی هجریه‌نڭ شعبانینده ایمانلی نام قریه‌ده وفات ایدوب مدفون ولندی. اما آتاسی یالچغل مماديش مضافاتندن اولان کچی صون قریه‌سینڭ طاغنده مدفوندر.

ناشری:
صباح کتبخانه‌سی

КАЗАНЬ.
Электро-типографія „УМИДЪ"
1912.

رب یسر ولا تعسر رب تمم بالخیر

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم

بسم الله الرحمن الرحیم

سانسز حمد اول خالق الکون والفساده که آدم اوغلانلرینی انواع فصاحت و بلاغت اوزره آراسته و پیراسته ایلدی * اوزن کنز مخفی اولدغیچون * اظهار قدرت ونعمتلر ایچون (فاردت ان اظهر) دیدی عالم الارواحده جانلری بسلیوب حکمت کامله‌سی ایله آتامز آدم علیه السلام‌نی عالم هیولی‌دن عالم صوره کلتوردی * وآنکا اسماء تعلیم ایلاب ملائکلردن مفضل ایلدی * بو جمله‌نک علهٔ غائیه‌سی بو آدم صفی‌دن بر حبیب یاراتوب آنی کندویه مقرب قیلمق ایچون ایدی (انی جاعل فی الارض خلیفة) دن مراد بو ایدی شول اجلدن (لولاک لما خلقت الافلاک) دیدی بس عناصر اربعه اضداد اولمایوب بر قالبده جنک وجدال اولمایوب توردقی بو سببدندر * یوق ایرسه بو اصول اربعه هر بریندن مهر و بلر ایدی * قچان که اول دورت دشمانی جمع ایدوب دوست ایلامکی کندونک کنز مخفی‌دن قدرتینی ظاهر ایدوب اوزینک قادر لکن بلدرمک ایچون‌در کندودن اوزلری عالم الکون والفساددن عبرت ایلایوب تقلید ورطه‌سندن قورتلمق ایچوندر قوله تعالی (اولم ینظروا الی ملکوت السموات والارض) وصلوات صافیات اول شاها که بو عالم الغیب والشهادة‌نک پادشاهی بو عالم العلیا والسفلی کل‌سی آنک طفیلنده اولمافی مقرر ومشهوردر (نظم) * (تعالی الله زهی خلاق عالم * ایدن بر قطره‌دن خلقی مکرم * مصوّر خاکدن تقویم احسن * ایدن گلزار گللردن مزین * بو صنعک لازمی توحید صانع * نه ممکندر توارد یا تمانع * حبیب حضرت خلاق عالم * علیه واله صلی وسلم * علو شأننه برهان اقوی * نصوص قاطعه یس وطه * نه رحمتدر سموات وزمینه * نظر قیل رحمة للعالمینه * تقربله ترقی اهتمامی * ورای عقلی اوادنی مقامی) * وهم آل واصحابلرینه رحمت اولسون که صفتلری (تراهم رکعا سجدا) دیو قرآنده یاد اولنمشدر نه حاجت اوله برا گوزنک مدحنه آنچلاین شاهنک محبتنده اولورسه (بیت) * (نه مدح یتار آلارنک

پایه‌سنك * آلار بولسه نبی‌نك سایه‌سنك * عجب اول طالع یار قوم ایمش * خداخو بلاب
آلاره بو فضلی ویرمش * قیاس قیل بوندن ای آدمی‌زاد * نه گوزه‌ل بختلو ایمش بولار یاد *
بولاره مدح ایتمك قانك اوله * که‌حاصل دعاك ایله‌اتمام‌ایله * که‌سن خدا رحمتندین نومید
اولمه * که آنکا امت اولدغیکچون اولمه * علیهم الرضوان مادام عالم الفنا * وارزقنا
شفاعتهم فی عالم البقاء * اما بعد بو کتابنی توزگان * معصیت بیپانینی گیزگان * بارچه
عمری فسق فجور ایله کیچکان * الله‌تعالی‌نك رحمتندن امید ایتکان * آدمیلر آراسنده
دشمان توتلغان * بارچه‌اشنی‌خداغه تابشورغان) * آز آزقلق کوب‌یازقلق کدی‌خلقینك
عالمی تاج الدین یالچغل اوغلندن التماس ایلدیلرکه ثبات العاجزین کتابینی ترکی تلینه
ترجمه قیلساك نه اولور ایدی دیدیلر سنده بر آز فن قوخوسندن دمشوقمزه کیله‌در
دیدیلر زیرا که اول ثبات العاجزین انواع لغت ایلان مدوّندر آنك گیزلی لغتلرینی
اوز تلمز ایله آنکلاتساك دیدیلر آنلرنك بو سوزلرینه نظرمز اولمادی مگر اوزمزنك
کوزم نوری بغرم پاره‌سی بر قزم وار ایدی التماس ایله‌دی یا آتا نه اوله‌که بو قومنك
التماسون خوش کورسه‌ك وکنه بزلر آندن فائده آلساق دیدی آنده هم نظرمز بولمادی
اوچنچی کره‌بو قزمز یا آتانه‌ایچون‌قبول‌ایله‌مدك بزلرنی عالم هیولی‌ده اصلابگزده صاقلاب
عالم صورده تربیه ایلایوب شفقت ایله گان ایردگز کنه نه اولا که آتالق مرحمتگزدین
دریغ ایلامساك دیدی بس بالضرور اول کوزم‌نورینك التماسینی قبول ایلایوب
ثبات العاجزین کتابینی شرح ایلامگه قصد ایلادم تاریخ هجرتنك (١٢٢١) نچی یلنده
(فی بیان اسم مصنف و سبب تألیف عزیزه)
یلقی یلنك تمام ایلادم بو شرحه (رسالهٔ عزیزه) دیو اسم‌ویردم زیرا که صاحب التماسنك
اسمی هم عزیزه ایدی شونك ایچون رسالهٔ عزیزه اولدی (کلدك اوزمزنك مقصودمزغه
قصه‌لرده آنداغ کلمشکه تاریخ هجرتنك مکك یوزنچی یلنده بخارا خلقی طاعت وعبادتکه
یالقاو اولوب بدعت اشلرنی سومك هوسنده اولدیلر (القصه بولار توقز یل بد و بدعت
اشلار آرتندین یوروب اصول دینلری خراب اواماغه قریب اولمش بخاراده رستان
دیگان بازارده بر اوغلان قاون وقاربوز صاتوب یورور ایرمش اول اوغلاننك اسمی
حبیب‌الله ایرمش (القصه بر کون اول اوغلان بو تفکرده ایکان بو بلدهٔ فاخرهٔ بخارا بونداغ
ضلالت برله‌تولوغ اولدی اولیالر علمی‌یقلدی یارب نه اولا که بو بنك‌کنی عزیز ایلاب
بونلارغه امر معروف ایلار قدری علملك بیرسه‌ك دیدی حق تعالی حضرتینه زار زار
آغلادی فی الجمله بر چهارشنبه کون خواجه بهاء الدین اولیانك قبرینه واروب آنده هم
حق‌تعالی حضرتینه چوق یالواردی بس اویقو غلبه قیلدی اویقوغه کیتدی توشنك خواجه
بهاءالدین‌نی کوردی بو صفتلیغ اورته بویلیغ کوك کوزلیك قزیل ساقاللیق‌ایدی ای
چکر گوشم حبیب الله سن سمرقند گه بارغل آنده بر صغر کتوچیسی اولور بنم مریدلرمدن
آندن تعلیم آلغل صوکره کلوب بخارا خلقینی حق اشکه دعوت قیلغل دیدی بس اوغلان

او یقوسندن اویغانوب عزم سمرقند قیلدی بر کون سمرقندکه یتدی آنده صغر کتوچیسینی کوردی اسمی اندرجان صوفی ایرمش گیزلو مریدلری چوق ایرمش بو هم اندرجان حضرتکه مرید مخلص اولوب کوب زمان آننك آکلاندی (القصه کونلرده بر کون شیخ حضرتی اندرجان ایتدی قایوکز بخاراغه باروب تعلیم بیره‌سزلر اول بخارا خلقی آزغون اولدی اولیالر علمی یقلدی مریدلردن هیچ برا گو جواب و یرمدی شیخ حضرتلری حبیب الله‌غه قاراب ایتدی بخاراغه سین بارغیل آنلارنی مرید ایله گل بن سکا اجازت بیردم دیدی بو حبیب الله اول زمانده یکرمی یاشنك ایدی ایتدی یا شیخ بلی سنك سوزکدین اعراض ایله‌مك کفرلکدندر لکن بر مجلسده دیمش ایردکزکه (شیخ اولدقی کمسنه‌گه دورت آلت کرك) اوّل حال کرك ایکنچی قال کرك اوچنچی سال کرك دورتنچی مال کرك حال بوکه بونلرنك هیچ برسیده منده یوق دیدی حال اولمایнچه مرید بسلمك بولماز قال اولماسه علم ظاهرگه جواب بیرمك یاراماز سال آنك ایچون کرك یاش اولساق خلایقلر استخفاف ایلر مال آنك ایچون کرك خلایقدن طمعدن بیزمك ایچون شیخ بو سوزنی ایشتکاچ جیب مراقبه‌گه باردی بر ساعت فکرندن قالقوب توردی جواب و یردی ای اوغلان بارغل یولك سکا هر برسی حاصل اولور دیدی بعدزان بو حبیب الله الله تعالی گه توکل قیلوب حضرت شیخ‌نی رابطه‌غه آلوب کیتدی بخاراغه یتار زمانده الله تعالی قرق یاشلی کمسنه صورتینه اوردی علم لدن کیمیا بلدردی خلایقغه هیچ بر احتیاجی قالمادی کلوب بخاراغه کردی بر ایسکی دکانگه کروب اولتوردی خلایقلر آراسنده نامشروع اشلر کورسه امر معروف ونهی منکر ایلادی وشول دکاننك یانندەغی اوغلانلرغه سبق و یرور ایردی بازارکان اهللرینك کوبی مرید اولدیلر بونك حال علمی بخاراده مشهور اوله باشلادی (القصه بر کون بخارا خانی اوزینك علمالرینی آشقه چاقروب احادیث نبویه اوقودیلر کوب عبرتلر آلدیلر علمالردن برا گوسی ایتدی یا پادشاه عمرك اوزون بولسون بزنك بخاراغه بر یالغانچی کیلدی کندوزینی اولوغ کوروب مریدلر تربیه ایلار ایرمش سن دخی بر مجلس قوردقکده آنی هم آلدرغل و بزلرنی دخی آلدرغل بزلر آندین عقاید دینیه‌دن اولان مسائل‌نی صورارمز اگر اشکال عقایدلاردن خبری بولماسه شهردین قوارمز دیدیلر بس بو اتفاقی قیلدیلر شاه مجلسندن چقدیلر (القصه کونلرده بر کون شاه دخی مجلس قوردی عالملرنی اوندادی وهم داملا حبیب الله‌نی اوندادی بو حبیب الله‌نك برهندی ایشاکی بار ایدی آکا مندی پادشاه مجلسینه باردی کردی عالملر آراسنده اولتوردی حال احوال صوراشدیلر بعده عالملردن برا گوسی ایتدی یا داملا حبیب الله خدانی نچك تانورسك ونچه صفت ایله بلورسك دیدی فی الحال حبیب الله جواب بیردی اگر خدانك برلکینی وصفاتینی تانومای تورغان بولسه‌لك ایتاین اگر امتحان ایچون ایتور بولساك منافقلرنك اورتاسنده ایرمش‌سن دیگاچ علمالر ابسم اولدیلر هیچ

(شیخلیقغه دورت آلت کرك بیانی)

برسی چون وچرا دیمدیلر بعدزان داملا حبیب الله ایدی بن قرآنده سورهٔ یوسفنی
تابمازمن دیدی فی الحال شول عالملر آراسنده براگوسی ایدی بن حالا سورهٔ یوسفدین
سبق اوگراندم بن تابارمن دیدی انشاء الله دیمادی قرآننی قولیغه آلدی کاغذلرنی
آقتاردی تابمادی آندین صوڭ بر عالم آلدی اول هم تابمادی آندین صوڭ بر
عالم آلدی اول هم تابمادی آندین صوڭ دخی براگوسی آلدی اول هم تابمادی
بولار بارچه‌سی متحیر بولدیلر آخر الامور بو داملا حبیب الله مصحف شریفنی قولینه
آلوب بسم الله دیوب آچدی سورهٔ یوسفنی کورگازدی بو اشدن طاڭ عجایب که قالدیلر
شیخ حبیب الله آندین چقوب اوز اشینه کیتدی بس پادشاه فاندقی عالملرگه ایدی سزلر
بو عالمنی دشمان کورمگزلر زیرا سزلر آنی بلدگزمو دیدی بارچه‌سی متحیر اولدیلر
اول مجلسدین چقدیلر (القصه کونلرده بر کون شاه دخی طوروب عالملرنی اوندادی
بارچه‌سی کلدیلر شیخ حبیب الله هم حاضر ایدی بایاغی ایشاکگه منوب کیلگان ایدی
اولتوردی پادشاه طعامنی خوان برله عالملر آلدینه کلتوردیلر پادشاه تناول ایلاڭ دیدی
هیچ برسی قول صوزماغه بازمادیلر بر ساعت مقداری توردیلر شاه بولارنی کوردی یه
نه ایچون طعامغه قول صوزمازسزلر طعام حلالدر دیدی آرالارندین بر ملا نیاز چوقماق
دیدیکی افندی بسم الله دیوب طعامغه قول صوزدی آنڭ آرتندین بارچه عالملر قول
صوزدیلر بو شیخ حبیب الله قول صوزمادی پادشاه ایدی یا داملا حبیب الله نه ایچون قول
صوزمازسن زیرا که بارچه عالملر بیارلر سن نه لوك یمازسن دیدی شیخ حبیب الله ایدی
طعامڭ حرامدر وعالملرڭ فاسقلاردر تون کون حرام ییب کوڭلارندین نور حکمت
زایل اولمش دیدی عالملر جواب بیردیلر بزگه شریعت ظاهرین قاراماغه بیوردی بزلر
شاهنڭ طعامی‌نڭ ظاهرنده حرام نرسه کورمدك سن نه لوك کورماین بیله دیو فتوی
بیررسن دیو عالملر آراسنده جڭ وجدال کوب بولدی حتی که شیخ حبیب الله‌نی یاقالاماغه
یتوشدیلر شیخ حبیب الله ایدی صبر ایلاڭ دیدی زیرا بو شاهنڭ صو آلوب طعام پشوردکی
قدوغغه بر کنیزاکی طاوق اولتروب طاشلامش اوچ کون ایرمش شاهنڭ هیبتندین قورقوب
ایتماز دیدی اگر تجربه ایچون شول قدوغدین صو آلوب منم ایشاکیمه کلتورسه‌لر
ایچماز دیدی اگر غیر قدوغدین کلتورساڭز ایچوب تویماز دیدی بس آنداغ قیلدیلر
اول قدوغدین صو کلتوروب ایشاك اوگنده قویدیلر ایشاك پشقریب ایچماز بولدی
آیاق ایله تیبوب توکدی غیری قدوغدین کیتوروب ایشاك اوگنه قویدیلر ایسه ایچوب
تویمادی حضرت شیخ بنم ایشاکم بو عالملردن عالمراك ایرمش دیدی بارچه عالملر متحیر
اولدیلر کنه شاه حضرتلری کنیزاکدن صورادی قدوغغه طاوق اولتروب تاشلادڭمو
دیگاچ بلی باردر دیدی طاوقنی قدوغدین چقاردیلر شیخ حبیب الله کرامتنه مقر اولدیلر
حق اولیا دیوب مرید اولوب اوّل شاه کردی آندین صوڭ عالم علما بارچه‌سی کردیلر

بخاراده نه قدر بدعت اشلر بار ایسه بارچه‌سی منقطع اولدی بخارا خلقی‌نڭ تون کون توفیق‌لری آرتدی کوب خلایق آڭا مرید بولدیلر مشهورلکی ایلدین ایلگه یایلدی (ناظم رحمة الله علیه سوزلری سمرقند ایلنده مینکلان آتلیغ آول بار ایدی اول آول‌نڭ جماعتی اکثر اینگولر ایدی اول آولده بر تیمر یار دیگان کمسه بار ایدی غایت صالح وتقوی کمسنه ایردی اصلی ونسلی نوغای خلقی ایرمش آندین بر اوغل توغمش آدینی الله‌یار قویدیلر اون‌یاشنده بخاراغه کیتوروب مدرسه‌گه صالدی علم‌لك اوگراندی کوب فن‌لر حاصل ایلدی یگرمی بیش یاشنده بخارا پادشاهی باج محکمه‌سنه توره قیلدی غایت قان توکگوچی خلق‌سز اولدی دایم فسق وفجور وعصیانده ایردی خلق ارنی بیك رنجتور ایردی کونلرده بر کون رستان بازارنده شیخ حبیب الله‌نڭ بر مریدی وخلیفه‌سی بازار کانلردین بر نرسه آلدی باج محکمه‌سینه معلوم ایلمدی آلوب بارورده الله‌یار توره‌گه ملاقات اولدی نه ایچون باج محکمه‌سینه نامغالاته‌این آلوب بارورسن دیب توتدی قامچی ایله قاتی اوردی مریدنڭ باشی یارلدی قانلر آقدی شیخ حبیب الله مجلسینه باردی الله یار توره حالندین شکایت ایلدی شیخ حبیب الله ایدی صبر ایله من آنی سزلر تیك ایلاین دیب قولینی دعاغه کوتاروب بو توره‌نی بولار تیك غریب کوڭل ایلاگل دنیا وآخرت مرادینی وبرگل دیب دعا ایلدی آغزندین چقمازدین بورون الله تعالی دعاسینی قبول ایلدی شول ساعت الله یار توره‌نڭ کوڭلینه غوغا توشدی اوزی‌نڭ یمان فعل‌لرینی ایسینه توشوروب یغلادی اوّل تلینی آچوب ایتکان بیت‌لری بودر (بیت)*(بنم با شمغه خوش سودا دوشبدر * کوڭل بازارینه غوغا دوشبدر * دیدم ای تن نه سودادر نه اشدر * سپاهنگه قلچ برله اورشدر) * دیب شیخ حضرتلرینه یغلاب کلدی خانقاده تزینی چوگوب اولتوردی ایتدی یا شیخ اجازت بولورمو مدرسه‌گه کروب تعلیم آلساق دیدی شیخ ارخاءِ عنان ایلاب ایتدی سز چلاین توره‌نڭ مقامی موندلغ بر دگلدر بو غریب‌لر مقامی‌در دیدی بو سوزنی ایشتکاچ الله یار زار زار یغلادی بعد زان شیخ ایتدی من سنی مریدلك‌گه قبول ایلارم ایکی تورلك شرط ایله دیدی اوّل بودرسن بخاراده نه قدر ایولر باردر بارچه‌سینی تلانچیلك ایلاب یورگایسن ایکنچی قصابقه‌بار وب مڭا بر قوینڭ باشینی ودورت آیاقینی وتیزاکلی قارنینی بر یولی آلوب کیلگایسن دیدی الله یار قبول ایلدی (ایمشلرکه الله یار توره‌نڭ اوچ خاتونی بار ایدی ایکی قزی و بر اوغلی بار ایدی بر قزی‌نڭ اسمی امینه ایدی ایکنچیسی حلیمه ایدی اوغلی محمد صادق ایدی قایچان بولار الله‌یار توره‌نڭ تلانچیلك قیلغانینی کوردیلر ایرسه ایدیلار آنامز مجنون اولوبدر دیدیلر (القصه الله‌یار قصابقه باردی شیخ ایتکان نرسه‌ارنی آلدی بر قولینه قوینڭ باشینی توتدی و بر قولینه دورت تویاقینی وتیزاکلی قارنینی باشینه دستار ایتوب چرمادی تیزاکی صقال بویندن آغار ایدی بخارا خلقی مونی کوروب طاڭ عجایبکه قالدیلر الله‌یار توره تیلورگان ایمش

(قصهٔ صوفی الله یار رحمه الله تعالی)

دیدیلر الله‌یار قصاب طرفندین شیخ غه‌ینکانچه ولایت صغری مقامنه یتشمش بعضیلر ایتمشلر
ذکر مقامینی تابدی (القصه شیخ خدمتنك اون ایکی یل قالدی کشوفات ومقامات اورنلرینه
ایرشدی (دورت کتاب تصنیف ایلدی) اوّل مسلك المتقین ایکنچی مراد العارفین
اوچونچیسی مخزن المطیعین دورتنچیسی ثبات العاجزین بو دورت کتابینی تصنیف
قیلوب خلق آراسنده کرامتی مشهور اولدی شیخ حبیب‌اللّه‌نك معتبر خلیفه‌لرندن
اولدی (ایمشلر ثبات العاجزین دورت کتابنك اچنده گوزه‌لره‌گی ومشکل‌ره‌گی
تورور زیرا که انواع لغت ایله مدوّندر شونك ایچون بوفقیر تاج‌الدین التماسلرنی
قبول ایلاب اوّل‌الله اسمی برله شرحه ابتدا قیلدی (بیت) * کلید بسمله گلذار علمك *
رواجی رونقی بازار علمك * صدارت خصلت نظمی الهی * اقالیم کلام پادشاهی *
ثنا سلطانیدر الحمد لله * تورور رونقی هر شام سحرگاه * بوتاج‌الدین الهی بی‌نوادر *
ترحم قیل الهی بی نوادر * حضور ایلدی قلبه کا مکاهی * عنایت ایله بفضل الهی *
ثبات العاجزین کم بر بدیعدر * ملل اربابنه غیر خفی‌در * طریقتده اولان هر بر
عقیده * اولور نظمی‌ده بر مهر فریده * حلاوتنده بگزر قند مصره * رواجی بولنه
تا روز حشره * بیلم دیرسك بوفنده علم حالی * نظردن قوسه بونظم اللآلی * بونظم‌دن
الله یار مرادی * بیان اهل سنت اعتقادی * ثنا للخالق غبرا وافلاك * براتدی قطره‌دین
گوهر پاك)* یعنی ماقتامق وپاکله‌مك شونچلاین الله اوزرینه اولسونکه کوکلرنی
ویرلرنی یاراتدی بو ایکینی اوّل ایتماکینه سبب اول اولدیکه کوکلرده ویرلرده عبرت
کوبدر کورمیسکمی کوکلرنی اوستمزده ترا کسز توراردر قوله تعالی (والی السماء کیف
رفعت) یریوزنك تورلی چچه‌کلر یاراتدی یاخود شونك ایچوندر قایچان آدم اوغلانلری
عالم الاشباحدین عالم صوره کیلسه‌لر کندولرینی بلورلك اولفاچ کوزلرینه اوّل کورنگان
ییر ایله کوکدر اوّل آلارنی کوروب غیر نرسه‌لردن عبرت آلماق ایچوندر غبرا مونده
ییر معناسینه‌در قطره‌دن مراد نطفه یعنی آتالر بیلنده بسلاب آنالر رحمنده مقر ایلدی
گوهر پاك دیدیکه آدم اوغلانلریدر قطره‌دن بولغان همزهٔ وحدتدر یا قطره‌دن
مراد عبدالله بن عبدالمطلب شهوت صوویدر گوهر پاکدن مراد محمد مصطفی صلی الله علیه
وسلم‌در ای وجه اولورسه‌ده عالمده بولغان نرسه‌لرنی عبرت ایچون یاراتدی خلق لفظینك
غبرا لفظینه اضافه‌سی من قبیل ضارب زید دیرلر تأمل تأکید ایچون بیوردیکه *(سموات
اونی توتدی معلق * جهانه حکمینی کورسه‌تدی مطلق) یعنی کوك ایونی ترا کسز یاراتدی
بو ترا کسز یاراتماغی خلقغه عبرت ایچون شونك ایچون عبرتلر آلوب حق تعالی‌نك
برلکینی آندین قاراب بلگایسزلر * (قیلوب غبرا مدارن ذمهٔ حوت * بنی آدمگه آندن
قسم ایتار قوت) * یعنی قیلدی الله تعالی یرنك اصلینی بالق اوستنده شول بالق اوستنك
بولغان ییرلرده الله تعالی آدم بالالرینه رزقنی اول‌شوب بیرور بعضسینه کیك ایلدی

(صورق الله یار دورت کتاب تصنیف قیلدی)

بعضسینه طار ایلدی قوله تعالی (نحن قسمنا بینهم معیشتهم فی الحیوة الدنیا) ایمشلرکه
یبرنی کوتارگان بالقنك اسمی نونتدر ابن عباس رضی‌الله عنهما ایدی حق تعالی بو یدی
قات یبرنی بر اوگز اوستنه قیلدی اول اوگزنك اسمی یهوده‌در اول اوگزنی بالق مییقنده
باصدروب قویدی اول بالقنی دریا اچنه قویدی اول دریانی قارانغولق اوستنه قویدی
اول قارانغولقنی ییل اوستنده قویدی و بعضیلر ایمشلر قارانغولق ییل‌نك آستنه‌در اما
بوقارغی روایت اصح‌درکه موندین عبرت آلوب بلگایسز دنیانی ییل‌طوتار ایرمش ییل‌نك
قایچان بر ییرده طورماقی اولسون شونك ایچون عزیز عمرلر ییل تیك کچار ایرمش
وشونك ایچون آخر دنیانی ییل خراب ایلر ایرمش بس بو فانی دنیا ییل اوستنده اولسه
آندن بقا استه‌مك محالدر تأمل *(پدید ایندی جهان اچره فواصل * قیلور هر فصله تورلیك
نشئه حاصل)* یعنی یاراندی‌الله‌تعالی بو دنیانك ییل تیك اوتما کینی دورت فصل اول‌ره
اوّل قش فصلی ایکنچی یاز فصلی اوچنچی جای فصلی دورتنچی کوز فصلی بس یاز
کونلرنده اولوك ییردن اوله‌نلرنی ترگزر وچقارور بو دلیلدر آدم اوغلانلرینك قبرندن
قوبوب ترلماکینه اشارتدر جای فصلنه اوله‌نلر تمام اوسوب کامل‌لك بوله تربلورلر بو
اشارتدر آدم اوغلانلرینك فانی دنیاده بر آز عیش وعشرت ایتماکلرینه کوز فصلنه بایاغی
کامل اوله‌نلر تمام چه‌چه‌کلرندن آیرلوب قوری باشلار بوهم اشارتدر آدم اوغلانلرینك
یکتلگی تمام بولوب قاریلق تورینه کروب کوز قورغان اوله‌ن کبیدر قش فصلنده
بایاغی توزوك دنیا بوزولوب نفیس صولار طوگوب قار یاغوب کل حیوانات اوستینه
مشقت اوغرار بوهم اشارتدر قیامتده قوبوب کل مخلوقاتنك اوستینه قایغو کیلوب اوز
حاللرینه مشغول اولماغه (ایمشلر بو فانی دنیا ایچنده‌گی هر نرسه‌لر آخرت علامتینه
اشارتدر * (عجب صنع کورك احکام تقدیر * قیلور بر فرصدین عالم کوزن سیر)* یعنی
اول الله تعالی‌نك عجایب قدرتلرندن بزلرگه ظاهر بولغوچی اولدر اوزینك حکمی
وتقدیری ایله بارچه دنیا خلقینی طوق قیلدی کوزلرینی بر کومه‌چ ایله اول کومه‌چدن مراد
قویاشدر یعنی اول قویاش بزنك کوزمزگه کومه‌چ کبی کچره‌ك کورینه‌در آنداغ کچره‌ك
بولسه‌ده کل دنیا خلقی آنك نورندن طوق بولوب اوزلرینك حرکت وکسبلرینه یورورلر
صاتو بازارلرینه بارورلر ونورندن قرآننی درست اوقورلر واوقات خمسه‌نك وقتینی
بلورلر قوله تعالی (وجعل الشمس سراجا) بس بو قویاشنك مشرقدن مغربکه یورمکی
بارچه‌سی آدم بالالرینك فائده‌سی ایچوندر کشافده کیتورمش که ابن عباس رضی‌الله
عنهما ایتور بو قویاشنك اولوغلقی بو دنیا مقداریدر قش کونلرنده یدی قات کوك
اوستنده یورور جای کوننه دورتنچی قات کوك اوستنده یورور (سؤال بو قویاش بو
مقدار اولسه بزنك کوزمزگه نیچوك کچکنه کورنور جواب اولدر یراق اولدنی ایچون
کچك کورنور زیرا کوك بوله برنك آراسی بش‌یوز یللق یولدر وکوکنك قالونلقی هم

بش یوز بللق یول تورور وهر کوکلرنك آراسی اوشانداقدر قیاس ایلاکه نیچه یوز بللق یولدن قویاش کوزمزگه کورنور بو قدرتلرنك عجبره کی تورور (ایمشلر قویاشنك اوچ یوز آلتمش اورنی بار هر کونده بر اورندین چقار بر اورنغه کرور بو آراده کوب قصه‌لر باردر کیراك بواسه تفسیر کتابلرینه باقك قرص قاف‌نك ضمه‌سی ایله صاد مهمله ایله جمع قریصه‌در بروزن عینه وحجیره کبی معناسی کچراك کومه‌چ دیما کدر لکن مونده کنش معناسینه استعاره آلندی تأمل *(اراده قیلسه اول حی توانا* قیلور بر لحظه‌ده بلماس نی دانا) * یعنی الله‌تعالی تلاسه قادر تریك الله‌تعالی بلمکسزنی بر صولوده یاخود بر ساعتده عالم ایلر وبلوکلو ایلر نته‌که بیت ثانی‌ده ایتور * (صفی توفراغن ایتکاچ جان ایله جسم * نیچوك کم ایلدی دانای هر اسم) * یعنی کورمازمیسن الله تعالی آدم صفی‌نی توفراقدین براندی‌هیچ برا گودن‌علم‌لیك آلدرمای آنداغ اولسه‌ده حق‌تعالی کوکلینه الهام بیردی‌هر نرسه‌لرنك اسمینی بلدردی آدم‌علیه السلام فرشته‌لرگه یتمش ایکی تورلیك تل ایله سوزلاشدی بوطاك عجبدن دگلمی آدم علیه السلام‌نی بر صولوده عالم ایلدی آدم علیه السلامنك یراتلمق قصه‌سی قصۂ ربغوزیده مذکوردر آنده باقك *(خلاص ایتسه براونی رب‌الافلاك * قالور تاغ آستیده آندین چقار پاك) * یعنی الله تعالی برا گونی خلاص ایلامك تلاسه‌اول کمسه بلاوقضا تاغینك آستنده‌قالسه‌ده چقارور الله‌تعالی اول‌قلنی هیچ بر زیان کورگازماین اول‌قادر الله‌تعالی یرلر وکوکلرنی یاراتقوچی الله تعالی نته‌که بیت ثانی‌ده بیان ایتر * (نچك کم توندی طوفان دشت طاغی * ولکن بولمادی‌هول نوح آیاغی) یعنی نچوك کوروب ایشتوب بلمزمیسن حضرت نوح علیه السلام طوفانی قالقوب هر بر بیوك طاغلرنك اوستنده قرق آرشون صو بولدی مشرقدین مغربکه‌چه‌یر یوزی صو بولدی بارچه کافرلر هلاك اولدیلر مگر نوح‌علیه‌السلام سکسان کشی‌برله آیاقلرینه چق‌ده تیمایین خلاص بولدی شونك کبی الله‌تعالی بر شهر خلقینه بلا وقضا کلنورسه آرالرنده براونی خلاص ایتایین دیسه شول نوح علیه السلامنی توفاندن قالدردقی کبی بو بنده‌نی آنچلاین قالدروب خلاص ایلرسه هیچ عجب اولمیه وطوفان قصه‌سی تفسیر کتابلرنده باردر آنده باقك مونده یازمق ایله کتاب اوزاق اولور هول چق‌صوو ی‌معناسنده‌در قاشقر خلقی ایله عثمان خلقی‌نك آراسنده مشترك لغتدر * (خلیل الله ایچون یاندردیلر نار * قدم قویمای ارشال اوط بولدی گلزار) * یعنی ایمشلر کم ابراهیم علیه السلامنی نمرود لعین اوطقه آتدی ابراهیم علیه السلامنك آیاقی ارطقه تیمازدین بورون اوط ایچی بارچه‌سی گل باقچه‌سی اولدی ابراهیم‌علیه‌السلام اوطدین خلاص بولدی (ایمشلر کم اول اوط اوچ کون تون دورت ساعت یاریم یاندی جمعه کون عاشوره کونده ابراهیم علیه السلام اوطدین چقدی قال الله تعالی (قلنا یا نار کونی بردا وسلاما علی ابراهیم) الایة ابراهیم‌علیه‌السلامنك نه ایچون اوطقه آتلماق قصه‌سی

(قصه عاد)

قصه‌لرده مذکوردر (نظم) *(یغار نمرود اوکده نار گرغان * حابلمه ایدر اول ناری گلستان * غضب بیل عادیلرنی قیلدی نابود * ایدی اول بیل نسیم تامرهود) * یعنی الله‌نك قهر بیلی عاد قومینی بوق ایلدی اول بیل هود پیغمبر قومینه یومشاق بیل اولدی عاد قومینه قهر بیلی بولدی (ایمشلرکم عاد بر پادشاهنك اسمیدر قومی قبیله‌سی کوب ایدی قامتلری اوچ یوز آلتمش قاری ایدی وایکاری یوز ایللی قاری ایدی بولار بیك جهانده الوع قوملر یوق ایدی قایچان بو عادیلرنك فسق وفجور اشلری کوب اولماچ الله تعالی آنلرغه هود پیغمبرنی یباردی آنلر هود پیغمبرنك سوزینی قبول ایلمدیلر شونك ایچون الله تعالی آنلرنی بیل برله هلاك ایلدی برنده قصه اوزاندر قصص الانبیایه بانك آنده مذکوردر نسیم یومشاق معناسنده‌در * (بالق قارننده بر صاحب کرامت * حله اولتوردی وحقدی سلامت) * یعنی بالق قارننده بر کرامت اباسی قرق کون توردی آندین سلامت چقدی صاحب کرامتدن مراد یونس علیه السلام‌در یعنی یونس علیه السلام قرق کون بالق اچنده قالدی آندین صوك الله تعالی‌دین امر بولوب بالق قارنندین چقاروب یونس علیه السلامنی دریا یقاسینه تاشلادی هیچ بر اعضاسینه زیان تیمادی (ایمشلرکم یونس علیه السلام بالق قارننده توردقده بو تسبیحنی ایتور ایرمش (لا اله الا انت سبحانك انی کنت من الظالمین) یونس علیه السلام بالق قارننه کرمك قصه‌سی قصص الانبیاء کتابنده مذکوردر بونده یازمق ایله کتاب اوزون بولور چله چهل روزدر معناسی قرق کیچه کوندز دیمکدر صاحب کرامت معناسی صاحب خوارق عادت معناسنده‌در * (اگر امر ایتسه کمنی فارق الفرق * کاور عرب اوستیدین بر لحظه‌ده شرق) * یعنی طالك یاراتقچی الله تعالی بیورسه‌یرا گونی مشرقدین مغرب که کتورور آنی بر صولوده مغربدن مشرققه هیچ بر آلت واسبابلرگه محتاج بولماینچه کورماییسن بلقیس تختنی آصف بن برخیا کوز یوموب آچقونچه سلیمان پیغمبر اوکنگه قویدی و پیغمبرمز صلی الله علیه وسلم بر ساعتده یدی قات کوکنی گیزوب عرش کرسی اوستندین اوتوب الله تعالی برله توقسان ملك سوز سوزلاشدی کته قایتدقنك توشاکی‌نك اسسیلککی بتمگان ایدی بس الله تعالی بنده‌لرینه بوقدر قوّت بیردی اوزینه نیچان مشکل بولور یرا گونی بر صولوده مشرقدین مغربگه کلتورورگه دیمکدر فارق مونده آیرغوچی معناسنده‌در الفرق طالك وصبح معناسنده‌در غرب مغرب معناسنده‌در شرق مشرق معناسنده‌در یعنی الله تعالی اگر امر ایلاسه کیچ ایله کوندوزنی ییورغوچی الله دیمکدر بوقاری بیتنك مثالینی کلتوروب ایدی * (نچوك کم دوستینی سلطان کونین * ییوردی ساعتیده قاب قوسین) * یعنی عجبمی ایدرسنك دنیا وآخرت پادشاهی محمد مصطفی صلی الله علیه وسلمنی بر ساعتده دورتنجی کوك اوستینه مندروب سدرة المنتهی یقاجینه آشروب جبرائیل علیه السلام ایکی یایه توتقاسی تیك بولدی بویقین ایلامکی قرآنده نابتدر قوله تعالی

(فكان قاب قوسين او ادنى) شونك كبى الله تعالى بزلارنى هم بر ساعتده يامانقلرمزنى تبديل
ايلاب بر ساعتده اوز ينه يقين ايلاسه هيچ عجب بولماغاى كونين دن مراد دنيا وآخرتده
قاب مقدار معناسنده در قوسين ايكى يايه نك توتقاسيدر قايچانكه ايكى يايه نى
كرش اوروب صرتلرينى بر برسينه اورساق قوسين ديرلار يعنى بيك يقين اولمقدن
كنايه در نتاك عربلر اينورلار قچان برا گونى دوست كورسالار (دنوتنى قاب قوسين)
يعنى يقين اولدك بگا ايكى يايه توتقاسى قدرى ديمكدر عربلر ء دتجه الله تعالى قرآنده
ياد ايلدى * (اگر هر كم گه بيرسه عز وامداد * كلور خدمتيگه جن وآدمى زاد) * يعنى الله
تعالى تلاسه برا گونى عزتلاملك گه وآگا نصرت بيرمكيگه كلور آگا خدمت اينارگه آدميلر
وپريلر نتاك كه بيت ثانيده بيان ايلدر * (سليمان كم ايكوردى انس وجن دين * آنك
فرمانى ايردى بر يكين دين) * يعنى كورمزميسك سليمان بن داود عليهما السلام حقيده جمع
اولدىلر آدميلر وپريلر قوشلر وقورتلر وتولوطلر وييللار ونه كم بر ايله كوك آراسده
ياشيدر توبانده گى نرسه لر بارچه سى آگا خدمت اينار ايردى آگا خدمت ايتدرورگه
سببچى اولغان نرسه سى بر يوزك قاشى ايردى حق تعالى بولارنى سليمان پيغمبرگه مسخر
ايلدى اول يوزك قاشنده اوز يلك الوغ اسمى ايردى شونك ايچون بو حيوانلر آگا خدمت
اينارلار ايدى (ايمشلر اول يوزك آلتوندن ايردى وبعضيلر ايمشلر كموشدن ايردى
وبعضيلر ايمشلر لعل طاش ايردى وبعضيلر ايمشلر اول يوزك نه چقدن ايردى بو سوز
درستدر نه كه عبرت آلوب بلگايلر بو بر ايله كوك آراسنده غى نرسه لر بر درهم باچق
قدر در نا كم دنيانك الله تعالى قاشنده اوچسزلعيى وز بوشلغى بلگايلر (ايمشلر اول
يوزك نك اسمى ميمونه ايردى (اما بعض عالملر ايمشلر اول يوزكنه يازلغان بو اسم
ايردى (كن فيكون) وبعضيلر ايمشلر اسم ايرمز ايردى بر حكمت سوز ايردى اول
سوز بو ايدى (الدنيا ساعة فاجعلها طاعة) الحاصل اول يوزك سليمان پيغمبرنك بارمقده در
ايكوردى جمع اولمقدر مصدر لازم ومتعديدر ايكين نوننك كسرى ايله وكافنك كسرى
ايله يوزك قاشى معناسنده در (ايمشلر اول يوزك آدم پيغمبرنك يوزكى ايردى آتادين
آتاغه اوغلدين اوغلغه قالوب سليمان پيغمبرگه تيگدى (ايمشلر قچان قيامت كونى قريب
بولسه اول يوزك دابة الارض قولينه كرور ايرمش حاصل كلام سليمان پيغمبر
عليه السلامغه بو قدر دولت اولورغه اول يوزك سببچى ايردى يوق ايرسه اول يوزك
بر درهم قدرى ايردى نتاكه بيوردى تأمل * (عرض قدرت نمايع ايلدى فاش * وگر نه
قدر ايردى بر درهم طاش) * يعنى حاصل كلام الله تعالى اوزينك قدرتينى اظهار ايلدى بو
يوزك سببلى سليمانغه دولت بيرمكى اوز بندك قدرتينى كورگاروب بنده لر ينه عبرت
ايچوندر يوق ايرسه اول يوزك نه اولايدى زيرا كى بر درهم آغرى طاش ايردى تا كه
بلسونلر ايچون دنيانك ر بوشلغى الله تعالى قاشنده بر درهم طاش قيمتى قدر يندر صاحب

(قصهٔ عصا موسی علیه السلام) (موسی علیه السلام طایاقنڭ اون خاصیتی بار)

عقلغه مخفی دگلدر (بس معلوم اولندی تسخیر مخلوقاتنی خاتم گه اضافه سیبی اسناد مجاری
دیرلر (انبت الربیع البقل) قبیلیندندر زیرا که افعال الله اغراض ایله معلل اولماس
مشهوردر * (کلیم ایلکنده گی قوتلوغ عصایی * گهی کوفر ولك ایدی گاه آژدهایی * یعنی
کورمزمیسن موسی کلیم اللهنڭ قولنده غی مبارك طایاغی بعض وقتڭ دریادن کیچکانده
کوپر اولور ایدی و بعض وقتده دشمانلر کوزینه اژدها یلان اولوب کورنور ایدی
اماری علمالر ی ایدیلر اول طایاق هم آدم پیغمبر طایاغی ایردی آتادن آناغه اوغلدن
اوغلغه قالوب شعیب پیغمبر علیه السلام قولینه دوشدی قچانکه موسی علیه السلام فرعوندن
قاچوب مدین ایلیگه باردی آنده کوب زمان اکلندی شعیب پیغمبر قزی صفورانی
نکاحلندی شول زماننده بو طایاقنی شعیب بلاوچ علیه السلام موسی سوجیگه بولاك بیردی
تا که فرعون گه باردقده بو طایاق تعویذ اولور دیدی (ایمشلر اول طایاقنڭ اون تورلی
عجب تانسوق اشلری بار ایردی (اوّلگیسی بودر قایچان موسی علیه السلامغه بر
دشمان یولقسه بو طایاق آدم صورتینه کروب اول دشمان برله توقش قیلور ایردی
(ایکنجی اولدر قاراڭغوده یپانده قالسه موسی علیه السلامغه چراغ اولور ایدی (اوچنجیسی
اولدر قایچان موسی علیه السلام یپانده قدوغ تابسه اول قدوغنڭ چیلاك یب ارلماسه اول
طایاقینی قدوغ تو بینه ییار ور ایدی اول طایاق اوزاتوب قدوغ تو بینه یتار ایردی اول
قدوغ تو بنده گی باشی چیلاك اولوب صو آلوب چقار ایردی آنڭ ایله طهارتلنور ایردی
(دورتنجیسی قایچان موسی علیه السلام یمش آشامق تلاسه اول طایاقنی یرگه قاداب
قویار ایدی اول طایاق بر الوغ یمش یغاچی اولور ایردی بوتاقلر اوسوب یمش تور
ایردی اول یمشدن تو یغانچه آشار ایردی (بیشنجی دریاده کویمه اولور ایردی موسی
علیه السلام آنگا اولتوروب دریادن چقار ایردی (آلتنجیسی اول طایاقنڭ باشی ایکی
آیرلی ایردی بر آیریسندن سوت و بر آیریسندن بال چقار ایردی موسی علیه السلام
تلاسه بال ایچار ایردی وتلاسه سوت ایچار ایردی (یتنجیسی قایچان موسی علیه السلام دفرگه
یناغ باروب آرور بولسه بو طایاق یوکرك آط بولور ایردی موسی علیه السلام آطلانوب
بارر ایردی (سکزنچیسی قاچان موسی علیه السلامغه خوب یز کرك بولسه آندن خوب یزلر
وقوخلر چقار ایردی (توقزنجیسی قایچان موسی علیه السلام قاتینه اوغری وحرامی کلسه اول
قچقور ایردی یا موسی اوغری کلدیر ایدی آنڭ ایله سوزلاشور ایردی (اونجیسی دشمانلر
کوزینه بر الوغ یلان اولور ایدی (ایمشلر اول طایاقنڭ اوزونلغی اون آرشین
ایردی موسی علیه السلامنڭ بوئی هم اون آرشین ایدی (ایمشلر اول طایاقنی موسی
علیه السلام دنیادن اوتکاچ فرشتهلر کیلوب بخارا صحراسینه دفن ایلدیلر قایچان قیامت
کون بولسه دابة الارض قولنده بولور ایرمش (ایمشلر اول طایاقنڭ اسمی انیفه ایردی
و بعضیلر ایمشلر غیاثه آتلغ ایردی حاصل کلام اول طایاقده آرتق اش وقی ایردی

مگر اینی عز وجل نڭ قدرتی ایدی نتاکه بیوردی *(غرض قدرت نمالیغ ایردی ای دوست * وگرنه ایردی بر قد چوب بی پیوست)* یعنی حاصل کلام اینی عز وجل قدرتن بلدرمك ایچوندر یوق ایسه اول طایاق بر قابقی قوبقان آدم بویی قدری یغاچ ایدی آندن آرتق اش یوق ایدی مگر اینی عز وجل قدرتن اظهار قلوب بندەلر آندین کوروب عبرت آلسونلر ایچون ایلدی نتەکە بیوردی (اگر امر ایلسه کونین بر پای * قیلور بر پسته نڭ بو چاغینه جای)* یعنی الله تعالی امر ایلسه دنیا خلقی ایله آخرت خلقی کلسینی جمع ایلاب بر چیکلەوك قابغینڭ بر پو چماغیغه قویار دنیا وآخرتنی طار ایتمایوب وچیکلەوك پوچماغینی کیڭ ایلمیوب دیمکدر پسته فارسی باسیڭ ضمەسی ایله چیکلەوك معناسیندەدر حاصل کلام بوندا اینالوغ اش حق تعالی حضرتیگە مشکل دگلدر نتاکه مثالی بیوردی *(دیدیلر حضرت روح الامین نی * قاناتی جایسه توتار روی زمین نی)* یعنی روایتدە آنداغ ایدیلر حضرت جبرائیل قاناتینی جایب توروور بولسه بارچه یر یوزینی آلور ایمش یعنی بو دنیانی قابلاب و بورکاب توروور ایمش کنه مثالنی ایدی نتەکه بیوردی *(آنڭ دیك جبرائیل سدره پرواز * محمد یکیدە ایتور ایدی راز) یعنی شوندا ینی اوغ اولغوچی جبرائیل علیه السلام بعثی وقتدە سدرة المنتهی یغاچیدین توشوب پیغمبر علیه السلام نڭ طون یکندن تیروب وحی سوزلرینی ایتور ایدی جبرائیلنی کچك ایلامایچه پیغمبر علیه السلام نڭ یکینی کیڭ ایلامایچه (ایمشلر جبرائیل علیه السلام نڭ بیش یوز قاناطی بار ایدی تیکمه قانانیڭ آراسندە بیش یوز یللق یول توروور (ایمشلر جبرائیل علیه السلام پیغمبر علیه السلامغه وحی کیتورگاندە اوز صورتی برله کیلماز ایدی کوبرەك وقتدە دحیة کلبی صورتیدە کیلور ایدی دیمشلر (اماری علمالری ایمشلر پیغمبر علیه السلام جبرائیلنی اصلیه صورتیدە بر مرتبه کوردی آرتق کورمدی تفسیر بغویدە ایتور کونلردە بر کون پیغمبر علیه السلام ایتدی یا قرداشم جبرائیل بڭا اصلیه صورنگنی کورگاز دیدی جبرائیل علیه السلام ایتدی یا محمد طاقت طونا آلمازسیڭ دیدی پیغمبر علیه السلام ایتدی کورمك تلیمن دیدی جبرائیل علیه السلام ایتدی مدینەدە بقیع گورستانینه بار سین آندە بر کون حاضر بول الله تعالی یارانقان صورتمنی کورگازرمن دیب وعدە قیلدی پیغمبر علیه السلام بر کون بقیع گورستانینه کیلدی جبرائیلنی اصل صورتیدە کوردی قانانی ایله کوك د امنی باغلامش پیغمبر علیه السلامنڭ هوشی کیتوب یقلدی بر زماندن صولڭ هوشی کیلوب توردی جبرائیل علیه السلام اون صورتدن دونوب دحیة الکلبی صورتینه کردی دیمشلر *(اگر قیلسه برا گونڭ حقلقن فاش * شهادت بیرگوسی کهوار یده یاش)* یعنی الله تعالی بر بندەنڭ حقلقینی اظهار ایلسه اول کمسه ایچون گواهلق بیرور بیشکدەگی یاش بالا نتەکه یوسف علیه السلام حقندە بولدی زلیخه یوسف علیه السلامنی زنا ایله تهمت قیلدقندە اوچ جمعەلیك بالا گواهلق بیردی بونڭ حکایتی مشهوردر ایکنچی

کره عیسی علیه السلامنی آناسی طوغدروب قایتدی ایسه قوم قبیله‌سی حضرت مریم‌گه
ایتدیلر (یا مریم لقد جئت شیئا فریا) یعنی ای مریم عجب اشنی کیتوردك یعنی آتاسز
بالا تابدك بس مریم بیشکدکی بالاغه اشارت قیلدی یعنی آندن صوراکز دیدی (فقالوا
کیف نکلم من کان فی المهد صبیا) یعنی ایتدیلر نتاك سوزلشه‌یك بیشکده‌گی اوغلان برله
عیسی علیه السلام بیشکدن باشینی کوتاروب جواب بیردی یاقوم مین سزلرگه سوحی من
الله تعالی نك قلی من الله تعالی مکا بر کتاب بیرمکچی بولدی دیب بولارغه جواب بیردی
بارچه خلقلر طالك عجبکه قالدیلر * (عزیز ایتسه قایو قلمی اوشال شاه * اگر چاه آستینه
تیتسه تابار جاه) * یعنی الله تعالی بر بنده‌سینی عزیز ایلسه و آغرلاسه قدوغ آستنده قالسه
یوقاری چقار ننه که یوسف علیه السلام حقینده بولدی اگر قرداشلری دشمانلق ایله
تیران قدوغغه صالسه‌لرده الله تعالی آنی آغرلاب اوجماخدن حله طون و خولمات یباردی
ویلاوچ ایتدی رایمشلر کم قایجان ابراهیم علیه السلامنی نمرود اوطغه آتدی شول زمانده
الله تعالی ابراهیم علیه السلامنی آغرلاب اوجماخدن بر کولمك یباردی اوطدن تعویذ ایچون
قایجان ابراهیم علیه السلام دنیادن اوتدی آنك اوغلی اسحاق پیغمبرگه میراث قالدی
آندن صوك قایجان یوسفنی قرداشلری تار قدوغغه صالدقلرنده جبرائیل علیه السلام
کیتوروب یوسف علیه السلام ایکننده قویدی (ایمشلر اول کولمکنك اسمی ردای عظیمه
دیرلر ایدی حالا اوجماخ احمد‌در (وکه دخی مشهوردر ابو الفوار سنی برهندی قدوغغه
صالدی الله تعالی آنی قدوغدن بولدن بر و بجفاردی شونك کبی درا گوگه بلا کیلسه الله
تعالی اول بلادن یا رحمتدن شونلو کبی خلاص ایلسه هیچ عجب اولمایه چاه چیم فارسی
ایله قدوغ معناسینه‌در و جاه جیم عربی ایله دولت معناسینه‌در * ا سلیمان خدمتنده قیلدی
پرواز * اگرچه سانی یوق شاهین و شهباز) * یعنی سلیمان بن داود علیهما السلام خدمتنده
قوشلر اوچار ایدی نه ایتسه آنی قیلورلر ایدی حتی که لاچین وقارچیغه آندین غیری
حسابن بلمکان قوشلر آنکا خدمت ایتار ایدیلر (ایمشلر کون اسیلکنده سلیمان علیه السلامنك
باشی اوستنده قاناتلرن کولگه ایدرلر ایمش شاهین دیب مونده لاچین قوشینی ایتورلر
شهباز قارچیغه معناسینه‌در تا که مثالنی بیوردی * (ولی بر مشت پر هدهد ایدی پیك *
دیدی سلطانیغه آری ولبیك) * یعنی ولی آنده اولسه‌ده خدمتنده انواع الوغ بولسه‌ده
آلارنك آراسنده بر یومرق قدری کچکنه قوش هدهد آتلیغ سلیمان علیه السلامغه ایلچی
ایدی هر وقتده بلی سنك خدمتکده‌من دیو جواب بیرور ایدی کورمیسزمی الوغ
صورتلرگه قاراب شاهلرغه قریب اولمق لازم دگل مگر عنایة خدادر (ایمشلر هدهد بلقیس
خاتوننك تختینی کوروب سلیمان علیه السلامغه خبر بیردی شونك ایچون ایلچی بولدی
(سؤال سلیمان پیغمبر علیه السلام قوشلر احنده نه ایچون هدهدنی اختیار ایتدی جواب
اولدر که هدهد جمیع قوشلرنك کورکامره‌گی و عداره‌گی ایدی و صوفیراغی ایدی و کوزی

(سمروغ قوش بیانی)

عرش وکرسینی کورور ایدی واوجماح تموغنی کورور ایدی بس بولرنی کورگان کمسه عدمرلك اراسه کرك غیر یلردن شونك ایچون آنی اختیار ایتدی وجواب دیگر اولدرکه قایچان الله تعالی سمروغ قوشنی یاراتدی الوغ تنلی ایردی قوشلردن بونك کبی الوغ قوش بومدر (ایمشلر سمروغ آدم کبی توفراقدین یاراتلدی شول زمانده سمروغ اوزینك قدقامتینی کوروب طاڭلاندی ایتدی من قوشلرنك الوغراقی من قایچان سلیمان پیغمبر علیه السلام دنیاغه کیلور ایرسه من آنکا ایلچیلك گه لایق من دیو تکبرلك ایلدی قایچان سلیمان علیه السلام دنیاغه کیلوب دولت ومنصب اباسی بولدی ایرسه مناجات ایلدی یارب قوشلردین بگا قایو قوشنی ایلچیلك گه لایق المرسك جواب ربانی کیلدی هدهد قوشینی اختیار ایله (ایمشلر سمروغ قوشلرنك پادشاهی در هدهد ایلچیسی در وبلبل قوشلرنك نوکریدر (ایمشلر سمروغنك باشی ایکی در بر باشی قوش باشی تیك وبو باشی آدم باشی تیك قوش باشی برلن قوشلر تلینچه سوزلار وآدم باشی ایله آدمیلر تلینچه سوزلاشور (ایمشلر سمروغ چقمسزدر قیامت کونینه چه اولمز مکانی قاف طاغنده ایرمش (علمالر ایمشلر هدهد قوشی سمروغنك تیرندین یاراتلدی دیولر (آری کلمهٔ ایجادیدور ایبك کبی وبیك پای فارسیه ایله ایلچی معناسنده در * (مدد قیلسه خدای عالم آرای * حبیب ایتسه اشارت آیرلور آی) * یعنی الله تعالی برلونی اوزینه دوست اولورغه لایق ایلسه واوزینه سووب یقین ایلسه اول دوستی توروب آیغه بارمقی برله اشارت ایلسه بارلور هیچ طالق وعجایب اولماغای نته که محمد علیه السلام حقنده اولدی (ایمشلر حبیب الله بن مالك بر کافر شاهی ایردی پیغمبر علیه السلامگه کیلوب معجزه تیلدی وایتدی سن حق پیغمبر اولساك بر بتکان آیی اون دورتنچی کونی تیك ایله گل تولوب چیقسون کوك اورتاسینه یتسون آندین صونگ یارماقنك برلن اشارت قیلغل آی آیریلسون برسی ایته ککدین کروب قوینکدین چیقسون وبرسی قوینکدین کروب یککدین چیقسون بس پیغمبر علیه السلام آنداغ قیلدی کم اول کافرلرنك صورادقنچه بولدی اول حبیب بن مالك یارمق کوتاروب مسلمان بولدی (ایمشلر حبیب بن مالكنك یارالری دورت یوز کمسنه ایردی بارچه لاری مسلمان اولدیلر نته که بیوردی ؛ (کلیمن چهره سن قیلماس ایچون زرد * چقاردی لحظه ده نیل آستدین گرد) * یعنی کلیم اللهنك یوزینی قومی صاری قیلوب اویاتلیغ ایلاماس ایچون فرعوندین قاچوب بارورده نیل طوغایی کیلدی موسی علیه السلام قوملری ایتدیلر یارسول الله آرتمزدین دشمان کیلدر آلدمزغه نیل طوغایی کیلدی بزلار بو دشماندین نچك قورتولامز دیدیلر موسی علیه السلام ایتدی قورقماڭز خدای تعالینك نصرتی بزنك ایله در دیدی قایچانکه نیل طوغاینه یتدیلر موسی علیه السلام طایاغی ایله نیل دریاسینه اوردی نیل دریاسی ایکی گه یاریلوب یول بیردی موسی علیه السلام قوملری ایدیلر یا رسول الله آرتمزدین دشمان کیله در بو دینگز یول بیردی اما

قورقامزکه نچه یل موندین صو آقدی بیله‌ق اولور باتوب دشمان قولیدن دوچار ابلورمز دیدیلر حق تعالی کنتی گه امر ایتدی بارغیل نیل گه کرگیل قز ولغك ایله نیل‌نلك تو بینی قورتقل دیدی (ایمشلارکم قویاش اوچ ساعتده نیل تو بینی قورتوب کیرو مقامینه منتدی موسی علیه السلام قومی ایله سلامت چقوب کیتدیلر (ایمشلر کوز یوموب آچقونچه قویاش نیلنی قورتدی شونلك ایچون ناظم لحظه دیو ذکر ایلدی * (کشی‌نلك روزی سین کر قیلمسه‌کم * یتار هر یرده محنت بولماسه هم) یعنی الله بوا گونلك رزقینی کیم ایله‌مدیم دیسه بنده‌سیمه نه‌یرلرده بولسه‌ده اشلامابن وکسب قیلمایین بیرور قوله تعالی (ومامن دابة فی الارض الاعلی الله رزقها) یعنی بزلرنلك نی قدر حرکت وکسب ایله مقدر رزقمز زیاده وکیم اولماز مگر مال زیاده‌سی بولور (ایمشلرکم بنده‌لرنلك رزقی جان تنینه کره‌زدن بورون اون بش ملك یل الملك یاراتلدی بس فائده اولاکه یازلدقی رزقی زیاده کیم ایلمك (مشارقده کیتورمشکه پیغمبر علیه السلام ایدی اگر بزلرنلك توکلکز تام بولسه الله تعالی سزلرگه قوشلر وقورتلرکبی رزقکزنی محنت قیلمایین بیرور دیدی (بس معلوم اولندی توکل قیلمق بزدین رزق بیرمك الله تعالی دین‌در ودخی بیوردی ایتدیکه (نیچك کم حضرت صالح ایچون قاش * بالالیغ تیوه توغدی حکمیدین طاش) * یعنی مشهور ومعروفدر حضرت صالح بالاوچ علیه السلام طاشدین دعا قیلوب تیوه چقاردی اول تیوه صالح پیغمبر دنیاغه کیله‌زدین بورون بیش یوز یل ایلیك یاراتلدی شول بیش یوز یل اچیده الله تعالی اول تیوه‌گه شول طاش ایچنده رزقنی بیروب اصرادی بلدکمو خدای تعالی محنت لسایین رزقی بیرور ایمش (اماری علمالری ایتدی اول تیوه‌نلك اوز وناغی ایللی آرشین ایدی قایچان طاشدین یاراوب چققاچ بوتالادی اول هم اوزی قدری ایدی (ایمشلر ثمود قومی صالح پیغمبرنی یالغانچی دیدیلر وایتدیلر سین راست تنگری یالاوچی اولساڭ بزلرگه بو طاشدین تیوه چیقارغل دیدیلر شول شرط ایله که اول طاشدین چققاچ تیوه بوتالادیغی دیك بوتالاسون دیدیلر صالح علیه السلام دعا قیلدی آنداغ اولدی بو آراده قصه‌لر واردر تفسیر کتابلرینه باقڭ آنده مرقوم‌در *(یباردی مریمه روزی ملك‌دین * مسیحه مائده توشدی فلك‌دین) * یعنی بو بیت ایکی حکایتکه اشارتدر برسی مائده قصه‌سی و برسی مریم قصه‌سی بیت‌نلك معناسی بودر یعنی یبردی الله تعالی مریم‌نلك رزقینی فرشته‌لر آرته‌دین محنتلنمایین مریم آنی ییه‌ر ایردی وآنلك اوغلی عیسی علیه السلامغه کوکدین مائده ایندی محنتلنمایون قومی ییه‌ر ایردی (ایمشلر مریم‌نلك آناسی حنه آتلیغ ایردی کنیه‌سی صالحه ایدی قایچان حنه عمراندین یوکلی بولدی آلتی آی اولدقده حنه نذر ایلدی یارب بو قارنمده‌غی بالانی سلامت تابشورسانك یواکده فدا ایلارمن دیدی (ایمشلر اول زمانده عادت آنداغ ایردی اوغلانلرنی بیت المقدس‌که بیرور ایدیلر آنده خدمت ایتوب

عالملردن سبق اوگرانوب عمران یني آنده کیچور ورلر ایدی حنه هم آنداغ نذر ایلدی (القصه حنه اوغلان کتوردی قز اوغلان تر ور ایدی یارب بو قز اوغلان بیت المقدسده نه تورلوك خدمتلر ایلر دیوب زار یغلق ایلدی آنداق اولسه‌ده نذرینه وفا ایلدی قز اوغلاننی بیت المقدسکه ایلتدی (ایمشلر مریم بیت المقدس خدمتنه باردقنده توقز یاشده ایردی (ایمشلر اول زمانده بیت المقدس خدمتنده تورغوجی اون تقز عالم ایرانلر ایدی آنلر هر بریسی توراتنی یازوب درس اوقور ایدیلر آنلرنك استاذلری زکریا پیغمبر ایدی بیت المقدسده مدرس ایدی قایچان حنه مریمنی بیت المقدسکه ایلتدی ایرسه آنده درس اوقوچیلر مریمنی مین تربیت قیلورمن دیو نزاع اولدی زکریا علیه السلام ایتدی من لایق تر ورمن زیرا که مریمنك آناسی ایله بیم آنام بر طوغاندر (ایمشلر زکریا آناسی یهوده آتلیغ ایردی یهوده حنه ایله بر طوغمه ایدی راوبل آتلیغ کمسنه‌نك قزلری ایدی عمو بلمری ایتورلر بو مریمنی بز تربیت قیلورمز زیرا که مریمنك آناسی عمران بزنك استاذمزدر وامامزدر زیرا که آنلر شویعتنده استاذ نفقه‌سی و بالاچقلر ینك نفقه‌سی شاکردلر یه فرض ایدی ودخی استاذ زاده‌نی آلمق حرام ایدی (القصه بو علمالر آراسنده کوب نزاع اولدقده صوکره شباغاسالماقچی بولدیلر (ایمشلر شباغالری اول ایدی تورات یازا تورغان قلملری ایردی ایدیلر قادومزنك قلمی صوغه باتماز اول آنکا مریمنی تربیت قیلورغه اختیار بیرایك دیدیلر (ایمشلر قلملری تیمردین ایدی قایچان بولر بو اتفاقنی ایلدیلر ایسه قلملرینی آلوب کیلدیلر آقار یلغه‌غه باردیلر قلملرنی سالدیلر زکریا علیه السلام قلمی قالقدی باشمه‌لر بیلك باتدی قوله تعالی (وماکنت لدیهم اذ یلقون اقلامهم) ایدیلر یازکریا مریمنی تربیت ایلارگه اختیار بیردك سن کفیل اولغیل دیدیلر زکریا قبول ایلدی قوله تعالی (وکفلها زکریا الآیة) ایمشلر زکریا مریم ایچون بیت المقدس یاننده بر صومعه قوباردی آنده کرگزدی زکریا علیه السلام مریمگه آزوق کیتورور ایدی وسبق اوگراتور ایدی قایچان مریم قاتندین چقسه صومعه قپوغن باغلاب کیتار ایدی کونلرده بر کون زکریا سبق اوگراتمگه کردکنده مریم قاتنده انواع طعاملر و یمشلر کوردی زکریا ایتدی یا مریم بو یمشلرنی قایدین حاصل ایلدك قوله تعالی (یا مریم انی لكِ هذا) حضرت مریم ایتدی خدادین کلور دیدی قوله تعالی (قالت هو من عند الله ان الله یرزق من یشاء بغیر حساب) دیوب مریم جواب بیردی (ایمشلرکم مریم بیت المقدسده یکرمی اوچ یل توردی آندین صوك عیسی علیه السلام دنیاغه کیلدی بیت المقدسدن کوچوب تبان دیگان طاغده مقام توتدیلر والله اعلم (اما مائده قصه‌سی مختصر اوزره بیان اولنه (ایمشلرکم حواریون قومنه آچلق اولدی توقز یل کوکدین یغمور یاومادی آشلق تاریغ اوسمادی کونلرده بر کون حواریون جماعتی عیسی علیه السلام قاتینه کیلدیلر

СССР

ایتدیلر یاعیسی روح الله بزنك حالمز اوزکزگه معلومدر بللر آغر کیلدی آچلقمز اوزاق بولدی سنك نکر یکنك قوّتی یتارمو بزگه کوکدن مائده ایندرورگه قوله تعالی (یاعیسی ابن مریم هل یستطیع ربك ان ینزل علینا مائدة من السماء) الایة عیسی علیه السلام ایتدی بلی کوجی یتار لیکن سزلر الله تعالی نی بر دیو بلوب بنی آنك قلی دیو بلکز یاوزلقلرکزدین دونکز قوله تعالی (قال اتقوا الله ان کنتم مؤمنین) بوسوزنی قبول ایلدیلر صوکره عیسی علیه السلام ایکی رکعت نماز قیلدی بو دعانی اوقودی قوله تعالی (اللهم ربنا انزل علینا مائدة من السماء) الایة آنجه‌ده ایکی قارا بولوط کورندی بری آستیدین بری اوستیدین آراسنده بر الوغ قزیل سفره بلندی بو حواریون قومی بارچه‌سی قاراب کوروب توردیلر اول سفره آقرونلق اوزرینه ایندی آندین صوك عیسی علیه السلام بو دعانی اوقودی (اللهم اجعلها نعمة ولا تجعلها عقوبة) موندین صوك عیسی علیه السلامغه ایتدیلر بو طعامدین تناول ایلك دیدیلر عیسی علیه السلام ایکی رکعت نماز قیلدی اوزاق اوتمدی آندین صوك عیسی علیه السلام (بسم الله) دیب آشنی آچدی آشنی آچیب باقدی بر سوکلاگان یعنی قاقلاغان بالق کوردی سویاکی یوق ایدی عجب خوش پشمش بالق ایدی اول بالق نك باسی اوچنده توز بار ایدی وقویرغی اوچنده سرکه صاونی بار ایدی سرکه‌سی نوالوغ ردغی بیش کومج بار ایدی اول بر ینك اوستنده بال بار ایدی ایکنچیسینك اوستنده زیتون ایردی اوچونچیسی نك اوستنده صاری مای ایدی دورتنچیسی نك اوستنده آق مای ایدی بشنچیسی نك اوستنده قاقلاغان ایت ایدی و کوکجلر تیکراسنده انواع یمشلر بار ایدی بارچه‌سینی حواریون قومی یدیلر آندین صوك اول مائده کوکگه آسدی غایب اولدی (ایمشلر کم حواریون قومیدان بر عالم بار ایدی شمعون صفا دیورلر ایدی عیسی پیغمبردین صورادی ایدی یاروح الله بو مائده ایچنده‌گی طعام اوجماح طعامیمو یاغیری اوزینمو کیلدی عیسی علیه السلام ایتدی اوجماح طعامی ایرمز ایدی عز وجل نك اوز قدرتی برله غایبدن کیلدی دیدی (القصه بو حواریون قومی بو زکاردین صوك کافر اولدیلر صورتلری دوکغز وچین صورتیغه اولدی دیمشلر نته که بیوردی *(آزان هر کشینی ایلسه سعد * خلیل اوغلی دیك ایتسه صادق الوعد) * یعنی تقدیرده الله تعالی بر کمسه‌نی ایزگو راست وعده‌لی ایلسه عجب دگل حضرت ابراهیم اوغلی اسماعیل علیه السلام تیك نته که بیوردی قوله تعالی (واذکر فی الکتاب اسماعیل انه کان صادق الوعد وکان رسولا نبیا) الایة اسماعیل علیه السلام نك صادق الوعد قصه‌سی انشا الله تعالی وعده‌لی بندده کر ایلورز *(اگر ذبح ایتسه‌ لر قایتارماغای قاش * کورنماس باش آنك آلدنده بر ماش) * یعنی شونداق اسماعیل کبی ایزگو ایلاب خدا یولنده قربان ایتوب بوغازلاسه‌لر هیچ قارشیلق ایلمیب قاش چیمرماز حدانك حکمنه راضی بولوب بویون بیرور زیرا که اهل عشق قاشنده باش بهاسی بر یاسمق اورلوغی قدرتی تمدر (ماش) دیدکلری بر اورلوقدر اسمیدر

خوارزم ولايتنده چوق اولور و بخارانك فقراسينك غ ل‌رەلك آشى ماشدر (ايمشلر ماش
ياسمق كبى كچكنه اوراوقدر لكن ياسمقنك رنگى قزلدر ماش نك رنگى آق‌در * (كيمه
بيرسه جهانت خمر يدين جام * بهشت آلديغه كيلسه باسماعاى گام)* يعنى الله تعالى بر
بنده‌سينه نادانلق وكفرلك قدحندين بر جام اچرسه اول بنده‌سى اگر اوجماحنى كوزى
برله كورسه‌ده اعتبار ايتماس واعمال صالحه اشلەمز بلكه آڭا باورلق اشلرى يڭل اولوب
آڭا ذوق ايدر جام موندە احتياج معناسنه‌در گام كاف فارسيچه آياق آتلامق معناسنه‌در
جهالتنى خمرگه اضافه‌سى من قبيل لجين الماء در تأمل *(يتەر رحمت صووى كوك كوكبينه *
يتنمس قطرۀ گمراه لبينه)* يعنى الله تعالى نك رحمت صوى كوكنڭ گى يولدوزلرنڭ و برده‌گى
قرمسه‌لرنڭ سا...در آنداغ اولسه‌ده خداى تعالى براگونى ايل گولك ايله تقديرنده
يازماسه بلكه آزغونلق و بدلك ايله يازسه آنڭ ايرنينه بوقدر رحمت صووى يتماى قالور
ننه‌كه بيوردى *(كورلڭ ابوطالب ايله ابولهب نى * الوغ دريا لبنده خشك لبنى)* يعنى
كورميسگمى ابوطالب ايله ابولهب نى پيغمبر عليه السلام نڭ قرداشلرى ايدى ايشكلرينڭ
توبندن الوغ دريا آقدى دريادن مراد پيغمبر عليه السلام‌در آنداغ الوغ دريادن
قوروغ ايرون قالديلر يعنى پيغمبرنى پيغمبر ديماديلر شفاعتيدن دنيا و آخرتده محروم قالديلر
الوغ دريادن مراد پيغمبر عليه السلام (دريا لبنده ديدكى دريا ياقاسيدر خشك لب
ديماك قوروغ ايرون قالماقدر مراد شفاعتدن محروم اولماقدر) *(اگر چه اوين برله صوده
بولور فرق * حفادى صومكانى دين نچوك برق)* يعنى خداى تعالى نڭ اوزنندر هر
زادنى زادكه جمع ايلماك اوطنى صو ايلمك وصونى اوط ايلماك كورمازميسن حقيقتده اوط
ايل صو هر ايكيسى بر برندن مترو بلر ايدى آنداغ اولسه‌ده حق تعالى هوا يوزنڭ گى
قارا بولوطدن يغمور ياودرغنده يغمور آراسنده كوك كوكرب يلشن يالتناب ترسه‌لرنى
صوغوب يانماور ننه‌كه بيوردى *(اگرچه ديكه شمع اوطدين بولور جمع * قارا صودين
قيلور كوز نورى ديك شمع)* يعنى اگر چه قنده چراغ ايله شمع اوطدين ايلور بو سوز
ظاهردر شونڭ كبى الله تعالى تلسه قارا صونى ماى قيلوب اوطقه باندرور هيچ قدرتينه
مشكللك كيلماس ننه‌كه وقارى بيتده معلوم اولندى رايه‌شلر حق تعالى نڭ دورتنجى
قات كوك اوستنده بر فرشته‌سى باردر «اردائيل» اسملى ايكى قانانى باردر برسى قاردن
و برسى اوطدن ارط قارنى ارتماس وقار اوطنى سوندرماس آنڭ تسبيحى بودر (اللهم
الف قلوب عبادك المؤمنين) *(قادر بر قدرتن قيلمق كرك ياد * ايرور قاصر عقول
آدمى زاد)* يعنى الله تعالى نڭ قوتى قدرتلرينى ياد قيلمق كيرك زيراكه آنڭ قادرلغينه
نهايت يوقدر آڭا عقلنڭ ادراكى يوقدر بلكه عقلنڭ قاصر اولوب يولده قالورسك (بيت)
*(نه محتاج نه عاجز بر غنيدر * جهان فرمانى اوزره مبتنيدر * نظر قيل عالمه كون وفساده *

(حضرت رسول الله صلی الله علیه وسلم نینگ صفتی بیانیده)

منافع یوقمی خلق خنفساده * عبث خلق ایلەمز خلاق عالم * حکیم قادر مختار دایم * دارسنگ
فهم حکمت لا محاله * مینی تابانه بق کاهی هلال * توقع وهم اولنماس بر کماله * نقایصدن
منزه لا یزاله * که تاج الدین سوزگنی ایله قسقه * که قسقه دین بولور مطلوب حصله *
موحد مستدل توحید اچنگ * او کوره قالماسن تقلید ایچنگ * مقلد اولماقنگ غایت ایرور
بد * مقلدلر اولور وجه مسود) * فی نعت النبی صلی الله علیه وسلم * (درود بی عدد هادی
دین گه * رسول رحمة للعالمین گه) * یعنی صانسز صلوات اول پیغمبر علیه السّلام اوزرینه
بولسون دنیا خلقینی توغری یولغه کوندردی اوزی هم دنیا خلقینگ پیغمبریدر دنیاغه
رحمت ایچون یاراتلغان پیغمبردر قوله تعالی (وما ارسلناك الا رحمة للعالمین) بیت * (نه
رحمتدر سموات زمینه * نظر قیل رحمة للعالمینه * خدانگ دوستی مختار الفریشی * مدام
امت ایچون تلخ ایدی عیشی) * یعنی اول رسول نگ صفاتی بودر کم خدانگ دوستیدر خلایق لر
آراسنده اختیار ایدوب یالغز محمد علیه السلام نی دوست قیلدی اول محمد علیه السلام نگ
عمرینگ کوبره گی امت قایغوسنده اولوب ترککنی راحتلک ایله کیچورمادی وهم آخرتده
قایغوسینگ کوبره گی امتی ایچون اولسه کرک بارچه پیغمبرلر قیامت کونده نفسی
نفسی دیورلر پیغمبرمز محمد علیه السلام یالغز باشی امتی امتی دیورلر ایمدی معلوم
اولدیکه قایغوسینگ کوبره گی امت قایغوسنده‌در (ایمشلر پیغمبرمز علیه السلامَ که بر
کون خطاب کیلدی یا محمد آتا کَنی آنا گی نی ترگزوب مسلمان ایده‌یم دنیاده آنلار بگا
طاعت وعبادت قیلسونلر بیم او جماعیده کرسونلرمو یا که امتلر یگه قیامت کونده شفاعت
ایلمکنی اختیار ایدرسگمو بو ایکینگ برسینی اختیار ایت دیدی پس پیغمبر علیه السلام
آناسی وآناسینگ ترلماکیبی اختیار ایتمادی امتلرینه شفاعت ایتمکنی اختیار ایتدی
بیت * (دین شریعت راینبی عالی قیلغان مصطفی * کفر علت تولارنی بیرگه صالغان مصطفی *
قومیغه کوستارمیون کوکگه آقغان عیسی اول * امتینه بولشوبن برده قالغان مصطفی *
اول آتا بران آناسندین کیچوب امت ایچون * یالواروب حقدن شفاعت صتقون آلغان
مصطفی * ایمس موجود آنگدک گوهر پاك * دلیل اولدرکه کیدی تاج لولاك) یعنی
پیغمبرمز علیه السلام کبی گوهر یوقدر کل جانلر ایچنده زیرا که حق تعالی حضرتینگ
بو دنیانی یاراتمانی آننگ عشقی ایچوندر شول اجلدن الله تعالی آنگا مدح تاجینی کیدردی
بدله دیدی (لولاك لما خلقت الافلاك) یعنی سین اولماسانگ یا محمد کوکلارنی ویرلرنی
یاراتماس ایردم مگر سینگ عشقنگ ایچون یاراتدم دیدی (بیت) * (رحمت اسی ربمز یزدان
پاك * دیر حبیبنه بو سوزه توت قولاق * اولماسه ایدی بو عشقنگ سورمغی * کوکلره نته
ویره ابدم بارلغی * آننگ اوزره دوشادیم کوکمی بوك * تا بیلسن بوجه دیب عشقی
توزانگ * نوفراقی حاراتمشم بلسگل که من * تا که عشق دولتین فهم ایلسن * اوشال شهنشاهی کم
شمع دیندر * آننگ پروانه‌سی روح الامین در) * یعنی اول محمد علیه السلام پادشاهلر

پادشاهیدر دین‌نك چراغیدر آنی تربیت ایدوب دائم طورغوچی حضرت جبرائیل علیه السلامدر بس بو بیت اشارتدر آدمی کندوسی بر وسیله‌سز حققه اولاشماق ممکن دگلدر مگر بر وسیله اولماینچه وسیله‌دن مراد بونده حق تعالی جانبینه ایلتمه‌گه سببچی بولغان کمسه‌نی دیرلر بس اولیالر وسیله‌سی انبیالردر وعواملرنك وسیله‌لری مشایخلردر انشاءالله بابنده ذکر اولور (بیت) *(قبول خدمت فخر مدینه * یتار بو فضل جبرائیل امینه * دیدی معبود آنك آتین محمد * مقامانیغه هرگیز یتمدی حد)* یعنی پروردکار ایزیمز آنی محمد دیو اوکدی «محمد» نك معناسی اوکلمش فعللری کوبدر دیمك اولور یا که خلق آنی کوب ماقتار دیمك اولور (ایمشلر پیغمبرمزنك اسمی قرآنده محمددر وانجیلده احمددر وزبورده مادحدر وتورانده احیددر (ایمشلر پیغمبرمزنك اسمی اوچ یوز آلتمشدر بعضیلر ایتمشلر توقسان توقزدر شول اسملر آراسنده محمد اسمینی اختیار ایلدی واوزینه یقین ایلاب آنك درجه‌لرینه هیچ بر سوچی‌لر وبلاوچ‌لر ایرشمادی ایمشلر فضیله برله وسیله دیدکی اورن باردر اول اورنلرغه هیچ بر سوجی‌لر وبلاوچ‌لر یتمدیلر مگر بزنك پیغمبرمز محمد علیه السلامنك اورنیدر شونك ایجون اذانده اختیار ایدوب بو ایکی لفظ برله دعا ایدرلر شول اجلدن دیدیکه (لایسمع فیها النبیون والمرسلون ولا الملائکة المقربون) *(توشورمای یبر یوزیگه سایه‌سینی * یتوردی عرش اوییگه پایه‌سینی)* یعنی ایمشلر پیغمبرمز علیه السلام‌نك کوله‌گه‌سی اصلا یبر یوزینه دوشمدی آنك ایجون اجی وطشی نور ایدی نورنك کوله‌گه‌سی اولماس وآنك مرتبه‌سی ومعجزاتی اولماق عرش ایاسی الله‌دندر (ایمشلرکم پیغمبر علیه السلام‌نك کورنگان کوبره‌ك معجزه‌سی ایکیدر برسی کوله‌گه‌سی اصلا یبر یوزینه دوشمادی ایکنجی معجزه‌سی بو ایدیکه ناظم رحمه الله بیورور * (قدم باسقان منازل ایردی پرعطر * سحاب الابیض ایدی باشیده چطر)* یعنی اول سیدمزنك مبارك آیاقلری قایسی اورنغه باصوب یورسه اول اورندن خوب قوخلر کیلور ایدی ودخی اولدر اول سیدنك معجزه‌سی قایسی اورنغه سیر ایلرسه توبه‌سنده بر آق بولوط برگه یورور ایدی مبارك اعضالرینك معجزات کوبدر مونده بولارنی ذکر ایلاب اکتفا قیلمق آنك ایچوندر نله ذان کمسه‌لر اوزاق سویله‌گان

(دابة الارض بیانی)

کتابلرغه باقسونلر آنده مرقومدر (جمال نعمت مطلوب کونین * کمالندن میسر قاب قوسین)* یعنی آن حضرتلر یلك جمالی نعمتدر وبارچه دنیا وآخرت خلقینك استلمشی اولدر دنیا وآخرت خلقی آنی استرلر زیراکه اول اکمل مرسلدر آنك حقنده حق تعالی حضرتی (قاب قوسین اوادنی) دیو مدح ایلدی وآنکا بو قدر دولتنی احسان ایتدی دیمکدر نته‌که دیورور (شرافت موندین اوتماس سنت وفرض * یورورسه تا خروج دابة الارض)* یعنی پیغمبر علیه السلام‌نك دینندن آرتق دین یوقدر اگرسین موندین آرتق دین‌نی قیامت کونینه دیکن ودابة الارض چقغانچه ازله‌سکده موندین آرتق دین تابلماس

سنتده وهم فرضده (دابة الارض بر مخلوقنك اسمیدر آخر زمانده چقار اوز ونلفی یدی قات کوکنك اوستنده در و آیاغی یدی قات یرنك آستنده در (ایمشلر دابة الارض دیگان حیوانده دنیاده غی حیوان نك کلسینك صورتی آنده اولور (ایمشلر قایچان عیسی علیه السلام کوکدن اینسه بزنك پیغمبرمزنك شریعتی بر له عمل قیلور ایمش ومذهبلرده امام اعظم ابو حنیفه رحمة الله علیه مذهبن اختیار ایلر ایرمش زیراکه بزنك پیغمبرمزنك شریعتلرنك آخر یدر غیری شریعتلر منسوخدر *(همه دیندن بو او بدر دیسی بالا * گواهی حضرت واجب تعالی)* یعنی پیغمبرمزنك دینی بارچه دینلردن یعنی بارچه پیغمبرلارنك دینلرندن یوقاریدر بو سوزمنك راستلغینه گواهم ایذی عز وجل اوزیدر ایذی عز وجل نك گواهلق بیردکی بودر (کنتم خیر امة اخرجت للناس) بس امتلرنك ایذگو بولمقی دین بر له در ودینلرنك ایذگو بولمقی پیغمبرلر ایزگو بولمقی بر له در *(آنك اوصافی نك یوق انتهاسی * نعو یتماس دیسه وصفن حداسی)* یعنی اول سیدنك صفاتینك انتهاسی یوقدر آنگا مدح یتماسدر مگر الله تعالی اوزی یینکزور « نعو » مونده صفت یاکه مدح معناسنده در *(خدانك رحمتی بولسون دمادم * آنك اولادیغه اصحابیغه هم)* یعنی حاصل کلام اولدر الله تعالی نك رحمتی اول رسول حضرتلرینه اولسونکه صولو صاین دخی آنك اولادلرینه و بولداشلرینه اولسون رحمت ایلایوب بزلرده شفاعتلرینی روزی ایلاسون (اللهم ارزقنا شفاعتهم) صحابه دیوب لغتده یولد شنی ایتورلر اما شریعتده صحابه اولدر پیغمبرمز علیه السلام مجلسنده اولتورور عاقل و بالغ مسلمان بولمق شرطلری ایله بو شرطلر اولغان کمسه پیغمبر قاشینه کروب اوچ آی طورسه صحابه دیوب ایتورلر اگر آندن آز بولسه اگر عاقل اولسه ده صحابه دیمسلر (سبب تأليف كتاب) *(یازلدی فارسی تلی بر له مکتوب * عقیدات فروع وقرب محبوب)* یعنی الله یار صوفی اوّل بر فارسی کتابی یازغان ایدی آنده علم عقاید ایدی وهم فروع ایدی یعنی عقاید اصولدن چقغان ایدی لکن آیداغ اولسه ده اول فارسی کتابی ایچنده سوز معناسینی بلگان کمسه لرنی حق جانبینه طارتماغه قوّۂ جاذبه سی وار ایدی (ایمشلرکم اول فارسی کتابینك اسمی مسلك المتقین در *(آی کم کوردیلر ترکی یرانلر * دیدیلر گر دعا قیلسه ایرانلر)* یعنی اول فارسی تلنجه یازلغان کتابنی ترکی مریدلری کوردیلر واپتدیلر اول فارسی تلنده بولغان کتابنك معناسینی بلمامز بولماسمی الوغلرغه همت دعاسن قیلدروب اول فارسی کتابنی ترکی تلنجه ایلسه‌ڭ دیدیلر عالملر کتاب چقارماغه ویاکه بر ایزگو اورنغه کیتمك تلسه‌لر ایزگولردن واستاذلردن دعا آلوب رخصت تلرلر ایدی شونك ایچون گر دعا قیلسه ایرانلر دیوب ذکر ایتدی *(بتلسه ترکی تل بر له عقید * کوڭللر بولسه آندن ارامیده)* یعنی ترکی مریدلری اول فارسی تلنجه اولنغان کتاب عقیدگی ترکی تلینه اوروب آندن فائده آلوب کوڭللر طنچلانوب راحت اولسون ایردی دیوب ایدیلر *

(بیان سبب تأليف كتاب)

*(تملق قیلدیلر چون بر نچه یار *قلم تارتای خدای بولسون مددکار)* یعنی ترکی مریدلری اوتنوب ایدیلر الارنك اوتنماکینی قبول ایدوب قلمنی قولیمه آلوب یازوب بقایم خدای تعالی بکا نصرت بیروسه *(ایر ورمن بنده‌لرنك سرنکونی * تولای یار برادرنك زبونی)* یعنی الله تعالی قاشنده بارچه قوللرنك گناهلی‌راغی ویوز توبانراکی ویار یولداشلری آراسنده زبونراغی وناچار حالیره‌کی من دیبرمن یعنی علم حالده وقالده مندن زبونراق کمسه‌لر بوقدر دیمکدر تأمل *(ولیکن ایلاین سوزلرنی اجمال * بکا یوقدر مفصل قیلغالی حال)* یعنی لیکن دوروب ایلاسامده بو کتابده سوزلرنی اجمال ایدرمن زیراکه بکا مفصل ایلرگه ممکن دگلدر زیراکه شعردر وآنی اجمال ایلاماك ضروری دیمکدر *(منی بیچاره‌چونکه عامیدر من * گرفتار ملامت دامیدر من)* یعنی من بیچاره‌من عواملردن من خواصلردن دگلمن آدمیلرنك شلته‌لرنده قالمش‌من بعضلر منم ایذگو حالمنی ذکر ایدرلر وبعضلر یاوزحالمنی ذکر ایدرلر دیوب ناظم رحمة الله علیه اوزینی خور کوروب ایتماکیدر *(اگر چندیکه بولسام مغزی یوق پوست * اشارت قیلدیلر چون بر نچه دوست)* یعنی اگرچندیکه من دوشی یوق جیکلالیك اولسامده یعنی علملکدن فروغ اولسامده بر نچه یار دوستلاش اولغان اوغلر اشارت قیلدیلر یا الله یار اول ترکی مریدلرنك التماسلری یعنی قبول ایلاب وآنلارنك تلادکیجه التماسلارینی قبول ایلاب آنلارنك تلادکیچه ایلا گل دیدیلر *(آلارنك سوزلرین بوزمای منی زار * سودا ایتدم نچه منظومه ناچار)* یعنی اول اوغلرنك سوزلرینی بوزاغه من مسکین الله یارنك حدندین کمدی بالدر ور آنلرنك سوزلری‌نك موجبنجه آق کاغدلرنی قارا ایلاب کلام منظومنی یازدم یعنی دورسی کتابینی ترکی تلنجه ایلدم *(عقیده سوزلاریدن قیلدم اثبات * آنکا قویدم ثبات العاجزین آت)* یعنی اول ترکی تلی ایله اولنمش کتابقه الله تعالی‌نك برلکندن واعتقادده اولغان مسائلنی اثبات ایلدم یعنی یازدم اول کتابقه ثبات العاجزین دیو اسم قویدم معناسی اینتکه‌کلکنی اثبات ایلاگوچی دیماکدر زیراکه شعردر کل احکامنی ادله ایله اثبات ایلاماك ضروری دگل تأمل *(اوزمدیك خسته‌لر بولغایمو دیب شاد * نصایحدن هم آنداغ ایلدم یاد)* یعنی اول کتابنی ترکی تلنچه آنك اچون ایلدم اوزم کبی خسته کوکللی‌لر اوقوب شادلق ایلسونلر ودخی نصیحت سوزلرندن آز راق یازدیم اوقوغان کمسه‌لر نصیحت آلسونلار اچون زیراکه عقل ایاسی آز نصیحتدن کوب عبرتلرنی الورلر وبر احمق‌غه نه‌قدر اولوغ وعظ کتابینی اوقوساکده فائده آلماز نته‌که بیوردی *(نصیحت دگلاماس دل‌سخت مجوب * کوگارمس طاشقه یغمور یغسه هم کوب)* یعنی بر نصیحت سوزنی ایشتماس قاتی کوکللی کمسنه‌گه نه‌قدر وعظ کتابلاری اوقوساکده قبول ایلامس نته‌که طاش اوستنیه نه‌قدر یغمور یاوسه‌ده اوستندا اولان بتمادکی کبی احمق دخی آنجلاین وعظ نصیحتدن فائده آلا بلمز دیمکدر قوله تعالی (ثم قست

(اهل بنده‌لیك بیانی)

قلو بکم من بعد ذلك فهی کالحجارة) الایة نصیحت لفظی ایل ناظم رحمة الله علیه دیباجه‌سینی
اتمام ایلادکی حسن اختتام سببی اوز رینه‌در نته که اهل بدیع نڭ بر مشهور قاعده‌سی‌در
﴿بیان معرفت عبودیت﴾ (نه‌در قللق آنڭ مشتاقی بولماق * اوزی‌دین فانی حقغه باقی
بولماق) * یعنی برا گوسندین صورسه بنده‌چیلك نه ایل‌در دیگان کمسنه‌گه جواب اولدر
بنده‌چیلك اولدر هر بنده اولغان کمسه اوزینی فانی بلوب تنگری تعالی‌نی باقی بلمکدر
یعنی هر کم اوزینی فانی بلسه تنگری تعالی‌نی اول کشی تانودی زیرا که فانی اولغان
کمسنه‌لر البته زینت دنیادن ونفس شونلرندن بیزگوچیلردر تحقیق بو فانی اشیالارغه
آلدانمق باقی نعمتلردن فروغ قالماغه سببدر *(تانمق تنگرینی تانمق هوادین * کین
تورمق فعال ناروادن) * ودخی بنده‌چیلك اولدر اول الله تعالی‌نی تانمق ودخی لایق توکل
صفتلردن الله تعالی‌نی پاك ایلمك ودخی نفس آرزولارندین بیزمك و زینت دنیانی آرتقه
تاشلامق نه که نفس نی تیلر آندین بیزماك ودخی یراق تورمق شریعت بیورماغان اشلردن
«تانمق» بیزمك ودخی یراق تورمق شریعت بیورماغان اشلردن «تانمق» بیزماك معناسینه
لغة بعض اتراك‌در «کین» کاف نڭ فتحه‌سی ایله و یا ایله یراق معناسه‌در * (بوی صونمق
یوکرمك قل دیمشده * قضاغه راضی اولمق بارچه اشده) * که بنده‌چیلك اولدر خدای
تعالی‌نڭ امرینه بوین صونمق الله تعالی نه اشنی اشلك دیوب بیورسه آنی بلوب یوکوروب
اجتهاد ایلاب آنڭ قصدنده اولمق ودخی خدای تعالی‌نڭ قضارینه و بلاسیغه راضی
بولوب صبر ایلمك نته که مصابحه کتورمش الله تعالی ایدی بر قولوم بنم بیردکان
بلالریمه وقضالریمه صبر ایلمسه ودخی بیردکم نعمتلریمه شکر ایلمسه تحقیق منم
بنده‌م دکلدر بیرمدین وکوکمدین حقوب غیری تنگری‌نی استاسون دیدی *(امید ایتمك
اوشال قدرتلی شاهدین * یاناردین خوف ایدوب یانمق گناهدین) * ودخی بنده‌چیلك
اولدر الله تعالی‌نڭ رحمتندین امید ایلمك نه قدر اولوغ گناهلی اولسه‌ده رحمتندین
امید کیسماگل ودخی تموغ اوتینه یاناردین قورقوب گناهلاردن منع اولماق کرك
بس بو بیت اشارت ایلدی بنده اولغانلرغه خوف بر له رجا آراسنده اولماغه *(یقین
بلمك جماعت اعتقادین * کمن سامق مخالف اجتهادین)* ودخی بنده‌چیلك اولدر
اهل سنت وجماعت اعتقادینی بیرك توتمق آنلر نه نرسه‌ده اعتقاد ایلدیلر اول
اعتقادجه اولمق ویراق بولمق کرك بزلارنڭ مذهبمزگه خلاف ایلگوچیلرنڭ اعتقادندن
آنلر روافض وشیعه ودهریه‌لردر ایمشلر اهل سنت وجماعت مذهبی دورتدر مشهور
مذهبلردر آندین غیری بارچه باطل مذهبلردر (ایمشلر باطل مذهب یتمش ایکی‌در
ناظم رحمة الله علیه علم عقایدنی بلمگان کمسنه‌لرنی ذملب بوردی *(عقیده بلمگان شیطانه
ایلدر * اگر ملك یل عمل دیوب قیلسه یلدر) * یعنی علم عقایدنی بلمگانلر شیطان
خلقی‌در اگرچه اول عقاید بلمگان کمسنه‌لر میڭ یل حقغه قللق قیلسه‌لرده بارچه‌سی

بیل‌در یعنی بیل کبك فائده‌سزدر عاقبت منگو تموغلی‌اولوب کافرلر گروهندن اولورلر نعوذ بالله تعالی من ذالك * (او یالمه معرفتنی اوگره نوردین * تنور جابك بولور قالسالك تنوردین) * یعنی عاقل اولغان مسلمان توحید علمینی اوگرانودین اوقتانوب ویا اویالوب تورماز نه قدر قاری کشی اولسه‌ده اوزندین کچك‌لردن واوغلردن اوگره‌نوب بلمگه قصد ایلر زیرا که اویالوب یا عارلنوب توحید علمینی بلمای قالسه دنیاده کافر اولوب عاقبت اورنی تموغ میچلرنده قالور دیمکدر ازاگی «تنور» میچ معناسنده‌در عربی‌در صوگغی «تنور» تانمق معناسنده‌در ترکیدر * (اویالمسدر طلب امرینی آلغان * قالور بخشی اوی آلمقدن اویالغان) * یعنی تنگری تعالی‌دن فاطلبنی تجدنی امرینی آلغان وآنی ایشتکن کمسنه‌لر اویالوب عارلنوب تورماز تنگری تعالی‌نی تانمایینجه زیرا که اگر اویالوب ویا که عارلنوب توروب اوگرانمای‌قالسه یخشی اسملی بولمقدن قروغ قالور اول یخشی اسم اولدر دنیاده مؤمن ومسلمان اولان دیو ذکر ایلامکاری آخرتده حبیب وصدیق دیو ذکر ایلامکلرندن قروغ قالور بلکه دنیاده کافر بی پاك اسمی ایله آخرتده عدوالله اسمی ایله اوندالور نعوذ بالله من ذالك ﴿علم عقایدنك بیانی‌در﴾ * (خداوندیکه بردر بی شك وریب * روا یوقدر آنگا اورتاغ ایله عیب) * یعنی خدای اولدر بردر شکسز وشبهه‌سز آننك شریکی واورتاغی یوقدر آنی عیبلگوچی یوقدر مطلق ذاتی ایله قائم اولغوچی برذاتدر (بیت) * (شریکی یوق الهی واحددر * بتون دنیا بوحکمه شاهددر * آننك فرمانیدین هیچ کم قوتولماس * توانادر همیشه اوزگه بولماس) * یعنی اول الله تعالی‌نك فرمانیدین هیچ کم قوتولماس اول نه فرمان ایلسه اول بولور الله تعالی قادردر اوزگارمکی یوقدر یعنی ایسکرماك ویا کارمق وباشارماك وقارتایماق وکوندوز کیجه اولماز همیشه بر ذات باقیه‌سی ایله وصفات باقیه‌سی ایله قائمدر * (ایرور اول بارچه عالمنك خداسی * آننك یوق ابتداسی انتهاسی) * یعنی الله تعالی‌نك اوّلی وآخری یوقدر اوزی بارچه عالم خلقینك تنگریسی‌در وپاززقیدر * (ایرور حاضر همیشه یوق مکانی * آنگا قیلغان ایمس سبقت زمانی) * یعنی اول الله تعالی جمیع خلقغه حاضردر وآنلرنك سوزلاریکیمی وکوکلاریدین نه کیچه کبینی بلور لکن حاضر اولسه‌ده بز چالابن اورون وزمان ایله دگلدر زیرا که بزلر برا گونك فانمده اولتورسنق آلتی جهتلك برندن حالی دگلمز اوچ زمانلك برندن غیری دگلمز خدای تعالی‌نك حالی آندایین دگلدر زیرا که بز حالایین اورنغه وزمانغه احتیاجی اولورسه خداغه تغیرات اثبات اولنور تغیرات اوناقی مخلوقات عادتی‌در تغیرات اثبات اولنسه معبود اولورغه لایق دگلدر (نظم) * زمان جاری دگلدر لامحاله * تجدددن منزه لایزاله * یمك ایچماك کبی آنگا نه ممکن * مکانه ممتنع دنلر نمکن * اوزی بی شبهه‌در هم بی نمونه * روا ایرمس آنگا چون وچونکه) * یعنی اول الله تعالی شبهه‌سز تنگریدر واوزی هم اوخشاسسزدر الله تعالی‌نك قیلغان اشلرینه

(علم عقائدنك بیانی)

وفرمانلرینه نه ایچون موندااغ قیلدك موندااغ قیلورسون دیو ایتمگه لایق دگلدر زیرا كه
هر فعللرنی بزدن صوراب ومشورت ایله اشلامز دیمكدر بی نمونه نونك ضمه‌سی بله اوقولور
اوخشاتسز معناسنده *(كوكلگه كیجسه كوزگه توشسه هرشی * ایرور آندین منزه خالق
حی) * یعنی اگر كوكللر اوزرینه بناگاه توشسه خدای تعالی موندااغ مو دیو اول هم
خطادر الله تعالی آندین پاك در اول تریكنی واولوكنی یارانغوچی الله تعالی در یعنی كوكللردن
اوتدكی خیاللردن وكوزگه كورنگوچی نرسه‌لرگه اوخشار ایمسدر * (اودر حاكم كه
حكمین اوزگه اینماس * آنك ذاتیغه هیچ كم عقلی یتماس) * یعنی الله تعالی حاكم در الله
تعالی تلادكی واو تلادقی حكمنی اوزگارتورگه طاقت یتماس اوزی هم اله‌دكی حكمینی
اوزگارتماس حكمی ایجاب وسلب اوزرینه تورور ودخی آنك ذاتیغه فكر ایلاب عقلای
كمسنه‌نك عقلی یتماس * (فرشته‌لر نبیلر یتمادیلر * بویون صوندیلر وفكر ایتمادیلر)*
یعنی الله تعالی نك ذاتیغه فرشته‌لر وپیغمبرلر وفكرلرینی یباروب قارارلر بارچه‌سینك
فكرلری حیران اولوب عاجز قالدیلر شونك ایچون كیرو قاتوب الله تعالی نك امرینه
بوین صوندیلر وفكر ایلامدیلر سن دخی الله تعالی نك ذاتینه فكر ایلامه بلكه اول نه
امر ایلسه آنی توتوب عمل ایله *(ولی فكر ایت خدانك قدرتیغه * عجایب اشلر بغه صنعتیغه)*
ولكن آنداغ اولسه‌ده الله تعالی نك قدرتلرینه فكر ایلامك ممنوع دگلدر زیرا كه الله
تعالی نك قدرتلرین وعجایب اشلرین فكر ایلاماك عبادتدر آندین قاراب عبرت آلوب
مقلد ورطه‌سندن قورتلمقدر قوله تعالی (ویتفكرون فی خلق السموات والارض) الایة
(الله تعالی نك سكز صفتلرینك بیاننده)
ز الله تعالی نك سكز صفتلرینك بیانی * (ثبوتیدر آنك سكز صفاتی * صفتدای ایمس نه
غیر ذاتی)* یعنی الله تعالی ذاتیده ثابت اوغان صفاتلری سكزدر توبانده
یاد اولنور لكن اول ذاتیه صفتلری ذاتی برله عین ایرمس وذاتیدن غیر هم ایرمس بو
نمط اوزره كوكلنی باغلاغیل بونده كوب بحثلر واردر كوب اوتكونلرنك ایماقی تایب
خراب اولمشلردر (نظم) *(تعالی شأنه علیا صفاتی * نه عین ذاتیدر نه غیر ذاتی * حیات علم
قدرت هم بصر سمع * اراده وكلام تكوین در ای شمع)* یعنی سكز ثبوتیه صفاتی نك اولگسی
حیاتدر ایكنچیسی علم در اوچونچیسی قدرتدر دورتنچی بصردر بشنچیسی سمع در آلتنچیسی
اراده‌در یدنچیسی كلام در سكزنچیسی تكوین در بولارینك معناسی توبانده یاد اولنور
نظم *(امام اعظم كتابینده روایتی * سكز دیب نقل ایتدی ذاتیه صفاتی * بصر سمع حیات
علم قدرت * كلام فعل تكوین ارادت) * یعنی بو ناظم صفتلرنی معنالری ایله بیان ایلرگه
شروع ایتدی *(حیات اولكم تریكدر اوزگه بولماس * اول هر ذی نفس هرگیز اول
اولمس)* یعنی حیات معناسی اولدر الله تعالی دایم تریكدر هرگیز آنگا اولم اولماز
بارچه جانلیغلار ایب آخر فانی اولورلر او الله تعالی اوزره قالور قوله تعالی (كل
نفس ذائقة الموت) وقوله تعالی (كل شیء هالك الا وجهه) *(اوزینك دایمی حی در

اوشال شاه * ولکن جسم ایله جاندین منزه) * یعنی الله تعالی نلك ترکلکی بزچالاین جان وتن ایله دگلدر بلکه نتاك سز ونچوکسز اوز ذاتی برله تریکدر * (کرا کمسدر خداغه هیچ قیی شی * غنی در بارچه عالمدین اوشال حی) * یعنی الله تعالی گه جان کبی وتن کبی وآشامق کبی وایچمك کبی وموندن غیری نرسه‌لر کرا کمز زیرا که الله تعالی بولارنی اوزی بار ایتدی واول الله تعالی بارچه دنیا وآخرت نرسه‌لرندن منزه و پاك در * (ایمس محتاج هیچ اشکه حق تعالی * یبرمگل کوڭلگنی شیب بالا) * یعنی الله تعالی هیچ نرسه‌لرگه محتاج ایرمس زیرا که نرسه‌لرنی اوزی یاراتدی شونڭ ایچون کوڭلنی توبان و یوقاری یبرمگل یعنی الله تعالی خواص ممکناته محتاج ایمس در دخی الله تعالی نی کوکده و یرده دیمه گل بولار بارچه سی کفرلکدر نته که بمویدی * (اگر مونداغ یبار رسن کوڭلگنی * سالور شیطان کوڭلکه اوزگه بولنی) * اگر مونداغ کوڭلگنی یوقاری وتوبان صالوب یاوز فکرلو سه‌لڭ شیطان لعین بیگراك یاوز یولداش بولوب یالغان اعتقادلر اوزر ینه ثابت ایلور طریقهٔ پیغمبردین چقاریب کافرلر گروهندن اولوب ایدی عذابه گرفتار اولورسن بس مؤمن موحد اوزر ینه کراك که اهل سنت وجماعت اعتقادنده اولمق وآنی برك توتمق اما عقاید سنیه بارچه سی کتابده باردر * (صفاتی نلڭ بریدر علم یارا * ایرور دانای غیب وآشکارا) * یعنی سکز ذاتیه صفاتی نلڭ ایکنچیسی علم لکدر ای یولداش الله تعالی نلڭ بلماکی ایلور غایبده گی وآشکاره ده گی نرسه هر برسی الله تعالی قاشنده بودر یعنی الله تعالی جمیع موجوداتنی بلور کرك عدمدن وجوده کاسون کرك وجودن عدم اولسون وآنلرنڭ قلب‌لرینی وسویا کلرینی ودخی اولب اعصالری چروب پراکنده اولدقی تن‌لرنی وسویا کلرینی وآدملر کوڭلنده ایتولمگان وایتالمك سوزلرینی بلور قوله تعالی (والله یعلم غیب السموات والارض والله بکل شیء علیم) * (خلایقدن کچکدر یا الوغدر * بولوبدر هر نه اش یا بولغواوغدر) * یعنی الله تعالی بلور خلایق نلڭ کچك والوغلارین وهر نه اوتکان زمانده بولدی آنی بزچالاین اونوتماز بلور ودخی کلاچك زمانده نه بولورین وقل لری نلڭ باشینه نه قضا ونه حکم‌لر اولورین بلور حتی که بر جبن نلڭ بوطی یا که قناتی منسه آنلڭ صغانینی وآنلڭ قناتی قایو اورنده دوشوب چردی قیامت کونی آنی اونوتماین اول قناتینی جبن گه بیروب ترگوزور بوندن قیاس ایله غیرلرنی * (کوڭلکه کچسه نایسی حال پیشه * ایماس پوشیده علمیدین همیشه) * یعنی برا گوزنڭ کوڭلنه بر فکر توشسه کرك اینگو کرك یوز خدای قاشنده اول فکر یاشرون دگلدر یعنی الله تعالی اول دکرنی بلور لکن کرام کاتبون‌لر بلمزلر (ایمشلر برا گوزنڭ کوڭلینه کفر اولور نرسه توشسه آنڭ ایه کافر اولماز دیب‌لر بلکه بو محض ایماندر فتاوی هندیه‌ده ذکوردر بس آنچلاین یاوز فکرلر کچدکنده سورهٔ حشرنڭ آخر ینی اوقیه‌لر یا که سورهٔ اخلاصنی اوقیه‌لر مشارقده مسطوردر «پیشه» مونده عربی چه عنت معناسنه‌در * (نوریشدر یایوریشدر

خیر شردین * نه کم تیکسه آڭا نفع وضرردین) * یعنی الله تعالی بنده‌لری نڭ اور ونلرندین
ودخی قایسی اورنغه کوچوب باردقلرینی بلور و بنده اوز رینه ضرر و وفائده تیکدکنی بلور
قوله تعالی (وما یخفی علی الله من شئ فی الارض ولا فی السماء) الآیة یعنی ناظم رحمه الله
بو ابیات ایله فلاسفه مذهبلرینی باطل ایلدی یعنی آنلار اینورلر الله تعالی عالم کلیات
جزئیاتنی بلمز دیورلر بو باطل و بالغان مذهبلردر *(بلور هر کمده بواسه معرفتدین *
بری قدرت ایرر سکز صفتدین) * یعنی عاقل و بالغ اولغان کمسنه‌لر بارچه‌سی بلورلر
الله تعالی نی تانماق جمله‌سندین بری قدرتدر اول قدرت سکز صفاتی نڭ اوچونجی صفتی در
بس قدرت صفتینڭ معناسین تفصیل ایلاب بیوردیکه *(نفسلك یا نفس سز بودنا بود *
نه که ایکی جهانده بواسه موجود) * یعنی نه کم جانلو وجانسز حیوانلر بولدقی بولماقی
حیوانلر ونه نرسه‌لرکه دنیاده وآخرتده بارچه آنڭ قدرتندندر و بر مخلوق جانلی و برسی
جانسز اولماقی و برسی بای وعالم مسلمان اولماقی و بری نڭ نادان وفقیر وکافر اولماقی
ونه نرسه که جهانده کوز یمزگه دوقنور بارچه‌لری الله تعالی نڭ تقدیری ایله‌در تقدیرندن
طش دگلدر *(ضرردر نفعدر یاخیر شردر * یقین بلگل قضا بر له قدردر) * یعنی بنده‌لر
اوز رینه اولغان ایذ گولکدن و یاوزلقدن وفقیرلکدن وساغلقدن وسرخاولقدن و وز بونلقدن
وز براك اکدن وایرلکدن وقولقدن وخوبلقدن بارچه‌سی خدانڭ قضاسی وقدر یله‌در
ولوح المحفوظده یازماقی ایله‌در وز یاده‌رك تأکید ایچون بیوردی *(خلایق نڭ جمیع
فعل قولی * ایماس بر ذره بی تقدیر مولی) یعنی مخلوقلرنڭ قیلدقی فعللری وسوزلری
کرك اول سوزلری یالغان کرك توغری بواسون بارچه‌سی الله تعالی نڭ تقدیرندندر
زیراکه یالغانچیلق بارچه دینلرده دشماندر عاقل وفهم ایاسی یالغان سوزله‌ماس ایدی
تقدیرده آنداغ یازلمش که بو کمسه آنده یالغانچی اولور دیو بو کمسه نڭ اختیار فعلنی
سبب ایدوب دگل تقدیر بونچه تلبنه کیلمز سوزلرنی صالور وکوڭلینه توشورور وحق
تعالی علم ازلی ایله بلدیکه بو بنده نڭ کوڭلنده کی قصدیی اگر اول بنده نڭ قصدی
یالغانچی اولمق یاکه اوغریلق قیلمق یا زنا قیلمقدر شونی بلوب بو بنده بویله اولور
دیوب تقدیرده یازدی اگر اول بنده نڭ کوڭلنده قصدی خداغه عبادت قیلمق ذکر تسبیح
ایتمك قرآن اوقومق اولا حق تعالی شونی علم ازلی ایله بلوب آدم پیغمبرنی یاراتماسدن
نچه مڭ یل اوّل تقدیر ایتدی بوندن فهم ایله غیر گناهلرده دائم اوافوچیلرنی *(اراده
ایله گاچ خلاق عالم * هر اشنی بول دیدی بولدق اوشال دم) * یعنی دنیانی یاراتقوچی الله
تعالی تله‌سه بر اشنی بول دیسه شول زمان یاریم ساعت کیچکمایینچه بولور آلت واسبابلرگه
محتاج اولماینچه کن دیدی بولدی *(نه ایتسه ایرکی بار وقدرتی بار * قولی بر له یاراتدی
دیمه زنهار) * یعنی الله تعالی بنده‌لرینه نه اشله‌سه و نه حکم ایلسه اختیارلیدر وقدرتلیدر
بز چلاین قول وآیاق ایله دگلدر زنهار الله تعالی نرسه‌لرنی قول بر له یاراتدی دیمه

(كوكلندن یاوز فکر کجدکنده سورهٔ حشرنڭ آخرینی اوقوبه‌لر یاکه سورهٔ اخلاصنی اوقوبه‌لر)

تأكيد ايچون دخى بيورديكه *(تلگنى صاقلا موندلاق قول بد دين * خداوندەم منزەدر جسددين)* يعنى تلنى صاقلاغل ياوز سوزلردن اول ياوز سوزلر كو بدر نته كه الله تعالى نك قولى بار ديمك وآياغى بار ديمك والله تعالى بلمى ديمك اول الله تعالى نك اورنى كوكده ديمك بولار بارچەسى كفر سوزلردر زيرا كه الله تعالى قولدن وتندن پاكدر يعنى قولى وآياغى بولسه بزچلاين محتاج اولوردى محتاج ايسه تنگريلكگه لايق دگلدر *(كلام حقده كم يد ايلدى ياد * آنت بر وصفيدر اى آدمى زاد)* يعنى بو بيت سؤال مقدرگه جوابدر تقدير سؤال بودر براگو ايتسه يد لفظى قرآنده ياد اولندى حال بوكه «يد» ديدكى قول معناسنده در قوله تعالى (يدالله فوق ايديهم) بس ايندى معلوم اولديكه الله تعالى نك قولى بر ايمش آنگا جواب بيروب ايندى بلى حقدر قرآنده «يد» ديوب ذكر ايلدى لكن حقيقت معناسى اوزره دگلدر بلكه قدرت معناسنده در ايمدى قدرت معناسنده بولسه يد لفظى الله تعالى نك صفاتلرندن بر صفت اولدى آيروق معنى اولمادى سؤال اگر ديسه يد لفظينك قدرت معناسنده ايركانون قايدن بلدكز جواب اولدر الوغ مفسرلر براه ديو معنا بيرديلر نته كه بيوردى *(اننه بلدى قرآن معناسن توز * كوكلنى قويماغل سن هرقيى بوز)* يعنى اونكان عالملر قرآن معناسينى توزكالك اوزره بلديلر واگر يوانغه كيتماديلر وآنلر يد لفظينى قدرت معناسينه تفسير ايتمشلر (بس آنداغ بولسه سين كوڭلكنى قويماغل آنلر باردغى بيردن غير بيولرگه زيرا كه اهل سلف لرنك تأويلى حق اوزرينه در قوله تعالى (فماذا بعد الحق الا الضلال) *(بصرهم سمع آنك وصفى بلاشك * بصر معناسى كورمك سمع ايشتمك * نه كم موجودا رور دنيا ودينده * فلكدين يوقارى زير زمينده)* يعنى الله تعالى نك سيكز ثبوتيه صفاتينك دورتنجيسى بصردر بشنجيسى سمع در سمع نك معناسى ايشتمك وبصرنك معناسى كورمكدر ايشتمك وكورمك بزنك تيك قولاق وكوز برله دگلدر نته كه بيوردى *(ايشتمك كورمكى بى شبهه وريب * ايرور بردك هميشه ظاهر غيب * ايشتمك كورمكيدر قدرتيدن * قولاقدن كوزدن ايرمس بلگل اى تن)* يعنى الله تعالى نك ايشتمكى بزلر تيك دگلدر زيرا كه بزلر يراقدەغى سوزلرنى ايشتميمز وكورمكى دخى بزلر كبى دگلدر زيرا كه بزلر كورورمز قايسى اورنغه كوزمز بيبار آندن آرتوق كورميمز اگرچه يراقدەغى نرسەلرنى كورساكده نه ايدكينى بلميمز خداى تعالى نك كورمكى وايشتمكى بزنك تيك دگلدر زيرا كه آنك قارشنده اشكاره وغيب نرسەلر بردر بزنك تيك قولاق وكوز برله دگلدر *(قولاق كوز بندەگه حاجت ايرور بس * خدا هيچ قايسينك محتاجى ايرمس)* زيرا كه قولاق كوزگه بنده محتاجدر خداى تعالى آنلرغه محتاج ايرمس زيرا كه آنلرنى اوزى بار ايلدى بس بارلقغه كيتورگان خدا كورمسينه محتاج ايرمس *(ترلساك آخرنده اى خريدار * خدايم كورساتور دوستلرغه ديدار)* يعنى قيامت كونى آمنا به وصدقنا قيوردن قويوب اوجماعقه كرگان اى عقل اياسى

خدایم اوزینك دوستلرینه دیدارینی کورگوزر لکن کورگازمکی صورت ومکان ایله دگلدر بلکه بر وصفسزدر (ایمشلرکم الله تعالی نك دیدار کورگوزمکی مؤمنلرنك اخلاصینه کوره در بعضسینه طولغان آی کبی و بعضسینه یارتی آی کبی و بعضسینه یاڭی آی کبی و بعضسینه یولدزکبی کورنور اما کورنماکی کیف ایله دگلدر (نظم) *(بقادارینه جائز رؤیة الله * اولوب بدر قمر کبی نظرگاه * بو باش کوزیله کورماك لامکانی * خیال اولماس جهتسز جاویدانی * جواز عقل ایله اما وجوبی * نقوله مستند بوقدر بیوبی) * نته که بیوردی *(ولی کورمکنی بی چون و چنان بیل * جهتسز بل مثلسز بی مکان بیل) * لکن کورمکلکنی نتاکسز ونجوکسز بیل کورنماکی جهت ایله دگلدر دخی کورنماکی بر نرسه لرگه اوخشاش اولوب کورنماس زیراکه تنگری نمکینك صورتی کرکماس بلکه کورمکلك که اعتقاد ایلماك کیره کدر (وشانکم بلدرور بی شکلکینی * بلور اول یخشی کورسه کلکنی) * یعنی الله تعالی اوزینی کورگازمکی آنك ایچوندر اوزینك شکسز نگر یلکینی بلدرور و بنده لر نه نه قدر زمان کورگازمکی اخشی بلور (ایمشلر خدای تعالی نك دیداری کورنوب توروری بعضی کمسه نه اوچ ساعت مقداری و بعضسینه اوچ کون مقداریدر و بعضسینه اوچ جمعه مقداری و بعضسینه اوچ آی مقداری و بعضسینه اوچ یل مقداری و بعضسینه اوچ یوز یل مقداری و بعضسینه اوچ مڭ یل مقداری اولسه کرکدر (ایمشلر خدای تعالی نك دیدارکورگازمکی اوروم قوچقارینی بوغازلامقدن صوڭره در (ودخی ایمشلر خدای تعالی نك دیدارینی کورگاچ اوجماح اهلی اوچ مڭ یل قدری طعام یمازلر و اوجماح شرابلرین ایچمازلر وحور قزلرینی قوچمازلر تجرد الله تعالی عشقنده اولورلر قایچان که اوچ مڭ یل تمام اولغاندن صوڭره حضرت پیغمبر علیه السلام نك طویی اولور مریم آنانی نکاح ایلر و برنی کوتارگان اوغولرنی بیت زلارلار اول طوی بش یوز یل اولور آندین صوڭ هرکم اوزنه حاصلانغان مقاملرینه واروب اوجماح نعمتلرینی یبه باشلارلر (نظم) *(کورور مؤمن بری چون و چرادن * کیچر بو دمدن ذوق ماسوادن * بو دعوی ده دلیل نص آیت * یکرمی بو صحابی دن روایت * روافض نالمز اولمز اول جماله * عجب حسران اهل اعتزاله) * بو آراده کوب حدیثلر واردر باریبنی یازمق ایله کتاب اوزون اولور * (بلور هم آدمیلك بولسه ایسه * کلام ایرمش صفاتینك بریسی) * یعنی هر آدمی بلور که باشنده ایسی اولسه مکز ذاتیه صفاتینك جمله سندن اولماننك آتیچی صفتی کلام در لکن الله تعالی نك سوزلاشمکی بزنك لابن تل و حرف آواز ایله دگلدر *(کلامی حادث ایرماسدر قدیم بل * آنك آیغان سوزی بی کام بی تیل) * یعنی الله تعالی نك کلامی حادث دگلدر ازلیدر سوزلاسه بزچالابن تل ننکاق ایله دگلدر بلکه کلامی صفتسزدر بنده لر آنی وصفلاب بلمازلر نته که ذاتینی صفتلاب بلمادکلری کبی مونی هم شیله بلمازلر بلکه مؤمن موحد که اعتقاد اولدر الله تعالی متکلم دیوب آرتق ایتمیه نته که

بیوردی * (خلایق سوزلاین آلماس کم نفس * خدا محتاج ایماس هیچ آشته هرگز) *
یعنی معلومدر مخلوقلر سوزلامك ئلاسه‌لر آغز و بکاق ایله‌در بونلر بولماسه آنلر سوزلاشه
آلمازلر خدای تعالی‌نك بونلرنك هیچ بریته احتیاجی یوقدر معلوم اولمدی قرآن کلام
الله مخلوق دکلدر هر کیم قرآنی مخلوق دیو سوزلاسه کافردر لکن قرآننك کاغدلری
ومارالری وحرفلری وحرکتلری وسکونلری ونقطه‌لری بارچه‌سی مخلوقلردر زیراکه
بونلرنی آدملر صنعت قیلورلر ودخی دراکوه آن اوقوسه یاد ایتسه بونلر بارچه‌سی مخلوقدر
نته که بیوردی * (بتلسه یا اوقولسه آلسه ایل یاد * بولار حادث ایرور ای آدمی زاد) *
یعنی بیرا کو یازسه یا اوقوسه و یا یاد نه آلسه بونلر بارچه‌سی مخلوقدر ای آدمیلر زیرا
بونلر مخلوقلر معلوم اولدی مخلوق. قرآن اولدرکه کوکللرده بر معنای ترتیب
ویلو ترتیب ایلسه ونلر غیر مخلوقدر * (خدانك کلامن عشی بیل ای ز * سوز یدك ذاتیده
یوق حرف آواز ای * یعنی خدای تعالی‌نك کلامینی یخشی بلکل که آنك سوزینك آوازی
وحرفی یوقدر یعنی بز حالانی آواز وحرف بیرله ذاکر تنا کسز بز کلامدر بیده ارزلك
ادراکی قاصردر آنی صوزلامك بزه نه حاجت بلکه کفردر پس بلمدیکه انه تعی بکن
مخلوقلر مسندن بریدر نته که بیوردی * (نه کم مخلوقیده بار ایسه ای شه * خداوندیم
ایرور آندین منزه) * یعنی حاصل کلام بوکه مخلوقاتنك صفتلری باردر خدای تبارك وتعالی
آندین پاك در ایشبو اعتقادی اوزره کوکلنکی راست ایله خلاف نوریغلی اعتقاد اهل حق اوشبودر
(نظم) *(قدیم اولمق کلام الله ثابت * دکل جنس حروف صوت صامت * بو تحقیق
اوره‌در مضمون مسبوق * کلام الله قرآن غیر مخلوق * کلام الله ایله صانمه عجبا *
دیمك مخلوق آکا ترك ادبدر) * بو آراده قلاسه‌لر بونلرك آرامزده چوق مختلف واردر
باریتی ذکر ایلمك ایله عوام الناسنك قلبیده شك توشر زیرا که بو سرح عوام الناسنك
فائده‌سی ایچوندر * (صفاتیمدن بوریدر اراده * بونی بلکل کیشی ییکی مراد) * یعنی بکز
صفاتیدنك بدنجی صفاتی ایلدیر بونی بلکان مسلمانلر آخرت مرادی ننه ییکایلر اراده
معناسی ایستلاسه آنی قیلور هیچ برا کودن تورتقابی یوقدر مشارت الامانین السعالی‌نك مربد
ابرکابنه دلیل عقلی ونقلی واردر اما دلیل نقلی اولدر تبارك وتعالی یفعل الله مایشاء ویحکم
ما یرید) اما دلیل عقلی اولدر خدای تعالی موجوداتنی بار ایده کان قادر ایدی اوزینك
اختیاری ایله پس اوز اختیاری ایله قیلدی توسه‌ا ده نه تلاسه آنی قلمایی کیتی کی
واضحدر ان سبحان من لا یجری فی ملکه الا مایشاء پس اراده صفتینی تعریف ایلدی
بیوردیلر * (قلسه بر تنکان یا ترتمسه برقار * اراده‌ن زاهس هیچ انی یقن بیل) *
یعنی برا یوزلك آیاقینه یا قولیده بر تیکانلك قلسه یا شندن وه قالندن برنلك تیشمسه
و یا بارمقلریدن ترناقلری تیشمسه بونلر بارچه‌سی خدای تعالی‌نك تلامکی بوسجه‌در
تکسمز بلکه خدای تعالی‌نك تلامکندن غیر دکلدر * (اگر هوری قوبارییر اوستیکه

پای * وگر بر ذره‌ده قوم بولسه بی پای) * حتی که بر قرنچه بر یوزینه آیاقینی قویسه
ویا بربوك یپانده‌غی قملر اورنندین قوزغالسه بولارنك بارچه‌سی خدای تعالی تلامکی
بوینچه‌در خدای تعالی اول قمنك اورنیدین قوزغالغانینی بلوب تورور قرمسقه‌نك قایسی
یرگه باسقانون وآنك ایچنده‌گی فکرینی بلور دخی بیوردیکه * (بولاردین یا کیجك‌در
یاز یاده * ایماسدر هیچ نرسه بی اراده) * یعنی بونلردن کچکنه یا الوغ نرسه‌لرنك حالینی
بلور هرنرسه دنیا یوزنده‌در بارچه‌سی خدای تعالی‌نك ارادتی بوینچه‌در * (صفاتیدین بری
تکوین دیمشلر * خدادین خلقه روزی بارچه اشلر) * یعنی الله تعالی‌نك سکز صفاتیدن سکزنچی
صفتی تکوین در یعنی تکوین اولدر خدادین خلققه رزق بیرمکدر و بوندن غیری بارچه
الله دندر تکوین معناسی نرسه‌لر یوقدین بار ایلمکدر ونرسه‌لرنی یراتمقدر بونی تکوین دیوب
ایتورلر اما مکون اولدر بار اولمش نرسه‌لر کاسی مکوّندر (بیت) *(که تکوینله مکون
اولمادی بر * بو سوزنی خاطرکده ایله‌از بر * اوشال تکوین مفهوم که ازلیدر * مکون حادث
اولسه قانده‌بودر * یراتدیکم نچوك سزنی و بزنی * تقی خلق ایتدی بزنك فعلمزنی) * یعنی
خدای تعالی سزلرنی و بزلرنی یراتدی دخی فعللرمزنی یراتدی اگرچه اول فعللرمز یاوزده
اولسون بارچه‌سی الله تعالی‌نك یراتمقندندر حاصل کلام الله تعالی اوزی یراتدی کافرنك
کفرینی مؤمن‌نك ایمانینی وفاسق‌نك فسقینی ومنافق‌نك نفاقینی بارچه‌سی خدای تعالی‌نك
اراده‌سی بوینچه وقضاسی وحکمی موجبنجه‌در آنداغ اولسه‌ده بزلرگه اختیار فعل بیردی
ننه‌که بیوردی * (اگر حق یکه قویمار ایرکمزگه * بیر بیلدر اختیار جزئی بزگه) * یعنی
لکن اصلده الله تعالی بزنك اختیارمزغه باقمادی زیرا که اول مرادوجی الله پادشاهدر لکن
آنداغ اولسه‌ده بزلرگه اختیار فعل بیردی اوزمزنك قصد ایتدیکی یرلرمزگه بارورمز
وقایتورمز و بزلرگه ایکی یول کورگازدی بری اوجماح یولی و بری تموغ یولی و بزلرنی
جبر وقهر ایله‌مدی دیمکدر (بیت) *(بلی بیردی عبده فعل اختیاری * دگلدر جبر محض
اضطراری * بو جزئی اختیار ایله خاطب * اولور گاهی مثاب گاه معاقب * مناسب اش
ایرور یانامناسب * آنی قیلماقده بنده بولدی کاسب) * یعنی شریعتکه موافق اشلر اولسون
ویا اولماسون آنی بنده اوزی کسب ایلدی حق تعالی اوزی اختیار فعل بیردکی بوینچه‌در
(بیت) *(خدا خلق ایلدی افعال عبادی * آثار ممکنات‌نك استنادی * خدادر خالق ایمان
کفرنك * خدادر موجدی کفران شکرنك * خدادر اوشوتمز قار ایچنده * صووقلق خلق
ایدر اول نار ایچنده * بلی عادت ایرور خلاق قادر * اولور آتش توتان احراقه ظاهر *
نه هل من خالق نص مفسر * خدادین غیری وارمی بر مؤثر * اوشانچی اختیار جزئی
دین باز * تابار بنده جزا کوب قیلسه یا آز) * یعنی الله تعالی‌نك بیرگان اختیار جزئی
سببلی بنده‌لر عمللر قیلدیلر ایذگودن ویاوزدن الله تعالی قیامت کوننده عمللرینه
جزا بیرور کوب بولسه کوب جزا اولور آز بولسه آز اولور (بیت) *(ابوالمنصور شیخ

مانر يدى * حنفى مذهبى دهرك فريدى * نه تفويضه نه جبره ميل ايدندر * اول امر
بين امرين كيدندر * خدا خالقدر آنچق عبد كاسب * بو تحقيق اوزره‌در بو سوز
مناسب * توسط جبره ذاهب اشعريدر * بولارده كفر بدعتدن بريدر * بلى دير اشعرى
اى دل نكارم * بنم مقدار بوقدر اختيارم * بر آز بار فعلمده اهلم * مجرد فعله آنجق بر
محلم * موحد اعتزالدن نه لايق * عباد الله دير فعلنى خالق * كبار ماوراء النهر بى حد *
ديدى حال مجوسى بوندن اسعد * عجب ذم اولدى اول قوم خبيثى * مجوس هذه الامة‌نك
حديثى * اولور عبدده مع الفعل استطاعت * بونكله كسب اولور عصيان وطاعت * كه
تاج الدين بيله‌در مذهب حق * بيله يازمش مشارقده بو سبق * نه كم رزق كه بواسطه
شيب و بالا * ياراتو بدر آنى واجب تعالى) * يعنى نه كم رزق بنده‌لرگه كيلور يوقاريدن
وتوباندن كيره‌ك حلال بولسون وكيره‌ك حرام بولسون بارچه‌سينى حق تعالى ياراتبدر يعنى
براگو عمر ينك بارچه‌سنك حرام رزق ييسه تحقيق الله تعالى رزقينى ييدى ديب اعتقاد ايتارمز
لكن الله تعالى حرامدن رزقنى كسب ايتارگه بيورماغان ايدى آنداغ اولسه‌ده خداى
تعالى نك قضاسى وحكمى ايله‌در نته كه بيوردى *(حراميدين ولى ايتدى بزنى * بير و بلدر
اختيار جزئى مزنى) * لكن الله تعالى بزلرنى منع ايتدى حرام نرسه‌لرنى آلماگز وييمه‌گز
ديدى و بزلرگه اختيار فعللر بيردى و بو اختيار فعل سببلى حرامنى كسب ايدوب رزق
حاصل اولسه‌ده الله تعالى نك رزقيدر (بيت) *(حرامى رزق ديرلر اهل حق بس * كيرو
قويماز ييه‌ر رزقينى هر كس * نه ممكندر ييسه رزقينى بر جان * ييه‌ر رزقينى يا بر
غيرى انسان * خدا راضى ايمس عصيانمزغه * رضاسيدر آنك احسانمزغه) * يعنى الله تعالى
بزلرنك گناهلرمزغه راضى دگلدر بلكه رضالقى بزنك طاعت وعبادتلرمزگه‌در (نظم) *(نه
كلسه خير شر تحت قضايه * قبيح‌نك ضديدر مرضى خدايه * ديسه‌ك تكليف قبل الفعل
حاصل * نه‌در وجه مفيد ديرسه سائل * جواب اولدر كه گاها استطاعت * دينور مقصوده
اسباب وآلت * بودر معنا مفسرلر قاتنده * ولله على الناس آيتنده * مناط صحت تكليف
انسان * بودر معنا تحقيق ايتمه نسيان * دگل تكليف مالا طاقه جائز * دگل وسعنده
نيتسون عبد عاجز * بو تكليفى كورورمى قنده فايق * حكيمنك حكمتى فضلينه لايق *
ابو جهل ايچون ايمان تمكن * بجوزدر دگلدر غير ممكن * ديسه‌ك كلمز بلور ايمانغه
صانع * جوابى علمدر معلومه تابع * كيلور غايتده بو معنى ظهوره * بو تصوير ايله هر
شعوره * تاج الدين نك بودر بلديكى كلام * حقيقتين بلور والله اعلم * كشى راضى ديسه
عصيان قيلورغه * ائمه حكميدر كافر بولورغه) * يعنى براگو ايتسه الله تعالى بزنك گناهلرمزغه
رضادر ديسه كافر اولور تحقيق ديديلر امامار تجديد ايمان ايلمك ونكاح ايلمك لازمدر
بلكه دگل الله تعالى بزلرنك گناهلرمزغه رضا دگلدر آنداغ بواسطه‌ده آنك تقديرى بوله‌در

Центральная научная библиотека
213

زیرا خدای تعالی عز و جل بزنك گناهلرمزغه رضا بولسه بنده‌لر ینه ظلم ایلمکدر حاشا الله اول ظالم اولمقدن بریدر *(خدا ظلم ایتمادی هیچ بنده‌لرگه * ولی توز یولنی کورساتدی آلارغه)* یعنی الله تعالی بنده‌لر ینه ظلم ایلمدی و بر کافرنك کفرده اولمقی ظلملق دگلدر بلکه الله تعالی بنده‌لر ینه طوغری یولنی کورگازدی اختیار فعللر بیردی و پیغمبرلر بیباردی وعالملر طوغدردی آنلر طوغری یولنی بلمه‌گانلرگه ایتدیلر بس بلماسلك عذر اولمادی (اوشال خلقیکه توز یولدین طایارلر * آلار اوز جانلر ینه ظلم ایتارلر) یعنی الله تعالی بنده‌لرگه طوغری یولنی کورگازدی و آنلر طوغری یولدن چقوب ایگری یولنی اختیار ایلدیلر وآنلر اوز جانلر ینه اوزاری ظلملق ایلدیلر خدای تعالی ظلملق ایلمدی و الله تعالی که اوپکه قالمادی اوزاری هوای نفسلر ینه تابع اولوب ایگری یولنی اختیار قیلوب طوغری یولنی قویدیلر قوله تعالی (وما کان الله لیظلمهم ولکن کانوا انفسهم یظلمون) ایمشلر بر آدمنك بوزوق بولك یورمکینك مثالی اولدر بر مجنون کبیدر آغاجنك باشینه چقوب بر بوتاقی اوچونده اولتور وب بوتاقنك توبینی پچاق بر له کیسمکی کبیدر نته که مجنوننك هلاك اولماقی اوزندندر بو بنده هم اوشاندا قدر * (عذاب ایتسه بو عالم یا او عالم * ایرور بول عدل ای فرزند آدم)* یعنی الله تعالی دنیاده و آخرتده عذاب ایلاسه اوزینك عدلندندر ای آدم اوغلانلری ظلملقدن دگلدر زیرا که اوز ملکنده اوزینك اختیاری واردر نته که بیوردی *(نفس سز حلق ایرور یاذی نفسدر * آنك اوز ملکیدر هیچ ظلم ایمسدر)* یعنی نه‌کم دنیاده جانلو وجانسز نرسه‌لر واردر آنلرنی بر حالدن بر حالگه دوندرمکی یعنی صوفی‌نی فاسق ایلمکی وفاسقی صوفی ایلمکی و یاش آغاچنی قوروغ ایلمکی واهل طاعتنی کافر ایلمکی وکافرنی اهل طاعت ایلمکی بار چه‌سی اوز ملکیدر اوز ملکنده اوزینك نه قدر تصرف ایلمکی ظلملق دگلدر (نظم) * (نه استحقاقی وار عبدنك نعیمه * جزا واجب دگل رب کریمه)* اگر عفو ایلسه اوز فضلیدر اول * بودر صدقك واخلاصك بودر یول)* یعنی بر گناهکار بنده‌نك گناهینی عفو ایتوب اوجماحغه کرتماکی و بر اهل طاعتنك طاعتینی قبول ایتمایوب تموغغه کرتمکی بار چه‌سی عدللکدندر بودر سکا راست یول واخلاصکنی بوکا باغله (بیت) *(خدادن فضلدر و برلك ثوابی * خدادن عدلدر قیلماق عقابی * بونك ضدینه وارمه دیل نکارم * بواورسن شیعهٔ شوم قوم بدهم * بتار بز عاملرغه مونچه بلسك * توتوب محکم بوین صونساق ایکلسك)* یعنی بز چالاین نادانلرغه بو قدر مسائل عقایددن بلمك کافی در ونه‌که بو حکمتلر ایتولدی وذکر اولندی آنی محکم توتساق وآنك اوزر ینه بویین صونساق وایکلسك کافیدر باجمله نه قدر علم کلامده اولوغ کتابلر اولسه‌ده بونداغندن آرتق مسائل یوقدر لکن ناظم رحمه الله ضمننده ایلایوب بو اماطی ذکر ایتدی (ایمشلر ایمان اوچ تورلیدر بر ینه ایمان تحقیقی دیورلر و برسینه ایمان تقلیدی دیورلر و برسینه ایمان استدلالی دیورلر ایمان

تحقیقی اولدرکه قلبده اعتقادی تام اول ومؤمن به نرسه‌لرنی گویا کوزی برله کوره بو ایماننی ایمان انبیا وملائك دیورلر ایمان تقلیدی اولدرکه آتالردن و بابالردن ایشتمك بوینچه دلیل استامیون الله تعالی‌نڭ برلکینی و پیغمبرنڭ حقلغینی بلور استدلالی اولدر عالم ذی الفنون اولوب یا که زیاده فراست اهلی وعاقل اولوب نظام عالمدن خدانڭ بارلغینی و برلکینی بلور بو آراده چوق بحث واردر زیاده بحث ایلمس ایچون بیوردیکه *(جماعت اهل سنت توزگان ایرلر * دیدیلر طرفه نازکدر بو یوللر)* یعنی توحید بابنده بحث ایلمس ایچون زیاده تعمق اولدقی ایچون اهل سنت وجماعت یولنی توزگوچی ارانلر ایدیلر بو یول عجب نازك بولدر کوب فهم ایالری فهملری اوز ولوب طریق حقدن معزول اولوب کافر اولدیلر ودخی زیاده فهمسزلر فهملری یتمایون جماعت اعتقادندن محروم اولوب زندیق اولدیلر بو بیت دخی اشارتدر زیاده علم کلامی اوگرانمك حرام اوکاننه (ایمشلر معتدل ذهنلو کمسنه علم کلامی زیاده اوگرانماکده باس یوقدر بدمذهبلره جواب بیرور ایچون اوگرانسه جائزدر دیدیلر (بیت) *(بو علمڭ فرض عین اولماسی اظهر * کنشدن هر کشی ماه انور * معبرنڭ فرض عین ایله مرادی * بو فنده اهل سنت اعتقادی * عقاید گوهر بدر فقه اکبر * عروس اعتقاده ایله از بر * مه صد بحر ینه غواص واقف * مطولدر بلور شرح مواقف * کلامنڭ دقتنده واروزالق * بلیده بندلی‌سن کورمه‌لایق * مضرت یوق زکی وقلب صافه * کوکل و یرماز عناد اعتسافه * نظر قیلسڭ کتابلرده مقاله * کلامڭ حرمتنده قیل قاله * بو حرمتدندر رمنهج خلاصه * بیورمشدر فتاوی خلاصه * تعلم ایت کلامی قدر حاجه * دگل منهی بو مقدار اواسه خواجه)* بس بزلرگه اجمالا بلمك کفایه‌در شونڭ ایچون بیوردی * (الوغ یولنی قویوب اوگانجه ای یار * قدم قویما تایار یرلرگه زنهار) * یعنی الوغ یولنی قویمه الوغ یول دیدکمز اجمالا توحید اهل سنت وجماعت اعتقادنچه بلمك شول اجمالی او موحی یولنی قویوب آیاق تایار اورنلرغه کرما گل سافلانعیل واعتماد دینیه‌دن وتقدیرلارده کوب بحث ایلامگل اهل سنت وجماعت نه دیدیلر انلر اعتقادنچه اولغیل (ایماننڭ بیانی) (خدادین هر نه کلدی راست بلدڭ * تلڭ برله ینه اقرار قیلدڭ)* یعنی ایمان اولدر خدای تعالی طرفندن پیغمبرلرگه نه حکم کلدی آنی راستقه توتوب تل برله اقرار ایلمك کرك بس اصلی ایمان بونلردر * (مسلمانلیغ یرایده بولدر ایمان * مونی بلماس کشی تاگلا پشیمان)* یعنی مسلمان بولیده ایمان تل برله اقرار قیلمق وکوکل برله راستقه توتماقدر بونی بلمگان کمسنه‌لر قیامت کوننده اوکوب کافرلر گروهندن اولوب تموغده قالورلر * (یقین بلگل که ایمان بولماغای کم * ابرر برداك زیاده بولماغای هم)* یعنی شکسز بلگل ایمان ارتماز واکسلمز یعنی برر وش اوزر ینه‌تر ورز یرا که قلب حالی در آنڭ حالی‌ده زیاده ونقصان یوقدر مشارقده کنور مشکه‌لرا گو ایتسه ایمان آرتور وکیمور

(ایمانناڭ بیانی)

دیو اعتقاد قیلسه وشول اعتقاد اوزرینه دنیادن اوتسه شکسز کافردر قیامت کونده قبرندن قوبدقنده خدای تعالی نک رحمتندن امیدسز دیو ایکی قاشینک آراسنده یازامش بولوب قوبار * (بو سوزدر اهل سنتنک طریقی * جدل ایتدی بو سوزده هر فریقی) * یعنی بو سوزدر اهل سنت و جماعتنک یولی واعتقادی بودر یعنی ایکسلمز وآرتماز دیو اولغان اعتقاد اما بو مقامده هر گروه جدل و بحث ایلدیلر زیاده اولور وایکسولور وبعضیلر ایدیلر زیاده اولور وایکسلمز وبعضیلر ایتدیلر ایکسولور وزیاده اولماز، اما ایکسلمز وزیاده اولماز دیدکی صحیح در بو سوزده برك اولغیل (نظم) *(خلوص قلب ایله ایمان ایناتمق * رسول مزله اقرار قیلمق * بو اجماله ایناتمق بولدی ایمان * قبول ایتمز زیاده بلکه نقصان * زیاده مؤمن بهده نه قابل * دیان کافر دیمش بعض رسائل * یازار متن کتاب فقه اکبر * نه ایمان ایکسولور کندونه آرتار * فزادتهم نظیری بعض آیات * زیاده اولماسون ایلر شهادت * بو آراده امامنك وار جوابی * بو آیاتدن مراد آنچق صحابی * مجرد مظهر اولمشلر خطابه * زیاده اولمش ایمانی صحابه * بو وجهیله بو آیتدن افاده * مفصل مؤمن بهدر زیاده * بو وجهنك غیری وار بر وجه احسن * حنفیدن کبار شافعیدن * جهات اعتباری ایله زیاده * ظهور ایلر حججدن مستفاده * مثالیدر ضعیف قونگزیله * شنودن کی یو ماننددیله * بولور اما عمل زاید ونقصان * تابار بخشی عملدین اجره انسان) * یعنی اما عمللر زیاده اولور وایکسلور زیرا که ایذگو عمل ایلاگان کمسنه گه الله تعالی اجر بیرور او جماحده درجه سی آرتور اما عمل قیلماین تیك توردی کمسنه نك او جماحده درجه سی اکسك اولور * (عمل ایلاك والکن ایمغای سز * عملدین داخل جنت بولورمز) * یعنی هر وقت عمللر ایلگل وقت عمللر ایلگل وقبولیتنی الله تعالی گه تابشرغیل آنداغ اولسه ده دیمگل عمل بنی اوجماحغه کرگزر دیب سنك عبادتك خدانك بیردکی نعمتینك شکرانه سی ایجوندر بلکه سینك عبادتك حدانك بیردکی نعمت برابر ینك مگدین بر ینه تورماز لکن الله تعالی او جماحقه کرتسه اوز فضلی بر له در سنك عبادتك ایجون دگلدر. *(آنك امرین دل و جانك بیلان آل * عمل قیل هم اوزینك فضلی غه سال) * یعنی الله تعالی بیوردقی اشلرنی جان وکوکلك بر له آلغل وهم عملنی اخلاص ایله قیلغل قیلدقدن صوکره قبولیتنی اوزینك رحمتینه صالغل بینه دیو یارب من ضعیف قلنك بیوردقی عملکنی قیلدم رحمتك ایله سین قبول ایلگل دیو زاریلق ایلگل * (نصیب ایتسه بهشت اوز فضلی در اول * عملگه انکا قیلمای عمل قیل) * یعنی حق تعالی سیکا اوجماح دولتن بیرسه اوزینك رحمتدین بیرور بدر سینك عبادتك ایجون دگلدر بس آنداغ اولسه عملگه تایانمای دایم عملده بولغل زیرا که بنده عمل گه مأموردر نته که بیوردی * (عرش اولکم عملك گه اولمه مغرور * عمل قیلغل عملگه بنده مأمور) * یعنی حاصل کلام سین عملگه آلدانوب تکبرلك ایلامگل بن چوق عبادت قیلدیم دیو زیرا که عملنی قیلوغه قللر بیورلمشدر

(عبادت بیش نورلیك‌دور بیانی)

دنیاده بیردکی نعمتی ایجون (ایمشلر عبادت بیش نورلکدر برسی عبادت جسددر وایکنچیسی عبادت نفسدر واوچنچیسی عبادت روحدر دورتنچیسی عبادت قلبدر بیشنچیسی عبادت سردر اما عبادت جسد اولدر شریعت بیورغان نرسه‌لرنی اعضالر ایله قیلمق نماز وروزه کبی وعبادت نفس اولدر طریقتیله نفس کافرگه مخالفت ایلمك وعبادت روح اولدرکه حق‌تعالی حضرتینی جان وکوکل ایله سویوب ذوقلق ایله عبادت ایلمك وعبادت قلب اولدرکه نیت قویوب ماسوی اللهدن بیزمك وعبادت سر اولدرکه عبادتدن اولوش آلوب تجلیات نورندن فائده آلمق بس مؤمن موحد اوشبو بیش نورلیك عبادت ایله متصف اولسه تحقیق ولی الله دیرمز * (عمل قیلماقدین اهل استفاده * دیدیلر نور ایماندر زیاده) * یعنی اهل سلوك نك کوبرا گی ایدیلرکه عمل قیلماق ایله نور ایمان آرتور اوّل کوکلده اخلاص اولنوروب ثانیا شول اخلاصك نوری یوزیده چقوب مهیبات رحمانی اولنورر دیدیلر * (وگرنه بولماس ایمان زاید وکم * عقیده بولدر ای فرزند آدم) * یعنی یوقسه اصلی ایمان آرتماز وایکسلمز بو اعتقاد سنت اهل لری نك سوزلر بدر آی آدم اوغلانلری بلکه نور ایمان زیاده اومقی وایمان نك فایده‌سی عمل ایله‌ندر * (عمل نك نفعی هم ایمان برلن‌در * قایچان بالفوز عمل قیلغان بیلاندر) * یعنی عمل فایده‌سی الله تعالی‌یه ایمان کیتورمك بیله‌در مجرد عمل برله دگلدر نته‌که کافرلرده هم عمل باردر لکن عمل قیلمق دلیل دگلدر ایمان اولمقینه بلکه ایمان دلیلدر عمل اولمقینه قوله تعالی (ان الذین کفروا وماتوا وهم کفار فلن یقبل من احدهم ملء الارض ذهبا ولو افتدی به) الآیة بس بلندیکه عمل نك فایده‌سی ایمان ایله‌در * (نعوذ بالله ایمانسز کشی‌نی * قبول ایتماس خدایم هیچ اشینی) * یعنی سغنامزلر الله تعالی ساری ایمانسز اولمقدن زیرا که براگو ایمانسز اولسه خدایم هیچ بر اشینی وهیچ بر عملینی قبول ایلامس نه قدر مال تصدق ایله‌سه‌ده بارچه‌سی هباء منثورا اولور کافر اولوب ابدی عذابده اولنور نعوذ بالله تعالی * (اگرچه یخشی‌لر اعمالین ایتسه * تصدق یر یوزینك مالن ایتسه) * یعنی اگرچه اول ایمانسز کمسنه دنیاده‌غی مالنك بارچه‌سینی یر یوزی فقیرلرینه مسکین‌لرینه تصدق ایله‌سه‌ده قبول اولماز بارچه‌سی بیل‌در (لکن ایمش‌لر کافرلرنك صدقه بیرمکی دنیاده تنی صحتلك‌گه ومالی زیاده اولمغه فایده‌سی واردر آخرتده فائده‌سی یوقدر * (ریاضت برله بولسه ایرته وکیج * اوشالکم صدقی یوقدر قیلغانی هیچ) * یعنی اول ایمان دولتندن محروم اولغان کمسنه‌لر کیچه وکوندز نفسینه مشقت چیکدروب روزه توتوب آچ تورسه‌لرده قبول اولمایوب کافرلر جمله‌سندن اولور زیرا که دنیاده وقتده اخلاصی یوق ابدی شونك ایچون قیلغان عمل‌لری بارچه‌سی یوق اولدی (ایمشلر ریا برله عمل قیلغوچیلر هم کافرلر جمله‌سندن بولور زیرا که عبادتنی تنگری ایچون قیلمادی بلکه حکما غیر بنی تنگری

دیو اوکدی (ایمشلر فرض عمللره ریا کرسه ثوابی ایکسلمز دیدیلر بوسوز درست دگلدر آنك ایچون هر عملگه کرشماسدن اول خدا ایچون در بس کر وشوب شروع ایتما کنده غیرینی تکری دیو حکما اوکدی *(بولور دوزخ آنك آخر مکانی * قوتلماس هرگیز آندین جسم جانی)* یعنی اول ایمان دولتندن محروم اولغان کمسنه‌لر نه قدر ایذگو عمللر ایله‌سه‌لرده آخر آنك اورنی تموغدر قوتلماز اول تموغدن تنی وجانی بارچه‌سی عذاب ایچنده قالور قوله تعالی * (اولئك اصحاب النار هم فیها خالدون) *(اگر ایمان عطا قیلسه کشی گه * بیرور اجره آنك خوب قیلمشیگه * یعنی برا گوگه ایمان دولتین میسر ایلسه آنك ایذگو عمللرینه کوب اجرلار بیرور مبارك دیدار یینی روزی ایلر دیدیلر *(اگرچندی کبائر قیلسه بی‌حد * تموغده قالماس ایمانلی مؤبد)* یعنی اول ایمان دولتی اولغان کمسنه نه قدر الوغ گناهلر اشلاسه‌ده گناهی سببلی منگو تموغده قالماسدر اگر تموغ ایچینه کرسه‌ده آخری ایمانی قولیدن یتوب اوجماحقه ایلتور دیمش‌لر (مناجات بدرگاه قاضی الحاجات) *(الهی عاصمز بی چاره‌درمز * هوای نفس ایله آواره‌درمز) * یعنی یا رب من قلنك گناه دریاسینه دوچار اولوب دائـــم الاوقات عبادتلرنی ترك ایلاب نفسم آرتندین یوروب جهـان مسخره‌سینه قالوب‌من *(قونافمز بر کـــیچه دنیـای هیچه * نه اشلر کـــیجه‌در بزدین بو کیجه) * یعنی بزنك عمرمزنك بارچه‌سی بر کیجه دیمکدر بس بر کیجه ایچنده یوق دنیا آرتندین یوروب نه قدر گناه اشلر باشمزدن اوته‌ر دیمکدر کیجه لفظی‌نك اولگیسی اوتمك معناسینه‌در ایکنچیسی کوندوزنك ضدی‌در هر ایکیسی ترکیدر *(بو تونده توت بتون ایمانمزنی * صباقوتقاردوتندین جانمزنی)* یعنی بو کیجه‌ده بزنك ایمانمزنی کامل لیك ایله صاقلاب قیامت طاڭنده تموغ دوتونی دین جانمزنی صاقلاغیل دیمکدر بو تونده دیمك بو کیچ معناسینه‌در بتون دیدکی یارتی‌نك ضدی‌در کامل معناسینه‌در صبا دیدکی طاڭ معناسینه‌در *(کوڭل صندوقینه بربی بهادر * اوزنك راست ایلادك یا کاشف الصر)* یعنی بزلرنك کوڭل صندوقمزغه‌بولوغ ایتوب قیمتلی انجونی تولتروب اوزنك طوغری ایلاب یا رب طوغری یولغه کوندرگل یا مشکل‌لرنی آچقوچی الله دیمکدر قیمتلو انجودن مراد ایمان‌در یعنی تلمزگه وقلبمزگه ثابت ایلاگل دیمکدر راست لفظی ثابت معناسینه استعاره آلندی کوڭلنی صندوق لفظنه اصافه‌سی لجین الماء قبیلندندر اهل بدیعغه مخفی دگلدر *(اوشال‌در قصدیمه شیطان بدبخت * توشو بدر کوب هواخواهی بیلن سخت) یعنی برانجو قصدیمه شیطان یاوز دولتلی توراوك نفس آرزواری ایله‌قانی حیله‌لر ایلاب ایمان اهلینی آزدرماغه قصد ایلر امرمش (ایمشلر شیطان لعین آدم اوغلانلرینك قان طامورلری بویچه یورور ایرمش بس مؤمن‌لرگه کراك دایم آچلق ایله تورمق آچلق ایله شیطان‌لرنك یولی باغلانور دیمش‌لر * (اگر بولساڭ بنم حالمغه حامی * توزار کلدیك ع. وارنت تمامی) * یعنی

(مناجات موفق الله یارهمه الله تعالی)

یارب سن بنم حالمنی صاقلاساڭ آنلر شرندین اول دشمانلرنڭ بارچه‌سی اوچاق کلی تیك
توزوب بنم قاتمدن پران اولور «حامی» صاقلامق معناسینه حمی یعنی حمایة کلور «کل»
کاف عربی نڭ ضمه‌سی ایله اوتون یانوب اوچاقده قالغان کلنی ایتورلر ترکیده * (اگر
سن صقلاساڭ رحمت بولیدین * عدو قل قیلسه نی کمگای قوایدین) * یعنی یارب اگر
سن رحمتڭ بیله اول شیطان دوشماندین صاقلاساڭ اول دوشمان نڭ قولیدین هیچ بر اش
کلمز وسوسه ایلرگه کلسه رحمتڭ بیله سوروب یبره دیمکدر * (نه ایمان ده ایدی اهل
تحقیق * خدادین در هدایت بیله توفیق) * یعنی ایمان بحثنده ماهر اولغان محقق عالملر
ایدیلر خدانڭ اوزندندر هدایت وتوفیق بیرمك بو ایکیسنی بنده‌لر کسب ایلاب تابالمازلر
بونلر خدانڭ فضلیندندر پس بونلر ایمان کبی دگللردر زیرا که ایمان تل بیله اقرار
ایلاب وکونکل بیله راستقه توتمق در بنده‌لر کسب ایله تابارلر توفیق هدایت کسبی
اولمدی نته‌که بیوردی * (خدانڭ فعلی اول مخلوق ایمسدر * کشی مخلوق آنی هرگیز
دیمسدر) * یعنی خدای تعالی نڭ قیلدقی مخلوق دگلدر آنی مخلوق دیمسلر پس توفیق
وهدایت مخلوق اولمدی * (دیدیلر معروفت بیله واقرار * اوشال کم بنده‌سیدڭ فعلدین
بار) * یعنی محقق عالملر ایدیلر کوکل ایله الله تعالی نی تانیمق وتل ایله اقرار ایلمك بو
ایکیسی بنده فعلیدر پس بونلر مخلوق اولدی نته‌که بیوردی * (چونکه کم بنده‌نی خلق
ایتدی بولی * تقی مخلوق ایرور فعلی وقولی) * یعنی الله تعالی نچوککه بنده‌لرنی یراتدی
اول بنده‌نڭ ایشله‌دکی ایشلری وسوزلری بارچه‌سی مخلوق اولدی پس اقرار ایله تصدیق
هم مخلوق اولدیلر (بیت) *(دیمك ایمانه مخلوق اولدی جائز * بو ایمان اولدیغچون کسبه
عاجز * ازلده مؤمن ایمك حق تعالی * دیك مخلوق ایماندن بو معنی * خلوص قلبیله
ایمانه فائز * دیسه بن مؤمنم حقا بو جائز * دیسه بن مؤمنم الله تلاسه * بو استثناده
اوغرار بحر باسه * ایرور بر معنی ده ایمان واسلام * مونی بلسه کرك هر خاص هر
عام) * یعنی ایمان ایله اسلام اصطلاح یوزندن بر معنی ده‌در مونی بلمك کرك هر الوغ
وکچکلره لکن لغت یوزندن باشقه‌در لغت معناسی اعتبار اولنمدی شونڭ ایچون بر
معنی ده اولدیلر (ایمشلر ایمانسز اسلام اولمز واسلامسز ایمان اولماز آرقه ایله قورصاق
کبی لردر (بیت) * (دیدم ایمان واسلام اولدی واحد * بو حکمه اهل سنت جمله شاهد *
بولیمار بیری بیریسز تصادق * بو معنی ایله حدیث اولدی صادق * نته‌که بیوردی
*(ائمه قوالمی بیرك اوشل زنهار * سندین دش نفعی یوق بولسه نه درکار) * یعنی اوتکان امامار
نه سوزلدیلر آنی محکم توت آنلر ایمان ایله اسلامنی بر معنی ده قیلدیلر وصاقلانکه بحث
ایلامکدن زیرا که بحث نڭ دنیا وآخرتده فائده‌سی اولماز آنڭ بیرله نه کرمز باردر که
بلکه بحث ایلمك عملارنی بوپار (ایمشلر اوتکان امتلر بحث کوبلکندن هلاك
اولدیلر بعضیلری دوکمز صورتنه بولدیلر وبعضلری یدل ایله هلاك ایلدی اما بوزنڭ محمد

علیه السلام امتی نه‌قدر بحث ایلاسه‌لرده‌صورتلری اوزگارمز لکن کوڭللاری اوزگاروب
شقاوت اورناشور دیمشلر اوشله‌دیدیکی توت‌معناسنه‌در قرغز خلقی لغتی‌در و بعض‌لری
اوستادیرلر دیمشلر * ﴿فرشته‌لرگه ایمان کلتورمك بیانی﴾ * (ملائك کم ایرورلر عالم
غیب * همه حق بنل‌سیدر بی‌شك ریب) * یعنی فرشته‌لر غیب عالمنده‌در بزلرنڭ کوزمزگه
کورنمز آنلار بارچه‌سی خدای تعالی‌نڭ بنده‌لر یدر شك‌سز وشبهه‌سز عالم لفظینی
لام‌نڭ اوستی برله اوقوغیل اگر آستی برله اوقوساڭز کافر اولورسز تأمل ایله * (آلار
فارغ ایرور ایچمك یمکدین * یمان قیلماق قباحت سوز دیمکدین) * یعنی فرشته‌لر
پاکدر آشامق وایچمکدین و یمان اشلر قیلمقدین و یمان کراکمز سوزلمکدین منزه‌لردر
(ایمشلر فرشته‌لرنڭ تل‌لری عربی‌در لکن بر بری‌برله سوزلشمزلر دایم الاوقات خدای
تعالی‌نی ذکر ایته‌رلر وصورتلری نورلوك تورلوك بعضیسی آدم صورتلی و بعضیسی آط
وصغر صورتلی و بعضیلری بورکت وآرصلان صورتلی (ایمشلر قناتلاری بعضیلر ینڭ
ایکی‌در و بعضیلار ینڭ اوچدر و بعضیلر ینڭ دورتدر و بعضیلر ینڭ یوزدر و بعضیلر ینڭ
مڭدر) ودخی ایمشلر فرشته‌لر جماعتندن کوب جماعت یوقدر (ابن عباس رضی الله عنه
ایدی فرشته‌لرنڭ آدمیلردین و پریلردین کوبلگی اوچ مڭ اولوش آرتقدر فرشته‌لرگه
ایمان کلتورمك اولدر آنلار باردر بارچه‌سی خدای تعالی‌نڭ قل‌لاریدر ایر وخاتون
دگل‌لردر نته‌که بیوردی * (نشی ایرمس آلارنڭ وصفی ایر هم * بلاشهوت یراتدی شاه
عالم) * یعنی فرشته‌لرگه ایمان کلتورمك اولدر آنلار ایر وخاتون دگل‌لردر وآنلارنی
شهوتسز یراتدی بز چالاین آشامق وایچمك وجماع قیلمق یوقدر * (آلار بارچه خدانڭ
طاعتی‌ده * ایماس غافل آلار هیچ ساعتیده) * یعنی اول فرشته‌لر دائم الله تعالی طاعتنده
وعبادتنده هیچ بر ساعت آنلار عبادتدن خالی اولمازلر قوله تعالی (لا یسبقونه بالقول
وهم بامره یعملون ولایستکبرون عن عبادته ولایستحسرون) الایة * (اگرچه بارچه‌سی
طاعت سرشته * مقرب بعضی دین بعضی فرشته) * یعنی اگرچه فرشته‌لر هر بریسی
طاعت وعبادتغه دایم چیلق قیلسه‌لارده لکن حق تعالی حضرتنه بعض‌لرندن بعضیلری
یقیندر آدمیلر حاللری کبی نته‌که آدمیلرده پیغمبرلر الله تعالی‌یه یقینلاردر اولیالاردن
اولیالار یقین‌لاردر عوام‌لاردین (ایمشلر الله تعالی‌یه مقرب فرشته‌لر یتمش مڭ صفدر
حول عرشده طواف ایدرلر هر صفنده یتمش مڭ فرشته واردر صورتلری آدمی‌صورتینه
بیگزر (ایمشلر آنلارنڭ باشی سکز فرشته‌لردر آنلری کروبیون دیو ایتورلر اول
سکز فرشته‌لر عرشنی یوکلاگانلردر نته‌که قوله تعالی (ویحمل عرش ربك فوقهم یومئذ
ثمانیة) الایة (بیت) * (عباد الله‌در رجمله فرشته * عبادتده اطاعتده سرشته * ذکورتدین
انوثتدن بریلر * نه اکل شرب وشهوتدن بریلر * ملك‌لردن دگل شیطان مارد *
شواهد جن‌دن اولماسنده وارد * دگل هاروت ماروت امر ظاهر * اصح بونلو ملك‌در

(فرشته‌لرگه ایمان کلتورمك بیانی)

(عالم لفظینی لام اوستی برله اوقوغل)

(كتابلرغه ايمان كيلتورمك بياني)

غير كافر)* (كتابلرغه ايمان كيلتورمك بياني) *(مسلمانلر اوقور قرآن كه حالا* ابرور بارچه كلام حق تعالى)* يعنى اخال مسلمانلر درس آلوب اوقودق قرآن الله تعالى نِنك كلاميدر كوكدن جبرائيل عليه السلام واسطه‌سى ايله يبرلمشدر (وا مشلر قرآن يگرمى اوچ يلده تمام اولدى پيغمبر عليه السلام حضرتينه كيك صاين جبرائيل عليه السلام ايندرر ايردى *(تقى پيغمبرمزدين بورون بيل * خداوندم كتب كه قيلدى نازل) * يعنى پيغمبرمزدين بورون الله تعالى پيغمبرارگه كتابلر يبردى ننه كه آدم شيث وادريس وابراهيم وموسى وعيسى پيغمبرارگه كتابلر يبرلدى (وايمشلر تورات موسى عليه السلام غه ايندى آدم پيغمبردن آلتى مك يل صوك وموندين صوك زبور داود پيغمبره دورت مك يلدين صوك ايندى وآندين صوك انجيل عيسى عليه السلام غه بش مك يلدين صوك ايندى (ايمشلر كه تورات سريانى تلى اوزرينه ايندى وانجيل نبطى تلى اوزرينه ايندى (وايمشلر كوكدن اينگان كتابلر يوزده دورتدر بو يوزده دورت كتابنك معنالرينى بارچه‌سينى قرآنده ياد قيلدى اول قرآنى يوزده اون دورت سوره ايلدى اول سوره‌لرنى يتى كساك قرآننك معنالرينى يتى آيت فاتحه سوره‌سنده قيلدى اول يتى آيت سورهٔ فاتحه‌نِنك معناسينى يتى حرف بسم الله لفظنده ايلدى اول يتى حرف بسم الله معناسينى اوچ حرف الله ديگان كلمه‌ده قيلدى (بيت) *(الله اوزى يتر عاشقلره * قرآن كل‌سى يتر عالملره * عالم مسكين نه‌ايلاسون كلمه‌لرى جوقدر * بو اوچ حرف ايله عارفلارننك كوكلى توقدر * يبردى هر قاى پيغمبريغه * كه ايمان كلتور يمزار باريغه)* يعنى الله تعالى هر پيغمبرلرگه كتابلر

(پيغمبرلرگه ايمان كلتورمك بياني)

يبردى بارچه‌سينه ايمان كلتور وب حق ديوب ايتورمزلر * (بارسى حق تعالى نِنك كلامى* مونى بلسه كرك هر خاص عامى) * يعنى كوكدن ايگان كتابلر بارسى حق تعالى نِنك كلامى در بو سوزنى بلساك كرك هر اولوغ وكچكلر * (كلامى وصفينى اى آدمى زاد * قيلوب ايرديم صفاتى بايده ياد) * يعنى الله تعالى نِنك كلام صفتينى اى آدم اوغلانلرى بيان قيلوب ايرديم صفاتينى ياد ايتكان بابلرده يعنى الله تعالى كلامى غير مخلوقدر ديو ياد ايله‌گان ايرديم *(پيغمبرلرگه ايمان كلتورمك بيانى) *(ثنا وحمد قدرتليغ خداغه * كه ايمان كلتور بمز انبياغه)* يعنى مقتامق آنچلاين الله تعالى اوزرينه اولسون بحمد الله هدايتى سببلى پيغمبرلرگه ايمان كلتور وبمزلر * (آلارننك اوّلى كم آدم ايردى * محمد بارچه‌سيغه خاتم ايردى)* يعنى اول پيغمبرلرننك اوّلى آدم عليه السلام وآخرى محمد عليه السلام ايردى اول محمد عليه السلام بارچه پيغمبرلرننك آخرنده كلدى وآندين صوك پيغمبر يوقدر (بيت) *(كمال حكمت ارسال رسلده * عباده لطفيدر شرح سبيلده * مبشر منذر ارسال بشردن * اعانتدر تميزه خيرى شردن * گروه انبيا اوّلى آدم * آننك آخرى محمد فخر عالم * محمد انبيانك افضليدر * بو حكمننك شاهدى نص جليدر * تعين يوق عدادى انبيابه * بو فنده ظنى كم ايلار رعايه * بار يسى نكرى‌ننك سوگان قليدر * بار يسى جنت

رضوان گلیدر) * یعنی اول انبیالار بارچه‌سی حق تعالی سوگان قللاریدر و بارچه‌سی
الله تعالی‌نك رضالق ساچاکی وساچاك برلریدر یعنی الله تعالی رضالقی آنلارغه تابع
اولوب تابلور *(خدانك حکمینی هر فعل سوزگه * نبی‌لر قیلمادی بر ذره اوزگه) * یعنی
اول پیغمبرلر الله تعالی‌نك حکمینی وایتکان سوزینی ذره‌قدر نچه اوزگارتمدیلر الله تعالی نه
امرگه قوشوب انلاری یبردی قللاری اوزه کلتوروب تبکوردیلر زیاده وکم ایلمیوب
اوزلری شول امردین چقمیوب وخلایقدن جور جفا کوردکلرندن فاشلارینی چتمادیلر
وگناه اشلامدیلر واشلامکه قصدده ایلمدیلر * (یتوشمس هیچ ولی‌لر جالاریغه * یتوشمس
بلکه خاك پالاریغه) * یعنی اولوغ اولیالر مرتبه‌سی انبیالار مرتبه‌سی ایله برابر دگلدر
زیرا که اولیالار انبیالارنك آیاق باصدقی یرلاری‌نك توفراقلاریغه برابر دگلدر زیرا که
انبیالار صاحب وحی‌در اولیالار صاحب کرامتدر صاحب کرامت ایسه صاحب وحی قنده
برابر اوله (ایمشلر اولیالار مرتبه‌سی انبیالر مرتبه‌سی قاتنده بر دیکزنك تامچیسی
کبی‌در (بیت) *(ولی‌لر رتبه‌ده ایرمز نبیه * بیلیبدر بو سوزهر زکیبه) * ودخی اولیالارنك
زوال ایماندن خوفی واردر * (آلاردر ذریا آدمی خاك * گناهدین انبیانك بارچه‌سی پاك) *
یعنی اول انبیالار توفراقدین یارانلمان آدم پیغمبرنك نسلی‌در اول انبیالار گناهلاردین
پاك‌در (بیت) * (مبرادنبی مطلق گناهدن * کبائردن دخی مثل صغائردن * آلاردین بعض اشنی که
قیلدیلر نقل * قیلور تأویلنی نعمان باعقل) * یعنی انبیالاردن پیدا بولغان اشلرنی نقل ایلدیلر
نتەك آدم صفی الله او جماعه بغدای ییدیکی کبی وداود پیغمبر «اوریا» ساتونی آلدقی کبی
وابراهیم خلیل الله (بل فعله کبیرهم) دیدیکی کبی و یوسف علیه السلام‌نك قرداشلری آلدنده
من قل دیو اقرار ایلدیکی کبی وشول یوسف طاس باشر یب قرنداشینی اوغری دیو تهمت
قیلدقی کبی و بوندن غیری نه که انبیالارده باردر و بزنك پیغمبریز بالنی حرام قیلدقی
کبی بولارنك بارچه‌سینی امام اعظم رحمه الله ایلک تأویل ایلاگاندر آنلك تأویلیچه
اولماق کرکدر و پیغمبرلر موندااغ اشنی قیلدی دیو بزلره بیلگو توتمق کرامز حقیقتده
بو ایتولگان نرسه‌لر گناه اولمسه‌لرده بعضیسیه پیغمبرلکدن بورون اولغاندر و بعضلری
آیاقلای نایب خدای تعالی عفو ایلکاندر دیب عفو ایلادکی نرسه‌لر یوق حکمنده‌در (نظم)
*(صغیره مثل بر تطفیف حبه * نبی ایتمز آنکا مثل محبه * امام اعظم حرمتی بیوردی * کتاب
فقه اکبرده سوردی * محمد مصطفی نعم ماوی * یوق اصلا بر گناهی ارکابه * اول اش
قصدا ایمسدر انبیادین * آلارغه لغزش یادر خطادین) * یعنی اول اشلرگه وقاریده
کوچرلدی اول اشلری قصد اشلاسه‌لرده گناه قیلدی دیو ایتولمسدر بلکه آیاقلاری
تایدی وخطاقی قیلدیلر دیو ایتولور (ایمشلرکه آیاقلاری تایدی دیو ایتماکلکنی روا
کورمدیلر امام اعظم قاشده موی بو سوزگه‌در مبارده مذکوردر «لغزش» آیاق
تایمق وخطا بارمق معناسینه‌در فارسی‌در * آلار قصدین هیچ گناه قیلمادیلر * بیورغان

امر بدين آير ولماديلر)* يعني اول انبيالار هرگيز گناهني قصد ايله قيلماديلار الله تعالى نه بيوردی ايرسه آندين آيرلماديلار *(باری دريای رحمتده ايدی غرق* رسول ايله نبی‌ده بولدی بر فرق) * يعني اول انبيالار بارچه‌لاری خدای تعالی‌نك رحمت دریاسینه غرقلر ايدی وخدای تعالی آنلرنی زوال ايماندن و پيغمبرلكدن معزول اولماقدن صاقلامش ايردی لكن آنداغ اولسه‌ده رسول ايله نبی باشقه نرسه‌لردر * (رسوليغه ايرر شرط ای نگونام * ولی بولدی باريغه وحی الهام * نبی‌در هر رسول آنگلاغوچی بول * ولكن هر نبی ايرمس رسول اول) * يعني رسولنی نبی ديمك جائزدر لكن رسولنك اللهدن ايگان كتابی اولور ونبی‌لرنی رسول ديمك جائز دگلدر زيرا كه نبی‌نك الله تعالی‌دن ايگان كتابی يوقدر (وايمشلر جبرائيل رسوللرگه‌اوياغ وقتده كلوب خبر بيرور وايمشلر نبی‌لرنك استاذی رسوللردر ونبی‌لر شاكردلری حكمده‌در رسوللردن سنق آلوب جبرائيل اويقولرنده كلوب خبر بيرگاندر سن پيغمبرسن ديو رسوللر مثالی ادريس شيث وموسی كبی‌لردر بونلارنی سوچی ديرلر وزكريا وايوب وشمعون كبی بولرنی يالاوچ ديرلر تأمل ايليه‌سزلر *(ديديلر پاره مؤمن بالاسی * ايرور بر معنی‌ده هر ايكالاسی)* يعني ايديلر ای مؤمنلر بوره كينك پاره‌سی رسول ايله نبی آراسنك باشقه‌لق يوقدر هر ايكيسی بردر ديديلر رسولنی نبی ديرلر ونبی‌نی رسول ديرلر هر ايكيسی بردر *(سلفكم ايلدی لطف عنايت* ايرور اؤلكيسی مشهور روايت)* يعني اونكان امامليرلطاف عنايت ايلاب اؤلكی روايتنی درست كورديلر يعني رسول ايله نبی آراسنده آيرمه ياصاب يازديلر ننه‌ك يوقاريده مذكور اولندی فتوی آنگادر *(بشر پيغمبرين سلطان اعدل * ملك پيغمبريدين قيلدی افضل) يعني اهل سنت وجماعتنك كوبرا كی ايديلر آدمی زاددن اولغان پيغمبر فرشته‌لر پيغمبريدين آرتقدر ديديلر بو دليللر ايله‌در اول دليل بودر الله تعالی آدم پيغمبريدين آرتقدر ديديلر بو دليللر ايله‌در اؤل دليل بودر الله تعالی آدم پيغمبره فرشته‌لرنی سجده قيلدردی بس آدم آرتق اولدی ايكنچی دليل اولدر آدميلر فرشته‌لردين عالم ايدی علملك ايله آدمی زاددن اولغان پيغمبرلر فرشته‌لردن آرتق اولدی قوله تعالی (هل يستوی الذين يعلمون والذين لايعلمون) اوچنچی دليل اولدر آدميلردن اولان پيغمبرلر طاعت وعبادتنی مشقت ايله ايلديلر فرشته‌لرده مشقت يوقدر دورتنچی دليل آدميلر اوحماح وتموغنی كورماين ايمان كتوررلر فرشته‌لر كوروب ايمان كتوررلار بس كورماين ايمان كتوردوكلرنك فضيلتی واردر بشنچی دليل الله تعالی قرآنده اصطفی ده ذكر ايلدی آدم پيغمبرنی ونوح پيغمبرنی وابراهيمنی وآنك جماعتيني قوله تعالی (ان الله اصطفی آدم ونوحا وآل ابراهيم وآل عمران علی العلمين) بو دليللر ايله آدمی زاددن اولان پيغمبرلر فرشته‌لر پيغمبرلرندن آرتقدر ملاسعه‌لر ودهريه‌لر ديرلر فرشته‌لر پيغمبری آرتقدر بونلارنك سوزی باطلدر (بيت) *(بشردين هر رسول افضل

ملکدن * ثوابی اکثر اکمل ملکدن * ملکلردن رسول جبرائیل امثال * واسرافیل نظیری
مثل میکال * دخی عرش حامل اولان ملائك * بولار امثالیدر رضوان مالك * نبی‌دن
غیریدن بونلار مفضل * کتاب معتبرده بو مفصل * بو سوزدر مذهب سنت جماعت *
آلار هر نه دیدی قیلغل اطاعت)* یعنی آدم پیغمبرلری فرشته‌لر پیغمبرندن آرتق دیمك
اهل سنت وجماعت‌نك مذهبی‌در بونی کوکلکه برك توتوب آنلارغه بوبن صونغل (بیت)
*(بوزانك ضدینه بارمق فلسفی‌در * عقاید اشعریه‌دن بریدر * دیدیلر عامهٔ فرزند آدم *
ملك‌نك عامه‌سندین فضلی کوب هم) * یعنی امام‌لار ایدیلر آدم اوغلانلری‌نك عامه‌لاری
فرشته‌لرنك عامه‌لرندین آرتقدر عامه‌دن مراد بونده نبی‌دن غیریلردر (بیت) مفصلدر
ملکلردن عوامه * صحابه تابعون اهل کرامه * بولاردن صوکره سائر مؤمن افضل * ملکلردن
عوامه بل مکمل)* عوامدن بولغان آدمیلر اولدرکه اهل تقوی اوله نته‌که بیوردی
*(کتاب کافی کم پر باصفادر *دیدی عامه بو برده اتقیادر)* یعنی کتاب کافی‌نك مصنفی
صفا اهلی‌نك باشچی‌سیدر اول ایدی عامه‌دن مراد بو اورنده تقوی‌لردر یعنی
صوفی‌لاردر آنلر فرشته‌لرنك عامه‌لرندین آرتق‌لر زیرا که آنچالاین اولمسه آدم
اوغلانلری بعضلری‌قان توگوب خمر ایچوب زنا قیلوب یورورلر قچان بونلر فرشته‌لردن
آرتق بولسون زیرا که فرشته‌لر الله‌تعالی‌نك عبادتلرندن خالی دگللردر فتوی بوکاردر
نته‌که بیوردی *(بشرده وار نه چندان بی عمل‌در * بهایمدك ایرور بل هم اضلدر)*
کورمزمی‌سن آدم اوغلانلرنده نه قدر عملسزلر واردر تون کون حیوانلر کبی آشامق
اچمك هوسنده‌در حق‌تعالی‌نك عبادتندن غافللردر آنلر قچان آرتق اوله اهل اطاعتدنکه
فرشته‌لر اهل اطاعتلردر قوله‌تعالی (اولئك کالانعام بل هم اضل سبیلا)* (پیغمبرنك باری
عادل واعدل * ولکن بعض‌سیدین بعضی افضل)* یعنی پیغمبرلرنك بارچه‌سی عدللرنك
عدل‌ره کیدر لکن آنداغ اولسه‌لرده بعضسی بعضسیدن حق‌تعالی‌یه یقین راق وافضل راقدر
نته که بزنك پیغمبرمز جمیع پیغمبرلك باشی‌در اکن الله‌تعالی‌یه یقین اولمقلری ثواب
یوزندن‌در نته‌که بیوردی *(ثواب ورتبه‌ده افضل ایرور حال * مساویدر نبوت برله
ارسال)* یعنی عبادت ثوابنده نبی ایله رسول برابردر زیرا که الله‌تعالی‌یه یقین اولماقی
ثواب کوبلگی برله دگل بلکه وسیله یوزندن‌در نته که الله‌تعالی موسی پیغمبر ایله طور
طاغنده یتمش قات پرده آرقلی سوزلشدی و بعضلرینه جبرائیل آرقلی سوزلشدی
و بعضلری جبرائیل آرقلی توشنده کوروب سوزلشدی و بزنك پیغمبرمز ایله معراج توننده
پرده‌سز سوزلشدی بس یقین اولمقلری بو ترتیب اوزرینه‌در تأمل ایلیه‌سن *(بارینك
مهتری اول مصطفی‌در * حبیب حق نگین انبیادر)* یعنی پیغمبرلرنك بارچه‌سینك افضلی
واکملی محمد مصطفی‌در و پیغمبرلرنك بوزك قاشیدر مراد پیغمبرلرنك آرتقراقیدر
(پیغمبر علیه السلام معراجینك بیانی) *(محمدکم ایرور افضل واصدق * ایرور بی شك

(پیغمبر علیه السلامنینك معراجینك بیانی)

شب معراج ير حق)* يعنى محمد عليه السلام پيغمبرلرنك آرتقيدر اولدوستنه معراج تونني
عطا ايلدى ومعراج قصه‌سى اوزاقدر بونده ذكر ايلمك ايله كتاب اوزون اولور (ايمشلو
معراج ربيع الاوّل آيينده اولدى وبعض ايديلر رجب آيده بولدى (ايمشلر پيغمبر
عليه السلام نك معراجى تونى بولەقى مكه‌دن مدينه گه كوچمزدين اوّل بر يل ايدى (وايمشلر
پيغمبر عليه السلام معراج كيچه‌سنده يدى قات كوكنى منبر عرش كرسينى اوتوب
و يتمش پرده‌لارنى اوتوب حق تعالى بر له توقسان ملك سوز سوزلشدى (وايمشلر بوقدر
يرنى كورديكنده وقايتوب اوينه كرديكنده توشه‌كيلك اسسى اكى كيتمگان ايردى وهركه
معراجغه انكار ايلسه كافر اولور (وايمشلو مسجد الحرام دين مسجد اقصى يه باردقيه انكار
ايلسه اتفاقى كافردر وآندين يوقار وسيه بارمافينه انكار ايلسه كافر اولماز ديديلر نته كه
بيوردى *(حرامدين مسجد اقصى غه ناگاه * آلوب بارغانيدر آيتده آگاه)* يعنى
پيغمبرمزنك مسجد حرامدين مسجد اقصى غه بارمقى قرآندين آڭلانه‌در آندين يوقارى
بارماغى آڭلانمادى بو اوجماح امتدن بلەدى مسجد اقصى دن مراد بيت المقدس مسجديدر
مسجد حرام ايله بيت المقدس نك آراسى قرق كونلك يولدر قوله تعالى (سبحان الذى
اسرى بعبده ليلا من المسجد الحرام الى المسجد الاقصى) الاية (بيت) *(شب معراجك اولدى
ماه تابى * نه فرشنك بلكه عرشنك آفتابى * اوبانق شخصيله اول شاه لولاك * شب معراج
قيلدى سير افلاك * براقه مكه‌دن منىى اوسرور * ركابنده يورور ناموس اكبر * هم
اقصادين سماغه باردى اول نور * بو سوزنك صدقيغه اخبار مشهور * سمادين يوقارى
هر قايسى جاغه * عنايت ايلدى اول باسغاغه)* يعنى كوكلردين خداى تعالى نزدكى
اورنلرغه ايرشماكى الله تعالى اول بنده سينه باردم ايچون آشردى اول يوماردليق ايله‌جى
دوستينى (بيت) *(دخى اعلا به آندين اولدى ارشاد * ايرشمز اول مقامه نقل نماد * باريغه
صدقمز اقرارمز بار * ايمس هيچ قايسى اش نكريگه ديشوار) * يعنى جمله سينه راستلق
ايلاب تلمز ايله اقرار ايلرمز بيله ديو يعنى معراج حقدر حق تعالى بر ساعتده يدى
كوكلرنى گيزدروب قايتارمق تكريه مشكل دگلدر (بيت) *(نه مانع قدرت سقدن بو حاله *
بو دعواده محاله يوق حواله * مقام وسدره ونجم ملك‌نى * بهشت عرش كرسى نه فلك‌نى)*
يعنى سدرة المنتهى‌نى وكوكده گى يولدزلرنى اوجماح وتموغنى عرش وكرسينى وتوقز
كوكلرنى * (اكبر بر كيجه‌ده كورساتسه نى كم * وگر بر دمده كورساتسه نى شك هم) *
يعنى بونلرنى بر كيجه كورگازمكى مشكل دگلدر بلكه بر صولوده كورگازسه نه شك
ايدرسن حق تعالى يه مشكل دگلدر *(نچوك حكم ايلسه قادر خدادر * چرا وچون ديماك
قلمدين خطادر)* يعنى الله تعالى نچوك حكم ايلسه آكا قادردر نه ايچون بونداغ قيلدى
ونه ايچون آنداغ قيلماس ديمك بزلرگه لايق دگلدر زيرا كه الله تعالى نك قدرتى جميع
قدرتلرنى محيطدر * (يقين بلگل آنك معراجين اى يار * تنى برله ايدى هم ايردى بيدار)*

یعنی شکسز بلگل اول پیغمبرنك معراجین اوز تنی برله ایدی اویاغلق برله ایدی (یوقلاب اولدی دیب شیعه خلقی اینورلر معراجغه آشماقی تنی ایله دگل ایدی بلکه دوشنده کوککه منوب حق تعالی برله سوزلشدی دیدیلر بو باطلدر (بیت)*(شخصیله اول شاه لولاك*شب معراج قیلدی سیر افلاك * حبیبن هر نچوك قیلسه سر افراز *خدانك رحمتی کوبدر ایمس آز)* یعنی الله تعالی اوز یدك دوستینی نچوك قیلسه‌ده قیلور ای الوغلق اباسی زیرا که خدانك رحمتی کوبدر آز دگلدر «افراز» دیدکی وصف ترکیبدر الوغلق معناسینه کلورلغت فارسیدر (بیت)*(بومعجزدن تعجبدن صدا ده*دیدی سبحان الذی اسری بعبده)* صحابه‌لرنك بیانی رضوان الله تعالی علیهم اجمعین)*(صحابهٔ بیدر بارچه‌سی حق*

(صحابهٔ کرام بیانی)

یمان بولده ایمس هیچ قایسی مطلق) * یعنی پیغمبر علیه السلامنك صحابه‌لری بارچه‌سی حقدر و آنلر هر برسی یمان یولده یورمدیلر بلکه هر قایوسی حق یولنی توتدیلر وحق بولغه اونداديلر *(ایرور هر قایسیسی نجم هدایت * خدا خلق اوغلیغه قیلغان عنایت)* یعنی اول صحابه‌لر هر قایسیسی حق یولغه کوندرگوچی یولدزلاردر حق تعالی اول صحابه‌لرنی خلایقغه یاردم ایچون پیغمبر مجلسده ایلاب عالم بولوب آنلاردن حدیثلر ایشتوب عمل قیلورمز *(بهشت ایکدر آلاردن قطع اون یار * بشارت بیردی اول سلطان ابرار) یعنی اول صحابه‌لردن اون کمسه‌گه اول ایزگولرنك سلطانی پیغمبرمز علیه السلام اوجماح سیونیچی بیردی دنیاده اولمه‌سدن بورون پیغمبر علیه السلام اون کشیگه اجماخلق دیو اینور ایردی *(ابو بکر عمردر صوکره عثمان * علیدر طلحه‌در هم عبدالرحمن)* یعنی اول اوجماح سیونیچی بیرلمش کمسه‌لرنك اولی ابو بکر ایکنجیسی عمر اوچونچیسی عثمان دورتنجیسی علی بشنچیسی طلحه آلتنچیسی عبدالرحمن بن عوفدر *(زبیر بو عبیده بولدی اخیار * سعید سعددر آیغان بو اون یار * یعنی یدنجیسی زبیر سکزنچیسی عبیده توقزنچیسی سعد بن وقاص اوننجیسی سعید بن زیددر *(محمد کم ایدی هادی عالم * بشارت بیردی اوچ فرزندیغه هم)* یعنی محمد علیه السلام عالمی کوندرگوچیدر دخی اول اوز بنك بالاسینه اوجماح ایله سیونچ بیردی آنلار بونلاردر *(بریسی فاطمه‌در هم حطیره * حسن برله حسین ایکی نبیره)* یعنی اوچ بالاسینك برسی فاطمه‌در اول فاطمه‌نك صفاتی بودر حرامدن صاقلانغوچیدر ودخی حسن برله حسین بالاسینك بالالری یعنی فاطمه اوغلانلری بدر حطیره حانك فتحه‌سی ایله ونقطه‌لی ظانك کسری ایله گناهدن منع لنگوچی معناسنده‌در ومنه قوله تعالی (وما کان عطأ ربك محظورا) نبیره نون نك فتحه‌سی ایله بای عربی نك کسری ایله بمعنی ولد الولد فارسیدر نظم *(ایشت خیر القرون فربی کلامی * ممیزدر صحابهٔ کرامی * صحابه‌دن اوبی اسمیله تقریر * رسول الله قیلوب جنتله تبشیر * زبیر جاریار سعد وطلحه * سعید ابن عوف بو عبیده * اوچ یوز اون اوچ غازی اهل بدره * بو دمده کچه‌در جنتده صدره * دخی بیعت ایلدن

دخت شجره * مبشر منحصردر بك يوزارده * بتول فاطمه اهل سعادت * قيلور جنت نساسينه سيادت * حسن اومش حسينله نه‌جيد * شباب اهل جنت ايچره سيد * دخی صديقه عائشه خديجه * كورار جنته بودر نتيجه * عجب‌می سائر ازواج رسوله * اولانه جزم جنته وصوله * دخی سائر صحابه ذكر خبره * تخصص قيل قياس سن ايتمه عمره * بودر بنم بو يلدكی كلامم * روايتلرده اولدقی مرامم * تاج الدين هميشه بول تلاكده * كه مقصودلر تابلمشدر تلاكده * نيلر صوكيدين بيلسگل بتحقيق * كه انسان افضلی ابو بكر صديق) * يعنی پيغمبرلردن صوك بلگل كه آدميلر آرتغراقی وصديقراقی ابو بكر زيراكه ابو بكر حقنده فضايل كوبدر بارون ذكر ايلمك ايله كتاب اوزون بولور بزلر كه اعتقاد بيتدركه پيغمبردن صوك ابو بكردن آرتق كمسه يوق ديب اعتقاد ايلمك (بيت) *(وليلر افضلی ابو بكر صديق * بودر اجماع امت ايله تصديق * كه آندين صوكره عمر صوكره عثمان * هم آندين صوك علی یی شمه ايجان) * يعنی ابو بكردن صوك آدميلرنك افضلی عمردر آندين صوك عثماندر آندين صوك عليدر ديو اعتقاد ايله (بيت) *(عمر هم افضليدر اوليانك * ابو بكر وايدن ماعدانك * بولاردن صوكره ذو النورين افضل * حيا كنجينه‌سی حلميله اكمل * كلوب نوبت علی المرتضی‌غه * مفضلدر بولاردن ماعداغه * خلافتده بو ترتيب اوزره واقع * بودر حق اعتقاد جزم نافع * ايرر بو دورت امتنك نگينی * شفاعت خواهمزنك جانشينی) * يعنی بو دورت ذكر اولغان ايرلر بارچه‌سی امتنك ايگوسی ومرغوبی ديمك علاقهٔ مجازی اوزرينه ياكه استعارهٔ تهكم اوزرينه‌در «جانشين» خليفه مناسبنه‌در يعنی براگو كيتسه آنك اورنينه اولتورمق معناسنه‌ تأمل ايليه‌سن *(رسول ابدی اوكورسم دنيادن بوز * خلافت بولغای اوتوز يلغه‌چه توز) * يعنی رسول الله عليه السلام ايدی دن دنيادين اونسام اوتوز يلغه‌چه بو دورت يارم خليفه بولور ديديلر آندين صوك خليفه ديو ذكر ايلمزلر بلكه آنلاری توره‌لر وسلطانلر ديو ذكر ايله‌گز ديو بيوردی (ايمشلر ابو بكر ايله عمرنك خليفه‌لكی اون اوچ يل بولدی و حضرت عثماننك خليفه‌لكی اون ايكی يل بولدی و حضرت علينك خليفه‌لكی بش يل بولدی اوتوز بر تمام بولدی *(اول اوتوز يلده شاه ايردی اوتورت اير * آلار وقتنك بوستان ايردی هر يير) * يعنی اوتوز يل ايچنده اول دورت يار پادشاه ايردی آنلار زمننده هر قايسی يرده عدللك و بركانلك ايردی (ايمشلر آنلرنك زمانی ديك زمان كامز مگر حضرت مهدی آخر زمان توغر وسنده دنياغه كلسه آنلر زمانی ديك ايگو زمان كلور ديديلر *(آلاردين صوكره هيچ عالم وعادل * قيله آلماس آلار ديك عدل كامل) * يعنی اول دورت ياردن صوكره نه قدر علم ايله عامل اولان كمسه لرده آنلر ديك كامل عدالت ايتمزلر نه قدر صوفی و زاهد اولسه‌لرده آنلرنك اياق توفراقينه برابر ايلمازلر *(اوشال دورت ايرگه احمد ياری ايردی * بهشت معرفت گلزاری ايردی) * يعنی ايشان ياد اولغان دورت كمسه پيغمبرمز احمدنك يولداشلری

الله تعالی‌نی تانمقدا وجماعتنك گی باقچه‌لری ایردی *(رسول‌الله‌طریقین ایرته‌وکیچ تا سری موی تخلف قیلمادی هیچ)* یعنی اول دورت یار رسول حضرتینیك یولینی ایرته وکچه توتدیلر وترك ایلارگه قصد ایلمدیلر وحضرت رسولنك هیچ بر امریغه خلاف ایلمدیلر باش توگی‌قدری یعنی کرك آز بولسون وکرك کوب بولسون دیمکدر *(نچوك بولسون خلاف اول چار سعده * پیغمبر قیلدی اوتوز یلغه وعده)* یعنی اول دورت یار نچوك اوتوز یلدین آرتق خلیفه اولسون زیرا که پیغمبر علیه‌السلام آنلارغه بندن صونك اوتوز یل سزلار خلیفه بولورسزلار دیو وعده قیلدی‌پیغمبر علیه‌السلام حق سوزلیدر ایکی اولماز (بیت) *(اوتوز یلده تمام اولدی‌خلافت * اوتوز یلدین‌صونك دیینور امارت * آلارنك وصفینك هیچ سانی بولماس * تمام ایتای دیسه‌م امکانی بولماس)* یعنی اول دورت یارنك ایزگو صفتلرینك حسابی وسانی بولماس نه قدر ایتماك تلاسامده ممکن بولماس زیرا که آنلرنی الله تعالی مدح ایلدی بس آنداغ اولسه الله تعالی مدح ایلاگان کمسه‌لرنی نتاك مدح ایلاساك اوله‌دیمکدر (بیت) *(هر کمنك مادحی الله اولا * کور قیاس این که اول نه شاه اولا * صحابه‌نك باری هم پاك دیندر * بارسی رهنمای راه دیندر)* یعنی دورتدن غیر صحابه‌لرده بارچه‌سی پاك دیندر وآنلرنك بارچه‌سی طوغری یولغه کوندرگوچیلردر واوزلاری هم‌طوغری دیندر *(آلاردین صوكره هیچ کم‌جالاریغه * یتوشماس بلکه خاك پالاریغه)* یعنی صحابه‌لر زماندن صوكره کلگان ایزگولر آنلارنك مرتبه‌سیغه یرشمزلر بلکه آنلارنك آیاقلری باصدوغی توفراقلریغه هم ایرشمزلر زیرا که آنلر پیغمبر علیه السلام مجلسنده ایردیلر نته‌که بیوردی *(کشی بولسه نبی‌نك صحبتیده * گمان یوقدر آلارنك قربتیده)* یعنی برا گو پیغمبرمز علیه‌السلام کبی ایزگو مخلوق قاتنده مجلسداش اولوب دایم آنك آرتنده نماز قیلسه شك ایلامه آنجلاین کمسه‌لر حقغه قربتی یوقدر دیو تحقیق الله تعالی‌گه یقیلمقلری کوبدر الله تعالی‌نك یارلیماغان قللریدر *(صحابه بعضسی کم مرتضی‌غه * تخلف ایلدی اول باسخاغه)* یعنی صحابه‌لرنك بعضسی‌جوماردلق ایاسی علی رضی‌الله عنه‌گه خلافلیق ایلدیلر اول خلاف ایلاگوچیلر معاویه حضرتلری ایردی وآنك توابع‌لری‌ایردی حضرت‌علی زماننده معاویه‌من خلیفه‌من دیو یعنی عثماندین صونك خلیفه‌الك مکا لایق دیو دعوی قیلوشدیلر کوب صوغشلر قیلدیلر کوب کوب خلقلك قانلری توگلدی آنداغ ایسه‌ده معاویه حضرت علی‌گه خلاف قیلماقی اجتهاد بابنده ایردی یعنی حضرت پیغمبرمز تولك زماننده ایتوب ایردی (وان الخلفاء من بعدی ابو بکر ثم عمر ثم عثمان ثم انت) دیو دعوی‌لری شوندین ایردی آنداغ اولورسه ایتمك کرکمز صحابه‌لر بر بریغه اویوماديلر بز آنلارغه‌نه‌ایچون اقتدا قیلورمز دیو زیرا که معاویه‌نك خلافلقی اجتهاد بابنده ایردی بناگاه اجتهادی خطا کتدی زیرا که معاویه حضرتی مجتهد ایردی مجتهدنك خطاسی ثوابدر نته‌که بیوردی *(ثواب‌ایردی اول ایرلرنك مرادی * خطا بولدی

بنا گاه اجتهادی)* یعنی معاویه‌نك وآنك توابعلری نك اجتهادلری ونیت لری توغری یلقده ایردی بنا گاه تأویللری توغری اولمایوب خطا کتدیلر بس اجتهاد قیلوب مجتهد خطا ایلاسه آخرتکه بارغانده آنکا عذاب بوقدر نته‌که بیوردی *(خطا قیلغان بیلان یازدی دیمسمز * جماعت اهلیدن آزدی دیمسمز * ائمهٔ اهل سنت‌کم ایدیلر * خطای مجتهد معفو دیدیلر)* یعنی اهل سنت اماملری ایدیلر مجتهد بنا گاه خطا ایلاسه خطاسی عفودر دیدیلر *(خطاغه بلکه تابدیلر ثوابی * بو سوزدر اهل سنت‌نك جوابی)* یعنی بلکه اجتهاد قیلغوچی خطا ایلسه‌ده آنکا ثواب اولور دیدیلر بوروشچه جواب بیردیلر اهل سنت اماملری *(بتیبدر مجمع الاشیاده ای شمع * خطادین بلکه قایتوب ایردی اول جمع)* یعنی «مجمع الاشیاء» دیدکی کتابده کورمشکه معاویه یارانلری بر له اول سوزلرندن دوندیلر وحضرت علی‌دن عذرلر تلادیلر بو اشلدکی اشلرینه پشیمان اولوب توبه واستغفار ایلدیلر دیدی فتوی بو سوزگه‌در بس معلوم اولدیکه یزیدکا لعنت قیلماق کرکمز زیرا که یزید مسلمان ایردی امام حسین‌نی اوزی اولترمدی یارانلری اولتردی اولترمگی تأویل ایله ایردی خطا اولدی نته‌که حضرت ابو بکر اوغلی عبدالله حضرت عثماننی اولتردی اولترمکی تأویل بر له ایردی اجتهادی خطا اولدی ودخی اولدرکه ناحق کشی اولترمك ایله کشی کافر اولماز الوغ گناه‌کار اولور (ایمشلر یزید توبه ایلدی ودنیادن ایمان ایله کتدی (ایمشلر یزیدنك اوچ تورالك کورکام اشی بار ایردی اوّلگسی عدل حکم ایدر ایدی وایکنچیسی ثۆ ابین نماز ینی اوقور ایدی پیغمبر علیه السلام ایدی هرکم اوّابین نماز ینی دایم اوقوسه نه قدر الوغ گناهلی اولسه‌ده عفو اولور اگرچه منم اوغلانلرمنی اولترگوچی اولسه‌ده دیمش ایردی شونك ایچون یزید اوّابین نماز یغه دائم‌چیلق قیلور ایردی اوچونجیسی یزید یر یوزینه طهارتسز آیاق باصماز ایردی طهارتسز بولسه طهارت توزگنچه تیمم قیلور ایردی (ایمش‌لر حق تعالی حضرتی بو اوچ تورلوك ایذگو فعلی اولدقی ایچون یزیدنی یارلیقادی ومونی بلگل صحابه‌لردن صوڭ تابعین‌لر افضلدر بیت *(بو امت افضلی بعد الصحابة * محقق تابعین‌در دوشمه تابه * معین کمدر افضل اختلافه * دوشلمش بعضی وارمش اعتسافه * مدینه اهلی ترجیحنده ارغب * دیدیلر افضلی ابن مسیب * دیمشدر بصره‌لی افضل حسن‌در * بونی ترجیح قیلماق حسن ظن‌در * بو مبحثده احادیث متینه * اویسنك حکم ایدرلر خیرتینه * ائمه افضلی‌در بو حنیفه * آنك چون وارتصانیف منیفه * رسالهٔ فقه اوسط فقه اکبر * وصیت هم کتاب عالم السر * اصول دیه‌لدر اول هم مدون * طریق اهل حق‌ده اول مبین * خوارج شیعه وقدریه دهری * ایدرلر خطبه‌ده بونارہ قهری * ایکی اصحابدن اول اخذ ایتدی علمی * نه عالی رتبه‌ده ادراك وفهمی * صحابیدن بر اسمادی انس‌در * علو شاننی بلماك‌ده بس‌در *

فحولىدن صايلمش تابعين نك * مقرردر بو سوز اولسه يقينك * مبارك اسمى نعمان بن
ثابت * بو نخلنك فرعى مثمر اصلى ثابت * جهان عالملرى اولدى آكا بنده * كجوب
راس مائه اول دخى زنده * بش يوز بك مسئله وار اجتهادى * بش يوز آلتمش در شاكرد
رشادى * مجدد اولمقين بو سوز مؤيد * كاور هر يوز باشنده بر مجدد * ابو يوسف
وهارون رشيده * ايروب كيتدى يوز سكسان اكيده * محمد كيتدى يوز سكسان
توقزده * زفر مرحوم يوز ايللى سكزده * مدينه عالمى مالك زمانى * حديثنك نورى
دوتمشدى جهانى * سن تصحيحى بحثنده ار ايدى * تمامى عمرى سكسان دورتده
ايردى * وفات اولدقى يلده بو حنيفه * جهانه كلدى بر ذات شريفه * محمد شافعيدر ابن
ادريس * ايدوب مالك محمد آنكا تدريس * انندن اهل بدعت دوشدى درده * تمام
عمرى واردى ايللى دورده * نه صاحب افضلى استاذ اكمل * اوشال شاكردى احمد ابن
حنبل * گروه مجتهد اوحدر حقيقه * برى مستنبط حكم شريعه * بولاره مجتهد فى الشرع
ديرلر * اصول ايله فروعى ضبط ايدرلر * بولار بر كمسه يه تقليد ايتمز * بولار بر كمسه نك
آردنجه كيتمز * كتاب وسنت واجماع ائمه * فروع ايچون قوانين مهمه * بو دورتدن
جمله احكام شواهد * چقارمش هر برى باشقه قواعد * ايكنجى مجتهد مذهبدەدر بس *
ابو يوسف محمد كبى چوق كس * ايدر استاذينه بعضى خلافى * فروعندەدر آنچق
اختلافى * اصولده دگل قادر خلافه * بودر تحقيق وارمه اعتسافه * اوچونچى مجتهددر
فى المسائل * طحاوى رتبه سنك چوق افاضل * اصولنده فروعنده امامه * دگل قادر خلافن
اهتمامه * امام اعظم اصولينه موافق * بولورلر بعض جزئيه مطابق * امامدن يوغيكن هيچ
نص ظاهر * اولورلر بونى استنباطه قادر * مقلد جمله دورده منحصردر * كمال اجتهادى
منكسردر * اولگى قسميدر اهل ترويج * امام كرخى كبى اصحاب تخريج * بولارنك
شأنيدر تفصيل مجمل * فروعى مبهمى ايتمك مفصل * اودر اصحاب ترجيح اى برادر *
ايكنجى قسمين آنگله ايله از بر * قدورى هم دخى صاحب هدايه * بولارنك شانيدر صاحب
درايه * بودر اوفق ديه يعنى قياسه * بودر اوفق ديه جمهور ناسه * اوچونچى قسميدر
اصحاب تمايز * قوى سوزدن ضعيفى فرقه فائز * كبيدر صاحب كنز وقايه * متون اصحابى
ارباب درايه * مقلدنك دخى دورتنچى قسمى * دگلدر معتبر اسمى ورسمى * بولار فرق
ايلمز هزل سمينى * شمالندن تميز ايتمز يمينى) * شرط امامتنك بيانى * (امامى شرط
بولدى هر دياره * حدود شرع تانورغاى قراره) * يعنى مسلمانلرغه يورتنده امام تكمك
واجب بولدى شريعت نك بيوردقى اشلرنى قائم قيلدرر ايچون وقرار قيلدرمق ايچون
(ايمشلر امام بولغان كم ايرسه گه طوقز نرسه شرطدر اوّلگيسى اولدر دايم اجتهاد ايلا گوچى
اولا دين احكامنى بلوب مشكلات دينيه نى آچقوچى اوله حكملرگه فتوى بيررگه قادر
اولا ايكنچيسى عاقل اولا كافر ايله صوغش ايتەرگه تمام حيله كار اولا اوچونچيسى بهادر

(شرط امامتنك بيانى)

اولا فورفاق اولمایه شریعت بیوردقی اورنلرده قاتی کوکل‌لی اولا دورتنچیسی عدل اولا
خیانت اهلندن اولمایه بشنچیسی مجنون اولمایه آلتنچیسی ایرنلردن اولا خاتونلردن اولمایه
یتنچیسی صبی اولمایه بالغ اولا سکزنچیسی آزاد اولا بنده اولمایه توقزنچیسی قریشی اولا
تأمل *(بورتکای تا شریعت‌نك قیامن * تقی قیلغای یمانلار اهتمامن)* یعنی امام اولغان
کمسنه شریعت حکملرینی توغری ایلیه حق سوزنی سوزله‌یه وعوام خلقینك هواسینه
قارامایه تمی یمان یورگوچیلرنی امر معروف ونهی منکر ایلیوب زجر ایلامك قصدنده
اولا (بیت) *(امام نصب ایلمك‌در خلقه واجب * بودر اجماع امت ای مصاحب * امور
مسلمین اولماق اقامه * اواور محتاج بر مسلم امامه * قریشی مکلف حر ظاهر * اولا
تنفیذ احکام اوزره قادر * اگر چندیکه سلطان بولسه فاسق * بیورسه اش شریعتکه
موافق)* یعنی بر سلطان ویا امام ویا مفتی ویا قاضی فاسق اولسه‌لرده شریعتکه موافق
اشلرگه بیورسه‌لر مکانلرندن معزول اولنمازلر بویون صونوب اطاعت ایدرمز (بیت)
*(امام اواورسه جوره ظلمه مشغول * امامتدن اولنمز کندو معزول * قیلورمز جان ودل بران
اطاعت * اوزی بولسه اگرچه بی قناعت)* یعنی فاسق امام شریعتکه توغری بیورسه جان
وکوکل برله بیورغان امرینه بوین صونارمزلر اگرچه اول امام قناعتسزلك اهلندن
اولوب فاسق اولسه‌ده *(ایماسدر شرط امام اول بولسه معصوم * قیلبدر شرط امام شیعهٔ
شوم)* یعنی شرط دگلدر امام بولغان کمسنه اهل تقوی‌دن اولماقی وگناهلردن بری
اولمق نته‌که شرط ایلدیلر شیعهٔ بدبخت‌لر یعنی آنلار ایدیلر امام اولغان کمسنه اهل
تقوی‌دن اولمق کرك وگناهلردن بری اولمق کرك (نظم) *(دگل شرطندن اولمق نسل هاشم *
دگل معصوم اولمق شرط لازم * زمانه افضلی اولمق امامه * دگل لازم نظام انتظامه *
مسلمان عاقل بالغ ایر انسان * امامت شرطی بولدرای مسلمان)* یعنی امام بولغان
کمسنه عاقل وبالغ ایر بولمق کرك امامت شرطی بونلاردر آگلاغل ای مسلمان *(روادر
اقتدا فاجرغه قیلساك * حدیث مصطفی‌در یخشی بلسه‌ك)* یعنی روادر فاسق امام آرتنده
نماز قیلساك زیرا که رسول الله علیه السلام ایدی هر ایذگودن ویاوزدن بولغان امام
آرتنده نمازلارگزنی قیلگزلر دیدی (بیت) *(قیلك دیدی رسول حی قادر * نمازی خلق
هر بر وفاجر * اوقوساك یخشی‌لرنك کینیده‌لیك * ثوابی بی عدددر خصلت‌نیك)* یعنی
ایذگو امام‌لر آرتنده اوقوغان نمازنك ثوابی کوبدر ودرجه‌سی آرتقدر نته‌که بیوردی
پیغمبر علیه السلام بر من ایذگو آدم‌نك آرتنده نماز اوقورسه تحقیق منم آرتمده قیلدقی
نمازنك ثوابی کبیدر دیدی *(بلورمز بارچه مسح موزه‌نی حق * نچك کم قیلدی تعیین
شاه اصدق)* یعنی اعتقاد حقدن بلورمز ایکی چیتوك اوزرینه مسح قیلمق‌نی نته‌که پیغمبر
علیه السلام معین قیلوب بیوردیکه یعنی ایکی چیتوکگزگه مسح قیلگز دیدی (ایمش‌لر
ایکی چیتوککه مسح قیلماقغه انکار ایدن کمسنه‌گه زوال ایماندن خوف واردر نعوذ بالله

(اولیالرنك كرامتی بیانی) (خوارق عادت قسمی بیانی)

(ایمشلر حالی یتکان کمسنه یه آیاقنی یووب اوقومقدن مسح قیلوب اوقومق افضلدر دیدیلر (بیت) *(ایکی خف اوزره مسح ایت قیل نمازی* حدیثیله محققدر جوازی * حسن بولمش توتوب راه صوابی * روایتی ایدن یتمش صحابی)* (اولیالر کرامتی نك بیانی) *(ایرر بر حق کرامت اولیادین * عنایتدر ولی‌لرغه خدادین)* یعنی اولیالرنك کرامتی حقدر اول کرامت اولیالرغه الله تعالی نك باردمیدر محتاج اولدقی وقتلرینده بیرر (بیت) *(کرامات ولی حقدر نه شبهه * بوکّا انکار ایدندر قوم خسره * کرامت خارق عادت ایرر اسم * بولوبدر خارق عادت نچه قسم)* یعنی کرامت نك معناسی عادتده یوق اشلرنی بار ایلمك دیمکدر اما عادتکه خلاف اشنی بار ایلاگوچیلر نچه قسم در آنی بیان ایلاب بیوردیکه *(نبی دن خارق عادتنی تعیین * دیلر معجزه ای طالب دین)* یعنی اگر پغمبرلر عادتکه خلاف اشلرنی کوزگه کورساتسه لر آنی معجزه دیو ایتورلر ای دین استاگوچی کمسنه عادتکه خلاف اشلر اولدرکم بارمق لردن صو آغزمق وهواغه اوچمق وآغاچلر وطاشلار سورلشمك بس بو اشلر پیغمبرده کورنسه معجزه دیرلر معجزه نك معناسی عقل آندن عاجز اولور دیمکدر *(نبوتدن بورونی دیورلر ارهاص * مونی بلسه کرکدر ایها الناس)* یعنی پیغمبرلرگه پیغمبرالك کلمزدن بورون بونك کبی عادتکه خلاف اشلر کورنسه آنی ارهاص دیورلر وارهاص دیو آط قویارلر ای آدمیلر نته که بزم پیغمبرمزگه اوغلان زماننده اوغلانلر ایله اوینات یوردکی وقتده بر قوری یوزوم یغاچی یاشاروب یمش بیردی اوغلانلر آشاب تویدیلر بس پیغمبردن پیغمبرلك بولمزدن بورون بونك کبی اشلر کورنسه ارهاص دیو اسم قویدیلر ارهاص نك معناسی پیغمبر اولورغه دلیل وتوطئه دیمکدر *(اگر صالح کشی دن بولسه هرگاه * کرامتدن بولور بی‌شك واشباه)* یعنی اگر صوفی وتقوی اهلندن بونك کبی نرسه لر کورنسه آنی کرامت دیورلر شك‌سز وشبهه‌سز کرامت معناسی حرمتلك معناسنه‌در خدای تعالی بو صوفی نك اخلاصی کامل اگی ایچون بو خارق عادتنی حرمتله‌ب بیردی دیمکدر غیری دگل *(کورنسه بول عوام مؤمن اشیدن * معونتدر اوشال آیغان کشیدن)* یعنی کرامت کبی نرسه تقوی دگل کمسنه لرده کورندیسه یعنی اوزی مسلماندر لکن تقوی دگلدر آلدندن صولار آغزمق وصو اوستنده یورمکلری کورنسه آنی معونت دیورلر کرامت دیمزلر معونت میم نك اوستی ایله یاردم معناسنه‌در یعنی الله تعالی آنکا یاردم ایچون بیردی نیچوك ایرکانی بلنمدی یا تقوالقدن یاردم اولندی یا غایت فاسقلقدن اولدی یا غایت هنرمند بولدی بر حیله ایلدی بلنمدکی ایچون معونت آتالدی *(اگر کورساتسه برنداغ کافر انسان * اول استدراج ایرر مانند شیطان)* یعنی مونداغ اشلر کافرلردن کورنسه آنی استدراج دیو اسم قویارلر نته که شیطانده خارق عادت کوبدر بر کونده مشرقدن مغربه یورمکی کبی صورتدن صورتکه کرمکی کبی بونی استدراج دیورلر استدراج معناسی دنیاده تلاگان

مرادنی بیر یب آخرتده تموغه درجه‌سی دیمکدر (بیت) *(خدا اعداسی ایچون خرق عادت * قضای حاجتن ایلر ارادت * ایدوب ابلیسه مستولی جهانی * ویروب قدرت آنکا طی مکانی * ایدوب فرعونی مالك ملك مصره * مصادف اولامشدی کاس کسره * مسخر ایلامشدر آب نیلی * روان ایتدی نه سمته اولسه میلی * نه فرصت و بردی حق اول حاکساره * معمر اولدی یوز یل چار باره * ولی اول عارف بالله بولسه * یمان اشدن فولی کوتاه بولسه)* یعنی اولیا اولدر الله تعالی‌نی صفات سلبیه وذاتیه‌لری ایله تانوغوچی اولسه وشریعت بیورماغان اشلردن قولنی قسقه تونسه اوشبو صفتلر ایله اولسه اولیادر *(اوامرنی همیشه قیلسه اول قل * تقی قیلمه دیگاننی قیلمسه اول)* یعنی الله تعالی‌نه بیورغاندر آنی قیلسه و بیورماغان نرسه‌لردن بیزسه وهوای نفسه اختیار بیرمسه وزینت دنیاغه مغرور اولمسه *(براتقان تکری‌نك فورقنچدن نیز * قبی شبهه دیگاندن قیلسه پرهیز * تقی الذت بیلن شهوتکه‌ای یار * فروهم کیتمسه اول یخشی کردار)* یعنی اوزی لذتلی نرسه‌لرگه آلدانماسه ونفس هوالارینه ایارمسه بالکلیه نفس آرتندن یورمسه اول یخشی اشلی کمسنه *(بو تعریفلر کشی‌گه بولسه صادق * ولی‌در اول عقائدکه موافق)* یعنی بو اینلگان شرایطلارغه بوکشی توغری اولسه ولی اولدر حقیقی عقائد اهلینه‌موافق ولی‌در (بیت) *(ولی‌اولدر اولاالله عارف *اولا اول ماسوادن قلب صارف* محارمدن تجنب ایده غایت * بوله شهوت طعامدن نهایت * توا ترله صحابیدن روایت * کتاب سنت ایتمشدر حکایت * طعام واشربه هر وقت حاجت * ظهور مربمه اولدی کرامت * کتوردی طرفة العین اچره آصف * حضوره عرش بلقیسی مرصف * سك اصحاب کهف ایتمك تکلم * کرامت اولدغنده یوق توهم * عمر یاساریه دیو بیوردی * مدینه‌دن نهاونده بتوردی * کتابت حکم ایدوب جریان نیله * که هر یل بر کره اول آقماسیله * بودرداء سلیماندن روایت * اولندی قسقه وقسقه حکایت * صو اوزره مشی قلمق خرق عاده * علیدن نقل اولنمشدر اماده * هواده اهل تقوی ایتسه طیران * کرامت اولمه‌سنده اولمه حیران * بولار امثالی کوبدر اولیاده * ظهور خرق عادت اتقیاده * شریعتسز کشی اوجسه هواغه * کوکل قویماك آنك‌دیك خود نماغه)* یعنی براگو شریعت امرینه بوین صونماین واشلامین خوارق کورگازیب هواده قوش کبی اوچوب یورسه کوکل باغلامه کرامت دیما گل اول تکبرنك اشیگه حیران قالماغیل نته‌که قوشلر وچبن‌لر هواده اوچارلر آنلرغه‌اعتبار اولمدقی کبی بوکا هم‌اعتبار یوقدر *(هواغه اوچسه مانند چبن‌در * آنی هادی دیمه شیطان‌دندر)* یعنی براگو هواغه اوچسه اوزی متشرع اولمسه آنك اوچماغی چبن کبیدر اعتبار یوقدر آنی سن کوندرگوچی ولی دیماگل بلکه شیطان جماعتندن بونعان کمسنه‌در *(شریعتسز کشی گر یوتسه اوتنی * هوا اورتاسیله منسه بولوتنی)* یعنی شریعت توتماغان کمسه اوت آشاسه زهرلر ایچسه آنی کرامت دیما گل

ودخی هواده بنوب بولوتارده يورسه‌ده اعتقاد ايلامه كرامت دگلدر *(قچان تابقان ايرر قربت ايدينى * ولى بلماك تقى آنداغ كدينى)* يعنى متشرع اولماغان كمسنه قچان الله تعالى حضرتندن قوح نابار آنچلاين قوروغ يغاچنى ولى بلمك ديمكدر «ايدينى» ديدكی قوح معناسينه‌در تركی لغتی‌در بلغار خلقی يس وايس ديرلر «كدينى» ديدكی دال مهمله ايله اصلده بر يغاچنك اسمی‌در آرشون قدری بويی بولور ايشاك قوبرقندن نارتوب ايكی ياق قابرغاسندن بغلرلر ايشاك اياری دوشماسلكی ايچون لكن بو اورنده استعاره‌گه آلندی بوش وقوروغ معناسينه *(بولوبدر موندااغ اش گاه كافر يدين * نچوك كم بولدی سحر سامر يدين)* يعنى موندااغ شر يعتسز خوارق عادت كافراردن هم بولدی نته‌كه مشهوردر سامری جادوچی‌دين بولدی اول نتاك بوزاغونی چاغرتوب آنی تڭری ديب كوب خلقنی كافر ايلدی (ايمشلر موسی عليه السلام كوننرده بر كون قومينه ايتدی سزلر مينی يوقسنماڭز مين طور طاغينه بارامن حق تعالى ايله سوزله‌شه‌ين مينی اوتوز كوندن صوڭ كوتڭزلر اوتوز كون تولماين قايتمام ديوب قومندن چقوب كيتدی موسی عليه السلام روزه‌ايدی ايوونده مسواكنی اونتوب قالدردی كوب آچ تورمق سببلی آغزی صاصيدی فرشته‌لر ايديلر ياموسی سينڭ آغزڭدن نچون صاصی ايس كلور اوّل زمانده آغزڭدن ياخشی ايسلر كلور ايدی ديديلر موسی عليه السلام بوسوزنی ايشتكاچ اويالدی وايدی يا رب اگر سين مينم آغزمدن بو صاصی ايسلرنی آلساڭ دخی اوتوز كوندن آرتق اون كون روزه توتماغه نذر ايلدم ديدی ايدی عز وجل دعاسينی ونذرينی قبول ايلدی و چركين ايسنی آلدی قوله تعالى (فواعدنا موسی ثلثين ليلة واتممناها بعشر) الاية موسی عليه السلامنڭ بر شاكردی بار ايدی سامری آتلی ايدی ظاهرنده ايمان كلتورمش ايدی باطنندن كافر ايدی بو سامری موسی عليه السلام طور طاغينه كيتكاچ بالچقدن بوزاغونی ياصادی اچينه طلسملر برله ياصاب بوزاغونی چاغرتور ايدی وايتور ايدی ياقوم بو بوزاغونی تڭری ديو اينڭز آنلر ايديلر موسی تڭرسی بزگه آنداغ نرسه‌گه تابنورغه قوشمادی سامری ايدی موسی تڭرسی وسزلرنڭ تڭرڭز اوشبودر ديدی قوله تعالى (هذا الهكم واله موسی) الاية بلكه سزلرگه موسی يالغان ايتدی حقيقتده سزنڭ تڭرڭز اوشبودر ديدی موسی‌نڭ قرداشلری و بنی اسرائيل‌نڭ الوغلری ايديلر بتمزمزلر موسی طور طاغندن قايتماينچه ديديلر قوله تعالى (لن نبرح عتی برجع الينا موسی) الاية (وايمشلر اول سامری لعين بوزاغونڭ ايچينه طلسم قيلدی جبرائيل عليه السلامنڭ منگان آطی آياق باسقان توفراقنی صالدی يعنى فرعون قومی برله هلاك اولدقنه جبرائيل عليه السلام بايطال منوب كلگان ايدی فرعون آيغر بنمش ايدی فرعون‌نڭ منگان آيغری جبرائيل‌نڭ بايطالنی قووب نيلگه كردی آنڭ آرتندن قومی كروب هلاك بولديلر شول زمانده جبرائيل منگان بايطالنڭ آياق باصدقی يری

(حكايت سامری)

ياشل بولوب تورور ايدى بو سامرى اعين شول يردن بر اوچ توفراق آلمش ايدى
شول زماندن بيرو اول توفراقنى صاقلاب تورور ايدى قايچانكه بوزاغونى دوزدى اول
توفراقنى صالدى جاغردى (القصه كونلرده بر كون موسى عليه السلام طور طاغندن قايتدى
كورديكه قومى صو اولوب بر بوزاغونك آلدنده سجده قيلورلر موسى عليه السلام بلديكه
بو قوم بيدن صوك آزمشلر و بوزاغونى تكرى توتمشلر موسى عليه السلام ايدى اى قوم
ظالم اولمشسز و بوزاغونى تكرى توتمشسزلر قوله تعالى (يا قوم انكم ظلمتم انفسكم
باتخاذكم العجل) قوم ايديلر يا رسول الله تكرى دگلمو ديديلر موسى عليه السلام ايدى
دگلدر قومى ايدى ياموسى بزلر نچوك حق تعالى گه لايق ولايق ديديلر موسى عليه السلام
ايدى توبه قيلنگز قوله تعالى (فتوبوا الى بارئكم) الايه پس بو قوملر توبه ايليديلر ايدى
عز وجل توبه لرينى قبول ايلدى قوله تعالى (فتاب عليهم انه هو التواب الرحيم) موندن صوك
موسى عليه السلام بوزاغونى اوط ايله ياندروب هلاك ايلدى بوزاغونك قاتنده سامرينى
تورلوك مسخره لر ايلدى (وايمشلر موسى عليه السلام سامرينى اولترمگه قصد ايلدى
وصقالندن طوتوب آلوب كلدى دار آغاچينه آصوب اولترمن ديب دتورورده جبرائيل
عليه السلام كوكدن ايدوب ايدى ياموسى سامرينى اولترمه گل زيرا كه اول جوماردر
ايدى پس موسى عليه السلام لعنت قيلوب بيردى بنى اسرائيل آراسندن چقارديلر
وآندن صوك هيچ براونك قاتنده اولتورمادى (ايمشلر صحراده يورى تورغاچ آجلق ايله
هلاك اولدى بو حكايت اوزاق ايدى كوب قسقه لق ايله بيان اولدى عقل اهلينه عبرتلر
واردر *(ايشتكل بولدى فرعون امر يدين نيل * قو يديدين يوقاريعه آقدى بى قيل)* يعنى
(حكايت فرعون عليه اللعنة)
ايشتكل فرعون عليه اللعنه نيل صووينغه امر ايلدى صونى تو باندن يوقارى اورنعه آغزدى
بونكا كبى متشرع اولميانلر ولى ديب اعتقاد قيلنماز (ايمشلر فرعون تكرلك دعواسيمى
قيلدى اوچ تورليك عجب اشى وار ايدى حق تعالى استدراج ايچون و يرمش ايدى اول
اولدر نيل درياسينك بر كيساگى اوزى بر له يورور ايدى فرعون قايده بارسه دريا
آنده بارور ايدى فرعون طوقتاسه طوقتار ايدى ايكنچيسى اول ايدى فرعوننك بر
كفاح آتليغ آطى بار ايدى بوز آيغر ايدى غايت يوكرك ايدى اوچار قوش آرتندن
يتماز ايدى قايچانكه فرعون آنى آطلانوب يورورده طاوغه منگانده اول آطنك آرت
آياقلرى اوزون بولور ايدى وقايچانكه طاودن توشكانده آل آياقلرى اوزون بولور
ايدى اما اصلده آرت آياقى ايله آل آياقى برابر ايدى اوچونچيسى اول ايدى قد قامت
بويى يتى قارش وصقالى سيكز قارش ايدى كونلرده بر كون نيل درياسينك صوو ى قوردى
اوچ يلغه چه نيلدن صو آقمادى وآشلق تاريغ صوغاره آلماديلر مصر خلقى فرعون سراى
ايشگى تو بينه كلديلر وايديلر اى بزنك تكرمز بزلرگه يغمور بيرگل ونيلدن صو آغزغل
ديديلر اگر سين بو اشلرنى ايلمه سك بزلر سينى تكرى ديو ايتماسه زلر بلكه موسى

تنگری یسینه ایناننورمزلر دیدیلر (القصه موندن صوڭ فرعون قومیغه ایدی ایرته توروب
سحر وقتنده فلان اورنغه حاضر بولگزلر دیو وعده قیلدی سحر وقتنده بارچه قومی ایر
وخاتون وبالالاری حاضر بولدیلر فرعون هم حاضر بولدی فرعون ایدی سزلر بونده
تورگز باشلرگزنی بالانغاچ قیلگز وبگا سجده قیلگز بارچه قوم سجده گه کیتدیلر فرعون
لعین اول اورندن کوچوب بر خلوت اورنغه کردی باشینی آچدی وصقالینی باغلاب اوزینی
بر طاشقه آصدی ایدی یارب سنڭ اتلرگدن برات من بنی تورلو نعمتلرڭ ایله بوکونگه چه
تربیه ایلدڭ ومنی یوقدن بار ایلدڭ ودنیاده نه گان نرسه ارمنی بیردڭ دیدی ایمدی
زنهار بو قوم اچنده منی رسوای ایله مگل دنیا مقصودلرمنی بارینی بیرگل وآخرتده اولاچق
مرتبه لر بگا کرکمز دیدی زار زار یغلادی هاتفدن آواز کلدی یاملعون تلاگکنی بیردم
قبول ایلدم دیدی شول زمان نیلدن صو کلدی وبر برماعی فرعون آلدنده طوقتادی فرعون
اورگه باردی صو آرتندن باردی چاغردی یاقوم آگاه اولوگز بن سزلرگه اوچ یلدن بیرلی صو
آزلقلایچون بیرمادم سزلر بگا گناهلی بولدگز ایمدی توبه گزنی قبول ایلدم دیدی آندن
اوچ یلدن صوڭ فرعون نیل صو وندن غرق اولدی دیمشلر (بس معلوم اولدیکه بو بچلاین
کافرلردن کورنگان نرسه لر کرامت دگل بلکه حاجتنی اوتامکدر «قوبی» دیدکی توبه ن
معناسنده در لغت بعض اتراکدر *(مونی بلگل که هندستانده حالا * اوچار گاه کافرنڭ
سناسی بالا)* یعنی کنه مونی بلگل که هندستان ولایتنده بعض کافرلر یوقاری اوچارلر
الحال مشهوردر بعنی ایمشلر هند کافرلرینڭ بعضلری کوب زمان آچ توروب آدمیلردن
بیزوب طاو تیشگنده توروورلر آنده آجلق ایله نور ورلر آدمیلر ایله سوزلشمزلر کوب
زمان آچ اولدقدن صوگره بو کمسه گه قوت روحانی حاصل اولور جسم قوتینی سلب ایدر
موندن صوڭ هوا یوزینه اوچارلر بو عجب دگلدر حق تعالی استدراج ایچون بیرمشدر
(بیت) *(ریاضتله اولان نوع فراست * کرك اسمابه حفظ حراست * کم اینسه اکل وشرب بدن
تجرد * که مودن ممکن اولمچه تفرد * بولور اولماز شیدن شرعه نفعی * تجرد ایتدکی
مقدار کشفی * اولور مؤمنده کافرده بوحالت * ولی اولماز بده ایتمز دلالت * اطبالرده
خلقیه فراست * اولور خلقیه خلق اوزره دلالت * ایدرلر بویله استدلالی گاهی * دیه رلر
بویه در حکم الهی * بوك باشك اولور عقلنك قوت * جمود العین مداول غباوت * سناسی
اولگی سینك کسری ایله ونوننڭ تشدیدی ایله تن معناسیه در سمرقند خلقینڭ لغتیدر
معناسی هندستان کافرلرینڭ بعضلری تنلری ایله هواغه اوچارلر ایدی ریاضت سببلی
دیمکدر *(شریعت حکمن ایتمای استقامت * تعجب اشلری بولماس کرامت)* یعنی
شریعت حکملرینی طوغری ایلامگن کمسنه لرده عجب اشلر کورنماك کرامت دگلدر
نته که یوقاریده سالری کچدی *(شریعتنی کشی کم طوتسه خوب پاس * کرامت موندن
اونماس ایها الناس)* یعنی شریعتنی خوب کامل طوتسه کرامت اون کشیدن اوتماسدر

يعنى اول كشيدن يراق اولماسدر آنجلاين آدميلر ديه‌كلدر «پاس» پاى فارسيه ايله كامل معناسينه‌در ياكه خوب لفظينك عطف تفسير يدر الفاظ مترادفه‌دن وزن شعر ايچون كلترلدى اما مجموع لغت فرسده كلتورمشكه پاس كامل معناسينه‌در ديب *(غلاف نفس استكمال طاعت * بواورمى موندن آرتق خرق عادت)* يعنى بره‌و نفس امارەسينه خلافلق ايله‌سه‌طاعت وعبادتنى كامل ايلمكى اولدر مكر وه وحراملردن صاقلانسه (ايمشلركم بو آدم نفيسنى اواترسه وزينت دنيادن بيزسه الله تعالى‌دن غيرى كمسه‌دن طمع ايله‌مسه وطاعتلرنى آداب ايله ايله‌سه تحقيق موندين الوغ كرامت يوقدر ديديلر *(كشى ديسه ولى‌نى غيبدندر * نعوذ بالله اول سوز كوب ياماندر)* يعنى بره‌و ايتسه اوليالر غيبنى بلور وآدملر كوكلنده بولغان اشلرنى بلور ديسه صغنامزلر الله تعالى گه بو سوز يامانلرنك يامانراقيدر *(نبى هم بلمگاى‌اوشبو روشدن * مگر بلدرسه تكريم بعضى اشدن)* يعنى پيغمبرلر هم‌بو روشجه يعنى غيبنى بلمديلر مگر الله تعالى بلدرسه بلدردى بعض اشلرنى جبرائيل ايله زيراكه غيبده‌گينى بلمك خداى تعالى‌نك اوزينه خاصدر نته‌كه بيوردى *(خداىنك خاصه‌سيدر علم غيبى * بو سوزده بولماغاى بر زره ريبى)* يعنى غيبده‌گيبى بلمك خداى تعالى‌نك اوزينه خاصدر بو سوزده ذره قدرنچه شك يوقدر نته‌كه بيوردى قوله تعالى (انه عليم بذات الصدور) وقوله تعالى (ويعلم غيب السموات والارض) الاية *(يقين بيل غيب اشدن فال بين‌لر * اگر بيرسه خبر يااهل جن‌لر)* يعنى شكسز بلگل بره‌و غيبدن خبر بيرسه فال آچوب ياكه جن‌لر آشكاكوب خبر بيرسه‌لر وآنده كوردكى وايشتدكى بوينچه خلقلارغه خبر بيرسه *(كشى جن ديسه اول باطل سوزينى * بولوب كافر قاراقيلغاى يوزينى)* اول خبر بيردكى نرسه‌نى بره‌و اعتقاد ايله‌ب راستدر ديسه تحقيق اول كشى كافر بولوب قيامت كون يوزينى قارا قيلغان كافرلار گروهنده بولوب ايمانندن جدا اولغاى‌نعوذ بالله (ايمشلر اول زماننك جنلر وپريلر كوكگه منوب فرشته‌لردن سوز اوغرلاب موندە منجم وفالچيلرغه خبر بيرورلر ايدى قايچانكه بزم پيغمبرمز دنياغه كلدى آنلرنى فرشته‌لر كوكگه آشورماديلر بولدزلردن اوت آلوب آتديلر قوله تعالى (ويقذفون من كل جانب دحورا) وقوله تعالى (وجعلناها رجوما للشياطين) الاية (ايمشلردر شول زمانده منجم‌لر كتاب چقارديلر بارچه‌سى بو زمانده خطادر (ايمشلر اگر جن‌لر غيبده‌گى حاللرنى بلمك اولسه ايدى سليمان عليه السلام‌نك اولدكينى بلورلر ايدى زيراكه سليمان عليه السلام‌نك اولدكينى بلمگنلرى ايچون اولدكدن صوكره اوچ يل بيت المقدسنى بنا ايلاديلر ونادانلقلرى ايچون يغاچ قورتينى يالغه‌تونوب سليمان عليه السلام‌نك طياقينى كيسدروب يقلدقدن صوكره اولدكينى بلديلر بو كامل احمقلقلرندندر بو آراده قصه‌لر كوبدر بارينى يازماغه وقتمز طار *(يقين بلگل كه بعضى نا مسلمان * ديمش وقتيكه قربت تابسه انسان)* يعنى شكسز بلگل بعضى مسلمان دگل

کمسنه‌لر دیدیلر بو آدم اوغلی الله تعالی‌گه قربت‌لك تابسه حق تعالی اول بنده‌سی‌نی غایت سوەر *(کوتارور حق شریعت حکمین آندن * بولور یوزی قرا مونداغ دیگاندن)* یعنی مسلمان دگل‌لری ایدی‌لر اول بغایت سودکی بنده‌سیدن حق‌تعالی حضرتی شریعت حکملرینی آلور بش وقت نماز وروزه توتمق آنگا فرض دگلدر مونداغ دیگان کمسنه‌لرنك یوزلری قارا اولوب کافر بولورلر دیمکدر یعنی حاصل کلام ملاحد دیدکی بر قوم ایتورلر الله تعالی بنده‌سینی غایت سوسه آنگا فرض عبادتلر فرض دگلدر بلکه آننك عبادتی کوکلنده‌در عبادت ظاهره آلاردن ساقطدر اول سودکی قل غیبت وبهتان ویالغان سوزلشسه‌ده گناهلی دگلدر دیدیلر (ودخی خاتونلر یه حماع قیلدرلر آنلرنك مذهبلری باطل‌لغی ایچون بیوردیکه *(بو باطل سوز ایرور قول ملاحد * شریعتکه ایدی اول فرقه جاحد)* یعنی یوقاریده یاد بولنمش سوزلر ملاحد دیدکی مذهب‌نك جماعتی بزلرنك شریعتمزگه انکار ایلاگوچیلردر بس اول انکار ایلاگوچیلر کافرلودر نته‌که بیوردی *(شریعتنی کشی‌کم بواسه منکر * گمان بوقدر بولور البته کافر)* یعنی براگو شریعتکه انکار ایلاسه نته‌که یوقاریده ملاحدلر انکار ایلادیلر شك وگمان یوقدر آنچلاین کمسنه‌نك کافر اولمقینه نعوذ بالله من ذلك *(کشی بولماس مقرب انبیادن * الا بیزار ایرور عجب ریادن)* یعنی انبیادن الله تعالی‌غه یقین کمسنه‌لر بولماسدر مگر الله تعالی‌غه یقین اولدیلر ایرسه عجب وریادن بیزار اولدیلر یعنی آنلرده آصلا ریا وعجب بولماس عجب اولدر عبادتم کوبدر دیب مقتانمق‌دیر ریا اولدر عملنی کشیگه کورگازمکدر بس آگاه اولغل بوبیت‌نك وزنی (ما یکون الانسان الاناطقا) قیبلندندر بیت‌نك یوقاروغی مصراغی فعل نفی‌در صوگغسی وزننك استثنادر بعضیلر الا بیزار دیدکنی آلار بیزار اوقودیلر بو اشکاره خطادر تأمل ایلیه‌سن *(کوتار یامدی اولگونچه آلاردن * خدا هرگیز کوتارماس اوزگه‌لردن)* یعنی پیغمبردن اولگونچه الله تعالی شریعت حکیمنی کوتارمدی بس‌غیری‌لردن اولیالردن کوتارمث قمق اوله *(محمد کم محبت کانی ایردی * حبیب حق رسل سلطانی ایردی)* یعنی محمد علیه السلام الله تعالی‌نك سومکلیك خزینه‌سی ایدی الله تعالی‌نك دوستی وپیغمبرلرنك پادشاهی ایردی *(کتار وقتیده آنداغ بولدی حالی * وضوء ایلرگه یوق ایردی مجالی)* یعنی محمد علیه السلام آخرت بورطینه کیتار وقتده آنداغ تنلری آغروب طهارت آلورغه طاقتی قالمیوب زبون اولدی *(ایشتدی چونکه اذان یا بشارت * دیدی یا عائشه قیلدر طهارت)* یعنی چون پیغمبر علیه السلام اذان آوازینی ایشتدی اوزی‌نك خاتونی عائشه‌گه ایتدی یا عائشه بگا طهارت قیلدرغیل زیرا که منم طهارت آلورغه طاقتم قالمادی آندن صوڭ مسجدکا وارابین دیدی *(طهارتدن صوڭ اول شاه اولو العزم * جماعتکه بارورغه ایلدی جزم)* یعنی عائشه رضی الله عنها طهارت قیلدرغاندن صوڭ اول صدرلق پادشاهی پیغمبر علیه

السلام جماعت نماز ينه بار ورغه قصد ايلدى اولو العزم اضافه سى بيانيه در معناسى
صبرلق پادشاهى ديمكدر قوله تعالى (فاصبر كما اولوا العزم) *(قدم باصماى توروب
كتدى اوزيدن * عرق سيلان ايدى گلديك يوزيدن)* يعنى پيغمبر عليه السلام جماعت
نماز ينه بار ورغه ديب قصد ايدوب آياق اوز ر بنه باصدقنده يقلوب كتدى آغرقى قاتيلقدن
اوزينى توته آلمادى گولديك مبارك يوزندن تيرلر آقدى وهوشى كيتوب يقلدى *(اوز يگه
كلدى باز ايتدى طهارت * ينه قوبدى كه تا نابقاى جماعت)* يعنى هوشينه كلدى دخى
ايدى يا عائشه طهارت آلدرك آلدقدن صوكره پيغمبر عليه السلام ينه جماعت نماز ينه
بار ورغه قصد ايلدى جماعت ثوابينى تابيم ديو استادى *(قدم باصماى توروب اول صاحب
راز * اوز يدن كتدى درمان يوقيدن باز)* يعنى پيغمبر عليه السلام ينه جماعت نماز ينه
بار ورغه قصد ايتكان زمانده ينه هوشى كيتوب يقلدى اول سر بولداشى پيغمبرمز عليه
السلام جماعت نماز ينه بار ورغه اوچ مرتبه جهد ايلاب قصد ايتدى بارا آلمادى آخر
ايوننه نماز ين قيلدى كورمزمى سن آنچلاين الوغ شاهدن الله تعالى نك فرضلرى ساقط
اولمادى اولمگه يقين اولدقلرى حالنده بس غير بلردن نچوك ساقط اولور نته كه بيوردى
*(نفس چقغونچه تاقتلوغ تنى دن * خلاف ايتمدى بر قيل آبغانيدن)* يعنى اول پيغمبر
عليه السلام نك تنى دن مبارك جانى چقغانچى ايتكان سوزندن دونمدى خلافلق ايلمدى
بر توك مقدارنچه *(آنگديك مصطفى قورقنچيدن اول * وضو قيلدى اوز يدن كتدى اوچ
يول)* يعنى آنچلاين سيد كائنات ومفخر موجودات حضرت محمد مصطفى صلى الله تعالى
عليه وسلم الله تعالى نك بيوردقى امرى ايچون وقورقماقلقى ايچون اوچ كره جماعت نماز ينه
بار ورغه قصد ايلدى اوچ مرتبه هوشى كيتدى كورمزمى سن آنچلاين الوغ پادشاه خداى
تعالى دن قورقدى سن دخى قورقغل الله تعالى نك بيورقينه خلافلق ايلامگل كورمزمى سن
شريعت علمالرى ايتورلر نماز قيلورغه توروب حالى اولماسه اولتوروب قيلسون ديورلر
آگارده حالى بولماسه ياتوب اوقوسون آگارده حالى اولماسه اشارت ايله اوقوسون نچوك
بولسه ده شريعت امرى قولدن توشمدى *(سيوكلك بنده سى تابلسه محرم * بولور قورقچى
آرتق عشرنى كم)* يعنى الله تعالى نك سودكى بنده لر ينك قورقماقلرى بزنك قورقوه زدن
زياده اولور دنيا راحت لكينى استماديلر الله تعالى يه يقين اولدقلرى بولغان صاين
قورقنچلرى زياده بولور نته كه بيوردى *(اگرچه انبيا بى شك اماندر * مبارك دللرى
خوف ايله قاندر)* پيغمبرلر شكسز اماندر آنلارغه زوال ايماندن خوف يوقدر وتموغ
حرام وتموغ حرام اولسه ده مبارك كوگللرى تولوغ قاندر *(ولى امت اگر غوث زماندر *
ايسان كيتماكى آخردر گماندر)* يعنى لكن امتلرى رحمت يغمورلرى ايچننه تورسه لرده
آخردمده ايمان ايله كتماكلرى گمان وشك ده در كورمزمى سن بعض صوفيلر دنيادن
ايمانسز كتديلر حكايتلرى مشهوردر «غوث» يغمور معناسنده در رحمت يغمور ينى غوث

دیورلو وغیری یغمورلرنی مطر دیورلر رحمت یغموریندن مراد پیغمبر علیه السلام دوریدر آنلنگ دوری قیامت قوبقانچه‌دربس بنده بولغان کمسنه خوف ایله رجا آراسنده اولوب اوزینی اوزی زبونلردن کورمك کرکدر نته‌که بیوردی *(اگر عالم یار وسه‌سن سببدن* قویاشدیك تتره دایم خوف ربدن)* یعنی سننگ بارلقگدن دنیاخلقی یاقتورو ب نور آلوب تورسه‌لرده سن قویاش کبی دایم الله تعالی دن قورقمقدن قالتراغل نته‌که قویاش الله تعالی دن قورقوب قالتراب تورور (سؤال قویاش ننگ قالتراب توردقینی قاندن بلدگز جواب اولدرکه قچان برجام آیاقغه صو آلوب قویاشقه تابا قویساك قویاشننگ نوری اول جام آیاقغه صوغه توشار آندن بر نور قالقوب توبه‌گه توشار اول توبه‌ده‌کی نور قالتراب تورور قویاشننگ قالترامقی صودن بلندی (ایکنچی جواب اولدرکه پیغمبر علیه السلام ایدی کنش الله تعالی دن قورقوب قالتراب تورور دیدی بس بلدیکه مرتبه‌سی الوغ بولغان کمسنه ننگ خوفی کوبره‌کدر نته‌که بیوردی *(کرك عالی کرم ننگ خوفی کوبره‌ك * بیوك یردن یقلغان تورماغای صاغ)* یعنی حق تعالی حضرتینه یقین اولوب مرتبه‌سی اولوغ اولغان کمسنه ننگ خوفی کوبره‌کدر براگو بیوك توبه‌دن یقلسه صاغ قالماغای سویاکی اوالوب هیچ نرسه‌سی قالماغای شوننگ کبی بر کمسه الله تعالی حضرتینه یقین اولوب موندن صونگ مردود اولسه اوشاندا اق بولغای نته‌که ابلیس علیه اللعنه آنداغ بولدی مثالینی بیوردیکه *(اولوغ توتماس کچکدیاك منهبن کیك * تیوه تایماغی ایرمس قوی بیلن تیك)* یعنی اولوغ نرسه ایله کچك نرسه ننگ بارماقی ویورمکی برابر دگلدر بنا گاه بارا تورغاچ قوی یقلسه آننگ یقلماقی عجب دگلدر اما توه تایوب یقلسه آدمیلر عجب که قالوب آندن کوله‌رلر شوننگ کبی بر اولوغ ابذگو کمسنه مردود اولماقی عوامننگ مردود اولماقی برله برابر دگلدر یعنی بر اولوغ کشی بر خطا اشنی اشلاسه آندن طالنگ عجب که قالورلر عوامننگ اشلگان اشلری عجب دگلدر اولوغ کمسنه ننگ خوفی کوبره‌ك اولور *(توهم لیك بولور افعال خوب ننگ * سفرده خوفی کوبره‌ك مالی کوبلك)* یعنی بر ایذگو عادتلی کمسنه ننگ قورقووی کوبره‌ك اولور نته‌که مسافرلر آراسنده بر کشیننگ مالی کوب بولسه اول کشی ننگ اوغریدن وغرامدن خوفی کوبره‌ك اولدقی کبی بوهم اوشانداقدر *(توهمدن یراغ غفلتی بنده * کبتار عصه بیلن غم اوخلاغانده)* یعنی الله تعالی دن قورقماقدن غافل اولغان کمسنه قایغو وحسرت ایله کیتار اولم اویقوسی کلگانده یاخود معناسی بودر: الله تعالی دن قورقمقدن یراق اولغان کمسنه ننگ مثالی اودر یوقلاغان کشی کبی قایغودن یراق اولوب تورسه آخر قایغولی اولور دیمکدر اما اوّلگی معناسی یگلدر نته‌که ابیاتلردن معلوم اولندی اولیالردن شریعت که خلاف اش کلمز نته‌که وقاریده یازلدی و بزننگ بو زمانمزده ایشانلر شیخ دعواسینی قیلورلر کوبره‌کی آنلرننگ زمانه شیخی در مال آلماق وخاتونلر آلماق هوسنده‌در ودنیا زینتلری اینه مزین در وکسب ایلامیوب خلق ننگ قولینه قاراب طمع ایلمك

بابنده‌در قنده‌اولدیکه بلکه معشوقی‌نڭ رضالغی هوسنده‌اولور وایتورلر بزلرنڭ شیخمز غیبت سوزلرنی سوزله‌سه‌ده اعتبار یوقدر دیورلر زیرا که‌شیخ‌مریدلر حالینی صنامق وتجربه ایلمك ایچون آنداغ ایته‌ر دیورلر بوهم یالغاندر اگر موینداغ اعتقاد ایلاسه یوقاریده یاد اولمش ملاحده مذهبنه کردی وآنلر گروهندن اولوب عاقبت کافر اولدی زیرا که غیبت و بهتان‌نڭ حراملقنه آیت ایندی‌اول آیت بارچه کمسنه‌گه عامدر اینولدی مشایخ‌لرغه‌غیبت‌و یالغان حلالدر دیوب وایتورلرکه‌زینت دنیابزنڭ مرشدلرمزگه‌حلالدر آنڭ ایچون حضرت پیغمبرمز علیه‌السلام شونداغ بهالی طونلر کیدی دیورلر بلی جواب بیره‌مز آنحضرتلر کیگان بولسه‌ده اوز کسبی ایله کیدی عزیز باشینی اولومگه مستحق ایلاب کافرلر ایله غزا قیلدی وتجارت‌ایلدی سز چلاین قول کوتارونی کوتوب تورمادی روایتلر شیخ جنیددن صوردیلر صوفی تعریفی نه‌در جوابنه کورگازدی بیله دیو (الصوفی من صفا قلبه عن الکدر واستوی عنده الذهب والشجر وامتلاء جوفه عن الفکر وانقطع الی الله عن جمیع البشر والافلاك کوفی خیر من الف صوفی) دیمشلر ودخی شیخ شبلی‌دن صوردیلر صوفی نه‌در جوابنه‌ایدی صوفی حرفی دورتدر بو دورت حرفی معناسنه‌استقامت اولسه صوفی‌در آنداغ اولماسه کلب کوفی مثلیدن آرتقدر دیدی یعنی «صاد» صفادن عبارتدر «واو» وفادن عبارتدر «فی» فنادن عبارتدر «یا» یقین‌دن‌عبارتدر سؤال اگر دیسه‌لرکه صوفی تعریفنده شریعتکه استقامت اولماغان صوفیلرنی نه‌ایچون کلب کوفی گه تشبیه ایلدی غیری شهرنڭ کلبی گه تشبیه‌ایلمدی جواب اولدرکه کوفه شهری‌نڭ کلبلری حضرت امام اعظم اوندکنده آواز بیرمسلر ایردی وآنڭ آلدینه توشماسلر ایدی بر برینه ایتور ایردیلر ادب برله تور وك حق‌تعالی‌نڭ تجلی نوری توشکان بنده‌سی آلدنده ادب صاقلالڭ ودخی اول آداب شریعت ایله حق تعالی‌یه قوللق ایدر دیور ایردیلر شول اجلدن‌شریعتکه استقامت اولمیان صوفی‌ارنڭ مرتبه‌سی کلب کوفه‌گه برابر اولدی وتمثیل ایلامکی اهانتدن کنایه‌در شیخ‌ارنڭ شرطی‌انشاء الله توبانده ذکر اولنور (بیت) *(سقوط امر نهی اولماز ولیدن * خلاف شرع شی کلمز ولیدن * نه‌در دیسه تصوف‌دی تذلل * خشوعی مسکنت صبر تحمل * تصوف صوفدن مشتق دگلدر * تصوف جز ثنای حق دگلدر * بودنیادن تولی‌در تصوف * قبول شرعدر ترك تصلف * زمانه صوفی سنده یوق توکل * همان صفتلری اولمش تأمل * دیتلمشدر تصوف ما سبقدن * نفور قلبی در مادون حقدن * ارادتدر دیمس بعضی تصوف * دیماین شیخنه استاذینه اف * تصوف ترك شبهاته دیمشلر * تصوف ترك اذانه دیمشلر * کیوب آق خرقنکی کوکسگنی کیرمه * تصوف صوفدن دیماکنی کورمه * بونگله قانع اولماسڭ ای عزیزم * کوررسن بابنده ای دل نکارم)* (اجل اتحادی‌نڭ بیانی) *(اجل البته بردر اوزگه بولماس * اولر هرذی نفس هرگیز اول اولمس)* یعنی اهل سنت قاشنده اجل بردر بردن

(اجل اتحادی‌نڭ بیانی)

غیری دگلدر بارچه جانلر اولەرلر الله تعالی اوزی اولماسدر اولومدن منزەدر
برا گونی برا گو اولترسه تحقیق اولنمش نك اجلی یتوب اولدی دیو رمز اگر برا گو ایتسه
اجل یتماین اولدی دیسه کافر اولور نعوذ بالله من ذلك (بیت) *(اجل کلدکدەدر مقتول
میت * ولا یستقدمون نص مثبت * اجل بردر اجل سز کمسه اولماز * بونصه مخالی غیر اعتزال
اولماز * دیر قتل موته ایکی اجلدر * بو سوز نصه مخالفدر خللدر * حکیم نك زعم فاسدله
کلامی * طبیعی در اجل یا احترامی *(قیی قلغه اجل نك وقتی یتسه * قوتولماس هر نچه کم
حیله ایتسه)* یعنی بر قلغه اجل نك وقتی یتسه اول قل قوتولماسدر نچه تورلوك حیله‌لر
ایلاسەده *(کین قالماس اجل ای ابن آدم * یتوشسه ساعتی یا ایلگاری هم)* یعنی
تحقیق قالماس اجلدن بعضلر قچانکه آدم گه اجل کلسه بر ساعت زیاده اولماز و بر ساعت کیم
بولماز شول زمانده جانی تنیدن جقار قوله تعالی (لا یستأخرون ساعة ولا یستقدمون)
*(کشی نك ایلکیده هم اولسه بر جان * اجل ایله اولبدر بیله انسان)* یعنی بر جانی
بر آدم اولسه اول جان اجلی بر له اولبدر دیو بلسون آدمی لر یعنی اول جانی اجل
یتوب اولدی دیو رلرمز *(قایو باعث بیله هر جان اولبدر * اجلدن در قضا آنداغ بولبدر)*
یعنی بر تورلوك سبب ایله هر جان اولسه بار چەسی اجلدن اولدی دیو رمز لکن اول
اولترگو چی کمسه الله تعالی نك قضاسی وحکمی ایله آنداغ اولتروب سببچی اولدی دیو رمز
(عذاب قبرنك بیانی) *(عذاب قبر کافرلرگەدر چین * کورور گورنك عذابن بعض
مؤمن)* یعنی قبر عذابی کافرلرگه چن در کلسنه‌در اما مؤمنلرنك بعضسینه‌در (ایمشلر
مؤمنلرنك کو برەکی قبر عذابینی کورمس دیدیلر (ایمشلر قبر عذابی سکز تورلوك
کمسنه‌گه اولماس اوّلگسی شهیدلردر ایکنچیسی صدیقلردر اوچنچیسی صابرلردر
دورتنچیسی صوغش صفده صوغشقه کرماین صرخاب اولگانلردر بشنچیسی جمعه کون
یا جمعه کیچەسنده اولگانلردر آلتنچیسی هر کیچەده سورۀ تبارکنی اوقوغان کمسنه‌لردر
یتنچیسی غربتلکده اولگانلردر سکزنچیسی مؤذنلردر (بعضی‌لر ایمش‌لر اولات
ایله اولگان کمسنه‌گه قبر عذابی یوقدر دخی بیران زحمتی ایله اولگانلرگه قبر عذابی
یوقدر (ودخی یوکلی اولوب قورصاقنده بالاسی کیتکان خاتونلرغه یوقدر (ایمشلر پیغمبرلرگه
اصلا قبرده سؤال یوقدر (ودخی محشر کوننده حساب یوقدر مگر سلیمان علیه السلام گه
واردر فرشته‌لرگه سؤال واردر محشر سؤالی یوقدر (ایمشلر قبر عذابی کوبلگی طونینی
نجاستدن صاقلاماغان جهتدندر (ودخی بر ایودن بر ایوگه سوز یورتسه ومسلمانلرنك
غیبتلرینی سوزلاسه بوننر ایله قبر عذابی کوب اولور (بیت) *(عذاب قبردر کافر لعینه *
دخی بعضی عصات مؤمنینه)* ایمش لر قبر عذابینی جان کورورمو یا که تن کورورمو
جواب ایدیلر هر ایکسیه اولور *(بتك کوب نسخۀ مشهور ایچنده * کلور ایکی فرشته
گور ایچنده)* یعنی کوب مشهور کتابلرده یازلمشکه ایکی فرشته گور ایچنده کررلر

عذاب قبرنك بیانی

بندەسی نینك حالینی صورارلر قایسی دینده وقایسی مذهبده وقایسی پیغمبرگه ایمان کلتوردنك دیورلر نته که توبانده بیان اولنور (ایمشلر اول ایکی فرشته نینك اسملری منکر ونکیردر قچان آدمینی قبرگه قویوب قرق آدوم یر کیتدکلرندن صوگره کورلر (ایمشلر سؤال فرشتەسی دورتدر الگسی منکر وایکنچیسی نکیر اوچونچیسی رومان دورتنچیسی ناکوردر بو دورت فرشتەلر کاوب صورار (ایمشلر منکر ونکیر ایکی فرشتەدر دنیادەغی آدم نینك بارچەسینی قبرنده صورارلر (وایمشلر منکر ونکیر هر کشی صاین یعنی هر کشینینك اوزلی اوزینه منکر ونکیر واردر کرام کاتبون کبی (وایمشلر منکر ونکیر بندەلردن سریانی تلنچه صورار وبندە سریانی تلنچه جواب بیررلك قدر خدای تعالی بندەسینه الهام بیرور (اول ایکی فرشته قبرده صورادقی نرسەلرنی بیان ایدر *(صورار کمدر خدا بیرله رسولت * نەدر دیورلر بنه دینك ویولك)* یعنی اول ایکی یار صورارلر اول قبردەگی بندەدن خدایینك کم توررور وپیغمبرینك کم توررور نه توتارلوك دینده توردنك ونه یولده یوردنك اگر بندە جواب بیرمسه فیها ونعم وجواب بیرمسه عذاب ایلرلر *(اگر کرسه فرشتەلر غصەدن * چقار اوت بورنیدن آغز وایدن)* یعنی اول فرشتەلر آچیغ ایله اول بندە قاتینه کرسەلر آغزلرندن اوت چقار قبیح صورت اوزرینه کورلر (ایمشلر صورتلری پچین صورتندەدر وماکلای اورتاسنده کوزلری الوغ طباق قدری در ساچلری یردن یاتور کوزلری یاشین کبی یالتراب اوت اوچار وآوازلری رعد آوازی کبیدر *(اگر هیبت بیلان قیلسه نظاره * بولور غمکین کوکللر پاره پاره)* یعنی اول ایکی فرشته اول قبردەگی کمسەگه آچیغلانوب قاراسەلر آنك هیبت لکندن کوکللاری پاره پاره اولور اعضالری قالتراب جواب بیره آلماسلر *(دیگایلر آدمی بو یر سکا جای * جوابن بیرمسەك وای اوسنگه وای)* یعنی اول ایکی فرشتەلر ایتورلر اگر سن بزلرگه جواب بیره آلماسەك حسرت اوکونچدر سکا قیامت کونینه دیگن اورنك اوشبو قارانغو قبردر سکا چراغ یوقدر همیشه بزلر سنی موندە عذاب ایلرمز دیورلر وای دیدیکی کلمهٔ حسرت واوکونچ معناسینەدر مجاز مرسل قبیلندندر *(اورورلر گرزی بیرله اول ایکی یار * ایشتور انس وجندن اوزگه جانلر)* یعنی اول جواب وبیرمای تورغان بندەنی اول ایکی فرشته چوقمار ایله اورورلر بونلرنینك چوقمار ایله اوردقی آوازینی آدم وپریدن باشقه جانوارلر ایشتورلر ایرمش *(آلارنینك ضربیغه تاب ایتمکای تاغ * نچوك طاقت قیلور بر مشت توپراغ)* یعنی اول فرشتەلرنینك اوردقلریغه طاغ وطاشلر طاقت توتا آلمازلر بر اوچ توفراقدن یاراتلغان آدم نچوك طاقت ایتەر دیمکدر «تاب» طاقت معناسینەدر مشت یومروق واوچ معناسینەدر هر ایکسی فارسیدر *(تولار دوزخ ساریدن قبر ایچی دود * پشیمان آنده هرگز قیلماغای سود)* یعنی اول ایکی فرشته بو بندەنی چوقمار ایله اوردقلرندن صوگره بو بندەنینك قبری تموغ اوتی وتوتونی بیرله طولوغ اوله وآنده اوکنمالك نینك فایدەسی اولماز

نه قدر اوکونسه‌ده فائده قیلمایه «ساری» مونده طرف معناسینه‌دور فارسیدر *(عنایت
ایلسه دانای اسرار * کور گورگه ملایم اول ایکی یار)* یعنی اول بنده‌گه سوالنی
بلگوچی الله تعالی یاردم ایلاسه جوابینی طوغریلق برله بیرسه اول ایکی فرشته یومشاقلق
ایله خوب صورت ایله کوررلر *(دیگایلر کرسه‌لر خوف ایتمه بزدین * صوررلر مهربانلق
برله آندین)* یعنی اول ایزگو بنده‌نڭ قبریه بو ایکی فرشته کردکلرنده آیغایلر زنهار
بزدین قورقماغل سیگا اوجماح برله سیونجی بیررگه کلدك ودخی اول بنده‌دین مهربان
وشفقت ایله صورغایلر *(اگر بیرسه‌ڭ جواب باصوابی * آچار جنتدین اول منزلگه بابی)*
یعنی اول ایکی فرشته‌گه طوغریلق ایله جواب بیرسه قبرینڭ پو جماقینی آچقایلر آندن
صوڭ اوجماخنی کورگازگایلر آنڭغی یورطلرنی کوروب شادلق ایله قبرنڭ یاتقای *(قارانغو
گور بولور آنداغ فرحناك * جهاننڭ شوقی یادکدن جقار پاك)* یعنی قبرگه اوجماخ ایشکی
آچلغاچ اول قارانغو قبر آنداغ یاقترلور دنیا یاقتیلقندن زیاده اولور جهانده‌غی اوغل
وقزنڭ و مالنڭ قایغوسی کوڭلندن چقار *(کوڭلده غصه قالماز بر جکنده‌یك * یاتورسن
یاڭی اویگان یکت دیك)* یعنی آندن صوڭره کوڭلده مامق اورلغی قدر قایغو قالماس
یاڭی خاتون آلغان یکت نچوك یاتورکه سن هم آنداغ راحتله نوب قبرده یاتورسن دیمکدر
چکت فارسی جیم نڭ وکاف نڭ ضمه‌سی ایله مامق اورلغی معناسینه‌در *(که موندن صوڭره‌غی
نعمتلرینی * خدادن اوزگه کم بلگای بارینی)* یعنی بو قدر اولغاندن صوڭ یینه الله
تعالی نڭ نه قدر بیرویکنڭ حسابینی وساغشینی کم بلگای الله تعالی نڭ اوزندن غیری
دیمکدر *(الهی بنده من بیچاره‌درمن * هوای نفس ایله آواره‌درمن)* یعنی یارب من
برچاره‌سز بنده‌من نفس غمازم آرتندن یوروب جهانده مسخرهٔ جهان بولوبمن *(ایررمن
بارچه نقصانمغه اقرار * مسلمان اوغلی قیلماس اشلرم بار)* یعنی بارچه کیملکلاریمه
اقرار ایلرمن اوزمنی گناهلی بنده‌لردن قویارمن زیرا که منم گناهم شونداغدر مسلمان
اوغلی قیلماغان اشلرنی من قیلدم *(ایررمن بنده‌لرڭ سرنکونی * تولای یار و براردرڭ
زبونی * منگدیك عاصی بولغایمو جهانده * گناهم ظاهر یمدن کوب نهانده)* یعنی بنم کبی
گناهلی بو دنیاده بولماغای زیرا که بنم گناهم طشمدن ایجمده کوبدر یعنی ظاهر کورنگوچی
گناهمدن کورنمای طورغان گناهم کوبدر دیمکدر *(نتای چون عین عملم بی صفادر *
عمل یوق هم اگر قیلسام ریادر)* یعنی نیلایین عقل کوزمنڭ نوری یوقدر شونڭ ایچون
عملم یوقدر گاه وقتده عمل ایله‌سامده ریا ایله قیلامن *(اگرچه من یمان قل پای تا فرق *
بولوبمن معصیت دریاسیه غرق)* یعنی اگرچه من یمان قل توزورمن باشدن آیاقمغه‌چه
غرق اولوب گناه دیگزنده قالسامده دیمکدر *(ولی صادق ایررمن برلکیگه * تاپانوب من
سنڭ غافرلکیگه)* یعنی راستلق ایله برالله دیو ایتورمن وسنڭ غافرلکیگه تایانوب گناهلرمنی
یارلقار دیو امید ایته‌رمن لقوله تعالی (لاتقنطوا من رحمة الله) الایه *(ندکه کرسه بو یا غز

غریب باش * اوگورسه بوز همه قوم قرنداش)* یعنی قایجان من غریب بنده یالغز
باشی لحد ایچنده قالوب وبارچه قوم قرنداشلر میبی لحدکه قو وب قایتسه‌لر *(تحیر
بولسه جان غم سرشته * یتوشسه صورغالی ایکی فرشته)* یعنی من لحد ایچنده چ نم قایغودن
حسرتلی اولسه وشول زمانده مثلا ایکی فرشته سؤال ایلرکه کلسه‌لر «سرشته» قاتو
معناسینه‌در ضرورت شعر ایچون غم لفظنه عطف تفسیر ایلیوب الفاظ مترادفه اولمدی
*(دیسه من ربك ایکی درگاه * تلمگه جاری قیلغل ربم الله)* یعنی اول ایکی فرشته
ایتسه‌لر ای الله تعالی‌نك درگاهیه کلمش قل سنك تکرلك کمدر دیو سن شول زمانده بنم
تلمگه یورتکل بنم تکریم الله‌در دیب *(سن آسان ایتماسك آنداغ سؤالی * نجوك کچکای
غریب بنده‌کنك حالی)* یعنی یارب سن اول ایکی فرشته صوراغن زمانده اوزك یگل
ایلامسك بو غریب بنده‌کنك حالی نتاك اولا بلکه خراب اولور یوزی قارا اولور
*(اگرچه عاصیدر یارب بو بنده * اوزك بنده دیگل ربم دیگانده)* یعنی یارب اگرچه
بو قلمنك گناهی کوب بولسه‌ده گناهینه قارامایوب اوزك بنم قلم دیگل سن تکریم دیب یاد
ایتکان زمانمده *(اگر سن قیلماسه‌ك قللق آتن جود * منم قل من دیگانمدن نچوك سود)*
یعنی یارب سن قلم دیگان لفظنی جومارد لق ایلامسه‌ك بن اوزم تکر یلك قلی من دیب
ایتوومده فائده یوقدر *(الهی لطف قیل موندن و آنده * منی بنده ایتوب برکت بو بنده)*
یعنی رحیم ایلاب سن منی دنیا و آخرتده قلك ایلاب قللر گروهندن برکتکل و آنلر گروهدن
ایلاکل اؤلنگی بنده لفظی قل معناسینه‌در صوڭغیسینی باغلامق معناسینه‌در هر ایکیسی
فارسیدر *(اگر چندیکه کوزسز بولسه انسان * صورلور البته بی شك ونقصان)* یعنی
اگرچه بر آدمی دنیاده کوزسز اولسه‌ده موندن صوڭ اولب قبرگه کومولسه آندن گور
سؤالی صورلور شکسز ونقصانسز *(اگر دریاده اولسون یا آصولسون * عذاب ا...
بنی آدم نه‌بلسون)* یعنی برآگودر یا ایچنده اولسه یا طاغانده آصولوب اولسه فرشته‌لر
آندن سؤالنی صورارلر اگر اول بنده گناهکاردن اولسه شول دریا ایچنده یا که طاغده
آصولوب توردقی وقتده عذاب ایلرلر آدم اوغلانلری آنی بلمزلر اگر آدم اوغلانلری
بلسه‌لر ایدی کورماینچه ایمان کلتورمکلری بولماز ایدی بلکه کوروب ایمان کلتورلر
ایدی شونك ایچون هرنه احکام آخرتلرگه کورماینچه ایمان کلتورلر حقدر دیو *(درنده
آدم اوغلین قیلسه خوراك * گمان یوقدر صورار فارنده‌ای پاك)* یعنی یرتقوجی جانلر
آرصلانلار و یولبارصلار آیو و بوری کبی نرسه بر آدمنی آشاسه‌لر و آشاب اول آدمنی
بتورسه‌لر گمان و شك یوقدر حق تعالی حضرتی گور سؤالیمی اول یرتقوجی حیوانك
قورصاغنده صورار و آنك قارننی بو بیلمش کمسنه‌گه قبر ایلر شك و شبهه‌سز *(اگر
بنده معذب بولسه آنده * قالور تویمای بو اشدن اول درنده)* یعنی بو بیلمش و آشامتی

آدمنی الله تعالی شوندق برتعدی حیوان قوربتغاندعی ایلاسه ایت پرتغوچی حیوانی
خدای تعالی نڭ عذاب قیلدقینی توتمای قالور *(بعولک قیلسه ایرور قادر باصر * بو
پرده بیلدعس نڭ عفل قاصر)* یعنی الله تعالی نرسالرنی یعولک ایستسده قادر بو ایرورنڭ
بجوڭ او وقاتی دیلارنی یعنی قسقه‌دور آنجلاین ایش بلیک ایلاور دیوط عجایبکه قیلماعل
زیرا که بونلرنڭ کهیسی الله تعالی اوزی پیغمبر ده دیدی بولانگان مسائل لر الله
تعالی نڭ رسولی پیغمبر علیه السلام عهدی بولمدور نڭ که بوردی *(دکما اتی خدا ایت
پیغمبار * آنی تکم توتوب آیریلمه‌زلوار) یعنی الله تعالی وزی پیغمبرنی احکاملرنی
آنی محکم توتوب آنی آیرماعل زیرا که بو قیر عذابی نڭ مسائل لری پیغمبر علیه السلام نڭ
حدیثی دیله نادت او فاندور یعنی که شمش تواتر حدیث پیغمبر علیه السلام دین کلدی دیبی
بیرنچی بو اوریده لایق دگلدر (قیامت حقلیغنڭ بیانی) *(قیامت حق ایرور ای آدمی زاد*
خدا قرآن ایچنده قیلدی کوب یاد)* یعنی قیامت کونی کیلماکی حقدور الله تعالی آنی قرآن
ایچنده کوب یاد ایلدی (ایمشلر قرآن نڭ اوچ اولونی نڭ ایکی اولونی قیامت حالینی
بویوکلمکدور بارینی ذکر ایلامک حاجت دگلدر معنی اياسی اوزی قاراب بلور دیمکدور
*(او اورنی قدرت بیلن توراعمزتن * کرر جان قیتدین بی شبهه وظن)* یعنی خدای تعالی نڭ
قدرتی بیله بزلار اولیب توفراقعه کرر بز شك وشبهه سز (بیت) *(نصوص قاطعه واردور ونی
حشره * قبورلدن چقار موتاسی طشره * کرر ارواح ابدان عنقه * بودر وصف قیامت فی
الحقیقه * بودر وصف قیامت فی الحقیقه * بدن حشر بنه منکر فلسفیدر * مآل اربابنه غیر خفیدر *
نڭ هر تورلی بولغان بواسه برهم * قیلور بورناعیدنه خلاف عالم)* یعنی سنڭ تنڭ
هر تورلوك دنیاده بولور ایدی آقلقدن وقارا قدن وازوتلقدن وقسقه‌لقدن الله تعالی
بولرنڭ بارچه سینی بور وتنی دیك یلر عامنی یراتوچی الله تعالی هیچ بورونی کم وزیاده
ایلامیوب وبارچه پراکنده اولدیغی اعضالرگنی کرك مشرقده وکرك مغربده اولیب قالغان
بولسون بارچه‌سینی بر ساعتده جمع ایلایوب ترگوزور دیمکدور «برهم» معناسی معلوم
خوارزم لغتی‌در یا که جمع قیلور معناسنده‌دور فارسی‌در مصراع ثانی مصراع اوله راجعدر
*(بتدا هیچ برده یوقنی ایلدی یار * بارانسه قایتدن ایرمس بو دیشوار)* یعنی خدای
تعالی نچوك بزلارنی اول یوقدن بار ایلدی هیچ مشکل توگلدر ینه بار ایلسه بو سوز هر
کشیگه مخفی دگلدر قوله تعالی (قل یحییها الذی انشاها اوّل مرة) *(اودور حاکم نچوك کم
حکم قیلدی * تریل دیگاج همه عالم تریلدی)* یعنی الله تعالی حکم قیلغوچیلیغنڭ حاکمی در
دریلگیل دیب امر ایله تاج بارچه عالم خلقی تریلور هیچ بر آلتلرگه واسبابلرغه محتاج
اولماز نته که بیوردی *(یعار محشر بورنه بارچه جاننی * صورلار بدنسیدن یخشی یمانی *
یعنی الله تعالی قیامت کونی ترگزوب بارچه جانلرنی یخشی‌لق ویمانلق حالندن صورار
مالکنی قایدین تابدنڭ وقانده صرف ایلدنڭ دیوب نته که بیوردی *(هر اشنی کوب

(قیامت حقلیغی بیانی)

قیلدیرسین ونا آر * حسابدن هم تیلار اول بنده‌دن باز) * یعنی بنده‌لر دنیا یورطنده هرنه ایشلادیلر
آزدن وکوبدن حلال وحرامدن بارچه‌سینی الله تعالی بنده‌سیدن حساب سورار وصورامقی
الله تعالی بلمگانلیکدن دگیلدر بلکه قیلاریننگ اوپکه‌سی قالماسون ایچوندر اوزلرینه
نامه‌لارینی اوقتوب جزا ایلر *(خدا هر بنده‌سیگه قیلسه آسان * جوابین بیرگوجی بنده
اوشال آن)* یعنی خدای تعالی اول حساب کونده بنده‌سیگه حسابنی یکل وآسان ایلسه
ایزگو ایلاوب اوحماقیغه کرکوزور اوشال دیدکی لفظ ضمیر غائبدر ایزگو جزا اوزرینه
قایتور «آن» هم ضمیر غائبدر فارسی ضمیری‌در اوشال لفظنه تأکید ایچون وزن
شعر بوزلمس دوشمدی *(اگر قاتیغ تونار بنده حسابن * اوزی بلگای آنگا صالغان
عذابن)* یعنی الله تعالی اوزی بنده‌سیغه قاتی حساب ایلسه آننگ قاتی ایلمکیننگ حکمتینی
بلمزمیز الله تعالی اوزی بلگای آنگا قیلغان عذابنی دیمکدر *(بیلور گرچه جمیع حالمزنی *
تراز وگه صالور اعمالمزنی)* یعنی الله تعالی بارچه حالمزنی وگناهمزنی وثوابمزنی بلور
آنداغ اولسه‌ده عملمزنی تراز وگه صالوب اولچار (بیت) *(قیامتده ایله ربم سؤالی *
بلورکن عملینگ ایلار سؤالی * یبارسه نامه‌نی رحمت بولیدن * کلور نامه اوقولنینگ اونگ
قولیدن) * یعنی الله تعالی بیر بنده‌سی‌نینگ عمل یازوو ینی رحمت ایله یبارسه اول قولنینگ
اونگ یاغیدن بیرلور (بیت) *(ترازوی عمل نص ایله ظاهر * مشو کیفیتی‌در کنه قاصر *
دفاتیرنی عمل حمله ظهوره * کلور صاغه که بعضی گه ظهوره * قزیل یوزلیک بولور هم
اوشبو افراز * سیونگاندن قیلور اول بنده آواز)* یعنی اول نامه‌سی اونگدن کلگان
کمسه باشینی کوتاریب سیونگاندن اول بنده چاغرور ایدر بیله دیو *(اوقونگ نامه‌منی
ای توریغان خلایق * کیلوبدر نامه اخلاصمغه لایق)* یعنی ای توریغان خلایقلر وحاضر
ایلغان محشر جماعتی قارانگ منم نامه‌منی ایزگو وگوزال اولوب کلدی اخلاصمنینگ درستلیگی
اوچون کورونگ منم ایرلکمنی ویکتلکمنی دیب تفاخر قیلیب چاغرور *(بهشت عالیه
بولغای مکانی * غریق رحمت حق جسم وجانی)* یعنی اول اونگ قولدن نامه‌سی کلگان
کمسه‌گه بیوک مرتبه‌لی اوجماخ بولغای ودخی الله تعالی‌نینگ رحمتیندتن وجانی غرق اولغ ی
*(اگر نامه کاور بولسه غصبدن * کلور آرقاسیدن یادست جبدن)* یعنی اگر بر بنده‌نینگ
نامه‌سی الله تعالی‌نینگ قهری بیرله اولورسه اول بنده‌نینگ آرقه‌سندن تیشوب بیررلر ویا که
صول قولیدن بیررلر (ایمشلر الله تعالی بنده‌لرنی قبرلندن قوباردقده بارچه‌سینی یازو
اوقعوحی ایله‌ر خط تانورلر هر بیرسی اوزلی اوزی‌نینگ تلنجه اوقورلر (وایمشلر کرام
کاتبینلر آدمی‌لرنینگ عمل‌لرینی عربی تلجه یازارلر عرب خطی ایله دیورلر زیرا که
قرآن هم عرب تلنچه ایندرلدی وخطی عرب خطی ایدی *(قارا یوزلیک بولوب شرمنده
اول قل * توتارلر هم سالورلر بوینینه غل)* یعنی اول نامه‌سی صولدن کیلسگان کمسه‌نینگ
یوزی قارا اولوب خلایقلر آراسنده ویانلیغ اولور ودخی اول بنده‌نی زبانی فرشته‌لری

توتارلر بوینیغه اوتدن بولغان بوغاولر صالورلر *(تفی زنجیر ایتارلر گر دنیغه * ترحم بویناغای یالبارغانیغه)* یعنی اول نامه‌سی صولدن کلگان کمسه‌نڭ بوینیغه اوتدن زنجیرلر ایتارلر نه قدر که الله تعالی گه یالبارسه یالبارغانیغه التفات اولمیه زیراکه یالغوزنی کونی دنیاده ایدی غافل اولوب هوای نفسه تابع بولوب بو کونلرنی اونوتدی *(بولوب میرلك مشعلر حواله * قیلورلر جانب دوزخ کشاله)* یعنی اول نامه‌سی صولدن کلگان کمسه‌گه تورلیك مشعلرنی یوکلاتورلر وز بانیلر اول قلنی تموغنڭ طرفینه یوز توبان ایستراب تارتارلر حواله یوکلاتماك معناسیه‌در عربی‌در کشاله کافنڭ ضمه‌سی وشیننڭ حرکتی ایله یوز توبان اوسترامك معناسینه‌در قوله تعالی (یوم یسحبون فی النار علی وجوههم الآیة) *(الهی قورقادرمز حضرتڭدن * امیدم کوب سنڭ غفار آتڭدن)* یعنی یارب سنڭ اولوغ درگاهڭدن قورقامزلر لکن امیدم کوبدر سنڭ غفار دیدکی اسمڭدن *(بغلغیل یمان ویاخشی بنده * قلڭنی قیلماغل شرمنده آنده)* یعنی عرصات میدانیده جمع اولغان زمانده بو قلڭنی اویاتلیغ ورسوای ایله‌مگل دیمکدر *(اگر اعمالیمه صالسام کوز یمی سز اوار الم دیرمن اوز یمنی)* یعنی یارب نیلرمز اگر قیلدقی اعماللریمه کوزمنی صالیب باراسام عذابقه لایقمن دیوب فکر ایلرمن زیراکه عمللرم بارچه‌سی نقصانلق ایله اولغاندر «سز اوار» لایق الم عذاب معناسینه‌در عربی‌در ومنه قوله تعالی (نعذبه عذابا الیما) *(اگر الطافڭا باقسام الهم * امیدم کوب باغشلانغای گناهم)* یعنی یارب اگر الطافڭا ورحمتڭا باقسام امید ایترمن شاید میم گناهم عفو اولنور دیوب *(اگر سن یاپماسڭ ای عالم غیب * بواوبلر طاقده معین سانی یوق غیب)* یعنی اگر سن گناهمه عفو پرده‌سن یابماسڭ رحمتڭ ایله تحقیق طاق آنقانجه حسابی یوق عیبلر وگناهلر ایلرمن زیراکه آدم اوغلانلری غافللکدن خالی دگل *(الهی مغفرت محتاجیدر من * سنڭ کبی رحمتڭدن راجیدر من * امیدم کوب ایرور آنداغ شرفدین * بیارسه‌ڭ نامه‌مزنی اوڭ طرفدین)* یعنی یارب یارلقامغیڭه محتاج دورمن ودخی کبك رحمتڭدن امید ایتارمزلر کوب امیدلر واردر که شاید که نامه‌لرمزنی اوڭ یاغمزدن بیاررر دیو *(حجاب عفو یابسالڭ عیبمزگه * در رحمتنی صالسالڭ جیبمزگه)* یعنی عفو پرده‌سینی بزلرنڭ گناهمزغه یابوب رحمت انجوسینی یقامزغه باغلار دیوب امید ایتارمزلر بونده‌غی ایکی اضافه (لجین الماء) قسمندندر تأمل *(الهی قورقادرمز جانمزدین * بیارمه نامه‌نی صول یانمزدین)* یعنی یارب سنڭ عذابڭدن جانمز ایله قورقارمز بماگاه نامه‌مزنی صول طرفدین بیاررر دیوب امیدلك بنده‌درمز هم هر اسان * حسابمزنی اول کونده قیل آسان)* یعنی یارب سندن امید ایتارمزار وهم عذابڭدن قورقارمزلر رحمتڭ ایله اول کونده حسابمزنی یڭل ایله‌ب درگاهڭا لایق ایه‌گل «هر اسان» هانڭ کسری ایله ورانڭ فتحیله قورقمقی معناسینه فارسیدر *(تلطف برله صورغیل کاریمزنی * قاراقیلمه او کون رخساریمزنی)* یعنی یارب میربانلق

ابله‌بز بردن سؤالگنی صورغیل وزنهار قیامت کون بزلرنڭ یوزمزنی قارا ایلامگل رخسار رانڭ
ضمه‌سی ایه خانڭ ساکنی ایله یوز معناسنه‌در *(اگرچه نامناسبه‌ن یمان من * اوزڭ
ایلاڭ قیغه مهربان‌من)* یعنی اگرچه من قلڭ لایقسز اولسامده سن آنڭ یمانلغینه
قاراماغیل‌سن زیرا که اوزڭ ایتدڭ قللاریمه مهربانلیغ‌من دیو *(اگر چندیکه بولسام
زشت بدکار * حبیبڭ امتی‌من قل آتم بار)* یعنی اگرچه یاوز اشلی بنده‌ڭ بولسامده
دیسنڭ محمد علیه السلام‌نڭ امتی‌من ودحی تنگری تعالی‌نڭ قلی من دیگان آتم بار زشت
دیدکی فارسی لغتی‌در یوز اش قیلغوچی معناسینه‌در بدکار لفظیله الفاظ مترادفه
اوڭدی وزن شعر اوچون باکه عربی‌در لا شئ معناسنه‌در (ترازوی قیامت‌نڭ

(ترازوی قیامت‌نڭ بیانی)

بیانی) *(ترازو حق ایرور روزی قیامت * آنڭ صدقیغه نازل بولدی آیت)* یعنی
قیامت کون میزان وترازو حقدر آنڭ راستلغینه آیت ایندی قوله تعالی (والوزن یومئذ
الحق) الآیة مفسرلر ایتمش‌لر میزان میکائیل فرشته‌نڭ اولڭ قولیده میزانڭ ایکی پله‌سی
واردر بر پله‌سی نوردن وبر پله‌سی قارانغولقدن اوله ودیکمه پله‌سی‌نڭ اولوغلغی یر
ایله کوڭ آراسی قدری اوله (وایمش‌لر پیغمبرلرگه صلوات الله علیهم اجمعین میزان اولمیه
مگر سلیمان پیغمبرگه بوله زیرا که دنیاده اول اولوغ پادشاه ایردی وبعضیلر دیرکه افضل
بودرکه آنڭ نچوك ایرکانینه ونه صورتده ایرکانینه ایرشمك حاجت دگلدر بلکه بزلرگه
اعتقاد ایلماك کرکدر میزان حقدر دیو *(بلور تنگری اگرچه حالمزنی * ترازوغه صالور
اعمالمزنی)* یعنی الله تعالی بزلرنڭ حالمزنی آڭلایور میزانغه صالماینه اعمالمز معلومدر
آلای بولسه‌ده ترازوگه صالور قللری اوپکا نارتماسون اوچون *(قیلور آگاه قیلان
قیلمشلرینغه * یتوشماس عقل ایکامنڭ اشلرینغه)* یعنی حق تعالی حضرتی اول کونده
بنده‌لرنڭ عمللرینی آڭلاتور بارچه‌سینی خاطرینه توشورر خدای تعالی‌نڭ قدرتلرینه
عقل یتشماسدر ای الوغ کمسنه ایکام الله تعالی معناسینه‌در سمرقند خلقی‌نڭ اعتیدر
*(ترازو باری‌غه اقرارمز بار * نچوك ایرکانینه نی کاریمز بار)* یعنی ترازو بارلقینه
اقرارمز بار آنڭ نچوك ایرکانینه نی اشمز باردر ترازو صورتینی خدای تعالی اوزی بلور

(صراط کوپروکی‌نڭ بیانی)

دیمکدر *(الهی قیل آغیر میزانمزنی * سلامت توت بزنڭ ایمانمزنی)* یارب سن بزنڭ
میزانده اعمالمزنی آغر ایله ودخی دنیادن اوتدکمزده ایمانمزنی سلامت ایله آغر میزانمزنی
دیماکده مجاز واردر ذکر حال وارادهٔ محل قبیلندندر تأمل *(صراط کوپروکی بیانده)*
جهنم اوزره بر کوفروك ایرور آه * اوشال کوفروك صراط آتلیغ گذرگاه)* یعنی جهنم
آرقاسنده بر کوپر واردر آه یارب نیلرمز اول کوپرنڭ اسمی صراطدر آدمیارنڭ اوته‌چك
یرلریدر (ایمشلر صراط کوپروسندن اوتمکاری اعمالمزنی اراچادکندن صوڭره بش
یوز یلدن صوڭره اوله آدمیلر حساب برگونچه بش یوز یل اوتر آندن صوڭره صراط
کوپروسینه صف صف اولوب سوراولرلر تموغ اهللری تموغغه کررلر اوجماخ اهللری

اوجماحقه کروب عبرت آلورلر انبیالرهم شول صف اچنك بولورلر (بیت) *(جهنم کوپروسی وار قلدن اینجه * قلچدن دخی کیسکندر یتنجه * تمام اوچ کره ملك یللق یول ایردی * سعادت اهلینه آسان یول اولدی * قلچدن تیز ایر و قلدن اینجکا * پشیمانلر اویماکون توشکای اچکا)* یعنی اول صراط کوپریسی قلدن نچکه وقلچدن اوتکندر دنیاده گناه ایله پشیمان اولغان آدم اوغلانلری اونه آلماین جهنم ایچمه توشکایلر تأمل *(عجب حیران بولور فرزند آدم * قدم قویسه آنك آستی جهنم)* یعنی صراط کوپروسینی کوروب آدملر حیران اولور نچکه لکدن اوتکونلکدن ، آیاقلرینی باصماغه تلاسه لر صراط کوپروسی نك آستنده غی جهنم آیاقلرینی پشورور *(اگر قایتای دیسه قویماس مؤکل * بولور فرزند آدم حالی مشکل)* یعنی عرصات خلقی کیرو قایتماغه تلاسه لر مؤکل فرشته لری قایتارمازلر اوتلی گرزیلر برلن اورورلر بو زمانده آدم اوغلانلرینك حاللری آغر اواسه کرکدر *(معین کورسه لر اول خلق تف تاب * بولور جان وهمی برلن زهره لر آب)* یعنی باد فعه کوررلر آدمیلر اوت ایله قزغان صراط کوپرونی آنی کوروب جانلری قورقوغمدن یورا کلری صو اولور یعنی آدمیلر تورکلسکندن امید کیسه رلر نته که بیوردی *(بوراکلر قان بولوب کوزلر توکار یاش * اومنزلدن قونلغایمو غریب باش)* یعنی صراط کوپریسی کورکده خلایق نك یوره کلری قان اولور وکوزلری یاشلی اولور یارب نچوك قوتلغای اول اورندن غریب باشلرمز سن یاردم ونصرت ایلا گل دیمکدر *(معانلر قوبقای اولاد بشردن * کم اونکای کم یقلغای اول گذردن)* یعنی زار زار یغلاغایلر آدم اوغلانلری صراطدن قورقوب بعضسی اونکای و بعضلری جهنم ایچمه یقلغای نته که بیوردی *(عنایت قیلسه بعضی آدمی زاد * اوتار بعضی یاشندیك بعضی چون باد)* یعنی الله تعالی یاردم ایلاسه بعضی آدم اوغلانلری اوتارلر اول صراط کوپرسدن باشن کبی بعضلری یل کبی هرکم اخلاصنه کوره اوتسه لر کرکدر *(اوتار بعضسی آتدن یوکرولك آت دك * اوتار قیلیغه لایق بعضی هریك)* یعنی بعضی مسلمانلر اول صراطدن یوکرولك آتدك کچارلر یعنی فی الجمله هربرسی اوزلری الله تعالی گه یقینلقلری مقدارنچه اوتسه لر کرکدر تأمل *(اوتار بعضی مسلمان تایه تایه * یتار آخر دیگان عشرتلی جایه)* یعنی بعضی مسلمانلرنك آیاقلری تایه تایه کچه رلر آخر بارا تورغاج ماقتاولی اورنغه یترلر یعنی اوجماحه ایرمشلر بعض مسلمانلر تایوب یقلغاندن صوکره اوچ ساعت مقداری توقتاب تورورلر و بعضلری برکون قدری و بعضلری بریل قدری و بعضلری ملك یل قدری تورورلر نعوذ بالله تعالی من ذلك الشدة *(قدم قویسه یقیلور بعضی انسان * الهی ایلاگل اول کوننی آسان)* یعنی بعضیلر آیاقلرینی اوّل مرتبه قویدقده جهنمگه کیته رلر یارب رحمتك ایله اول کونده بزلرگه یکل واسان ایلاگل دیمکدر *(اگر اونکارمه سه ك آتدن سلامت * قلك رسوا بولور روز قیامت)* یعنی اول صراط کوپرندن بزلرنی سلامتلك

ایله کچورمه سه‌نڭ بو بنده‌لرنڭ تحقیق قیامت کونیده رسوای بولورلر *(بلوب تصدیق ایتوب بول کوب خصمی نی * بو مسکین قویمادی دصمان ایله رنی)* یعنی یارب بو مسکین بنده‌لرنڭ تحقیق صراط حسابنڭ یارونی بو توروب گناهلردن منع ایلمای همیشه عصیان احمده بولمادی (الهی بنده‌نی صاحب ندم قیل * صراط شرع اوزره ثابت قدم قیل)* یعنی یارب بنده‌لرڭنی دنیاده اوکونماك ایاسی ایلاگیل وآیاقلرنی شریعت اسلری اوزره تکتکال دیمکدر *(هدایت بیربگه تابشه قولمنی * عنایت کوبیه کیاك قیل یولمنی)* یعنی یارب پیغمبرلرنی کوندرگوچی مرشد اوزره تاپشورغیل و یاردمنڭ ایلان قیومزنی کیك اللاب رحمتڭه دوچار ایلگیل دیمکدر * معاصی اوتیغه تایدرمه بیم * بهشت عرفتنی ایله جانیم)* یعنی گناه اوتیغه آتاغمی تایدرمه یعنی منم گناهم سببلی یاندرمه ورحمتڭ ایله عفو ایله و یارلغنڭ باغچه‌سیده اورنمزنی ایله بس آگاه اولغل بو ایکی بیتده دورت اضافه واردر بارچه‌سی لجین الماء قبیلندندر لفظ جای مونده تشبیه اولوب توشکاندر تشبیه اچون بهشت معرفتڭ لیکن استعمال اولورکه هدایت بر یگه ومعاصی اوتیغه دیدکی اضافه‌سی اضافهٔ سببیدر مسبب سارندرکه تأمل ایلیه‌سن * کرم ایلاك پادشاها کردکارا * رحما معفرتلیك بر و باران اگر چند که بی حددر گناهم * سلامت قیل خطرلردن الهم)* یعنی اگرچه منم گناهمنڭ حد پایانی یوقدر رحمتڭ ایله خطرلردن سلامت ایله یاردمڭ ایله دیمکدر تأمل *(اگر چه صانی یوق عصیان قیلوبمز * امیدوارلکم سنی واحد بلوبمز)* یعنی اگر چه من حسابی یوق گناهلر قیلوب تورورمن لیکن سنی بر دیب بلوب رحمتڭدن امید ایتارمن *(الهی براکلکنڭ حرمتیدن * سلامت قیل او کوفرولڭ محنتی دن)* یعنی یارب براکلك و یارلغڭ حرمتیده بر مرتبه بنده‌لرڭنی اول صراط کوپرسی مشقتلرندن امان ایله (حوض کوثرنڭ بیانی) *(قیامتده پیغمبر حوضی در حق * صفاتن قیلدی تعیین ذاه اصدق)* یعنی قیامت کونده پیغمبرمز کولی بعضلر آنی حوض کوثر دیرلر نته که راستلق پادشاهی پیغمبر علیه السلام بیان قیلدی آیت ایله قوله تعالی (انا اعطیناك الکوثر) نته که بیان ایلاب بیوردیکه *(صوی اول حوضنڭ سوتدن ایرور آق * بسی مسکدن هم ایردی یه‌راق)* یعنی کوثر یلغه‌سینڭ صوی سوتدن آغراقدر اسی یغاردن یخشیراقدر «یسی» دیدکی قوح وایس معناسبنه‌در ترکمان خلقی س وایس دیورلر بیراق اسم تفصیلدر یخشیراق معناسینه‌در *(آنڭ اولوغلغی بر آی چیلق یول * موی البته قیل ذهنگه معقول)* یعنی حوض کوثرنڭ اولوغلغی بر آیلق یولدر بو سوزنی البته عقلڭه موافق ایلاب توغری کورگل *(امشلر بر آیلق اولوغلغی دیما کاری آنڭ باسی لغی در اما اوزونلغی بش یوز یللق یولدر بش وقت نماز عددنچه وکوثرنڭ باشی اوجماح ایچیدگی طوبی یغاجینڭ تو بندن چقغاندر اما آنڭ اورنی اوجماخ ایشکی تو بندندر (ایمشلر اول کوادن محمد امتندن غیری اچمزلر آنڭ اوجون خطاب تخصیص اوجوندر (ودخی

(حوض کوثرنڭ بیانی)

ايدلر محمد امتلرى توغدن چقفاچ شول كولكه كروب غسل ايدرلر آندن صونك اوجماحقه كيدرلر * آدمى آب اچسه آندن هر مسلمان * يعنى بل صوساماس هر گز اول اندن) * يعنى مسلمانلر بر صاو مقدارى اول بلغادن اچسهلر هر گز صوسامس آدم اوغلانلرى (ايمانلر حوض كوثردن اجمگه خاصلانغان جماعت بش گروهدر (اولگسى پيغمبر عليه السلام نك سنتينى قويماغانلر (ايكنچيسى مولد بيرامينى ايلاگانلر (اوچنچيسى مدرسهلر وحاجيلر وغازيلردر (دورتنچيسى يتيم اوگه نفقه بيرگانلردر (بيشنچيسى طالب اوگه ومسافرلرگه قونارغه ايو بيرگانلردر فتاواى صوفيهده مذكوردر * (خداونده نصيب ايتكى سن آندن * اميدى كوب ايرر بندهگنى سندن) * يعنى يارب رحمتك ايله بزاوگا اول بلغهنك صوندين نصيب ايتكاى سن زيرا كه بندهلرنك اميدى سندن كوبدر لقوله تعالى (لا تقنطوا من رحمة الله) الاية (شفاعت نك بيانى) * خدا اذنى بيلان حقدر شفاعت * قيلورلر انبيا واهل طاعت) * يعنى خداى تعالى امرى برله شفاعت حقدر اما شفاعت ايدوچى كمسنهلر پيغمبرلردر وطاعت اهللر بيدر * (شفاعتكم مسلمانلرغه درسود * ولكن بولماغاى بى اذن معبود) * يعنى پيغمبر عليه السلام نك شفاعتى مسلمانلرغه فايدهليدر حقدر ليكن آنداغ اولسهده خداى تعالى نك امرندن غيرى دگلدر قوله تعالى (من ذا الذى يشفع عنده الا باذنه) الاية (ايمشلر شفاعت الوغ گناه ايارىمهدر (ايمشلركه شفاعتكه انكار ايلاسه كافر اولور حتى كه بعضلر ايمشلر كافر دگلدر بلكه پيغمبر عليه السلام نك شفاعتندن محروم اولورلر نعوذ بالله * (خدا اذنى بيلان بور قيامت * سوگوك بندهسى ايلر شفاعت) * يعنى الله تعالى نك امرى برلان قيامت كوننده الله تعالى نك سوگان لرى شفاعت ايلرلر گناهلى لر اوچون وآنلار پيغمبرلردر امتلر بنه شفاعت ايلرلر وفرشته وعالملر وايزگولر بارچهسى شفاعت ايلرلر استادلر شاگردلر بنه شفاعت ايلرلر (ايمشلر ايزگو اهلينه ايزگو اهللرى شفاعت ايدرلر درجهسى آرتور اوچون ايزگولرى يااوزلرغه شفاعت ايدرلر اوجماحقه كيرگزور اوچون * (قيامت كون عجب شدتلى كوندر * آنك قاتيغلقى آز حد فزوندر) * يعنى قيامت كون عجب قاتيغ كوندر اول كون نك قاتيغلقى حددن وحسابدن طشرهدر * (او كون نك هيبتندن بى شك وريب * بولور كوك پاره پاره تاغ توزغيب) * يعنى قيامت كونى نك هيبتلى اولماقى شكسز وشبههسزدر قيامت كوننده كوكلر پاره پاره اولوب وبارلوب توشار وتوز بيرو بارچهسى جون كبى هواده اوچارلر قوله تعالى (وسيرت الجبال فكانت سرابا) الاية * (زمين اوتادى بارچه كوه سنگين * بولور حق خشميدن جون پشم رنگين) * يعنى يراوستينك قاداقلرى يعنى تاولر وبارچه تاشلرى ويغاچلرى بولورلر الله تعالى نك آچيغندن اول كونده تتلمش جون كبى هواده اوچارلر قوله تعالى (كالعهن المنفوش) الاية * (اوشال شدتكا ير كيك قلمسه تاب * نچوك طاقت قيلور بر قطرهٔ آب) * يعنى اول كونده يرلرنك وكوكلرنك طاقتلرى وقوتلرى اولمسه نچوك طاقت ايلرمزلر منى صوندن يارالتلغان آدم اوغلانلرى قطرهٔ آب ديماكى تسمية

الشی باسم ما کان علیه من قبیل قوله تعالی (وآتوا الیتامی اموالهم) کبی نته که اهل بدیعه مجاز دیگانلر * (بو اور حم غم بیلان نردان زیبا * دایلم یجعل الولدان شیبا) * یعنی اول قیامت کونیده قایغو وحسرتلر ایله ساچلری آغارر اوغلاریك وکچاك نارسیده اوغلانلارنك بو سوزم راستلغینه دلیلم قوله تعالی (فکیف تتقون ان کفرتم یوما یجعل الولدان شیبا) الایه حم بعضه‌سوزجا ایله ساچ آغارمق مناسبته صحاح‌ده مذکوردر تامل * (بولاور بو بریگه دشمان‌دوست دیگانلر * مگر نهوی بولدین غم یگانلر) * یعنی اول قیامت کونیده آندای قته اولاور دنیاده بر برینه دوست اولغانلر آنده دشمان بولاورلار بر بریندن قاچارلار آتا اوغللریندن قاچارلار واوغل آتالریندن مگر بر بریندن قاچمازلر شونچلاین کیشیلار دنیاده وقتده تعوائق قایغوسینی یگانلر وبر مجلسده اولوب آغریت حالین سورشکانلردر وجماعت نماز بینه بارغانلردر بری بریندن قاچمازلر بری‌بریندن شفاعت استب شفاعت قیلورلار ایرمش تامل * (هواسی دیك قزار بر هم تیمور دیك * غضب قیلغان کشی بولغای کومر دیك) * یعنی اول قیامت کونیده هوا بوزی قزغان باقر کبی بولور بیر قزغان تیمور کبی اولور وعذاب قیلمش بنده‌لارنك تنی کومر تك قاره بولور نعوذبالله من ذالك * (کیلور نیزه بویی خورشید تابان * خجالت تیریگه عرق اول بیابان) * یعنی اول قیامت کونیده الله تعالی قویاشنی سونگو بویی مقدارنچه آدمیلرنك باشلری اوستیده قویار اول زماننك آدمیلر ایسیلیکیدن تیرلاب محشر صحراسی تولوب تیرلاریندن یلغه‌لار آقار * (بولاور اوز حالی برلان آدمی زاد * کیلور کوکلیگه قیلغان اشلری یاد) * یعنی اول کوننك آدمیلر بارچه‌سی اوز حاللریغه مشغول بولورلار اوغل‌قز آتا آنا کورماز ودخی نه‌که دنیاده‌قیلدقی گناهلری بارچه آدم اوغلانلری‌نك خاطرلریغه توشار قوله تعالی (یوم یتذکر الانسان ما سعی) الایة * (اگر حق یاپماسه جرم ایلگان جای * گواهی بیرگوسی بل دست ایله پای) یعنی حق تعالی حضرتی اوری‌نك رحمتی ایله بزم گناهلر قیلغانی اورنلرمزنی اوزی اورتماسه قیلغان گناهلرمزنی آیاقلرمز وقوللرمز گواهلق بیرورلر قوله تعالی (الیوم نختم علی افواههم وتکلمنا ایدیهم وتشهد ارجلهم بما کانوا یکسبون) * (دساحت انك عمل‌لر توشسه کوزگه * علاج‌ین کم بلور حضرتدین اوزگه) * یعنی چیرکین ویوز عمل‌لر کوزگه توشسه یعنی دنیاده وقتده گناه قیلسه‌لار آنك داروی شولدر اولمه‌سدین‌بورون توبه‌استغفار ایلاب گناهلرنی قیلدقلری اوچون قایغو یمکدر اوزگه دگلدر یعنی توبه‌ایلسه‌لر یازقلری یوق عکمده اولور اگر الله توبه‌سین قبول ایلسه * (محمدکیم ایرور حق‌نك حبیبی * معاصی دردی‌نك حاذق طبیبی) * یعنی پیغمبرمز محمد علیه السلام الله تعالی‌نك دوستیدر وگناه زحمتی‌نك اشانچلی داروچیسی‌در گناهلر زحمتنه آندین اعتمادلو طبیب یوقدر ومصراع آخرده استعارۂ بالکنایه واردر تامل ایلیه‌سی * (بیلان همت قوریغه‌باغلاب اول ایر * همه نفسی دیسه‌اول امتی دیر) * یعنی محمد علیه

السلام بیلمه همت پوتاسی‌نی باعلاب اول اراوزنك ایری عرصات میداننده بارچه خلایقلر
نفسی نفسی دیگایلر اول امتی دیب چاغرر وزار یلقلر ایلر مصراع اوّلده هم استعاره
واردر فوری دیدکی پوته معناسه‌در * (همه اوز نفسیلر بولسه گرفتار * محمد امتی مسکین
اوجون زار) * یعنی بارچه عرصات خلقی اوز حاللری برله بولغانده کرك پیغمبرلر وکرك
اولیالر اولسون اوزلری اوجون زار زار یغلاب الله تعالی حضرتندن شفاعت ایلارلر
دیمکدر ایمشلر قجان عرصات یرنده بارچه خلایقلر حاضر اولورلر آتامز آدم پیغمبرگه
کورلر وایتورلر یا آتا بزلرگه آتالق مرحمتی ایلاب شفاعت ایلیه‌سن دیورلر آدم علیه
السلام اوغلانلرینه جواب بیروب ایدر ای اوغلانلر بزلرنك اوز حالمز مشکلدر سزلرگه
شفاعت ایلمك قنده‌در دیر وایدر بارگز بنم بر گوزل اوغلم واردر آدی ابراهیم خلیل
الله دیرلر آندین شفاعت اوتونك دیر آندین صوك آدم اوغلانلری ابراهیم علیه السلام گه
کلورلر شفاعت تلارلر اول ایدر که منم آغر حاللریم اوز باشمده کوبدر بزندن شفاعت
ایلمك اولماز دیر اما سزلر موسی کلیم الله قاتینه بارگزلر زیرا که اول موسی دنیاده وقتنده
حق تعالی حضرتی برله کوب سوزلر سوزلشدی آنك یقین‌لغی بزدن آرتقدر دیر بس
آدم اوغلانلری بارچه‌سی یوگرشوب موسی کلیم الله قاتینه کلورلر وایتورلر یا کلیم الله
بزلرگه شفاعت ایلاگل دیرلر اول هم بزلردن بولماس دیر آندن صوك اسماعیل ذبیح الله
قاتینه‌کورلر اول هم بزدن بولماس دیر لکن اسماعیل علیه السلام ایدر منم بر کورکلو
اوزکو دولتلو وگوزل اوغلم واردر آدی محمددر آنك قاتینه بارگزلر دیر اول بارچه دنیا
وآخرت خلقی‌نك پادشاهی وشفاعت ایدوچیسی‌در موندن صوك آدم اوغلانلری پیغمبر
علیه السلام قاتینه کلورلر وشفاعت استارلر وپیغمبر علیه السلام یوکروب عرش که بارور
الله تعالی گه سجده ایلاب زار یغلر ایلر حق تعالی ایتور که ای محمد بو کون سجده کونی
دگلدر بلکه آشامق وایچمك کونیدر نجون سجده قیلورسن دیور پیغمبر علیه السلام
ایتور یا الهنا وسیدنا امتلریم قایسی‌سی تموغده‌در وقایسیسی عرصات میداننده‌در آنلر
مندن شفاعت استرلر بگا آنلردن باشقه اوجماح‌نك نعمتی حرامدر دیر بس ایدی عز
وجل ایدر یا محمد بوزغیل امتلریگا شفاعت ایلاگل ودخی غیری پیغمبرلرگه ایتکل
امتلرینه شفاعت ایلسونلر موندن صونك پیغمبر علیه السلام امتلرینه شفاعت ایلر
وغیری پیغمبرلر هم امتلرینه شفاعت ایلرلر واولرگولر وصالحلر هم آنداغ شفاعت ایترلر
فتاوای صوفیه‌ده مذکوردر (بس معلوم اولدی پیغمبرمز علیه السلام‌نك آنالاردن آرتق
شفقتی واردر امتلرنی کوردکی وقتده آنالری کبی رحیم‌لك کوکلی ایلان یولوقوب شفاعت
ایلر نته که بیوردی * (اگر بولسه ایمه تورغان بالاگم * تابلغانده نجوك جولان قیلور
ام) * یعنی بر خاتون‌نك ایمه تورغان بالاسی یوق بولوب موندن صوك اول بالاسی تابلسه
آنك آناسی اول بالاسی قاینده ایلانوب وتولغانوب یورر اول بالاسینه رحیم وشفقت ایلایوب

یوق اولدی اوچون صاغنوب تابلمقدن صوکره نه قیلورن بلمز آنچلاین حضرت رسول علیه السلام قیامت کون امتلرن کوردکنده شونچلاین رحیمی وشفقتی ایلان تورر دیمکدر «کم» کاف فارسی ایله یوق معناسنه‌در جولان چیم فارسی ایلان ایلان وتولغانوچی معناسینه‌در هر ایکسی فارسیدر *(ماك آنداغ آنادن کوبراغ وبیراغ * غمد کم غریب امت اوچون داغ)* آن حضرت رسول علیه السلام نك امته شفقتی آنداغ آتالارنك شفقتیدن هزار مرتبه آرتقدر هر وقتده غریب امتلری اوچون قایغواوغ ایردی بیراغ کوب معناسنه‌در فارسی‌در کوبراغ امطبه عطف تفسیر اولندی وزن شعر اوچون داغ فارسیدر قایغواوغ معناسنه‌در *(آقار دریا بولور اول محترمدن * شفاعت شیری بستان کرمدن)* یعنی شفاعت دریاسیدن شفاعت سوی آقار دریا دیك بولوب امتلری اوچون یوسارتلق ایمچاکیدن یعنی پیغمبر علیه السلامنك شفاعتینی سوت بیرگوچی آناغه اوخشاتوی لجین الماء قبیلندندر که استعارهٔ بالکنایه در اهل بدیعه مخفی دگلدر *(قیلور حق ادنی برا هر طرف جوش * نصیب ایتکان او دریادن قیلور نوش)* یعنی پیغمبر علیه السلام نك شفاعت دریاسینك سوتی هر طرفقه آقار خدانك امری ایلان نصیب بولمش اول شفاعت دریاسی نك سوتیدین اچارلر (اللهم ارزقنا شفاعته) *(نصیبی ایتمکان فرزند آدم * قالور آنداغ الوغ یم‌دین قروغ مم)* یعنی نصیبی یوق بنده‌لر آنچلاین الوغ نعمتدن قروغ آغز قالورلر الوغ نعمتدن مراد شفاعتدن محروم اولورلر بوبده استعاره بالکنایه واردر یم دین دیدکی نعمت معناسینه ترکمان لغتیدر *(کشی بلماس قیامت دشتیده آه * بو قللارنی دیکا بو امت اول شاه)* یعنی قیامت صحراسنده آدمیلر بلمزلر بو بنده‌لرنی پیغمبرمز علیه السلام امت دیو ایتورمو ایرکن یارب سن رحمتك ایله بو بنده‌لرنی امتم دیدکی لفظنی پیغمبرمز علیه السلام نك تلنه صالعیل دیب ناظم نك دعا قیلماقیدر *(اگر امت دیسه خوش دولت وبخت * یوق ایرسه عاصیلرغه اش بولور سخت)* یعنی پیغمبرمز علیه السلام بو قللارنی امتم دیو تلنه یادا ایلسه خوش دولت موندان الوغ دولت یوقدر یوقسه امتم دیو تلنده یورتمسه گناهکار قللارنك باشلریغه آغر اولور یعنی شفاعتندن محروم اولوب دوزخغه کیررلر نعوذ بالله تعالی *(اگر امت دیسه نور علی نور * یوق ایرسه عاصیلرغه اش بولور زور)* یعنی آنحضرت صلی الله علیه وسلم بو قللارنی امتم دیسه نور اوزره نور اولور اگر امتم دیمسه گناهکارلرغه اش اوغ بولور *(اوشال سلطان داعیا الی الله * غریب امت اوچون داغ ایردی والله)* یعنی اول پادشاهکه پادشاهدن مراد پیغمبر علیه السلام‌در هر وقتده الله جانبیغه دعا ایلر ایردی غریب امتلریلك یارقلرینی تلاب امتلری اوچون قایغو ییمر ایردی لفظة الله ایله آنط ایتارمن بو سوزمنك راستلغیغه دیمکدر *(بو امتلر عجب زشت ایتدی حالن * پیار بدعت بیلان سمت جمالین)* یعنی امتلری عجب زشت قبیح اشلرنی ایلدیلر وحاللرنی بوزوق ایلدیلر اوزارین قزغانمادیلر

پیغمبر علیه السلام نڭ سنتیغه بدعت اشلرنی قاتوشدردیلر پیغمبر علیه السلام نڭ سنتینی توتمادیلر و بدعت اشلر آرتمقدن یوردیلر شونجلاین زشت فعللر اتلاب امتمز دیو دعوی قیلادیلر امت اولماقلرغه آنداغ کرکمز ایردی بوکون سنتلرنی توتمق کرکدر (بیت) *(امت ایسه ڭ آنڭ اخلاقینی توت * تاکه امتلك اولا سنده ثبوت * مصطفی اشلامدیکن اشلاده * اشلابوب صوڭره پشیمانلر یمه * بیامدیك اشی اجماك یمکدر * قرو غزتل بولا امتمز دیمکدر)* یعنی بو اشلرینك کوبره‌کی ك حالی آنداغدر دایماً اوانلر حدیث آشامق اجمکدر مومنین صوڭره سنتلرنی توتمادین قروغ تللری بوله امتیرلر دیو دعوی قیلورلر آنداغ اولسه بو دعوالری باطلدر *(ای لطف قیل حسرتلی ساعت * دیکدن نصیب اینکل شفاعت)* یعنی یا رب رحمتڭ ایله بزلرگه قایغولی ساعتلرمزده اوزڭنڭ دوستڭ شفاعتینی نصیب ایله‌گل و بدعتلری یراق ایلاب سنتلرینه آیاقلرمزنی طارتیری ایله‌گل *(آیرمه بخشیلرنڭ آراسیدن * یراق ایتمه حبیبڭ قاراسیدن)* یعنی یا رب بخشی بنده‌لرڭنڭ آراسندن رحمتڭ ایله بزلرنی آیورماغل و دوستڭ محمد علیه السلام نڭ کولاگه‌سیدن یراق ایلامگل و آنڭ سنتینی توتارغه ثابت ایله‌گل دیمکدر (جنت بیدوزخنڭ بیانی) *(ایر رجنت ودوزخ حالا موجود * یاراتیبدر آنی خلقیغه معبود)* یعنی اوجماخ ایله تموغ هر ایکسی الحال باردر اول ایکسینی الله تعالی بنده‌لری ایچون یاراتدی معتزله‌لر ایدیلرکه اوجماخ ایله تموغ الحال بار دگل‌لردر الله تعالی اول ایکینی قیامت کوننده بار ایلار زیرا که آنچلاین بقا نرسه‌لرنڭ وجودینڭ فناده قالماقی مشکلدر دیرلر بونلارنڭ بوسوزلری باطلدر اقوله تعالی (اعدت المتقین) بو آیتدن اول ایکاونڭ بارلغی فهم لنه‌در بونلارغه جوابنڭ کورکامره‌گی اولدر آدم علیه السلامنڭ قصه‌سی یتار زیرا که اول اوجماخده نعمتلر یبدی (بیت) *(بشارت وار وجود نار جنت * بقاسین حکم ایدرلر اهل سنت * بقاسینه دلیل ای اهل همت * کتاب سنت واجماع امت * کوڭل گه صالمه ای عقل پیاده * صیغر اول ایکی منزل قایسی جاغه)* یعنی یوق فکرلرنی کوڭل گه صالماغل ای عقل ایله بلگوچی صغدرر الله تعالی حضرتی اول نرسه‌نی هر قایسی اورنغه تله‌سه آنده حاصل کلام کوڭلگه کلتورمڭ بو یر ایله کوك فانی اولدقده قانده تورورلر دیب بو احمقلقدر احمقلارنڭ فکر یدر الله تعالی ثلاسه قایده قویوب آنده آصرار الله تعالی گه مشکلڭ یوقدر بته که بیوردی *(اگر امر ایلاسه کونین بر پای * بولور بر پسته‌نڭ پوچماغنده جای)* یعنی بو بیتنڭ معناسی یوقاریده کچدی اما موند استشهاد اولدرکه آنچلاین اوجماخ ایله تموغنی هم یر ایله کوکلر فانی اولدقنده ثلاسه قایسی اورنده صغدرر دیمکدر بو عناصرده بونلرنڭ تورمقی بزلرگه مشکل اولسه‌ده خدای تعالی نڭ قاشنده مشکل دگلدر *(کرر دوزخقه کافر قاینه آلماس * عذاب سخنیدن هرگز قوتولماس)* یعنی کافرلر جماعتی دوزغغه کرگاندن صوڭ آنلر کیرو قایته آلماسلر الله تعالی نڭ قاتی عذابندن هیچ وقت

قورقولا آلماسلردر مگنگو تموغده قالورلار (ایمشلر اول جهنم گه خمد امتلری کوررلر لیکن اوزلری ایمان ایله کیتکانلری اوچون گناهلری مقدارنجه یاتارلار آندین صونك پیغمبر علیه السلام نلك شفاعتی بیله چقارلار آندین توبان ایکی تموغیدر آنده یهودیلر کوررلر آندین توبان حطمه‌در آنده نصارایلردر آندین توبان سعیردر آنده صابئون دیدکی جماعتلردر آندین توبان سقردر آنده مجوسلردر آندین توبان جحیمدر آنده مشرکلردر آندین توبان هاویه‌در آنده منافقلردر بو آلتی تموغده اولغان خلق بارچه‌لاری ابدی‌در *(همیشه قالماغای ایمانلی بنده * توتار آخر قولنی ایمانی آنده)* یعنی اول جهنم‌ده دایم مگنگو قالماغایلر ایمانی بولداش اولغان کشیلر آخری برکون آنلری ایمانلری قولیدین توتوب چقارر اوجماخقه طوغری ایلتار (ایمشلر نه‌قدر گناهلی کیشیلار اولسه ایمان اهلیدین اولسه تموغده یتی ملك یلدین آرتق یاتماس یتی ملك یلدین صونك پیغمبرمز علیه السلام آنلرنی تموغدین آلوب چقار اوجماخ‌نك ایشکی توبیده نهر الحیوة آتلیغ یلغه باردر اول یلغه‌غه بو عاصیلرنی غسل قیلدررلار دیبلر مودین صونك یورلری کورکام اولوب اوجماخقه کیررلار دیرلار) *(عفو ایتسه آثام کبائر * دیگل جائزدور غافر وساتر)* یعنی برکیشی اولوغ گناهلار اشلاسه الله تعالی آنی عفو ایتسه آیغل الله تعالی غافردر و بنده‌لار ینك گناهلرینی ساتر یعنی اورتکوچیدر *(صغیره‌دین یا نوتسه خداوند * دیگایسن ایراك آنگلر ای خردمند)* یعنی الله تعالی بره‌گونی کچك گناهلر سببلی عذاب ایلاسه دیگایسن ایرکایدور بنده‌لار بنه نه تلاسه آنی قیلور دیگل ای عقلی کیشیسه *(اوزی غافر اوزی قادر خداور قلسه‌هر نه حکم ایتسه‌ر وادر)* یعنی الله تعالی اوزی گناهلرنی عفو قیلغوچیدر و بنده‌لارینه قادردر بنده‌لوینه نه حکم ایلاسه‌ده روادر دیب ایتکل *(نعوذ بالله استحلال عصیان * آلور مؤمن کشیدین شمع ایمان)* یعنی صغنامزلر الله تعالی ساری بره‌گون گناهلرنی حلال کورسه اول کشیدین الله تعالی ایمان چراغینی آلور شمع ایمانك اضافه‌سی بیان ایله قیلیلغاندر تأمل *(بهشت ایچره کشیکم بولسه داخل * بولور آنك همه مقصودی حاصل)* یعنی بره‌گو ای جماخقه کرسه آنده تمام تیله‌گان نرسه‌اری حاصل اولور آشامق وایچمکدین وقم جمعیدین دیمکدر *(ترکدر دائما آندین صونك اولماس * اولمایدین حزن غمدین ذره بولماس)* یعنی ای جماحقه کرگان بنده‌لار دائم ترکدر آندین صونك اولمه‌سلر وقایغودن ورنجیدن ذره قیرچه کورمسلر دائما اوینامقده وکولمکده توررلر *(همیشه عیش ایله عشرتده بنده * کوکلگه کچمگان عشرتلر آنده * اگر جنت بلان دوزخنی اوصاف * قیلور غه جمع بولسه قاف تا قاف)* یعنی وجماخ ایله تموغنك حاللرینی بیان ایلرگه مشرقدین ومغربدین خلائقلر جمع اولسه‌لار بو ایکی یورطنك حاللرینی سویلرگه *(ادا بولماس ایکی منزل صفات * آنی بخشی بلور نگر بیمنك دات)* یعنی اول ایکی یورطنك حاللرینی سوزنی آیتسلر و بیان ایده آلماسلردر مگر یخشی بیان ایدر الله تعالی اوزی دیمکدر *(ایکی

... ذات صفاتینك شانی خدای ایلمس بیان ایدرکه هر ممکن بولماس اول ایکی بورطنك ... عقلی همهای بولمامقلر برلر وکودرمی اولمق رمانده تموغده ز بانیلر اوچ خلاغی ... آنده بورغوچی ادریس عقد اسلام همهای بولماس *(بیمدر شارح الاوراد ... که بولماس عرش کرسی روح قای)* یعنی شرح اوراد دیدکی کتابده یازامشدرکه ... قدر وبور ... اباقی زماننده عرش وکرسی وجانلرقای اولماس دیدی *(وما بولماس ... لوح وقلم هم * عقیده بولدر ای فرزند آدم)* یعنی یمه فای بولماسدر لوح وقلم ... اولمیلك اویر بیه اعتقاد ایلهکل ای آدم اوغلانلری یعنی بو ایتلکان ... نرسه فای اولماسدر برلر وکوکلر فای ایلمدی زیانده خدای تعالی اوزی بلدکی اورنلرغه قویغن ... ایلرنی ... (بیت) : بونده عالملر کر ایدرسه سؤال * کل شیء هالك ده بیه حال * عرش کرسی نولسدر لوح قلم * جنته ناره ایر وشدهی الم * جان ایلوریمی بوقسه ... امامی هلاك * بو ... ایشده ایوهزمی هلاك * یردیلر کبیر وحوانی شاق هم * جونه بیر ... روشوانی صافی هم * کم بو ... نسیه کاور انعدام * کبیر وکاور کوز آجادهی یا اسلام * ... ... قاضی الحاجات) *(ای اعتقاد پاك بیرو * منی آغشته قیلغل خاکدیرای)* ... یارب پاك اعتقاد بیرمك بیل ... رحمت ایله قاتوشدرغل توفراقدن بولعان اعتقاد اوزره یعنی منی توفراق کبی توصطی ایلاب مرنمه منی الوغ ایلکل ... آغشته دیمكی قاتیشدرمق معناسنه فارسیدر *(دلم صادق تلمگه بولدی قائل * بو سوزدن قیلماغل بر ذره مایل)* یعنی منیم کوکلمنك اعتقادی اهل سنت وجماعت اوزره در ... ونام ... حق دبو اقرار ایلرمن لیکن یارب رحمتك ایله حق اعتقاددن منی ذره جه زائل ایرمه گل ... *(خداوندا ایزگدك محرمتگدن * کریم غافر ستار آتکدن)* یعنی یارب اوزکنك حرمتك ایله بو مسکین بنده ... گناهلرینی ... زیرا کوغفار ... گناهلرینی اورنکوچی سن بو ایکی اسمکنك حرمته بزلرنی یارلقایه سن دیمكدر ... بو مسکین لرکه مؤمن اسم قیلدك * جماعت اهل سنت قسم قیلدك)* یعنی یارب بو مسکین ... لرگه مؤمن ومسلمان دیو اسم قویدك دخی اهل سنت وجماعت گروهندن ایدوب آنلارنك قسمیدن قیلدك *(اوشال آتدین آیرماغل همیشه * اگر چندیکه بولساق جرم پیشه)* یعنی یارب بزلرنی اهل سنت وجماعت اسمیزدن آیورماغل اگرچه بز بندهلرنك گناهلری کوب اولسهده آنکا قرامابوب رحمتك ایله شول اسمدن آیرماغل * (ملك کاسه جسمدن آلغالی جان * قیلور شیطان ملعون قصد ایمان)* یعنی عزرائیل فرشته بزلرنك جانمزنی آلماغه کیلگان وقتده شیطان کاور دخی بزلرنك ایمانمزنی آلداب آلورغه قصد ایلر ایرمش *(قیلورده جان شیرین جسمدن نقل * عزیز جان آجیغیدن کم بولور عقل)* یعنی بزلرنك تالیق جانمز تنلردن کوچدکی وقتلرده بزلرنك عزیز جانیمزنك آجیغیدن باشمزده عقلمز کم بولور ونقصان اولور شیطان لعین ایردکینی بلمزلر *(کوکل شهرنی قیلماق

ایچون صید * قیلور هر یانده شیطان حیله‌گر) * یعنی شیطان لعین کوکل قار چغه سینی
اولارغه ایمه‌سی آلورغه صیاد ایلار اوچون هر طرفدین اوول دین حیله‌لار ایلار ایرمش
ایمشلر شیطان لعین آدم اوغلانلرینه اولوم ایسرگنکی ارایس وقتده بر جام آیاقغه
دولدوروب صو آلوب کلدوب ایتور ای آدم اوغلی بو کاسه‌ده صو کرك ایرمو بنی آدم اوغلی ایتور که
کرك ایرلار دیر شیطان ایتور کرك بولسه بورون بیم سوزلارمنی تونسه‌ك دیر آدم
اوغلی ایتور شرطلرنك نه تور ... ایتکل دیب شیطان ایتور تنگریم ایکدور و پیغمبرلار
باطلدور دیو ایتکل پس آدم اوغلی اول سوزلارنی ایتسه ... ایتور ... من شیطان
من اللهتعالی نك درگاهیدن مردودمن ... اگر اول آدمی یاو ایردین اولسه خصوصا ایمانی
... ... صدقه بیروبگان
بولسه شیطانی قوتسه آی ایتور نعوذ بالله دنیادن ایمانسز کیتور ... آنداغ اولسه
بزنی ... کیتدی ... ... عربی دین ... نصیب اولدی
... او چون ... ... قلماسا ... : او وار ترناغمزغا اول لعین نی) *
یعنی سن ترك الله او وقتده ... ... ایلامه سه‌ك اول لعین بزنك ترناغمزغه یعنی ایمانمزغه
قامتی او وار قامشدین مراد ... ایلار ... آلور دیمکدور «نی» نه ... فتحه‌سی
ایله قامش معناسیده‌در فارسیده‌در لغت معناسیدین عدول ایتوب حبل معناسنه قیلدی ...
(سمع الله لمن حمده) قیلیلیدن اولدی * (خداونده تر ... جان جبهارده * ... حشرده
کوپ ... ایتارده) * یعنی بزلارنی ... وقتده و جان چقار وقتده و ... کردکی وقتمرده
وقبردین قوپوب صراط کوپر وسیبی اوتار وقتلرده بو بیت جمله‌سی ... مبتدادر * (حمع
بزنی ده مؤمن آتمزدن * ایرمه صدقمزنی ذاتمزدن) * یعنی بارچه ... بزنك مؤمن
اسمیزنی ذاتمزدن آیورماغل وشول اسممز ایله ثابت ... دیمکدور * (همیشه نفس ایله
شیطان کمینده * منی آزغورماغل دنیا ... دینده) * یعنی هر وقتده شیطان ایله نفس هر
ایکسی بر پوصقده‌در یارب منی رحمتنك ایله دنیاده هم آخرتده آزدرماغل دیمکدور کمین
کاف نك فتحه‌سی ایله پوصق معناسنده‌در فارسیدر * (تلا کم ... اباسوح قلدیس * قلوب
قیلماغل رسوا و مأیوس) * یعنی منم تلا کم ... ای پاك اللهتعالی بو قلبنی حلایقلر آراسنده
رسوا ایلابوب امیدسز ایلامه‌گیل * (خداونده نگلدم ... بازدیم * شیاطین مکری بوله
یولدین آزدم) * یعنی یارب من بنده‌ك خطا ایشلرنی ایشلب یا کلشدم و یازدم و یمان تلم نك
شومنقی برلن الوغ یولدین آزدم * (پشیمان من پریشان اوتکان ایشدین * بهار وتیره ماه
و یار قیشدین * یعنی اوکیامن اوتکان گناهلار بمدن ونه که ایشلر من غریب بنده‌گلدن پیدا
بولدی یار وکوز وجای وقش ارنده پیدا اولغان گناهلاریمه استغفار ایلادم دیمکدور
* پشیمان ایشدین همه عضومنی پاك ایت * کوکل ملکین مقامدر دنك ایت * یعنی شرمنده
قیلمه قایتا باشدین * او یانلی من ولی دستار وقشدین) * یعنی توبه واستغفار قیلدقمدن

صوکره توبه‌منی کیرو بوزوب اوباتلیغ ایلاکن زیراکه من اهل صلاحدین ونفوادین
ایلوب جالمه کیوب ایدیم زنهار توبه‌منی بوزدروب بو جالمه برله فسق فساد ایلانوب
الایقلر آراسنده اویاتلغ ایلامگل دیمکدر فش جالمه‌قوبروغی معناسنه‌در دستار معینه
دیف بیان یاکه بدل اولوب وزن شعر اوچون ذکر ایلدی *(مناجات ایتدی تنه‌یر
مسکین * قبول ایلگای‌سن ای دارندهٔ دین)* یعنی تیمور دار اوغلی الله‌یار دعا ایلادی اول
دعانی قبول ایلگای ای دین اسلامنی توتان پادشاه دیمکدر * (تلیم عذر ایغالی یا کاشف
راز * تلمی ملك تلیم قیلسام ایور آز)* یعنی کوب عذر ایتارگه منم حالمدین کامز زیراکه
من تقصیرلی بنده اگرچه من تلمنی مك کیسا کیکه تلیب وباریب هر برسی بر دل اولسه‌ده
هر برسی عذر ایلسه‌ارده منم تقصیرات وگناهلرمه آز بولور زیراکه منم گناهم آندین
عزار مرتبه آرتقدر تلیم لفظی اوچ اورنده‌در اوّلگسی کوب معناسنه‌در وایکنچیسی
زبان ولسان معناسنه‌در اوچونچیسی یاریق وشق ایلمك معناسنه‌در اوّلگی تلیم تانك
وتحی ادر یلم‌نك کسری ایله اوقولور ایکنچیسی تانك ولام‌نك ضمه‌سی ایله اوقولور
هر اوچوسی ترکیدر * (اویاتلیغ من ولی یا کاشف السر * قنی عذر ایغالی یوز مگیدین
بر)* یعنی یارب گناهمدین اویاتلیغ من سرلرنی آچوچی الله‌تعالی قنی منم هنم گناهمنی
یوز مگیدین برسینی عذر ایتوب تلارگه *(ایمس من توز کرم خواننده بیب توز * کرك
توزلرگه قویسام هر دبی بوز)* یعنی یارب من بنده‌نك عدللرگدین دگل‌من زیراکه الله
تعالی‌نك یوماردلق دسترخانندین توز ایکمك آشاب توررمن یعنی تون کون تنك
نعمت‌لرینی ییارمن آنه‌لاین نعمت‌لرینی ییگاچ من اوزمنی عدل توتماق کرکدر هر قیو
طرفدا اولسام‌ده الله‌تعالی‌نك بیورماغان نرسه‌لرینی اشلاماس که کرك دیماکدر بس آیکاه
ایلغل بوتوز لفظی اوچ اورنده‌یاد ایلدی اوّلگسی عدل اولماق معناسنه‌در وایکنچیسی
نمك وملح معناسنه‌در اوچونچیسی توزلرگه دیدکی عدل معناسنه‌در هر اوچوسی ترکیدر
دیمن *(تله ایدم تله هر مطلبك بار * دیدی حیدر اوزی دانای اسرار)* یعنی من ایله
الله‌تعالی‌دن تله هر تورلوك نرسه‌لرك باردر زیراکه بنده سانك محتاج سنك محتاج ایرمان
کمسنه حاجت نرسه‌لرنی یالمردین صورار وسنك الله‌تعالی‌دن مقصودلرگنی صورغل زیراکه
الله تعالی سینك سرلرگنی بلگوجیدر وتله‌گان مقصودلرگنی ویرگوجیدر تل دیدکی‌نك
اولگسی زبان ولسان معناسنه‌در وایکنچیسی صیغهٔ امر حاضردر صورغل معناسنه‌در هر
ایکسی ترکیدر تأمل *(اوشال به خوف ایتوب باررمدن * تیرم حجلت ییه تنسه
تیرمدن)* یعنی اوشال قورقنچلی بارر یرمدن قورقوب بنم گناهم کوبلگیدین اوکونوب
اویالوب تیرلر یم تیر یمدن آقسه نه‌عجب یعنی عمل اولور ایدی دیمکدر تیر یم دیدکی
لفظنك اوّلگسی عرق معناسنه‌در وصوکغسی جلد معناسنه‌در هر ایکسی ترکیدر *
(مصنف نك شکسته نفس الك قیلغانی)
(مصنف نك شکسته نفس الك قیلغانی) * (اوتار دنیاده الله‌یار معیوب * مونگدیك یورگیمدن

اولگانك خوب)* يعني تيمريار اوغلى الله‌يار ايندی سن عيبلی سن بونچلاين عيب وگناهلر اچنده يورمكگدن اولگانك ايزگودر زيرا كه تيز اولسه‌ك گناهك كيم بولور *(يمان نفسك سينك اوتديك توتاشدی * گناهك باره باره حددن آشدی)* يعني سينك يمان نفسك يانا تورغان اوت كبی ايمان يورتيگا توتاشدی گناهلر كوب اشلی تورغاچ حددن آشوب حسابدن طش اولدی *(بيله آلمام ايانا قابل اوقات * نيچك جانسن نيچك تن‌سن نيچك ذات)* يعني سن بو قدر گناهك كوب اولوب كوبلگندن اويالماس سن اوقاتلرنی توبه واستغفار ايله‌ميوب اوتكاررسن بلمه‌م سنك بو اشك طاك عجبدر اوزك ايچون قايغرماغان نيچك جان‌سن نيچك تن‌سن ونيچك ذات‌سن توبه ايله‌ميوب وقتلرگنی بوش اوتكاررسن ديمكدر *(بهايم سن بشر ديوانه سن ساغ * گناهك آلدينه اررنچه يوق تاغ)* يعني سن بو قدر غافل تروررسن حيوان‌موسن اوزگنی توبه ايله‌ب يولمازسن سلامت آدمی‌سن لكن ديوانه‌سن زيرا كه ديوانه اولماساك بو قدر گناهلرگدن قورقار ايردك زيرا كه گناهلرك قدری تاولارهم يوقدر ديمكدر *(مخنث‌موسن اير بالغ‌موسن ياش * يوزك قانيغ تلك آچيغ دلك طاش)* يعني سن بو قدر گناهلرگدن قورقفل زيرا كه سن توبه ايله‌زسك خاتونشاميسن يا بالغ كامل‌سن يا ناراسيده اوغلان‌ميسن اگر بالغ وكامل اير اولساك توبه ايلر ايردك بوقدر گناهلرك وارهنوز يوزك چيتوق وتلك آچيغ آدميلرنی رنجتوررسن وكوگلك قانيغدر توبه‌ايله‌ب كوگلكنی يومشاتمازسن ديمكدر *(فعالك نا مبارك طلعتك شوم * همای بختك اوز كعبك بيله بوم)* يعني سن بو قدر گناه اچنده قالسه‌گن هنوز فعللرك مبارك دگلدر طالعك شوم‌در همای قوشی كبی دولتك اوز فاسقلفگدن يبالاق كبی زبون‌اولغاندر حاصل‌كلام سينك باشگده دين‌اسلام كوله‌گه صالوب‌تورغان‌ايدی‌اوز فاسقلفگدن هوای‌نفسگه‌اياروب يبالاق‌كبی خاصيتسز ايلادسن ديمكدر (ايمشلر همای‌قوشی‌معروف‌قوشدر قوزغون‌مقدار يدر آق‌اولور قنات‌اچلری قارا بولور باشی ياشلدر آنك توردقی يری هوايوزنده‌در يومرتقه‌سينی وبالاسينی هواده باصوب چيقارر (ايمشلر همای گاه وقتده ير يوزينه يقين كلور قرق آرشون قدری يتمازدر كير و هواغه‌اوچوب كيتار شول زمانده براگوهمای قوشينك كوله‌گه‌سی توغر وسنده دوش اولسه جهانده پادشاه اولا ويا كه غايت بی نظير بای اولا شونك كبی سگا ايماندن اولغان همای قوشی سنك باشيگا كوله‌گه ايله‌دی سن آنك كوله‌گه‌سندن قاچوب يبالاق كوله‌گه‌سندن مباركلك استاررسن يعنی شيطان كوله‌گه‌سندن استاررسن ديمكدر كعبك فاسقلفك معناسينه‌در هند لغتيدر *(نه كم عهديكه قيلدك بولدی يالغان * قنی سنديك گناه آستنده قالغان)* يعني سن الله ايله اوز آراگده عهدلر ايله‌دك وگناهلرگدن توبه ايلادم ديو ايتدك بارچه‌سی يالغان اولدی وتوبه‌گنی بوزوب گناه اشلر اشلادك قنی

(همای قوشی بیانینده)

سنك کبی گناهلر آستنده قالوب خراب اولغان کمسنه *(براق توشدك نغوفر بتلی یولدن* یباردك رشتهٔ طاعتنی قولدن)* یعنی سن توبه ایلادك توبه‌گنی بوزوب نه‌ایجون موندا غ یقین اولغان یردن براق اولدك ودخی توبه وطاعت ییپینی قولگدن یباروب خراب اولوب سن دیمکدر نغو نقطه‌لی غین ایله ونونك ضمه‌سی ایله نه اوچون دیمك معناسینه‌در ترکمان خلقینك لغتیدر *(نه کم قیلدك جهانده ایرته وکیچ * ربا برله اول اشنی ایلدك هیچ)* یعنی نه‌که جهانده ایرته وکیچه طاعت وعبادت ایله‌دك آنلرنك بارچه‌سینی ریا برله یوق ایلاب ثوابدن محروم قالمش سن *(بیلگنی باغلا محکم بولمه مفلوج * کوزك آچ کاروانی قیلدیلر کوچ)* یعنی بس آنداغ اولسه الله‌تعالی‌یه توبه ایلب بیلگنی عبادت پوتاسینه محکم باغلا تردده اولماغل زیرا که کاروان خلقی کوچدیلر سنی کوتمازلر سنده هم کوزگنی غفلتدن آچقل دیمکدر مفلوج اصلده اوتوش اوینی اوینپ مغلوب بولنمش کمسنه‌در تردد تفکر معناسنه استعاره اولندی *(یاتوب غفلت قاراسن سورتمه یوزگه * بدی خلق اوز غمینی سندن اوزگه)* یعنی آنداغ بولسه سن غفلت ایله یاتماغل وگناهلرگنك قاراغینی یوزوگه سورتمه‌گل توبه واستغفار ایله‌گل زیرا که سندن غیر خلایقلر قایغوارینی ییدیلر وگناهلر بنه توبه واستغفار ایله‌دیلر *(مصاحبلرگه هم عهد ابردی مونده * کیتارلر باقی ایوگه کونه کونه)* یعنی یار یولداشلر بگه بودنیاده وعده باردر بلگان عاقللرغه زیرا که کونده کونده آدم اوغلانلری باقی ایوگه کیتارلر یعنی اولوب قبرگه کررلر اولدکی کمسنه‌لر عهد ایلدیلر ای یارانلر من کردکی قبرگه سزلر هم کررسز لکن منم نیك اوکنوب عملسز کیتماگز دیرلر *(کوررسن قافله‌نك اوتکانن ماش * کوتارمس سن خطرلیق اویقودن باش)* یعنی غافل دگل ایسه‌ك کوررسن کاروان اهلینك اوتکانینی یعنی آدمیلر اولدکینی کوررسن آنداغ اولسه‌ده غفلت اویقوسندن باشگنی کوترمس سن همیشه گناه آرتندن توبه ایلامزسن *(کوزك آلدنده‌غی بیگانه وخویش * سفر رختنی باغلارلر پس وپیش)* یعنی کوزك آلدنده‌در کوررسن قرنداشلرك ویارانلرك گناهلرندن قایتورلر وآخرت عمللرینه یراغ اولنورلر یعنی حاضرلنورلر *(ولی سن خمر غفلتدن دولوب کیف * یاتوبسن نچه رسوالیق بیلان حیف)* یعنی ولکن سن غافللك خمرینی اچوب ایسرك بولوب یاتورسن وآخرت عمللرینی قایغورتمازسن همیشه اوزگه اوزك رسوایلق عمللرینی کسب ایلارسن دیمکدر *(الوغلردن کچکلردن بیکبار * کیتارلر حانهٔ مقصودغه ناچار)* یعنی کوررسن الوغلر وباشلر برم برم قدر ایوینه چاره‌سز کیتدیلر وسنده آنلر کبی چاره‌سز کیتماکك حقدر *(اگر سندن کچکلر توتسه‌لر راه * یاتورسنمو هنوز ای عقل کوتاه)* یعنی اگر سندن کچکلر اولم یولینی توتسه‌لر سن نیجك غافللك ایله یاتورسن ای عقلی قسقه کمسنه زیرا که اولم آدمینك یاشینه وقارتینه قاراب کلمزدر بس توبه ایلاب گناهلرگنی بارلقاو استه‌گل *(بناگاه کاروان سلطانی یتسه * سکا اصلی وطن‌نك حکمن

ایتسه)* یعنی سیگا آکسزدن کاروان پادشاهی یتوب سیگا اصل یورطنگ حکمن ایتار یعنی عزرائیل علیه السلام کلوب جانگنی آلوب قبرگه کرورسن توبه ایلامایین غفلتده قالوب خسرانلر گروهندن اولورسن دیمکدر *(الوغ یولغه کورسن خواه ناخواه * نه قیلغای سن ولی بی توشهٔ راه)* یعنی سن بنده شریعت یولینه گاه وقتده کرورسن وگاه وقتده کرمزسن نفسنگ آرتندن یوررسن بو یاوز فعللرنگ ایله آخرت آزوغینی نیچک حاصل ایلرسن دیمکدر *(عجب یول عقبهٔ هر بر قدمده * جمیع کاروانی بحر غمده)* یعنی آخرت یولی عجب مشقتلی یولدر بر آدومده کوب مشقتلر واردر وبارچه کاروان خلقی قایغو دیگزنده غرق اولغانلردر *(خصوصا یولده بر وحشتلک اوی بار * کرر یالغز باشنگ اول اوبگه ناچار)* یعنی خصوصا مشقتلیره‌ک اولدر یولده بر کیر یچدن یاصاغان اوی باردر اول کیر یچ ابوده باشنگ یالغز قالور چاره‌سز یعنی قبرده یقین قرنداشلرنگدن آیرلوب قالورسن دیمکدر *(آیروب کاروان‌دن قوندرورلر * قزل گلدیک یوزنگنی سولدرورلر)* یعنی سنی کاروان خلقندن آیروب قوندررلر شول کیر یچ ابونگ اچنده قزل گل کبی کورکام یوزارنگنی سولدررلر یعنی منکر ونکیر قاتیغ سؤال ایلاب قورقوونگدن قزل یوزلرنگدن قان قاچار تأمل ایلیه‌سن *(عزیز جسمنگ که نعمت خواره بولغای * قارا یر آستنده بیچاره بولغای)* یعنی عزیز تنلرنگ دنیاده نعمتلر ییدی بارچه‌سی خور بولغای شول قارا یر آستنده چاره‌سز اولوب قالغای *(یوز الوان برله سوز آیغان سچوک تیل * دیماس فرماندن آرتوق برگنه قیل)* یعنی دنیاده ایکان وقتده یوز تورلوک سچوک و چاپک تللر قبرگه کرگاچ الله تعالی‌نک بیورقندن آرتق بر لفظنی ایتورگه حالندن کلمزدر همیشه تلی توتواوب زبون اولوب تورور *(لحد قورتی اگر کیلسه ییگالی * قانی اول دمده درمان کش دیگالی)* یعنی لحد قورتی تنلرمزنی ییه‌رگه کیلگان وقتده قانی شول زمان اول قورتلرنی کتن دیب قوارغه *(یتوشسه صورغالی ایکی فرشته * نه قیلغای بندهٔ حسرت سرشته)* یعنی شول لحدگه ایکی فرشته گور سؤالینی صورارغه کیلسه‌لر بو حسرت یبنده قالغان کمسه نه تدبیر ونه فکرلر قیلور *(مگر تگری تعالی قیلغای امداد * وگر نه قیده یتکای داد فریاد)* یعنی مگر خدای تعالی اول اورنده اوزی یاردم ایلاگای یوقسه بزلرنگ فریاد وفغان ایلاب قچقره‌قمز نه اورنغه یتار چاغرمقمزدن فایده اولماز خدای تعالی اوزی مدد ایلامه‌سه *(یقین بلگل مونی ای بندهٔ زار * خدادن اوزگه هیچ یوق حاکم کار)* بس یوقاروغی بیتدن بلمدیکه ای زار یلق قیلغوچی بنده خدای تعالی‌دن غیری اشلرگه حکم اینکوچی یوقدر *(نغو قللق غه باغلاسنگ بیلگنی * ثناسی برله‌سبز ایتسه‌نگ تلگنی)* یعنی تیز زمان خدای تعالی‌نک عبادتینه بیلگنی باغلاغل یا که نه اوچون قللقغه عبادتکه بیلگنی باغلامازسن وثناسی وذکری برله تلگنی یاشل ایلاب دائم ذکرینی ایتمازسن نغو مونده نه اوله معناسینه‌درگاها تیز معناسینه کلتورلور اما یوقاریده بیانی کیچدی هر

وقتنه همزهٔ استفهامیه معناسینه کلور * (لحددن بارچه آدم اوغلی تورسه * بواوب برکاروان محشرگه یورسه) * یعنی بعث کوننده بارچه آدمیلر لحدلوندن قوبسه‌لر و بارچه آدم اوغلانلاری بر برلب محشرگه یورسه‌لر وعرصات میدانینه حاضر اولسه‌لر * (واکن هر کشی اوز ماتمنه * بولور آخرغی سوداسی غمنه) * یعنی لکن برکاروانده اولسه‌لرده هر آدمیلر اوز حاللرنده اواورلر ودنیاده نه‌عمل‌لر قیلدی‌لار وآخرت‌صاتوو‌ینی نیچوك قیلدی‌لار بارچه‌سی آنك قایغوسنده اولورلار ماتمنده قایغو معناسینه قاشقار خلقی‌نك اغتیدر *(خدا قیلسه ندا ای‌بندهٔ زار * نه کلتوردك نه‌تورلوك قیلمشك بار) * یعنی شول عرصات خلقی حاضر اولوب تورغان وقتلارده خدای تعالی اوز قدرتی ایله ایتدی ای بنده‌لرم مدم قاتمه نه عمل‌لر کلتوردگزلر ونه اشلر قیلدگزلار دیو ایتمکی سرزنش وتوبیخ اوچوندر * (تن وتر ینکده تاتلیغ‌جان‌یاراتدیم * بهایم قیلمادیم انسان یاراتدم) * یعنی خدای تعالی اینورکه ای‌بنده‌لر بم سزنك‌تنلرگزگه‌عزیز جان‌یاراتدم‌ودورت آیاقلی حیوان ایله‌مدم بلکه‌عقل‌و یردم آدم‌صورتنه‌یاراتدم *(همیشه‌ایله‌دم‌تربیه‌تنگنی * نعوقیلدك پریشان‌نیتگنی) * یعنی سنی آنالارنك‌اصلابنده یعنی آرقاسنده وآنالارنك‌رحمده‌تربیه ایله‌ب عالم‌صوره کلتوردم وآنده هم تورلوك تورلوك نعمت‌لر ایله تربیه ایله‌دم بس نه اوچون نیت‌لرگنی پریشان ایله‌دك ومندن‌باشقه‌نی‌دوست‌کوردك‌دیور * (سنی صالدیم مسلمانلیغ‌برینه * قنی شکر اینکانك مکدن‌برینه) * یعنی کنه ایتورمن سنی مسلمان دیو توغروب ومسلمانلق برینه‌صالدم وانواع علملك‌لر بیردم صدهزار نعمت‌لر بیردم بوقدر نعمت‌نك مکدن برینه شکر ایله‌مه‌دك‌دیو عتاب ایدر * (تمام اعضالارگنی سالم ایتدم * اریغ ذاتم بلورگه عالم ایتدم) * یعنی‌بارچه اعضالارگنی دنیاده وقتده سلامت ایله‌مش ایردم واوزم‌نك پاك ذاتمنی بلورلیك ادراك ایتارلك ادراك وعلم‌ك بیردم ودنیانی یاراتدم آندن دلیل‌لر استه‌ب منی بلسون‌لر اوچون *(صوغاردیم آب‌نعمتدن تشگنی * قنی آیغل میگا قیلغان اشگنی) * یعنی دنیاده ایکان وقتده من سنی آقار صولار وتورلك نعمت‌لر ایله صوغاردم بس بونچلاین نعمت‌لر اچنده توروب سن قنی آیغل منم عالی دوگاهمه نه تورلوك ایزگو عمل‌لر کتوردك دیور * (نه بیرگای‌سن جوابن ای تن آرای * بوحسرتدن فغان ای روسیه وای) * یعنی بس‌حق‌تعالی‌نك بوقدر عتاب وسرزنشلر ینه نه جواب بیر رسن ای تن توزب هوای نفس آرتندن یوردکی قل حق تعالی‌نك بو قدر عتابندن‌بوزلرك‌قارا اولور واوکونچ سگا اولور دیمکدر * (ابور باشدن آیاغك‌بارچه‌سی عیب * مگر عفو ایلگای دانندهٔ غیب) * یعنی فی‌الجمله‌سن بنده‌نك باشدن آیاغینه دیگن اشارگنك بارچه‌سی عیبدر وخطادر طاعت وعبادتلرك اگرچندیکه بولسه‌ده بارچه‌سی عیب تورور زیرا که نقصانلق ایله بولغاندر مگر عیبلرگنی الله تعالی اوزی ستر ایله‌ب ورحمتی ایله گناهلارگنی عفو ایله‌ب اوجماخیه‌توغری ایده * (ینه کلسه‌ندا آندن بلك‌لر *

یامانلار یخشیلاردن آیرلوڭلار) * یعنی ینه خدای تعالی حضرتی عرصات میداننده ندا ایله‌سه یخشی عمل ایغ قللر یمان عمل لیغ قللردن آیرلوب تورڭز هر برڭز مقاملو مقامڭزده تورڭزلار بو وقتده نه ایله رمز بز غریب قللارڭز * (مسلمان اوغلیده طرفه یمان سن * یمانلیغ اورته‌سنده بی گمانسن) * یعنی سن بنده مسلمان اوغلانلاری آراسنده عجب یمانلق قلنده بی گمان یمان سن طرفه عجب معناسینه‌در ترکمان خلقینڭ لغتی‌در * (یمانلق نی مگر دانندهٔ راز * یابوب قوشقای سعادت اهلینه باز) * یعنی سن بنده‌ده اولغان یمان نرسه‌لرنی سرلرنی بلگوچی الله تعالی اوزی بلگای رحمتی ایله یمانلقلارڭنی یابوب وستر ایله‌ب ایزگولر اهلینه قوشقای ایدی *(وگر نه سن جهان رسواسیدرسن * خلایق ایچره فتنه باشیدرسن) * یعنی خدای تعالی نڭ رحمتی اولماسه سن گناهلارڭ سببلی جهانده رسوای سن وخلایق ایچنده فتنه‌قو بارمق باشیدرسن اول قللرگه قاراماینوب خدای تعالی اوز بنڭ رحمتی ایله ایزگولر اهلینه قوشسون دیمکدر * (تلڭده خلق آرا تسبیح وتهلیل * ولکن باطنڭ تزویر ایله حیل) * یعنی سن عجب ریالیق ایله عمل قیلغوچیسن زیرا که خلایق آراسنده ریا ایله سبحان الله والحمدلله ولاحول ولاقوة الا بالله‌نی بیك کوب اوقورسن اوقوساڭده اچڭده‌گی حیله‌در وآدمیلرنی آلدامق معناسینه‌در * (تلڭده خلق اچنده وعظ ایله درس * ولکن باطنڭده آنچه یوق ترس) * یعنی سن عجب بر مرائی سن تلڭ ایله خلقلار آراسنده وعظ ونصیحت ودرسلر ایله‌رسن خلایقلارغه ایزگولیك قیلڭز دیب ایتورسن همان باطنڭده اول اشلر یوقدر بلکه تکبرلك ایله‌رسن وناموس ایله یوررسن *(کیوب‌سن خلق آرا مقرانه ملبوس * ولکن باطنڭده فك وناموس) * یعنی خلایقلار آراسنده باشیڭا چالما ودستار اوراب وعبالر کیوب یوررسن لکن باطنڭده آنڭ ضدی‌در همان تکبرلك ایله واسم چقارمق ایله وخلایقلارمنی صوفی واهل تقوی وصلاح‌در دیو گمان ایله‌سونلر اوچوندر * (کوررکوزگه عجب صوفی نماسن * نهانده نفس ایت که مبتلاسن) * یعنی کوزگه کورنورگه عجب صوفیدرسن وباشڭنی توبان صالوب باشیڭا دستار اوراب نورورسن لکن اچنده سنڭ نفسکه مبتلا بولوب آنڭ هواسی ایله اواره‌سن دیمکدر * (مگر رحمت بله دانای اسرار * گناهلرڭنی عفو ایتکای بیکبار) * یعنی مگر اوز رحمتی ایله سرلرنی بلگوجی الله تعالی گناهلرڭنی عفو ایلاب اوز ینڭ رحمتیده لایق ایله‌گای ایدی *(اوشال غملیك کوڭلنی ایلگای شاد * نکولر اورناسنده ایلگای یاد) * یعنی الله تعالی حضرتی بزنڭ اوشبو قایغولوغ کوڭللرمزنی شاد ایلاب ایزگولر اهلینه قوشقای ایدی اوز ینڭ رحمتی ایله دیمکدر * (کشی تاشر قیلور سوداسی تاشر * نعوذ بالله اولکم حددن آشر) * یعنی بر کمسنه یاوزلقنی قیلسه قیلغان صاین کوب ئه‌یله‌مه‌گه قصد ایدر صغنامزلر الله تعالی حضرتینه اول گناه اشلرنی کوب قیله قیله حددن آشوب کفرلك مرتبه‌سینه ایرشور (انه شمر قچان آدم اوغلی کچك گناهغه قصد ایله‌سه شیطان ایتور مونی اشلاگل بونده

کوب زیان یوقدر قچانکم آدم اوغلی اول گناهنی شیطان سوزینه قاراب اشلهسه آندن الوغ گناه کینه اشلر بارا تورغاچ کفرلکلرنی اشلر موندن صوڭ خدای تعالی نڭ درگاهندن یراق اولوب قالور اوّلگی تاشر لفظی یاوز و بد معناسینه‌در فارسی‌در صوڭغیسی تاشمقدن مشتقدر کوب اولمق معناسینه‌در نته که اینورلر صو تاشودی یعنی کوب بولدی دیمکدر * (بشر بولساڭ قوی افعال بشرنی * عبث اونکارمه گل اثنی عشرنی) * یعنی سن خاص خدایلق آدمی اولساڭ یاوز فعل‌لرنی قویغل و آنلردن توبه ایله‌گل اون ایکی آی یلنی باطل فعل‌لر ایله اونکارمه‌گل بشر لفظی‌نڭ اوّلگیسی آدم معناسینه‌در صوڭغیسی یاوز معناسینه‌در عبث دیب فعل باطلنی ایتورلر آندن فایده اولمیه * (یانر خنثی موسن قولکه یانر * عهودڭ نخلی هر گیز بیرمدی بر) * یعنی سن خاتونشامی سن یا ایرککمی سن سوزکدن دونارسن عهد الست نڭ خرمه یغاچی یمش بیرمدی یعنی سن میثاق کوننده بلی دیوب جواب بیروب ایردڭ قچان عالم صوره کلدڭ اوّلگی عهدکنی اونوتدڭ خنثی موسن سوزکه تورمادڭ نر ایرکك معناسینه‌درخنثی خاتونشه معناسینه‌در قولکه سوزکه معناسینه‌در نخل خرما یغاچیدر بر یمش معناسینه‌در آندن مراد ایزگو عمل‌لردر عهودنڭ نخلگه اضافه‌سی من قبیل اضافه المشبه علی المشبه به بر لفظی ترشیح استعاره‌در تأمل * (یاشڭ یتکان ساری فعلڭ سینڭ یاش * کوزڭ یاشی قنی ای مغزی بوق باش) * یعنی سن قارتایغان صاین هنوز یکت‌لر تیك باش زمانده‌غی نرسه‌لرنی تلارسن وهوای نفسڭ آرتندن قارتایغان صاین قوارسن بو قدر عمرلر سوردڭ قنی سینڭ الله‌دن قورقوب یغلاغان کوز یاشڭ قنی اول معناسز قارتایغان باش دیمکدر * (قناعت معدنیغه آچ کوزڭ آچ * طمع بویی کورنمای بویدن قاچ) * یعنی قناعت خزینه‌سینه قاراغل دایم آچلقده اولسه‌کده قناعت ساری قاراغل ای کوزی آچ کمسنه دنیا نرسه‌لرندن یعنی دایم قناعت ایله طمع ایلامه‌گل وطمعڭ قد قامتی کورنمزدن بوروون طمع‌نڭ ایسندن قاچقل آچ سوزی‌نڭ اوّلگیسی ترکی‌در جوع عربی معناسینه‌در توقلق‌نڭ ضدی‌در صوڭغیسی امر حاضردر کوزڭ آچ معناسینه‌در بوی لفظی‌نڭ اوّلگیسی قوخ معناسینه‌در صوڭغیسی قدقامت معناسینه‌در ترکیدر بو ابیاتده استعاره واردر * (ساچلمسدن بوروون ساچقل اوزکنی * صورامسدن بوروون صورغل اوزکنی) * یعنی اعضالرڭ چرماسدن بوروون اوزکنی چرگان حکمینه قویغل یعنی اولماسدن بوروون اواوکاراهلینه قویغل کنه حساب قیلماسدن بوروون دنیاده وقتده اوزکنی حساب ایله‌گل یعنی آخرت حسابندن بوروون اوزکنی حسابلاب نورغل نه قدر یاوزلقلر ایلادڭ قایوسندن بخیل‌لك تلاگل وقایوسندن توبه ایله‌گل دیمکدر * (قازلمای بر سکا قابت آزغانسکدن * یازلمای عقده‌لر یان یازغانسکدن) * یعنی بر قازلماسدن بوروون یعنی قبرگه کرماسدن اوّل آزغان اشلرکدن توبه ایلاب قایتغل وکه فرشته‌لر یازمش‌لر یدن بوروون گناهکدن توبه ایله گل (وایمشلر هر آدمڭ ایکی فرشته‌سی

واردر برسی اوك یاغنده و برسی صول یاقده آدمیلرنك اشلرینی یازارلر قچان بر آدم
اوغلی گناهنی قیلسه صول طرفده‌غی فرشته اوك طرفده‌غی فرشته‌دن صورار بو آدم اوغلی
گناهن یازایقمو دیوب اوك یاقده‌غی فرشته ایتور صول یاقده‌غی فرشته‌گه صبر ایله‌گل
شاید توبه ایلر کوته‌لك دیو حتی یدی ساعت قدری توبه ایلر دیوب کوتار حاصل کلام شول
فرشته یازماسدن بورون توبه ایلب گناهلرگدن قایتقل دیمکدر نته‌که بیوردی *(بقادر
دیمه عیش بی بقانی * بقانی توت اجل توتمای یقانی)* یعنی مڭگو دگل فانی دنیا ترکلکینی
مڭگو دیمه مڭگوالك اشلرینی توتقل اجل فرشته‌سی یقاڭدن توتماسدن بورون یعنی بو
دنیانی باقی سانوب غافللك ایله تورماغل زنهار اجل کلماسدن بورون توبه ایلاب گناهلرگدن
قایتقل دیمکدر *(مکان ایتکان بو رنگدر مختلط لای * نصیحت کوشه آلساك کوشه قیل جای)*
یعنی سنك اورنوك یاتقان یراڭ بالچق ایله قاتوشقاندر یعنی دنیا قبر کبیدر مشقتلر
کوبدر بس نصیحت سوزلربنی‌ه لاغیگه آلساك بر خلوت اورننی اختیار ا یلاب آنده طاعت
وعبادت ایله‌گل لای بالچق معناسینه‌در هند خلقی ایله ترکمان خلقی آراسنده مشترك
لغتدر بونده قبر معناسینه استعاره آلندی مجازا کوشه لفظی نك اولگیسی قولاق معناسینه‌در
صوڭغیسی پوچماق معناسینه‌در هر ایکسی فارسیدر پوچماقدن خلوت معناسینه استعاره
آلوندی *(یانوب عیش طربدن استه ربدن * اوزن بلگان قچان قالغای طلبدن)*

(مصنف رحمة الله عليه وصيتي نلك بياني)

دنیا لذتلرندن قایتوب تڭری تعالی‌نی استاگل خدای تعالی سینی اوزینی استمکدن
آیرماسون کون بکون استامکنی اوزی آرتدرسون دیماکدر ربدین دیدکی لفظی
یانك تخفیفی ایله اوقوغل اگرچه اصلده تشدید ایله اولسه‌ده وزن شعر اوچون تخفیف
اولندی *(مصنف رحمة الله علیه نك وصیتی نلك بیانی)* *(من اولسام ای جمیع محرم راز * منی
اوزگه اولوکدیك قیلماك اعزاز)* یعنی ای منم سرداش قرداشلریم قچانکه من دنیادن
اوتسام منم وصیتم سزلرگه اولدر منی باشقه اولوکلر نیك عزتلاب وحرمتلاب تجهیز وتکفینمه
آرتوق مشقت جیکماڭزلر بلکه منی مسلمانلر اواوکندن خورراق ایله‌ڭز نته‌که
بیوردی *(خس وخار اوستیگه تاشلاب توتك خار * قیلك مندین بهایم جسمدك عار)*
یعنی منی چوب چار آستیغه تاشلاب توتڭزلر تنمنی خور ایلاڭز دورت آیاقلی حیوانلرنك
تنلری تیك منم تنمنی آنداغ خور ومسخره ایلاڭزلر * (بوساغه آستیغه تاشلاك تنمی *
کفن ایله‌ك چرك پیراهنمنی)* یعنی منی اولدکمدن صوڭره بوساغه آستیغه تاشلاب منم
تنمدن مسخره ایلاڭزلر وشول بوساغه آستنده چرك کولماکارمنی کفن ایلاڭزلر کوله
کوله مندن مسخره ایلاڭزلر *(مڭاحیف ایتماڭزلر توتمان بوز * اگر چندیکه مردم
قیلسه‌لر سوز)* یعنی من غریبکه صرف ایلامڭز کفن لکمه یاڭی بوزلرنی آدمیلر سوز
ایتسه‌لرده نه اوچون یاڭا بوز ایله کفن ایلمه‌یه سزلر دیسه‌لرده آنلرنك سوزلرینه
قاراماڭز زیرا که شرعده ایسکی بوز پاك اولسه کفنگه جائزدر *(یبارك تیز بارا

تورغان بولمغه * مبادا قالماغايسز شوملوغمغه) * يعنى من غريب نى ياراغلاندروب جهدراك باره تورغان بريمگه يبارگزلر يعنى تيزراك قبرگه ايلتنگزلر آكسزدن تيزراك ايلتميوب شوملغمنى كوروب تاك عجايبكه قالوب مسلمانلر قبرندن محروم ايلاب يالغوز يرگه كومارسزلر شونك اوچون جهدراك ايلاگز ديدى * (كوزگزدن چقارمالك قطرهٔ ياش * جنازهم آرقه‌سيدن آتگز تاش) * يعنى منى اولدى ديو يغلاب كوزگزدن حسرت ايله بر قطره ياش چقارماگزلر بلكه خور ايلاب جنازهم آرتندن تاش ايله آتگزلر ديدكى بلكه ايزگو دعا ايله ياد ايتوگلر ديمكدر رحمه الله تعالى * (آياغمدن توتوب سوراك لحدگه * نه اوچون قيلمادك قللق احدكه) * يعنى قچانكه منى قبرمه ايلتسه‌گز آياقمدن اوستراب مسخره ايلاب لحدكه كرتگزلر بوسوزنى ايتوب سن شوم نه اوچون تركلك وقتگده الله تعالى گه قل لق وعبادتلر ايلامدك ونه اوچون هواى نفسك آرتندن يوردك ونه اوچون خلايق‌لرنى رنجتدك ديو عتاب ايلاب قبرمه صالگزلر * (اگرچنديكه من اولسام كناهكار * دعا وزاريغه سزلر بولك يار) * يعنى اگرچه من گناه درياسينه غرق بولسامده منى كافرلر كبى مكروه كورمه‌گزلر بلكه بگا دعالرگز بلان يار وبولداش بولگزلر بيله ديو دعا ايلاگزلر * (ديوك پروردكارا كردكارا * رحيما مغفرتلك بير وبارا) * يعنى ايتوگزلر عالمنى تربيه قيلغوچى الله تعالى گه اول الله تعالى نك صفتى بودركم رحيم قيلغوچيدر بنده‌لر اوزرينه *(آلوب كلدك سنك قاچقان قلگنى * خطالر بابينى آچقان قلگنى) * يعنى قبر بقاسنده ايتگزلر بيله ديو يارب سنك بيورغان نرسه‌لرگنى توتماين قاچوب يوردكى قلگنى توتدق وسنك درگاهگه آلوب كيلدك زيرا كه بوقل كوب خطا ايشكلر ينى آچقان ايدى ايمدى كلتوردك * (كيلوبدر حيله‌سى يوقدر كيتارگه * تلى يوقدر بوقل نك عذر ايتارگه) * يعنى بوقلك سنك ايشككه كلدى ايمدى حيله‌سى يوقدر كير وقاچارغه وهم تلى يوقدر گناهلرندن اوتنوب تله‌رگه بلكه كل حيله‌لرى توكانوب كلدى *(گناهى كوب بقار رخساره‌سى يوق * بويون سونماقدن اوزگه چاره‌سى يوق) * يعنى ايتوگزلر بوكلگان بنده‌نك گناهى كوبلگندن سزلرنك دركاه رفيع لرگزگه باقارغه اوقتانوب تورادر آنداغ اولسه‌ده نيلاسون سزلرگه بوين سونماى چاره‌سى يوقدر * (اگر بيرسه‌ك جزا قادر خداسن * وكر عفو ايلاسه‌ك سن پادشاه‌سن) * يعنى اگر بو مسكين قليگا جزا ايلاسه‌ك ياكه گناهندن اوتوب عفوايلاسه‌ك بارچه‌سيغه قادر وپادشاه‌سن ايركلى سن *(الهى بارچه آتنك حرمتى دين * اريغ ذاتك صفاتك حرمتيدين) * يعنى بارچه مبارك اسملرگنك حرمتى اوچون وپاك صفاتك وذاتك نك حرمتينه *(بوقاچقان بنده‌گه قيلغل ترحم * اگرچه قيلدى قللق رشته‌سن كم) * يعنى شريعت امرلرندن قاچوب يوردكى بنده‌كه رحيم ايلاگل اگرچه بومسكين بنده‌نك قل بولماقى يبينى كم ايلسه‌ده يعنى آز وقتلرده قللق ايلسه‌ده يارلقاغل *(محمد آتلى دوستك حرمتيدن * نصيب ايت آخرت نك راحتى دن * همه اوتكان رسول نك

حرمتيدن * جميع يخشى قللر حرمتيدن)* يعنى بزگه رحيم وشفقت ايله كل اوزكنك دوستنك محمد مصطفى صلى الله عليه وسلم حرمتينه و بارچه انبيالر واوليالر حرمتيه * (اگر چنديكه بنده كدر بد افعال * رخ عصيانه ثوب مغفرت صال)* يعنى اگرچه بو قلنك ياوز فعللى در آنداغ اولسه ده آننك گناهى يوزينه يارلقامق كيومينى صالوب گناهنى عفو ايله رخ عصيان ديدكنده استعارهٔ مكنيه واردر ثوب مغفرت ديما كيده من قبيل اضافة المشبه به الى المشبه من قبيل لجين الماء در تأمل *(محبت اهلى نك اسرارى اوچون * رخ ذرد دل خونبارى اوچون)* يعنى الله تعالى نى سوگوچيلر وآنلرنك يوزلرى صاريغ قيلوب كوكل لرندن قان آغزغانلقى اوچون بو بنده گه رحيم ايلا گل ديمكدر * (غزا قيلغان ايرانلر جانى اوچون* شهيدلرنك مبارك قانى اوچون)* يعنى صوغش قيلوب شهيد اولوب اولگان كمسه لرنك حقى حرمتى اوچون ودخى شهيدلرنك مبارك قانلارى اوچون بو بنده گه رحيم ايلا گل *(اولوغلرنك سقالى آق اوچون * يكتلرنك دلى مشتاقى اوچون* عجوزلرنك آقارغان باشى اوچون * يتيم لرنك كوزى نك ياشى اوچون)* يعنى شيخ لرنك آق صاقاللرى اوچون يكتلرنك كوكلى مشتاقى اوچون ينه قارچقلرنك ساچلر بنك آقلقى اوچون ودخى اوكسزلر و يتيملرنك يغلاغان كوز ياشلرى حرمتينه رحيم ايله گل *(شكسته بيوه لرنك دردى اوچون* اسير حلقى نك آه سردى اوچون)* يعنى صنق كوكل لى لرنك قايغو وحسرت ايله صنق لقى اوچون ودخى اسير توشكان خلقلرنك قايغو وحسرت ايله صولادقى صواولر ينك حرمتى اوچون يعنى ناظم رحمه الله تعالى بو اون ايكى تورلوك فرقه برله شفا ايستمه كى آننك اوچوندر بولرنك مرتبه لرى وحرمتلرى الله تعالى قاشنده كوبدر شونك اوچون بونلر ايله شفا استه دى *(اگرچنديكه يوق ايلكمده هيچ شى * بو قاچقان قلنى رسوا قيلمه ياحى)* يعنى اگرچه بو بنده نك قولنده عملدن هيچ نرسه سى يوقدر ودخى شريعت امرندن قاچوب يوردكى قلنكنى رسوا ايله مه اى تنرك الله رحمتنك ايله گناهمنى يارلوقه *(سالك كنجى استه مكنك بيانى) *(كيل اى طالب بو دوندن يوز اوكورسنك * طريق كعبهٔ مقصوده يوكورسنك)* يعنى اى الله تعالى نى استه گوچى بو زبون دنيادن يوز اوروب مقصود كعبه گه يورمك تلاسه نك يعنى اهل سلوك اولوب خداى تعالى نى تاپمق استاسه نك و آنكا قصد ايله سه نك * (قدم قويسه نك اگر بول واديغه * قولنكنى تابشور اوّل هاديغه)* يعنى سن اهل سلوك بولوب طريقت چوقرينه آياق قويمق تلاسه نك اوّل سينكا قولنكنى تابشورمق كيوكدر بر كوندرگوچى شيخ نك الينه اول كوندرگوچى شيخ اولماينچه الله تعالى يه سير ايله مك واصل اولمز نته كه پيغمبر عليه السلام ايدى هر كم نك شيخى بولماسه دينى يوق مرادن كاملى يوق زيرا كه اهل سلوك اولماغان كمسه نك اعتقادنده وكوكل عشقنده ثابتلك بولماز فى الجمله حق تعالى يه سير ايله مك ممكن بولماس مگر بر كمسه نى قلاوز ايلامينچه نته كه پيغمبر عليه السلام كندوسى الله تعالى گه واصل اولمادى مگر جبرائيل واسطه سى

(سالك كنجىنى استه مكنك بيانى)

ایله اولدی قوله تعالی (ما کنت تدری ما الکتاب ولا الایمان ولکن جعلنا نورا نهدی
به من نشاء من عبادنا) الایة بس معلوم اولندی آنچلاین الوغ پادشاه مرشدگه محتاج
اولسه بزلرگه قانده اولدی قلاوز اولماینچه الله تعالییه سیر ایلهمك (روایتدر حضرت
امام اعظم رحمة الله علیه اوامهسدن بورون ایکی یل تصوف علمی برله مشغول بولدی
محمدباقر دیدکی بر صفر کتوچیسینه النی بیردی وآنی شیخ ایتدی متصل ایکی یل آنگا
خدمت ایلهب آداب طریقت اوگرهندی (القصه حضرت امام اعظم دنیادن نقل قیلدی
حضرت امام کرحی دوشمده کوردی امام آلتون تخت اوستنده اجماعنك بر کوشهسندهدر
درس ایتور ایدی صوردی که یا استاذ حالك نیچك اولدی ودنیادن اوتکانده نه معامله
ایله حق تعالی حضرتلرینه لایق اولدك دیدی حضرت امام اعظم جوابنده کورگازدی (ولو
لا السنتان الاخیرتان لهلك النعمان) یعنی بو صوڭغی ایکی یل اولماسه ایدی البته ثابت
اوغلی نعمان هلاك اولهایدی دیدی فی الجمله بر قلاوز اولماینچه سیر ایلمك ممکن اولمادغی
اوچون بیوردی *(عجب یولدر آنك پایانی یوقدر * خطرالك یرلر ینك سانی یوقدر)* یعنی
الله تعالییه سیر اینه تورغان یول عجب اوزاق یولدر هیچ آنك آخری یوقدر وآنك
انتهاسینه ایرشمك یوقدر اما اول یولده خطرلك اورنلری نك حسابی وسانی یوقدر
زیرا که اول یولده دوشمانلر کوبدر شیطانلر ونفس هوالری سنی الله تعالی صاری سیر
ایلمکده کوب دلیللر اثبات ایلهب سنی آزدرمق هوسنده توررلر زیرا که هر بر مقاملرنك
بر تورلیك دوشمان سنی آزدرر اوچون حاضرلنوب تورور ننه که بیوردی *(طلب قیلغان
اوشال راه عدمده * هلاکت چاهیدر هر بر قدمده)* یعنی بو فقیرالك وفنالك طلب قیلغان
یولنك هر بر آدومده هلاك اك قیوسی باردر (ایمشلر هر بر مقامده بر تورلوك فتنه
واردر ایمشلر ولیلر مقامی اون ایکی مقامدر هر مقامده بر تورلوك فتنه واردر اول
فتنهلردن هیچ بر طالب اوزینی اوزی خلاص ایته آلماسدر مگر بر شیخ کامل اولماینچه
ننه که بیوردی* (عجب یولدر تمام محنت رنج * ولکن هر قارشده بر نهان کنج)* یعنی
الله تعالی طرفینه سیر ایلهمك یولی عجب یولدر تمام مقاملری نك آخرینه دیکن محنت
رنجلری کوبدر لکن آنداغ اولسهده هر بر قارشده بر یاشرن خزینهسی باردر وهر
بر مقامده الله تعالینك بر یاشرن حکمی باردر آدملر آنی بلمزلر مگر که بو علمگه
اقدام ایلاب تاتدقدنصکره بلنور زیرا که بو طریقتنك هر مقامی ذوقیدر آنی بیان
ایلامك نتاك ممکن اولور تا کشی اوزی تاتوماینچه بلمازدر (من لم یذق لم یعرف)
دیدکلری بوگا اشعاردر *(اوشال کنج نهان یاتقان زمینده * مهیادر قراقچیلر کمینده)*
یعنی اوشبو یاشرن خزینهلر یاتقان یرده اوغریلار وحرامیلر باردر هر برسی بر پوصقده
اولتوروب طالب الله تعالینی آزدرمق سببنده تورورلر بس شیخ کامل شول قراقچیلار
اولدقی اورندن خلاص ایلهب مریدنی الندن یتوب اول اورندن خلاص ایلر دیمکدر

*(اگر بولماسه یول باشلاغوچی پیر * صالور بوینوڭا شیطان دام تزویر)* اگر سنڭ بر یول باشلاغوچی شیخڭ اولماسه شول یوصقدەغی اوغریلار بوینوڭا حیله توزاقینی صالوب طریق حقدن عدول ایلەب طریق باطل لقغه ایلتارلر جنی اولوب قارا بوزاوك اولورسن دیمکدر *(اگر بولماسه بر صاحب کرامت * ایماس ممکن کشی یتکای سلامت)* یعنی سن الله تعالی طرفیغه سیر ایلمکڭده بر صاحب کرامت شیخڭ اولماسه اول مقام رفیعغه سلامت یتمك ممکن دگلدر کورمزمی سن فلاسفه جماعت اری ایتورلر بزلرگه پیغمبرلر واولیالر کیرکمز زیرا که بزلر همان الله تعالی نی اوز عقلمز ایله تانورمزلار و پیغمبرلرنی الله تعالی علم سز کمسنه لر اوچون یباردی دیورلر و بزلرگه مرشد کیرکمز اوزلری سلوك ایلەب عقللاری ایله دلیللر اثبات ایلەب آخری شبهەدە قالورلار اول شبهەلرنی آچه آلماینچه کوبی دنیادن کافر اوتدیلر نعوذ بالله من ذلك *(قچان هر پیر بلور قتلوغ بولڭنی * تانوب ایر یخشیسن تابشر قولڭنی)* یعنی قچان سن اهل سلوك اولمق تلاسەڭ شیخلرنڭ کامل مکمل اولغانینه سلوك ایله شونچلاین شیخ اولسونکه سنڭ مبارك یولڭنڭغی حاللرنی بلسون وایرلرنڭ تقواسینی تابوب آنڭ اوزره قولڭنی تابشرغل یعنی شریعت امر بنه موافق اولدقی کمسنەیه داخل اولمق ایله ایمشلر مرشد اولدقی کمسنه فرق یاشدن کم اولمایه وخاتون سز اولمایه ونادان اولمایه و بدعت ایله موصوف اولمایه تنه که تو بانڭ یاد اولنور *(اوشال پیر یکه پیرنڭ پیری بولغای * طریقت پیشه سینڭ شیری بولغای)* یعنی شیخ اولدقی کمسنه شیخلرنڭ کامل رەکی اولا طریقت اورمانینڭ آرصلانی اولا آندن مراد علم باطنده کامل اولا ومریدلرنڭ لایقسز حاللرینی آڭلاغوچی اولا وآنلارنی هلاکت پلەسینه یتکان زمانلاردە توجه وتصرف ایله آنلارنڭ لایقسز فعللارینی مندفع ایلەیه نه که خوملی مقاملر واردر شیخ اولدقی کمسنه مریدلارینی خلاص ایلەیه (ودخی مریدلارینڭ طبیعتلرینی بله وآنلارغه نه غذا کیرکدر ونه تصرفاتلر کیرکدر هر برینی یرلو یرینه ادا ایلەیه (ایمشلر طبیعت تانوماغان کشی شیخ اولورغه لایق دگلدر تنه که بیوردی *(تخلف قیلماسه هیچ شرع اشیدن * طمع لك بولماسه هرگیز کشیدن)* یعنی اول شیخ بولغان کمسنەدە هرگیز شریعتکه خلاف اش کورنماسون بورشنده واولتورشده آشامقده واچمکده وسوزلشمکده بارچەسی شریعتکه موافق اولا ودخی آدمیلر قولندەغی نرسەلرگه طمع کار اولمایه بلکه قدماء اهل طریقت کمی اوزلریڭ حلال کسبی ایله اولا بو ایتلگان ودخی اینوله چك شرطلارنڭ برسی اولمسەدە شیخ دگلدر اگرچه کشوفات حاللرینی کورسەڭ ایناناماڭ یا که استدراجدر تأمل *(آلوب قولغه چراغ علم ظاهر * علوم باطنده بولسه ماهر)* یعنی شیخ اولدقی کمسنه ظاهر فقەلردن بر آز ضرورت دینیه مقدارنچه بله وعلم باطنده کامل اولا حاصل کلام شریعت مسئلەلرینی بلوب مریدلارینی شك وشبهەدن چقارمق مقداری اولا وعلم باطنده درجات اولیانڭ یارتیسیدن اکسك اولمایه آندن

اكسك اولسه علم باطنده مهارت لكی یوقدر همان اول كمسنه اوزینی اوزی صاقلی آلماسدر قانده مرید بسلهمك (امام قاضی زادهدن منقولدر شیخ اولدقی كمسنه اون ایكی یوزمسائل فقهنی یاددن بیلهوتفسیردن توقز یوز آیتنی معناسیله ملاحظه ایلهیه پیغمبر علیه السلام نك حدیثلرندن فرق حدیثنی یاد ایلهیه وتوتا موندن باشقالرینی كتابلردن قاراب مشكللرینی آچقوچی اولا وناسخ ومنسوخلرنی آڭلاب ومعمول وموضوع حدیثلرنی بله وعلم نحودن اعراب درستلر قدرن آڭلاب وعلم تجویددن اداء حروف قدری بله وعلم معاندن حقیقت ایله مجازنی آڭلابه بس بو اصناف ایله بیلیب متشرع اولسه همان شیخدر اگر بو شیلر اولماسه بر ناداندر یولده قالمش احمقدر دیو دشنام ایلهدی *(فنا بولسه تن وجان تولایدن * قوتلسه ماسوادن لطف حیدن)* یعنی شیخ اولدقی كمسنه اهل فنادن اولا تندن وجاندن بیزار اولوب توكای الله تعالی صاری اولا جانینه وتنینه بلا كلدكی وقتلارده صابر اهلندن اولا الله تعالی دن غیریدن بیزار اولا وآنلارنك هواسینه قارامایه بلكه معشوقی رضالقنده اولا وزینت دنیانی طاشلامقده اولا (ایمشلر شیخ شبلیدن صوردیلار فنافی الله نه اولا جوابنده ایدی زیست دنیادن بیزمكدر دیدی (ودخی ابوالمنصور الماتریدی ایدی كه فنا فی الله اولدركه بر مقامنك اسمیدر آنی بیان ایلهمك ممكن دگلدر زیرا كه ذوقیدر بس اول مقامه شونحلاین كمسنهلر ایرشور كه نفسینه خلافلق ایلهب وطاعتنی كامل ایلهب زینت دنیادن بیزگانلر دیدی *(قایو ایرمش فنا بولغان نشانی * تكبر بولماسه مقدار دانی)* یعنی شیخ اولدقی اولدر كم اصلا آنده تكبرلك علامتی اولمایه زیرا كه تواضعلق پیغمبرلر خلقی ایدی بو شیخده تواضع اولا *(اوزینی نفسینی اول بلمسه پاك * بولوب قللقده ایتسه ما عبدناك)* یعنی شیخنك اهل فنا اولدقی اولدر اوزینك نفسینی حرامدن وشبههدن پاك ایلهیه واوزی دخی طاعت وقللقده اولوب اول شیخ منده قنده قللق وعبادت دیو اوزینی خور كوره *(اگرچه بولماسه فارغ اشیدن * اوزن كم كورسه هر مؤمن كشیدن)* یعنی اول مرشد اولدقی كمسه حق تعالی نك عبادتلرندن هیچ بر وقت فارغ اولمسهده اوزینی هر مؤمنلردن كم توتوب بن زبونلرنك زبونی من دیه یعنی اصل تواضع اولدركه مسلمان كندوسینی هر كمسنهدن حقیر كوره وشول اجلدن مسلمانلر عیبندن بری اولا *(ایشتماسه كشی هیچ من دیگانن * اوزی هم بلمسه فانی ایكانن)* یعنی اول مرشد اولدقی كمسنهدن آدمیلر هیچ من ومنلك وتكبرلكنی وكند اوزینی كورمكنی ایشتمهسونلر (ودخی اوزینی فنافی الله مقامنده ایدكینی كندو اوزی بلمهسون ونه مقامده ایركانینی هیچ بر كشیلرگه ایتمهسون نته كه بیوردی *(اوزی ایتسه فنا اولدیم دیمسدر * فنا بولغان كشی هرگیز دیماسدر)* یعنی اول مرشد اولدقی كمسنه من مقام فنا اوزرینه یتدم دیو اوزینی كشیلرگه ایتسه واوزینی مدحلهب مریدلر جذب ایلهمكی تلاسه اول اهل فنا دگلدر زیرا كه اهل فنا اولدقی كمسنه كشیلرگه فنا ایركانینی

ایتماسدر اگر ایتسه بر سفاهت اولغان کمسنه‌در زیرا که واصل اولغان کمسنه قانده
اوزینی ایتوب خلایقلر آراسنده بلدرسون نته که بیوردی *(اوزی‌نڭ باشینی صاتسه
اوزی قل* قچان عاقل کشی بیرگای آکا پول)* یعنی بر بندلرنڭ بنده‌سی کنداوزینی
براگوگه صاتسه عقل ایه‌لری قچان آنچه بیروب آلسونلر زیرا که قل‌نڭ کند اوزنده
تصرفنی جائز دگلدر آنچلاین شیخ اولدقی کمسنه من مقامنی تابدم دیوب ایتمه‌کی جائز
دگلدر اگرچه ایتسه فنا بولغان دگلدر بلکه جنلر صاناشتوروب بورونداکی احمقدر
*(اگررو بیرسه هم بعضی مکاشف * ایشتماسدر آکاهیچ مرد عارف)* یعنی اگر یوز
بیرسه یعنی بعض وقتده کشوفات وتجلیات عجایب وغرایب نرسه‌لر کورنسه‌ده الله
تعالی‌نی حقیقت تانیغان وحقیقت پخته اولدقی من ایناتمسدر وایتورکه منم گناهم کورندی
غیر دگلدر دیه * (اگر کورگان بیلان اوزدین کیتبدر * بتوب سن دیب آنی شیطان
یتبدر) * یعنی اگر آنچلاین عجایب وغرایب کوردکی برله اوزندن کیتسه یعنی
تکبرلك ایله‌سه اوزینه اوزی مرتبه‌گه یتوب من دیب گمان ایله‌سه تحقیق اول کشینی شیطان
قولندن بنا کنه‌گان دیو اعتقاد ایله باشقه دگلدر یتب لفظی‌نڭ اولگیسی اولاشماق
ووصول اولماق معناسینه‌در صوڭغیسی ... یمك وقائد معناسینه‌در تأمل *(بوتوننی توش
بیلان توش قیلمه ای خام * بیان قیلماق بیلان قالغاننی شام)* یعنی بو اوّل امرده استخاره
توشی برله یاکه کمالات تابدقدنصکره اویقوکڭ یاکه مراقبه‌کده عجایب وغرایب نرسه‌لرنی
کورمك ایله آنی بیان ایلاب کون‌نڭ توش وقتیمه‌چه بیان ایلاب فروغ قالماغل ای پشمادکی
کمسنه اول توشکده ومراقبه‌ده کوردکی نرسه‌لرکنی بیان قیله قیله اخشام وقتینه‌قالورسن
طلب بازارنده کیچکه قالوب قماچلرڭ ارزان بولور ومطلوبکدن فوروغ قالورسن بلکه
دوشده کوردکی نرسه‌لرکنی بیان ایلامینچه آلدانماینچه همیشه طلبده اولنغل زیرا که اول
دوش‌نڭ بعضسی اضغاث احلامدر و مراقبه‌نڭ بعضسی کشفی معوننددر مگرکه اوّل امرده
مرشدکه بیان ایله‌مك جائز دیمش‌لر وآندن غیریگه بیان ایله‌مك بو یولده حرام *(اگر
کم اولسه کورمکدن مخافت* یتهر اخشام صبا بوتوشدن آفت)* یعنی اول توش کوردکی
کمسنه توشندن قورقماسه بوتوش‌نڭ فتنه‌سی طالڭ یاکه اخشام وقتنده بلنور یعنی اگر
ایزگو توش اولسه آکا آلدانوب اوزینی اوزی غرورلککه صالور اگر یاوز توش
اولسه نومید اولور بهرحال توشنی بیان ایلامك کرکمزدر * (اوزین آیغان کشی البته
درخام * ولایت تخنیغه باصقان ایماس کام)* یعنی اوزینی اوزی بن اهل کرامت من
ومرشد من دیو خلایقغه ایتدکی کمسنه البته چی‌در اول کمسنه ولایت مرتبه‌سینه یتوب
آنده مقصود تابقان کمسنه‌دگلدر همان برهرزه گوی واوزینی مرشد صانوب خلایقدن
مال آلمق هوسنده یورگوچی کذابدر *(اگرچه هر کیچه کوك بولسه طوفی* بورونغی‌دن
زیاده‌بولا خوفی)* یعنی اگر براگوهر کیچه‌یدی‌قات کوکلرنی طواف ایله‌ب عرش که بارسه‌ده

لكن الله تعالى دن قورقمانى بورونغى دن آرتوغراق اولسه كرك *(مباداغرهٔ توشسه كوكلگه * اوغره باشلاسه آفتلى بولغه)* يعنى آگسزدن كمسنه نك كوكلينه غرورلق توشار اول غرورلق آنى فتنه لى بولغه باشلر اول كمسنه فتنه لى بولغه كروب هلاك اولور تكبرلر گروهندن اولوب اوكنچده قالور *(بولور حالت لك اير البته خاموش * اگر بيتلسه مى هيچ قيلماغاى جوش)* يعنى اگر برا گونك حال علمندن بر آز نصيبى وار كمسنه سكوت ايلر حالندن خبرلر بيرمس نتاك كه خمرنك آچوماغى يتسه هيچ كوبكى آوازى بوقدر شونچلاين اهل حال نك قچان كمالات مقامينه ايرشسه هيچده من من ديو ايتكان خبرن ايشتماسلر *(كوتارمس اون ولايت ليك خرد مند * صدا چقماس اونى دين باغلاسه قند)* يعنى علم حالدن اولغان عقل ايه سى آوازى نى كوتارمز من شونداغ خليفه مونداغ ايشان من من ديماز كه شكر قامشينك ايچنه وقتى يتوب شكر قومى طولسه هرگز آندن آواز چقماز نه قدر تحريك ايله سه كده آنچلاين كمالات اهلندن مونداغ ديدكى سوز چقماز ديماكدر *(ديماس هر كمگه اسرار حقايق * اگر تابلسه كنج اخفاسى لايق)* يعنى حقيقت سرلرنى بلگوچى عقل ايه سى صاحب حال كمسنه گه بر عيبدن خزينه تابلسه آنى اول عقل ايه سى هيچ كشيگه ايتماس زيرا كه ايتور بولسه فتنه گه اوغرار شونچلاين براگو كمالاتكه يتوشسه هيچ كشيگه ايتماس درمن مونداغ مقامده ديو اوزينى اوزى بلدرمسدر *(كشى اوچقان بيلان سوى سموات * تورع قيلماين ايرمس كمالات)* يعنى براگو كوككه اوچوب يتوب يورسه ده آنك اوجماقى تقوى لق ايله اولمسه كمالات مقامينه يتكان ديه سمزلر بلكه بوقاريده مذكور اولغان استدراجدر يا معونتدر *(ولى اولدر چقارسه ماسوانى * هوادين در طلب قيلماق هوانى)* يعنى اول ولى نك تعريفى اولدر كوكلندن الله تعالى دن غيرينك محبتينى چقارسون نفس هواسينى ترك ايلاب الله تعالى نى استه سون زيرا كه ايكى سومك بر كوكلگه صغماز در نفس هواسى ايلان الله تعالى نى استه مك هواسى ايكسى ضدلردر ايكى ضد قانده جمع اولا مگر برنى ترك ايله سه ك اولور *(رنبى طبيعتى در رشتهٔ حب * ورع قيلماق كمالات تقرب)* يعنى پيغمبرلر طبيعتى در قللق ومحبت بيلى ايله موصوف اولماق وتقوى لق ايلماك كامل اهللرى نك يقين اقيدر اول سبب ايله الله تعالى به يقين اولورلر *(اگر قيلداك ايرور منهى وكر قيل * ورع اصحاب ايتورلر حذر قيل)* يعنى اگر شريعت بيورماغان قش قيل كبى الوغ بولسه ياكه قل وتوك كبى كچاك اولسه تقوى اهللرى ايتورلر اولاشدن صاقلانغل ديرلر حاصل كلام شريعت بيورماغان اتش كراك كچاك كراك الوغ اولسون هر ايكسى بيردر صاقلانمق كرك در *(اگرچه كوب ايرور جود سجودى * كورنماس ذره چه عارف وجودى)* يعنى حرامدن شبهه دن صاقلانماين توردقى كمسنه نك جومارداقى والله تعالى نى عارفلقى وسجده قيلماقى نه قدر كوب اولسه ده ذره قدرنچه كورنمز زيرا كه حرامدن صاقلانماغان كمسنه نك بارچه عبادتى هباء ايرور

*(اگرچه ظاهر و باطن دیسه درس * سقر آلدنه تورغاندك بولور ترس)* یعنی اگرچه اهل تقوی نك ظاهر و باطنی درس اولورسه‌ده یعنی خلایق آنك ظاهرندن و باطنندن فایده آلور اولسه‌لرده یعنی اول اوصاف ایله موصوف اولمش کمسنه نك قورقماغی تموغ آلدنده تورغان دیك قورقور یعنی تموغ آلدنده تورغان نیچك قورقار شویله بو مرشد اولدقی کمسنه الله تعالی دن آنداغ قورقار دیمکدر *(آنك دیك هادیغه قیلساك اطاعت* سعادتدر سعادتدر سعادت)* یعنی بو اوصاف ایله موصوف اولنمش کمسه‌لره بوین صونساك سکا ایزگو دولتدر دیمکدر *(کدائی کوچه‌ٔدرکاه بولساك *امیدر ملك دل نك شاهی بولساك)* یعنی آنچلاین کمسنه نك خدمتنده اورامده‌غی سائل وتلانجی‌لر کبی دایم آنداغ مرشد نك خدمتنده تورساك امیدر که شاید کوکل ملکی نك پادشاهی اولورسن یعنی کوکل تصرفاتینه قادر اولوب اهل صلاحدن اولوب اولیادن اولورسن دیمکدر کدائی لفظی بونده تلانچی معناسینه کلور لکن استعاره قیلندی مرید صادقلاره کوچهٔ دیدکی تصغیر کوی دربا لغت عثمانیه‌در لکن بونده استعاره قیلندی شیخ نك مجلسنده ملازمت ایله‌مك اوزربه *(کشی قیلسه خلاف حکم شرعی * آنی جنی دیگل یا مردصرعی)* یعنی بر کمسنه مرشدلك دعواسینی قیلسه اول کمسنه‌ده خلاف شرع اشلر کوب اولسه وآنده خارق عادتلر کورنسه‌ده تحقیق آنی سن جنی دیگل یا که صرع زحمتی ایله مبتلادر شونك اوچون بو حاللر آندن کورندی دیگل صرع صاد مهمل ایله بو یازحمتیدر اهل جنلرنی تسخیر ایده‌گان زماننه اولغان اولا جنلرنی تسخیر ایلب آنلر ایله معامله ایله‌به آنلر آنکا یاردم ونصرت بیره‌لر اما مطلق جنی دیگان تسخیر ایلامایین جنلر کاوب آنکا یاردم ونصرت بیرورلر اما صرعی آنك خلافی برله تأمل *(اکر صو اوستینه یورسه اوشال کس * دیگل جمدن بولور صو اوستیده خس)* یعنی اول شریعتکه خلاف اولدقی کمسنه صو اوستدن باللمای یورسه‌ده طانك عجایب ایله‌مه زیرا که صو اوستنه یورگوچی چوب چار کوبدر نته‌که آنلرده صواوستنه یورر‌لر باطمازلر بو کمسنه‌ده شونداغدر *(هواغه اوچسه کرمانند چیبن آنی هادی دیمه شیطان دیندر)* یعنی اول متشرع اولمیان کمسنه هواده اوچسه‌ده عجب دیگلدر جنلر حکمنده‌در آنی کوندرگوچی شیخ دیمه‌گل شیطان دینده اولوب استدراج اوجوندر تأمل *(کوران آرتق ایمسنر کورمگان کم * کم انمی بولسه عندالله اول اکرم)* یعنی اوزن اوزی اولوغ مرتبه‌ده کورگوچی الله تعالی قاشنده مرتبه‌سی آرتق اولماس وبلکه اوزن اوزی کیم کورگان کمسنه الله تعالی قاشنده کم بولماسدر بلکه الله تعالی قاشنده کم تقوی و پرهیز بولسه حرمتلی‌راك اولدر *(کرك تابع که متبوع مکمل * الوغ نیدن بولور پیدا اولوغ ظل)* یعنی ایه‌رکوچی کمسنه‌نك ایه‌رگان کمسنه‌سی کامل کیرك یعنی مریدلرنك مرشد اولدقی کمسنه‌سی کامل کیرك زیرا که بو نرسه‌نك تنی اولوغ بولورسه کوله‌گه‌سی هم اولوغ بولور حاصل کلام مرشدنك کمالاتی

تام اولسه همتی کوب اولور دیمکدر *(کرک کوب طالب ایچره برنگورای * بر وتماز مونچه یولدز بولماسه آی) * یعنی کوب اسنه گوچی یارانلر آراسنده بر ایزگوعقللی مرشد کیرك نتاکه کیچده یولدزلر جهاننی یاقتورنه آلماسلر آرالرنده آی بولماسه یعنی آنچلاین مریدلر آراسنده مرشد کامل اولماسه محبت الیهدن اولغان نورلر یاقتورماسدر *(علوهمت یکتلرگه کیرك پیر * گمان سز اوچماغای کوب بولسه هم تیر)* مرید یکتلر ینه بر مرشد کرکدر زیرا که مرشدسز کمالات تابمازلر نتا که صاداقنده اوقلر کوب اوسه ده جایا اولماین اوچمازلر شونك کبی نه قدر همت ایه‌سی یکتلر اولسه ده بر مرشد اولماین الله‌تعالی‌نی تانومازلر وعشقلق بابنده ثبوت اولمازلر * (اوشال جندیکه حرب آلانی آسر * اگر باسر یوریسه یاونی باصار)* یعنی بر آز عسکر یا که کوب عسکر صوغش قیلماق هوسنده یورسه‌لر آرالرنده باشچی وسر عسکری برله برگه یورسه‌لر یاونی باصوب غالب اولورلر شونچلاین مریدلر جماعتی شیطان عسکر ینه اوزلری غالب اولا آلماسلر مگر که بر مرشد کامل مکمل ایله غالب اولورلر باسر دیدکی لفظنك اوّلنگیسی فارسیدر باشچیلق و رئیسلك معناسینه‌در باسر مع سر معناسینه ایکنچیسی ترکیدر باصمقدن مشتقدر نته‌که آغاچ باصدی یعنی آغاچ غالب اولدی معناسی ظاهردر * (ساغلتور تلبه‌ی پیر ز بر دست * قوینك شوریسن دریا قیلور پست)* یعنی تردد وتفکرده اولغان مرید مضطرنی سلامت ایله قول اوستونلك ایه‌سی مرشد نتاکه اویورمه یلینك یوق اولدقی کبی دریا قاتنده (ساغلتور) دیدکی سلامت وصاغ ایلر معناسینه‌در تلبه دیدکی اضطراب معناسینه‌در قوین دیدکی اویورمه معناسینه‌در بارچه‌سی لغت ترکماندر حاصل کلام کامل مکمل شیخ‌نك صحبتی مضطرب اولغوچی مریدلرنك فکرینی یوق ایله‌ب افعال ثبوتلکینی کوکلینه اولتورتور بو بیتده استعاره بالکنایه واردر مجاز اهلینه خفی دگلدر *(آنگدیك هادی امرن قویمه زنهار * شیاطین شته‌لر آیرلسه‌ك ای یار)* یعنی آنداغ کوندرگوچی مرشدنك بیوردقینی قویمه صاقن آنك امرینه خلافلك ایله‌سك شیطان آیاقغه صوقماسون بلکه آنك امرنده مستدام اول ذره قدر خلافلق ایله‌مه زیرا که خلافلق ایله‌سه‌ك شیطان اخلاصکنی آلوب اهل صلاحه قبولیت ایکك قالماز وبونده هم استعارهٔ بالکنایه واردر شته شین‌نك فتحه‌سی وتانك تشدیدی ایله آیاقغه صوقوق معناسینه‌در عثمانیه وفارسیه وترکمانیه آراسنده مشترك لغتدر *(توشوب شاه ایلکینه بازی قچار باز * بولور زاغلرکه بازی اول سرافراز)* یعنی قچانکه بر قارچغه ایه‌سینك قولندن قاچسه اول قارچغه قاچدقدن صوکره ینه قارغالرغه باشچی اولور اوشانداق بر مرید مرشددن آیریلسه وآنك تربیه‌سندن قاچسه شیطانلرغه باش اولوب اهلجندن بولوب عاقبت کفر اورطه‌سنده قالور بونده هم استعارهٔ عنادیه مصرحه واردر شاه دیدکی لفظ بونده صاحب معناسینه‌در بازی قارچغه معناسنه‌در * (بو تعریفلرگه صادق بولسه پیرك * واکن بولمسه روشن

ضميرنك)* يعنى قاچان يوقاربده ايتلكان شرابطلرغه مرشدنك توغرى كلسه آندن صونك
مريداولدقى كمسنه‌نك كوكلى روشان اولماسه *(ايرور نقصان اوزكدن كورمه آندن *
بولور سعى البته پيرمن ديكاندن)* يعنى بو ايتكان شرابطلرغه موافق اولدقى شيخكه
محبتك اولماسه وخدمتنده نقصانلق اولسه بونلرنى بارچه‌سينى اوزكدن كوركل شيخدن
كورمه‌گل زيرا كه مرشد من ديكان كمسنه‌نك البته جهدى اولسه كرك *(پيرنك فرمانيدن
قيلمسه‌ك تخلف *تأسفدر تأسفدر تأسف)* يعنى مرشدنك بيوردقى اشلرينه خلاف ايتسه‌ك
اوكونچدر حاصل كلام مرشد امرينه اصلا خلاف اولمق لايق دگلدر كرك دنياوى وكرك
اخروى اولسون مادامكه شريعتكه خلاف اش كورماگونچه ديمشلركم شبلى حضرتى
بر مريد ايله حجغه كيتديلر بر آگاه يوللارى عمان ديكزينه طوش بولدى دينكزده
كيمه حاضر اولمادى بونلر عاجز قالديلر شبلى حضرتلرى نماز جايينى صو اوستينه
صالدى اولتوردى مريد هم اولتوروق تله‌دى شيخ ايدى يا مريد سنده بر شرطم واردر
آنى برينه كلتورسه‌نك اولتورغل يوقسه اوز بولكنى اوزنك توت ديدى مريد شرط نه‌در
ديدى شيخ ايدى سن يا شيخم ديبو ذكر ايله‌گل من يا الله ديبو ايتورمن اوزگه لفظنى
ايتمه‌گل ديدى چون بونلر نماز جايغه اولتورديلر ديكزنك بر آز مقدارينى بارديلر
بو مريدنك كوكلينه بو كلدى من نه اوچون الله‌نى ذكر ايلامس‌من ديدى شيخ ذكرنى
قويدى يا الله ديبو بر كره ديدى نماز جاى‌نك بو مريد اولتورغان طرفى صوغه غرق اولا
باشلادى شيخ ايتدى تيز آيغل يا شيخم ديبو بكا حلاقلق ايلاسه‌نك الله‌رضاقينى تابماس‌سن

(سالك رضا مقامن استه‌مك بياني)

ديبوب مريدينه‌تعليم ايله‌دى (سالك رضامقامن استه‌مك بيانى) *(كيل اى‌ساقى ايكاولان
ايلالك شرب* اوشال شربيكه خلق آندن تابار قرب)* يعنى اى صوغارغوچى كمسنه
بو محبت شرابينى بكى‌مز بركه احالك اول شونچلاين شربتدركه بارچه خلايق آندن
الله‌تعالى صارى يقين‌لق‌تابارلر آگاه‌اوافل‌بو شراب‌ديماكى تصورى‌شى‌دگلدر معنوى
وذوقيدر *(شرابى بركدر آندن بولور صحو* قيلور بر مدعادن اوزگه‌نى محو)* يعنى
اول محبت شرابى آنچلاين شرابدركه الله تعالى ايله قل‌نك آراسى بركاور وآندن صونك
ايسرك بولور ايسرك بولسه نكرى‌تعالى يادندن‌غيريسى بارچه‌سى بوغالور صحوصاد
مهمله ايله ايسركلكدن آينومق معناسينه كاور «بركدر» بركلور معناسينه‌در *(اگر
ففغور چيندر قيصر روم * محبت اهلى‌نك آلدنده معدوم)* يعنى چين پادشاهى ففغوردر
وروم پادشاهى قيصردر بونلرنك ملكارى ودولتلرى اهل عشق آلدنده بارچه‌سى
يوق‌كبيدر وآنك‌ماللرينه وزينتلرينه‌اهل‌عشقلر التفات‌ايله‌مزلر چين‌خلقى‌نك شاهينى
ففغور ديرلر وروم خلقى‌نك‌شاهينى قيصر ديرلر ايران‌وتوران خلقى شاهينى صلفان
ديرلر هند خلقى‌نك شاهينه راى ديرلر تاتار خلقى‌نك شاهينه خان ديرلر روسيه خلقينك

شاهینی ایمپیراطور دیرلر فی الجمله اهل عشق قاشنده بونلر بارجه‌سی بوقدر بونلرغه مبتلا بی اولماز نتاك كه بیوردی * (محبت جامیدن تابسه كشی بهر * نه قیلسون مال ملك ما وراء النهر) * برآ گو محبت آیاقندن فایده آلسه آندن جرعه اچسه آنك نه‌كاری اولسونكه مال وملكت ایله اگرچه ما وراء النهرنك ملكی بارچه‌سی آنك بولسون آنك التفاتی اولماز بلكه همان كندی‌معشوقی هوسنده اولور نتاك ابراهیم بلخ ملكنی قویدقی كبی بو هم آنچلاین ما وراء النهر ملكینی قویار دیمكدر ما وراء النهرنك معناسی یلغه آرتی دیمكدر اما اصطلاحده بر ولایت‌نك اسمیدر بخارا و خوارزم بونلرنی ماوراءالنهر دیرلر *(كوكل ملكی كه بر عالی صفتدر * محبت كنج باغ معرفتدر)* یعنی كوكلنك دولتی وملكی بر بوقاری صفتدر آنی وصف ایلمك‌ممكن اولماز زیرا كه‌اول كوكل محبت باقجه‌سی‌نك وخزینه‌سی‌نك منبعی‌در وبیت‌الله‌در آنی قاچان بیان ایلمك ممكن اولا نتاك كه‌بیوردی *(رضاء حضرت معبود اوشانده * جمیع استه‌گان مقصودلر آنده)* زیرا كه اول كوكلده حق تعالی‌نك رضالقی آنده‌در وجمیع تله‌دكی تله‌كارمز اول كوكل اونده‌در زیرا كه حق تعالی حضرتلری صورت ظاهرگه قارامسدر بلكه نیتلر ینه قارار * (آنكدك ملكنك سلطانی بولسه‌ك * نه حاجت بر یوزی‌نك شاهی بولسه‌ك)* یعنی آنك كبی كوكل ملكینك پادشاهی بولسه‌ك سیكا حاجت دگلدر یر یوزی‌نك پادشاهی اولمق زیرا كه دنیا پادشاهلغی فانی‌در وآخرت پادشاهلغی باقیدر * (اگر خردلچه بولسه مهر اغیار * بولور باطن كوزی محجوب اسرار)* یعنی اگر بر اهل دل‌نك كوكلنده خردل اورلقی قدر غیرلیك اولسه‌ده حاصل كلام الله تعالی‌دن غیری بر نرسه‌نك محبتی خردل اورلغی قدری كوكلنده اولسه البته اول كمسنه‌نك كوكل كوزی الله تعالی‌نك سرلرندن پرده‌لو اولور حقیقت‌محبت الله‌دن بولمادی نتاك كه مثالنی بیوردی *(نیچاك كم ذرهٔ خس توشسه كوزگه * قیلور البته كورمكلكنی اوزگه)* یعنی نتاك كه بر ذره قدری نرسه كوزگه‌توشسه البته‌كوزنك كورمكلكینی‌اوزگارتور یعنی كوزنك كورمه كی اوّلكی كبی اولماز شونك كبی بر اهل محبتنك كوكلینه الله‌تعالی‌دن غیری‌نرسه‌نك محبتی‌توشسه البته الله تعالی‌نك سومه كی‌اوزگارر زیرا كه الله تعالی كونجیلرنك كونچیراگی‌در فی الجمله اهل الله‌نك كوكلنده ذره مقداری غیری‌نك‌محبتی اولمایه ایرته‌وكیچه حق رضالقینی طلب ایله (بیت)*(آدمی اولدركه آكا عشق اولا * یاون اول درگاهه ایلنه عشق اولا * عشق قلاوز اولمینچه ای فتا * كمسه بولون دوغری ایلتماز حضرته * عشقیله طوتدی تمو عالم وجود * عشق ایله‌در بو قیام بو سجود * هر كم اول‌عشقه ایردی منزلین * اوكور یسردر ابرانلر محفلین * باغلاماسون بولكنی بو آب‌خاك * اصلیكا باق اصلیكا ای جان پاك * كیتما ینچه آرادن بوماومن * جان كوزی كورمز حقی ای جان من * دوت قلاغك ایمدی عشق احوالینه * سن دخی كرگل بو عشقك یوایغه)*(سالك قضاغه‌راضی بولق و بلاغه‌صبرقلمق بیانی)

(سالك قضاغه راضی بولوغی و بلاغه صبر قیلماقی بیانی)

*(کیل ای ساقی محبت جامیدن می * خریدار ایلکینه بیرگل پیاپی)* یعنی کیل ای صوغارغوچی محبت شرابینی بزلره اچرگل ساقندن مرادایندی عز وجل اوز یدر یعنی بزلرگه محبت جام آیاقندن اچرگل (ودخی آلغوچینك قولینه مراد بر مرشدنك قولینه تاپشرغل خریداردن مراد مرشد کامل‌در *(خریدار اول ایرور جزنیت فرد * کوکل کونلا کینه یوقتورماغای کرد)* یعنی خریدار دیدکمز اولدرکه مجرد نیتی خدانك اوزنه‌در غیر یه‌ دگل‌در ودخی کوکل کولما کینه توزان یوقتورماسدر یعنی کبر وحسد وکینه‌دن کوکلی غایت صاف اولان مرشیدی خریدار دیرلر * (قیی حالتده بولسه ایرنه وکیچ * خلاف حکم محبوب ایتمگای هیچ)* یعنی اهل سلوك اولدقی کمسنه هر قایو حال‌لرنه کیرك صرخاو کیرك صحت کیرك فرخ کیرك تاراق حاللرنده ایرته وکیچ‌لرنده معشوقی حکمینه هیچ خلافلق ایله‌مس بلکه تون کون الله تعالی رضالقینی طلب ایدر آیرق دگلدر * (بو یول‌نك بارچه سین طی قیلغان ایرلر * رضا بیرمك مقام اعلاسی دیرلر)* یعنی بو طریقت یولینی یوردکی کمسنه‌لر ایتورلر حق تعالی‌نك بلاسینه وقضاسینه رضا اولمق کل مقام اولیانك یوقار وغی مرتبه‌سی دیرلر حاصل کلام حق تعالی‌نك بیرگان نعمت‌لرینه شکر ایله‌مك و بلالرینه صبر ایله‌مك بو ایکی صفت اولیالرنك الوغلرینك مقامیدر *(اگر باشنده یورسه آسیاسك * رضا جوینده هرگز بولماغای نك)* یعنی برا گونك باشنده تگرمن طاشی یورسه یعنی تگرمن طاشی کبی الوغ بلالر آستنده قالسه الله تعالی‌نك رضالقینی استیه‌ن کمسنه هر گیز اول قدر بلالرغه طار کوکلی بولماس بلکه الله تعالی رضالقینی استه‌ر دیمکدر *(اگر هر کونده اچسه زهر آیاغن * سیوکلوك بنده‌سی چتماس قاباغن)* یعنی صبر اهلی هر کونده زهر جام آیاقینی اچسه یعنی هر کونده ننلرینه تورلوك زحمت‌لر بولسه الله تعالی‌نی سوگوچی کمسنه جزع وفزغ ایله‌ب قاباغن چتماس یعنی بوزینی بوزوب حق تعالی حضرتلرینه عتاب ایله‌مز بلکه رضالق طلبنده بولور نتاککه بیوردی *(کشی کم راضی‌لق تامنده بولسه * قیلور شکر اژدها گامنده بولسه)* یعنی بر کشی الله تعالی‌نك رضالقینی استه‌مك ذوقنده بولسه اول کشی اگرچه آژدها آغزنده بولسه‌ده الله تعالی‌یه شکر ایله‌ب همیشه رضالقنی استه‌ر دیمکدر «تامنده» لفظی بونده ذوق وعشقلق معناسینه‌در سمرقند خلقینك لغتیدر گامنده دیدکی کاف فارسیه ایله آغز معناسینه‌در فارسیدر * (رضا ایوانیده تابقان کشی جا * دیمس واباب آفت بولسه هم وا)* یعنی براگو رضالق سراینده اورن طابسه یعنی براگو الله تعالی‌نك رضالق مقامنده اولوب آنك اوزرینه بلا ایشکلری آچلسه «وا» دیو آوازینی کوته‌روب جزع وفزع ایله‌مز بلکه همیشه رضالق طلبنده اولور «وا» دیدکی لفظ اوّلگیسی حزندر حسرت زماننده وا دیو چاغررلر وایکنچی‌سی آچمق معناسینه‌در لغت قاشغردر * (اگر مغز دلك آیرلسه یا پوست * یغنی بغ اگر چین قل سن ای دوست)* یعنی اگر سن بو بلا وقضاکورمکدن

کوڭل مایك اروب آیرلسه یا که تیرك و جلدك تنگدن آیرلسه صبر ایل ب یغلامقلقنگی قویغل سن اگرچن الله تعالی‌نڭ سودکی قلی اولسه‌ڭ یعنی دیدکی لفظ یغلامق و یکاو گریستن معناسینه‌در (ویغ) دیدکی لفظ قویغل معناسینه‌در هر ایکسی لغت ترکمان‌در *(سونرغم توشسه هم آزاده ایرگه * اوچار اوت کلسه خسدن‌خالی یرگه)* یعنی بلا و قضا ازاد ایرگه توشسه آندن مراد صبر اهلیگه بلا کلسه سونه‌ر یعنی یوق اولور نتاکه یانار اوت اوچوب بر یرگه توشسه اول یرده چوب چار اولماسه اول اوت سونه‌ر شونڭ کبی اخلاصلی صبر بنده‌گه بلا کلسه صبر ایته‌ر گویا که هیچ بلا کلمادکی کمسنه کبی تورور آزاده ایرکه دیدکی لفظ لغت معناسندن آاوب صبر معناسینه قویلدی (سمع الله لمن حمده) قیلندن اولدی اوچار دیدکی لفظ سونمك معناسینه‌در ترکی‌در خس دیدکی چوب چار معناسینه‌در *(خدا امریگه عاقل‌غم یماسدر * دیمس گردون قیلور گردون ایماسدر)* یعنی خدای‌نڭ بیردکی بلالرینه وقضالرینه عقل ایه‌سی کمسنه قایغو ییمه‌سدر و دعوی ایتمه‌سدر بو قدر بلا وقضاء آسمان بنی زبون ایله‌دی دیمس‌در بلکه همیشه صبراق بابنده ثبوتلك اولور گردون دیدکی لفظنڭ اوّلگی کوك وآسمان معناسینه‌در وایکنچیسی زبون معناسینه‌در بلاوقضای آسمانه اضافه قیلماقی اسناد مجازی دیرلر تأمل *(خدا حکمیگه هر کم بولسه ممنون * کوتارمش اون اگر باشن قیلور اون)* یعنی براگو الله‌تعالی‌نڭ حکملرینه بوین صونسه وتسلیم اولسه اول کشیگه بلا کیلوب باشینی یاروب اون پاره ایله‌سه‌ده آواز ینی کوته‌روب جزع وفزع ایله‌مسدر همیشه‌صبرلق بابنده ثابت اولور اون لفظی‌نڭ اوّلگیسی آواز معناسینه‌در ایکنچیسی عددلردن بر عدد عشره معناسینه‌در *(بوتاغغه سورسه‌لر تاشلاب بوتاغدن * ثنادن اوزگه چقماس عقلی صاغدن)* یعنی بر صبر اهلیغه عذاب ایله‌ب آغاچنڭ بر بوطاغندن ایکنجی بوطاغینه تاشلاب عذاب ایله‌سه‌لرده سلامت عقل ایه‌سندن حق تعالی‌نڭ ذکرندن وثناسندن غیری نرسه کلمزدر * (اگر قن در وگر منك قیلسه‌لر قین * قچان توشکای چین ایرنڭ کوڭلینه چین)* یعنی براگو قلدر اول قلنی براگو مڭ کره قیناسه‌لر واورسه‌لر اول قل حقیقت الله تعالی‌نڭ قلی اولوب وصبر اهلندن اولسه آنڭ کوڭلینه صبر ایله‌میوب قاچان جیروق توشار یعنی توشماز بلکه هر دائم الله‌تعالی حضرتندن زیاده ایله گل دیو دعا وتضرع ایله‌ر «قن» لفظی‌نڭ اوّلگیسی عبدمعناسینه‌در عربی‌در ایکنچیسی قینامق وصوقمق معناسینه‌در ترکیدر چین لفظی‌نڭ اوّلگیسی توغری ایر ومستقیم واخلاص وصبر معناسینه‌در ترکیدر وایکنجیسی جیرق وعقد الوجه معناسینه‌در فارسیه‌در * (قبی حالت بیلان جان بواسه تنده * بولور شاکر همیشه راضی بنده)* یعنی صبر اهلینڭ جانی‌تننده نه تورلوك حالده اولسه‌ده صبر ایله‌سه کیرك ودخی الله تعالی‌نڭ بیردکی نعمتلرینه شکر قیلغوچی اولسه کرك * (الوغ یولدن آداشقان نیچه بی عقل * قیلور ایرلردن اولیاالغانچیلر نقل)* یعنی بر آز بولدن

چقوب آداشقان عقل‌سزلر اولیالردن کوردك دیو کوچررلر یعنی ایتورلر اول اولیالر
موندا غ اشنی قیلدی حال بوکه اول اش شریعتکه خلافدر بزارده آکا متابعت ایلەب
اشلەمز دیرلر بونلر بارچەسی یالغانچیلردر زیراکه حقیقت اولیا اولدقی کمسنه شریعتکه
خلاف اشنی اشلەمزدر نتاکه بیوردی *(کشی کم عاشق دیدار حقدر * محبت اهلی
برله هم سبقدر) * یعنی براگو حق تعالی‌نك ذاتینه عشق اولغوچی اولسه الله تعالی‌نی
سوگوچیلر برله سبقداش اولسه * (نه حاجت اوزگاچه طاعتلر آیدن * بولور یوزی
قارا موندا غ دیگاندن) * یعنی اول عاشق اولغوچی کمسه یه نه حاجت اولاکه کند
اوزینه استقلاله طاعت وعبادت شریعتدن خارج بلکه طاعتی بولسه شریعتکه موافق
اولمق کیرك اگر براگو ایتسه اولیالرنك شریعتده کاری یوق وبزلرنك کوزمزگه
شریعتکه خلاف کوریندر باطینی حقدر دیسه قیامت کون یوزی قارا اولوب ملاحده
مذهبندن اولور وکافر اولور نتاکه بیوردی * (بیورغانینه هر کم بولسه منکر *
گمان یوقدر بو ور الینه کافر) * یعنی براگو الله تعالی‌نك بیورغان اشلرینه انکار
ایلەسه شبهه یوقدر کافرلکینه حاصل کلام براگو ایتسه اولیالر شریعتکه خلاف اشنی
اشلەسه‌ده باطینی حق دیو بو ایتکان کمسەنه کافردر سیگا مشکل اولمه سون خضر ایله
موسی علیه السلام قصه‌سی زیراکه خضر موسی علیه السلامغه شریعتکه خلاف اش
کورکازدی وحالانکه خضر اشینك باطینی حق‌ایدی جواب اولدر اول ایکاوی پیغمبر ایدی
فعل نبوت ایله فعل کرامت‌نك آراسی بعد المشرقیندر زیراکه موسی‌علیه‌السلام صاحب
کتاب ایردی خضر علیه السلام صاحب لدن ایردی نتاکه قوله تعالی (وآتیناه من لدنا
علما) صاحب کتاب ایله صاحب لدن فعلی برابر دگلدر اگر دیسه‌لر بزلك امتکادن
علمی بیرلمك ممنوع میدر جواب اولدر ممنوعدر مگر الهام ربانی اولور الهام بیله لدن
آراسی دخی برابر دگلدر اگر دیسه‌لر کرامت اولیا حقدر دگلمی زیراکه ولی‌لرده
خوارق عادت چوقدر جواب اولدر ولی حقدر خوارق عادت اشلر خلاف شرع اولمایه
نتەك براگونك کوزینه بر کمسنه آناسیمی‌جماع قیلدقینی کورساتسه تحقیق اول ولی
دگلدر بلکه اول کورگەزوچی کمسنه کافردر اول خوارق استدراجدر (سؤال اگر
دیسه‌لر احیاء اموات اولمکلری‌شرعگه خلاف دگلمی جواب دگلدر زیراکه موافق
شرعدر اول هنرنی کوستەروچی حضرت عیسی‌علیه‌السلام ایدی‌آندن میراث اولوب
اولیالره قالدی (سؤال اگر دیسه‌لر دجال لعین‌نك احیاء موتی ایلەمکی واردر جواب
اولدر کم آنك احیا ایلدکی حقیقی دگلدر مجازی وصوریدر وعلم سحر ایلامشدر الله
تعالی استدراج ایچون بیرمشدر استدراج معجزه وکرامتگه برابر دگلدر بو بحث‌لرنك
تحقیقی مرصاد العباد‌ده مذکوردر آنده باقث * (اوشال خلقی که کوب بی عقل ایمشلر *
عداوت دوشمانی عاشق دیمشلر) * یعنی شوندالاین خلق که ایتورلر اولیالر ومشایخلر

بزارنڭ کوزگه خلاف شریعت کورساتسه‌لرده باطنی حقدر دیرلر قصدا مریدلارنی تجربه ایچون ایدر دیرلر موندآغ اعتقاد قیلدقی کمسنه بارچه‌سی عقلسزلردر بلکه خدای تعالی‌نڭ دوشمانینی عشق اهلی صانوب اولیا صانورلر زیرا که اوقات خمسه‌نی قویه‌ق وغیبت سوزله‌مك بارچه‌سی خدای تعالی‌گه دوشمانلق فعلیدر * (دل جان بوله بولغان عاشق زار * خلاف حکمی قیلماس ذرهٔ کار)* یعنی براگو کوڭل وجان بوله الله تعالی حضرتینه عاشق بولسه اول عاشق اولدقی کمسنه خدای تعالی‌نڭ حکملرینه و بیوردقی اشلرینه ذره قدرنچه خلافلق ایله‌مز بلکه رضالق بابنده اولور * (بیورغان اشلرینه شاد وغمده * قبلور بردك فراغتده المده)* یعنی اول حقیقت عاشق اولغوچی بنده الله تعالی‌نڭ بیوردقی اشلرینی هیچ بر قویماز کیرك شادلقده وکیرك قایغولی وقتلرنده وکیرك سرخاو وقتلرنده الله تعالی نی بیوردیسه آنی خلاف ایله‌میوب توتار * (اگر تولدرسه‌لر یوزنڭ یوزینی * قزیل تلله بیلان صالماس کوزینی)* یعنی بر یوزینی مثلا قزیل آلتون تنکه برلان تولتورسه‌لر اول الله تعالی‌گه عاشق بنده‌لر کوزنی صالوب اول تنکه‌یه اعتبار ایله‌مزلر وآنکا کوڭل و محبت ایله‌مزلر بلکه‌همان حق تعالی حضرتی‌نڭ رضالقینی علمده اولورلر «تل» دیدکی دینار معناسینه فارسیدر آغراقی یدی مثقال قدری اولا تامل *(بلا ارغی قادالسه اورماغای آه * قلچ باشیغه کیلسه بوزماغای راه)* یعنی اول الله تعالی‌یه عاشق اولغوچی کمسنه‌گه بلا اوقلاری کلوب تنینه قادالسه آه دیو چاغرماز اگر براگو کوچلاب باشیه قلچ قویوب تورسه‌ده شریعت یوابنی بوزماز بلکه‌همیشه شریعت یوابینی برك توتار (ایمشلرکم بو حال اهل عشقلرنڭ حالی‌در واما اهل شرع لرده براگو براگونی اکراه ایله‌ب کفرلکگه دعوت ایله‌سه بو کوچلانیش کمسنه کفرلك فعل[illegible] وبا کفر کامه‌لرینی اشله‌سه ویا سوزلاسه کوڭلی راستلق اوزره تورسه همان مؤمن موحددر *(کشی کم قیلسه عاشقلقنی لافن * قیلورمی هیچ معشوقی خلافن)* یعنی بر کمسنه الله تعالی حضرتینه عاشق‌من دیو دعوی قیلسه اول دعوی قیلدقی کمسنه الله تعالی‌نڭ امرینه خلافلق ایله‌مز بلکه تون کون حق تعالی‌نڭ رضا[لقی]نی طلب ایدر دیمکدر وفات اولدیکه بزم زمانه شیخ‌لرده عشقلق دعواسینی قیلمق اگر دعوی قیلسه‌لر دایم خدای تعالی‌نڭ بیوردقی امرلرینه خلافلق ایلمیه‌لر ایدی (حکایت) *(مسلمانی بیوز چوب اوردی بر دون * اوشال آزاده دین هیچ چقمادی اون)* یعنی بر مسلمان کمسنه‌نی بیر زبون درانی بدبخت یوزینه آغاچ برله اوردی باکه آنی یوز مرتبه اوردی یوز قطمده استعدام باردر اوشبو مسلمان کمسنه‌دن هیچ بر آواز چیقمادی آچیه‌لانوب آواز کوتارمه‌دی بلکه صبر وتحمله اولدی (ایمشلرکم مسلمادن مراد یعقوب چرخی ایردی اورو حیسی لاوی هنادی دیگان بر قرا قل ایردی* (دیدی بر نالری قوب حاکمه زار * بو ایدی حاکمم حاضردر ای یار)* یعنی بو ایکی‌نڭ ماجراسیعد باقوب تورغوچی بر کمسنه وار

ایدی اول ایدی ای مسلمان سنی اول زبون ناحق اورنده آغاچ ایله اوردی وارغل
قاضیلرغه واروب عرض حال سویله‌گل دیدی محکمه‌گه آلدروب اوچکنی آغل دیدی
بو مسلمان جواب ویروب ایدی ای ناظر وحاضر کمسنه بنم حاکمم الله تعالیدر وهر
شینی بلمکده حاضردر ول بنم مظلوم ایدکمنی بلهدر بس نه ایچون حاکملره واروب
عرض حال ایده‌یم زیرا که منم تنم وجانم بارچه‌سی الله تعالینک ملکیدر اوز ملکینه
اوزینک اختیاری واردر نته‌که بیوردی *(تن وجان جمله املاک ربدر * مقاصد ایستمک
بزدین عجب‌در)* یعنی اول صوغلمش کمسنه ایدی بنم تنم وجانم بارچه‌سی الله‌تعالینک
ملکیدر بس آنداغ اولسه بزرگه مقصودلر ایستمک وداد آلمق عجبدر یعنی داد
آلمق بزلرگه خطادر زیرا که تن وجان بزم ملکمز اولمادی ایچون اگر داد کیرک
اولسه حاکم پادشاه اوزی آلور دیمکدر (ایمشلرکم لاوی هندی بو سوزنی ایشتوب
زار زار یغلاب ملایعقوب چرخینک آیاغینه توشوب ضلاق استدی یعقوب چرخی اول
هندی‌گه دنیا وآخرت مقصودی برله دعا قیلدی حق تعالی حضرتی قبول ایلاب اول خواجه
بهاءالدین اولیاءالله خلیفه‌لرندن اولدی (ایمشلر ملایعقوب چرخی خواجه بهاءالدیننک
مریدلرندن تربیه تابدی اویله وقتنده داخل اولوب ایکندی‌گه دیگن ولایت الکبری
مقامن تابدی دیمشلر) (سالک هوا وهوسدن کیچوب قورقوغی کوب بولغای)* (کیل ای
کوکل جهان سوداسیدن کیچ * قدم بیم کشوریغه اورماغین هیچ)* یعنی ای کوکل جهان
سوداسیدن وذوقلرندن اونتکل وآفاتکنی قایغو وحسرت دنیا ایچون اورماغل یعنی دنیا
قایغوسی ایچون قایغورمه آخرت ملکیدن قورقوغ قالماغل بلکه تیز زمان قیلدقی ایشلریکه
توبه واستغفار ایله‌گل نته‌که بیوردی *(بسدک تاماسدن ایلکاری نفسدن * هوا ترک
قیلماغل کیچکل هوسدن)* یعنی تنک جانکدن آیرلماسدن بورون نفس آرزولرینی کوب
قیلماغل تیز زمان نفس آرزولرکدن کیچکل توبه ایله‌گل زیرا که توبه قپوسی اولمه‌ینچه
باغلو اولماز نته‌که بیوردی *(در توبه آچقده ایسته مقصد * اش اوکان صونک پشیمانلق
نیعک بود)* یعنی توبه قپوغی آچقده مقصودلرکی استه‌گل گناهلریکه توبه واستغفار
ایله‌گل زیرا که توبه قپوغی باغلانغاندن صوکره اوکنوب توبه ایلمککده فایده اولماز
بلکه ایلمه‌سدن ول بیکر ایمشلرکم توبه ایلمه‌سدن بورون اوچ یل الک قبول بولور
(وبعضیلر ایمشلرکم اولمه‌سدن بورون اوچ آی الک اولسه قبول اولور (وبعضیلر
ایمشلر اوچ جمعه الک اولسه (وبعضیلر ایمشلرکه اوچ کون الک اولسه (وبعضیلر
ایمشلرکم جان بوغازغه کلماسدن بورون اوچ ساعت الک اولسه لکن یکت ایکی وقت الک
وقتنده توبه ایلمک تمرتبه آرتقدر قاریلق زماننده نته‌که بیوردی *(ایکیل تیز رانک
خدانک طاعتیگه * کین قویمه بودمنی ساعتیگه)* یعنی تیز زمان توبه ایله‌ب خدانک
طاعتیکه ایکدنوچی اول کیچکورگه قویماغل بر صولوبی بر ساعتکه حاصل کلام

(سالک هوا وهوسدن کیچوب قورقوغی کوب بولغای)

نیز زمان توبه ایلهگل قاریلق زمانگنی صاقلاب تورماغل یکتلکده توبه ایلهگل کین
دیدکی تأخیر معناسینهدر لغتقاشقردر * (یکتلکده عجب خوش خوفزاری * یاغیلق
کیلسه خوب یرنك بیاری) * یعنی یکتلکده توبهایلهمك اللهتعالیدن قورقوب یغلامق
عجلرنك عجبیدر زیرا که اللهتعالیدن قورقوب توبهقیلغوچی یکتلریگه عجبلهنسه
کیرك زیرا که یکتلکده اولغان توبه تأثیر ایدر جمیع افعالاری واقواللری مستقیم
اولور وآز قیلدقی عملی کوب اولوب وآز عمری اوزون عمرلی کمسنه کبی فایدهلی
اولور نتاك که یاز کونلرنده یاغمور کوب یاوسه اول یل آشلق اولور و برکات کوب
اولور نتاك که بیوردی * (کوز بدن باش اگر قورقوب توکار یاش * در رحمت بولور
هر یاشیچه جاش) * یعنی اگر یکت کمسنه الله تعالیدن قورقوب کوز یاشینی توکسه
آندن مراد قورقوب یغلاسه الله تعالی اول یکتنك چققان کوز باشینك هر قطرهسینی
رحمت انجوسی ایلهب وثوابینی کوب ایلهر یاش ام یلك اه لگیسی یکتمعناسیهدر
وایکنچیسی دموع کوز یاشی معناسینهدر هر اکیسی ترکیدر جاش دیدکی جیم فارسیه
ایله کوب معناسینهدر فارسیهدر * (مبادا قیلماسدن بور نراغ * اجل کیلسه کیتارسن
توبهسز داغ) * یعنی آکسزدن طول املده اولوب توبه قیلماسدن بوروn اجل کلسه
توبهسز اوکونچ ایله کیدارسن داغ دیدکی لفظ وکونچ معناسیهدر مجازا * (اولمنی
دائما یانکده بلگل * آنك ایلکین کر یمانکده بلگل) * یعنی سین اولمنی داماغل زیرا که
اولمنی هر وقتلرده قانکده بلکل اولمنك قولینی قاکده یاوشقان دیوب بلگل ی
الحمه هر وقتده اولمنی اوزکنین بیل دمهگل * (اولمنك ساقی سن بیشانهده بل *
انکنی دائما پیمانهده بل) * یعنی اولم شرابین صونغوچی ... ... عزرائیل علیه
السلامنی ماکلای توغو وسمدهبل یعنی یور یکده قارشو تورور ... اولم شربتنی صونارسن
دمی دائم اول شربتنی جرغه اچمدکن بلگل * (کونارو بدر فیح بزکه صاالورغه * کشی
بلماس قویاری دم آلورغه) * یعنی اجل بر جلاد کبی قلچی کوتارو ب بزلرنك بوینمزغه
صالورغه حاضرلهنوب تورادر آدمیلر آنی بلمهزلر قاچانکه اجل وقتی یتدی ایرسه اول قلج
برله اوردقدنصکره صولو آلورغه اختیارمز قالمزدر * (اجل تارتوب ترو بدر یای بلهن
اوق * یاشنور بر قاچار درمانمز یوق) * یعنی اجل صیاد کبی جیه ایلهن اوقنی تمام
کوز یگه قویوب تولتوروب آتماغه قصد ایلهدکی کمسه کبیدر بس بزلرنك یاشنور
وقاچارغه یرمز یوقدر اندانغ ایلسه توبه ایلهب حاضرلنمك کرکدر * (بلورسن یوق بو
دنیانك بقاسی * قدم قویغان یرکدر یار یاقاسی) * یعنی نهابچون توبه ایلهمزسن زیرا که
حقیقت بلورسن بو دنیانك بقاسی یوقدر یعنی بو دنیانك مثالی آنداغدر ... تورقی
دنیانك بر دیکزنك یار یاقاسی کبیدر نتاك یار یاقاسنده توردیق کمسهنك تورمقی
اوزاق دگلدر آخری بر یمرلوب دیکز اچینه توشهر آنچلاین سنده نه قدر تورسهکده

قانی اولوب قبر اچینه کیرسن *(تعجب موندن اوتماس یار لبنده * بنی آدم هنوز اوز
مطلبنده)* یعنی عجبدر بو آدم اوغلانلری اولمدن قورقماسلر آنداغ اولسه توبه
ایلمیوب هنوز نفسلری هواسنده یوروراروا وزلرینك نفس مطلوبلرینی استه‌رلر
محض کوکل‌لری اولمه‌کندلیدر *(قدم دریا یوزنده روی خس‌ده * هنوز اولاد آدم ملك
هوسده)* یعنی دنیاده توبه ایلمیوب توردقی کمسنه‌لرنك مثالی آنداغدر آیاقلرینی
دریا اوستینه قویوب ز بون نرسه‌ارنی فکر ایلب تورمقی کبیدر یعنی دریا همیشه آقار
بو کمسنه‌لر بوق فکرلرنی همیشه ایلر هیچ بر فائده حاصل اولماز آنجلاین آدم اوغلانلری
همیشه نفس آرزولرینی سوروب طول امله اولوب آخرته هیچ بر فائده‌سز کیتەر
دیمکدر *(سحر بولسه ندا ایلر فرشته * ایشت ای آدمی غفلت سرشته)* یعنی ایمشلر
که هر توند سحر وقتنده دورتنچی قات کوك اوستنده فرشته چاغرور اول فرشته‌نك
آدا یعنی غفلت بیننده اولغان آدم بوله پری ایشتمه‌زلر وغیری حیوانلر ایشتسه‌لر
دیمکدر ایمشلر اول فرشته‌نك صورتی اتچ صورتی کبی در قنادینی قاتینه صوغوب
چاغرور (ایمشلر اول فرشته‌نك اسمی طرنیائیل در دیرلر و دنیا یوزنده‌گی نه‌قدر اتچلر
واردر آنلر آوازینی ایشتوب چاغرورلر ایمشلر هم اول فرشته‌نك آوازینی ایشتوب
چاغرورلر دیمکدر *(سنی خلق ایله‌گان سلطان غالب * همیشه بنده‌سیدین توبه طالب)*
یعنی اول فرشته‌نك ایتدکی بودر ای آدم اوغلانلری سزلرنی یارانقوجی غالب اولغوچی
پادشاه دائم الاوقات بنده‌لریدین توبه‌که کلماکلرینی تلر و آنلرنك سحر وقتنده زاری
قیلمقلرینی سور *(ایکام‌نك معفرت دریاسی در جوش * عجبدر بنده‌سیدن غفلت
آغوش)* یعنی اول فرشته اینور که خدایم‌نك رحمت دیکزی قاینا تورور بو رحمت
دیکزندین بر جرعه اچکز دیور عجب نه اولا که بنده‌لری غافل‌لك ایله غفلتده‌لردر
*(ایکادن اطی رحمت بابن آچمق * عجبدر بلاسیدن مورچه قاچمق)* یعنی الله
تعالی دائم رحمت اشگینی آچمق ینه‌لار اوزرینه عجبدرکه بنده‌لری اول رحمت ایشکیدن
قاچوب عذاب ایشکینی استرلر *(بانورسن تانکی امدی اویانغل * دل جانك بیله
حصرتکه یانغل)* یعنی اول فرشته اینورکه ای آدم اوغلانلری نه زمانه دگین یوقلارسزلر
اویانکزلر وکوکلکز وجانکز بیله گناهلرکزدن توبه ایلب الله تعالی صاری قایتوکزلر *(نه‌کم
قیلمش ایرکاندین توبه قیلغل * یانك کوب یوقاری قیلمه ایگلگل)* یعنی نه قدر کم گناهلر
قیلدکز بارچه‌سیدن توبه ایلکزلر دیورلر و باشکزنی کوب یوقاری قیلوب تکبرلك
ایلب یورمه‌کز بلکه توبه ایلب باشکزنی توبان قیلوب گناهلرکزدن اویالك دیور
(پند و نصیحت) *(اگر بیر اوستینك سلطانی بولدك * اجلم حکمکا یکه آخر بوتولدك)*
یعنی سن اگر بر یوزینك پادشاهی اولوب حکم ایلسه‌کده آخر اولمترنا قیسه تو تولوب
قارا یرنك آستینه کیرسن اولمدن قالمق ممکن دکلدر *(اگر دنیسدك حیات حصرت

نوح * قیلور بر کون اولوم جانکنی مجروح)* یعنی سنك حضرت نوح علیه السلام نك عمری کبی بیك کوب اوزاق عمرك بولسه‌ده آخر بر کون جانکنی جراحت ایله‌ب کنه‌ر همان شول فارابر آستنده قالورسن *(اگر تابسه‌ك حیات خضر والیاس * کیته‌رسز بو جهاندن ایها الناس)* یعنی سن خضر والیاس علیهما السلام نك عمرلرینی تابسه‌نكده آخر بر کون کیته‌رسز واوله‌رسز ای آدم اوغلانلری *(نه‌در توبه دیمك یانمق گناهدن * تورك یولغه یوکورمك اوزگه راهدن)* یعنی توبه نه دیه‌ن کمسه‌یه جواب اولدرکه گناهلردن قایتمق وتوزك یوللر صاری یوکرمك بوزوق یوللردن بیزمك *(خدا درگاهیده چون ایله‌دك عهد * آنی سندرماغل نفس ایله‌سه جهد)* یعنی سن قاچانکه خدای تعالی نك درگاهیده توبه ایله‌ب عهد ایله‌سه‌ك اول توبه‌كنی بوزماسقه جهد ایله‌گل توبه‌كده ثابت اولمقنی الله تعالی‌دن تله‌گل دیمكدر *(اگر توبه دیمك حقدی تلكدن * نه سود اول بولماسه جان دلكدن)* اگر سنك توبه دیگان سوزك آغزكدن چقدی ایرسه نه فایده اولور اول توبه جان کوکل برله بولماسه *(دل جان برله قیلغان نك نشانی * ینه قیلماسه توبه قیلغان آنی)* یعنی توبه‌نی کوکل وجان برله قیلغان کشی نك علامتی اول بولور اول توبه قیلدقی نرسه‌لرنی توبه قیلدقدن صوکره اشله‌مه‌گای *(اگرچه یانه‌سن تارمش بو یانه * تهی پایانه‌در تاپر یلمه یانه)* یعنی سن حقیقت برله توبه قیلوب گناهلركدن قایتاسن توبه‌طرفینه ثابت اولغل ایدکی توبه‌كده دائم بولغل بورمش‌فلق اوزرینه آیقدی باصقل توبه اهلدن آیرلماغل همیشه توبه اهللری برله در مجلسده بولغل بویان دیدکی لفظ طرف معناسینه‌در تهی دیدی لفظ بوشاق معناسینه‌در آندن مراد شو یعنی اورلارنك اوتمق تاپر یلمه دیدکی لفظ آیرلماغل معناسینه‌در *(ندم نورن کوکلدن قیلمه غائب * اگر تائب ابررسن کیتمه تایوب)* یعنی همیشه اوکنماك نورینی کوکلدن غایب قیلماغل همیشه کوکلنی اوکنمك صاری حاضر ایله‌گل زیرا که تائب اولوب توبه قیلغوچی اولوب بناگاه توبه‌كنی بوزوب آیاقدن تایوب یقلماغل *(ایلار بر عهد ایر بر میلی بولسه * اگر چندیکه عشرت میلی بولسه)* یعنی بر عهد اوزره بولور بر حالی کمسه خدا مده اللهدن غیری اولماسه اگرچه نصیبسی دنیا عشرتلری‌نك میلنده ایلسه‌ده ونصیبسی تلسه‌ده آنگا خلاملق ایله‌ب بلگان نرسه‌سینی بیرمز *(کوکل تصدیقی ریشه‌در عمل شاخ * اولوغی توبه‌در صندرمه کستاخ)* یعنی کوکل ریشه‌سی اصلدر یعنی یغاچ‌نك تامری کبی‌در عمللر بوتاق کبیدر برنلرنك اولوغی توبه‌در آنی نفس هواسی ایچون صندرماغل ریشه دیدکی آغاچ تامری معناسینه‌در وارلیدر اسوق شاخ دوری برلا زخم آلوب اصل ماده قالماغی حشلك آخری فصل ... ... ایشلركم بوزوم یعنی یدخی تمروك دیدکی یغاچنی کوزکمنی بوتاقنی برگه کموب قوبرلر ایکنچی یل آندن یوزم ینشی بوور بس بیت نك معناسی بوزر صنوق بوتاق ال تامری زحمتلی اولور

ينه صنوق بوتاقنى كوموب قويماغل زيرا كه كوز كونى يغمورسز اولوب بوتاقدن طامرى
چقماى قالماسون زيرا كه صنق بوتاقنى كوموب قويمق كوز كونى يغمورلر ياغماسه
ايكنجى يلسز يغاچى اوسمه‌س شونچلاين سنده هم توبه‌لر يكه وسوسه‌لر توشروب حرام
نرسه‌لرنى آرزو قيلماقنك آخرى ايمان دولتندن محروم اولماغه سببدر *(جريمه‌چركى
برله ظاهرنك سير * بولوب سن كرندم درياسيغه كر)* يعنى گناه توزانى برله ظاهر
اعضالرنك تونوق بولغاندر يعنى گناه برله غرق بولغاندر اگرسن گناهلر كرى برله
كرله‌نگان بولسه‌نك اوكونمكلك درياسينه كرگل يعنى هميشه توبه ايله‌ب اوكونگل جريمه
ديدكى تصغير جرمدر معصيت معناسينه‌در وچركى لفظى توزان وغبار معناسينه‌در كر
ديدكى لفظ نك اولگيسى تركيدر عربيچه دنس وايكنجى صيغهٔ امردر ادخل معناسينه‌در
(حكايت رابعه) *(ايشتكل رابعه‌نك اشكين اى شاه * براونك چادريغه تامدى ناگاه)*
يعنى ايشتكل حكايت ارده كلمشدركه رابعه آدلو بر وليه‌خاتوننك كوز ياشى نك حكايتى نى
يعنى رابعه بر زمان خاتونلر مجلسنده حاضر اولدى رابعه‌نك كوڭلينه اللهدن قورقمقدن
قورقو توشوب يغلادى كوز ياشى آغوب بر خاتوننك قيقچه‌سينه وياكه بوركانچكينه
تامدى آكسزدن *(ديدى بو چادرنى اى قرنداش * قزيل قاندر كوزمدن صاچراغان
ياش)* يعنى رابعه اول چادريغه كوز ياشى تامغان خاتونغه ايدى اى قرنداش چادرنى
يوغل زيراكى بنم كوزمدن تامدتى صو كوز ياشى دگلدر بلكه قزيل قاندر بس قان
ارلسه مرداردر وچادرنك نجسدر شونك اچون يوغل ديدى *(او يانليغ عاصيه‌دن اى گزيده*
بولوبدر قانه تبديل آب ديده)* يعنى رابعه ايدى اى قرنداش بنم كوز ياشم گناهم سببلى
قارا صيدن قزيل قانغه تبديل اولبدر شونك ايچون بوركانچكنك نجس اولدى ديدى قصه‌دن
شروع حصه ايله‌ب بيوردى *(اگرچه رابعه‌در مرئه بالذات * ايره‌نلر قويديلر تاج
الرجالات)* يعنى ايركك وزاهدلك صاقال برله دگلدر نتاك كه رابعه اگرچه صورتده
خاتون ايدى لكن آنداغ توسه‌ده ايرلر تاج الرجال ديبو اسم ويرديلر *(اوزين
سودراب عرم غه جنى برله * يتوشدى يدى يللر آنى برله)* يعنى اول رابعه يياغ توراوك
توراك عدابلر برله كعبة اللهغه زيارت قيلورغه كيندى يدى يلنك اچنده كعبة اللهغه واصل
بولدى (ايمشلركم كعبة الله رابعه خاتونغه قارشو كلدى اوزينى طواف قيلدردى الحال كعبه
شهريمه كون يارملق يوده بر چيشمه وار آنى چشمهٔ رابعه ديورلر *(آننك شونلك كى كسب
كمالات * عددن در بيرون ازواق حالات)* يعنى رابعه‌نك داتنده اولغان عبادت
كسبلرى وكمالاتلرى حسابدن وحددن طاشره‌در وآنى بيان ايلسه بونچلاين مختصرده
صغماز ديمكدر *(مونگديك غلاسه آنداغ نيگورلى * بزگدك رسه‌نك حالينه واى)*
يعنى بونچلاين كوزلردن قان آقغانچه يغلاسه آنداغ ايدگو فكرلى وايه بز چلاين قارا
يوزلرنك حاليغه نه رسوالق در زيرا كه بزلردن ثبوتلك آزدر نته كه بيوردى *(هميشه

(حكايت رابعه)

(مناجات بحق قاضی الحاجات)

ذوقمز عیش کولوشکه * یتوشماس ایرته قیلغان توبه توشکه)* یعنی زیرا که بزلر دایم وقتلرده ذوقمز بخشی ترکلك هواسنده وکونگلمز واوینامق ذوقنده مزلر اگرچه توبه ایلسه کن اول توبه ده ثبوتلکمز یوقدر ایرته برله توبه قیلسه ق کونك توش وقتنك توبه مزنی بوزوب همیشه ایلگی خطالقمزغه کیته رمزلر قانده اولدی بزلرگه رابعه کبی کمالات تابمق . مناجات بدرگاه قاضی الحاجات : *(الهی لطف قیل من مبتلاغه * توشوبدر من بیابان بلاغه)* یعنی یارب رحمتك ایله من بلالنمش قلگه رحیم ایله زیرا که بلا یاپان ار یغه توشوب آداشوب یول آزوب قالوبمن *(یاتوب من یوزتوبان اسیغ صوصاب * کشی یوقدر نامزغای قطرهٔ اب)* یعنی من قلك گناه پانده گناه اسسیلکنده صوصاب رحمتك صووینه محتاج اولوب عاجزلکمدن یوز توبه ن یاتوب تورامن هیچ بر کشی یوقدر شفاعت ایلیوب رحمتك دریاسیدین بر قطره صو تامزغوچی کمسنه *(قوروب قالم یتوبدر لبگا جانم * توشبدر یرگه آغزمدن زبانم)* یعنی من شونچلاین عاجز بولوب تورورمن عاجزلکمدن وصوسامقدین قانم قوروب جانم آغزیمه کلدی وتلم آغزمدن چقوب اسیلکن ات کبی عاجز قالوب من *(مزبات اهلی اطرافمده در بر * امیدالك من هنوز ای کاشف الضر)* یعنی ایزگولار اهلی تبکره مزده کوبدر آنلرنك شفاعتلرندن هنوز امید ایته رمن ای مشکل لرنی آچقوچی الله تعالی *(کرم بحرندن ای سلطان وهاب * عطا قیلسه اك مکا بر جرعهٔ آب)* یعنی بولاردای دیگزندن بکا بر تاتچیسینی بیرگن ای باشلاغوچی پادشاه *(سعادت قونن قیلسه ك عنایت * روفیق بولسه توفیق هدایت)* یعنی یارب رحمتك برله ایزگولك قونن رایزگولك آز وقتنی یاردم ایلیب بکا یولداشمنی توفیق ایله هدایت ایله گای ایردلك دیمك در *(بیروب صماس عصائی توبه قولغه * طلب دردی بیله صالسه ك یولغه)* یعنی یارب رحمتك ایله حکم توبه طایاقینی قولغه بیروب وتوبه زده ثبوت ایله ب الله تعالی نی استه مك صاری کوکلمزگه عشقلق بیروب طریقت یولیغه صالغای ایردك *(نورع زادی بولسه قوینمزده * عبودیت طرابی بوینومزده)* یعنی رحمتك ایله بزلرنك قوینمزده تقوالق آزوقی بولسه ودخی بندهچیلك حمایلی وامیلیسی بوینومزده بولسه نه عجب ایو واحسن بولور ایردی طنابی دیدکی طانك کسری ایله حمایل معناسیه در ترکمان لغتیدر *(یورو وتوب یخشیلر گیرکان سبیلنی * رضا ملکیگه قوندرسه ك بو قلنی)* یارب رحمتك ایله بو غریب بنده گنی اوغلار ویخشیلر کیزوب یورگان ایزگولارنك یولیمه بو بنده گنی هم گیزدرگای ایردك ودخی اوزگنك رضا ملکی دیلیگه قواندروب وشادلاندرسه ك نه اولا ایدی قواندروب قافنك ضمه سی وارنك حرکتی ایله شادلق معناسینه در ترکیدر صیغهٔ امردر «سانك» معمول بهدر بو قلنی دینگی متعلقدر قواندر لفظنه یا که تمیزدر تأمل *(مونگلیك ایشلر ای دانای اسرار * سکا آسان ایرور گو بزگه دشوار)* یعنی بونچلاین ایشله مك سکا آسان ایرور ای سرلرنی بلگوچی الله تعالی *(کوتروب من امید برله بلا گنی *

(حسددن يراق بولمق بياني)

خدا يننده قبول ايتكل تلا كنى) * يعنى يارب سنك رحمتكا صغنوب دعا ايچون بلا كارمزنى كوتەروب عرض حال ايدەرمز اوزنك رحمتنك برلە تلا گان تلا كمزنى قبول ايلە (حسددن يراق بولمق بيانى) * (كيل اى نفس آچماغيل كوز هر قيانه * يوق ايرمش اعتماد اوشبو جهانه) * يعنى اى آدمى كوزكنى آچوب هر طرفقه باقماغل بو دنيانى باقى ديو اعتماد ايلەمگل زيرا بوفانى جهان نك اعتمادى وبقاسى يوقدر * (ميسر بولسه تلادين سكا تخت * اوزكەدين پستكا زنهار ايماغيل سخت) * يعنى حق تعالى حضرتى سول ايلەب عيبدن سنى تاج وتختلو پادشاهى ايلەسه زنهار اوزكەدن توبەن مرتبه كمسنەگه قاتيق سوز برلە رنجتمەگل ديمكدر تلادين ديدكى غيبدين معناسينەدر لغت اتراكدر * (اگر بيرسه جهان سلطانلغى دشت * كشى اوز حالينى بلمك كرك پست) * يعنى جهان خلقى بارچەسى سكا پادشاه ديو بيعت بيرسەلردە آدمى اوز حالينى توبەن مرتبەدە بلمك كرك زيرا كه مرتبەسينەوشاهلغينه غرور بولمق احمقلقدر * (اگر رتبەنك ايرور اعلاي آفاق * يقلغان خستەلرنك حاليغه باق) * اگر سننك مرتبەنك تيكرەلردە الوغ اولسەدە مرتبەكه آلدانماغل زيرا كه عبرت آلوب جهاندە خستە كمسنەلر حاليه باقوب عبرت آلغل آنلر نتەكه خستە الك ايلەن زبون اولديلر بن هم بر كون زبون اولورم ديو فكر ايلەگل * (بو رفعت برلە كوكنى كور هميشه * يوزيدر ير سارى اى بخشى پيشه) * يعنى كورمزمى سن كوكنى شول قدر بيوك مرتبەسينك بارلغى برلەيوزينى توبەن يرصارى قيلوب تواضع برلە تورادر اى بخشى هنرلى كمسنە ديمكدر بس بويلە اولسه سن تواضع لق ايلەگل * (اگر جنديكه اورنك بولسه املاك * قوياشديك اوفتانوب رخسارۀخاك) * يعنى اگرچه سنك اورنك ادريس پيغمبر كبى كوكلر اوستنده اولسەدە تكبرلك ايلەمگل بلكه قوياش كبى اوياالوب يوزكنى توبەن قيلوب تورغل * (اگر دنياده بولسه زور بازو * ولى آننك قورقاندر ترازو) * يعنى سن دنيادە كوچ وقوّت وبلاك ايەسى اولسەكده آدميلرگه ظلملق ايلەمگل زيرا كه آخرتدە ظلم وكوچ قيلغوچيلر ايچون ميزان وترازو باردر آندە حساب ايدرلر * (طرف مورى وسننك قوّت فيل * مسلمانلقده اكا مرحمت قيل) * يعنى بر مسلمان نك قوّتى قرمسقە كبى اولسه وسنك قوّتنك فيل قوّتى كبى اولسه مسلمانلقدە آكا شفقت ايلەگل من قوّتلى من ديوب قوّتسزلرگه كوچ ايلەمگل طرف مسلمان معناسينەدر عثمانيه خلقى نك لغتيدر * (اگرچه اول آياق آستندەدر خار * خدا مخلوقيدر آغرتمه زنهار) * يعنى بر زبون وكوچى يوق كمسنه آياق آستندە خور بولوب تيكەنك كبى اولسەدە سن آنى رنجتماگل زيرا كه اول اللهنك مخلوقيدر * (تكبر قيلماغل اى بى معانى * فلان نك اوغلى در من ديوب فلانى) * يعنى تكبرلك ايلەمگل براگونى خورلاب بيلە ديو اى معناسز اولغان كمسنه اول فلان كمسنەدن توغدى وفلان در آتاسى موندااغ وآناسى آنداغ ديو خورلاماغل * (اگر آلدكدەغى قل بولسه والى * كوكلنى كينەسندن ايله حالى) * يعنى سنك آلدكدە بر قارا قل سلطان وياكه منصب اياسى بولسه وياكه امام

ومقتدی به بولسه سن كوكلكدن كينه وحسدلكنی چقارغل وآكا متابعت ايتمكدن
خورلانماغل *(بورونغی حالينه قلما نظاره * آنی تكرم عزيز ايتسه نه‌چاره)* يعنی سن
اول منصب ايه‌سی‌نك واعل تقوی كمسنه‌نك بورونغی حالينه قاراماغل يعنی اوّل عمرنده
فاسق ايردی ايمدی نچوك تقوی بولدی بن آكا التفات ايتمه‌زم دیمه‌گل زيرا كه تكری
تعالی آنی عزيز ايله‌ب اولبا ايله‌سه نه چاره‌در *(اشانما آناكا قامه طلبدن * قيامتده
صورلماسدر نسبدن)* يعنی بنم آتام مونداغ الوغلردن ايردی ديو آكا آلدانوب الله
تعالی‌نی استه‌مكدن قروغ قالماغل زيرا كه قيامت‌ده سنك نسلك ونسبكدن نچوك ديوب
صورماسلردر قوله تعالی (فلا انساب بينهم الايه) *(حسب فوق نسبدر ای نيگو حال*
پاك تونن اوتار خوب اشلگان شال)* يعنی ايذگو عمل‌ليغ بنده‌لر قيامت كوننده
نسل ونسبلی كمسنه‌دن اوستدر ای ايذگو حاللی كمسنه زيرا كه نسل‌سز بر ايذگو
عمل‌لی كمسنه الله‌تعالی قاشنده نسللی‌ونسبلی كمسنه‌دن ايذگودر نتاك كه كورمزمی‌سن
بازارلرده يخشی‌تگولگان شاللی تيری‌تون پپاك توندن زياده‌رك اوته‌در شال‌دن‌كلری
طون ايتا گبنه توتارلر قوندزدن يا غيری نرسه‌اردن بلغار خلقی‌نك بعضيلری باصطامين
ديورلر *(قراچه اوغلی خواجه اوغليدن كم * معلم بولسه سيدن اوتار هم * اگر
صاحب نسب توزدر اشيگه * نه سوز ايكی خاصيتلك كشيگه)* يعنی بر ايذگو نسل‌لی
ونسب‌لی كمسنه شريعت‌امرينه توز تورسه ايذگوعمل ايله‌سه آنداغ خاصيتلك كشيگه
نه سوزدر يعنی سوز يوقدر شكسز ايذگودر ايكی خاصيتلی اولدقی ايچون بر خاصيت
ايذگو نسل و برسی ايذگو عملدر *(اگر قيلسه‌ك سفر دار الحياته * خوب آتا بار ديمه
تارمش خوب آته)* يعنی سن آخرت يورتينه سفر ايله‌مك قصدنده بولسه‌ك ايذگو آتام
بار ديمه وآنك نسلی من ديو آلدانماغل ايذگو آتا رآناغه آلدانمق احمقلقدر نته‌كه
بيوردی *(اگرچه نوح‌ايدی هادی‌انسان * توغوبدر آنداغ ايردين نامسلمان)* يعنی
نوح عليه السلام آدميلرنی توغری يولغه كوندرگوچی پيغمبر ايدی آنداغ بولسه‌ده
آندن بر كافر اوغل توغدی آنی كنعان ايردی آتاسينك پيغمبرلكينه اينانمادی نته‌كه
بيوردی *(اگرچه نوح‌اوغلی عرضين ايندی * خدادن ليس من اهلك ايشتدی)* يعنی
حق‌تعالی‌حضرتی نوح‌پيغمبرگه طوفانده كيمه‌گه كردكنده وعده قيلوب ايردی قچان طوفان
قالقوب كيمه‌گه كرسه‌ك اهلك وجماعتك برله كرگل ديدی قچان طوفان كونی يتدی نوح
عليه السلام‌نك اوچ اوغلی حام يافث سام كرديلر وآندن غيری سكسان كشی برله كنعان
آتليغ اوغلی كرمدی نوح عليه السلام ايدی يـ اوغلم كنعان بزلر برله كيمه‌گه كرگل
ديوب قوله تعالی (يابنی‌اركب‌معناولاتكن‌من‌الكافرين) كنعان ايدی من بيوك طاغلرغه
منوب قالورمن ديدی قوله تعالی (ساوی الی جبل) نوح ايدی يارب سن وعده قيلوب

ايردك بو كيمه گه اهلك برله كرديوب زيرا كه منم اوغلم كنعان اهلمدر ديدى قوله تعالى (قال نوح رب ان ابنى من اهلى وان وعدك الحق وانت احكم الحاكمين) ايدى عز وجل جواب ويردى اول كنعان سنك اهلك دگلدر زيرا كه كافردر قوله تعالى (يانوح انه ليس من اهلك انه عمل غير صالح فلا تسئلنى ما ليس لك به علم) الايه كورمزمى سن آتاغه آتاغه اعتبار اولمادى نته كه بيوردى *(ابوطالب كه عمدر مصطفى غه * آتا ايردى على المرتضى غه)* يعنى كورمزمى سن ابوطالب نى زيرا كه اول پيغمبر عليه السلام نك آتاسى عبدالله برله بر توغمه ايردى دخى حضرت على گه آتا ايردى *(كچكدن مصطفى غه ايردى مشفق * ولكن بولمادى ديده موافق)* يعنى اول ابوطالب پيغمبرمزگه كچك زمانده شفقتلى ايردى وآنى تربيت ايلردى آنداغ اولسه ده ديده موافق اولمادى كافر اولدى *(ديانت سز اوشال كم بولدى نابود * پيغمبر شفقتى هم قيلمادى سود)* اول ابوطالب دين سز كافر اولدقى ايچون پيغمبره قيلدقى ايذكولكى بارچه سى يوق اولدى ودخى پيغمبرنك شفقتى نك فايده سى اولمادى (ايمشلر كم ابو طالب نك وفات اولدقى وقتنده پيغمبر عليه السلام ايرشدى سلام بيردى كوردى كه ابوطالب قاتنده ابو جهل لعين عبدالله بن اميه و وليد وشيبه كافرلر اولتورمشلر پيغمبر عليه السلام ايدى ياعمى سكا اجل وقتى كلدى ايتكل (لا اله الا الله محمد رسول الله) ديوب اول آراده بو كافرلر ايديلر يا ابوطالب آتامز وبابامز دينينى نيچاك ترك ايدرسن ديديلر پيغمبر عليه السلام دخى بو كلمۀ شهادتنى عرض قيلدى ابوطالب ايدى اى محمد سن بو سوزنى قويغل من آتام بابام دينينى قويمازمن ديدى پيغمبر عليه السلام بو سوزنى ايشتكاچ كويندى ابوطالب ايچون الله تعالى دن يارلقايو استه دى الله تعالى دخى قبول ايلمدى بو آيت ايندى قوله تعالى (ما كان للنبى والذين آمنوا ان يستغفروا للمشركين) الاية آخرى ابوطالب كافر اوتدى *(آنك حكمنده در ادبار واقبال * تيگاندن كل چقاردى زهردن بال)* يعنى الله تعالى نك حكمنده در آرقان اولغوچى نرسه لرنى آل ايلمك يعنى كافرنى مسلمان ايلمك ودخى تلهسه تكاندن گل چچه كنى چقارور وآغونى بال ايلر آندن مراد كافردن مسلمان توغرور نتاك كه بيوردى *(خليل الله ايديلر آزر اوغلى * تقى لوط نبى در هازر اوغلى)* يعنى ايمشلر كم ابراهيم خليل الله آزر آتليغ كافرنك اوغلى ايدى ودخى لوط پيغمبر هازر آتليغ كافرنك اوغلى ايدى ايمشلر كم آزر ايله هازر بر توغمه ايرديلر آنلردن ايكى پيغمبر توغدى كورمزمى سن آتا وآنالرى كافرلر ايدى اوغلانلرى مسلمان اولوب كافرلرنى توغرى يولغه كوندرگوچى پيغمبر اولديلر *(حسود ايتكان كشى دون دگلدر * بو سوز بر خلق آرا ايسكى مثلدر)* يعنى مونچلاين الله تعالى عادتينه كونچى لك ايلگان كمسنه آزغون وزبون ومرتبه سزدر وكونچى لك حالى بونداق بولور ديمكدر خلايقلر آراسنده ايسكى قديم مثل در حاصل معناسى بودر بو ايكى پيغمبرلرنك آتالرى ايمانسز

ایدی وبوندن غیری بر کمسنه‌یی الله تعالی عزیز ایله‌سه آتاسی کافر اولسه‌ده آکا
کونچیلك ایله‌مه بلکه متابعت ایله‌گل زیرا که یاوزدن ایذگولی توغرمق خدای‌تعالی‌نك
حکمتی‌در *(چراغینی که حق یاندردی قویدی * آنی کم پف دیدی صاقالی کویدی)*
یعنی خدای تعالی براگونك قولینه اسلام چراغینی یاندروب بیرسه عزیز ایله‌ب اولیا
ایله‌سه آنی بر کونچی کمسنه پف دیو صولو بیاروب سوندرمك تله‌سه آندن مراد آنی
سوگوب التفات ایله‌مسه صاقالی کویوب صاقالسز اولوب خلق آراسیده مسخره اولور
آنچلاین بر عزیز اهلینه قارشو تورسه‌ك مرتبه‌گدن توشوب مرتبه‌سز اولورسن یارین
محشرده خور اولورسن یاخود دنیاده خور اولوب خلق تاپتسیمه قلورسن (لقمان حکیم
ایدی براگونك دولتی اولسه ومرتبه‌سی آرتور بولسه آکا قارشو کیلمه‌گل دیدی
*(خدانك صنعیدن کوردك کرشمه * بر ایسکی بردن آقتی یاکی چیشمه)* یعنی ای
خدای تعالی‌نك قدرتندن کوردك بر آز عقلك اولسه کورمزمی‌سن قدیمی زمانده صو
وچیشمه آقماغان اورنلردن چیشمه آغزر شونچلاین قدیمدن کافر اولغان نسلدن بر
پیغمبر ویا عزیز توغرسه بوطالك عجایب دگلدر کرشمه مرکبدر بعلبك کبی کوز
معناسینه‌در «شمه» دیدکی عقل معناسینه‌در تقلیل ایچون ترکیب قیلدی *(آنی بند
اینکالی آلدی بیروبیل * آنی عرق ایله‌دی ناگاه کیلوب سیل)* یعنی بر آحمق اول
یاکی چیشمه‌یی بووار ایچون فیلنی ایله باچق تاشوتدی آکسزدن باباغی چیشمه آقوب کوب
اولوب بو احمقنی فیل ایله غرق ایله‌دی آنچلاین بو کونچی احمق بر مرتبه‌لی کمسنه‌نك
مرتبه‌سینی باطل ایله‌مك تله‌سه آخر اول کونچی احمق اوزی خراب اولوب دولتی باطل
اولور سیل دیدکی لفظ اصلده گورلاوکنی ایتورلر مونده مجازا آقمق معناسینه‌در *(اگر
تاری کشی ظلم ایتسه تارتار * ولی مظلوم دیگانك اجری آرتار)* یعنی براگو پچاقنی
وقلچنی براگوگه ظلم ایله‌مك تله‌سه تارتار لکن آنداغ اولسه‌ده مسکین مظلوم‌نك اجری
آرتار اگر اول ظالم‌نك ظلمینه صبر ایله‌سه زیرا که کونچی بدبخت ظالم‌در یوق اورنده
آدمیلرگه دشمانلق قوار تاری دیدکی پچاق معناسینه‌در سمرقند لغتی‌در *(مسلمانیعه
هیچ بولمه مکابر * بارور جابر ابرور ای نفس جابر)* یعنی سن حاصل کلام مسلمان
اولدقی کمسنه‌گه تکبرلك ایله‌مه واول عزیز اولسه اطاعت ایله کوگلدن حسدنی چقارغل
زیرا که اورون آلغوچی مرتبه‌لی کمسنه‌نك اورنی ومرتبه‌سی نه‌قدر کونچی‌لك ودشمانلق
ایله‌سه‌گده آرتور ای اوزینه‌و نفسینه ظلم قیلغوچی کمسنه‌دیمکدر جابر لفظی‌نك اولگسی
مرکبدر اورن آلوچی معناسینه‌در ایکنچسی مفرددر ظالم معناسینه‌در *(توشرمه نفع
یوق رنجش میانه * سنی ایلتر زیانه تا زیانه)* یعنی فایده‌سی یوق زیاننی ورنجونی
وظلم‌لقنی مسلمانلر آراسینه توشرمه وفتنه قوبارمه زیرا که بو اشلرنی اشله‌مك آخرت
زیاننه ایلتر (ودخی سنی قامچیغه توشرور یعنی خلایقلرنی کوب رنجوتور اوسك

براگوسینی قاضیغه آلدروب تعزیر اورورلر زیان لفظی ترکیدر ضرر معناسینه‌در
مشهور ردر تازیانه قامچی معناسینه‌در فارسیه‌در *(ترك یورگانچه ظالم اولگانی خوب *
گناهدن هر نچه کم بولغانی خوب)* زیرا که ظالم کمسه‌نك دنیاده ترك تورمقدن ئولب
قبرگه کرمه‌کی خوبدر آنك ایچون نیز ئولسه اول ظالم‌نك گناهی کیم اولوب عذابی
کیم اولور نتا که بو حکایتده بیوردی (حکایت حجاج) *(مسلمانیغه بر کون ایدی
حجاج * دعاء خیر ایچون بزگه قوللك آچ)* یعنی حجاج بن یوسف کونلرده بر کون بر
ایذگو مستجاب الدعوات کمسنه‌یه عذر والتماس برله ایدی ای عزیز ارجمند بزلرگه
ایذگو دعا قیلغل دیدی (ایمشلرکم اول ایذگو کمسنه بغداد شهرنده ایردی اسمی
سلیمان بن موسی ایدی غایت تقوی دانشمند ایدی و بو حجاج مکه پادشاهی ایردی هم
ظالم ایردی وابنور ایدی دنیاده‌قان توگودن لذتلی نرسه بوقدر دیور ایدی (ایمشلرکم
حجاج‌نك اولترمه‌کی دلیل برله ایدی واجتهادنده خطا بولدی بعضیلرنك حق‌سز قانن
توکدی عاقبت دنیادن ایمان برله کیتدی (ایمشلر حجاج اولترمه‌گه قصد ایتدکی کمسنه‌نی
ئولترمایچه قویمادی مگر بر قصابنی ئولتره آلمادی (ایمشلر کم کونلرده بر کون حجاج
بر قصابغه ملاقات اولدی حجاج باراردن بر اجگو آلمش ایدی یاقصاب موندن کوب
مای وایت بولورمو دیدی قصاب ایدی فلانچه مای وایت بولور دیدی تیز زمان حجاج
اچکونی بوغازلاتدی قصاب ایتدکنچه اولدی حجاج ایدی یا قصاب سن بو قدر تجربه
ایله اچکودن چققان مای‌نك قدرینی بلدك الله تعالی‌نی نیجك تانورسن ونچه صفات ایله
بلورسون دیدی قصاب اوقنادی بلمه‌زم دیدی حجاج ایشندی جلادلرغه بیوردی تیز
بونی ئولتورك (القصه) جلادلر آلوب کیتدکلرنده بو قصاب‌نك مدرسه‌ده بر تعلیم آلوب
توردقی اوغلی بار ایدی کوردیکه آتاسینی جلادلر آلوب بارا تورورلر مدرسه‌دن
آتاسینه یوگروب قارشو چقدی ایدی ای آتا قنده بار ورسز دیدی قصاب ایدی ای اوغلم
منی جلادلر آصماغه ایلترلر دیدی اوغلی نه ایچون دیدی قصاب باشده‌غی حکایتلرنی ایتو
بیردی اوغلی ایدی سزلر بر آز مونده توقف ایله‌گزلر بن حجاج قاتینه واروب کیلایم دیدی
اوغلی حجاج قاتینه واردی ایدی ای پادشاه نه‌لوك بزنك آتامزنی اولترورسز ومنی یتیم
ایله‌رسز دیدی حجاج ایدی آتاك‌نك دینده اعتباری یوقدر خدای تعالی‌نی تانوماز دیدی
یکت ایدی بنم آتام‌نك دینده اعتباری یوق ایرکان منی مدرسه‌گه صالوب تعلیم بابینه
کوندرماز ایدی بونك ایله قان توکمك حلال دگلدر دیدی حجاج ایدی خدانی وصفتلرینی
بلماز دیدی یکت ایدی بلمه‌گان نرسه‌لرگه قان توکمك روا دگلدر دیدی بلمه‌گان کمسنه‌لرگه
بلدکی کمسنه‌لر اوگره‌تمك فرضدر دیدی حجاج حیران قالدی وایدی آتاك‌نی باغشلادم
دیدی (ایمشلر کم حجاج تابعین لرنك اوغلی ایدی وهم منفق ومنعم کمسنه ایردی و کعبة الله‌غه

(حکایت حجاج)

تاشدن حرم ایله‌دی واکی یوز مسجد بنا ایله‌دی رغریبلره و یتیملرگه شفقت‌لی ایردی (ایمشلرکم سید زاده‌لرنی کوب هلاك ایله‌دی حتی دورت یوز سید زاده‌لرنك باشینی کیسدی ایدی کونلرده بر کون حجاجنك بر تازی آتی بار ایدی آنی منوب چقار ایدی مکه صحرالرنده سیر ایره‌ر ایدی ونه که سید زاده دیگان کمسنه‌لرنی حرمت ایله‌ب انعام واحسان ایله طوتار ایردی (القصه) حجاج بر کون آطقه منوب صحراگه چقدی بر کمسه‌نك باقچه‌سی قاشدن اوتدی اول باقچه‌غه صو بیه‌رمش ایدی صو باقچه‌دن آرتوب اورامغه چقوب اورامنك بعض یرلرن باطقاق ایله‌مش ایردی حجاج اوتدکی زمانده حجاجنك آطی باطقاققه باتوب یغلدی حجاجنك آیاغی صندی وزیرلر حجاجنی کوتاروب آلوب قایتدیلر حجاج آیتا اچدی بالله العظیم اول باقچه ایه‌سینی اولتوروره‌من دیدی زیرا که اول مسلمانلر یولینه صو چقاروب ضرر یاصادی دیدی ایرسه فرمانلادی باقچه ایه‌سینی آلوب کلدیلر حجاج ایدی نه اولوك مسلمانلر یولینه صو چقاردك دیدی بو کشی ایدی باقچه‌دن آرتدی صو جقدی یوق ایرسه مین اوزم قصدا چقارمادم دیدی حجاج ایدی امان ویرمه‌اك ئولترك دیدی باقچه ایه‌سی یغلادی دیدی اوچ کچك بالاچغم حقینه عفو ایله‌گل دیدی حجاج ایدی بالاچقلر یگه بیت المالدن بیروب تربیه ایله‌رمز دیدی باقچه ایه‌سی دخی ایدی سیدزاده‌من پیغمبرمز عشقینه عفو ایله دیدی حجاج بو سوزنی ایشتکاچ عفو ایله‌دم دیدی آنچه‌ده حجاجنك بر وزیری وفات اولدی آنك اورنینه بو باقچه ایه‌سینی وزیر ایتدی اوز قاننده تربیت ایله‌ر ایدی (ایمشلر کم اول باقچه ایه‌سینك اسمی شمعون دیور ایدی (القصه) کونلرده بر کون حجاجنك ایشکینه بر تلانچی کیلدی غدای ایچون نسنه تلاندی آچ من دیو یغلادی حجاج اول وقتده حلوه آشاب اولتورور ایدی تلانچینی کوب ایسرکادی باشندن لعل طاشینی آلوب حلوه اچینه صالوب شمعون گه بیردی وارغل بونی تلانچیگه بیرگل دیدی شمعون تلانچی قاشینه کیلدی ایدی پادشاه سکا بر طبق حلوه بیردی سن بونك ایله نه معامله ایله‌رسن زیرا که بن سکا کونلك نفقه بیره‌ین دیدی بو حلوه‌نی مکا بیرگل دیدی تلانچی رضا بولدی کونلك نفقه‌نی آلدی چقوب کیتدی بو شمعون حلوه اچندن اول لعل طاشینی آلدی حلوه‌سینی بیدی (القصه) ایکنجی کون ینه تلانچی پادشاهنك بوسطینه کیلدی خدا ایچون نسنه تله‌دی حجاج دخی کوردی ایسرکادی باباغی حلوه اچینه تاجندن بر لعل طاشنی صالوب شمعون گه بنه بیردی ایدی تلانچیگه بیرگل دیدی بو شمعون دخی بر کونلك نفقه بیروب لعل طاشینی آلدی (القصه) اوچنجی کره تلانچی ینه کیلدی خدا ایچون نرسه دیه‌دی حجاج تلانچینی کوردی ایدی نه اوچون تلانورسن بن سکا بر پادشاه ملکی قدری نرسه‌لر بیردم دیدی تلانچی ایدی نه نرسه بیردك دیدی حجاج ایدی حلوه اچینه ایکی لعل طاشینی صالوب بیردم دیدی تلانچی شمعوننك حیله برله آلدقینی ایتوب بیردی حجاج آچیغلانوب بو سیدزاده دگلدر

زيرا كه سيدزاده‌لر غريب كوكل قناعتلك وراست سوزلاشكوچى اولور ايردى بو نه يالغانچى وخيانت اهلى ديوب باشينى كيسدى وآندن غيرى نه قدر مكه‌ده سيدزاده‌لر بار ايردى بارچه‌سينى يالغانچيلر ديوب باشلرن كيسدى ديمشلر *(كوتاردى قول دعاغه اول نكو حال * ديدى يارب بو ظالم جانينى آل)* يعنى اول عزيز حجاج‌نك النماسينى قبول ايلاب دعاغه قول كوتاروب بو دعانى قيلدى يارب بو ظالم شوم‌نك جانينى العل وعمر ينى آز قيلغل ديوب دعاقيلدى* (ديدى حجاج اوشال مرد خداغه * تلك باردى نچوك مونداغ دعاغه)* يعنى حجاج بو دعاى ايشتكاچ اول الله تعالى يولينه يورگوچى عزيزگه ايدى نيچوك مونداغ ياوز دعا قيلورغه تلك باردى وميندن نه جفا كوردك بونحلاين خوفلى دعا قيلدك ديدى *(ديدى حجاجه اول مرد نكو سير * سڭا وبارچه مؤمنلرگه درخير)* يعنى اول ايذگو عادتلى اوليا حجاجگه جواب ويروب ايدى بو دعا عجب كوركام دعادر سزلرگه وبارچه مؤمنلرگه ايذگودر ديدى *(گناهك كم بولور اولسه‌ك اگر نيز * كيتر ظلمك آلارنك باشيدين تيز)* يعنى اول عزيز ايدى بو دعاى آنك ايچوندر قيلدم اگر منم دعام سببلى تيز زمانده ئولسه‌ك وآخرت يورطينه بارسه‌ك گناهك آز بولور زيرا كه عمرك اوزون بولسه گناهك كوب بولوب تموغده اوزاق تورورسن ديدى ودخى تيز ئولمه‌كڭده فايده باردر مؤمنلرنك باشندن ظلمك كيتر آنلر راحتلنوب قالورلر ديدى بوندن آرتق سڭا ايذگو دعا اولماس ديدى (ايمشلر كم حجاج اول عزيز دعا قلدقدن صوكره يكرمى كون قدرى توردى آندن صوكره دار البقايه رحلت ايلدى مسجدحرام‌نك باب عباس ديدكى قپوغنده دفن ايلديلر تاريخ هجرت‌نك يوزده يكرمى آلتنچى يلده ايردى ربيع الاوّل آيى‌نك اون اوچنچى كوننده جمعه كيجه سنده ايردى والله اعلم (في بيان ذم الطمع) *(كيل اى آزاده بول همت بيلان يار * طمع زندانيغه بولما گرفتار)* يعنى اى آزاد هميشه سن همتك برله يولداش اولغل زنهار طمع زندانيغه توتقون اولماغل يعنى خلايقدن هيچ نرسه طمع ايلمه‌گل زيرا كه طمع قيلمق خورلقدر طمع معناسى اولدركه سبب اولماغان يردن اميد ايلمكدر يعنى براگو زراعت وتجارت ايلمه‌يه بوندن فايده اميد ايلمك طمع دگلدر طمع اولدركه اوزينى خلايقلر آراسنده عالم وصوفى كورگازوب تلنده وعظ ايله درس اولور لكن اول صوفيلقنى كورگازمه‌كى الله تعالى ايچون اولمايه بلكه خلايق حسن ظن ايلاب بڭا نذر ونيازلرينى بيرسونلر ديوب طمع ايلر بو محض حرامدر *(بيرورگه بولماسه دنيا اشى‌دن * اول استغنا طمع قيلمه كشيدن)* يعنى سن فقير اولوب آدميلرگه بيرورگه نعمتك وآشك بولماسه‌ده موكسزلقنى استه آدميلردن طمع ايلمه زيرا كه طمع مذمومدر حاصل كلام نه قدر فقير ومسكين اولسه‌كده حالكنى آدميلرگه بلدرمه‌گل وطمع ايلمه‌گل ديمكدر *(خدايك هر نه بيرسه قيل قناعت * بوراكنى قيلمه منتدن جراحت)* يعنى

(في بيان ذم الطمع)

خدای تعالی سڭا نه توراوك حاللر بیرسه كیرهك بایلق وكیرهك فقیرلك قناعت ایلهسلك بخشیدر یوراگكنی منت ایله جراحت ایلهمه یعنی فلان كمسنهگه شونچه قدر ایذگولك ایلهدم ومونچه قدر صدقه بیردم دیو تعداد ایلهمه بولار بارجهسی حرامدر تأمل ایلیهسن *(یوگورسهڭ كونده بر كدو ایچون چند * بخارا اولكهسیدن تا سمرقند)* یعنی سن مثلا كسب ایلهیوب یوكورسهڭ بر قباق یمشی ایچون بخارا یورطندن سمرقند یورطیه بارسهڭ ایكسی نڭ آراسی آلتی كونلك یول نرور «كدو» بضم الواو وكاف العربی وتخفیف الدال قباق یمشی نڭ بر نوعیدر اچنلهگی نرسهسینی آشارلر وقابوغندن جام آیاق یاصارلر *(بدخشاندن كوتارسڭ یوزی سری تاش * بهاسی بلخ اچنده بواسه بر ماش)* یعنی براگو كسب ایلهیوب بدخشان شهرندن یوز باش لابور طاشینی كوتاروب بلخ شهرینه ایلتوب صاتوب بهاسینی بر یاسمق بولسه یعنی بو قدر اوزاق سفر ایلهب آز نرسهلر تابسهڭ (ایمشلركم بلغ ایله بدخشان آراسی یكرمی آلتی كونلك یولدر *(اگر باشی بلان چاه قازسه بنده * كوزی نڭ یاشیچه صو تابسه آنده)* یعنی بر قل باشی بلهن چاه قازوسه اولقز وغنی قازوب تمام ایلهدكدن صوكره آندن كوز یاشی قدرنچه صو تابسه حاصل كلام كوب مشقت ایلهب آز نرسه حاصل ایلسه * (اگر قازسه اریغ كزلك بلان مرد * آڭا بر خوشهٔ جو قیلسه پرورد)* یعنی بر كمسنه كچكنه پچاق ایله آروق قازوب آندن صو آغزوب بر باشاق قدری آرپه تربیه ایلهب اوسنورسه «كزلك» دیدكلری كچكنه پچاقدر آنڭ ایله اوق كینزونی آلورلر نركمان لغتیدر خوشه خاءٔ معجمه ایله باشاق وسنبله معناسینهدر *(بو محنت برله تابسه بارچهٔ نان * كشی نڭ منتدن اولدر آسان)* یعنی بوئهیتلگان مذكور مشقتلر برله پارچهٔ ایكمك تابسه كشی نڭ منتیدن یعنی خلق نڭ تاباسندن ایذگودر یعنی خلایقدن طمع ایلهمكدن ایذگودر *(قدرغان برله رزقڭ قدری ناشناس * كیتمر قدرڭ قدردن هرگیز آشماس)* یعنی قدروب بتروب یورمهكڭ برله الله تعالی تقدیر ایلهگان رزقڭ آرتمازدر لكن الله تعالی قاشنده حرمتڭ كیدهر وصبرسز وحریص اولوب اهل دنیا جملهسندن اولورسن قدرغان لفظی حریص معناسینهدر قدری دیدكی لفظ قافنڭ فتحیله تقدیردر اندازه معناسینهدر قدرڭ دیدكی لفظ حرمت معناسینهدر بارچهسی تركمان لغتیدر *(توكل كجیدن ای یوز اوگورگان * بیورغانڤه مخالفدر بویورگان)* یعنی ای طمع كارسن توكل خزینهسندن یوز اوروب طمع خزینهسینه بارورسن زیرا كه سنڭ بو یورمكڭ الله تعالی نڭ بیورغانیغه قارشودر زیرا كه الله تعالی كسب ایلهرگه بیوردی قوله تعالی (فامشوا فی مناكبها) دیدی بو كسب ایلامایین خلقدن طمع ایلهمكڭ شول اینكانگه خلافدر كنجیدن كاف عربی وفارسی ایله خزینه معناسینهدر بیورغان دیدكی امر ایلهمك معناسینهدر تركیدر *(آلا بولغان آلا یورگاندن آرتق * كومولگان تیلمروب تورغاندن آرتق)* یعنی ایسكی كیوم ایله

تورماق طمع برله مال آلوب يورمكدن آرتق‌در ودخی ئواوب توفراق آستينه كوملگان آرتقدر تيلمروب آدميلردن طمع ايله‌مكدر آلا ديدكی لفظك اوّلگيسی ايسكی كيوم وثوب خلق معناسينه‌در وايكنچسی آلمقدن مشتقدر اخذ معناسينه‌در هر ايكيسی تركيدر *(اگر طاش چيناسه ايلدن چقوب طاش * كشيگه ايكمه‌گای همتلی قل باش)* يعنی بر كمسنه شهردن چغوب طاش آشاسه همتلی بنده باشينی توبان قيلوب كشيگه سر بنی ايتماس‌در كشی‌دن طمع ايله‌مس‌در ديمكدر طاش ديدكی لفظنك اوّلگسی حجر معناسينه‌در چينه ديدكی اچماكدن مشتقدر آشامق معناسينه‌در مجازا ياكه تغليب بابندندر ايكنچی طاش خارج معناسينه‌در تأمل *(طمع نانيغه‌لب آچقونچه اول آچ * منن اوتيدن او چقونديك بولوب قاچ)* يعنی طمع اوتماكينه آغزكنی آچقونچه قارنی آچ كمسنه اول آدميلرنك منت‌لری اوتندن وآنلرنك طباسندن او چقون كبی يراق قاچماق كيره‌ك يعنی اصلا طمع ايله‌مگه كيره‌كماس‌در تأمل *(اگر قارنی بر آز تويماسه قرنی * كشيگه ايتمه‌گای اول بنده سرنی)* يعنی براگونك اوزاق زمان تويماى آچ يورسه همتلی بنده اول وقتده سر بنی كشی‌گه ايتماس بن آچ ويا الانفاچ طورامن ديوب قارنی لفظينك اوّلگيسی بطن وقورصاق معناسينه‌در تركيدر ايكنچيسی زمانه معناسينه عربی‌در تأمل *(قناعت معدنيغه آچ كوزك آچ * طمع بويی كورنمای بويدن قاچ)* يعنی قناعت خزينه‌سينه ای يورگوچی كمسنه كوزكنی آچقل ودخی طمعك قد قامتی كورنمادن بورون طمع قوخوسندن يراق قاچ ديمكدر آچ لفظی‌نك اوّلگيسی جوع معناسينه‌در ايكنچيسی آچمق‌دن مشتقدر عربچه افتح معناسينه‌در بوی لفظی‌نك اوّلگيسی قدقامت معناسينه‌در ايكنچيسی ايس وقوخ معناسينه‌در *(طمع ليك سيله‌دن به‌در سيلنگان * تلانگاندن ايرر آرتق تيلنگان)* يعنی طمع ايله بر قوينك كنوويني آلغاندن آرتقدر يلكه‌گه يومروق ايله اورملری يعنی سنی براگو قفاكا كيلوب اورمق ايودر طمع ايله قوی وثور جمع ايله‌مكدن نتاككه تلانچی بولوب يورمكدن آرتقدر ايسكی يرتلغان كيوملر كيوب قناعت ايله‌مك ديمكدر سيله لفظی قطيعة الغنم والبقر معناسينه‌در سيلنگان لفظی قفايه يوموروق ايله اورمق معناسينه‌در هر ايكسی تركمان اغتيدر تله‌نگان لفظينك اوّلگيسی سائل وتلانچی معناسينه وايكنچيسی بمعنی انشقاق البدن بسبب العريان معناسينه‌در تأمل *(طمع قيلما تابارغه زرنيكارن * بوزر مهری بوزاردن‌نك حصارن)* يعنی حاصل كلام سن هر كمسنه‌دن طمع ايتمه خورلق تابارسن ودخی آلتون محبتينه كوكل باغلامق دين قلعه‌سينی بوزار وخراب ايلر يعنی آلطونغه وكموشكه مبلكنی يبارسه‌ك ايمانكدن جدا اولورسن ديمكدر بوزر ديدكی لفظينك اوّلگيسی مركب‌در بو ديدكی تركيدر اسم اشارتدر هذا الذهب معناسينه‌در ايكنچيسی مفرددر ابطال وتخريب معناسينه‌در *(كشيدك مطلبی سيم بولسه يازر * خليل‌نك آتاسی هم بولسه آزر)* يعنی براگونك

استه‌مکی آلتون یا کموش اولسه الله تعالی‌نی استامه‌سه اگر ابراهیم خلیل اللهنڭ آتاسی
آزر بولسه‌ده بو بیت جمله‌سی مبتدا حکمنده‌در *(مصاحب بلمه‌گل دنیا خصیمن * نسیم
معرفت استه نسیمن)* یعنی آنچلاین حق رضالقینی قویوب آلتون استه‌دکی کمسنه
آخرت یولداشی دیو بلمه بلکه بر تڭری دوشمانی دیو بلگل بو مصراع خبر مبتدادر
بس آنداغ اولسه عقل ایه‌سی اولسه‌ڭ الله تعالی‌نی تانیمق قماچینی استه کموش وآلتون
استه‌مه زیراکه ایکی محبت بر اورنده اولماز برسینی محروم ایله‌ماین بری تابلماز نسیم
دیدکی لفظنڭ اوّلگیسی متاع وقماچ معناسینه‌در نون نفس کامه‌دندر ایکنچیسی کمش
معناسینه‌در نون نفی ایچوندر تأمل *(ایمکلاب کیتسه توشسه ایت بیله پوست * طمع
قیلمه کشیدن توشه ای دوست)* یعنی مشقت وفقیرلك وآچلق برله ایتڭ ایله تیرڭ
توشوب حاصل کلام نه قدر مشققلر اچنده تورسه‌ڭده آدمیلردن طمع ایله‌مگل ای دوست
اگرچه بر لقمه قدری اولسه‌ده طمع ایله‌مه‌گل دیمکدر ایمکلاب دیدکی مشقت معناسینه‌در
توشه دیدکی لقمه معناسینه‌در یعنی آزدن کنایه‌در *(عرص دنیا بولوب ای آدمی زاد *
عزیز عمرڭنی هر گیز قیلما بر باد)* یعنی حاصل کلام دنیاده نه‌تورلك حالدا بولسه‌ڭده
عزیز عمرلرڭنی طاعت وعبادت قیلماین طمع بابنده اولوب یلگه بیه‌رمه‌گل ای آدم
اوغلانلری دیمکدر *(کشی‌نڭ خدمتنده باغلاسڭ قول * جلاونده یوگورسه‌ڭ بر قدم بول)*
یعنی سن طمع آرتندن یوروگانچه بر مرشد مکمل‌نڭ خدمتنده قول باغلاسه‌ڭ بخشی‌در
الله تعالی‌نڭ رضالقی ایچون بر قدم مقداری یوکورمکڭ اولی‌در *(بو یوگرمکدن فنا
کیچکانڭ آرتق * بو نعمتدن زقوم اچکانڭ آرتق)* یعنی بو طمع کبتنده یعنی دکننده
تورماقدن ئولگانڭ آرتقدر ودخی بو طمعدن حاصل اولغان نعمتنی یمکدن .. غ زقومینی
اچکانڭ آرتقدر فی‌الجمله طمع مذمومدر *(ولکن تیکسه خاص ایرنڭ جلاوی * سعادتدر
دلڭ دردیغه داوی)* یعنی بر مرشد کامل‌نڭ نوری سڭا اثر ایله‌سه نه عجب ایدگو
دولتدر وکوڭل زحمتلری‌ڭا داروادر وجمیع مطلوبڭ آندن حاصل اولور جلاوی دیدکی
نور معناسینه‌در آندن مراد شیخ‌نڭ تربیه اثریدر *(آنڭدیك ایرنی خدمتنده قش
یاز * عزیز عمرڭنی اونکارسه‌ڭ ایرور آز)* یعنی آنچلاین مرشد کامل‌نڭ خدمتنده ثابت
اولوب قش‌لر ویازلر طوروب عزیز عمرلرڭنی اونکاروب خدمتنده صرف ایله‌سه‌ڭده
آز ایر حاصل کلام نچه‌مه کوب عمرلر اونکارسه‌ڭده آز بولور *(اوشال ایرنڭ ایری کم
بی ریادر * قدم توفراغی کوزگه توتیادر)* یعنی بو خدمت ایتکوچی ایرنڭ مرشدی
آنداغ اوله ریاسز وطمع‌سز بو اوصاف ایله موصوف اولسه اول مرشدنڭ آیاق باصدقی
توفراقی کوزگه سرمه‌در یعنی آنچلاین مرشد کوز اوستنده‌گی قاش کبیدر عزیز
وحرمتلی دیمکدر توتیا دیدکی سرمه معناسنه‌در *(آنڭ دیك بنده‌نڭ بولسه گداسی * نه
دولتدر خدایم‌نڭ رضاسی)* یعنی آنچلاین مرشد کامل‌نڭ خدمتنده گدای اولماقڭ نه

عجب كوركام دولتدر خداى تعالى نك رضالى ى شول مرشد كامل خدمتنده تابلور *(آنك
بر دانه‌سى‌در خرمن زر * دمى سودر اول ايردن مشك شكر)* يعنى آنچلاين مرشد
كامل نك بر دانه‌سى اندر تولاوغ آلتوندر آلتوندن مراد بر آز صحبتده اولتورمق ايله
كوب ثوابلر اولور ويقين لق حاصل اولور ودخى آز توجه وتصرف ايله‌مكى يفار
وشكردر يعنى بارچه اعضالريكه قورقوغ توشوب ذكرلر حركت ايدر ديمكدر حرمن حا
مهمله ايله اندر معناسنه‌دور ولكن ونك كثرت معناسينه استعاره آلندى تأمل *(سعادت‌لك
مريد اول حق رهنك * بولور يول باشچيسى نك درگاهنك)* يعنى آنچلاين ايذگو دولتلى
مريد اولدركه اول حق اولغوچى مرشد كامل نك يونك وآنك صحبتنده ملازمت ايله‌ب
دايم الاوقات يول باشچيسى مرشدى قاتنك اوله وآنك خدمتدن بر ساعت آيرلمايه
*(نه رسوا پير ايرر نفسى اچون خوار * مريدى ايشكنك يورسه اول زار)* يعنى نه
الوغ رسوايلق وخوراى دنيا وآخرت قاره يوزلك بو مرشدلك دعواسينى قيلدقى كمسنه
نفسى ايچون خور اولوب مريدارى ايشكنك تورو ب آنلردن مال طمع ايله‌ب واسباب
دنيانى جذب الر بو نحس حرامدر قيامت كوننك يورى قاره اولوب اوليا رعلمى آستنك
خور اولور خصوصا بو بيت اشارتدر بزنك بو زمانده‌غى صوفى ارغه زيراكه كوبراگى
مال ايچون مريدلرى بسلارار قايوسى نك مالى بولسه آنى عزيز توتارار بايلر ايشكنك
ايشك صاقلاوچى اتلر كبى تورورر آرتق طعاملرينى يرورلر ديو اوزلرى نك يوز
صوويه‌ى صاتوب طماغلرن تويدره‌لر وقايو مريدنك مالى اولماسه سن نا قابل بزلردن سكا
تربيه يوق ديو آلداب قايتارورار بونچلاين جماعت صرفيلر دنيا وآخرت يوزلرى
قاره زمانه شيخى بونلردر اصلا آنلرده بحشى نيت يوقدر وكوبلرى ناداندر فرايض
دين نى واصل توحيدنى بلمازار مريد تربيه ايله‌رلر طبيعتلرينه موافق اولدقى كمسنه
بايلردر وكوركام يوزلى اوغلانلردر براگو قبيح الوجه ياكه فقير اولسه آندن قچارلر
بزدن نصيب يوق ديو آلدارلر بو محض كفرلكدر زيراكه حق تعالى برابر ايله‌ب
رزقلرنى تمام ايتوب ياراتدى معشوقلر بنك قاراندغى نرسه‌لرنى خور كورورلر زيراكه
فقيرلك وقبيح‌لك خدانك سودكى نرسه‌لرى ايردى بولرنى دوشمان كوروب قاچارلر
محض كفرلكدر مرشد اولدقى كمسنه هر برسينه وهر كمسنه‌نى برابر كورمك كيرك
نتاككه پيغمبرنك حلقى آنداغ ايردى فقيرارنى سودى وبايلردن قاچدى اما پيغمبرنك
بو حلقه كوبماكى عبس سوره‌سى ايگاچ اولدى نوقسه آنك هم بايلرنى سومك هواسى بار
ايردى بو سوره ايندكدن گزين اول خلقدن توبه ايله‌دى اى جان من آگاه بولغل بو
زمانه شيخلر يلك كوبى صورت اوغريلر وخاتون آلمق ومال هوسلدر زيراكه تجربه
اهليده بلمور وآنلرده‌غى كشوفات بارچه‌سى معونتدر زيراكه عوام لردن در خواص دن
دگللردر * احينا وق شرم يوق هرگز آلارده * بنكيك هاديلردن نسخه اوده * يعنى

آنچلاین طمع کین مرشدلرده اویات وحیا یوقدر وایذگولرك کتابلرنده یازلمش که بیله دبو * (کیچه کوندوزگه کم نك قوّتی یتسه * حرام ایرمش اوزینی سائل ایتسه) * یعنی برا گونك بر کیچه کوندزگه یتار قدری آزوغی اولسه حرامدر دیدیلر اوزینی تلانچی ایله‌ب یورمه‌کی زیرا که تلانچیلك کسبلرنك آخریدر بس معلوم اولندیکه آزراق نفقه‌ك اولسه طمع ایله‌مه وتلانچیلك قیلمه‌قانده اولدیکه بزنك زمانه شیخلری آطلر ه‌وب ویخشی آربالرغه اولطروب بای مریدلر ینه طمع ایله‌ب بارورلر محض حرامدر بس حرام اولسه قانده‌که مریدلرنی اصلاح ایله‌مك بلکه مریدلر خراب اولوب اوزلاری‌نك عادتلر یبی تونوب اهل جندن اولدیلر * (نبی ایدی قیامت بولسه ای دوست * طمع کین‌لك یوزیده بولماغای پوست) * یعنی پیغمبر علیه السلام ایدی‌قاچان قیامت کونی بولسه امنا به وصدقنا آدمیلر قبریندن قوپدغی وقتده طمع اهللر یلك یوزنده تیرسی صویلوب قوبار نعوذ بالله علایقلر آراسنده یوزلری قبیح اولوب شرمسار اولورلر دیدی *(بلای دیسه‌ك بوسوزی اسنه مشکات * طمع بر له کیچورگان حیف اوقات) * یعنی بلمه‌ك تله‌سك بو سوزنی یعنی پیغمبر علیه السلام نك بوقار یدغی حدیثینی مشکوة مصابیح‌لك صاحبی دیدی بس طمع بر له عمر ینی کیچورگان کمسنه‌لرنك وقتلری بوشدر یعنی عملسزدر آخرتده حسران اهلندن اولورلر ناظم‌نك منقول عنه‌نی ذکر ایله‌مکی آداب مناظره‌نك مستدل معلل دیمك قاعده‌لر ینه جواب بیرمکیدر (حکایت ثوبان رضی الله عنه) *(عجب مرد ایردی ثوبان انقیاده * او آتلیغ ایردی بر کون ایل پیاده) * یعنی خورده کلمشکه ثوبان رضی الله عنه عجب تقوی وصوفی کمسه ایردی (ایمشلر کم بر کون مکه‌دن بطحی‌یه وارمق تله‌دی آطه منه‌دی یولعه کردی کوردیکه بر آز جماعت پیاغ بارورلر ایدی ثوبان رضی الله عنه آرطلریدن یتدی سلام بیردی سوزله‌شوب باردق وقتلرنده * (قوللیدن برگه قامچی توشدی ناگاه * توشوب آلدی آنی اول مرد آگاه) * یعنی آگسزدن غافل ایله ثوبان‌نك قامچیسی قولیدن توشدی روان آطیدن اینوب قامچیسینی آلدی اول آگلانوچی ایر *(یارانلر ایدی اول پاکیزه حلقه * نه بولغای ایردی امر اینسه‌نك بو خلقه) * یعنی یاغ بارغوچیلر اول پاك خلقلی ثوبانغه ایدیلر یا حضرت نه ایچون قامچکنی اوزنك آلدك بولماسمیدی بزلرگه بیورسه‌ك آلوب بیرور ایردك دیدیلر خلقه دیدکی مصراع اولده حانك ضمه‌سی ایله اوقیلور ومصراع ثانیده فتحیله اوقولور *(دیدی ثوبان طمع‌دن بولماغای دیوب * آلوب بیرگل دیماکنی کورمدن ایوب) * یعنی ثوبان رضی الله عنه ایدی طمع کارلر اهلندن اولماغایمن دیوب سزلارگه آلوب بیرگز دیو ایتماکنی لایق کورمادم دیدی ایب لفظی لایق معناسینه ترکیدر نتاککه ایتورلر بو نرسه‌نك ایبی یوق آیدین مراد لایقلغی یوق دیمکدر (ایذگولر بر له صحبت تونمق بیانی) کیل ای طالب کوزنك عبرت بیله آچ * خبیثسز کشیدن قوش بولوب قاچ) * یعنی ای الله تعالی‌نی استه‌گوچی

کمسنه کوزکنی جهان عبرتلری برله آچغل عالم الکون والفساددن عبرتلر آلوب
قوله تعالی (افلم ینظروا الی ملکوت السموات والارض) وقوله تعالی (قل انظروا ماذا فی
السموات والارض) وغیرها من الایات الدالة علی وجود الصانع وغیره للمنکر (ودخی الله
تعالی‌نی سومه‌یان کمسنه قاتندن قوشلر کبی نفرتلنوب قاچقل قوله تعالی (قل ان کنتم
تحبون الله فاتبعونی یحببکم الله) قرینه‌سی ایله *(محبت اهلی‌نک جویانی
بولغل * اوشال کم اوجرادی قربانی بولغل) * یعنی سن هر وقتده الله تعالی‌نی
سوکه‌چیلرنی استاکل تاگاه سکا آنلر ملاقت اولسه‌لر یوللرنک فدا اولوب قربان اولغل
محبتت اهلینک قربانلغی اوشبودر زیرا که اهل الله‌نی تابمق خدانک اوزینی تابماقدر
*(کشی‌نک کوکلی کم بیکانه بولسه * ایرور دشمان اکر همخانه بولسه) * یعنی بر کمسنه‌نک
کوکلی باتلی یعنی الله تعالی‌نی استه‌مکنی دشمان کورمک بولسه فی الحقیقة اول دشمانکدر
اکرچه اول سنک ایله اوداش بولسه‌ده سن آندن بیزکل دشمان کورکل وآنک مجلسنده
حاضر اولماغل *(محبت سزکه بولدی هر قبی ذات * اکر فرزند شریدر ایرور یات)*
یعنی براکو الله تعالی‌نی سوماس بولسه آندن بیزکل زیرا که اول یات ترورکم اکرچه
اول اوزکنک سوت ایمزکان بالانک بولسه‌ده دشماندر نتاکه نوح علیه السلام اوغلی
اوز بیله دوشمان اولدی خدادن لیس من اهلك جوابینی ایشتدی بو مشهوردر *(محبت
اولماسه هر کمده ای خیر * آنانک بولسه ایرور بیکانه وغیر) * یعنی هر کمده الله تعالی‌نی
سومک بولماسه ای ایذکو کمسنه آنانک بولسه‌ده یاتدر اهل دکلدر آندن بیزار اولغل
زیرا که اول دوشمان خداندر اکر ظاهرده دوست اولسه‌ده باطنی کمردر خالص دوشمانکدر
*(اقارب بورماسه کوکلی آقارب * قوانکدن کیلسه هیچ اولتورما باروب) * یعنی سنک
بر بطن قرنداشنک کوکلی الله تعالی عشقی برله آقاروب بورمه‌سه خالص ایربکت بولوب
قولنکدن کیلسه آنک یانینه باروب اولتورماغل بلکه زیاده دوشمان کورکل زیرا که
اهل الله اولمای آقاروب اهلی‌نک انکلیکسی اخوت وبرادر معناسینه‌در عربیدر
انکلیه سی ترکیدر ایبی معناسینه‌در تامل *(اکر بیکانه‌نک داغی بولسه * آکا صرف
ایت اوزکنک یاغی بولسه) * یعنی بو قرنداش دکل کمسنه‌نک کوکلنده الله تعالی عشقی
ومحبتی بولسه آکا سن حدمتکنی صرف ایله کوزکده بر آز عبرت علامتی اولسه
زیرا که سکا حقیقی قرنداشدر اولدر (انما المؤمنون اخوة) بوکا اشعاردر نتاکه بیوردی
(شکر بندك بوراکك کوشه‌سیدر * آنك مهری قیامت توشه‌سیدر) * یعنی اول الله
تعالی عشقنده یغلنده اولدنی کمسه سنك بغرنك پاره‌سی وبوراکنك ایتیدر آنچلابین
کمسه‌نی سومك قیامت کونی‌نك آزقیدر یعنی اهل الله‌نی سومك بالحقیقة خدای تعالی‌نی
سومکدر زیرا که الله تعالی اهلندن غیری دکلدر *(آنکدیك یار ایله چون ایلدك عهد *
اچرسه زهر آنی بلمك ترك شهد) * یعنی آنچلابین اهل عشقه بولداش اولورغه عهد ایلسه‌ك
ودوستلق عقدنی اولسه‌ك اکرچه اول زهرلی نرسه‌لر بیرسه‌ده آنی بال شکر کبی کورمك

کیره‌ك حاصل کلام آنچلاین بار نه قدر مشقتلره اوغرانسه‌ده آنی سهل ایله‌ب دوستلمده ثابت اولمق کیره‌ك مادام که آنده خلاف شرع اولماسه *(تله‌سه بورکنی بیرمك کیره‌ك باش * اگر جان استه‌سه قایتارماغای قاش)* یعنی آنجلاین دوست صادقك سندن بورك تله‌سه تله‌کینی بیره‌ك کیره‌ك اگر باش استه‌سه وجان استه‌سه قاش چتوب خلافلق ایله‌مه بلکه موافقت ایله حدا ایچون خدمت ایله * (اگر بولسون د سه‌ك ینگل آغرلر * چقوب بر یانه تاب بر یان بغرلر)* یعنی آنچلاین یارسن اگر عملدن ینگل اولسه‌ك وعملك آز اولسه الله تعالی آنك سببی بر له عملگنی آغر ایله‌ر بس آنداغ اولسه سن ایلدن چقوب بر طرفقه باروب الله تعالی عشقی ایله بغرلرنی کویدرگوچیلرنی تابغل آنلر ایله بر مجلسده اولغل بر یانه یانك فتحی ایله طرف معناسینه‌در تاب امر حاضردر تابمقدن مشتقدر بریان بانك ضمه‌سی ایله کویمك واحراق معناسینه‌در *(قیلور صحبت اثر ای طالب راه * مونگدیك جاری اولدی عادة الله)* یعنی اهل عشقنی استه‌ماك آنك ایچوندر آنك مجلسه اولتروب صحبت ایله‌گان کمسه‌لرنك کوگللرینه محبت اثری اولور بونچلاین سرایت ایله الله تعالی‌نك عادتی یوردی دیمکدر *(نی که توزگانگه توشسه بولور توز * که آندن اونسه نیچه کیچه کیندوز)* یعنی عشق اهلینك مجلسنده توزوب صبر ایله گل زیرا که الوغلر ایتورلر توزگان وصبر ایله‌گان کمسنه توش ییر دیورلر بس آنداغ اولسه صبر ایله گل آنلرنك صحبتلرنده مشقتلر اولسه‌ده دوام ایله‌غل اگرچه صبر ایله‌مکگدن کوب کیچ وکوندزلر اوتسه‌ده دیمکدر توزگانیگه دیدکی صبر معناسینه‌در توش لفظی حیوان‌نك توشینی ایتورلر آندن فائده روحکه استعاره آلیدی توز دیدکی لفظی امر حاضردر توزمکدن مشتقدر * (اگر چندیکه نا قابل افتادر * نکولر جمعیدن آیرلما زنهار)* یعنی اگر چمسه‌سن اهل اصلاح اولوب توردقی کمسه‌لرنه قبولیتك اولماسه‌ده ایذگولر جماعتندن آیرلماغل ایدگولرکه کوگلکنی زنهار برك باغلاغل دیمکدر * (اگرچقسه یبارکك جمیعدن لاس * اولور غرق سیاهی ایها الناس)* یعنی یفا کنك طوبندن چوبك چقسه صانقوچی آدمیلر او یالقدن تیرگه غرق بولورلر آدمیلر آنی سوگه‌رلر نه ایچون مونده چوبکنی قویوب آلداب صاتمق دیه‌رسن دیو آندن مراد قیامت کوننده الله تعالی حضرتی عتاب ایله‌ر یا قلوم نه ایچون عزیز عمرلرگنی یاوزلر صحبتی برله مختلط ایله‌دك دیور شول زمان یورك قارا اولوب یفاك طوبندن چوبك چقدقی کمسنه کبی اولورسن لاس دیدکی چوبك معناسینه‌در قاموسده کتورمشکه (اللاس هو الذی یخرج من بین الابرشیم لایکاد یصلح العمل به) دیدی بو وجهله چوبك معناسینه‌در *(اوزون قیلسه قیی مس نقره کاصم * قویار خلق وعلی مس آتنی درهم)* یعنی کورمزمی‌سن قایو بافرنی کومشکه قوشوب برگه‌ارتوب آقچه ایله‌سه‌لر خلایق اوغلانلری اول قوشلمش بافرنی کموش آقچه دیو اسم قوبارلر حاصل کلام سنده بر یاوز اهلندن

اولوب ایدگولر صحبتینه بارسەڭ ایذگو اسملی بولورسن دیمکدر مس دیدکی باقر
معناسینەدر فارسیدر نقره کموش معناسینەدر عربی‌در تأمل ایلیەسن *(آلور صحبتده
بر بریدن کشی بهر * اگرکوب چشمه بر بولسه بولور نهر) * یعنی بر مجلسدەاولوب
ذکر صحبتندن آدمیلر بری برندن فایده آلورلر نتاك که کوب چشمه بر یرگه قوشولسه
الوغ یلغه بولوب آقار آنچلاین کوب ایذگو اهللری بر یرگه جمع اولسه الوغ ثوابلر
ودرجاتلر واستفاده وافادەلر حاصل اولور محصل کلام سن جماعتدن آیرلماغل دیمکدر .
نتاك که بیوردی *(جماعتدن اوزگنی قیلما ممتاز * چابار کوب توبدن آیرلغان قوشه
باز)* یعنی حاصل کلام اهل سنت وجماعتدن اوزگنی آیرماغل دایم آلار بله اولغل نتاك
کوب توبلانغان قوشلردن براگوسی آیرلسه قارچیغه آنی آلور شونچلاین سنئ جماعتدن
آیرلسەڭ شیطان لعین آنداب خراب ایلەب ایماندن جدا ایلەب کافرلر گروهندن
اولورسن توبدن دیدکی لفظ ترکیدر توبلانمقدن مشتقدر *(کله که بوری جابسه ای
فلانی * قبو آیر یلسه اول هم تشلر آنی)* یعنی مثلا قوی کتووینه بوری جابسه ای فلان
کمسنه اول بوری قایوقوی کتودن آیرلسه آنی تشلر وآشار آنچلاین سن دخی جماعتدن
آیرلسەڭ شیطان سنی آلدار دیمکدر «کله» کاف‌نڭ کسری ایله کتو قطعیة الغنم
معناسیده سمرقند خلقیلك اغتیدر *(بورسەڭ یکیکا دیو باشکنی یانچر * قارافچی توبدن
آیرلغاننی سانچر)* یعنی جماعتدن آیرولوب یالغوز بورسەڭ شیطان لعین باشکنی
یانچوب عقلکنی آزدروب کفرالك اورطەسینه توشرور نتاك که اوغریلر وقاراقلرکروانیدن
آیرولوب یوردکی کمسنەنی سانچوب ئولترروب مالنی آلورلر *(خدانڭ رحمتی بولسه
جماعت * ایرور رحمتدن آیرلغان شناعت)* یعنی حاصل کلام جماعت خدانڭ رحمتی
بولسه اول رحمتدن آیرلوب یالغوز یورمك البته خورلقدر دنیا وآخرت ز بونلقدر
شماعت شین‌نڭ کسری ایله خورلق معناسینەدر عربی‌در بس جماعت دیدکی عامدر
جماعتدن یاورلقینه براگو جماعت دیسه جائز دگلدر نته که بیوردی *(نه اول جمعی که
غفلت اهلی بولغای * بهایمدن زیاده جهلی بولغای)* یعنی بزلارنڭ جماعت دیدکەزدن
مراد آنچلاین غافللر وفاسقلر جماعتی دگلدر وحیوان کبی زیاده نادانلر جماعتی دگلدر
بلکه عالملر وصوفیلر جماعتیدر حلقهٔ ذکردر خانقاده اولتوروب الله تعالی‌نی یاد ایدرلر
*(آلارنڭ صحبتی بیرزهر قتال * بوزار کوب صحبتن بل بر بدافعال)* یعنی اول یاوزلر
وفاسقلر صحبتی اولترگوچی زهر دیوب بلگل زیرا که ایذگولرنڭ صحبتنده جوق
اولتورمقکنی یاوزلر صحبتنده بر کره اولتوردقڭ بوزار ثوابندن محروم ایلەر *(کیرەك
صحبت ایله بر تن وبر ریك * بورص بر روی ناخن بولسه هم نیك)* یعنی مجلس اهلی
بارچەسی بر تەنلی وبر طامرلی اولمق کیرەك یعنی بارچەسی بر اعتقادده اولوب
تورمق کیرەك منقلب رأی مذهبلری پراکنده اولماغای زیرا که آقلق ترناقده بولسه

خوبدر اوزگه اورنلرده آقلق بولسه مذموم‌در ومشموم‌در آنچلاین مجلس اهللری بارجه‌سی ایذگوفعللرده اولهلری یخشیدر آراتورنك بر بدافعال بولسه مذموم ومشموم‌در «ریك» دیدکی طامر معناسینه برص آقلق معناسینه‌در ناخن تزناق معناسینه‌در تأمل *(اگر کیلسه معز نفرت قیل آندن * یلاندن نی ضرر بولسه بیل آندن)* یعنی اگر سنڭ یولداشڭدن اجنبی‌لك ویادلق کلسه یعنی محبت‌الله اولماسه اول یولداشدن قاچغل یلاندن قاچـقی کبی زیرا که آنچلاین یولداش یلاندن ضررلیراقدر «معز» دیدکی لفظ اجنبی معناسینه‌در تورکمان لغتیدر

(حکایت دیو علیه اللعنة)

(حکایت دیو علیه اللعنة) *(دیدی بر دیو حاسد ینه برگه * باروب کیداست فلان فاحشلی یرگه)* یعنی شیطان بر شیطانغه ایدی بارغل فلان برده صوفیلر مجلسی واردر آنده باروب آلارغه حیله ایله‌گل آلارنی یولدن جدارغیل وبوزق اورنلرغه اونده‌گل *(دیدی اول فرقه‌دن فارغ بول ای یار * آلاردر بر بر بگه دهبری نار)* یعنی اول مأمور وبیورله‌تش شیطان آمر وبیرغوچی شیطانغه ایدی ای یولداش اول صوفیلرغه جماعتندن یراغ وفارغ اولغل آنلرغه وسوسه قیلوب بولماسدر دیدی زیرا که آنلر بر بربگه تموغنی یراق ایله‌گوچیلردر ونفس ذکرلری بزلرنی یراق ایته‌رلر آصلا آنلرغه وسوسه وکید قیلوب بولماس دیدی دهبری دال‌نڭ فتحیله یراق معناسینه‌در قاشقر لغتی‌در بس معلوم اولندی‌که جماعت صلحاده فایده کوبدر مستفد اهلینه یاشرن دگلدر قصه‌دن حصه‌به قاتوب بیوردی *(بلبدر ظاهر دشمانلرن دوست * ایماس حاجت که کرسه‌ڭرك بیله پوست)* یعنی بو آدم اوغلانلری آنچلاین غافل‌لك‌ارده ظاهرده دوشمان اولغوچی نرسه‌لرنی دوست بلدیلر حاصل کلام فسق وفجور مجلسینی دنیاده دوست بلدیلر زیرا که سڭا حاجت دگلدر بارحه‌سن بیان ایله‌ماك اگر ایذگولر بولینه طامرڭ وتیرڭ ایله کرسه‌ڭ اوزڭا معلومدر یاوز مجلس‌لرنڭ دوشمان ایرکانی وآنلر مجلسی‌نڭ ضررلو ایرکانی بلورسن دیمکدر

(دنیادین تجرد حقنده)

(دنیادن تجرد حقنده) *(کبل ای‌صالك‌اوزڭنی یولغه صالدڭ * اوغ همت عصاسن قولغه آلدڭ)* یعنی ای یولغه کرگوچی اوزڭنی طریقت یولینه‌صالدڭ وهمت‌طیاقینی قولغه آلدڭ یعنی آداب وطریقت عقایدینی قصقه‌لق ایله‌بلدڭ *(اگر قالمای دیسڭ کرگان یولڭدن * تجرد دولتین بیرمه قولڭدن)* یعنی ای اهل سلوك اولوب کردکی یولڭدن قالماین دیسه‌ڭ یالانغاچ‌اوماقلق دولتن قولڭدن جقارماغل یعنی آندن مراد دنیا امرلرندن کیسلمك بیروب علایق دنیانی کوڭل‌گه‌کلتورمه زیرا که‌خاتونلر واوغلانلر بگه کوڭل بیرمك الله‌تعالی‌نی استه‌مکدن محروم ایله‌رلر *(کتن‌گه یقماغودیك بولسه بنده * یته‌ر مقصودیغه تیز ازلگانده)* یعنی‌خدای تعالی‌نڭ قاطلبنی تجرنی دیدکی سوزینه بر بنده‌نڭ قاراماغی آنڭ موجبنچه اولسه الله تعالی‌نڭ بول سوزینه قاراب همیشه اخلاص ایله اجتهادده اولسه تیز زمانده بو بنده مقصودیغه یتار (بس آنداغ اولسه خدای‌تعالی‌نڭ بیوردقی امر ینه اطاعت ایله‌ب همیشه

طلبنده اولغل كين گاها الله معناسينه اما بونده امر معناسينه‌در «كا» لفظى مفعول به‌در
*(اگر بافسه‌ڭ كين بوطاع وچولنى * مباده قالماغاى‌سن اورته يولنى)* يعنى سن قاراسه‌ڭ
خداى تعالى‌نڭ فاطلبنى تجدنى ديب كى امرى طاغلرده وبيابانلرده‌در ديسه‌ڭ آڭسزدن
اورتا يولده قالوب مطلوبڭدن محروم اولماغاى‌سن يعنى حاصل كلام اولدركه حق تعالى
رضالقى تاغلر وبيابانلر محبتى ايله تابلماس بلكه آنلرنڭ محبتندن كوڭلدن چقاروب هميشه
طلبنده اولمل آنلر محبتينه آلدانوب طلبندن محروم اولماغل ديمكدر يعنى يوم ويورطم
ديو فكرله گوچى اولما *(مشقت اولماسه سونغان بوينڭ * به آندن بولغانى يرنڭ قويدڭ)*
يعنى الله تعالى‌نڭ امرينه بويون سونغان بنده‌ده مشقت بولماسه يعنى كوب مشقتلر
چيكوب الله تعالى‌نى استه‌مه‌سه وآنڭ امرينه اطاعت ايلامه‌سه اول كمسه‌نڭ ئولوب ير
قوييده اولماغى ايذگودر زيرا كه بنده اولغان كمسه البته الله تعالى استه‌سه كبره‌ڭ نه
قدر مشقتلر كورسه‌ده ديمكدر *(عبادت بنده‌نڭ منظورى بولسه * يه اول ايرنڭ ايونڭ
حورى بولسه)* يعنى الله تعالى‌نڭ قولاغى بر بنده‌نڭ ذوق وعشقى بولسه يعنى آنڭ
عبادتينه رغبت ايله‌سه اول كمسه‌نڭ ايونده حور قزى بولسه‌ده ايودر آنچلاين كوركام
قزغه ميل ومحبت ايله‌مز هميشه خداى تعالى‌نڭ عشقنده اولوب طاعت وعبادت ايلر آنڭ
ميلى اولماز اصلا منظورى ديدكى مرغوب معناسينه‌در حقيقت معناسندن مجاز معناسينه
استعاره آلدى *(ولكن ايتمسه شهوت جدا ليغ * كوڭلده بولسه قصد كد خدا ايغ)* يعنى
حقيقة الله تعالى‌نى استه‌گوچى بنده حور قزلرينه شهوت ايله ميل ايله‌مز زيرا كه كوڭل گه
الله تعالى‌نڭ عشقينى توشروب آڭا التفات واعتبار ايله‌مز ديمكدر *(ديانت استه گودكنى
طلب قيل * اگر تابلماسه كچيده‌غب قيل)* يعنى تجرددن مراد خاتون آلمازسزلق دگلدر
زيرا كه پيغمبر عليه السلام خاتونلى ايردى تجرددن مراد كوڭل محبتى قويمقدر يعنى هر
قاچانكه خاتون آلمق تله‌سه‌ڭ دين استه‌رداى صوفيه خاتوننى آلغل اگر آنداغ صوفيه
خاتون تابلماسه بر يوچماقده ابسم اولوب تيك تورغل كنجيده يوچماق معناسينه‌در حب
ديدكى ابسم اول وخاموش باش معناسينه‌در هر ايكسى هندى لغتيدر *(اگر زنكى
بچه‌در كوزلرى كور * اوكم مستوره بولسه بل آنى حور)* يعنى اول استه‌گوچى خاتون
زنكستان ولايتى كشيسى كبى قاراخاتون اولوب كوزلرى صوقر اواسه‌ده يوزينى نامحرملردن
اورتسه تحقيق آنى حور قزى صانغل بچه‌ديدكى بانڭ كسر يله خاتون معناسينه‌در تركى
لغتيدر تأمل *(اگر چنديكه بولسه بنده زاده * آنى صاحب نسبتدن كور زياده)* يعنى
اول مستوره خاتون عبد مملوك وقلدن طوغان بولسه آنى سيدزاده‌لردن آرتق كورگل
زيرا نسب بر له آرتوقلق يوقدر بلكه تقوالك ايله‌در تأمل *(تلى‌نڭ اورنى شرم حياسى *
يوزيڭ آغيدر ايرنڭ رضاسى)* يعنى ايذگو خاتون اولدركه تلنى اولچه‌ب سوزله‌شه
آرتق سوز آغزندن چقماسه ودخى اوياتلى وحيالى بولسه ويوزنى آچق تونوب تورسه

ایرینی راضی ایله‌مك ایچون اوزنی دیدکی لفظ ایلچه‌مك معناسینه‌در الف‌نڭ اوستی
ایله اوقولور اوتوری ایله اوقومق خطاء فاحشدر *(اوشال خاتون که نامحرم نخردر *
اگر شمس قمردر ماچه خردر) * یعنی آلدتی خاتونڭ مثلایات ایرانلرگه قاراغوچی اولسه
آنا ایشاکدر اگرچه اون آی وقویاش تیك کورکم یوزلك اولسه‌ده همان بر
نابکاردر ماچه خر دیدکی آنا ایشاك معناسینه بعض نسخه‌لرده «ماده» دالنڭ فتحیه اول
هم لغتدر *(اگرچندیکه ترك زاده‌در اول * یقین بل دورت آیاقلق ماده‌در اول)* یعنی
اول یوزینی یات ایره‌نلردن قاچورماغان خاتون اگرچه پیغمبر زاده بولسه‌ده شکسز بلگل
دورت آیاقلی آنچق آنا حیواندر یعنی آیچلاین اولسه آنڭ سید زاده‌لرکاینه اعتبار
اولمز آنکا قاراب تورالماز *(اوشال خاتونکه یاشورمس یوزینی * که نامحرم گه
کورساتور ارینی)* یعنی بر خاتون یوزینی پرده برله اورتمه‌سه یات ایره‌نلرگه یوزینی
کورگازسه آنلر ایله سوزلشسه * (آنی منع ایتمس ایردر بی حمیت * خلاصه‌ده ایرر
آنداغ سویت) * یعنی اول یوزینی قاچورماغان خاتوننڭ ایری کونجیلك ایله‌مسه بلکه
یات ایره‌نلر برله سوزلشکانینه رضا اولسه خلاصهٔ فتاواده کنورمشکه هر ایکیسی گناهده
اورتاقدر دیدی ایری کونجیلك قیلماغان ایچون وخاتون یوزینی قاچورماغان ایچون
دیوب بیوردی * (بغیرت ایر بولور راضی کراغه * یه‌رماس اهلینی طوی عزاغه)* یعنی
غیرتلی ایر راضی بولور نه قدر مشقتلرده وتارلقلرده تورورغه لکن آنداغ اولسه‌ده
خاتوننی وجماعتینی توبعه وبواسقه یبارمسدر «کزا» دیدکی کاف عربیله صیق ومشقت
معناسینه‌در هم لغتدر بعض نسخه‌ده کزا اورنینه (قضا) یازلغاندر اول هم صحیحدر
معناسی ظاهردر عزا عین مهمله ایله بر جماعتدر خاتونلردن جمع اولوب قزکنا وینه کیتد کنڭ
سرود یطقمق ایتورلر عربی‌در *(بولور راضی قارا دیگه تقارغه * قچان راضی بولور
ایودن چقارغه)* یعنی غیرتلی کونجی ایر خاتوننی قارا یرنڭ آستینه تقارغه راضی اولور
لکن رضا بولماس جماعتینی ایودن چقاروب یورتورگه دیمکدر *(عرض ای بنده‌لر
ناظر بولوکلر * یمان یول فرقدغه حاضر بولوکلر)* یعنی خاصل کلام ای حاضر اولغوچی
وقاراغوچی بنده‌لر یمان یولده یورگوچی کروهلرنڭ حاللرینی ایشتمکگه حاضر بولوکلر
الحال یمان یولده یورگوچی کروهلرنڭ حاللرینی بیان ایده‌م دیمکدر کتابلرده کوردکم
قدرنجه دیمکدر نته که ایدی *(بنی آدمده باردر بر فریقه * تونارلر اوزلرن اهل طریقه)*
یعنی آدم اوغلانلرنده بر تورلوك گروه واردر اوزلرینی طریقت اهلی صانوب بزلر
اهل جذبه‌مز دیو یورورلر جذبه دیدکی لفظنڭ معناسینی بلمه‌زلر وآنڭ نیچه تورلوك
ایرکانینی بلمزلر مجرد طریقت اهلیدن‌مز وذکر جهریه‌دن مز دیو چاغروب دیوانه
اولوب یورورلر (خصوصا بوننڭ کبی خلایقلرگه شفر زمین‌ده توبدر بر آز دخی بلخ
وبخاراده وار ایدی بحمدالله بو زمانده منقطع اولدی اما ولایت بلغارده بر آز نامعلوم

اورتمرده واردر خصوصا نهر صوندن ونهر كركاليده واردر اما مشهور دگلدر اما طرف
داغستانده وارض روم وارض عربده آصلا يوقدر اما بو مذهب باطلنى پيدا قيلغوچى
يعرب بن صفوان ايردى اول امرده طريق حقيقه سلوك ايلمش ايردى بعدنده شيطان
آزدروب اهل جهدن اولدى باروب كاشغر زمينينى آزدردى زيراكه آنلر نادان ايرديلر
آندن آنلر اطراف عالمه جرب زحمتى كبى يايلدى واثر ايلدى حتى كه كاشغر زمينده
اهل حقنك كوبينى اولدرديلر آخرى امام عصمة الله المروزى بلخدن باروب پراكنده
ايلدى ايمدى آز قاللردر كوندن كونگه زبون اولديلر بهر وجه اولسه‌ده آنلر الله تعالى نك
دشمانيدر ابليسدن قالا بيلوردر نته كه بيوردى * (آلار شرع بيلك دوشمانيدر * آلارنك
آتى يعنى روشانيدر) * يعنى موصوف اولمش گروهلر پيغمبرمز شريعتينك دوشمانيدر
يعنى شريعتك بونلردن دوشمان يوقدر بونلرنك حاللرى كافر وشيعه‌دن آرتقدر اما آنلرنك
مذهبلرينك اسمى مذهب يعرب بن صفوان روشنيدر روشنى بر فرقه‌نك اسميدر
بلخدن توتوز ميل قدريدر * (آلار اوزلر بگه عارف قويوب آت * اوقورلر عاميلرغه
بخشى ابيات) * يعنى او باطل مذهبنك صفتى بودر آنلر بربرينى عارف قويوب اول
شونداغ اوليا وموندغ حاللى ديورلر بر ايوگه جمع اولوب آخرت حالينى سويله‌دكى
بيتلرى وحكمتلرنى عاميلرغه ايتورلر وتورلوك دف وناى وقوبز وكسه حالورلر
وخاتونلر وامردلر نفيس آوازلر ايله اوازلارلر وزماندن صوڭ بعضيلرنك دماغينه شيطان
اوصروب عقللريدن يازوب هوش‌سز بولورلر ايمش اركم عقللرى يازمق ادويه برله در
نبات صفرانى كلخانه قويوب آندن توتون حقوب دماغلر نه كرور هوش‌سز اولورلر
اما شيخ اولدقى كيسه‌لرى واردر اول هوش‌سز اولمايه دائر آغزينه نان صالا تورور
باياغى توتوننك حرارتن سلب ايدر اول ملعوننك غرضى اولدر قايو كوزكم خاتون
وكوزكم امرد بولسه هوشسز اولسه آنكا جماع ايلمكدر * (ولكن ايتوشر بيهوده معنى *
اوريلك يولايغه سالمافقه معنى) * يعنى اول ملعونلر نتلسده فايده‌سز معنيلر ايتورلر
اونكلن ايكو اوليالرنك حاللرينى سويلب آنلرده اولدقى كرامتلرنى سوزلب عواملرنى
رغبت ايلب اوزلرينك باطل يولايغه سالمق وكرتمك هوسنده اولورلر حاب بوكه اوتدكى
اوليالرنك حاللرى بونلرده يوقدر شونك ايچون فائده‌سز معنى اولدى تامل * (آلارده
بولماغاى هيچ بخشى نيت * عيال واهليده بولماس حميت) * يعنى اول كيسه حاضر
اولغو حيلرده هيچ بخشى نيت بولماغاى بررى بر بينه عشق اولوب يورورلر وجماعتلر بنه
وخاتونلر بيه كونجى اك ايلمزلر بلكه قايوسيدك خاتونى قولعه اوحراسه آنى جماع قيلورلر
وايتورلركه بن انه عشقيدن مست اولوب ايردم هيچ بر نرسه بيلمدم ديورلر وايتورلر
الله تعالى حضرتى بزنك كوزمزگه گاه كورنوب گاه كورنماسدر ديورلر وعالملرى دوشمان
كورورلر ونمازنى سومزلر وايتورلر هر كم بو مجلسده بر كيجه اولتورسه فرق يلاق

عبادت ثونی‌در دیورلر ای بارب دوغر بك تاج الدین حالت مراهقن آنلرنك مجلسنه
اوچ کره منلا اولدم سرلرنی بلگوچی سن تجربه ایچون کردك ایدی عفونی سندن
اوتندك رحمتك ایله عفو ایله *(جمیع جانوارلر توشسه کوزگه * حمیتلك بولور دوکزدن
اوزگه)* یعنی جهانده بارچه حیوانلرنك غیرتی وکونچیلگی واردر مگر دوکزده یوقدر
شونك ایچون آنلر مؤنثلری ایچون ایرککلری آجیغلنمزلر بلکه بر بری‌نك اوستونه
مارارلر (ایمشلرکه لواطه وکونچیلکسز دوکزده وار بوتان حیوانده یوقدر شونك ایچون
بونلرنی دوکزغه اوخشاندی * زآلارنك فعلیدر دوکزغه اوخشاش * شریعت مکرو یلدر
آغزیغه تاش) * یعنی بوملعونلرنك فعلی دوکزغه اوخشاشدر زیرا که دوکز کبی
کونچیلکاری اولماز شریعتکه انکار ایله‌مکلری اولدر قاچان بر عالم آلاری قرآن
وکتابلر ایله اوگوت بیروب فعللرینی خطا دیسه آنی سوگوب کافر دیورلر ، آنکا ایدرلر
ورمضان غره‌سنده عالملره متابعت ایله‌مه‌یوب روزه‌غه ایکی کون یا اوچ کون صونك
کروب کمه جماعتدن ایکی کون الك عید ایته‌رلر وکمه شیخ اولدقی کمسنه‌لری آنلردن
نه که خوب نرسه‌لر کورسه آنی تلانجیلك ایله‌ب آلورلر ودخی ایتورلر مالمزنك نصفی
شیخمزنکدر بزدن صورامایین آلسه اگر بزلر رضا بولماساقده حلالدر دیورلر *(آلارنك
فعلینی کم یخشی بلدی * بولوب کافر یلار اوتغه یقلدی)* یعنی اول ملعونلرنك حالنی
یخشی بلگان کمسنه آنلرغه بارسه ورضا بولوب خاتون وعیاللرن بیه‌رسه کافر اولوب
اوزینی اوزی یانار اوتغه یقدی یعنی کافرلردن اولوب جهنمده منگو قالدی زیرا که
حلال دگل لکنی بلوب باردی شونك ایچون کافر اولدی قوله تعالی (ولا تلقوا بایدیکم الی
التهلکة) الایة *(بولدر یمه هم بر فرقه پیدا * آتی مؤمن ولی نفسیگه شیدا)* یعنی یمه
روشنی مذهبی کبی بر گروه پیدا بولوب‌در اسملری مؤمندر ولکن اوزاری نفسلر ینی
اوزلری آلداغوچیلردر مؤمن‌مزدیوب یورورلر باطنده کافرلردر (ایمشلر کم بونلرنك
مذهبنه حروفیون دیورلر بر قیلده عباسیه دیورلر زیرا که بو یاوز مذهبنی پیدا قیلغوچی
عباس بن عبیدة الحروفی ایردی (ایمشلر کم مونچلارن مذهب ادرنه وسیالیده و باشقی
قلعه شهرلرنده‌در و بعضیلر ایمشلر بو مذهبلرنك اسمی اوباشدر بناك که نو بانده یاد
اولنور *(یغرلر پارهٔ بوینی بوانسی * ساورلر اورتاغه قز وجواننی)* یعنی اول گروه
جمع ایله‌رلر غلسلرنك بر پارچه بوینی یوان دیدکی ادویه‌یی اوتقه یاغارلر ودخی صالورلر
اورته‌لرینه یاش قزلارنی ویکتلرنی اول ادویه صالماقلری‌دن مقصودلری اولدر وآنك
خاصیتی اولدر آنك توتونی دماغغه کرسه آدمنی هوش‌سز ایلر شیخ اولدقی کمسنه دایم
سرکه وحموضه نرسه‌رنی آچار آنك ایله هوشندن یازماس آندن صونك تلادکی قزنی ویا
امردنی جماع ایلر بوینی یوان بر اوله‌نك اسمیدر هند ولایتندن کلور قارا اولور
خاتونلرنك طلمی کبی اولور بونلر اوباشلردر ور وشنی مذهبندن یاوزراقلردر نته که

بيوردى * اگرچه روشنى ايرماس بو اوباش * ولى بو اوباش شريعت حكميدن تاش) * يعنى اگرچه بو مذهب روشنى مذهبى كه اولماسده ليكن بونلرنك اسمى اوباشدر ليكن بير حال اوسه اورده هر ايكسيك مذهبى شريعت حكمندن طشدر هر ايكسى كوكلدر اوباش لغتده هر عرفدن دكى كمسنه اوره اسدر ياكه فاسق معناسنه در اصلا حاديدن نسبت بردر يا نسبت حذف اولندى ضرورت شعر ايچون مذهب عباس بن عبده حروفى الاوباشى ديرلر بو تقديرجه اوباش بر شيرلك اسميدر شيراز قرينه دن تأمل * (بتيلر ابو الحسن اول بعضى بنده * دعار مونداغ فرق آخر زمانده) * يعنى ابو الحسن خرقانى حضرتلرى آداب صوفى ديدكى كتابده يازمشكه بومنكور ايكى توراليك گروه زمانه آخرنده چقارلار اول زمانده كوب اولورلار * (بو آيهان فرقه ضال مضلدر * شريعت اهلى بو ايلدين جيلار * يعنى اول كتابدا ايدى بو ايتلكان ايكى گروه آزغونلاردر و آزدرغوجيلاردر جماعت شريعت اهللارى قاشنده او ياتلغ لاردر ديدى مصراع ثانيده تقديم وتاخير واردر اصلده بو ايل شريعت اهللرى قاشنده خجيل لاردر ديمكدر تأمل ايلمه سن * (ايا سون ديب مونى بر نيچه بى عقل * قيلورلار خواجه احمددن مونى نقل) * يعنى اشه سونلر ديبو بى عقل سزلر اول ايكى مذهبنك تابعلرى خواجه احمد يسوى دن كوچررلر يعنى ايدورلركه بزنك سلسله مز خواجه احمد يسوى دير لر خلايقمرنى الدامق ايچون * (سعادات دوستى دولسه خواجه احمد * قيلورمو هم مونكدك بدعت بد) * يعنى خواجه احمد يسوى حضرتلرى الله تعالى نك دوستى اولسه مونده لاين بدعت و باوز اشلرنى قيلماسدر حاصل كلام آنجلاين الوع اوليادن مونجلاين عثرت فعللرى كلمسدر * (شريعتده ايدى اول آفتابى * توشيدر بزه اول ايردين كتابى) * يعنى ناظم ايدى اول حال اهلى خواجه احمد يسوى حضرتلرى شريعتنك قوياشى ايردى يعنى كامل مكمل ايردى اول ايرنك بزه نجات الذاكرين ديگان كتابى قولمزغه توشدى *(اونال سلطان دتيدر بلكه آنده * كتاب تنبيه الضالين اچنده) * يعنى اول پادشاهدن مراد خواجه احمد يسوى نجات الذاكرين ديدكى كتابدن نقل ايتوب تنبيه الضالين ديدكى كتابى نك ايچنده يازدى بو ايكى كتابده خواجه احمد يسوى نك تحرير بر ندندر بيله ديو نقل ايلدى * (آنكبيك فرقه ملعون خدادر * آلارنك فعلى سنتدين جدادر) * يعنى آنجلاين گروه الله تعالى نك رحمتندن يراقلردر ودخى آنلارنك اشلرى اهل سنت و جماعت اشدن آيرلغاندر شونك ايچون كافرلردر ديدى ملعون ديدكى الله تعالى نك رحمتندن يراق اولمش معناسينه در * (بو اشلر بى شك وريب اى مسلمان * اوشال قطب زماندن ايردى بالعان) * يعنى بو ايتلگان ايكى گروهنك اشلرى شكسز وشبهه سز اول قطب عالم حضرت شيخ احمد يسوى زماننده بيرو يالغان ايردى يعنى بو اشارتدر بونچلاين بد گروهلار آنك

زمانده بار ایرمش * (قبو ایردین که نقل ایتسه واشنی * ایمانك زنهار آنداغ دیمشنی)*
یعنی قایو اولیادن براگو بونچلاین اشلرنی کوچروب نقل ایلسه زنهار نقلینه اینانماقلق
بالسهقة العاندر * (ولی بولسه الوغ یولدن نابارمی * خلاف شرع پیغمبر ایتهرمی *
آنك شاننده یالغاندر بو افعال * اگرچن دیسه ایرمز صاحب حال) * یعنی آنچلاین
انلر خواجه احمد یسوی قاتنده یالغاندر اگر موینداغ اشلر حقیقت اولسهده اول علم
حال ایهسی دگلدر زیرا که اهل حالدن موچلاین نابکار اشلری اشلهمزدر * (ولی بلماسمز
اول آیغان کشی نی * قیلوب اوتکان ایکان شیطان اشینی) * یعنی آنچلاین فعللرنی قیلغوچی
بلغه یعنی اولیا دیب بلماسمز بلکه آنی شیطان لعین آلداب توغری یولدن اوتکاردی
وحفاردی دیب بلورمز * (آلوب بارسه کشی اهل عیالین * کوتارر بی حمیتلیك و بالین)*
یعنی بو ایکی مجلسکه بر کشی خاتون واوغلانلرنی آلوب بارسه اول کمسنه کونچیلك
الامهیالرنك گناهینی کوتارر آلارگر وهده اولوب تموغغه قالور * (حرام اشنی که طاعت
بلسه انسان * ایرر بول اعتقاد نامسلمان) * یعنی براگو حرام اشنی که طاعت وعبادت
بلوب اعتقاد ایلسه مسلمان دیل کمسنهلرنك اعتقادیدر یعنی یوقاریده مذکور اولمش
ایکی گروهنك فعللرینی طاعت وعبادت دیو بلسه کافردر *(برادرلر بلنگلر راه حقنی * توتنك
دشمن اوشال آلهان فریقنی)* یعنی ای دین فرنداشلری بلگزلر توغری یولنی و بو
اینمکی ایکی گروهنی دشمان توتنگزلر و آنلر ایله بر مجلسده اولتورمهگزلر و آنلره
تعظیم قلگزنی برمهگزلر ایمشلرکم بو ایکی گروهنك مجلسینه بر کره براگو کرسه فرق
کینکه نیکا کوکنی آندن بیرماس *(قیامت کون قوشولسه جان ایله تن * قوبار هر آدمی
دوز دوستی برلن)* یعنی پیغمبر علیه السلام ایدی قیامت کون بولسه آمنا به وصدقنا
جان ایله تن بربریگه قوشلوب قبردن قوپسهلر هر کم اوزینك دوست کوردکی گروهی
برله قوپار دیب شول ابلدن مصابیحده کتورمش که (انت مع من احببت) دیدی (حکایت)
(پیغمبر دارنده بر کور گدایی * کلوب ایردی تلای چیز خدایی) یعنی روایتده کلمشکه
پیغمبر علیه السلام بوزینه بر صوقر تلهنچی کیلدی الله تعالی ایچون نرسه تلهندی
(ایمشلرکم بو صوقر تلهنچی عبدالله بن ام مکتوب ایردی پیغمبر علیه السلام نك مؤذنی
ایردی غایت فقیر کمسنه ایردی *(توروب ایردی قاراتوب بعض ازواج * غضب برله
قارادی شاه معراج)* یعنی اول صوقر نی پیغمبر علیه السلام نك بعض خاتونلری قاراب
توررلر ایردی فی الزمان آچیغی برله قرادیلر آنلرغه معراج پادشاهی پیغمبرمز ایدکه یا
نه اوچون نامحرم ایر یوزینه بقا سزلر دیدی *(دیدیلر ای شهنشاه قبائل * بز آندن
قاچمادق کور دیب بو سائل)* یعنی اول خاتونلر ایدیلر ای قبیلهلر پادشاهی بزلر اول
صوقر تلهنچیدن یوزمزنی قاچورمادق صوقر اولدقی اوچون دیدیلر *(آلارغه ایدی اول
سلطان ابرار * اگر کور بولسه اول سزلرده کوز بار)* یعنی پیغمبر علیه السلام جوابنده

ایدی اگر اول تیلەنچی صوقر اولسه سزلارنڭ کوزگز باردر دیدی * (آلار بز بلمدك دیب زاری قیلدی * کورلر کوزلر یدین جاری قیلدی) * یعنی پیغمبر علیه السلام خاتونلری ایدیلر یا رسول الله بزلار آنداغ ایرکانینی بلمدك معذور ایلەدیو زار زار یغلادیلر کوزلرندن گوهر کبی یاشلری آقزدیلار * (نه سوز پیعمبر از واجیفه ای خاك * آلار ایردی جمیع شبهەدین پاك) * یعنی ای عقل ایاسی بو حکایتدن آڭلا که بونه الوغ سوزدر پیغمبر علیه السلام خاتونلرینه عتاب ایلەدی ای توپراق ذاتلی آدم حال بوکم رسول اللەنڭ خاتونلری بارچه تنك و شبهەدن پاکلار ایدی آنداغ بولسەلرده بونچلاین الوغ عتاب برله ایلەدی اذا کان الامر کذلك * (تعجب فتنەلکدر بوزمانه * توشبدر ابرلر احوالی یامانه) * یعنی عجایب فتنەلیدر بزلارنڭ بو زمانمز ایرالرنڭ حالی یاماندر یعنی اصلا آنلرده غیرت و کونچیلك یوقدر خاتونلرنی بازارلارغه و طویلارغه و بولوشلارغه پردەسز رضا بولوب یبررلار و یات ایرەنلر ایله سوزلاشورلار خصوصا بولارنڭ بلغارنڭ بر صبان طویی دیگان بیرامی واردر آنده خاتون وقزلاری طاغان آستی دیگان اورنلارغه یبررلار وباش یکتلری قزلارینڭ وخاتونلرینڭ قوللندن توتوب اویناراو وغوغا های هوی ایله اوراملر اوزره ایلەنورلار ودخی شونده اویناب شهوت طریقی ایله توتقان خاتونلرنڭ قزلارینی نکاح برله آلورلار وقانده مسوسه خاتوننڭ قزیتی آلماق بو محض حرامدر الله تعالینڭ لعنتی اول بەیرامنی اوّل قیلغوچی سینه اولسون آغزلارینه توفراق اولسون حلال دیبو اعتقاد ایلەگانلرینه * (خردمند ایشت مندن نچه پند * بو سوزگه بولمادم عامل اگر چند) * یعنی ای عقل ایاسی کمسنه مندن بر آز اوگوت ونصیحت ایشتکل اگرچه بن اول سوز ایله عمل قیلغوچی بولماسام آنی ایشتوب اوگوت آلغل اول اوگوتلر تو بانده یاد اولسه کیره کدر * (زمانه خاتونینی یولغه صالمق * ایرر آسان اول اندین جنك قیلمق) * یعنی بو زمانەده خاتونلرنی طریق حقغه کوندرمك مشکلدر بر قلعەنی صوغش برله آلماقدن * (اوزلماس صالمەنی بوینگغه صالمه * اگرچه آلمادر رخساری آلمه) * یعنی آنداغ اولسەده اوزلماس یعنی بوینگغه صالماغل اگرچه اول خاتوننڭ یوزی آلمایمشی کبی اولسەده آلماغل ونکاح ایلامه گر یعنی حاصل کلام بر خاتون نامحرملره قاراغوچی اولسه نه قدر کورکام یوزلیك اولسەده آلماغل دیمکدر زیره که اول اوزنڭ اولگونچه بوینگده اوزلمس یبلدر صالمه دیدکی لفظنڭ اوّلگیسی یب معناسینه در لغت سمرقندد ر وایکنچیسی ترکیدر صالقدن مشتقدر کنایەدر فاجره خاتوننی آلماس سزلقدن آلمه لفظینڭ اوّلگیسی بر مشهور یمش اسمیدر وایکنچیسی فعل نهیدر یعنی کورکام یوزلك نامحرملره باقاجی خاتوننی آلماغل دیمکدر قوله تعالی (ولا تمدن عینیك الی ما متعنا به ازواجا منهم زهرة الحیوة الدنیا) * (دمی عیشکه بولغای آخری سرد * آنی خوشلاب قبول ایتمه اوزون درد) یعنی

بر آز ترکلك نڭ آخری صوقدر آندن مراد کورکام وزایك خاتونی وناحرملردن یوزینی قاچرماز خاتوننی آلوب آنڭ برله بر آز زمان ترکلك ایلمه‌ك نڭ آخری عذاب در یعنی آنی غوش کورروب اوزکه اوزك اوزون قایغونی آلماغل زیرا که فاجره خاتوننڭ قایغوسی دنیاده و آخرتده کوبدر نتاڭ که پیغمبر علیه السلام ایدی دیه‌کر خاتونلارنڭ حیله‌سی قرق ایرنڭ حیله‌سندن آرتقدر دیمش ننه پیغمبر علیه السلام ایدی فتنه ارنڭ الوغی کورکام خاتونلر یوزینی نامحرمدن قاچرماز دیدی *(بلا دیب عملامل جانڭ بلاسه بالابر به بولورسن مبتلاعه) * یعنی بالالر و اوغلانلر بولسون دو یاوز خاتون آلوب جانڭنی بلالرغه و قضالرغه صالماغل زیرا که اوغلانلر اوچون یاوز خاتون شومنه‌سی کوب قضالرغه اوغرارسن بالا دیدکی لفظ ولد معناسینده‌در بلاغه دیدکی قضاغه معناسینه‌در تأمل عملنغ قالماغل *(مسلمان آلی اولسه‌ك آلمه آلمن * اگر آلسه‌ك قبل ایتمه‌و یالین)* یعنی مسلمان جماعتدن بولسه‌ك آل رکلی یاوز خاتون نی قولندن آلماغل وآنی نکاح ایلمه‌غل زیرا که آل نرسه‌نڭ توسی اوکار نکاح ایلاسه‌ك اوب یاوز خاتوننڭ ... نی قبول ایلمه و آنڭ بوزوق فعللرینه راضی اولماغل زیرا که قاعده اورتاق اولورسن الطرق جماعت معناسینده عربی‌در آلمه لفظی فعل نهیدر ترکیدر آلین لفظی اولطردن بر لوندر کنایه‌در کورکام یاوز خاتوننی آلوق بوله حداڭ رضالقی تابلماسدر نتاکه بیوردی *(قوبوب تنگری تعالی نڭ رضاسین * نچوك تلر قیلور دین مدعاسن) یعنی بونچلاین یاوز خاتون آلوب تنکری تعالی نڭ رضالقن قوبوب اول خاتونغه بو بن تصویب وآنڭ یاوز فعللرینه رضا اولوب نچوك آدمیدر دینده مسلمانم دیو دعوی قیلمق حاصل کلام یاوز خاتوننڭ فعللرینه صبر ایلمك مسلمانلقی دکلدر بلکه آنی طلاق ایتمك فرضدر *(اگر بار آلغانڭ نڭ یخشی حالی * دیمه خاتون دیگل دین نڭ کمالی)* یعنی بالا وفرزند اوچون آلغان خاتوننڭ یخشی بولوب ایزگو اولسه مثلا نامحرمدن یوزینی قاچر بولسه وفرجینی زنادن صاقلار بولسه وبش وقت نماز اوتار بولسه وروزه‌سین توتار بولسه وجنابتدن غسل قیلور بولسه وحیض ونفاس علمینی بیلوب ایرینه حسن اعتقاد ایله خدمت ایلسه آنچلاین خاتوننی خاتون دیمه ذکر ایدیگل ایزگو خاتون بوننگ صفتینی بیان ایلوب بیوردیکه *(خوش اول زن بلمدسه بیهوده دیرنی * سچوك الفاظی ایله ن شاد ایتسه ایرنی)* یعنی ایزگو خاتون اولدرکه فائده‌سز سوز سویلماغه یارمقی یوق بلکه تاتلی تلی برله ایرینی شاد ایتر دیمکدر *(اگر اون یل ایونده بولمه‌سه اوی * اونی چقماس آنی ایتور که بر کون)* یعنی ایزگو خاتون اولدر که اون یل مقداری ایرینڭ ایونده آشارغه اونی بولماسه آوازی چقماز آنی کشیگه ایتورده هیچ بر کون حاصل کلام ایرینڭ ایونده اون توز بولماسه یت ایرینه باروب ایتمه‌س بنم ایرمنڭ اون وتوزی یوق دیمسدر بلکه ایرینڭ فقیرلکینی ستر ایدر اون لفظی نڭ اولگیسی

عددين بير عددر وايكنچيسي دقيق معناسينه‌در ايني ديدكي آواز معناسينه‌در هو اوجوسي تركيدر * (بلور ابر آلديده دادك اوزيني * وگر يوز تبسه قايتارماس بوريني) * يعني ايزگو خاتون اولدر اوز بيك حلال جفتي آلدنده كنيزه‌ك كبي حجتسز اطاعت ايدر اگرچه ايري آني يوز كره آياق آستنده تيبكه‌لسه‌ده يوزيني قايتار وب آجه‌لانور ايرينه يوز چتماسدر دادك ديدكي كنيزه‌ك معناسينه‌در خوارزم لغتيدر نمسه ديدكي بنفشه‌يم الماء تيمما كدر مشنقدر تركيدر * (اگر اوپسه كوزن كاعت تالان شوى توروب ايوديين حارغه ايلامس نوى) * ودخي ايزگو خاتون اولدر كه ايري آتش مشقت برله كوزيني اويوت وتيشوب آلسه‌ده ايرينك اشندين يات ايوده حارغه فكر ايتمه‌سدر ويات ايرلرنك تجتي كوكلگه توشورمسدر شوى ديدكي ايرمعناسينه‌در كلفت مشقت معناسينه‌در اوى فكر معناسينه‌در * (سوردن قاش ايلمس اگر غمده بولسون * اگرينك بولسه ايتور بولسه بولسون) * ودخي ايزگو خاتون اولدر كه ايرينك سوردين قاش الملمس نه قدر قايغوده بولسه‌ده واگر ايرا بو ايتسه سن ناايلمده تورامن ديگان كننده ايتور بولسه بولسون ديب آرتين يوز ايتمه‌سدر * (اگر زن‌نك بونگرياك بولسه شرطي عشتي * آي ديگل بودنيانك بهشتي * اگر برخاتون نك صفاتي يوقاريده ايتلگان شرطلر اوزرينه اولسه آنچلاين خاتونني بودنيانك اجماخي ديو باگل حشتي ديدكي لفظ حاء مهمله ايله دونعي ايله صفت معناسينه‌در عثمانيه لغتيدر وهم فارسيده واردر * (الگه‌تو شسه مرنداغ نازنين ال * ديگل بوسنده‌در بوسنده‌من قل) * يعني الله تعالى نصيب ايلاب بونچلايين نازنين خاتون نواكاتوشسه ايتكل نه سرلرك باردر او خاتونني باشرمگل ودخي او بوب وتوجوب من سنت قلك وخدمتچك من ديگل بوسنده لفظي نك اوّلگيسي تركيدر بو اسم اشارتدر سنده ديك معناسينه‌در تركيدر وايكنچيسي او پمك معناسينه‌در فارسيدر ديگل لفظي نك فاعلي درحال اولوب توشدي ياكه هر ايكسي تركيدر وزن شعر اوچون تكرار اولندي ياكه وجه تكرار اولدركه بو اوصاف ايله موصوف اولدقي خاتونغه كل اموزني توكلز ايلمك اوچوندر تاكه بو نرسه سينكي بو نرسه مينكي ديو ايتماس اوچوندر * (سراى آخرت‌نك زاديدر اول * عنايت گلشني نك باديدر اول) * يعني بو اوصاف ايله موصوف اولنمش خاتون آخرت يوريطي نك آزوقي در ودخي الله تعالى نك ياردم بيليدر رحمت گلي اوزره بعض نسخه‌لرده كلشني نك باغيدر اول نسخه اولي در عقل اياسينه‌باشرين دگلدر حاصل كلام ايزگو خاتون بولماقي آخرت مرادلارينى تابماقغه سبب ديمكدر * (قارا ديمه قارا خويش وعل خوني * نكودرني كوچه كورسه نى كبني) * يعني قچانكه خاتون آلمق تلاسه‌ك صورتيني كوروب بو قارا قزدر ديما گل بلكه قاراغل آنك ايزگو خلقينه وايزگو خلقي اولدر شيوك يالوغ او واملارني كورمگان خاتون اولسون يعني كنايه‌در اصلا ايوندن چقماغان ايزگو خلق‌لي قزدر ديمكدر قارا لفظي نك اوّلگيسي رنگلردن بر رنگدر وايكنچيسي امر

حاضردر قارامقدن مشتقدر نگو لفظی ایزگو معناسینه‌در نی کوچه‌نون نافیه او چوندر کوچه کچك اورامقه ایدر او کوی لفظی نك تصغیر یدر نی کونی دیدکی هم نافیه او چوندر کوی دیدکاری اولوغ اورامدر * (غنیمت کور تابلسه خلقی خوش کور * بلادر جانوگا ماه سخن شور) * یعنی بایلق کورگل سگا بر خاتون تابلسه ایزگو خلقلی لکن اوزی صوقردر یعنی صوقر خاتون بولدی دیب جزع وفزع ایلامگل بایلق نك الوشیدر زیرا که آچیغ سوزلك کورکام خاتون جانوگا بلا وقضادر کور لفظینك اوّلکیسی امر حاضردر ترکیدر وایکنچیسی صوقر معناسنه‌در فارسیدر سخن سوز معناسینه‌در شور آچیغ تللی معناسینه‌در *(آقز ور آقلفن گر کاسه تلگه * قزیل دیب آلماغل دخو قز ایلگه) یعنی آلدقی خاتونك دایم آقزر بواسون آقلغینی اگر سنك بر له تلگه کلگا یده آندن مرادسنك بر له سوزلشکاننی کورکام وسچوك لفظینی آغزندن آقزوب چقاروب سوزلشسون دیما کدر ودخی سن قزیل یوزلی کورکام دیب یاوز خلقلی قزنی قولغه آلماغل نتا ککه بوقار یده بیانی کیچدی آقزر لفظی ظاهردر قزیل لفظی نك اوّلکیسی لونلردن بر لوندر وایکنچیسی بنت معناسینه ظاهردر تأمل * (یمان بولسه نعوذ بالله آندین * زیاندین اوزگه هیچ کلمه‌س یماندین) * یعنی آلدقی خاتونك یاوز اولسه صقنارمز الله تعالی گه اول خاتون شوملغندن آنجلاین خاتون زیان ویمانلقدن اوزگه قولندن کلمازدر * (یمان خاتون شیاطین قامچی سیدر * قولك باغلاغوچی ارعمچی سیدر) یعنی یمان خاتون شیطانلار قامچیسیدر قولکنی خدای تعالی نك عبادتلرندن باغلاب گناه درپاسینه چومدرغوچیدر حاصل کلام یمان خاتون الله تعالی نك عبادتلرندن قولکنی باغلار آنك سببی ایله گناهلارغه چومارسن بس آنداغ اولسه طلاق ایلمك فرضدر ارغمچی لفظی چومماق وغوطه اولماق معناسینه‌در قاشقر خلقی نك لغتیدر *(دوعالم ناری بولسه ناری کیتسون * کوزك کورمسکه شرم دیداری یتسون) * اذا کان الامر کذلك بو یاوز خاتون ایکی دنیانك تموغی بولسه طلاق ایله گل اول ایکی دنیانك تموغی سندن کیتسون یتسون یتسون دیو طلاق ایلگل تأمل شوم یاوز معناسینه‌در یتسون بتقدیم الیاء علی التاء بمعنی المعدوم یتسون باتسون معناسینه لغت اهلینه مخفی دگلدر *(اگر اول کیتمه‌سه سن کیت آلوب باش * کونار وب یورمگل تاغدین آغر تاش) * یعنی اول یاوز خاتون اوزی کیتمسه سن اوزك باشکنی آلوب کیتکل عزلت یولینی اختیار ایله زیراکه اوگا تاغدین آغر تاشنی مراد آغر گناهلارنی یوکلاب یورمگل *(نگو ذاتیغه ایدی بر نکوخوی * ایر رسن بو العجب منقادهٔ شوی) * یعنی بر ایزگو ذاتلی خاتونغه بر ایزگو خلقلی کمسنه ایدی عجب سن اوگا بویکی صونغوجی سن دیدی (ایمشلر کم ایتکوچی حفصه بنت عمر ایدی حضرت فاطمه‌غه ایدی یافاطمه سن عجب کوبرك ایرگه بویون صونوب خدمت ایته‌رسن خاتونلارده سنك کبی ایرینه بویون صونغوچی خاتونی کورماتم دیدی فاطمه رضی الله عنها جواب بیروب ایدیکه * (دیدی قصدیم میدان نکر یم

رضاسی * بتر اول اورتاده ایر مد عاسی) * یعنی حضرت فاطمه ایدیکه منم خدمت
ایتماکدن مراد ومقصودم تکری تعالی نك رضاقیلیر آنك رضالقی اوچون ایرمگه کوبرك
خدمت ایته‌رمن دیدی اول آراده تمام اولور ایرمنك دعوی قیلدقی نرسه‌سی حاصل کلام
فاطمه ایدی ایرمگه خدمت ایله‌مکم اول الله اوچوندر شونك حقنك ایرمنك دنیا و آخرت
دعواسی تمام اولوب مندن خوشنود اولور دیدی * (ایکی طاعت میسردر بر اشده *
نچوك صونمای بوین امر ایلامشده) * یعنی مالده‌ایدی بر خدمت ایلامکده اکی طاعت
یکل اولادر بر اش برله برى الله‌تعالى رضالقی وایکنجیسی ایریمنك شاداقیلور بس بر
خدمت ایله‌مکم برله مزنداغ الوغ ثوابلار قولغه نه اوچون بویون صونمس من الله‌تعالى
بیوردقی اورنغه زیرا که الله‌تعالى خاتونلارغه ایرینه بویون صونماقغه بیوردی دیدی اشیخ
کامل استماك وشر یعنکه ایارماك حقنده) * (کیل ای صوفی امید اینسانك عفادین * ترتش جقمه
طریق مصطفی دین) * یعنی کل کل ای صوفی اولدقی کمسنه الله‌تعالى نك رحمتندن امید ایله‌سه‌نك
پیغمبرمزنك بولدن چقماغل پیغمبرمزنك یولی بو بابده اول ایدی مرشد امرندن مرید
چقمارلق ایدی سنده مرشد امرندن چقماغل وهمیشه مرشد طلبده اولغل * (عمل قیل
اتکا قیلمه عملگه * توکل ایلگل عز وجلغه) * یعنی سن پیغمبر یولنده اولسه‌نك
اوّل عمل قیلغل اخلاص برله قیلدقدن صوکره عملگه تایانماغل وآنك کوبلگینه الدانماغل
وعملنی قیلغاچ قبول اولماننی خدای تعالی‌گه توکل ایله‌گل * (عمل قیلمای صفا بولماس
کوکلده * آیاقسز هیچ کشی یوره‌مدی یولده) * یعنی مجرد ایمان کلتورمك برله الله‌تعالى نك
رضالقی وخوشنودلقی تابلماسدر بلکه عمل ایله‌میون کوکللرده صفالق اولماز نتاککه
آیاقسز کمسنه‌نك بولده یوره‌مه‌گه قادر اولمغانلقی کبی آنچلاین عملسز کمسنه الله‌تعالى
صاری سیر ایله‌ماك ممکن دگلدر نتاککه بیوردی * (قچان قولسز کشی دولفان شناور *
شناورمن دیسه هیچ قیلمه باور) * یعنی قچانکه سکا بر قولی یوق کمسنه صوده یوزارمن
دیسه آنك صوده یوزارمن دیگانینه اعتقاد ایله‌مه زیرا که قولسز یوزارمن دیمکی یالغاندر
اعتقاد ایله‌مه آنك اوچون عمل قیلماقغه الله تعالى اوزی بیوردی البته اوزی بیورغانغه
خلاف ایله‌مك لایق دگلدر شناور شین‌نك کسری ایله صوده یوزمك معناسنه‌در
*(صالبدر راه سنت راه عامه * بو یولدن چقماغل اوزگه مقامه) * یعنی طریقتکه سلوك
ایله‌سه‌نك طریق اعتداله سلوك ایله اول طریق اعتدال اولدر سنت یولنده یور وحی
کمسنه‌لر عوام الناسغه بول صالدیلر وکورگازدیلر آنی سواد اعظم دیرلر اول یولدن
اوزگه یولغه چقماغل اهل سنت والجماعت نه دیدیلر اعتقادده واعمالده وافعالده آنلر
طریقنچه ولغل دیمکدر زیرا که تصوف اهلی‌مز دیدکی گروهلر اون سکزدر اون
دورتی بالکلیه خطادر مگر برسی سواد اعظم اوزره‌در آنی تصوف سنت دیرلر اول ایکی
حروفیوندر اول ایکی نوع اوزره‌در برسی حروف الاصلی ایکنجیسی حروف الفرعی

(شنع کامل استماك وشر یعنکه ایارماك حقنده)

دیرلر اما حروف الاصلیی مذهب روشینی دیرلر وحروف الفرعنی مذهب اوباشی
دیرلر بونلرنك حاللری بیقاریده ناظم رحمه الله تعالی بیان ایله‌دی بو ایکی مذهب ظاهرده
اهل تصوف بواسطه لرده کافرلردر بونلرنك فالی وحالی حرب اهلی کبی اتفاق علما بر له
حلالدر (ایکنجیسی حبیبیدر آنلر بر قومدر تصوف دعواسینی قیلورلر وایتورلر که حق
الله تعالی بر بنده سینی غایت سوسه خطابات الله تعالی آندن ساقطدر دیورلر حرام نرسه‌لر
آنکا حلالدر دیرلر بونلر هم کافرلردر ودخی بو مذهبکه ملاحدون هم دیورلر نتاکه
ناظم رحمه الله کرامت بابنده ذکر ایله‌دی (اوچونجیسی اولیائیه‌در آنلر تصوف دعواسینی
قیلورلر قچان بر بنده اولیا اولسه اول کمسنه پیغمبردن ارتقدر دیرلر اما کرامیه
حیریه اولورلر وغیری اورنلری شو یعنکه مذاقدر بونلر هم کافرلردر بو ایکی مذهب
چین وماچین شهرلرنده کوبدر (دورتنجیسی شمراخیه‌در آنلر بر قومدر ذکر مجلس ایده
بارابان دف وقوبز چالورلر وخاتونلر یعنی غمز کمسنه نه اول مجلسده جماع قیلدررلر
وایتورلر خاتونلر اوجماغ سچاکیدر ساجاکی قوپاغه ایسلاندرمك کرك دیرلر بونلر
هم کافرلردر اگرچه قرآن اوقوسه‌لرده (بشنجیسی اباحیه‌در آنلر هم تصوف دعواسینی
قیلورلر وایتورلرکه بزلر بو سلسله‌ده وشجره‌ده اولسق بر برمزنك مالی بر برمزه حلالدر
یعنی امانتن آلسافده هم جائزدر دیرلر وبکرلی قزلرنی اوّل کلاوکه بیرمسدن بوروب
شیخلرینك قوینینه یاتوب اول اول قزعه جماع ایلامایین کیاو آلماسدر. بونچلاین مذهبلر
استقبال قرا قوم شهرلرنده کوبدر بونلر هم کافرلردر اگرچه الله تعالی نی بر بلوب
پیغمبرنی حق بیلسه‌لرده (آلتنچیسی حلاییه‌در آنلر هم تصوف دعواسینی قیلورلر
وایتورلرکه ذکر مریدلرنی حداغه عشق ایلمك اوچون طنبور حلالدر الله تعالی حضرتی
اوزی هم اویون آوازینی سوار دیورلر ودخی امرده نه حرکت وکسب ایلسه اوچدن
بر ینی شیخلرکه بیرمك فرضدر دیرلر بونلر اهل بدعتدر بونچلاین مذهبلر یارکندده
وقوقان واندیجان شهرلرنده کوبدر وهم بلغار شهرینك اطرافلرنده نامعلوم اورنلرده
بارادر (یدنجیسی حلولیه‌در آنلر هم تصوف دعواسینی قیلورلر وایتورلرکه کوزکم وزلی
خاتونلر ویکتلر ایله قوچاقلاب کورشمك حلالدر دیرلر آندن صوکره قیللرینی چالوب
رقص ایدرلر وایتورلرکه بونچلاین ایلمات الله تعالی نك صفتلرندن بر صفتدر دیرلر
بونلر هم کافرلردر ظاهرلرنده شهادتین اولسه‌ده بونچلاین مذهب هند شهرلرنده کوب
اولور (سکزنجیسی حوریه‌در آنلر حلولیه مذهبی کبیدر لیکن آنلر ایتورلر بزلر
ذکر مجلسمزکه حور قزلری کلور بزلر هوشسز ایداورمز آنلر ایله جماع ایلرمز دیرلر
مجلس لرندن چقدقدن صوکره غسل ایدرلر ودخی ایتورلر الله تعالی نی تانیمق بزدن بولماسدر
بورلر زیراکه بزچلاین بنده‌لر قنده الله تعالی نی تانیمق دیب بو بیتنی ایتورلر (بیت)
* (تنرا تودانی هر کز نتوان شناخت کس * کر بدانی هر کس تودانی وبس) * بونلر هم اهل

ضلالتدر تصوف دعواسینی قیلدقلرینه اعتبار یوقدر (اون برنجیسی واقفیه‌در آنلر بر
قومدر اوزرنی معین بر مسجد کبی قیلماقلردر آنده طهارت آلوب کررلر و بش وقت
نمازی اوته‌رلر آندن صوکره بر ... صورتلی ... اوغلاننی کتوروب ... قوبارلر
ذکر قیلدیررلر و بارچه قوملری اولتورز اوغلان نك یوزینه قاراب لا اله الا الله دیب هوشسز
بولدیرلر آنلر هم اهل بدعت وضلالتدر (اون ایکنجیسی متجاهله‌در آنلر بر قومدر صوفیلری
ناسمرینه چالمه کیمه‌رلر و ... بزارنك صوفی اولماسنی هیچ کم تماشا ... و کافرلر
کورنی کیه‌رلر بونلر هم اهل بدعتدر بو ایکی مذهب دامغان واسترآباد شهرلرنده‌در (اون
برنجی ... آنلر هم تصوف دعواسینی قیلورلر بایلری تصوفلرینه کورسه لا نعبلك ایلرلر
وابتورلرکه فقیر ... فنالك یولی بودر دیرلر اول ... مالیه طالاب آلورلر بونلر هم اهل
بدعتدر بونجلاین مذهب بتی بالخ شهرنده کوبدر (اون ایکنجی الهامیه‌در آنلر هم بر قومدر
تصوف دعواسینی قیلورلر دایتورر علم لك اوکرانمك وقرآن اوقومق کرکمز دیلك بزاره
معروف بیتلر وحکمتلردر بونلر هم اهل ضلالتدر (اون اوچنجی سوفسطائیه‌در آنلر
بر قومدر حقایق الاشیانی انکار ایدرلر وتصوف دعواسینی قیلورلر کرامت اولیا کورنسه‌ده
... دیرلر بونلر هم اهل بدعتلردر بونلرنك مذهبی بو زمانده بیك آزدر اول
زمانده ایسکلری یه‌ده کوب ایردی (اون دورتنجی ادعائیه‌در آنلر بر قومدر صوفیلق
دعواسینی قیلورلر و ایتورلر بزلر شونداق مقامره یتدك و شونداق شیخدن سلسله
آلوب کمالات تابدق دیرلر مال ایچون شیخلق دعواسینی قیلورلر وزینت دنیادان
انواعی ایله موصوفلردر سودکلری بایلردر وقاچدقلری فقرادر ... دانمان وغیبتدن
بیزمازلر ودخی ایتورلر مرشدلر بدعتلرنی اشلاسه‌ده ویالغان سوزلسه‌ده اعتبار
یوقدر زیراکه اول مستدر مریدلر حالینی تحریه قیلمق ایچون قیلور دیرلر بونلر
هم الحاد مذهبینه توغریدر اهل ضلالتدر (بس بو ایتلکان اون دورت کروهلرده خارق
عادت کورنسه‌ده اعتبار اجدر یا معونتدر بونلرنك حقلرینه الدانماغیل (اون بشنجی
سنیه‌در آنلر اهل حقدر نتاکه ناظم رحمه الله علیه نك کتابیده یازلمشدر اوزکه کتابلرده
مذکوردر آنی بیان ایلمك حاجت دکل حاجت اولسه کتابلره باقك اما بلمکه سن طریق
اعتقاده سلوك ایلکل یاد اولنمش مذهبلردن صاقلانغل دیمکدر اما تصوف سنت نك
نعتلری بو ابیاتده یاد اولمشدر (بیت) * تصوفدر رذائلدن تخلی * صفات مرضیه برله
تحلی * نه کلدر رضا زهد تعفف * حقیقتده بودر علم تصوف * تصوف صانلورمی رقص دوران * نه
ریمه حرمتده اولمه حیران * یازار تاتارخانیه‌ده مفصل * سماع وعظ احوالن مدلل * سماع
وعظ قرآن سنتدر * ریاسز سمعه امر عجبدر * تغنی نك سماعیدر محرم * بو سوز معلوم
دربر اهل علم * نتیجه سد قیل باب سماعی * خلاف شرع راهه اولمه ساعی * مشایخدن
جمیل رحمه الله * سماعه توبه قیلدی اولدی آگاه * مرید صادق اول جون صبح صادق *

(الرذائل الذميمة كالحقد والحسد وغيرها والحاصل ان اولياء الله تعالى لا يوصف بهذه الاخلاق تأمل)

كيدر مقرّكل ظلمات سرادقى * نه بولدك بزكه اى دده ديمكده * بو هاى هوى ايله
دور فلكده * ندردن صداى ناى اوننددن * دينى يقدك بونك امثالى شردن * بلاى جدى
مريدنك آه واهى * اوتوز يل غيبتندن چوق كناهى * كل اولمه صوفيه جرار جاهل *
جهالتدن بلاسم هلائل * ديمش يوسف زليخه جامى * طريقت اهلى نك اول نيك نامى *
مكن باصوفيان خام يارى * كه باشد كار خامان خام كارى * طريق پخته كار بر
انداننند * بجاى ميوه از باغت فشانند * زاصل خويش آن ميوه بريده * بماند تاقيامت
نارسيده * كريم النفس بر اهل حال * كمالى واردر خالى قيل وقال * اما بزلد ولى
معروف كرخى * سلاطين مشايخ مثلى بلخى * ديمش مرحوم قاضى زاده ظاهر * صلاح
علمله عالمك ماهر * چالش لب اهلينه آلدانمه قشره * سراى معرفتدن قالمه طشره * رسوم
عادتيله اولمه مغرور * مجرد خرقه ايله اولمامسرور * بو تاج خرقه مسواك هوادن * غرض
اصلاح نفس اولدى قمودن * آلارنك چوغى صورت اوغرسيدر * كمان بوقدر كه كسوه
اوغرسيدر * كوروب هر اهل زرقك كسوتينى * ايانماك بلمادن ماعينى * صقن صانمه
يمار صوفى دوغانى * قابوغن دهى قو يماز بواسه آنى * بو قوم اجده كوندر بل مرائى *
اوزادر طيلسانى ريدائى * حذر است كنمه دن راه ضلاله * سلوك ايله طريق اعتداله *
كشى بر يول ايله اولماز خدايى * مگر ايده رسوله اقتدايى * ولى اولان اولور فقه ايله
موصوف * ايدر هم نهى منكر امر معروف * دليل اولور صراط مستقيمه * طبيب اولور
گناهكار سقيمه * كه بونده اولدى بنم مرامم * كه حسن الاختتام اهتمامم *(ديمه توتديم
فلان بزركك اشينى * قو يا كورمه نبى نك قيلمشينى) * يعنى فعالكه سلوك ايلاب توغرى
يولمه قدم اورسانك تفاخر ايلمگل فلانچه الوغ ثوابلى عمللر اشلادم ديماگل بلكه اشلمك
قصدنده اولغل ونه كه پيغمبر عليه السلام اشلادى اول اشنى قويماغل *(اوشال بزرك
كه صاحب همتى در * رسول الله نك خاص امتى در) * يعنى اوشال الوغ كمسنه آيدن
مراد شيخ اولدتى كمسنه همت اياسى اولا وطمع كار اولمايه آنچلاين كمسنه پيغمبرنك
خاص امتى در فى الجمله بدعت ايله موصوف اولميان شيخ رسولنك خاص امتى در ديمكدر
*(پيغمبر قيلغاندن قيلماى تاش * اگر چه يكه بواسه كوز بيله قاش) * يعنى صاحب
همت شيخ اولدر پيغمبر عليه السلام قيلغان اشنى طش اشلمز اگرچه اول كوز بيله قاش
آراسى كبى آز اولسه ده حاصل كلام صاحب همت آز گناهلردن هم ع قلانور ديمكدر
*(شريعت حكميدن تشقى رياضت * اماس طاعت قباحتدر قباحت) * يعنى شريعت
امرندن طشره مشقت چكوب عبادت ايلمك طاعت دكلدر بلكه قبيح ايكدر نتاكه
يوقاريده يازلمش مذهبلرنى كوردك آندن اعتبار ايتمگل *(عمل قلماق ايچون كرمدك
بو يولده * كركدر شمع علم الله قولده) * يعنى طريقت يولينه كروب عمل قيلماق تلاسدك
اول سكا فرضدر ضروريات دينيه قدرى علم اوگرانمك زيرا كه علم چراغى قولده

اولماسه طریقت قارانغولغیدن قوتلمق محال نته‌که بیوردی * (قارانغوده قدم قویسانك بازارسن * اگر کوز بولماسه بولدن آزارسن) * یعنی نته‌که بر قارانغو کیچ برله یول یوروسه‌ك یاڭلشورسن ودخی کوزی یوق کمسنه یولغه بارسه آزار آنچلایین نته‌ایلق ایله طریقتکه سلوك ایلسه آزار بولدن چقوب اهل چمدن اولوب آخرنده زندیق اولوب دنیادن اوتار نعوذ بالله تعالی بس بو علم لك ممك‌لی اورنلوندن مریدنی ومرشدنی حعارر توغری یولغه واصل بولورغه علم لك سبب در شونی اجندن (حکایت ارده کلمشکه ایکی کمسنه بهاءالدین حضرتلریه کروب چوق روزکار خدمت ا لاب آداب طریقت اوگراندیلر بری غایت نادان ایردی (القصه) ونادان مرید مقام ایمانك آلتی درجه‌سی تابدی واول عالم اوّلگی درجه‌دن اوزمادی کونلرده بر کون بهاءالدین حضرتلری خاتونی بی‌بی سلیمه ایله بر سوز توغروسنده اختلاف ایلدی‌لر اول سوزلری بو ایدی خاتون ایتور ایدی عالم کمسنه دنیا خوبلغی‌در دیوب ایتور ایدی وحق تعالی قاشنده یقین کمسنه دیر ایدی بهاءالدین حضرتلری ایتور ایدی یوق آنداغ دگل اخلاصلی نادان عالمدن آرتقدر دیر ایدی کورمزمی سن بو ایکی مریدنك حالینی دیر ایدی (القصه بو ایکی عزیز بو سوز برله کوب بحثلر ایلدیلر خاتون ایدی امر بولورمو ایکی مریدنی سناالم دیدی شیخ حضرتلری بولور دیدی قچان اول کون کیچ بولوب تون بار بهمده بو خاتون خواجه بهاءالدین قاتیدن چقدی اول مریدلرنك خلوت مقامینه واردی اوّل نادان مریدنك خانقاسینه واردی اچرو کردی سلام بیردی نادان مرید ایدی سن کم سن دیدی خاتون ایدی بن جبرائیلم بن سڭا وحی کتورردم پیغمبر اولدك دیدی بو احمق نادان آلدانوب قالدی آندن چقوب عالم مریدنك خانقاسینه کروب سلام بیردی مرید ایدی سن کم‌سن دیدی خاتون ایدی من جبرائیلم دیدی سڭا وحی کتورردم دیدی اول عالم بو آیتنی اوقودی (ما کان ابا احد من رجالکم ولکن رسول‌الله وخاتم النبیین) دیدی قلچینی قولغه آلدی پیغمبرزدن صوڭ جبرائیل هیچ بر کشی برله سوزلشمه‌س شیطان سن دیدی قلچ برله اورورغه قصد ایلدی آنده خاتون قاچوب ناشقه چقدی مرید قوا چقدی مریدکه خواجه بهاءالدین ملاقات ایلدی ایدی (صدق قول رسوله الکریم ونحن علی ذالك من الشاهدین انه قال علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل) یا مرید اول بیم خاتونمدر دیدی قوماغل سزلرنی تجربه ایتون یوروب ایدك دیدی آخری اول نادان مرید حالیدن یا... وب هلاك بولدی بو عالم مرید مرتبه‌سی آرتوب کمالات تابدی * (ایور چونکه عجایب پر خطر راه * قدم قو بسانك آنلت آستنده در چاه) یعنی طریقت یولی عجایب تولوغ خطرلی بولدر آیاق قویسانك آستنده قدوغلاری کوبدر اما اول خطرلرنی بیان ایلمك ممکن اولماس بعضیسی قیمیدر وبعضیسی حسی‌در باریسی ذکر ایلمك ایله کتاب اوزون بولور زیرا که عادی اولمادی طریقتغه ...دلی

(خواجه بهاءالدین نك ایکی مریدی نك حکایتی)

كمسنه يولنك يوز وقيني ونتور وكيني بلمزدر نته كه بيوردي * (توزوك يول ديب قدم اوتيرو صالورسن * قدوغغه توشكانك تو بماى قالرسن) * يعني سن علم الك اولماسن بر يولني كوروبسن بو يول ايرمش ديو اقدام ايدوب آياق قويارسن بنا اه قدوغغه توشوب هلاك اولديكى توبماى قالورسن يعني مذكور اون دورت يولنك بر ينه كروب چينم قدوغنه توشكانكني بلمازسن علم لك الوغ آلات اولدى * (كوزنك بولماسه اى عقل هوش يار * عصا كشسز قدم هيچ قويمه زنهار) * يعني كوزنك بولماسه اى عقل اياسى قرنداش اولغان يار ايناقى ايله يتكلاكوچي اولماسه آيانكني بولعه قويمه زنهار آندن مراد علم لكسز طريقت يولعه اقدام ايلامك سوال علم لك نادنو عي كوبدر آنك بارينى يازمانك بعدولركه مشكلدر وآنداق اولسه علم اوكرانه نور غاچ اجل يتوب طريقت كه كيرمكى بحه ودايلر بس علم لك نته حگى وحدي نوفلدر ديكان كمسه گه جواب بيروب ايدى * (اگر عالم سوزون خوب توتسه عامل * آنى عامي دهدى مرد كامل) * بالكليه مجموع علمني ماماك فرض دكلدر زيرا كه عمل قلغوچي نادان عالم لر سوزن خوب توتسه اولار اينكان سوزني ملك جان ايله قبول ايلسه رسول اكرم آني نادان عامي ديب ايتمه دي بلكه آني كامل ار ديب مدح ايلدى * (ديانت بيخيدر علم عقايد * نامورسز شاخه صو بيرمك نه فائده) * يعني دين اسلامنك تامري عقايد علمينى بلمك والله تعالى نك ذاتيه وثبوتيه وسلبيه صفاتلارني بيله ولايقسز صفاتلاردن پاك ايده نته كه ناظم كتاب نك اوائلنده ذكر ايلدى بيوك اسفو بچه بلار زيرا كه عقايد بلماين طريقت كه كيرمك مثلى اوليدر طامري يوق نهالنى اوسسون ديب صو بيرله صوغارمق كيبيدر نته كه آكا صو بيرمك ضايعدر آنچلاين عقايد سيبه بلمكان كمسه نك طريقتكه كيرمكى ضايعدر اكرچه مك يل عمل ايلسه ده بارچه سى هباء اولور «بيخ» طامر معناسينه در هرايكيسى فارسيدر * (اودر جاهل بلوب مرشد اوزيني * قولاقغه آلماغاى عالم سوزيني) * يعني نادان اولركه اوزيني اوزى مرشد بلوب عالملر سوزيني قولاقغه آلماغاى عالملرني دشمان توتار اوزى بلدكى نرسه لر بوله بار ورلار اصلا اعتبار ايلمه مرلر * (بو محكم توب شجرنك شاخى اعمال * لباسى بولدى بهوى ميوه سى حال) * يعني محكم توبلى يغاچ نك آدن مراد ايماندر بوتاقى اعمال صالحه در ... كيومي حراملردن وشبهه لردن صاقلانمقدر ويمشى علم حالدر آندن مراد علم تصوفدر مرشد كامل نك تربيه سيده اولوب حال قلب وحال اعضا وجوارحدر لكن مرشد كامل نى ناظم رحمه الله تعالى بيان ايلاب بوقار يده ياد اولندى اما آنچلاين مرشدنك تابلماقى كبريت احمردر * (عجايب اصل كه فرعى في السمادر * چقارر هادي علم رهنمادر) * يعني اول ايمان عجب بر طامردر آنك بوتاقى كوكده در آندن مراد ايمان كلتوروب عمللر ايلاب اهل طريقه سلوك ايلمك ايله حق جانبينه تارتلماقدر اوتارتلماقنى چقارغوچي يول كوسترگوچي وكوندرگوچي مرشد عالمدر (بس معلوم اولندى مرشدسز الله تعالى

تاپماق مشکلدر * بدون علم اگر تو سالك آگاه اولیدك * تاپوب کیتسهك سن احوالکی (آگاه اولیدك) دیه علم اکمدن غیری اول طریقتکه آیاق قویسالك آیاق قویدقدن صوکره تاپدیغ یمقسالك ممکن ادمالدرکه خسرت واوکونچدر فی الحال علم الك بوطریقده آلت لازم الك الوغدر * ایلاك کادامن هادی علم آل * حقوب شاید بیکانیسن میوه حال) * یعنی اول قوالکه کونکلده وجی مرشد عالم نك اتاکینی توتقل کوککه حقوب شاید علم سال مشدن بیکایسن حاصل کلام اول بریدکه کوروکه تلاسلك کونکلده وحی شیخنك اتاکی بیرکل آلدن صوکه الله تعالی یه یقین تجلیات وکشوفات مقاملرنی تاپمایسن دیمکدر دامن هادی نك اضافه سی من قبیل اضافة الصفة الی الموصوفدر واضافۀ میوه حال من قبیل لجین الماءدر *(عجبدر پرده کی تورغان عمی غه * اوزانور الیکن اثمار سماغه) یعنی عجبدر پرده کی تورغان صوقورغه قولینی صوزوب اوکنده کی یمشنی طلب ایلمز یعنی بادانلق ایله غیریتکه کروب تجلیات وکشوفات مقاملرنی تاوب الله تعالی که یمن اولمقنی استدر خود تأویل بوده ند عجبدر پرده کی صوقورغه آندن مراد بردا تو تجلیات وکشوفات مقامنده یتوشه شدر کوکنی یمشنی آلماغه قول صوزار آندن مراد کرکنه ی تجلیاتی یلدب دورور حال دو غداوزی ظاهر کوزی ایله کورمک ندر بس بو ایکی تأویلده عجب لفظی اقاکی تأویلجه ذمدر وایکنجی تأویلجه عجب تمدیحدر دیمه ایدیمسون *(عجیبی ایسه بی حضور وری * میسردر آکا طاعت سروری) * یعنی بر ضعیف اعمال بحث ایلیوب ایتسه که علم الهدی بلمدان کمسنه لر نیدکه دین گدغیاج اوزمان علم سکردن واردر آنی بلمان کمسنه لر طاعت وعبادت ایلسه شاید که حق تعالی حضرتینی تاپمق سهلدر دیکان کمسنه ده جواب بیروب بیوردیکه *(اوقی بلمسه ظاهر لفظ قرآن * نچوك تفسیرینی بلکای اول انسان) * یعنی بر نادان قرآن نك ظاهر لفظلرینی واداء حروفلرینی بلماسه قیاس ایله که اول کمسنه نچوك معنای قرآننی بلوب آنك ایله عامل اولوب طریقتکه سلوك ایلاب هلاکت ورطه سندن اوزینی قوتقارر بوظاهردر آنچلایین مرشد حلایقلرنی قچان توغری یولغه کوندرر بو بیت اشارت ایلدکه علم تجویدنك وجوبینه *(اگر مغزین آلبدر مرد ظاهر * نچوك واندی کورنمای قشر ظاهر) * یعنی بردا تو قرآننك پلکیبی بلسه نچوك ظاهر یده قابغی کورنمای قالسون البته کورنسه که کلدر حاصل کلام بردا تو قرآننك معنالرینی بلسه حقیقت اول خبازیی آکلاسه وسبب نزوللرینی وناسخ منسوخلرینی آکلاسه آنچلایین عالم کمسنه که نچوك قرآن نك ظاهری بلنمایب قالسون یعنی قالماسدر بو بیت اشارتدر علم نحو وعلم معان نك وجوبینه زیرا که آنلار اولمازن حقایق قرآننی آکلاب اولماسدر زیرا که بونلر آلتلردر *(ایرور دین علمی چون زردآلوای دوست * ملنذدر آنك هم مغزی هم پوست) * بس موندا غ اولسه دین علملکاری وقده در آنی بلمگان کمسنه نك مثالی آنداغدر اوروك یمشینی قولغه آلمق کبیدر نچوك کم آنك ایلکی

دوقیقی ایتلیدر آنچلاین مرشد کامل الفقه ایله موصوف اولوب حقایق قرآننی آڭلاسه
آنچلاین مرشدنڭ ظاهری و باطنی مریدلرگه فائده لیدر دیمکدر (زردالو) زانڭ ضمه سی
ایله و رانڭ سکونی ایله بر یمشدر قوقان یورطنده کوب اولور یومرقه دن کچره‌ك در
ترکمان حلقی اوروك دیرلر بلغارده آنچلاین یمش یوقدر اما اوروك نڭ قابقینی آشارلر
رهم احتمال کی سو یا کیبی یاروب آنی هم دوش اولور غایت لذتلیدر تأمل *(برادرلر
بودر وقت غرضی * ولی بوعلیمو قیلغان ترك فرضی)* یعنی ای مجلسده حاضر اولغوچی
قرینداشلر بو الله یارنڭ بوقاریده ایتدکی مثللردن مقصودی اولدرکه براگو مرشد
ایله اولورمو فرض اردن بر فرضنی قویسه زیرا که آنچلاین نادان اولمانی ترك فرضدر
زیرا که علم الك اوگرانماك هر مسلم ومسلمه گه فرض ایردی بس آنداغ فرضلری قویسه
محقق مرشد دگلدر همان هرزه گوی در اوز یمی صاقلای آلماغان احمقدر قانده اولدیکه
مریدلرنی هلاکت چله سندن چقاره بس هر ایکیسی هلاك در *(ایور فقه ضروری فرض
عینی * بماندر طرفه نادانلیغنڭ شیمی * بو ترك اوزر دیولور ترك فرائض * نچوك بولغای
ولی تاکلا عرایض)* یعنی بو علم فقهنی اوگرانمای قوماق فرض قویماقیدر بس آنداغ
ایلسه نچوك اول اولیا اولا و مرشد اولوب خلایقنی توغری یولغه کوندره طکلاغل وایشتگل
بو مقصودلارنی حاصل کلام علم فقهنی اوگرانمای قویمق بارچه فرضلرنی قویماقلقغه اشارتدر
*(اگر اول بلماسه علم عقاید * بولور اول اکمر آثامه عاید)* یعنی اول مرشد اولدقی
کمسنه علم عقایدنی یعنی اهل سنت و جماعت اعتقادلیدکی نرسه‌لرنی بلماسه الوغ گناهکار
اولوب کفرلك که قایتور بس معلوم بلغارنڭ نیچه صوری دیدکی توابعنده بر جماعت
واردر مرشدلاری نادانلر ضرورات دیننی بلمزلر آنلرنڭ مرشدلرینه ومریدلرینه
اوکونهلر *(آنگدیك نلمه کسدن ای نکودات * ولی بلمه‌ڭ اکر کورسه‌ڭ کشوفات)*
یعنی آنچلاین مرشد دعواسینی قیلدقی احمقنی ای ایگو ذاتلی کمسنه ولی مرشد دیب
بلمه هیچ وجه آنده کرامت وخارق عادتلر کورسه‌گزده ولی دگلدر بلکه معونتدر یا
استدراجدر بلمه بفتح الثاء بمعنی احمق علی لغة الهندیه والعثمانیه تأمل بو بیتده اشارت
خفیه واردر من قبیل تعلق الشیء بامتناع متعلقه من قبیل قوله تعالی (لا یدخلون الجنة حتی
یلج الجمل فی سم الخیاط) تأملا ولا تبقی فی الغفلة فانه الذ من العسل)! *(یوموب کوز او یقوده
کورگان بیلان کس * ولی بلمس آنی مرد سخن رس)* یعنی آنچلاین نادان شیخ جیب
مراقبه‌یه واروب کوزن یوموب یوقلاب کوردکی نرسه‌لرنی و آنی کوروب خبرلر بیرمکی
ایله و بو مرشد بلمزدر سوزنڭ حقیقتینه ایردکی کمسنه یعنی آگاه اولغل اولیالرنڭ بو
قاعدهٔ مشهوره‌لری واردر قچان که آنلرده بر امر عظیم اولسه یا که مریدنڭ حالینی
آڭلامق تلاسه‌لر حق تعالی حضرتلرینه توجه ایدرلر باشینی توبان قویوب وکوزلرینی
یوموب بر خیل زمان تورورلر آنی الله تعالی حضرتلری آنلاره حاللر معلوم ایلار کشوفات

وتجلیاتلر حاصل اولور آندن صوڭره خبر ویررلر بونچلاین حالنی بر نادان مرشد سکا خبرلر ویرسه آنی اولیا دیو اینما گل ای عزیزه آڭلا که بونچلاین اش وجیب مراقبه‌یه وارمق دیدکاری بوقار یده یاد اولنمش اون دورت مذهبلرده هم اولسه کرك لکن سن آنچلاین اشلرده آلدانمغل بلکه سکا ناظم رحمة الله علیه بیوردی مرشدلر بیاننده آنی آڭلاب متشرع عالم اولدقی شیخکه اقدام ایله *(بو کورمکدن اوزین بلسه زیاده * دیگل آطدن توشوب بولدی پیاده)* یعنی اول جیب مراقبه‌یه وارماقی کمسه آنی کوردکی عجایب وغرایبلار سببلی اوزینی آرتق کوروب وتکبراك ایلاسه وآنده‌غی حاللرنی هر کیم که سوزلاسه تحقیق ایکل آطندن توشوب یاداغ اولدی یعنی مرتبه‌سندن توشوب مردود اولدی *(بو رنجی حالیدن قیلدی تنزول * توشار سرکشلی قل‌ناڭ بوینیغه غل)* یعنی اول جیب مراقبه‌یه واروب اوزنه طلیغه غرور اولدقی کمسه اوزاکی مرتبه‌سندن وحالندن توشدی شیطانلار وجنلر گروهندن اولدی واهل کبردن اولدی آنچلاین سرکشلی قل‌نڭ بوینیغه بوغاو وزنجیرلر توشوب تموغده اولور دیمکدر باخود تاویل بودر آنچلاین حالنی سوزلاب تفاخر قیلدقی کمسه‌نڭ همت‌قولیغه بوغاولار وزنجیرلر اورلاوب الله تعالی‌نی ایکنجی مرتبه اسباب اول مقامه ایرشمزدر *(ای یخشی یار اوزین بلسه گناهکار * بولور کوزکان‌ساری قورقمی بسیار * اگرچه بولسه کوب پنهان‌سجودی * کورنماس ذره‌چه‌عارف وجودی)* یعنی اول‌جیب‌مراقبه‌ده کوردکی نرسه‌سی بوله اوزینی زیاده کوردکی کمسه اگرچه یاشرون الله تعالی حضرتینه سجده ایلسه‌ده آندن کورنماسدر عارف بالله اولماقی‌نڭ اثری وبارلغی یا که لفظ بولسه ضمیری عقاید بلمکان قضیه که راجع اولسه‌ده جائزدر لکن تفکیك ضمیردر اهل بلغاء قاشنده مکروهدر تأمل *(ضیاء حق آڭا مقصودی بولسه * حیا وعلم حلم جودی بولسه)* یعنی اول مرشد ایلدقی کمسه‌نڭ قصد قیلدقی نرسه‌سی‌ده حق تعالی‌نڭ رضالقی اولسه ویاتلغ وعلم وبواشلق وجومردلق بولسه بو بیت مبتدا حکمیده‌در *(آناڭ اخلاصی قل‌لقی بولسه وبس * ریادن‌بولماسه کوڭلنده برخس)* یعنی اول مرشد اولدقی کمسه‌نڭ دایم عبادت ایلمکی اخلاص اوزرینه اولسه اوزگه بولماسه ودخی ریا عجب زنه که اغلاق ذمیمه‌لر واردر آنلردن کوڭلنده بر چوب قدر اولماسه حقیقت مرشد اولدر وبو سبیل اوزره مبتدانڭ خبری بندوقدر خس خاء معجمه ایله چوب چار معناسینه‌در وارسه‌در تأمل *(جمیع اشلرن صالسه خداغه * قوان‌تابشورسه اول‌هادی‌رضاغه)* یعنی اول مرشد اولدقی کمسه بارچه اشلرنی واعماللرنی خداغه صالسه ودخی قولینی کوندرکوچی شیخکه تابشورسه آندن مراد مشایخلردن بر مشایخقه کروب تربیه تابوب آندن رخصت آلغان اولسه ودخی دورت سلسله‌نڭ برینه موافق اولسه دیمکدر (حکایت شیخ حسن بصری) *(امام اهل سنت شیخ بصری * امید اولدرکه جنت بولسه قصری)* یعنی اهل سنت

(حکایت شیخ حسن بصری رحمه الله تعالی)

وجماعتك امامی حسن بصری رحمة الله علیهدن امید ایدرکه اوجماخ آنك سرایی ایله طاق
زیرا که تابعینك ارزك اولوغی ایردی علم تصوفده قطب الاقطاب ایدی * (آنك بار ایدی
برعامی مریدی * ولکن تنده ایدی کشفی وردیدی) * یعنی حکایتده کتورمشلرکه حسن
بصری نك بر نادان مریدی وار ایدی نادان اولسده شیخ خدمتنده طوروب چالیشی
و کورملك حاللری وار ایدی یعنی بر آز کرامتدن اثری وار ایدی (ایشتمه ایدی
مریدنك اسمی عبدالله آتلیغ ایردی و بعضیلری ایمشلر علی آتلیغ ایردی اول مرید حسن
بصری یه طوروب خدمت ایلاب آداب طریقة اوکرانور ایدی * (مریدی کمالدی بر نیچه
ایام * اوزی تابدی آنی اول شیخ الاسلام) * یعنی اول مرید بر نیچه کون شیخ حسن بصری
مجلسندن یوق بولوب حدیقه‌ده کمالدی آخر شیخ حسن بصری حضرتلری اوزی ایزلاب
تابدی * (دیدی او عامی نی قلمق اوچون آل * مکا اسرارنك آیتقیل ای نکوحال *
یعنی حسن بصری حضرتلری اول نادان مریدنی ارشاد عیان ایلاب غرور ولقمه صاحبی
ایچون ایدی ای انزکو حاللی یا نه ایچون بزنك مجلسمزه کلمدك شوبیلدن کمالدی دیکن
اولدر الله تعالی یه یقین اولغانمز آنداغ اولسده بزغه بسرارنی آیتغه کورمایجه
بر آز کشوفات سرارکدن اینسه‌ك عجب خوش بولور ایدی دیدی آن لفظی نرکی لغتده
دورت معنی اوزره در برسی کذب معناسنه‌در ایکنجیسی صیغهٔ امردر اوچونجیسی
غروراقدر دورتنجیسی ارالمودن بر اوندر بو اورنده غرور معناسی مرادر * (ایدی
هر گاه که خفتن کاسه فرشی * ینه‌رمن لحظه‌ده ایوان عرشی) * یعنی اول نادان مرید حسن
بصری حضرتلری نك غرور ولقمه صاحب صوردقینی بلمه‌دن ایدی یا حضرت عجب بر
باشیمه اوغرادی چون کیچه بسیغ نمازی نك وقتی کاسه بر صوووه عرش رحمانغه بارورمن
دیدی * (ملائکه‌دك بولوب عرش احره ممتاز * خدا برله اوزون شب ایدیمن راز *
یعنی عرشکه بارغمله فرشته‌لر جملسندن اولوب حق تعالی نك اوزی برله اوزون
تونلرنی سوزلشوب جعارمن دیدی شیخ حسن بصری بو سوزنی ایشتوب جواب ایدی
*(دیدی بو رسالك اوشان منزلگه چون بار * بو مسکین آنینی هم ایلگل یاد) * یعنی حسن
بصری ایدی ای فلان اکر سن اول عرش دیکان اورنغه بیل دکبی بارسك بو مسکین
حسن نی هم یاد ایلگل یعنی حسن دیب منم اسمیمی اول اورنده ذکر ایلگل دیدی
* (ینه کیچه که اول منزل غه یتدی * حسن آتین تلیکه جاری ایتدی) * یعنی ینه بر کیچ
اول مرید عرش دیکان اورنغه یتدی فی الحال حسن بصری نك مبارك اسمینی حسن دیو
یورتدی * (بوز ولغان کوردی عرش دلکشاین * نجاست خانه‌سده کوردی جاین) *
یعنی قچانکه اول مرید کوکلنك کشف اوروب کورندکی اورنك حسن دیو ذکر ایلکاچ
اوزینی مستراحده کوردی یعنی کوزینی آچوب قرادیکه اوزینی طهارتخانه‌ده کوردی
* (یقین بلدی مونی شیطان قیلوب کید * قیلور ایرکان آنی هر کیچه‌سی صید) * یعنی

مرید بو حالنی کوروب اچ شکسز بلدیکه بو اشنی شیطان حیله ایله آولاب قولینه توشورمش
مرید که بو حالنك بولماغی علملك یوقلغندن اولدی * (انابت قیلدی باروب
قاینه باشدین * مبسر ایتدی علم آلمغ قویاشدین) * یعنی کیرو قایتوب شیخ حسن
بصری نك مجلسیغه باردی ذکرینی ازالکچ تلقین دن باشلاب علم فقهنی استماکه شروع
ایلدی بعد از زمان الله تعالی آنکا علملك قویاشینی سهل ایلدی کیرو مقامیغه یتوب کمالات
تاپدی * (بوزار بالمی توز عالمنك آتی * وکیف اول یرده حاضر بولسه ذاتی) * یعنی بس
اذا کان الامر کذلك بوز وق اشنی ازدوغ اهلرنك اسمی بوزار وخراب ایلر نتاك که حسن
بصری نك اسمی بوزدی بس نتاك اولمسکه اول باطل اورنده اول عالمنك ذاتی اولمق
کورمزمی سن شیخ ویس القرنی حضرتی نك طایاقی شیطان لعین نی قاچردتی کبی (ایمشلرکم
فخر رازی حضرتلری حق تعالی نك وحدانیتینه و وجودینه ملك ادلهٔ عقلیه تخریج ایلدی
روزکاردن صوکره آنکا اجل جامینی صونماق اوچون عزرائیل علیه السلام کلدی شول
وقتده ابلیس لعین کلدی ایدی یا فخر رازی صانع عالمنك وجودینه ادلهٔ عقلیه
ایلمش سن هنرکنی کوستر دیدی فی الحال بحث ایتمك قصدنده اولدیلر فخر رازی هر
نورلك ادلهٔ عقلیه کیستردی تا ملك ادلهٔ عقلیه تمام اولانچه ابلیس لعین هر بر ادلهسیغه
ملك جواب بیروب صانع عالمنی نفی ایلدی فخر رازی حضرتلری عاجزلق یابنده اولوب
قالدی بس شول زمان فخر رازی اوغلینه ایدی بارغل ویس نی آلوب کلگل آنك الله تعالی
قاتنده آبرویی بزدن آرتقدر دیدی بس اوغلی ویس القرنی قاتینه کلدی قصهنی باشدن
آیاق ایتوب بیردی ویس ایتدی ایومده اشلریم چوقدر اما طایاقمنی آلوب بارغل
انشاء الله تعالی شیطان نی کیدارور دیدی بعد زان فخر رازی نك اوغلی طایاقنی آلوب
قایتدی ایونك ایشکینی آچدقده شیطان کل بولوب فخر رازی نك قاتیدن غایب بولدی
فی الحال فخر رازی کوزینی آچوب طایاقنی قوچوب نفی اثبات ایلاب دنیادن اوتدی
دیمشلر * (اریغ علم عملدر رهبرنی حال * بو ایکی بال بلان اوچقان اجر بال) * یعنی
ایز و علملك آندن مراد علملك ایله عمل ایلمك ودخی حال علمنی حاصل ایلامك بو
ایکی قنات ایله اوچقی کمسنه البته بال اچسه کرکدر حاصل کلام علم ایله عمل اولوب
واهل حالدن اولوب یورکن کمسنه البته الله تعالی نی تابسه کرکدر بال پی فارسی ایله
قنات معناسینهدر بال بای عربی ایله بال معناسینهدر ترکیدر * (اگر بولماسه علمك ای
سبك سیر * بلور بالك و بالك بار چهسین خیر * اگر بلسهك نگو افعال بددین * نعوذ
بالله آنداغ معتقد دین) * (عقلنی اشکه بیورمق تکبرلك عالملرگه سرزنش بیانی) * (کیل
ای عاقل بیورسالك عقلك اشکه * اوزگهدین کتما کل دانا دیمشکه) * یعنی ای عقل ایاسی
کمسنه عقلکنی طاعت وعبادت اشلرینه بیورسهك اوزکنی اوزك من بلکلی وعالم من

(غافلی اینکه بو حرفی تکبرنك عالمگه سرزنش بلغای)

دیو تکبرلیك ایلمه ویوقاری کوتار یلمه * (اگر بالا چقوب کیتساك اوزگدین * یقلغای سن تایوب یرگه بوزگدین) * یعنی تکبرلك ایلاب یوقاری چقوب اوزگنی اوزك کم ایردککنی بلمسهك مرتبهگدن توشوب یوز توبان توشمه آندن مراد تکبرلك ایلاب حددین آشوب کافرلر اهلندن اولوب جهنم گه یوز توبان توشمه * (اوزین بالا توتوب کبر ایلمکدین * نه حابکلر یقلدیلر آیاقدین) * یعنی اوزین اوزی توتوب تکبرلك ایتمکلرندن نی اونکونلر آیاقلارندن یقلوب مرتبهلرندن توشدیلر ابلیس کبی هاروت وماروت شیخ عبدالرزاق وبلعم باغور وشیخ برصیصا کبیلر تکبرلك ایلیوب حاللری نجوك اولدی حکایتلری مشهوردر * (اگرچه بر کیچه دل مخزنیده * باقارسن کوپتوروب کوپتورمهسنه) * یعنی کمالات تابوب هر کیچهلرده مراقبهده اولوب مکاشفات ومشاهدات کوروب کوکلك کوبوب کوکل خزینهلرینه مطلع اولساکده بونچلاین اولماقنی کوب مراقبهده نورمانگدن کوروب اوزگنی اوزك قبارتوب بن آنداغ حاللی من دیب تکبرلك ایلمهگل کوپتوروب لفظینك اولگیسی معناسی عربچه (ولا تظن ما یری فی مراقبتك من المشاهدات والتجلیات بطول مکثك معناسینهدر (وایکنجیسی نك معناسی عربیچه (لاتتورم صدرك بسبب هذا الحال ولا تتکبر) معناسینهدر * (اگر چندیکه بولساك قطب ابرار * دیگلنی دانشم بارنیده اشم بار) * یعنی اگرچهسن ایزگولرنك باشچیسی اولساگده اینکلنی دانشم منه اشم بار دیگل قطب مونده باشچی معناسیدهدر جوهر یده کنورمشکه (القطب السند وصاحب الجیش) دیدی * (نهال محنتك بیرسون دیسهك یر * رضای حق ایچون علم ایت میسر) * یعنی محبت یغاچك سگایمش بیرسون دیسهك الله تعالی رضالقی اوچون علملکنی اسناگل وآنی خلایقغه صرف ایلمکنی یگل ایلهگل حاصل کلام اهل سلوك اولوب کوب مشقتلرکه اوچراب الله تعالی گه یقین اولمقنی تلاسهك کرکدر علم فقهنی استهمهك دیمکدر نهال دیدکی بر کچکنه یغاچدر الوغ یغاچلر توبنده اوسار مونده صراك آنی طاسری برله صوورب آلوب بازارلارده صاتارلار آنی یغاچقه یالعاب اوستروب یمش بیارلر بلغار یورطنده آلمه یغاچی آنك کبیدر مونده مطلق یغاچغه آنالدی نهالنی محنتکه اضافهسی استعارهٔ مکنیهدر من قبیل اضافة المشبه الی المشبه بهدر تأمل * (اگر یاغنك بولسه کل ریاسی * قچان بولغای چراغك ضیاسی) * یعنی عمل مایکنك ریاتوفراقندن بر آز بولسه قچان اعمال چراغك یاقتروب نور تجلی واسرار الهی حاصل اولور عمل مایگدن مراد اعمال لرگدر «کل» لفظی کسر کاف ایله بالچق معناسینهدر * (اگر حالی ریادین خالی ایرمس * حقیقت اول کشی نك حالی ایرمس) * یعنی بو علم حال ایله موصوف اولدقی کمسنه ریادن حالی ایرمس اولسه حقیقت سرلرینه بارمق اول کشی نك حالندن ایرمسدر حالی لفظی نك اولگیسی بورده ایکی میگنی ایتورلر قاشقر خلقی نك لغتیدر امامونده اهل حال یعنی اهل تصوف که استعاره آلدی یامضافی محذوف اولوب یای وحدت

اوچوندر ایکنچیسی خلوتدن مشتقدر عربیدر اوچنچیسی قوّت معناسینه‌در * (اوقور بولساڭ اوقی نفسڭ کوز ینه * قاراچن کوز بیله مصحف یوز ینه) * یعنی سن درس وقرآن اوقور بولساڭ اوّل نفسڭنی اوشکورگل آنی گناه زحمتندن دارو ایلمگه جهد ایله گل آنچلاین اولمساڭ یعنی اوقودقی قرآن ودرس‌دن اوگوت ونصیحت آلماساڭ همان بر قاراچین کیبدر قرآن یوز ینه قوتوب توردقی کبی بس اویله اولسه اوقودقی علملکدن اوّل اوزکنی تونده‌رگل دیمکدر اوقی دیدکی صیغه امردر معناسی اوشکور لدنته که ایتورلر فلان عالم ولان غسته‌نی اوقودی یعنی اوشکوردی اما بونده نفسڭنی غط آلماقغه وآلدرماقغه استعاره ایلندی اوقور بولساڭ دیما کی علم ایکی اوقور بولساڭ دیمکدر * (محقق عالم اولدر عادل اولسه * نه کوب جادل بولورتوب جادل اولسه) * یعنی محقق عالم اولدر بلدکی علمی ایله عمل قیلغوچی اولغای دیلدرکه محقق عالم آنچلاین عالم که کوب اورنارده بحث ایلمکی اولا بحث ایلمکدن اظهار حق اولمایه بلکه ملزم ومسخره ایتمك اوچون اوله حاصل کلام محقق عالم علمی ایله عمل قیلغوچی اولا وبحثلر ایتمیه دیمکدر فی الجمله بو بیت الزام خصم اوچون اولان مناظره‌دن نهی ایلمکینه اشارتدر بوقسه بالکلیه فن مناظره‌نی اوقوماقدن نهی دگلدر اظهار حق اولورسه مأجوردر دیمشلر (بیت) * (نهی دیرسز علم آدابه عجب سز * بوفنده جاهل اولمازمی ادبسز * معلل گاه معارض گاه مانع * اولان اولمق کرك آداب جامع * جدل اظهار حق اوچون نه الزام * وجادلهم بیورمش رب اکرم) * جادل افظینڭ اوّلگیسی جای لفظندن مقصوردر وایکنچیسی مجادله‌دن مشتقدر عربیدر بحث معناسینه‌در * (جدلدین قالکه قیل اوستنده‌در قال * یقتسڭ یایفلسکدر زبون حال) * یعنی محقق عالم اولساڭ بحثدن قالغل اصلا بحث ایلمگل زیرا که لفظ قیل علم قالله چوقدر اول قیل ایله بحث ایده ایده اوزڭ قلوب خلایقلار آراسنده مسخرایه قالورسن یا که غیر ینی یقوب مسخره ایدرسن بهر حال اولسه بحثنڭ کورکاملکی یوقدر دیمکدر قال که امر حاضردر ترکیدر قیل لفظی صیغهٔ مرضدر مقول عنه‌نڭ ضعیف لگی اوچوندر علماء ظاهر کتابلرنده کوبدر قال دیدکی علم قالدر مضافی محذوفدر یقلساڭ دیدکی باحث‌نڭ اوزی یقلماقدر فعل لازمدر یقتساڭ دیدکی غیر ینی یقماق معناسینه‌در فعل متعدیدر * (وجودڭ عقبه‌سی ایرمز آلاشا * تل آشا کیلگان اولتورمس تلاشا) * یعنی بارلغڭ تاغی بیوك دگلدر آندن مراد نه قدر عالم اولسا گده علملکنڭ انتهاسینه ایرشکان آدم دگلدر سن شونڭ اوچون سنی براگو بحث ایلاب یقار وخور ایلر بس آنداغ اولسه تاغ آرتندن کلدکی کمسنه آندن مراد عدمدن وجوده کلدکی کمسنه کشیلر ایله بحث ایلایوب اورشوب وتالاشوب اولتورماس دیمکدر بس آنداغ اولسه عالم ار واحدن عالم وجوده کلما کگنی حساب ایله‌ینه وجوددن عدمه وارورسن آنڭ استعدادینی

ایلاب عمل ایلاب و بحثلرنی قویغل دیمکدر وجود دیدکی بارلق معناسینه‌دور آندن
علم ایککه استعاره آلندی عقبه عین مهمله ایله تاغ معناسینه‌دور سمرقند خلقی‌نینک لغتیدور
آندن کوبلککه استعاره آلندی تل تانک فتحیله طاغ معناسینه‌دور هند لغتیدور آندن
عالم الارواحغه استعاره آلندی تلاشا تالاشمق واورشمق معناسینه‌دور تأمل *(بو سوز
دیندور غرس تنگری رضاسی * نه اول علمیگه بو اغای خلق اذاسی)* بحث ایلمکل دیگان
سوزمدن مقصود تنگری تعالی رضالقیدور آننک رضالقینی طلب ایلگان کمسنه البته بحثنی
قویسه کرککدور دیمکدر آنچلاین علملک اول علملک خلایقلرنی رنجتور اوایسه اول
علملکدن خدای تعالی‌نینک رضاقی یوقدور دیمکدر *(بانوب کیلگانده تخت شمعی ای
یار * یانوب تونمه هوا ادیغه زنهار)* یعنی علملک چراغنک کوب محنتلر ایله واجتهادلر
ایله حاصل ایلاب کامل اولوب یاقتروب یانوب تورسه آنچلاین علم ایلکدن کیر وقایتوب
نادانلقغه باروب نفس آرزولرینک بیلینه واول تلادکی نرسه‌لر او چون توتماغیل یعنی
حاصل کلام کوب مشقتلر ایله حاصل ایدکان علم ایلکنی نفس آرزولارینه صرف ایلمکل
دیمکدر یانوب لفظینک اولگیسی عربچه توقد معناسینه‌دور ایکنچیسی کیم و قایتمق
معناسینه‌دور هر ایکیسی ترکیدور *(زمانه اهلی اکثر طالب قدر * بولای دیب صدر مجلس
قان قیلور صدر)* یعنی بو زمانه‌نینک علم استاد وچیلری علملک استدکارندن مقصودلری
خلایقلر آراسنده قدر وحرمتلی اولماقلقیدور بولای دیب علم استمکلری ایله آخرت مجلسی‌نینک
تورنده اولتورمقنی قاندن حاصل ایلسونلر یعنی حاصل ایده آلمازلر حاصل کلام بو
نیتلری ایله آخرت مرتبه‌سینی تاپا آلمازلر دیمکدر *(اوقوب دورسن اگر خالص معانی *
یوراک قانی بیله اثاری قانی)* یعنی سن درس بیله اوقوب خالص الله اوچون اوقودقی
علم ایلکم بار دیوب ایتورسن قنی سنده الله تعالی‌دن قورقوب یغلامقلک علامتی یوقدور همان
ایتدکی سوزینک یالغاندور حال آنکه سن یوراک قانی الله تعالی‌دن قورقوب آقزماغان‌سن
دیمکدر قانی لفظی‌نینک اولگیسی دم معناسینه‌دور ایکنچیسی یوق لیس معناسینه‌دور
*(اگر قیلدنک میسر علم اشیدین * آیاغنک باصمه ایگری کور کشیدین * بلوب اوز
دشماننک قیلمه آنگا حرب * کوروب اوتقه اوزین صالمق نچوک خرب)* یعنی علم ایلکنی
اوگرانوب بلوب اوز دشماننگه صرف ایلامکل زیرا که گناه ایشلرنک بارچه‌سی آخری
دشماندور دشمانلقنی بلوب بوروب علم ایلکنی نفس هوالرگا صرف ایلامکی‌نینک مثلی
براگو اوت بارلغینی کوروب اوتغه اوزنی اوزی صالمق کبیدور آنچلاین سنده اوزنگنی
بله تورغاچ علم ایلکنی نفس دشمان هواسینه ومقتضاسنچه ایلمکل دیمکدر حرب لفظینک
اولگیسی صرف ایلمک معناسینه هند لغتیدور ایکنچیسی خراب ایلمک ویوق ایلمک
عرب ایله عجم آراسنده مشترکدور *(موافق علمیگه قیلسه اشینی * دیگل ارباب علم آنداغ
کشینی)* یعنی علم اوگرانداکی عالم‌نینک قیلدقی طاعتلری اوگرانداکی علمیگه موافق اولسه
آنچلاین کشینی عالم ربانی وفقیه صمدانی دیو ایتکل *(تورع شهر یده ای مردکاری *

کراك البته درفاری وقاری)* یعنی بر عالم تقوالق شهرنده اش قیلغوچی اولسه یعنی
اول عالم تقوالق ایله تورمقنی تلاسه البته کرکدر آندایین اولوب علملك اوقغوچی
کمسه‌گه آقرنلق وصبراق وآغرلق وتحمل اوزرینه اولسون دیمکدر تورع افظی شهر
لفظینه اضافه‌سی لجین الماء قبیلندندر قاری لفظینك اولگیسی اوقغوچی معناسینه‌در
(ایکنجیسی آقرنلق وصبراق معناسینه‌در هرایکسی عربیدر (حکایت بدبختان)*(بتبدر
جامع مسکوة اچندین * نبیدبن صوردی بر صورغوچی بنده)* جامع المشکوة دیدکی
کتاب‌نك اچنده یازلمشکه پیغمبردن بر قل صوردی صورغوچی بنده‌نك اسمی عبدالله‌بن
مسعود ایدی *(یمانلارنك یمانی قایسی انسان * جوابن بیرمه‌دی آنکا اوشال آن)* یعنی
اول صورغوچی ایدی یارسول الله آخرتده یمانلارنك یمانراقی وعذابی‌نك کوبراکی سنك
امتکدن قایو آدمگه کوبراك اولور دیدی اول سید عالم اول صورغوچی کمسنه‌گه تیز زمان
جواب بیرمه‌دی *(اوچ آیدن صوك جوابن بیردی آنی * یمان عالم یمانلارنك یمانی)* یعنی
اول صورغوچی اوچ مرتبه کاوب صورغاندن صوك جوابن بیروب ایدی آخرتده یمانلارنك
یمانراقی بوزق عالملردر علم اوکندن فایده آلمایوب عمل قیلماغانلاردر ونه‌که خلق آراسنده حکم
ایلسه رشوت آلغانلاردر عوام لرنك هواسیه قاراب یورکان عالملرکبی آخرتده قاتی عذابلی
کمسه‌دیوقدر دیدی سؤال پیغمبر علیه السلام اوچ مرتبه صورغاندن صوك جواب بیرمکی‌نك
حکمتی بوایردی جواب عالملردن ادب صاقلادی آنلارنك عیبینی تیز زمان آچمادی سائل‌نك
اوچنچی مرتبه فتوی استه‌مه‌گه کلماکی ضروری اولدی بس بلندی آنچلایین دنیا
وآخرت پادشاهی عالملردن ادب صاقلاسه قانده قالدی بزارده تأمل *(ینه دیدی اوشال
همراز محبوب * ایرر خوب‌نك خوبی هم عالم خوب)* یعنی آنحضرتلری اول مجلسنده
جواب بیردی آخرتده ایزگولرنك ایزگوراکی ایزگو عالملردر آنلار بلدکی علمی ایله
عمل ایلاب امر معروف ونهی منکر ایلیه ویواش وکونی سوزلی اولا فاسقلاردن بر آق
قاچقوچی اولا وسلطانلار وبایلار مجلسندن یراق قاچقوچی اولا بایلارغه بایلقی اوچون
تواضع ایلمه‌وعکم اردەرشوت آلمایه ومسجدیولینی قویمایه‌و بحث ایلگوچی اولمابه‌موندن
غیری نه‌که اخلاق ذمیمه‌لر واردر آنلاردن یراق اولا *(دیدی پیغمبری عالم گه هادی *
ایرر دوزخده بر شدتلی وادی)* یعنی دنیا خلقینه توغری یولغه کوندرگوچی پیغمبرمز
ایدی موغده بر قاتی عذابلی چوقور باردر دیدی بو حدیثنی هم جامع المشکوة اچنده
ابوهریره‌دن روایت ایلاب یازمش ایدی *(اوشال وادیغه جب الحزن آتادی * ریانیك
قاریلار جایی اووادی)* یعنی اول قاتیغ عذابلی چوقرنك اسمی جب الحزن دیب الله
تعالی اسم بیردی اول چوقرده شونچلایین کمسنه‌لر واردر ریاایك ایله علمنی اوقوچیلاردر
ونیتلری علملك اوگرانگانده خلایق آراسنده حرمتلی اولسام ایردی دیو نیت ایلاب
اوقوچیلارنك اورنی دیدی (ایمشلر کم اول چوقر جهنم‌نك اورتاسیده‌در آنده اوچ تورلك

(حکایت بدبختان)

(تکبرلک قیلمای تواضع اختیار قیلمق بیاننده)

جماعتنی صالورلار اوّل برسینی ناظم رحمه الله بیان ایلدی ایکنچیسی آتا وآنالار ینه عاق اولغانلاردر خاتونلار ینه قاراب آتا وآنالارینی رنجتکانلردر بس شول اجلدن سلف صالحین لرننك کوبرا کی آتا آناسی وفات اولمایون خاتون آلمادیلار اوچونچی خاتونلاردر ابر ینه قاتیغ آواز ایله چاقروب ایری نك آلدنه جواب بیرگانلردر بو چوقرغه اوچ تورلك جماعتلر کررلر (ایمشلر اول چوقرنك توبی اوچ یوز یکرمی یللق یولدر اچنده تورلوك یلان وچیانلار اولور دیدی وهر تورلوك آنده صاصی ایسلر بولور دیدی جب جیم نك ضمه سی ایله و بانك تشدیدی ایله تیران معناسینه در ومنه قوله تعالی (فی غیابة الجب) الایة *(جهنم کونده دورت یوز قتله آندین * پناه أستر خدای ذوالمنن دین) * یعنی اول چوقرنك هیبتدن وعذابی کوبلگندن جهنم کندی اوزی الله تعالی دن صغنوق استه ر هر کونده دورت یوز مرتبه نعمت بیرگوچی اینمزدن مددتلاب صغنور ایرمش * (خداوندا براق ایتکل ریادین * آیرماغل صدق اخلاص ضیادین) * یعنی یارب رحمتکله بزلرنی ریالیك بوله درس اوقفوچیلاردن ور یا بوله عمل قیلغوچیلردن یراق ایلگل ودخی بزلرنی اخلاص نورندن آیرماغل دیب ناظم نك دعا قیلماقیدر (تکبرلك قیلمای تواضع اکنی اختیار قیلمق بیاننده) *(کیل ای زاهد قولکدین بیرمه طاعت * زیاد ایت طاعتك ساعت بساعت) * یعنی ای دنیادن یوز اوگروب وزینت دنیانی آرتقه قویوب اهل سلوك اولدقی زنهار قولکدین طاعت وعبادت وقتلارینی ترك ککدیلگه اوتارمگل بلکه ساعت بساعت طاعت درجه سینی آرتدرغل یعنی انواع طاعت ایله متصف اولغل وقلبکنی پاك ایلاب اعضالارکنی تورلوك طاعتلر ایله کوندرگل نتاکه بیوردی * (اوباغلیغ پیشه قیل خوف ایت طمع دین * ریاضت ایله تقوی ورعدین) * یعنی سن زاهد دایم کیچه لرنی اویاغ تورمقلقنی هنر ایدنگل ودخی دایم الله تعالی نك عذابندن قورقغل ودخی طمعدن یراق بولغل ودایم آچ توروب روزه توتوب نفسکه مشقتلر ایلگل اما بونلرنك بارچه سی فایدالیدر قچانکم حرام وشبهه لردن صاقلانساك آنداغ اولماسه اگرچه اشلسه گده بارچه سی هبادر *(فراعت برله هیچ عاشق یتارمی * کشی راحت بیله عاشق ایتارمی)* یعنی الله تعالی حضرتینه عاشق اولدقی کمسنه طنچلق برله بی خبر یوقلارمی اصلا عاشق حقیقی طنچلاب راحتلنوب یوقلامازدر دخی عاشقلقنی دعوی قیلدقی کشی آشاب اچوب یاتمازدر *(اگرقل خواجه سین جو بنده بولسه * بی نورمی بولهٔ عاشق بنده بولسه)*یعنی بر بنده مولی سینی استایم دیب بولغه چقسه اول بنده حقیقت مولی سینه عاشق اولسه البته اول بنده فراعت بی خبر یاتمازدر نتاك که بیوردی *(بیگل کم کیچه تورماغدین بیسه ك غم * بولور اش کم اگر کوب تویسه اشکم)* یعنی حق تعالی حضرتلرینه عاشق حقیقی اولساك آز آشاغل وآز اچکل زیرا که کوب آشاماق برله اشك کیم یعنی طاعت وعباتك آز اولور زیرا که کوب آشاماق طبیعت که تکاسل ایلر آندن صوك الله تعالی نی استمکدن محروم قالورسن دیمکدر اشم لفظی نك اوّلگیسی مرکبدر اش فارسیچه کار

معناسینه‌در هر ایکیسی ترکیدر وایکنچیسی مفرددر قورصاق معناسینه‌ا* (ایگه عهد اینسه فاطلبنی تجدنی * قو یارمی اوزگه‌لر یول جهد جدنی) * یعنی حق تعالی حضرتلری عهد ایلیوب ایتکان بولسه بو سوزنی اگر حقیقت برله منی استه‌سه‌گز تاپارسزلر دیو ایتکان اولسه عقل ایاسی الله تعالی‌نکٔ بو امرینی دنیا نرسه‌لرینه عاشق اولوب الله تعالی‌نکٔ اثرینی آرتقه‌قویوب خلاف ایلامسدر بلکه جهد واجتهاد ایلاب اول امرنکٔ منقضاسنچه عمل قیلور ایگه‌دیدکی الله معناسینه‌در هند لغتیدر * (اریغ جسمکٔ اگر بواسون دیسه‌کٔ صاغ * سناج آغزین سن آچ البته کمراغ) سنکٔ پاك تنکٔ زحمتلردن سلامت اولسون دیسه‌کٔ کون کیمه‌سی‌نکٔ آغزین آزراق آچغل سن ای قارنی آچ کمسنه دیمکدر سناج دیدکی آصلده بر کویمه‌در کوندن یاصار اجیی بیل برلن تولنوروب ایکی باشینی محکم یپ برله باغلارلر کویمه‌یوق وقتکٔ اوستینه اولتوروب دریادن چقارلر لکن مونکٔ قورصاق معناسینه استعاره آلندی حاصل معناسی کون کویمه‌گنی آزراق آچغل یعنی آز آشاغل نته‌ککه کون کویمه‌سی‌نکٔ ییینی کوبراك آچوب یبارسه‌كٔ اچنده‌گی بیل چقوب دریاده هلاك اولورسكٔ آنچلاین سینکٔ کوبراك آشامقكٔ ایله نفسكٔ قوّت تابوب الله‌تعالی‌نی استه‌مکدن قروغ قالوب محروم اولورسن دیمکدر آچ دیدکی صیغهٔ امردر تأمل * (ریاضت میوه‌سیدر مثل ینکاغ * اگرچه ظاهری شح باطنی باغ) * یعنی فی الجمله آچلقده چوق فائده‌لر واردر زیراکه آچلق ایله مشقت چیکمك یمشی‌نکٔ مثالی استرخان چیکله‌وگی کبیدر نتاککه آنکٔ طش طرفی قاتی اچی طرفی توش ومایدر آنچلاین ریاضت ثمره‌سی‌نکٔ اوّلی مشقت‌در آخری راحتدر خلاصة الکلام دنیاده آچلقلارده کوب صبرلق ایله‌سه‌كٔ آخرتده کوب راحتلکلر کوررسن دیمکدر ینکاغ لفظی فارسی لغتنچه چارمغز دیرلر بلغار تلنچه استرخان چیکله‌وگی دیمکدر ترکمان لغتنچه ینکاغ‌در شح شین‌نکٔ ضمه‌سی ایله قاتی‌لق معناسینه‌در عربیدر تأمل * (معیشت اوّلی نرم آخری قهر * یلان‌نکٔ طشی یومشاق اچیدر زهر) * یعنی حاصل کلام قارین توقلغنده فایده یوقدر زیراکه خوب ترکاکنكٔ وکوب آشامق‌نکٔ اوّلی یومشاقدر یعنی دنیاده وقتده فایداسی واردر لکن آخر قهردر الله‌تعالی‌نکٔ عذابی اولور کورمزمیسن یلان‌نکٔ تیرسی یومشاق اچی تولوغ زهردر آنچلاین دنیاده هوای نفسلرمزده یورمکلرمز دنیاده یومشاق کبی اولسه‌ده آخری زهردر تموغده عذابی کوبدر آنداغ اولسه دایم آچلق ایله عمرگنی اوتکارگل دیمکدر * (ریاضت خاکی‌غه هر کیچه اورباش * یوره‌كٔ قانیله لعل آتانور تاش) * کورمزمی سن مشقت چیکمك توفراقینه هر کیچ باشگنی اورغل آندن مراد دایم وقتلر آچلق ایله اولغل ونفسگنی دایم مشقت ایله توتقل بونچلاین اولمق سببی ایله یوره‌كٔ قانكٔ لعل تاشینه ایلنوب الله تعالی قاشنده حرمتلی اولورسن نتاککه لعل تاشی‌نکٔ قیمتی آدمیلر آراسنده کوبدر آنچلاین صاحب ریاضت‌نکٔ حرمتی الله‌تعالی قاشنده کوبدر دیمکدر * (بیلگنی باغلاغل خدمتکه چون نی *

شکر تولتورسه شاید کوکلکه حی) * بس آنداغ اولسه آچلق ایله الله تعالی حضرتلرینه بیلکی باغلاغل شاید که الله تعالی شکر قامشی کبی کوکلکه شکر قومینی تولتورر آندن مراد کوب آچلق ایله الله تعالی کوکلکه معرفت وحکمت تولتوروب الله تعالی قاشنده وآدمیلر حضورنده حرمتلی ایلر دیمکدر نی دیدکی قامش معناسینه‌در فارسیدر «حی» دیدکی الله تعالی اسملرندن بر اسمدر * (بیلور عاقل بودون نی سجن بد بدبوی * بلند اوی استه‌سه‌ك نفسك کوزین اوی)* یعنی سن عقل اهلندن اولساك البته عقل اهلی بلورکه بو زبون دنیانی صاصی ایسلی زندان دیوز یراکه صاصی وچرکن ایسلی اورنده تورمق طبیعت ارکه خدامدر آنچلاین بو دنیانك فانی ایرکنی بلدکی کمسنه طاعت ایله‌مبین ونفسینه مشقت چیکدرمه‌دین تورمقنی لایق کورمس بس آنداغ اولسه بلند فکر ایلدکی کمسنه البته نفس اماره‌نك کوزینی مشقت ایله وطاعت وعبادت ایله چقارسه کرك الله تعالی نك رضالقینی دایم استه‌سه کرك دیمکدر سجن دیدکی زندان معناسینه‌در عربی‌در بد دیدکی یاوز معناسینه‌در بوی دیدکی ایس معناسینه‌در اوی دیدکی لفظك اولکیسی فکر معناسینه‌در وایکنچیسی اویمقدن مشتقدر * (تیشاب قالین یابوب بدعت جمالین * قویوب سن باشکغه بالین وبالین) * یعنی سن نفس اماره‌که بویون صونوب راحتلك اوچون قالن توشاککه تایانوب راحتده اولمش سن آنك ایله الله تعالی نك طاعت یوزینی یابوب طاعت وعبادت ایلرکه یالقاولق ایلاب شول سببلر ایله باشکغه گناه یاستوقن قویوب فراغت ایله یاتوب سن دیمکدر بالین دیدکی لفظك اولکیسی یاستوق معناسینه‌در وایکنچیسی گناه معناسینه‌در * (تیلی نفسك تیله طاعتکا کم کم * مگر بواغای ایکاماس ردك خم)* بس آنداغ اولسه احمق نفسکنی الله تعالی عبادتلریمه آقرونلق بیرله تله‌گل ودیکگل آنك اوچون اول نفسکنی مشقتکه صالمایوب تورمقك بولماس اول بویون صونماس اولماسون زیراکه نفسك تلادکی نرسه‌لرینی دایم بیرمك ایله قوت تابوب سکا اوستون اولماسون دیمکدر تیلی دیدکی بکسر الثاء احمق معناسینه‌در تله دیدکی بکسر الثاء تلامك معناسینه‌در هر ایکیسی ترکیدر گردن موین معناسینه‌در خم دیدکی ایکواش وایلمش معناسینه‌در هر ایکیسی فارسیدر * (کوزکدین ایله غفلت اویقوسین دور * ولیکن بولماغل طاعتکه مغرور)* یعنی سن هروقت کوزکدن غفلت اویقوسینی یراق ایلاب نفسکه تورلوك مشقتلر ایلکل والله تعالی نك طاعتلرینی وعبادتلرینی دایم ایلکل آنداغ اولسه‌ده تکبرلك ایلاب طاعت وعبادتك کوبلکینه آلدانماغل دیمکدر نته‌که بوردی *(اگرچه یاسانك اهل علم زهاد * تکبر قیلماغل اصلکنی قیل یاد)* یعنی اگرچه سن عالم ذی الفنون وزاهد دی آمنون اولساکده تکبرلك ایمکل واصلکنی یاد ایلکل زیراکه اصلنك توفراقدر شول اصلکنی یادقیلوب تکبرلکارنی کوکلکدن چقارغل *(تکبر ایلمك شیطان فعالی * یغی وزار یدر آدم‌نك حالی)* زیراکه تکبرلك ایلمك شیطان علیه اللعنه‌نك فعلیدر

شونك اوچون تکبرلك ایلمگل دایم یقلامقده اولغل زیرا که یقلاماق آدم علیه السلام نینك حالیدر نته که شیطان تکبرلك ایلاب آدمه سجده قیلمایوب درگاهندن مردود اولدی ونته که آدم علیه السلام او جماعده بوغدای آشاب الله تعالی گه گناهکار بولدی موندین صونك دایم یغلاب حق تعالی گناهینی عفو ایلاب اوز یغیقین ایلدی هر ایکیسی نینك حکایتلری قصه لری مشهوردر * (ریاضت برله هم آچسانك کوزکنی * عزاز یلدك اولوغ توتمه اوزکنی) * یعنی سن ریاضت ایله و نفسنك گه مشقتلر چیکدروب و کوب طاعت وعبادت ایلاب کوزکنی آچسانك ده انواع تجلیات و کشوفات ایله موصوف بولسانك عزاز یل کبی اوزکنی اولوغ دوتوب تکبرلك ایلمگل نته که عزاز یل نینك تکبرلك ایلیوب خور اولماقی مشهوردر *(اگر بیرنك یوزینه ایلسانك درس * تکبر قیلماغل بولغل خدا ترس) * یعنی سن عالم اولوب دنیا خلقینك بارچه سینه صاباق ودرس ایلسانك ده بن استاذ من دیوب تکبرلك ایلمگل بلکه دایم الله تعالی دن قورقوچی اولغل دیمکدر * (سنك کرکان یولنك طروه اوزاقدر * آراده صانی یوق بند وتوزاقدر) * یعنی سن اهل سلوك اولوب کردکی یولنك عجب اوزاقدر آرالرنده حسابی یوق بند وتوزاقدر اول خطرلی اوزاردین قورتلماین تکبرلك ایلمگل دیمکدر (ابه شلرکم طریقت یولنده سیگز منك خطرلی اوزلاری واردر هر برسی اهل سلوکنی طریقتدن منع ایلاگوچیلاردر بونلرنك بعضیسی حسیدر وبعضیسی قلبیدر بارینی بیان ایلماك ترك ادبیدر سالکنك کنه وزینه بلمور ذوقیدر طرفه دیدکی عجب معناسینه در قاشغرلغتیدر *(عجب یولدر آراده کوب خطر بار * کشی بلمس چمن یتکاه وشونقار) * یعنی طریقت یولی عجب بر اوزاق یولدر کوب خطرلی اوزلاری واردر مونحلاین مشکل یولغه هر کیم نینك یتمکی معلوم دگلدر چمن یتهرمو یا که شونقار یتهرمو معین دگلدر آندن مراد اول بولغه آز طاعت ایلگانلر یتهرمی یا که کوب طاعت ایلگانلر یتهرمی شیخ عبد الرزاق وبلعم وباغور وابلیس کبیلر یتمه دیلر تکبرلك ایلب خراب اولدیلر ودخی آز طاعت ایلگانلرنینك یتمه سلری هم معلوم دگلدر پس بنده اولدق کمسنه خوف ورجا آراسنده اولسون دیمکدر بلکه حق تعالی حضرتینه واصل اولمق عبادت برله دگلدر لیکن عبادتکه بنده مأموردر چمن دیدکی معناسی مشهوردر آندن مراد آز عبادتلر شونقار بر مشهور بر قوش نینك اسمیدر کوبراك تورماقی هواده اولور لاچین کبیدر آندن مراد کوب طاعت ایلاب خدا یولنده یتز اولغانلردر فی الجمله بنده اولدق خوف ورجا آراسنده اولماقینه اشارت قیلوب بیوردیکه * (کشی بلمس بو عمال آستیده فاش * جواهر پاره قیمت واری یا تاش) * یعنی بو طاعت وعبادت دیمگزنده وآنك آستنده اولدقی نرسه ظاهر دگلدر آنی کشیلر بلمزلر زیرا که اول دینگزنك آستنده قیمتلی جوهر بارمی یا که قیمتسز تاش واری نامعلومدر آنچلاین طاعت وعبادت ایلمکمزده الله تعالی نینك رضالقی وارمی یا یوقمی معلوم دگلدر پس آنداغ اولسه عبادت اهلی الله تعالی دین قبوللقنی اوتنوب

وقبول اولماسلغندن قورقوب همیشه طاعتده تورمق کرك وغرور ایلدکی کمسنه دیمه‌سونکه بنم روزکاریم بونچه زمان بی توفیق اوتوبدر ایمدی نه لوك طاعت ایلرمن دیو عمان دیدکی اصلده هند طرفنده بر مشهور دینگزنك اسمیدر اما مونده کوب عبادتکه استعاره آلندی آستیده دیدکی ترشیحدر * (اگر چندیکه گوهر پاره‌درسن * یقین بیل بندهٔ بیچاره‌درسن)* یعنی اگرچه سن گوهر تاشینك بارچه‌سی اولساڭده آندن مراد سید زاده ایسا ڭده شکسز بلگل چاره‌سز بنده‌سن آنداغ اواسه تکبرلك ایلمه‌كك نه اوچوندر * (همیشه بنده دیندر زاری قیلمق * نه حددر باشینی یوقاری قیلمق) * بس آنداغ بنده بولساڭ بنده اولمقی کمسه‌نك عادتی اولدرکه زار یلقده اولمقدر نه کارمز وارکه بنده اولدقی کمسنه باشینی یوقاری ایلاب تکبر ایله‌ملك بنده اولدقی کمسنه دایــم تواضعلقده اولمق کرك *(تواضعلق بولوب توتقل اوزنك کم * شجر کیم میوه‌لیك بولسه بولور خم) * بس آنداغ بنده بولساڭ توبه‌نچیلك ایلاب اوزڭنی کیم توتوب انه تعالی قاشنده حرمتلی اولورسن نتاکه یمشلی آغاچنك یمشی کوب بولسه باشی توبان بولور حم حاء مهمله‌نك ضمی ایله توبه‌ن بولمق معناسینه‌در * (تیرك اول کیم کونداردی اول یوقاری باش * ثمرسز قالدی کوردڭمی آنی فاش) * یعنی کوره‌زمیسن تیرك دیدکی یغاچی باشینی هواغه کیته‌روب تورمقی برله یمشسز قالماقی مشهوردر (آنچلاین تکبرلیك ایله‌ب توران کمسنه الله تعالی قاشنده درجه‌سز وحرمتسز قالماقی مشهوردر نته که بیوردی * (کشیکم خاك رهدربی ریادر * قدم توپراغی کوزگه توتیادر) * یعنی بر کمسنه توفراق کبی تواضعلق ایلاب وعملنده ریاسی اولماسه آنچلاین کمسنه‌نك آیاق باصدقی توفراقی کوزگه سورمه کبیدر آندن مراد آنچلاین کمسنه الله تعالی قاشنده کرامتلی و یقیندر وآدمیلرگه قوش کبی یقیندر فایده‌سی کوبدر توتیا دیدکی سرمه معناسینه‌در فارسیدر * (کینه‌ر دمده تولای دین پست اوتار کون * صبا چقسه بولور عالمدین اوستون) * یعنی کوره‌زمیسن قویاش باتدقی وقتده بارچه نرسه‌لردن توبه‌ن بوالور قچان طاڭ یارلوب بتسه بارچه دنیا خلقدن اوستون اولور آنچلاین براگو توبه‌نچیلك برله تورسه الله تعالی قاتنده بارچه خلایقدن حرمتلی ودرجه‌لی اولور دیمکدر * (نه بولغای قطره دیك توتساڭ اوزڭ کم * گهر بولساڭده قیلساڭ تاج مردم) * یعنی نه اولا که نیسان یغموری دیك اوزڭنی کیم کوروب توتساڭ شاید که ایرانلرنك باشنده تاجلرینه قویدقی انجو دیك اولورسن (ایمشلرکم نور یولدزی‌نك اون بیشنده نیسان یغموری یغار اول یغمور قچانکه فارس دینگزی ایله روم دینگزینك قوشلدقی یرینه یاغسه دینگز توبینه‌واروب صدف آغزینه کرور آنده انجو اولور قچانکم نیسان یغموری تامچیسینی دینگز یوزینه توشدکنده اینور ایرمش یارب من قولك ضعیفلرنك ضعیفیدرمن بونچلاین دینگزنك قاتنده من نه اولام دیو بو بیتنی اینور ایرمش (بیت) * (بدین پهن دریا من کیستم * که او هست

حقا كه من نيستم) * ديو تواضعلق ايلر ايرمش الله تعالى آنك تواضعلقى اوچون پادشاهلر تاجنده قيلدى آنچلاين براگو اوزينى كيم كوروب تورور بولسه الله تعالى آنى عزيز ايلاب آدميلردن اوستون ايلر ديمكدر قطره لفظنده گى ها الف لام عهد ذهنى اورنده قائمدر تأمل ولا تعفل * (اگر فيض ايتمه سه‌ك قيلمه تكبر * بيوككه آقماغاى بحر اولسه هم پر) * يعنى سن طريقت حق‌غه سلوك ايلاب انواع كشوفات وتجليات ايله موصوف اولوب الله تعالى كوكلگه معنالر قويسه‌ده اوزگنى اولوغ كوروب تكبرلك ايلمگل نتاكيكه دينگزنك صووى يارى ايله تولوغ بولسه‌ده يوقارى آقماسدر آنچلاين كشوفات ايله موصوف اولوب پخته اولدقى كشى تكبرلك ايلمسدر * (اگر توتساڭ طريق مصطفى‌نى * يمان كويدر تكبر كويدر آنى) * يعنى پيغمبريمز محمد مصطفى عليه السلامنك بولينى اخلاص ايله توتساڭ تواضعلق ايله تكبرلك ايلمه زيرا كه تكبرلك اورامى يمانيدر اول اورامنى شريعت اوتى بر له كويدرگل و ياندرغل ديمكدر كويدر لفظى‌نك اوّلگيسى اورام معناسينه‌در فارسيدر ايكنچيسى ياندرمق واحراق معناسينه‌در تركيدر بو اورنده استعارهٔ عناديه وتخييليه واردر اهل بديعه خفى دگلدر * (آغر توندى اوزينى سنك خاره * طلب بازاريده كرمس شماره) * يعنى كورمازمى سن قارا تاش اوزينى اوزى آغر توتدى تكبرلك ايلدى من آغرمن ديب تفاخر ايلدى شونك اوچون صاتوچيلر بازارنده حسابقه كرمز اول قارا تاشنى هيچ نرسه گه قويمازلر آنچلاين براگو اوزينى اوزى آغر كوروب تكبرلك ايلسه (ان الله اشترى من المؤمنين انفسهم) ديدكى آيت‌نك بازارينه كرمز الله تعالى و آدميلر اول تكبرلك ايلگوچيلرگه التفات ايلمزلر * (كچك بلدى اوزينى دانه‌در * بهاسيدر خريدار آلديده پر) * كورمزمى سن انجو دانه‌سى اوزينى اوزى كچك كوردى نتاك كه يوقاريده بيان اولدى شونك اوچون انجونك بهاسى آلغوچى قاتنده الوغ قيمتليدر آنچلاين اهل تواضعنك الله تعالى قاتنده حرمتى كوبدر بس تواضع ايلمك خلقلرنك پادشاهى اولدى * (ايكرمش جذب عشق اشكسته كس‌نى * ييغار گرداب اكثر خار خس‌نى) * يعنى الله تعالى جانبنه تارتلمش عشق كمسنه البته صنقلقنى تواضعلقنى جمع ايلسه كرك يعنى بالحقيقه الله تعالى حضرتلرينه عاشق كمسنه كوركام اخلاق تواضع ايلسه موصوف اولسه كرك كورماى‌موسن صونك اويقونى چقوب چارنى جمع ايلسه كرك آنچلاين اهل عشق اخلاق تواضعنك بارچه‌سى ايله موصوف اولسه كرك ديمكدر ايكرمش جمع اولمق معناسينه‌در جذب ديدكى تارتلمق معناسينه‌در ييغار جمع اولمق معناسينه‌در خارخس چوب چار معناسينه‌در * (اگر نفسك هميشه توتماساك كم * درست اخلاص برله بولماغاى هم) * يعنى براگو دايم اوزينى اوزى تواضعلق ايلب كيم وخور توتماسه تحقيق اول كمسنه‌ده درست اخلاص يوقدر زيرا كه تحقيقا بنده اولغوچى كمسنه البته اوزينى اوزى كيم كوروب تواضعلق ايلسه

کرکدر (حکایت) *(عزیز کاملی جاهلی خام * قبیحه لفظی برله بیردی دشنام)* بر عزیز
کامل اولیانی بر نادان ناپخته کمسنه چرکن لفظلری ایله سوکمکلکنی بیردی اول
عزیز تحملده اولدی (ایمشلرکیم اول عزیز کامل دیدکاری حضرت شیخ شبلی ایدی
سوکگوچی عبدالرحمن بن مسعود اداتی ایردی یعنی اول ایکی کمسنه بغداد اورامنده
بر توغر بده سوزگه کلدیلر حضرت شبلی حق طرفه تارتار ایدی عبدالرحمن بوزوق
طرفه تارتار ایدی آخر حضرت شبلی نی صقالدن توتوب چرکن لفظلر ایله سوکدی
حضرت شبلی جواب برمه‌دی بویون صونوب تیك توردی *(توتوب صقالینی اول مرد
خوش خوی * دیر ایردی ایز تیکه ای خاك روی)* یعنی اول سوکگوچی کیتدکاندن
صوکره شبلی حضرتلری صقالینی قولینه آلوب اوز اوزینی عتاب ایلیوب خطاب ایدر
ایدی ایتور ایدی حتی بوزلیك نابکار خور اولدك بوخور ایلماقك اوز سبکیندندر
غیردن دکلدر زیراکه اول سوکگوچی یوق نرسه‌لرنی ایتمادی بارچه‌سی سنده
واردر *(سنك رسوالغکنی ایرنه وکیچ * اوزوم آیغانکه باور قیلمادك هیچ)* ودخی
شبلی حضرتلری اوزینه اوزی عتاب ایلاب ایتور ایردی یا نفس سن شوملك رسوالغکنی
ایرته وکیچ کورور ، وبونمه اویات سنك سنکدین اولور دیر ایردم سن شوم اوزوم
ایتوب بیوردیغی طاعت وعبادتکه بهادراك ایلمدك اصلا مجرد اهل صلاحدن اولوب فروغ
دعوی قیلورسن دیب اوز اوزینه اوزی عتاب ایلاب خطاب ایلار ایردی * (بومؤمندین
ایشتوب کلتور انصاف * نکیلر اهلی من دیب اورماغل لاف) * ودخی اوزینه اوزی
ایتور ایردی یا شبلی بو اوزکنی سوکگوچی مؤمندین عیبکنی ایشتوب انصافغه کیلگل
سوندین صوکره من اهل صلاحدن وصوفیدن دیو فروغ اسم برله یوق لافنی اورماغل بلکه
ومسلمان ایتنگی عیبلرکنی کوکانکه آلوب توبه واستغفار ایلاکل دیور ایدی بونچلاین
لعطلار برله اوزینی اوزی عقاب ایلاب خور کورر ایردی بس بونچلاین الوغ کمسنه
اوزینی اوزی بو قدر عتاب ایلاب خورلق تواضعلق ایلسه قنی اولدیکه بزلرکه تکبرلك
ایلماك قصددن حصه‌یه قایتو بیوردی * (آنا انصاف آنا خلق ای برادر * اوزکنك
عیبکه سن باپمه چادر) * یعنی عقل اپاسی کورك عقل اهلیه انصاف وکورکام خلق
اول بولور ای فرزندلر بس آنچلاین انصان اهلندن اولساك عیبکنی پرده برله یاپوب
تورماغل بلکه بولدقی عیبلرکه توبه واستغفار ایلاکل ومسلمانلار عیبتندن بری اولغل
دیمکدر آنا دیدکی لفظالفی ذك مدی ایله اوقولور اسم اشارتلرنك قریبندندر معناسی
عربچه (اذا کان الامر کذلك فتحلق باخلاق اهل الانصاف وهذا خلق صاحب الانصاف
وهذا فعل صاحب الحق) معناسنده‌در بس آنداغ اولسه بنده اوزینی اوزی خور کورسه
کرك ذناکنکه بیوردی *(اکر سن قیلماساك نفسك شکستی * یتهر صفالیکه هرکونده
دستی) * یعنی سن اوزکی اوزك خور کوروب نفسکنی ضعیف وخور توتماساك

(توكل قلوب بولغه كرمك بياني)

بلكه دايم تكبرلك ايلسه‌ك و آدميلر برله سوزگه كلسه‌ك صحالكه هر كونده آدميلر
قوليني صوزلار و خلايقلار آراسنده مسخره اولورسن زيراكه سوزگه كالمك ايله عملركني
يوق ايلرسن بس آنداغ اولسه‌ك تكبرلك ايلمه‌گل تواضع ايله باشكني توبان قيلمه‌گل همیشه
خشوع و مسكنتده اولغل حقيقتده تصوف اوشبودر (توكل قلوب بولغه كرمك بياندر)
*(كيل الله عاشقي كوكلني ايلكل پر * طريق كعبهٔ مقصودگه كر)* يعني عاشق بنده
كوكلني الله تعالى عشقي ايله تولوغ ايلمكل و مقصود كعبهگه بارەق بولیدی آلدکده بوتەل
هيچ بر علايق دنياغه التفات ايلمگل سيكوكلنك يوق فكرلرني ايلاب مطلوبكدن قروغ
قالماغل نتاكيكه بيوردی *(نچوك برلعای دیوب اندیشه قیلمه * توكل ايله ايرگه
پيشه قيلمه)* يعني اهل سلوك ايلاب كيدكی يولده نه‌لك بولورسن ديب يوق
فكرلرني ايلمه و بلكه اخلاصكني بورك ايلاب تو كلدن اوزگه هنرني ايدنما گل
بو بيت اشارتدر طالب اله اولوب سفره چيقمك تلاسه‌ك اول مدارك بولعه امدار
ايلمك تلاسه‌ك مالم و خرجم يوق ديبو فكر ايلامگل زيراكه الله تعالى رازقدر
توكلي تمام كمسنه‌لر برله‌در (ان الله يحب المتوكلين) قرينه‌سى ايله نته‌كه بيوردی *(توكل
بنده‌نك يولداشي بولسه * عجب ايرمس قارا تاش آشي بولسه)* يعني قچانكه بنده‌نك
توكلي تام اولسه توكل آنگا يولداش بولسه عجب دگل آنچلاين كمسنه‌كه بيابانلغي اولەير
وباغده‌ی تاشلار نعمت اولسه‌ده بو طاك عجب دگلدر نتاكه بني اسرائيل صوفيلاری
تاغده عزلت ايلاب تورديلار نعمتلری اولەن اولدی قه وتاش اولدی و بزم پيغمبرمز
عليه السلام امتندن عزلت ايلاب تورغوچی حضرت ابوذر الغفاری ايردی اول هم تاغده
توروب طاعت ايلدی كو براك آشامافی اوت اولەن اولدی بونك كبی اوليالرده كوب
ايدی قايسی برنی بيان ايلمك كرك في الحال توكلدن غير بنی توكل كه كتورمگل نتاكيكه
بيوردی *(اگر همت كشينك يارى بولسه * عجب يوق جرزه‌لر بازارى بولسه)* يعني
براگونك همی يولداش اولوب توكلی تمام اولسه‌طاك عجايب دگلدر باپانلار بازاری
اولەق يعني توكلی يولداش اولەنی من كه صحرالارده بازارلار كبی نعمتلر بولسه كرك
تلادكی سفرلرنه بيانلار اچنده آچ وقسز و آنغسز بارسه‌لار كوركدر بو عجب دگلدر
«جرزه» بيان معناسيده‌در فارسی ايله عرب آراسنده مشتركدر *(هر آخر توكل ايلگان
قل * توكل قيل توكل قيل توكل)* يعني في الحال توكل ايلەكی بنده آخر بر كون مقصودينه
يتسه كركدر بس آنداغ اولسه همیشه توكل قيلغل وآندن غيری اولماغل وآنده اولغل
اوچ كره تكرار اولندغی بونگا اشعاردر *(اسرر بر اختيار جزئی بيلدين * طلب قيلغانگا
يتكورمك آندين)* يعني الله تعالى حضرتی سنگا بر اختيار فعلينی بيردی اول اختيار وعلك
برله همیشه توكل ايلگل زيراكه الله تعالى في استمته اختيارنی صالمق بنده‌لرده‌در ومرادينغه
ايرشتورمك الله تعالى‌ده ايردی آنداغ اولسه توكل بنده‌دن يتكورمك الله تعالى‌دن اولدی

*(اگر توتسه خدا قل خاطر ین پاس * چقار هر کوشه‌دین خضر والیاس)* یعنی الله تعالی توکل قیلدقی بنده‌سی‌نك خاطر ین صاقلاب توتسه آڭا مرخمت ایلسه وتوکلی تمام اولوب حق تعالی حضرتینی استمك سفر ینه چقسه البته اول کمسنه‌گه هر بر پوچمقدن یاردم بیرر‌گه خضر والیاس علیهما السلام چقسه‌لر کرکدر اول بنده‌گه نصرت و یاردم بیرسه‌لر کوکدر بو بیت اشارتدر خضر ایله الیاس پیغمبرنك ترك ایرکانیگه (بعضیلر ایدیلر خضر ایله الیاس علیهما السلام اولوکدر لکن مستغیث اولان کمسنه‌گه روحلری کاوب یاردم بیرر دیرلر بو غیر اصحدر زیرا که اول ایکسی آب حیاتنی دیار ظلمتده اچدیلر و بشارت نوزدیلر معلوم کونگه تیکرو اولمازلردر و آلدقی بشارتلری بوزلمازدر بو سوز دریندر بو بیت دخی اشارتدر توکل اهلینه غیب ابدالی یاردم بیرمکینه آنلر بو دنیاده مشرقدن مغربکه کنش کبی سیر ایلرلر آنلر قرق کشیدر (وایمشلر اوچ یوز آلتمش کشیدر آنلرنك الوغینه بدلا دیرلر وایکی یاننده ایکی نوکاری واردر وآنلری رقبادیرلر اول نوکاری‌نك دخی ایکی نوکاری واردر آنلرنی نجبا دیرلر وآندن غیریلر ینه ابدال دیرلر (ایمشلر بو رجال غیب حقنده اوچ تورلوك مذهب واردر اوّلگیسی اولدر ایتورلر رجال الغیب رسول دائره‌سندن خارجدر دیرلر یعنی آنلر هیچ بر پیغمبر شریعتینی توتمازلر اوزلرینه استقلالا بر شریعت واردر دیرلر بونی ایتدکی مذهب کافردر البته آنلر پیغمبرنك شریعتینه متابعت ایلسه‌لر کرکدر ایکنجیسی اولدرکه رجال الغیب اصلا یوقدر دیرلر امام شافعی وحضرت امام مالك مذهبیدر بو سوز کوکلگه معقولدر اوچنچی مذهب اولدر آنلر واردر اما آدمیلردر قیامت دور ینه دیکن فانی اولمازلر بو هم باطل مذهبدر اما مذهب اصح اولدر رجال غیب اولدقی حقدر بونلر بزارنك کوزمزکه مشاهد دکلدر اما آنلر اهل جندندر پیغمبرمز دورنده آڭا کاوب جن کیجه‌سنده ایمان کلتوردیلر آنلر اول زمانده پیغمبرمزدن اوتندیلر بزلر علایق دنیادن منقطع اولوب بزلر آدمیلره ویرلده عاجزلره یاردم بیرر ایدك دیدیلر آنحضرت علیه السلام ثبوتلیك اوزره دعا ایلاب جهان یوزینه اوردوردی تادور قیامته دیکن آنلر فانی اولمازلر عاجزلرگه یاردم ونصرت بیررلر اما وفات اولورلر اولدکلرندن صوڭ اورنینه جنلردن بریسی آلورلر همیشه شول مذکور عددلرندن کیم وزیاده بولمازلر فتوی اولدر رجال غیب جندندر زیرا که آدمیلردن بولسه بزنك کوزمزگه مشاهد بولور ایردی زیرا که انسان‌نك کوزدن خفی اولمقی مشرقدن مغربکه طی ایلمکی محالدر الا انبیالرده واردر آنلرنك چوغنده بو حال اولمادقی فتاوی صوفیه‌ده امام غزالی حضرتلری بیله دیو ذکر ایلدی (کالدك خضر ایله الیاس حقینه آنلرنك آنالری بر توغمه ایردی جقه اسملی کمسه‌نك قزلری ایردی اول ایکی قزدن ایکی پیغمبر توغدی بری بشیر آتلیغ بری نذیر آتلیغ ایردی بشیر دیدکی کمسه‌سی خضر پیغمبر ونذیر دیدکی کمسه‌سی الیاس پیغمبردر اورگانچ شهرندن

چقمشمودر سؤال بشیرنی نه او چون خضر دیب آتادیلر جواب اولدرکه خضر وات بیدکی
او چوندر خضر وات معناسی یاشلچه اولانلرنی بیمك دیمکدر (ایمشلر خضر طعامی
کرفسدر یعنی قوزغالاق شونك او چون آتادیلر ایکنجی جواب اولدرکه خضر علیه السلام
باصدقی بر بشار رابردی شونك او چون خضر آتاندی اوجونجی جواب اولدر هر عاجز
اوافوجی کمسنه نك قاتنده حاضر اولورلر ناظم رحمه الله اوچنچی جوابی اختیار ایدوب
بشیرنی خضر دیدی سؤال نذیرنی نه او چون الیاس آتاندی جواب اولدر هر عالم عاجز
موکلکه یاردم بیردکی او چون الیاس آتاندی زیرا که الیاس عبرانی تلنچه یاردم
معنسیندر یاکه الیاس سریانی تلنچه صوده یوزکی ایتورلر زیرا که اول صوده غی
عاجزلرغه یاردم بیردکی او چون الیاس آتاندی (ایمشلرکم خضر الیاسدن ارتوز
یل دیلانه اول کلدی (ایمشلر حضر ایله الیاس توقسان یاشلرینه یتکاچ کیرو قایتوب
اوتوز یاشلك یکت اولورلر زیرا که آنلر آب حیوتی اوتوز یاشلرنده اچدیلر سؤال
خضر ایله الیاسنی هر کمسنه یه یاردم ونصرت بیرر دیدکز حال بوکه آنلر
کوزمزکه مشاهد دگلدر آنداغ اولسه اهل جندن اولدیلر جواب اولدرکه آنلرنك مشاهد
اولماغانلغی جن اولماقینه دلالت ایتمزدر بلکه الله تعالی آنلرنی کوزکه کورنمز ایلدی
چونکه بزیم پیغمبرمز دنیاغه کیلدی آندن صوك پیغمبر دنیاغه کلماك ممتنعدر امتلرینه
پیغمبر یوزین کورمك جائز اولمادی عیسی علیه السلام دورینه دیکن قچانکه عیسی علیه
السلام کوکدن اینسه شول زمانده غیلر کورسه لر کرکدر آندن اوّلگی امتلر پیغمبرنك
یوزینی کورمدیلر آنلر دنیادن اوتدکلر یچون بو ایکینی الله تعالی اولدکی کمسنه
حکمینه قویوب بزلرگه کورگازمه دی یعنی کورنگوچی ایلمدی ایکنجی جواب اولدرکه
رجال الغیب نك جندن اولوب کوزمزگه کورنمزلکی همم بو ایکینك آدمیدن اولوب کورنمز
اولماقی غیر معقول معنادر بو اورنده الله تعالی نك یاشرین حکمتلری واردر عقللر برله
حسابلامقی حرامدر * (اگر نیکو رسه مولی قل اشینی * قیلور مشفق کورنگان هر کشینی) *
یعنی الله تعالی بر قلی نك اشینی نیکو رمکه ومرادنی ومقصودنی حاصل ایلاب بیرمك تلاسه
وتوکل ایلاب غدا یولینه باردرمق تلاسه یولده کورندکی کمسه لرنك بارچه سینی مشفق
ایلر * (اگر لطف ایلسه بوستان بولور چول * آلا اورتاسیده پیدا بولور یول) * یعنی
الله تعالی رحمت ایلاب ظفر ایلمك تلاسه وتوکل تام اولوب مقصودینه ایرکوزمك ایلسه
بیابانلر بارچه سی باقچه اولور وتورلوك نعمتلرنی قدرتی ایله پیدا ایلر ویول اولماغانلرغه
یول بیر واوب مرادیغه ایرکورور نتاککه موسی علیه السلام تیه صحراسنده باقورنك
دعاسی سببلی قرق یل تمام سیر ایلدی الله تعالی موسی علیه السلام قومینه صحرالارده تورلوك
یمشلر اوستروب حاضر ایلاب تورور ایردی آنچلاین توکل اهلینه الله تعالی بیابانلارده
تورلیك نعمتلرنی پیدا ایلر دیمکدر * (اوتارده از در آغزین سورسه پایك * زبان ایتمس

امان ایتسه خدایك)* یعنی الله تعالی نی استمگه باردقی سفرده مثلا آذاقك اژدها آغزیغه توش ایلسه الله تعالی اول بلان آغزیسندن آیاقگه زیان تیکورمسدر الله تعالی نی امین ایلماك تلاسه دیمکدر * (نیگه قم دیدی بول قمدین قوب چست * محبت قم قمدین قل اوزنك شست)* یعنی الله تعالی سڭا تورغل بنی استاگل دیدی بس آنداغ اولسه دنیا قمدن تیزلیك اوزرینه تورغل الله تعالی نی استگل و آننك امرینه خلافلق ایلمگل الله تعالی نی استاب آننك قومقیدین محبت شرابینی اچکل و محبت شرابی برله اوزڭنی کمالاتدین یول دیمکدر قمدینکی لفظ نینك اولگیسی امر حاضردر عربیدر ایکنچیسی رمل معناسیه‌در ترکیدر آندین مرد صحتی ارض معناسینه استعاره آلدی قم دیدکی ابریق وقمقان معناسیه‌در عربیدر آندن محبت شرابینه استعاره آلدی ذکر محل و اراده حال قرینه‌سی ایله انگه الله تعالی معناسینه تورتا کیکه بوقاریده بیان اولندی * (بوزوق بیرده یانوب نوامس اشك به * مکان ایمافاده‌ت بعونه)* یعنی اینه اولسه بو بوزوق دنیاده الله تعالی نی استامیوب یانمافمز ابزو ایلماسدر آنداغ اولسه الله تعالی نینك یاردی ایله توکل تام اولوب یالك اوروب صاری اقدام ایلگل آیدن مراد عمل ایلاب توکل‌اعنی الله تعالی گه توکل ایلاب اوجماخ ناپا بارمق قصدینه اوغل دیمکدر * (اگر حه سنده بولسه اهل فرزند * یاراندور آلارنی هم خداوند)* یعنی سن الله تعالی گه راحقیقه عاشق اولساڭ توکل ایلاب اینه دنیا استه‌گل دنیا خلایقلاریغه آلدانماغل و بالاچقلارم بار دیماگل اگرچه سنده بالاچقلر اولسه‌ده الله تعالی اوزی یاراتندر * (اوزی قیلدی آلارنی جسم ایله جان * بیرور البته جان بیرگان خدا نان)* یعنی الله تعالی اول بالاچقلارنی عدمدن وجوده کتوردی آلارغه تن ایله جان روزی ایلدی البته جان ایله تن یاراتدقی الله تعالی آنلارغه ایکمه‌ك بیرسه کرکدر * (عزیز جان جهماسه ذالیلر یدن * کیموس نعمت حق ایلر یدین)* بس آنداغ اولسه اول بالاچقلرنك تعلقاتدین عزیز جانلری جهماینچه آنلرنك ایکمه‌کلری آغزلریدین توکانمسه کرك اوبله اولسه خاتونم بالاو بالاچقلاریم بار دیب الله تعالی نی استمکدن قورقمغل. سؤال: ناظم رحمه الله تعالی بو ایکی بیت ایله اشارت ایلدی خاتونلرغه و بالاچقلرغه قارامایوب عزلت بولاینی توتماغه اختیار ایلدی حال بوکه آلارنك نفقه‌سی آنلر ینه فرضدر زیراکه پیغمبر علیه السلام ایدی هرکیم خاتونیندن و بالاچقلرندن قاچوب نفقه بیرمای یورسه اول کمسه‌نك اصلا عبادتی قبول دگلدر دیدی (جواب اولدر ناظم رحمه الله نك مرادی آنلرغه قاراب الله تعالی نك فرضلرین اونتکارمگل دیمکدر یعنی براگو اهل عیالینه نفقه بیرسه الله تعالی نك فرضلرینی قویماسه و حرام نرسه‌اردن منع اولنسه حقیقت دنیانی قویماق الله تعالی نك سفرنده اولماق اوشبودر قالب تن معناسینه‌در عربیدر «لب» ایرن معناسینه‌در * (سنا غلیغ عمردین ناجان توکنماس * یقین بلگل آغزدین نان توکنماس)* یعنی سن خاتونلر بگه و بالاچقلر یگا لدانوب فرضلرنی اونتکارمگل و آنلرغه نفقه کسنده

من ديب دليل استاب الله تعالى نينك رضاسيني استمكدين قورقماغيل هميشه طاعتده اولغيل زيرا كه آدملرنينك حسابلي عمرلريدين جانلاري چقماغونچه آغزلريدين اوتماكلري توكانماس ايله اولسه كسب ايلاب الله تعالى نينك بيورديقيني ادا ايلمسدينك ايكي تورلوك طاعتدور بيرسي انفاق عيالدور بيرسي اطاعت امر الله دور *(اگر دريا تو بنده بولسه جاينك * بهانه بيرله ينكورماي خدايك * عرض هر فايده اي فرزند آدم * نساغليم روزي عمرگيز بولماغاي كم) * يعني حاصل كلام اولدور اورنده ارباساكده اي آدم اوغلان حسابلي رزقينك همنز آرتيق اولمازدور بس آنداغ اولسه خاطرنينك و بالاچقلارينك اولسه آلارغه نفقه خرج ايلاب والله تعالى نينك بيورديقي امرلريغه اطاعت ايلاب دايم آرتدرمق هوسيده اولغيل ودخي خاطرنينك و بالاچقلارينك بولسه هميشه طالب الله اولغان كمسنه لرني استاب عزلت وليه اختيار قيلاگيل حرجم ومدام يوق ديب توكنسزلك قيلماغيل زيرا كه توكلده تام اولساينك فرشته لر كبي تسبيح وتهليللار بيرله رزقلانوب تورورسانك زيرا كه بعض زاهدلرنينك اون كون قدري آشامقلاري اولمادي و بعضلرينينك يكرمي كون قدري بولمادي و بعضلري بيرآي و بعضلري ايكي آي بيماي توردي لر كورمزمي سين حضرت ابو معاوية الاسود حضرتلري بالجق ييمر ايدي و ابراهيم ادهم حضرتلري قم ييمر ايدي *(كشي نينك بولسه موبداع اعتمادي * آنگا بوستان ابرور هرقايسي وادي) * يعني بيركمسنه نينك توقار بلمز كورچه اعتمادي تام اولسه اول كمسنه هرقيو چرقرده بولسه آنگا باقچه اولور الله تعالى قدرتي بيرله آنده تورلوك تورلوك نعمتلر حاضر ايلر يا كه عادتده نعمت اولمبان نرسه لرني نعمت ايلر زيرا كه الله تعالى قادردر * (وجودينك خار خاشاكي قالينلدر * يالين سنك هم هوا او جماس يالين دور) * يعني نفس كافرنينك داني وتلادكي نرسه لري قالون چوب حردر آندين مراد تورلوك تورلوك بدعتلر ايله مرين اوله ندر آنداغ بولسه نفسكه يالنوب تملق ايلامگيل زيرا كه انگا يالنوب تملق ايلامك نينك اوچقوني هواغه او چماين يالقوندر بلكه باشرنينك اينه سني آزدرمق قصدنده اولور آنداغ اولسه نفسنك تلادكي نرسه اردين بري اولغيل و آنگا تملق ايلاي تورماغيل خار خاشاك چوب جار معناسينه دور يالين سنك عربچه تملق معناسينه ايكنجيسي اوت اوچقوني او چوب اهب نار معناسينه دور * (منه همت براقين چق قالين دين * يالين محكم توتوب سچرات يالين دين) * بس آنداغ اولسه توكل و همتنينك آطيني منوب توكلسز اورمانندين قاچقيل يعني دايم توكلده اولغيل و دخي اول توكل آطي نينك يالينني محكم طوتوب توكلسز يالقندين سچراب چقغيل حاصل كلام تيزنينك ايله توكل ايلاب مطلبكده اولغيل ديمكدر همت براقين لفظي نينك اضافه سي لجين الماء قبيليدندر قالين ديدكي اورمان معناسينه دور دلالت التزام بابندندر يالين ديدكي لفظنينك اولگيسي آطجاليدر عربچه شعر الفرس في طرف الاعلى علي عنقه) معناسينه دور ايكنجيسي

اوب [illegible] معناسینه‌در * (بیتبدر سال عمرڭ ای تمه حال * توکل صالی مقصد
[illegible] صال) * یعنی سالڭ عمرڭ بلڭ یلی یتوب آخرینه یتین بولغاندر ای بوروق حالی
[illegible] آنداغ اولسه توکل صالی یعنی یاصاب مقصود دینگز ینه صالغل آندن مراد عمرڭ آخرینه
[illegible] قالمش عمرگنی توکل ایله برك طوتغل دیمکدر صال دیدکی یل معناسینه‌در
[illegible] کی بوزوق معناسینه‌در هر ایکیسی فارسیدر صال دیدکی لفظنڭ اوّلگیسی اصلن
[illegible] بیگه جمع ایلاب برکتوب باغلارلر کویمه یوق وقتده دینگزلردن
[illegible] ایکنجیسی صالیدن مشتقدر صیغهٔ امر حاضردر وهر ایکیسی سین ایله اوقومق
هم [illegible] * (توکل بحر ینه کریب ای نفس ظالم * دیمه صالم منك ینکایمه سالم) * یعنی
توکل دینگز ینه کیرکندن صوڭره ای ظالم نفس تردد و تفکرده اولمه بنم توکل دینگز ینه
یصادقی صالم سلامت یتدرمو دیو شکده اولماغل همیشه ثبوتده اولغل آنحضرت علیه السلام نڭ
(من لج ولج) دیدکی بوڭا اشعاردر صالم لفظی نڭ معناسی بوقاریده کچدی سالم دیدکی
سلامتدن مشتقدر تأمل * (تاریتمس ایکگدر حکمریده * ایرانلر شرطیدر اولمق طلبلی) *
یعنی ینه‌ریتمس نقصانلقڭ برله بولسا کوڭ الله تعالی حکمنده بولمل نه بیورغاندر آندن آیرماغل
و نه نوسه‌لردن نهی ایلگاندر آندن ییلغل زیراکه الله تعالی (فاطلبنی تجدنی) دیدی
آنداغ اولسه ایرانلرنڭ شرطیدر الله تعالی نی استمك یولنده اولوب وفات اولمق * (توکلنی
قیلوب ای آدمی زاد * بوکرگل کعبهٔ مقصدغه چون باد) * یعنی توکل ایلاب ای آدم اوغلانلاری
مقصود کعبه‌گه یل کبی یوکورگل آندن مراد توکل ایلاب قالدقی عمرگنی تیزلك ایزره
توکلڭ صرف ایلگل تردد وتفکرده بولماغل دیمکدر * (کوروب بولغه کوروب اعلام آثار *
اوزون بر دیب گمان بر بولمه زنهار) * یعنی طریقت یولینه کروب وآنڭ یوقو ایله اویاغ
آراسنده نورلوك نورلوك مشاهدات وتجلیاتلر کوروب یاکه انواع قورقولار کورسه‌ڭ
بو تارق وکیکلك یپانیدر دیب گمان ایله‌گوچی بولماغل بلکه همیشه افعالگده ثبوت
اولوب توکلڭ اولغل حاصل کلام اولدرکه جیب مراقبه‌ده نورلوك نورلوك کشوفات ومشاهداتلر
کوروب من مونداغ مقامه ایرشدم دیو تکبرلك ایله‌گوچی اولماغل ودخی شول مراقبڭ
کورسه‌ڭ نورلوك نورلوك عذاب اورنلاری وکمه اورگی عذاب اچنده کورسه‌ڭده
رحمتندن امید کیسوب اشلدکی وکردکی یولگی ناشلاماغل بلکه همیشه توکلده
اولغل (ومن یتوکل علی الله فهو حسبه) بوڭا اشعاردر «اوزون بر» دیدکی عثمانیه تلمچه
اوزون یاپان معناسینه آندن انواع مشاهداته استعاره آلیدی گمان بر وصف ترکیبیدر
گمان ایلگوچی معناسینه‌در * (بو بارمقده اگر بارمق صالور شیر * قحان قایتور توکل
ایلگان ایر) * یعنی بو الله تعالی سفر ینه باردقڭده آرسلان ترناغن صالسه آندن مراد
حق تعالی جانبینه بارماقده نورلوك مشقتلرگه اوغراسه‌ده توکل ایلدکی ایر البته اعراض
ایلاب کیرو قایتمازدر بولسه ثابت اولور کیرو قایتورغه میل ایلامز (لقد لقینا من سفرنا

هذا انصبا) بوگا اشعاردر بارمق لفظی نك اوّ لگیسی ذهاب معناسینه اسم مصدردر ایکنچیسی اسم جامددر تورناق واصبع معناسینه * (خطردین اهل همت خیره بولماس * اگر ایل تیره طونسه تیره بولماس) * یعنی آنداغ اولسه همت اهلی وتوکلی تام کمسنه الله تعالی گه باردقی یولینده قدر مشقتلرگه وخطرلرگه حیران اولماسدر وضعیف و یومشاق هم اولماسدر اگر بار- چه خلایق آنی الله تعالی نی استمك سفر ینه بارمق یولینده اوق طوتوب آطسه لرده قورقاق بولماس همیشه مه شوقی طلبنده اولور آنلارنك اوقلاری آراسنده توکل ایلاب الله تعالی جانبینه کیته ر و یولینده ثابت اولور «حیره» ضعیف معناسینه در تیره لفظی نك اوّ لگیسی اوق وسهم معناسنده فارسیدر ایکنچیسی قورقاق معناسینه قاشقرلغتیدر * (توکل دین کشیکم آلسه بهره * قچان زهره اولور غرق ایلاسه زهره) * یعنی بر کمسه توکلدن فایده آلسه آنچلاین کمسنه کوکلینه قچان قورقو توشار اگرچه اول بنده زهر وآغو دینگز ینه غرق اولسه ده همیشه طلبنده اولور آندن مراد اهل توکل نه قدر بلالارغه وقضالارغه اوغراسه ده التفات ایلمز دیمکدر زهره لفظینك اوّ لگیسی قورقماق معناسینه ایکنچیسی آغو معناسینه * (بیمه روزی غمین هیچ یرده ای یار * کم اسرارك بلور اول بخشی اسرار) * آنداغ اولسه رزق قایغوسینی هیچ یرده یمگل ای یولداش زیرا که سرارکنی بلگوچی الله تعالی اوزی بلور سنی بخشی تربیه ایلمکنی زیرا که رزقك صاحبی الله تعالی در مقدار واندازه ایله دکینی زیاده وکیم ایلمیون بیرور آنك اوچون سن قایغو ییوب صبرسزلق ایلمگل (وما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها) بوگا اشعاردر واسرار لفظینك اوّ لگیسی الف نك فتحه سی ایله اوقولور سردن مشتقدر ایکنچیسی تربیه قیلماق معناسینه در الف نك مدیله اوقولور * (خداغه قیلسه هر کم خوب توکل * نه یرده بولسه ضایع بولماس اول قل) * یعنی هر کم خدای تعالی گه خوب توکل ایلسه قایسی اورنده بولسه ده اول قل ضایع بولماسدر خدای تعالی آنگا رزقنی خیانت ایلمیون بیرور (حکایت ابن المبارك) * (مبارك اوغلی بر کون از غشیب راه * عجایب صوصاغانده کوردی بر چاه) * یعنی حکایتده کلتورمشلرکه عبدالله بن مبارك بر کون شامدن مدینه طرفینه باردقنده مدینه یولینی تابمای آداشوب باردقنده قاتی صوصادی آگسزدن آلدنده بر قدوغ کوردی * (کیچوردی کوکلیده تابولدی مطلوب * اگر داورسن بولسه ایدی خوب) * یعنی عبدالله بن مبارك کوکلنده بو سوز کورکام اولدی نته که ایدی کم نه عجب یخشی بواور ایدی بو قدوغنك چیله گی برله یبی اولسه ایردی شول فکر ایله بر آز زمان فکرده قالدی * (اوشال دمده بر آهو کلدی صوصاب * تاشوب جقدی قدوغ نك آغزینه آب) * یعنی عبدالله بن مبارك بو فکرده اولدقی زمان بر آق کیوك صوصاب قدوغ قاتینه کلدی بو آق کیوك کیلگاچ تیره ن قدوغ نك صووی تاشوب یوقاری جقدی آق کیوك صو اچوب قاندی اوز یولینه کیتدی * (اول اچکان

(حکایت ابن المبارك)

صونكڭ اوشال شاه باردی چه کا * یتمر یتماسده صو توشدی تیکا) * یعنی اول عبدالله بن
المبارك حضرتلری آق کیوك اچکاندن صوكڭ اچه رگه باردی قدوغ قاتینه یتمر یتمه زده
قدوغ نڭ صووی توبه ن اوّلگی اورنینه توشدی تیره ن اولدی عبدالله بن مبارك بو اشدن
حیران بولوب الله تعالی حضرتینه اوفکارتب ایدی * (دیدی یارب بیر رسن آهوکه آب *
مڭا بیرمس سن ای سلطان وهاب) * یعنی عبدالله بن مبارك حق تعالی حضرتلری بنه مناجات
ایلاب ایدیکه یارب آق کبوك که چیلك و یبسز صو بیر رسن ای رحمتلو نی باغشلاغوچی
کریم الله حال بوکه هم ایکمز سنڭ بنده لرکه مز نه اوچون آنی آنداغ منی موندا غ ایلدڭ
دیب مناجات ایلدی * (ندا کلدی اوشال وجه حسنگه * تلاڭ باردی سنڭ دلو رسن گه) *
یعنی هاتفدن اول کورکام یوزلیك عبدالله بن مبارك حضرتلری بنه آواز کلدی سڭا آنڭ
اوچون صو بیرمه دم زیرا که سنڭ اوّل امرده قدوغنی کوردکڭده نلك چیلك ایله بیلکه
باردی بزلرنی اونوتدڭ اوّلا بزلردن یاردم استمه دڭ ایمدی بارغل صونی چیلك ایله بیلدن
صورغل دیب عتاب ایله هاتفدن آواز کلدی * (اوشال آهوکه کوردڭ چقدی یرگه * توکل
قیلمادی بزدین دیکرگه) * یعنی اول هاتف بو جوابنی ایدکه بو صوصاب کشی آق
کیوکنی کوردڭ که اوّل امرده بزلرگه نظر ایلدی وایدیکه یارب منی تورلوك نعمتلرڭ
برله قوناق ایلدڭ بو صولڭ برله بنه قوناق ایلاگل دیدی چیلك ایله یعنی ـــــ کلینه
کورزمه دی ایمدی سن بارغل صونی چیلك برله بیلدن صورغل دیب عتاب ایلدی * (ایشتوب
بول ندانی بولدی بیهوش * اچندن قلزم ذوق ایلدی جوش) * یعنی اول عبدالله بن مبارك
هاتف نڭ بو آوازینی ایشتوب ایسم اولدی اچیده الله تعالی ذوقیدن وعشقیدن قدرم
دیڭزی کبی قایناماق توشدی قلزم ذوق نڭ اصفهسی عین الماء قیلمیدندر * (نعمت
جامی هول قیلدی تماغین * نرککده اونوتدی صوصاماغین) * یعنی حضرت عبدالله بن
مبارك نڭ الله تعالی نڭ محبت شرابنڭ تماغینه قورقو توشدی نرك اولدی زمانڭ صوصاماغینی
اونوتدی یعنی الله تعالی حضرتلری بنه عشق بولوب صوصامقی یادینه کلمه دی «جام» نعمت
شرابی معناسینه در دکرحال وارادهٔ محل قرینه سی ایله هولچق صوری معناسیه در ننا که
یوقاریده بیانی کچدی * (ایدی اوّلده ایله اتقباده * یوز آنچه همتی بولدی زیاده) *
یعنی عبدالله بن مبارك حضرتلری اوّلده هم تقوی ایرادی بو ندانی ایشتکاچ یوز آنچه
آرتق تقویلیکی اولدی موندن صولڭ ناظم قصه دن حصه یه قایتوب بیوردیکه * (منی مسکین
توکل بابیده داغ * توشبدر همتم وندین ز بونراغ) * یعنی من مسکین بنده ڭ توکل بابیده
حسرتلی من یعنی توکلمده ثبوتلیکم یوقدر کوندن کونگه توکل وهمتم ز بونراقدر * (همیشه
نفس زشتم مبتلی سی * مڭدك بارمو هیچ مؤمن بالاسی) * یعنی همیشه من زشت نفسم
آرتیدن یوروب بلا لنمش من منم کبی هیچ بر مؤمن بالاسی یوقدر * (الهی بحر همتدین
قلیوب سیر * منی خشی غه ایرلر نشهٔ سین بیر) * یعنی یارب توکل وهمتڭ دینگزیدن منی

توق قيلغيل ودخي توكل‌سز قورقانغه بهادر ايرانلرنك علامتيني بيرگيل * (ايرورمن عقل هم
ادراك يوق قل * نه تمكين بار نه همت نه توكل) * يعني من حقايق اشياغه ايرشمگان قل‌من
ثبوتي وهمتي وتوكلي يوق بنده من * (كيله ياتديم كيله قيلمام كشيدين * كورورمن
بارچه اوز نفسم اشيدين) * يعني من گناه بالچيقينه باتديم اول بالچيقغه باتماقني كشيدن
بولدي ديب اوفكه ايته‌رمن بو گناه بالچيقينه باتقمني اوز نفسم اشندن كورورمن وآننك
شوملغندن كورورمن كيله لفظنك اوّلگيسي بالچق معناسينه‌در ايكنچيسي اوفكالمك
معناسينه‌در ايكسينك اعرابي كسر كاف ايله‌در فارسيه‌در تأمل * (بو مؤمنلر اچنده بر بالامن *
بوزوق بولدين چقا آلماى مبتلامن) * يعني بو مسلمانلر اچنده عجب بر گناه درياسينه
باتقان اوغلان‌من هميشه بوزوق بولدين چقا آلماى بلالاري وقضالاري ايله بلالنمش
بيچاره من * (بولوبمن غرق بحر اضطرابه * خراب اولمش توشوب نفس خرابه) * يعني
من مسكين الله يار غرق اولوب گناه دينگزينه دخي شريف وقتلرمني خرابلقينه اوغراب
نفسم ميخانه سندن ايسرك اولوب شريف وقتلرمنك قدريني بلمگان من خراب لفظينك
اوّلگيسي بوزوق بولمق معناسينه‌در ايكنچيسي ميخانه‌قباق معناسينه‌در ايكنچيسي‌نك
اضافه‌سي لجين الماء قبيلندندر * (ايرور كوگلمده كوب راز نهاني * يوزيم يوقدر توروب
ايتورگه آني) * يعني من مسكين الله يارنك كوگلنده ياشرون سرلري واردر آننك
بارچه‌سيني حق تعالى گه ايتورگه يوزيم اويالور حيا ايته‌رمن زيراكه الوغ گناهلريم
بار باريني ايتورگه تلم اويالوب بارمادر ياكه اهل حقايقنك بارچه سرلاريني بو كتابده
ايتورنه اويالورمن زيراكه باريني ايتمك ترك ادبدر * (اوزك سن عالم السر والخفيات *
معين‌در سنگا مجموع نيات) * يعني زيراكه كوگلمدكي سرلرني وبارچه‌سيني ايتمك
حاجت دگلدر زيراكه سن اوزك ياشرون سرلريني بلورسن وبارچه نيتلرمز معين‌در
باريني ايتمك حاجت دگلدر عفوني سندن اوتوندك * (اگر قايتارماساك رأيم ورادين *
قوتلماس من بونك ديك ماجرادين) * يعني يارب مني مخلوقات فكرندن قوتقارماساك
بونچلاين قيل وقاللر ماجراسندن قتولماس من هميشه بوزوق سوزلارني ايتماكده
بولورمن بلكه سن مني رحمتك ايله مخلوقلر فكرندن قوتقاروب ونفي‌ني چقاروب اثبات
بابنده ثبوت ايلگيل ديمكدر * (اگرچه صاني يوق بو قل گناهي * گرفتار غضب قيلمه
الهي) * يعني اگرچه بو تيمور يار اوغلي الله يار بنده‌نك حسابي يوق گناهلري بولسه‌ده
رحمتك ايله يارب گناهلرم شوملغندن بني آچو عذابنگا توتقون ايلمه بو ابياتلر بارچه
اكتفا قيلنغندندر (تأمل ولا تفعل فانه يكفي من نصحت نفسه الى غيره من اهل التصوف

(تقوى قيلوب حرام وشبهه‌دن قاچماق بيانيدر)

* (كيل اي درويش اگر درويش
آتاندنگ * طريقت اهلي‌نك انديشه آتاندنگ) * يعني آگاه اولوب كلگل اي صوفي
زيراكه سن اهل حالدن اولوب صوفيلق اسمي بيرله آتاندنگ وطريقت يولينه كرمككده

(تقوى قيلوب حرام وشبهه‌دن قاچماق بياني)

ظرفاء اهل قاشنده صوفیدر دیو ذکر ایتلدك شول اسمك وشول یول اوزریده ثابت
اولغل ننه که بیوردی *(اگر آتك خلاف بنلکدر * قیامت کون نچوك شرمنك ایکدر)*
یعنی سنلك اسمك طریقت یولینه کروب الله تعالی نك خاص قل اوری جملهسندن اولوب
اول اسمکده ثابت اولماین نفس هوالرکا کیتوب یوغار یده غی اسمکا خلاف بولسه قیامت
کونده اول اویات نجوکدر بلکه سنی قیامت کونده صوفی اسمندن عدول ایلاب یا
ظالم ویافاسق ویاعاصی دیو اوندارلر بونچلاین اسملر ایله اوندالمککده الوغ عورلقدر
نتاك که اشارت ایلدی * (فروغ آت برله اوتکان حیف اوقات * اویانغل اوامه مغرور
فروغ آت) * یعنی محصل کلام علمدن بوش یورمگل بلکه دایم عملده اولغل زیرا که مجرد
صوفی اسمی برله یورماك اهل حال اولماقغه دلالت ایتمز بلکه قچانکه بو اسم ایله
موصوف اولدك ایرسه اوزکنی اوزك غفلت او یقوسیدن او یانغل فروغ صوفیلق اسمی برله
آلدانغوچی اولماغل * (فروغ یورمه فروغ دست اجلده * صالور ناگاه گمان ایتماس
محلده) * یعنی حاصل کلام اولدرکه عملدن بوش یورمگل بلکه دایم عملده بولغل زیرا که
قورقچبغی اجل قولنکدر اول چبقنی گمان اولماغان اورنکه بوینکا صالور آخرت یورطینه
اوکونج ایله کیتهرسن یعنی عزرائیل علیه السلام جانکنی آلوب عملسز آخرت یورطینه
وارورسن آنداغ اولسه تیز زمان عمل ایلمگه جهد ایلیه سن فروغ لفظینك اقایکسی
بوش معناسینهدر ایکنچیسی اصلده بر چبقدر اوزون اولور باشینه یب تاغوب آطنی
توتارلر لکن مونده عزرائیل علیه السلام نك جان آلماقینه استعاره آلندی * (اوزکدن
کوتمه اخلاص عوامه * سیونمه نامه کیلمای بخشی نامه) * یعنی اهل حالمن وآننی غلسینه
قابلیتم وار دیب اوزکدن کیتوب تکبرلك ایلامگل وعوام خلقی نك سنی مرشد دیب
اخلاصلی اولماقینه آلدانماغیل ودخی خلایقلرنك مرشد و ایشانمز دیماکینه آلدانماغل
قچانکه قیامت اولوب ایزگو نامهلرك قولکا کلما گونچه دیمکدر قچانکه قیامت کونده
نامهلرك اوك قولکا بیرلسه شول زمانده سیونگل زیرا که یکتلك وایرلك شول زمانده
معلوم اولور شول اجلدن (حکایت ایلامشلرکه خواجه بهاءالحق والدین حضرتلری بر تونده
(حکایت خواجه بهاءالدین رحمه الله تعالی علیه)
بخارانك مسجد کلانینه باردقنده بر قاراولچی خواجه بهاءالدین حضرتلرینی توتدی
وایدی سن کم دیدی ایرموسن یاخاتون موسن دیدی خواجه بهاءالدین ایدی خاتونمی
ایرمی ایرکانمی بلمزمن دیدی قاراولچی خواجه ایدکینی بلدی یبردی کندوزندن عبرت
آلوب ایتور ایردی خواجهنك سوزی حقدر قیامت بولماین هرکم اوزینك نچوك
ایرکاننی بلماز زیراکه دنیاده یکتمن ایرمن دیب یورمزلر قیامت کونده نچوك
بولنورمز بناگاه یاوز ضعیفه گروهندن اولوب تموغغه کیتمایهسن آنداغ اولسه ایرلك
ویکتلك اسمینه دنیاده آلدانماغل * (کشی روده گر یب گر بورسه روده * قچان واصل
بولوردر شهوده) * یورگان کمسه دینگزگه کروب ینجو آلمق قصدنده اولغان کمسه

دریانىڭ كنارنده يورگان كمسنه قچان حاصل ايلاب انجو تابار زيرا كه انجولر دريانىڭ
اورتاسنده‌در آنچلاين بر كمسنه اهل الله يقندن اولوب صوفيلق اسمى برله موصوف اولسه
آنچلاين كمسنه اسمينه ويولينه موافق اولماوب يورسه اول كمسه قچان ثمرۀ طريقتنى
حاصل ايلاب انواع مشاهدات وتجليات تابار «روده» ديدكى لفظنىڭ اوّلگيسى دريا
معناسينه‌در ايكنچيسى كنار معناسينه‌در ايكيسى هم قاشقر لغتيدر * (سوالى نفى ايكامنى
ايله اثبات * توكل بحرينه بات اى كوكل بات) * يعنى الله تعالى دن غيرينى نفى ايلاب
الله تعالى نى اثبات ايله نتاكه اهل تصوف نىڭ عادتى الصاق واهم ايلاب (لا اله الا الله)
كلمه‌سى برله ما سوى الله نى نفى ايلارلر (ودخى توكل ديگن بحره غرق اولوب اثبات
ايلامككده آشوغوچى اولغل وما سواى نيز زمان كوكلنى چقارغل بات ديدكى
اوّلگيسى غرق اولمق معناسينه‌در دركينلر ايكنچيسى آشقغل معناسينه‌در بخارا اهلى نىڭ
لغتيدر * (نه بولغاى قولغه كرسه‌در مقصود * وگرنه صوده يوزگاندين نحوك سود) *
يعنى بو نفى اثبات ايلاب توكل ايلمكده شايدكه مقصود انجوسينى قولگا كرتسه‌ڭ
قولگا مقصود انجوسينى آلماين صوده يوزوب انجو ازلامككنىڭ فايده‌سى نوقدر
آنچلاين صوفيلق اسمى برله يوروب صوفيلر عادتينى تونماى يوروسه‌ڭ صوفيلق اسمكده
فايده اولمازدر * (كوكل حق فيضى گه بولسون ديسه‌ڭ پاك * كه اول مرتبه خلقنى قيل
پاك) * يعنى سنىڭ كوكلنگا الله تعالى نىڭ الهامى كرمگه آچوق قيلايم ديرسنگ اوّل شرطى
بودر خلقنى جميع حرامدن پاك ايلگيل نتاكه بيوردى * (مه ذره حرام آغشته ناندين *
بواور چاه نجس بر قطره قاندين) يعنى خلقنى پاك قيلمق اولدرسن اوّل مرتبه‌ده حرام
قاتوشدقى نعمتلردن آشاماغل اگرچه اول حرام ذره قدرى كچك اولسه‌ده نتاكه كورمارمسن
قدوغده‌غى صوغه بر قطره قان ياكه خمر توشسه نجس ايلار آنچلاين كوب عبادتنىڭ
ثوابى بر كچكنه حرام قاتوشقان نعمتدن يسه‌ڭ بارچه‌سى باطل اولور آغشته ديدكى
قاتوشماق معناسينه‌در * (اگر آش منى بولسه كوز يوموب آش * وگرنه ياكلا مارنگدين
چقار تاش) * يعنى بر نعمتده حرام نرسه‌لر بولسه اول نعمتدن كوزكنى يوموب اوزغل
وآنگا قاراماغل وآنى ييه‌رگه ميل ايلمگل اگر آنداغ اولسه‌ڭ قيامت كوننده قارنگدن تاش
چقار آندن مراد تورلك تورلك عذابقه گرفتار بولورسن آش لفظى نىڭ اوّلگيسى نعمت
معناسينه‌در ايكنچيسى اوزغل قاراماغل معناسينه‌در هر ايكيسى تركيدر (ابرر خردلچه
منى زهر قاتل * قيلور بر قطره‌مى خم صونى باطل) * يعنى حرام نرسه اگر خردله اوراقى
قدرى اولسه‌ده اولتورگوچى زهر وآغو ديب بلگل آندن مراد آز حرام كوب عبادتلرنىڭ
ثوابينى بوزار ديب بلگل نتاككه بر قطره خمر بر كيسمك صونى نجس ايلار وباطل
قيلور خردلچه خردله لفظىنىڭ تصغيريدر بر اوراق نىڭ اسميدر شام شريفده كوب اولور
«مى» ديدكى خمر معناسينه‌در حم خانىڭ ضمه‌سى ايله اوقولور بر صاوت نىڭ اسميدر

الوغ چوماکدر بلغار بورطه‌ده کیسه‌ك وچاپچق دیدکلری نرسه‌در تأمل ولا تغفل *(حرام آز بولسه‌کوبدر بیمه آنی * سمانی بولسه هم بلگل سم آنی) * یعنی فی الجمله حرام آز بولسه‌ده کوبدر آنڭ یمانلقی یعنی زنهار حرامدن صاقلانغل آندن یمه‌گل اگرچه اول بودنه‌ایتی بولسه‌ده آغودن آرتق زیانی واردر سمانی نڭ اوّلگیسی بر قوش‌نڭ اسمیدر اوله‌دلر آرامده بورور گاه وقتده اوچار چبچقدن اولوغدر فارسی لعتنچه درتج دیرلر ترکمان خلقی سمانی دیرلر بلغار خلقی بودنه‌دیرلر وایکنچیسی مرکبدر سم دیدکی آغو معناسینه‌در آنی دیدکی ضمیردر حرام آز لفظینه راجع‌در * (بتکلیك شرعه‌ده ای لابس دلق * فرایض اعظمیدر پاکیٔ خلق) * یعنی شرعة الاسلام کتابنده یازلمشکه‌ای ایسکی کیوملی صوفیلق دعواسینی قیلدقی کمسنه فرضلرنڭ الوغراقی بوغازنی حرامدن پاك ایلمکدر ودخی ایدیکه * (قنی طاعت که اول مرضای رب‌در * یقین بل قوّت لقمه سببدر) * یعنی شرعه‌ده ایدیکه قایو طاعت وعبادت آنکا الله تعالی نڭ رضالقی اولسه اول رضالقغه سبب اولغوچی نرسه‌نی آشامق واچمکدر حلالدن دیدی * (کفایه شعبیده بول عم بتلدی * رسول الله تعالی سوزندن نقل ایدلدی) * ودخی کفایة الشعبی دیدکی کتابده شرعة الاسلام نڭ سوزی یازلدی پیغمبر علیه السلام سوزی دیو کفایة الشعبی نڭ صاحبی کوچوردی دیو * (اریغ سزلقمه برله قیلسه طاعت * قبول ایرماز اوشال قیلغان عبادت) * یعنی اول ایکی کتابده ایدیکی براکو حرام لقمه بله طاعت وعبادت ایلسه اگرچه کوندزلرده روزه‌توتوب کیچه‌لرده اویاغ تورسه‌ده‌قبول اولماسدر دیدی سؤال اریغ لقمه فرضلردن بر فرض اولسه طاعت وعبادت نڭ قبوللغی آنڭ برله بولسه بس شرطلردن بر شرط اولدی نتاکه طهارت نمازغه شرط ایردی آنداغ اولسه عالملرنه اوچون حلال لقمه‌نی نماز وروزه‌نڭ شرطندن قیلمادیلر (جواب ایلدرکه ناظم‌نڭ بونده شرط ایلامکی طاعت وعبادت سببی برله الله تعالی حضرتینه یقین بولمسی سزلغدر طاعتی بالکلیة باطل اولمق دگلدر زیرا که براگو حرام نرسه‌لرنی ییوب عبادت ونماز وروزه ایلسه فرضدن توشار ثوابی اولماز دیمکدر (وجواب دیگر اولدرکه طهارت نڭ طهارت لفظی وصوم نڭ صوم لفظندن آلنماقی لمه‌سی وکیدکی لباسی پاك اولماقغه اشارتدر نتاك که اشارت ایلدی *(خدانڭ منعی نفس ایستگانده * اگر بر ذره‌سن ترك ایلسه بنده) * بو بیت مبتدا حکمنده‌در معناسی اولدرکه بر کمسنه الله تعالی نڭ منع ایتکان نرسه سینی خوش کوروب منع لسه اول طیباعان نرسه‌سی ذره قدرنچه بولسه‌ده *(عبادتلرده بولغای انس جندین * بو آیغان بندالك افضلدر آندین) * یعنی اول کمسنه الله تعالی نڭ طیعان نرسه‌لرندن طیولوب نورمفی آدم برله پریلرنڭ طاعت وعبادتندن ارتقدر بو بیت خبر مبتدادر * (اگر ترك ایتسه ذره شبهه ای یار * دیدی یوز حجدین آرتق ای نگوکار) * یعنی بر کمسنه الله تعالی دن قورقوب شبهه‌لی نرسه‌اردن صاقلانسه اول ایکی کتابده ایدی بو کمسنه یوز کره کعبه‌گه واروب حج قیلدقی ثوابنی تابدی

دیدی پس بو بیتدن معلوم اولدیکه شبهه‌دن صاقلانغان کمسنه‌گه بو قدر اجر اولسه قیاس اینه حرام‌لردن دونگان کمسه‌لرگه نه‌قدر ثواب اولور بلکه آنچلاین کمسنه او جماخ‌اق دیب حواله‌ق بیرسه‌ك جائزدر لکن اهل سنت وجماعت اعتقادی آنداغ دگلدر نچوك اولسه‌ده اجر عظیمه مستحقدر (واما من خاف مقام ربه ونهی النفس عن الهوی فان الجنة هی المأوی) دیدکی بوکا اشعاردر * (رسالهٔ ابو اللیث اچره مذکور * ببیدین قیلدی نقل اول معدن نور) * یعنی تنبیه الغافلین کتابنده حضرت ابو اللیث سمرقندی پیغمبردن بر حدیث کتورمشکه بیله‌دیو * (اماسنده حرام آغشته بولسه * اوشال آغشته‌سی بر رشته بولسه) * یعنی براگونك کیه‌ر کیومنده حرام قاتوشقان بولسه اول قاتوشدقی نرسه‌سی بر یب قدر اولسه‌ده آغشته مونده قاتوشقان معناسینه‌در رشته یب معناسینه هر ایکیسی فارسیدر بو بیت مبتدادر * (اوشال طون برله اوتکارگان نمازی * قبول ایرمز دیدی اول بحر رازی) * یعنی اول حرام یب قاتوشقان کیوملر برله براکو نمازلر اوقیسه اول نماز قبول اولماز دیب بیوردی اول سرلر دینگزی پیغمبرمز علیه السلام * (صیام ایله اگرچه اوتسه کونلر * قیام ایله کیچورسه بارچه تونلر) * یعنی اول کیومنده حرام یب قاتوشدقی کمسنه اگرچه کونلرنك بارچه‌سنده روزه توتوب وکیچه‌لرده اویاغ توروب اوقیسه‌ده قبول اولماسدر دیدی بلکه قیلدغی عملاری بارچه‌سی بیلادر بو ایکی بیت خبر مبتدادر * (ریاضت برله اونکارسه‌ك نیچه کیف * اریغ بولماسه لقمه‌ك محنتك حیف) * یعنی حرام نرسه‌لر برله الله تعالی یولنده مشقتلر چیکوب ونچه توراوك عبادتلر ایلاسه‌کده لقمه‌ك پاك اولماسه قیلدقی عبادتلرك بارچه‌سی بوشدر اوکونچدر «کیف» نچه‌مه تورلك معناسینه‌در مقولات عشره کیفلریدن «این» دیدکی کبی در حیف بوش اوکونچ معناسینه‌در هر ایکیسی عربیدر * (مناهی رکنیدین اشلك بویاغیغ * بویاغلیغ اش ایله عفو اویاغلیغ) * یعنی سن مسکین‌نك اشی وقیلدقی کاری حرام اولمش نرسه‌لر برله بویالغاندر حاصل کلام آنداغ حرام ایله بویالغان تونلر ایله کیچه‌لرنی اویاغ تورماقك بوشدر وعبادر * (فرایض اعظمین قیلغان نشی ترك * محبت بیلن قایدین قیلور درك) * یعنی بر کشی فرضلارنك الوغیی قویدقی کمسه زیرا فرایضلارنك اولوغی حلال اشمه ایدی آنچلاین الوغ فرضلارنی قویدقی کمسه الله تعالی‌نك محبت قوخسینی قایدن تابوب بیلور یعنی ایرشماسدر قیلدقی عبادتلری بارچه‌سی بیلادر * (آنك چقدی عبادت اهل خلقه * ایکردك خلقه شبهه صامه خلقه) * یعنی سنك اسمك آدمیلر آراسنده اهل طاعت وعبادت وصوفی دیب مشهوردر ودخی طریقت اهلینه‌وار وب خانقه‌یارانلاردن اولدك آنچلاین بولساك بوغازکه حرام نعمه‌لردن صالماغل بلکه حرام وشبهه‌دن قاچقل خلقه صحبتك اولگیسی حلوق وخلایق معناسینه‌در ایکنچیسی خانقه وصوفیلار مجلسیدر اوچونچیسی خلق بوغاز معناسینه‌در خانك فتحه‌سی ایله * (کونلسون تن دیسه‌ك زهد

ایله پیشه * آچلسون ایچ دیسه‌ڭ پاك ایچ همیشه) * یعنی فی الجمله اگر سنڭ قصدڭده تنگنی الله تعالی‌نڭ یولینه کوندرمك هوسنده اواسالڭ حراملردن و شبهه‌اردن صاقلانوب زاهدلك ایلسگل و دخی کوڭلنڭ اچینه معرفتلر آچولسون دیسه‌ڭ حلال پاك نرسه‌لر آشاغل واچکل ایچ دیدکی لفظڭ اوّلگیسی کوڭل و قلب معناسینه‌در اسم جامددر و ایکنجیسی امر حاضردر اچمکدن مشتقدر هر ایکیسی ترکیدر * (اگر آغزڭده‌در بال و بالی * دیگل اولدر حمیم ای مرد حالی) * یعنی بو حرام اولدقی نرسه‌لر بال کبی سچوك اولسه‌ده چیمده قزغان صو دیب بلسگل ای اهل حالدن اولدقی کمسنه بال لفظی‌نڭ اوّلگیسی مشهوردر لعاب زنبور معناسینه‌در وایکنجیسی گناه معناسینه‌در * (اگر منچی ایمس بولسه بعیدڭ * بولوب کوب وعده‌لك عیدڭ وعیدڭ) * یعنی سنڭ یراق بولغان نرسه‌ڭ حرام اولماسه بولور الله تعالی‌نڭ کوب ثوابلاری بولور دیگان وعده‌سی سنڭ حقڭده اول شادلق و سیونچ اگر سن دایم فسق وعصیان یولنده بولوب اول سیونچلر یمه ذوق ایلایوب عبادت ایلمسه‌ڭ شونچلاین شادلقلار سڭا فروغ اولور یعنی آخرتده عذاب اولور عیدڭ دیدکی لفظڭ اوّلگیسی شادلق معناسینه‌در وایکنجیسی فروغ معناسینه‌در * (اگر قیلسه کشی لیمه ولیمه * گرفتار اولماغل رنج الیمه) * یعنی برکشی طوی ایلاب جماعتلر چاقرسه‌لار اول مجلسده بدعتلر اولسه آنده باروب اولتوروب آخرت عذابی برله رنجگوچی اولماغل (ایمشلر کم بدعت طوی اولدر آنڭ کوسله وطنبور وخمر اچمك اولور و نعمتلرنده حرام نرسه‌اردن اولور وعشر وزکات بیرمگان مال و آشلق کبی بونلارنڭ نعمتی هم حرامدر بارمازلق فرضدر اما طوی مجلسینه کرمکده آنده بدعتلر اولسه آنده کرمکینه اوچ مذهب باردر اوّلگیسی اولدر مفتی وقاضیلار کبی کمسه‌نه منع ایلمك فرضدر کرمك بطریق اولی حرامدر وایکنجیسی بر عالم ومدرس ویاکه صاحب ولایت اولغان کمسنه‌گه آنده کرمك حرامدر بما گاه غلغلاق ایله باروب کرسه یاکه اول بدعت اهللری کاوب اوستینه کرسه آنلاره امر معروفی تل برله‌دوب منکرنی منع ایلسون اگر منع لنمسه‌لر اول مجلسدن چقمق فرضدر اوچنجیسی عوام‌اردر آنلار اول مجلسکه دوش اولسه‌لار آنلارغه چقمق فرض دگلدر بلکه آنلار مجلس خلقینی کوڭل برله دشمان توتمق فرضدر ای جانی من آگاه بولغل بزلارنڭ بوزمانده‌غی صوفیلر طوی بدعت بواینه کررلر اما کمالات طابمارلر کمالات طابماغانلرینه سبب اولدرکه آنلار دایلاینڭ جاوردقی نعمتلرینه بارورلر حاصل بوکه اول کمسنه‌لر عشرنی بیرمگانلردر شونچلاین جمعتری آشاب ایچوب کمالات تابمازلر ودعالری مستجاب اولماز و اوغلانلری آتا و آنالرینه عاق اولمقلری شول یاوز حرام نعمتلری بدکلرندندر لیمه دیدکی جماعت معناسینه‌در الیمه عذاب معناسیمه * (طعامی کم اگر آنده حطردر * یقین بالخهٔ اوتدین بتردر) * یعنی طعام که آنده بدعتلر وحراملر واردر شکسز بلگل اول طعام اوت پارچه‌سیدن

یاوزدر لجۀ دیدکی اوت پارچه‌سی معناسینه‌در بتر صیغۀ اسم تفضیلدر یاوز معناسینه‌در
الله اعلم قبیلندن‌در فن اهلینه خفی دگلدر ＊ اگر بولسه حرام اول لقمۀ شوم ＊ آنی نعمت
دیمه‌دی زهر زقوم) ＊ یعنی بر نعمت حرام اولسه اول نعمتنی پیغمبرمز علیه السلام نعمت
دیمادی بلکه آنی زهر زقوم دیب بیوردی ناظم زقوم‌نك معناسینی اینوب بوردیکه
＊ (نه‌در زقوم ایور تعذیب مخنی ＊ جحیم آستنده بتلگان درختی) ＊ یعنی زقوم نه‌در
دیگان کمسنه‌یه جواب اولدرکه قاتیغ عذابدر (وبعضیلر ایمشلر جحیم تموغ‌نك آستنده
اوسکان بر یغاچدر (ایمشلر اول یغاچ نیگانه‌لك کیبدر بارچه‌سی ایتدر تموغلق بنده‌لر
آنی ییارلر اما فائده بیرمز قوله تعالی (لا یسمن ولا یغنی من جوع) بارچه زهرلردن زهرلیراك
اولسه کرکدر نته که بیوردی ＊ (جمیع زهر هرگیز بولماس آنداغ ＊ یگان‌نك قارنی
قاینارمش قزانداغ) ＊ یعنی دنیا و آخرتده نه قدر زهرلی نرسه‌لر واردر بو زقوم کبی
زهر یوقدر ودخی زقوم‌نی آشاغان کمسه‌نك قارنی باقر قزانداق قایناسه کرکدر قوله تعالی
(ان شجرة الزقوم طعام الاثیم یغلی فی البطون کغلی الحمیم) ＊ (اچی‌نك باری پاره پاره
بولغای ＊ علاجین بلمگای بیچاره بولغای) ＊ یعنی اول زقوم‌نی اچکان کمسه‌نك قورساقی
یانوب پاره پاره بولغای نه دارو ایتدره بلماین چاره‌سز اولسه کرك ＊ (الهی کوکلمزنی
بی گمان قیل ＊ اوشال شرمنده‌لکلردین امان قیل) ＊ یارب کوکلمزنی عذابکدن و انك
تصدیقندن شکیسز ایلاگل وعذابکدن قورقوچی قیلغل آنچلاین زقوم اچوب رسوای
اولمقدن امان قیلغل آمین (حکایت احمد بن حنبل) ＊ (ایشتکل احمد حنبل گه بر قوم ＊
دیدی بر بیوه زن ای هادی قوم) ＊ یعنی حکایتده کلتورمشلر که ایشتکل حضرت احمد
بن حنبل‌نه کونلرده بر کون بر قاری اول خاتون کلدی (ایمشلر اول خاتون رابعه
اسملی ایردی بغداد شهرنده ایردی غایت صالحه وصفیه خاتون ایردی بیوه دیدکی طول
معناسینه‌در احمد حنبل دیدکی لفظنده بن لفظی‌نك محذوف بولماقی آنك اوچوندر ایکی
اسم علم آراسنده بن لفظی‌نك حذف اولماقی قاعدۀ کلیه‌در ＊ (چراغم یوقدر اصلا
الوغ نرخ ＊ اوکرر ایردیم آنی‌نك یاریده چرخ) ＊ یعنی اول طول خاتون احمد بن حنبل
حضرتلرینه ایدی ای الوغ مرتبه ایاسی منم ایومده هرگیز چراغم یوقدر شونك ایچون
آی یاقتیسنده اورچق چرارمن دیدی ＊ (قرو کتدی جهان اولبیدین ماه ＊ خلیفه اولبدی
مشعل بر له ناگاه) ＊ یعنی کونلرده بر کون سرایمدن آی کتدی آندن مراد بلبودی آی
بتوب تورغانده خلیفه حضرتلری منم اویوم قاتندن قاتار بر له شم یاندروب کچدی
دیدی ＊ (آنك روشن‌لغنده چست چالاك ＊ اوگوردیم بر ایکی دم چرخم ای پاك) ＊ یعنی
اول خلیفه‌نك چراغی یاقتوسنده تیزلك وچپدالك ایله اورچغمنی بر ایکی مرتبه بونوروب
آلدم یعنی بر ایکی صنبلام جب چرله دم دیدی ＊ (مگا اول رشته‌م ای قطب زمانه ＊
جواب آیغل حلال ایاغیمو یانه) ＊ یعنی اول خاتون ایدی یا حضرت قطب زمان منه اول

(حکایت احمد بن حنبل رحمة الله تعالی علیه)

جرله‌گان جمم مڭا حلال‌ولورمو یا بولماسمو دیدی بو مسئله‌گه جواب آیغل * (امام ایدی
بو غفلت عالمنده * نچوك زن سن مونگدیك دین غمنده) * یعنی حضرت احمد بن حنبل
حضرتلری ایدی بو غافل دنیاده نچوك خاتون سن مونچلابن دین قایغوسنده سن حاصل
کلام مونچلابن سن آز نرسه اوچون فتوی استه‌ریسن عجب صوفیه خاتون سن دیدی
*(ضعیفه‌ایدی ای مقبول وافی * منڭ همزادیم‌ایردی بشر حافی)* یعنی اول‌خاتون‌ایدی
ای وفادار مقبول بولنمش کمسنه منم برله بر توغمه بشر حافی حضرتلری‌در. سؤال:
بشر حضرتلرینه نه اوچون حافی دیب قیشلماط آت قویدیلر جواب اولدر حافی معناسی
یالانغاچ آیاق معناسینه‌در زیرا که بشر حضرتلری آیاقینه باشماق کیمز ایدی ودخی
آنڭ بر کورگام عادتی بار ایردی شهر اچنده یول وتیزاك ایلامز ایردی خلایقلرنڭ آیاقینه
منم نجاستم تیکوب رنجمه‌سونلر دیب شهر طشینه باروب تیزاك و بول ایلر ایدی
ایمشلر بشر حضرتلری عمرنده آطقه منمه‌دی کعبهٔ شریفکه آلتی مرتبه یباغ باروب
طواف ایلدی بر کون بشر حضرتلری آطقه منوب بغداد اورامندن اوزدقینی کوردیلر
خلایقلر آنی کوروب عجبکه قالدیلر ایدیلر بزلر بشرنڭ آطقه بندکینی کوردکمز یوق
ایدی ایمدی بو حالده کوردك شاید اولر دیدیلر قچانکه مریدلر بو حالنی کوروب
آرتیدن کوزانه باردیلر چونکه بشر حضرتی بغداد شهرندن چقوب کیتکاچ بغداد بپاننده
جان تسلیم قیلدی (ایمشلر بشر حضرتی تبع تابعین‌دن ایردی تاریخ هجرت‌نڭ ایکی
یوز آلتمشنچی یلده چهارشنبه کون دنیا صالدی بغدادده دفن ایلدیلر حضرت امام
اعظم قبری قاتنده دفن ایلدیلر * (ایشندی بشر آتین کوزدین توکوب آب * دیدی
سزگه رواه یوق ای درناب) * یعنی حضرت احمد بن حنبل بو خاتوندن بشر حافی‌نڭ
اسمینی ایشتوب یغلاب کوزندن یاش توکوب ایدی سزلر کبی الوغلرغه آنچلابن شبهه‌لی
یب حلال دیملر دیب جواب بیردی حاصل کلام حضرت احمدنڭ بشر اسمینی ایشتوب
یغلامقنه حکمت اول ایردی زیرا که بشر حضرتلری دیده‌کوب اجتهاد ایلکوچی ایردی
آنچلابن اولمق بزگه قایده اولور دیو اوزینی کیمسه کوروب یغلادی * (آنکدك مرئه‌نڭ
تورواغی ای مه * بزکدیك یوز ملك ایرنڭ قانیدین به) * آنچلابن ایزکو خاتون‌نڭ آیاقی‌نڭ
توپراقی ای الوغ کمسنه بزچلابن ا متشرع ایرانلرنڭ صد هزار کمسنه‌نڭ حق یولینه
دورلر ایله صوفش قیلوب قانلرینی توکامکدن ایزگودر دیدی * (دریغا ایر آتین بولغاب
یوربمز * عمامه در عبث چولغاب یوربمز) * یعنی اوکونچلرنڭ اولوسی بزگه‌در زیرا که
ایرلك وصوفیلق اسمینی کوناروب بولغاب یوررمزلر ودخی باطل دستارنی باشمزغه
چولغاب یوررمزلر قنی بزده ایرلك علامتی دیمکدر آنداغ اولسه * (اچاك آرتق بزنڭ
دستارمزدین * ایرانلر عار ایتار کردارمزدین) * یعنی آنداغ بولسه قیقجه‌لی خاتون‌نڭ
بزنڭ باشمزغه دستار اورامقدن آرتقدر کوردك که حکایتی یوقاریده کیجدی آنداع

بولسه حريصه اولك اسمى عارلكدر قمى بزده ايرانلرنك ايراك علامتى ديمكدر. ليك ديدككى خاتونلر باشلر يمه بابارلر بلغار خلقى فيرقچه ديرلر بلارا خلقى ليك ديرلر *(هوس بازاريده اى ميل كوب غس * بمك برله فيلوب سن كردك غفس)* يعنى نفسك آرزوارى آرتقدن كوب ميل ايلا وچى كمسنه آشامق وايچمك برله موبلك بوان اوافاندر ايراك علامتى اول براورمو ديمكدر كردن موين معناسينه‌در غفس ديدكى يوان معناسينه‌در * (سڭا سود ايلمس بو جسم ورمك * فيلوب شرملك بر آز كيلمايمو شرمك)* يعنى آدراع اولسه ... قرتما ككده فايده يوقدر ايراك علامتى ديلدر ... نفس آرزواريدن گناه بولنه بارمه‌دن اويالماسى سن ديمكدر جسم تن معناسينه‌در ورم اصلده شيشكان ... اوكدايتورلر بوينك سمرمك معناسينه‌در شر ديدكى گناه معناسينه‌در ملك ديدكى الف معناسينه‌در شرملك وصف تركيبيدر تركى ايله وصف اولنمادر اويات وحيا معناسينه‌در *(بولوب شرمندلك درياسيده غرق * يمان ويخشى فرق ايتمكان فرق)* يعنى حيا واويات درياسيده غرق اولاوچى قيامت كونده نه معامله اولورسن زيرا كه دنياده وقتكده يمان ايشنى ايله يخشى ايشنى آيرماغان عقلسز باش سن ديمكدر فرق معنى‌نك اوّلكيسى آيرمق ونفريق معناسينه‌در وايكنجيسى باش معناسينه‌در

(سچوك تللى بولوب يمان سوزدن قاينماق بيانى)

(سچوك تللى بولوب يمان سوزدن قاينماق بيانى) *(كيل اى عابد اوزكنى ايله‌ل حاك * حرام وشبهه‌دين خاصكنى قيل پاك)* يعنى الله تعالى كه قل اوق وبنده‌چيلك ايلكدن كمسنه اوزكنى تنوراق ايلكان سنى آپاقنق ايلكل ودخى حرام وشبهه‌دن بوغازكنى پاك قيل نته كه بيوردى *(آچق قوللق كشاده يوزلى بولغل * مروتلك ملايم سوزلى بولغل)* يعنى حقيقت صوفى وعابد اولساك آچق قوللى يوماردبولغل وآچق يوزلى بولغل وسوزكده تورغوجى ويومشاق سوزلى بولغل صوفيلرنك كوركمى اوشبودر نته ككه بيوردى * (بو خصلتلر موافق بولسه سنده * اميد اولدر مدام ديسه بنده)* يعنى سنده بوفاريده ايتلكان شرطلرغه موافقلق بولسه غايمدن اميددر شايدكه الله تعالى سنى خاص بنده‌م ديسه كرك *(مسلمان اوسه بولسه سچوك تل * آلوب كامسه بولور بر قيل بيله قيل)* يعنى مسلمان اوغلى‌نك سچوك تلى بولسه اول سچوك تل بر مكن بولور كوب سوزلر جماعتى آلوب كلمك عاصل كلام سچوك تل بر نه قدر عنادى كمسه‌نى توغرى بولغه كوندررلر قوله تعالى (وقولا له قولا لينا) بوكا اشعاردر قيل ديدكى اعظمت اوّلكيسى سوز معناسينه‌در ايكنجيسى سوزلش معناسينه‌در *(سچوك لفظى بيلان مور خردمند * صالور زور آژدهانك آغزيغه بند)* يعنى سچوك سوز برله عقللى قرمسقه الوغ آژدهانك آغزينه بند وبوغاو صالور آردن مراد بر ضعيف كمسنه‌ده سچوك تل بولسه اول تلى برله الوغ مرتبه ايالريمه اوت تورافينى صالوب توغرى بولغه كوندرر نته كه شمعون حضرتلرى انطاكيه جماعتى ... بعضسينى توغرى بولغه سچوك تل برله

کوندردی (بس معلوم اولدی امر معروف صاحبینه یومشاق سوز بوله خلایقنی صحبت
المك لایقدر *(ملایم تیل بیلان بی حرب بی ضرب * بلادنی کلتورولر شرقدین غرب)*
یعنی سچوك سوز بوله اورش طالاش قیلماین بر کمسه نی مشرقدن مغربکه‌چه کیلتوررور
آندین مراد یومشاق سوز بوله الله تعالی دین یراق بولغان بنده‌لرنی توغری یولغه
کوندروب یقین ایلرلر *(بو ایرلر آلماین بر ایکنه قواعه * صالورلر نچه گمراهلرنی
یولغه)* یعنی سچوك تل لیك ایرانلر بر آلت آلوب صوقش قیلمای مجرد یومشاق سوز
بوله نچه‌مه آزغونلرنی توغری یولغه کوندردیلر ایگنه معناسی مشهوردر آندین مراد
مطلق صوغش آلتینه استعاره آلندی *(سچوك تیل بولسه قایسی محترمکه * صالور
کوکده گینی زیر قدمگه)* یعنی سچوك تل بولسه هر قایسی حرمتلککه بوقار یده‌غی
نرسه‌لرنی آیاق آستیغه صالور *(سچوك تیلدر عجب کنج معظم * عطا قیلماق بیلان
هیچ بولماغای کم)* یعنی حاصل کلام سچوك تیل عجب الوغ خزینه‌در آنی کشیگه صرف
ایمك بوله هیچ کم اولمه‌یه آنداغ بولسه مسلمانلردن سچوك تلکنی قزغانماغل دیمکدر
*(دیمه حرفی که بولسه بی معانی * اگر تیل هرزه بولسه سن تل آنی)* اگر سن محقق
کمسنه بولساك کشیلرکه معناسز سوزلارنی سوزلامگل اگر سنك تلك باطل معناسز
سوزنی اینکوچی بولسه یارغالاب وتلوب تاشلاغل دیمکدر تیل لفظی نك اوّلگیسی لسان
وزبان معناسینه‌در ایکنچیسی یارغالامق وشق ایلمك معناسینه‌در هر ایکیسی ترکیدر
هرزه دیدکی لغو و باطل معناسینه‌در *(کلید کنج معنا کم زباندر * آنکا بر نقطه
نوشسه کوب زباندر)* یعنی معنی خزینه‌سی نك آچقوچی تلدر اول آچقوچ اچینه بر
تیمسه‌ك آغاچ یا که غیری نرسه کرسه کوب زیاندر یا که بطریق استخدام زبان
لفظی نك باشینه بر نقطه توشسه زیاندر هر ایکیسی جائزدر *(قیلور قاتیغ تکلم اوك
ایشلك چپ * سوزنك نکاب کوکل بوزغونچه نك لب)* یعنی قاتی سو یلمك اوکفه بارغوچی
اشنی صول ایلر آندین مراد بولورغه تورغان ایزگو اشنی بولماس ایلر آنداغ اولسه
قاتی ویمان سوزلرنك کوکلنی جراحتلی ایلر ایمه ایله تکدکی نرسه کبی حاصل کلام قاتیغ
ویمان سوزلر کوکلنی جراحت ایلر اینه وابره ایله جراحت ایلمك کبی لکن اینه جراحتی
اونکالور سوز جراحتی اونکالماس دیمکدر نکاب لفظی نك اوّلگیسی جارح معناسینه‌در
ایکنچیسی خیاطت وتکمك معناسینه‌در (جراحة السنان لها التیام ولا یلتام ماجرح اللسان)
دیدکی بونکا اشعاردر *(اگر سوز جانه پیدا قیلماسه سوز * آنی سوز دیمگل ای مجلس
افروز)* یعنی بر سوز جان راحتلندرگوچی اولماسه آنچلاین سوزنی یاندرغل
وکویدرگل آنچلاین سوزنی سوز دیمگل ای مجلسلرنی روشان ایلگوچی کمسنه
دیمکدر سوز لفظی نك اوّلگیسی ترکیدر کلمه معناسینه‌در وایکنچیسی کوندرگل
معناسینه‌در فارسیدر *(اگر سوسه‌لك الوغلرنك ایشینی * نبات ایت تیل نبات آغرت

كشيني ا* يعنى اگر سن اوليالارنك يولينى سوسه‌ك تلكنى سچوك ايله تيزلك اوزريه
اوامل حاصل كلام آنلارنك بولينى سوسه‌ك بارچه آدملرگه يومشاق سوزلى بولغل
ديمكدر نبات لفظى‌نك اوّلگيسى اصلده بر شكردر هند ولايتندن كاور مونده سچوك
معناسينه استعاره آلندى ايكنچيسى تيزلك معناسينه‌در هر ايكيسى خوارزم 'فتيدر
*(صووق آيغونچه اى خلق‌زمانه * زبانه‌خوفيدن مهر ايت زبانه)* يعنى آدملرگه صووق
سوز اينكانچه بوزمانه‌خلايقلرى زبانى‌فرشته‌لرى‌نك عذابندن‌قورقوب تلبكه مهر اورغل
آدميلرگه صالقون سوز ايتما كدن منع‌لنگل ديمكدر زبانه لفظى‌نك اوّلگيسى زبانى
فرشته‌لرنى ايتورلر ايكنچيسى تل ولسان معناسينه‌در *(جو نعمان مهر يده بول ايردى
مكتوب * قل‌الخير والا فاسكت اى خوب)* يعنى امام اعظم حضرتلريك مهرنده بو سوز
بازلغان ايردى (قل‌الخير والا فاسكت) معناسى اولدر سوز ايتسه‌ك ايزگو سوزنى
اينكل آنداغ اولماسه سوز ايتماين تيك تورغل ديمك ايردى * (صووق سوزدين
بولور ايمان قرانغو * ضرردين اوزگه بوقدر نفع برمو)* يعنى حاصل كلام آدميلرگه
صالقون سوز ايتماكدن ايمان نورى قارانغو بولور آنداغ اولسه صووق سوزك
بر توك قدرى فايده‌سى يوقدر موى توك وساچ معناسينه‌در * (بهر جايى تيلگنى صاقلا
زنهار * كشى تلنك يمانى‌دين بولور خار)* يعنى قانقى اورنده بولساكده تلگنى صووق
سوزدن صاقلاغل زنهار زيراكه آدميلر يمان تيل سببى بله خور اولور نته‌كه بيوردى
*(يمان تيل گاهى صارغايتور يوزگنى * توبان باشگنى تيلدرتور كوزگنى)* يعنى يمان
تل سببى بر له‌يوزك صارى اولور باشگنى‌توبان ايلاب يوزگنى‌تيلدرتور اصلا نه‌مشقتلرگه
اوغراساگده سگا رحيم وشفقت قولينى صوزمازلار * (يمان تيل ايكى عالمده ضرردر *
گهى عصيان گهى خوف خطردر) يعنى يمان تل دنياده وآخرتده ضررلى‌در گاه وقتده
گناهعه توشورور وگاه وقتده خطرلى اورنلرغه توشرر* (يمان قيل شوملغى گاه جانغه
اورغاى * گاهى جاندين اوتوب ايمانغه اورغاى)* يعنى‌حاصل كلام يمان سوزنك‌شوملغى
جانغه اورغاى آندن مراد يمان سوز سببندن اولتررلر ودخى شول يمان تل سببندن
كفرلكه توشه‌رسن فى الجمله يمان تلنى قويغل ديمكدر * (مسلمان اوغلى‌ده بخشى
قلق قيل * تلگنى خوش چرايگنى يلق قيل)* يعنى آنداغ اولسه مسلمانلرغه يخشى‌لق
قيلوب يومشاق سوزلى بولوب تلگنى خوش ايتوب چرايگنى آچق قيل *(آغزدين ساچ
بر بنده‌در معنى * اگر بولماسه خاموش ايله يعنى)* بس مسلمانلرغه آغزگدين معنى
انجوسينى ساچقل اگر معنى انجوسى ساچمق اولماسه سويلمگل تيك تورغل آدميلرنك
سوزلرينى تنگلاغل‌نته‌كم بيوردى *(اگر بولماسه‌سنده سوزگه يتمك* نه دولتدر سكوت
ايتمك ايشتمك)* يعنى اگرسنده يخشى سوزنى ايتمك‌حالگدن كلمسه نه دولتدر تيك
توروب غيريلرنك سوزلرينى ايشتمك آندن عبرتلر آلماق (السكوت غنيمة) بوگا

اشعاردر * (ایشتت اما قایو سوز بولسه بیراق * قولاقنکا آنی حلقه قیلوب تاق) یعنی سوزلرنك بارچه‌سینی ایشتمك لازم دکلدر اما سوزلر ایشتمك تلاسه‌ك قایو سوزده اوکوت و نصیحت بولسه آنچلا ن سوزلرنی قولاقنکا آلقه قیلوب تاقغل اصلا اول یخشی سوزنی اونوتماغل آنك ایله عمل قیلغوچی بولغل * (قولاق صائمه ولی نی معنی سوزکه * ایشتسه‌ك قوب اوبردن اوزگه یرکه) یعنی سن کامل عقل اباسی بولسه‌ك معنی‌سز و ثمره‌سز سوزلرکه قولاق صاماغل بنا ناه آنچلاین فایده‌سز سوزلرنی ایشتسه‌ك اول یردین اوزکه یرکه کیدکل آنچلاین سوزلرنی طکلاماغل *(قولاق کوزدین قولنکدین پالوکدین * سورار تا کلام تمام اعضالرکدین)* یعنی قیامت کونده الله تعالی سوزلرکدین آیاق وقوللرکدین و بارچه اعضالرکدین سؤال ایلر کوزنك ایله نه اوچون نامحرمکه قرادنك بن آتنی قرآن‌غه قارامق اوچون یاراتدم و تلنکنی تسبیح تهلیل اینور اوچون یاراتدم نه اوچون غیبت و یالغان سوزلشدنك دیو بارچه اعضالرکدین سؤال ایلسه کرکدر *(ایشتسه‌ك نفع یوق سوزای نکوذات * آنی هم کوشه آلمای یوشمق یات)* یعنی ای ناه فایده‌سز سوزلر ایشتسه‌ك ای نکو ذاتلی آتنی آنی قولاققه آلماین بر بوجه‌قغه کیروب یاتقل آنی تکلاماغل کوشه اعطی نك ایکنچیسی قولاق معناسینه‌در ایکنچیسی بوجماق معناسینه‌در بعض نسخه‌لارده یات اورنیده بات بار عاندر باء موحده ایله اول تقدیرده آشوقغل معناسینه‌در هر ایکیسی ترکیدر *(کشی سنجق سوز ایتسه سن چق آندین * یماندین قاچ یماندین قاچ یماندین) یعنی بر کشی کلام مطعون سوزلسه آندین مراد غیبت و یالغان سوز سوزلسه اول اورندن چقغل اول اورنده سوز ارزاتوب تورماغل نیکه قوبکدن کلسه اول سوزنی منع ایلکل و زانسکل دیکل سنجق دیدکی کلام مطعون معناسینه‌در خوار و م اغتیدر (حکایت لقمان) (نصیحت قیلدی فرزندیغه قمان * سکا جاهل کشی بحث ایتسه ای جان)* یعنی لقمان حکیم حضرتلری اوغلی قیدرغه نصیحت ایتدی بیله دیو ای جانم کوزم نوری اوغلم هر قچان سنکه بر بر نادان سوزکه کلوب بحث ایلسه آنکا آچیغلانوب جواب بیرمکل (ایمشلر لقمان نك حقیقی اسمی برهان ایردی الله تعالی نبیشه خبر بیردی یا برهان سکا پیغمبرلك کرکمی یا که علم حکمت کرکمی تیب برهان ایدی ماکا علم حکمت کرکدر پیغمبرلك اشی آغردر دیدی اول منم حالمدن کلمیدر دیدی بس برهان علم حکمتنی اختیار ایلدی لقمان آتاندی لقمان معناسی کوب فکرلاکوچی دیمك بولور اوغلی نك اسمی قیدر ایردی غایت صالح کمسنه ایردی (ایمشلر لقمان منك یل یاشادی اوغلی ایکی یوز یکرمی یل یاشادی فلسطین یرنده دفن ایتدیلر (ایمشلر لقمان سوندیبدن چقدی (ایمشلر استاذدن صباق آلمادی الله تعالی آنکا اوقومایین علم لك بیردی (ایمشلر لقمان نك بویی یکرمی آرشون ایردی قارا چرایلی آروق تدنلك ایردی (ایمشلر لقمان نك خاتونی ایکی ایردی برسی نك بر آیاقی یوق ایردی و بری نك

بر كوزى صوقر ايردى يا حضرت نه اوچون بونچلاين كيم اعضالى خاتونلرنى آلدك ديدبلر جواب ايديكه خاتونلر ابرانلردن هر نرسه‌ده كيم بولسون ياشده وجمالده ومالده ديدى اگر بو ايكى خاتونم‌نك اعضاسى كيم اولماسه ايردى مينى سومزلر ايدى ديدى لقمان حكيم‌نك عجايب لطيفه‌لرى كوبدر بارينى يازمق ايله كتاب اوزون بولور *(جواب آيغيل آكا شيرين ويومشاغ * مگر بولغاى جهالت خمر يدين صاغ)* يعنى اقمان حكيم ايدى اى اوغلم آنچلاين نادان كمسنه سوزگه كلوب بحث ايلسه جوابى يومشاق تل ايله بيرگل شايدكه اول نادان كمسنه نادانلق خمرندن سلامت اولور ديدى زيراكه نادان آحمق غه‌قتى سوز برله جواب بيرسه اوپكاسى قبارور حقيقت سوزنى فهم اميوب قالور نتاكه بيوردى * (اگر نفع ايتماسه قيلمه اعاده * بواور آيغان صارى جهلى زياده) * يعنى اول نادانغه سچوك تل برله جواب بيردكى سوزك فائده قيلماسه سوزكنى تكرار ايلمه زيراكه سن تكرار قيلغان ساين اول نادان‌نك اوپكاسى قباروب نادانلقى آرتور ديدى * (آكا سود ايتمسه آيماغ صوابى * سكوت ايتمكدر آندن صوك جوابى) * يعنى اول نادان كمسنه‌گه سنك توغرى ايتماكك فايده بيرمسه بلكه اوپكاسى قبارور بواسه اول نادانغه جواب اولدر جواب بيرمابن تيك تورمق جوابدر ديدى حاصل كلام نادان احمقنك صوردقى سوز ينه يومشاقلق برله جوابدر اگر اول يومشاق سوز ايله آكلاماسه تيك تورمق آرتقدر ديدى

(ايكى مؤمن بر بريگه خير قيلماق بيانده.)

(ايكى مؤمن بر بريگه خير قيلمق بيانده) * كيل اى مؤمن هميشه خوش عنان بول * مسلمان بولسه هر كم مهربان بول) * يعنى اى آنچلاين مؤمن موحد هر دايم سن مسلمانلرغه خوش ياردم بيرگوچى بولغل وهر نه كم مسلمان ديگان كمسه‌گه شفقتلى اولغل * (آچلغاى سن آنى كورگانده گلدك * تواضع ايله خدمتكار قلدك) * يعنى نه كم مسلمانلرنى كورگانده گل ساچاگى كبى آچلوب تبسم ايلگل ودخى آنلرغه آلچاقلق ايلب خدمت ايلگل خواجه‌لرنك قللرى كبى * (ساريغ باغدك آكا بولغل ملايم * سچوك لكنى عسلدك ايله دايم) * يعنى صارى ماى كبى مسلمان قرنداشلرگه ملايم بولغل ودخى سچوك تلكنى مسلمانلرغه بال كبى دايم تاتلى ايلگل * (توت اول دوستكنى سوت اوستنده قيماق * عزيز جانكچه كورگل بلكه يراق) * يعنى سن الله تعالى اوچون بر دوستنى توتساك اول دوستكنى سوت اوستنده قايماق كبى توتقل ودخى اول دوستكنى عزيز جانك كبى كورگل بلكه جانكدن آرتق كورگل * (خدانك بيورغندن تايسه ناگاه * برادرلك اوشالدر قيلساك آگاه) * يعنى سنك الله تعالى اوجون توتدقى دوستك ناگاه الله تعالى نك بيوردقينى قويوب تايوب ياوزلقغه بارسه سنك قرنداشلكك اولدر ياوز يولدن آكلاته سن وايته‌سن اى دوستم نه اوجون مونچلاين بوزوق يولغه بارر سن ديو سچوك سوز

برله اوگوت ونصیحت بیرگل دیدی * (برادر جسمگا جاندك یوگرسه‌ڭ * تلطف برله اول یولدین اوگرسه‌ڭ) * یعنی مسلمان قرنداشڭ تنینه جان کبی یوگورگل ویومشاق سوز برله اول یاوز یولدن دوندرگل دیمکدر * (تلطف برله اولکم بولماسه توز * سچوکلیك رشته‌سینی ایلکدین اوز) * یعنی اول مسلمان قرنداشڭ ایزگو سوزڭ برله توزگه کلمسه یعنی ایزگو یولغه کلمسه سچوکلیك ییبنی قولڭدن اوزگل آندن صوڭ قاتی سوز اوندا گل * (اگر چندیکه قیلسڭ مهر بانلق * سنڭ آیغان سوزڭ کورسه یمانلق) * یعنی مسلمان قرنداشڭ سن ایتکان یومشاق سوز برله توغری یولغه کرمه‌سه وسنڭ ایتکان سچوك سوزڭنی یمانلق بلسه * (تیلڭ زخمی بیلان قیلغل جراحت * اویالوب شاید ایتکای استماعت) * یعنی سن آچیغلانوب تیلڭنڭ جراحتلی سوزلاری بیله کوڭلینی جراحتلندر شاید اول کشی اویالوب اول اشدن قایتور * (اگر تیل زحمتی آڭا قیلماسه کار * قولڭدین کلسه هم ضرب ایله ناچار) * یعنی اول مسلمان قرنداشڭگه آچیغلانوب ایتما کلڭ اثر ایتماسه موندن صوڭ قولڭ برله اورغل نه اوچون مونداغ ناچار اشنی قیلورسن دیب بر آز تهدید ایلگل صوقماق ایله * (بولارنڭ بارچه‌سیدر مهر بانلق * ترحم‌در آڭا ایرمس یمانلق) * یعنی اول مسلمان قرنداشڭگه بو ایتلگان اشلرنی اشلمك بارچه‌سی ایزگولکدر یمانلق دگلدر بلکه آنی ترحم ایلاب تموغ بولندن چقارمقدر * (بو سعی ایتکان بیلان اول بولماسه توز * کورارده آشنالیك رشته‌سن اوز) * یعنی بو قدر جهد ایلمكاڭ ایله اول مسلمان قرنداشڭ توغری یولغه کلماسه اول دوستڭنی کورگان زمانده بلشلك ییبنی اوزگل آنڭ ایله سوزلاشمگل زیرا که اول فاسقدر فاسق برله برگه اولتورمق ایزگو عمللرنی بوزار * (ولی باطن‌ده شاغل بول بودعاغه * آنڭ احوالینی صالغل خداغه) * لکن آنداغ بولسه‌ده اول دوستڭگه الله تعالی‌دن تلاب ایزگو دعالار ایلگل اول دوستڭ حاللرینی الله تعالی گه طابشورغل زیرا که آخر بنی الله تعالی اوزی بلور اوزڭنی صوفیدن کوروب آنی جهنم اهلندن کورمگل دیمکدر * (کشیکم بولسه مؤمن لکده موصوف * ایرر اول قلغه واجب امر معروف) * بر کشی مؤمنلك اسمی برلن موصوف بولسه اول کمسنه‌گه البته واجبدر مسلمانلرغه سچوك تل برله ایزگو اشکه مسلمانلرنی بیورغای ودخی یاوزلقدن منع ایلگای * (کوزی یوق مؤمن بارر ایدی راه * نظر قیلدڭ آنڭ آلدنده‌در چاه) * یعنی بر کوزی یوق مسلمان یول ایله بارر‌ده قاراب کورسه‌ڭ اول کوزی یوق مسلمان‌نڭ آلدنده قدوغدر آندن مراد نادان مسلمان بوزوق و گناه یولینه باردقین کورسه‌ڭ آنی منع ایلمسه‌ڭ * (خبردار ایتمسه‌ڭ اولدر خیانت * قایو انصاف ایرر قایسی دیانت) * یعنی اول کوزسز مسلمانقه آلدنده قدوغ بار ایرکاننی ایتمسه‌ڭ خیانت‌نڭ الوغی اولدر بونچلاین ایلمك قایو دیانت وقایو انصاف ایرر آندن مراد بر نادان کمسه‌نڭ بوزوق یولغه بارغانینی کورسه‌ڭ سن عالم اولوب آڭا توزوك یولنی کورگازمسه‌ڭ اوشبودر

الوغ خيانت ديدى * (ققان داد اوشال بينا قوليدين * اگر قايتارماسه دوزخ بوليدين) * يعنى اول مسلمان قرنداشكنى چافروب وتوزكلك ايلاب بوزوق بوليدن وتموغ بوليدن منع ايلمسهك خيانت اولدر ديمكدر * (كشى يابسه قدوغ آغز يغه چادر * نچوك دبرسن آنكدا كنى برادر) * يعنى بر كشى مسلمانلار بولينه قدوغ قازوب اوستينى يابوب قويسه اول كمسهنى قرنداش ديو نچوك ايتورسن آندن مراد عالم كشى بلدكى علمى برله خلايقلارغه اوگوت ونصيحت بيرمسه اول كشى عالم دگلدر بلكه خيانت اهلى نك الوغيدر فى الجمله امر معروف ايلمك عالملرگه فرضدر زمانهغه قاراب ساقط اولماسدر قوله تعالى (كنتم خير امة اخرجت للناس تأمرون بالمعروف وتنهون عن المنكر) الاية وقوله تعالى (والمؤمنون بعضهم اولياء بعض يأمرون بالمعروف وينهون عن المنكر) ديدى (ودخى پيغمبر عليه السلام ايديكه سزلر شريعتكه منكر اولغان اشلرنى كورسهگز قولگز ايله اول اشدن منع ايلگزلر ديدى اگر آنداغ اولماسه تلگز ايله اولهم بولماسه كوكلگز ايله دشمان توتوگز ديدى (ايمشلر قول برله منع مفتى لرگه وقاضيلارغهدر وتل ايله منع ايلمك عالملرگهدر ديدى وكوكل ايله منع ايلمك عواملرگهدر عمر بن عبد العزيزدن روايتدر پيغمبر عليه السلام ايدى بر جماعت برا گونك گناه قيلدغينه راضى بواوب امر معروف ونهى منكر ايلمسه اول قوم بارچهسى گناهده اورتاق بولور ديدى نته كه حضرت يوشع بن نونغه الله تعالى بر كون وحى ايلدى يا يوشع بن نون سن بو شهردن چققل ديدى زيرا كه من سنك قومكدن آلتمش مك ياوزلارنى هلاك ايلرمن ديدى ودخى قرق مك ايزگولردن هلاك ايلرمن ديدى يوشع بن نون ايدى ياوزلارنى هلاك ايلمكك حقدر ايزگولرنى نه اوچون هلاك ايلرسن ديدى جواب ربانى كلديكه ايزگولرنى آنك اوچون هلاك ايدرمن ياوزلارنك گناه قيلدغينه رضا اولغانلارى اوچون آنلار ايله بر مجلسده اولتوروب آشاديلار واچديلر شونك اوچون هلاك ايلرمن ديدى فى الجمله امر معروف ونهى منكر ايلميون توردقى عالم منافقدر قوله تعالى (والمنافقون والمنافقات بعضهم اولياء بعض يأمرون بالمنكر وينهون عن المعروف) * (ولكن امر معروف ايلگان مرد * اوزى بولغاى عمل لك صاحبى درد * يعنى امر معروف صاحبى ايكان سوزنده تورغوچى اولا ودخى آخرت اوچون قايغلو بولا اگر آنداغ اولماسه كشى لرگه اوگوت بيرگان سوزى اثر ايلمزدر * اگر آمر ايمس راسخ اشيگه * قچان تأثير ايتهر اوزگه كشيگه) * يعنى ايزگولكگه بيورغوچى كمسنه بيورغان اشينه ثابت اولوب قيلغوچى اولماسه آنچلاين كمسهنك بيوردقى سوزلرى اوزگه كشى لرگه اثر ايتماسدر قوله تعالى (الذين يأمرون بالمعروف وينسون انفسهم) الاية * (بزگديك شرم يوق انصاقى يوق جسم * باشنده مغز معنى يوق فروغ اسم) * يعنى بزنك كبى

(کوزنی حرامدن یومماقنك بیانی)

اینکان سوزنده تورماغان اویاتی یوق انصافی یوق باشنده عقلی یوق جهانده کوبدر
حاصل کلام ناظم رحمة‌الله علیه ابدی امر معروفکه بیورغان کمسنه بزچالاین اولماسون
زیرا که بزلر دنیاده قروغ اسم کوتاروب عالم‌مز دیو امر معروف ایلدك لکن بز اول
سوزمزده تورمادق بزچالاین اولماکز دیو ناظم رحمه الله علیه هضما لنفسه ایتما کیدر
*(اشمزدر ریا وحیله‌تزویر * قیلور آیغان‌سوزمز کمگه‌تأثیر)* یعنی بزلرنك امر معروف
ونهی منکر قیلدقی اشمز حیله وآلدامق اوچوندر آنداغ بولسه بزنك ایتکان سوزمز
هیچ براگوگه اثر ایلامسدر (کوزنی حرامدن یومماق‌نك بیانی) (کیل ای مؤمن اگر
ترسنده بولساك * کوزکنی صاقلاغیل هرقنده بولساك) یعنی ای مسلمان کمسنه کلگل
بیرو وعظ ونصیحتنی ایشتکل اول نصیحت بودر قایو اوریده بولساکده الله تعالی‌دن
قورقساك اوز کوزکنی غیر قرنداش خاتونلردن صاقلاغل وآنلرغه قاراماغل * (قوی
بولسون همیشه نقطهٔ چشم * مبادا قالماغای بالا توشوب خشم)* یعنی‌سن‌مؤمن‌نك کوز
آلماسی نامحرملرگه‌قاراماسه‌قوتلی بولسون دیمکدر زیرا که آکسزدن‌بوقاری‌نامحرملرگه
توشوب الله‌تعالی‌نك آچیغی اولماسون یا که بطریق استخدام چشم دیدکی لفظنك چیم
نقطه‌سی‌توشوب‌لفظی‌خشم‌اولماسون‌اوّلگی‌معناچه نقطه لفظینی کوز آلماسینه استعاره
آلدی وایکنچی اعتبارچه نقطهٔ حقیقی معناسینه‌مقرر ایتولدی (نظر قیلغونچه برای نفس
معیوب * توشوب کوز نقطه‌سی کور بولغانی خوب) * یعنی بر کمسنه‌نك حرام اولغان
خاتونلرغه قارامقندن ایزگودر کوز آلماسی توشوب صوقر اولمافی خوبدر یا که بطریق
استخدام کوزنك آنداغ اولعانچی کوز لفظی‌نك نقطه‌سی توشوب محو اولوب لفظ کور
اولماقی‌خوبدر دیمکدر *(سعادتلیك‌نظر بولسه قدمه * تجاوز ایلا گاچ بولسه ندمده)*
آیاق آستوکا قاراغل کوزکنی‌نامحرملرگه قاراماغل‌تجاوز ایلاب نامحرملرگه قارار بولساك
قیامت کونده اوکونچ سکّادر یا که معنا اولدر یعنی ایزگو دواتلی کمسنه‌اولدر قاراماغی
آیاق یوزینه اوله‌که‌نامحرملرگه قاراغاندن صوك اوکونوب‌توبه ایلا گوچی اولسه ایزگو
دولتیدر * (اگر قان چیشمه بولسه چیشمه ایمه ※ خطرلیك برگه توشکاندین ابرربه) *
یعنی بر کوز قانلی بولسه نامحرملرگه قارامای تورغان بولسه ای الوغ کمسنه حقیقت
کوز اولدر نامحرملرگه قاراغان سلامت کوزدن اول قانلی کوز هزار درجه آرتقدر
یعنی سنك کوزنك سلامت اولوب نامحرملرگه‌قاراب‌لذت آلور بولساك آنك کوز بولغاننده
فایده یوقدر آخری سنك آنچلاین کوزنك قیامت کونده عذاب کوروب قان آاور
دیمکدر * (نه خوشدر دیده ترسنده بولسه * وگرنه کاسه‌سندین کنده بولسه) ※ یعنی
عجب خوشدر آنچلاین کوزکه الله تعالی‌نك عذابندن قورقوب نامحرلرگه قارامایه اگر
آنداغ اولماسه کوز آلماسی چقماق ایزگودر * (خطردین یوم کوزنك اوغلان خیفه ※
نچوککم یومدی قورقوب بو حنیفه) ※ یعنی آنداغ بولسه کوزکنی نامحرملردن یومغل

آنلرغه قاراماغل الله تعالی دن قورقمازمیسن نچوککم امام اعظم حضرتلری بومدقی کبی
(ایمشلر حضرت ابو یوسف یاش زمانند، کورکام یکت ایردی امام اعظم حضرتینه صبق
آلورغه بارر ایردی امام اعظم ابو یوسف نی آرتینه قویوب صبق اوگراتور ایردی قاراماز
ایردی غایت کورکام اولدغیچون ای عزیز قرنداش آڭلا که امام اعظم بونچلاین تقوالکی
او چون یکتلرگه قارامادی کوزینی صاقلادی بزلرده قاند، اولدیکه پرهیزلك ایلمك نته که
اشارت قیلوب بیوردی * (یوراکم صاف ایرر دیب اورماغل لاف * آلاردیك بولماغای
سن کلتور انصاف) * سن ایتمگل که من نامحرملرگه قاراسام زبان یوقدر دیب منم کوڭلم
صافدر دیو منم کوڭلمده شهوت طریقی یوقدر دیو زیرا که امام اعظم حضرتلری بوقدر
صوفی لقی ایله کورکام یوزلی لرگه قارامادن صاقلاندی سن نه‌قدر صابر وصوفی اولساڭده
آنلر کبی اولمازسن انصاف ایله دیدی *(قرارڭ قویماساڭ ایلتوب قرارڭ * آلور شیطان
زمام اختیارڭ) * یعنی زیرا که سنڭ نامحرملر یوزینه قارامقڭنی قویماساڭ بلکه دایم
قارامقده بولساڭ صبرڭنی اوزوب شیطان لعین اختیار تزگنڭنی آلوب زناغه میل ایلامکڭنی
اینه‌ر کوب قارامقڭ ایله زناغه توشارسن دیمکدر قرارڭ افظینڭ اوّلگیسی نظر وقاراماق
معناسینه‌در ایکنچی صبر معناسینه‌در * (بقاسز معصیتلرگه بقاسز * نچوك اوز جانڭزغه اوت
یقاسز)* بس آنداغ بولسه‌ای آدمیلر فانی اولدقی گناهلارغه قرارسز زیرا که نامحرملرنڭ
یوزی نه‌قدر کورکام بولسه‌ده آندن نه‌قدر لذت آلساڭز فانی‌در آنداغ اولسه نامحرملرگه
قارامقڭزده نه فائده‌در بلکه اوز جانڭزغه ظلم لق ایلاب اوزڭزنی اوزڭز جهنم اوطینه
یقاسز دیمکدر بقاسز لفظنڭ اوّلگیسی فانی معناسینه‌در ایکنچیسی قارامق معناسینه‌در
*(بناگاه توشسه نامحرم که کوزگه * ایکنچیسی باقماغیل زنهار او یوزگه)* آڭسزدن بر
نامحرم خاتوننڭ یوزی کوزگه توشسه زنهار آنڭ یوزینه ایکنچی کره قاراماغل زیرا که
اوّل آڭسزدن یوزینه قارامقڭز گناه یوقدر بلکه ایکنچی مرتبه قارامقڭز باردر * (ایکنچی
چونکه شهوتدن خطردر * نهایه کم کتاب معتبردر) * یعنی نامحرمگه ایکنچی مرتبه قارامقڭز
غرض نه‌در الاشهوة طریقی‌در ودخی نهایه‌دیدکی کتابده کلتورمشکه بیله دیو *(دیدیکم
باقسه نامحرم یوزیگه * قوبارلر تاڭز قورغاشون کوزیگه)* یعنی نهایه‌ده ایدیکه برا گو
نامحرم خاتوننڭ یوزینه شهوة طریقی ایله قاراسه قیامت کوننڭ اول قاراغوچی نڭ کوزینه
اسسی قورغاشون قوبارلر (صب فی عینیه الآنك) دیدکی بوڭا اشعاردر * (بتیدر شرعه‌ده
اول صاحب بذل * کشیکم قیلسه نامحرم بیله هزل)* یعنی شرعة الاسلام دیدکی کتابنڭ
صاحبی یازمش برا گو بات خاتون ایله اویناب سوزلاشوب اولتورسه‌لار * (آنڭ هر بر
سوزینه ای خردمند * بولور دوزخده تامڭ بلمه‌چه بند) * یعنی اول نامحرم خاتون ایله
اویناب سوزلاشکوچی هر بر سوزی اوچون مڭ یل تموغده قالور دیدی * (اگر اول
التزام ایتسه حرامه * ینه اول نسخه‌ده تارتلدی خامه)* یعنی اگر اول اویناب سوزلاشکوچی

(من نظر الى محاسن امرأة اجنبية بشهوة صب في عينيه الآنك يوم القيمة) (هدایه)

کمسنه حرامه قصد ایلسه یعنی زنا ایلسه یعنی زنا ایلامگه قصد ایلسه آنلار حقنده‌گنه اول شرعة الاسلام‌ده قلم تارتلوب یازلدی بیل دیو * (قیامت کون که دادگیر ایته‌رلر * آنی شیطان ایله زنجیر ایته‌رلر) * یعنی قیامت کون آنچلاین زنا قیلغوچیلرغه عدل حکم ایدرلر عدل حکم اولدر زناچینی شیطان برله زنجیر اینوب تموغغه ایلتارلر * (لعین شیطان‌که بولغای دشمان شخ * آنك برله بولور مدخول دوزخ) * یعنی شیطان لعین فتی دشماندر اول زنا قیلغوچینی آنك برله برگه تموغغه کرگوزرلر دیدی * (خلاصه وخزانه شرح اوراد * بتبدر بلکه چندین نسخه‌ده یاد) * یعنی فتاوای خلاصه‌ده وخزانة الفتاویده وشرح الاوراد دیدکی کتابلارده یازمشدر بیل دیو * (جوان خاتونغه نامحرم ایمشدر * سلام ایتمك آنکا منع دیمشدر) * یعنی اول کتابلرده ایدیکه بر خاتون یاش اولسه اوزی نامحرم اولسه آنچلاین خاتونغه سلام بیرمك حرامدر دیدیلر * (بیروب بولماس جواب ایتسه سلامی * ایرر عورت آنك صوت کلامی) * یعنی اول یاش خاتون سلام بیرسه آنکا سلام جوابینی قایتارمق حرامدر دیدیلر زیراکه اول یاش خاتون‌نك آوازی عورتدر وایتکان سوزی بالطریق الاولی حرامدر * (جوان خاتونغه عورت‌بولسه آواز * قباحتدر کشیکم بولسه دمساز) * یعنی اول خاتون یاش اولوب آوازی عورت بولسه قانك اولدیکه اول نامحرم ایله سوزلشمك البته روا دگلدر (ایمشلر قاری خاتونغه سلام بیرمك‌جائزدر اما قاری‌خاتون‌نك سلام بیرمکنك ایکی‌منهب واردر بعضلر ایدیلر قاری‌خاتونغه سلامنی قایتارسون و بعضیلر ایتورلر قایتارماسون‌دیب اما فتوی‌اولدرکه زمانه‌سینه قارامق کیرك اما بزنك بو زمانده اتفاق عالملر برله قایتارمق جائز دگلدر *(غرض ای آدمی صاقلا اوزکنی * که نامحرم صاری صالمه کوزکنی) * یعنی حاصل کلام ای آدمیلر اوزکزنی اوزکز صاقلا کز الله‌تعالی‌نك عذابندن‌قورقساکز نامحرم خاتونلرغه کوزکزنی صالماکزلر *(که نامحرم‌صاری باققونچه بی‌قیل * به‌اول که کوزلرکه‌تارتسه‌لر میل)* یعنی آنچلاین نامحرم‌خاتونلرغه قاراغونچه شکشز کوزلرکزگه تیمور قالاقنی تارتمق ایزگودر میل‌دیدکلری اصلده بر تیمور قالاقدر اوت‌ایله قزدروب قصاصی‌اولان‌کمسه‌نك کوزینه مقابل‌توتارلر کوز نوربنی کیته‌رمك اوچون *(بودنیا میلی اوتکای بر زمانك * قیامت میلی دین تونقای‌امانده)* یعنی زیراکه بودنیانك سرمه‌قالاقی‌نك عذابی بر زمانك اوتار وقیامت‌قالاقی‌نك عذابندن امان‌بولماق‌یوقدر زیراکه * (قیامت‌کون عجب‌شدتلی کوندر * گناهکار آدم اوغلی سرنگوندر) * یعنی زیراکه قیامت کون عجب قاتی‌گوندر گناه قیلغوچی آدم‌اوغلی باش توباندر * (فزار کوك فرق سراسیغك چون طاس * بولور سرکشته‌لر پروانه تیك تاس) * یعنی اول قیامت کونده کوکلر وبرلر اوت کبی قزارلر ودخی آدمیلرنك باشلری قیامت اسسیلکنك باقر طاس کبی قاینار ودخی اول کونك تکبرلك قیلغوچی گناهلی‌سرکش‌قللر کوبه‌لك کبی اوچارلر تاس لفظی‌نك اوّ لگیسی بر صاوتدر

باقردن باصارلر ایکنچیسی اوچماق معناسینه‌در عثمانیه لغتیدر * (تیکار اوتدیك آیاق
آستنده توفراغ * بولور بون دیك زمین اوستنده‌گی تاغ) * یعنی قیامت کوننده آیاق
آستنده‌غی توفراق اوت کبی اسسی اولور ودخی یر یوزنده‌گی طاغلر هواده جون کبی
اوچارلر قوله تعالی (وتکون الجبال کالعهن المنفوش) الایة * (بولور کوب خلق اوزی‌نك
حالیدین سیر * بوغمدین تا که کو ردکار بولور پیر) * یعنی اول قیامت کوننده خلایقلر
بارچه‌سی اوز حالندن اوزی توق بولاورلر آندن مراد اوزلرین اوزلری سومزلر ودخی
قیامت کون‌نك مشقتلری قایغوسندن بارسیده اوغلانلرنك ساچلری آقارور قوله تعالی
(یوما یجعل الولدان شیبا) الایة * (یاشورمك اواسه قایسی روسیاهلیك * ایلك سوزلاب
آیاق بیرگای گواهلیك) * یعنی قیامت کوننده آدمیلر قارا یوزلیك اولغوچی گناهلر ینی
یاشرمك تلاسه‌لر قوللری وآیاقلاری گناهلرندن خبر بیررلر زیرا که اول کوننده
الله تعالی آغزلرینه مهر اورور سوزلاشه آلماسلر بلکه آغزلاری اورنیه قوللری
وآیاقلری گواهلق ایدرلر قوله تعالی (الیوم نختم علی افواههم وتکلمنا ایدیهم وتشهد
ارجلهم بما کانوا یکسبون) الایة * (تمام اعضالرك دعوی قیلورلر * خلایق آلدیده رسوا
قیلورلار) * یعنی اول قیامت کوننده بارچه اعضالرك دعوی قیلورلر بزارنی نه‌اوچون
حرام اورنلارده صرف ایلدك دیو قیامت کوننده خلایقلر آلدنده و باباك و آناك آلدنده
گناهلرنی ایتوب رسوای قیلورلار * (او کون دعوی چیسینك صانی بولماس * پشیمان
بولغای اما نفعی بولماس) * یعنی اول کونده اوکنمك فایده‌سی اولمسدر زیرا که اوکونمك
اورنی دنیادر * (آنگدیك واقعه‌لردین بورونراغ * اوزگنی ایل غفلت خمر یدین صاغ) *
یعنی قیامت حکمی باشگا کلمزدن بورون دنیاده وقتده غافل لیك خمریدن سلامت اولغل
ونه که گناهلرك واردر دنیاده توبه استغفار ایلگل ننه که بیوردی * (پشیمان بولساك اول
قلمشلرگدین * دلجان برله یانساك اشلرگدین) * یعنی دنیاده وقتده قیلدقی گناهلرگدن
اوکونسه‌ك ودخی کوگل وجان برله اول قیلغان اشلرگدن قایتساك * (نی بولغایکم قبول
ایتسه خدایم * قیامت شدتین قیلسه ملایم) * یعنی دنیاده وقتده گناهلرگا توبه قیلماقنی
شاید خدای تعالی قبول ایلاگای ودخی قیامت کونینك قاتیغ لقینی ینگل و آسان ایلاگای
*(قایو قلنی خدایم قیلسه ممنون * بولور یول باشچیسی پیغمبر اول کون)* یعنی قیامت
کوننده خدای تعالی قایو قلنی یارلقاب اوجماخ نعمتی برله حرمتله‌مك تلاسه اول کم ایرسه‌نك
اول کون اوجماخقه بارغه یول باشچیسی پیغمبرمز علیه السلام اولور * (باشنده سایه
بولغای عرش اعظم * فرشته‌لر کوگل بیرگای دمادم) * یعنی اول قل‌نك باشنده قیامت
کون الوغ عرش کوله‌گه اولغای ودخی اول فرشته‌لر اول قلغه صولو صابن رحمت سونچیسینی
بیررلر (ایمشلر عرش کوله‌گه‌سنده تورغوچیلر آلتی گروهدر اوّلگیسی شهیدلردر
ایکنچیسی غازیلردر اوچنچیسی حاجیلردر دورتنچیسی مدرسلردر بشنچیسی مؤمن لردر

(آلتی گروه عرش کوله‌گه‌سنده اولور)

آلتنچیسی نامحرملردن کوزلرینی صاقلاغوچیلردر * (عنایت نامه‌سن قولغه آلورلر * او کون‌نڭ اونکانن تویمای‌قالورلر) * یعنی‌قیامت کوننده ایزگولرنڭ نامحرملردن کوزین صاقلاغوچیلرنڭ نامه‌لری اوڭ قولندن کلوب یاردم اولور اول کوننڭ مشقتینی تویمای قالورلار * (الهی بارچه مخلصلر بیلان یاد * بو قلنی ایلگل اول کوندن آزاد) * یعنی رحمتڭ ایله بو قلنی اخلاصلی بنده‌لر گروهندن یاد ایلگل ودخی بو قلنی قیامت کون‌نڭ مشقتلرندن آزاد ایله‌گل دیب ناظم‌نڭ دعا قیله‌تی‌در (حکایت شیخ بسطام) *(قریغان پله‌سنده شیخ بسطام)* اوزیدین کتدی ساعتی بر احشام) * یعنی حکایتده کلمشکه ایمشلر حضرت شیخ ابو یزید بسطامی قارتایغان زماننده بر اخشام وقتنده هوشی کیتوب یقلدی بر ساعت قدری هوش‌سز بولدی پله دیدکی اصلده مثقال ترازوسی‌نڭ بر طباقیدر لکن‌مونده استعاره گه آلندی قارتلق زمانینه زیرا که عمرنڭ هم ایکی پله‌سی اولور میزان کبیدر بری یکتلك وبری قاریلق‌در بو استعاره‌ی استعاره مکنیه‌دیرلر فن‌اهلینه مخفی دگلدر *(اوزیگه کلدی ایرسه ایدی اصحاب * نغو بولدڭ موګدیك ای درناب)* یعنی حضرت ابو یزید بسطامی بر زمانده عقلینه کیلگاچ مریدلری ایدیلر یا حضرت نه سبب بوله مونڭ کبی هوش‌سز اولدګز دیدیلر نغو دیدکی گاه وقتده سبب معناسینه‌در خوارزم لغتیدر در انجو معناسینه درناب خالص معناسینه‌در مدح اوچون ناظم بیتده کلتوردی * (دیدی بالغ بولور حالتده بررا * کوزیمه بر جمیله توشدی ناگاه) * یعنی ابو یزید بسطامی مریدلرینه ایدی منم هوشسز اولماقم آنڭ او چوندر یاش یکت زماننده بول ایله بارده کوزیمه بر کورکام قز توشدی * (باتوب باری دیگر صالدم نگاهم * چقوب ایردی ایسمدین اول گناهم) * یعنی اول کورکام قزغه ایکنجی مرتبه ایلانوب قارادیم آنڭ کورکام‌لکینی کوروب لذت آلور اوچون اول زمانده قارادقی گناهم بو زمانغه‌چه خاطریمدن چققان ایردی دیدی * (ایسمگه حالا توشدی اول نظاره * یوراکم بولدی قورقوب پاره پاره)* یعنی اول یکت زماننده قارادقی گناهم الان خاطریمه توشوب الله‌تعالی‌نڭ عذابندن قورقوب یوراکم پاره‌پاره‌بولدی هوش‌سز عقلسز اولماقم آندندر دیدی *(مبارك آغزیدین کوب تامدی قانی * اوشال خوفیله آخر چقدی جانی) * یعنی اول ابو یزید بسطامی حضرتلری الله تعالی‌دن قورقوب مبارك آغزندن قانلری تامدی ودخی اول کورکام نامحرم قزغه‌قاراغان گناهی‌نڭ قورقوندن جانی‌چقدی وشهید اولدی (ایمشلر ابو یزید بلخ شهری‌نڭ قاتنده بسطام آتلیغ آول‌نڭ ایردی شیخ منصور حلاج‌نڭ مریدلرندن ایردی غایت صوفی کمسنه ایردی نسلی موغ ایردی کوبراك تورمقی بغدادده ایردی عمر اسملی کمسه‌نڭ اوغلی ایردی یتی یاشنده قرآننی بلدی یکرمی آلتی یاشنده علم‌لدن بیرادی جهریه طریقینی توتار ایردی (ایمشلر آلتمش یاشنده وفات بولدی سمرقند جمیلده دفن ایلدیلر * (بونګدیك یعلسه آنداغ نکور ای * بزګدیك روسیه‌نڭ

(حکایت شیخ بسطام)

حالیکاوای) * یعنی آنداغ اولیالر قاراماقی برله بو قدر یغلسه الله تعالی دن قورقسه بزنك
کبی قارا یوزلیکلارنك حالی نتاك اوله زیرا که هر کونده نچه باکره نامحرملرگه قارارمز
حالمز نتاك اوله دیمکدر * (همیشه ذوقمز عیش کولوشکه * که یتماس ایرته قیلغان توبه توشکه) *
یعنی بزلرنك دنیاده ذوقمز نفس هوالرمزده وکولمکده در آخرت فکری یوقدر ودخی توبه
ایلسه کن توبه مزده ثابت لکمز یوقدر آنك اوچون ایرته برله توبه ایلسه ك توش وقتینه
یتمز بورون توبه مزنی صندوروب ضلالت یولینه بارورمز * (اوتار دنیا اشین توتندق
مقدم * گناه اینوقسی کوب قورقنچمز کم) * یعنی بزلر دنیا اشلرینی الله تعالی بیوردقندن
ایلگاری توتندق الله تعالی بیورغان امرلرگه اطاعت ایلمه دك عجب گناهلرمز کوب بولغان
صاین الله تعالی دن قورقماقمز آزدر اینوقسی دیدکی کلمهٔ تعجبدر بخارا خلقی نك لغتیدر
عجب نرسه لرنی کورسه لر اینوقسه دیو تعجب ایته رلر * (خداوندا اوزنك سن عالم غیب * منی
مسکین ده در هیچ صانی یوق عیب) * یعنی یارب اوزنك سن غیبدگی حاللریمزنی بلگوچی سن
من مسکین الله یار قلبیده حسابی یوق عیبلری واردر رحمتنك ایله عفو ایلگل
دیمکدر * (گناهی بی نهایت بنده در من * بو کون شرمنده چون شرمنده در من) * یعنی
من فلك الله یارنك گناهی چیکسزدر بو دنیاده گناهده بولاوب یارین قیامت کوننده او یاتلی من
شرمنده لفظی نك اوّلگی ایکی لغتدن مرکبدر شر لفظی عربیدر یاوز معناسینه در
منده ترکیدر ایکنچیسی فارسیدر اویات معناسینه در * (عبث برله قولمدین کندی وقتم *
عمل مهر بین باشوردی ابر مقتم) * یعنی من فلك باطل عمل ایله المدن طاعت وعبادت
وقتیمی اوتکازدیم عمل کنشینی آچو بولوتی ایله اورتدیم اصلا طاعت وعبادت ایلرگه
المدن کالمدی مهر دیدکی کنش معناسینه در خوارزم لغتیدر «ابر» بولوت معناسینه در
فارسیدر «مقتم» آچو معناسینه در عربیدر عمل مهری نك اضافه سی لجین الماءٔ قبیلندندر
فن اهلینه مخفی دگلدر * (جریمه بی عدد بولسه اگر چند * حجاب مغفرت یاب ای خداوند) *
یعنی یارب اگرچه منم گناهم حسابسز اولسه ده یارلغامق پرده کنی یابوب عفو ایلگل
قیامت کوننده گناهلی قوللر کبی ایلمگل * (بو وب رحمت بیلان وجهم قاراسون * نصیب
ایت بارچه نعمتلر سزاسین) * یعنی یارب رحمتنك ایله یوزمنك قاراسینی عفونك صووی
بره یووب بزلرگه نعمتنك گزیده سینی نصیب ایلگای ایردك سزاسین صفا وگزیده
معناسیده در (ذکر ایلمکنك بیانیدر) * (کیل ای آزاده واقف بول کوکلگه * کوکل یول
باشچیدر قر بتلی یولغه) * یعنی ای آزاد کمسنه کوکل سرلریگه خبردار اولغل زیرا که
کوکللر الله تعالی یه یقین اولمق یولینه باشلاغوچی حاصل کلام بو طریقت یولی نك الوغ
باشچیسی کوکللر کوکلنك قوشینی الله تعالی صاری بولمقده ایلگل نته که بیوردی
* (تفکرنك قوشین هیچ قیلمه زائل * یغلده بولماغای تا بیضهٔ دل) * یعنی ای اهل سلوك
اولوغی فکر قوشکنی هیچ بر وقت الله تعالی دن کیته رمگل همیشه فکرنك الله تعالی ده

اولسون کدورت حسد وتکبرلك ایله اولماسون زیرا که شبرچك یومرقه‌ده فایده یوقدر آنچلاین بر کوکلده تکبرلك اولسه آنده فایده یوقدر پلغ دیدکی شبرچك یومرقه‌نی اینورلر خوارزم لغتیدر بونده کبر وحسد معناسینه بیضهٔ دل‌نك اضافه‌سی لجین الماء قبیلندندر *(تفکر مرغی دایم بولسه دمساز * امید اولدرکه آندین اوچسه شهباز)* یعنی کوکل فکری دایم الله‌تعالی یادنده بولسه امیددرکه آنچلاین کوکلدن لاچق اوچماق آندن مراد بر کشی‌نك کوکلی وفکری دایم الله‌تعالی عشقنده بولسه امیددرکه آنچلاین کوکلدن انواع کشوفات وتجلیات حاصل بولمق دیمکدر *(آنکدیك بازینی چون ایلسه‌ك قید * کوکل قوشلارینی قیلسه بولور صید)* یعنی آنك کبی کوکل قارچغه‌سینی باغلاسه‌ك آندن مراد انواع کشوفات مقاملرینی تابساك غیری‌لرنك کوکل قوشلارینی آولارغه بولور یعنی آندن‌مراد ذکرلر ایله کشوفات مقامی‌تابساك‌مرید تربیت ایلمك ممکن‌در اولماسه مریدلر تربیت ایلمك قانده‌در قچان ینی ذکر تمام اولماین غیری‌لرنك حالن بلمك محالدر صوفیلرغه معلومدر *(کوکل هرگاه صلاحیتده بولسه * تابار بنده قایو نیتده بولسه)* یعنی فی الجمله هر نرسه‌لرنك حاصل اولمقی کوکلده‌در زیرا که کوکلك قایو اش قصدنه اولسه البته بنده آنی تابسه کرکدر مثلا دایم الله تعالی‌نی سومکده بولسه الله تعالی رضالقینی تابار ویاوزلار عملینی سوسه گرچه صوفی صورتنده بولسه‌ده یاوزلار گروهندن اولور زیرا که کوکل پادشاه وغیری اعضالار آنك عسکری کبیدر نته‌که بیوردی *(همه اعضا رعیتدر کوکل شاه * امانلیغ بولغوچی شاه عدلدین راه)* یعنی سنك بارچه اعضالارك عسکر کبیدر وکوکلك پادشاه کبیدر قچانکه پادشاه اوزی توغری یولغه بارسه البته عسکری آنك آرتندن بارسه کرك آنچلاین کوکل الله تعالی عشقنده بولسه اعضالارده هم عشق اولسه کرکدر *(اگر سلطان اوزی قیلسه یمانلیغ * قچان بولغای رعیتده امانلیغ)* یعنی بر پادشاه اولغان کمسنه اوزی اوغریلق وحراملق ایلسه آنچلاین شاه‌نك عسکرنده امانلق بولماسدر آنك کبی اول کوکل بوزوق یولغه قصد ایلسه‌ده اعضالارده توزکلك اولماسدر *(کوکل جوش ایتماسه کوز بولماغای نم * چقارمی صوقرغه تاشماسه‌یم)* یعنی گناه قیلغان وقتده بزم کوکلمز عشق خدا بله قایناماسه کوزمزدن یاش کلمزدر نتاك که دریا تاشماین یبانغه صوچقماسدر آنچلاین حقیقت عشق اولغوچی کمسنه‌دن البته الله تعالی‌دن قورقووندن کوزندن یاش چقسه کرکدر «نم» دیب اصلده چق صووینی ایتورلر کوز یاشی معناسینه‌در استعاره آلندی یم دریا معناسینه‌در *(ایشتکان سن آنی دلدر نظرگاه * نظرگاه‌در کوکل بر بولسه هرگاه)* یعنی سن الوغلاردن اسرار معرفت سوزینی ایشتکان سن قوبغل اورنینه اول ایشتکان سوزکنی اورنینه قویماقلك اولدر اول سوزنی کوکل ایله واعضالارك ایشتکان سوزك ایله‌عامل بولغان نظرگاه لفظی‌نك اوّلگیسی کوکل معناسینه‌در ایکنچیسی قبول ایلمك

معناسينه‌در * (يوكرسه اول كوڭل كم هر طرفكه * قچان لايق بواور آنداغ شرفكه) * يعنى سينڭ كوڭلڭ هر بر طرفقه يوكرسه الله تعالى‌ده اولماسه آنچلاين كوڭل الله تعالى حضرتينه لايق اولماسدر آنچلاين براگونڭ كوڭلى دنيا محبتنده بولسه زيرا كه ايكى محبت بر برگه جيولماسدر *(كوڭل درسينى ديرلر خوش سبقدر * تمامى معرفتدر عشق حقدر)* يعنى اولوغلار اينوركه كوڭل درسى سبقلارنڭ خوشراقى در اول كوڭل درسى نڭ وسبق نڭ تمامى اولدركه الله تعالى‌نى تانيمق وآڭا عشق اولمقدر (حكايت) *(كوڭل درسن سؤال ايتديم بر ايردين * تلطفدين ديدى صورمه بو يولدين)* يعنى بن الله يار كوڭل سبقينى ودرسينى بر عزيز ايردن صوردم اول عزيز ميڭا كلام لطيف ايله ايدى اى الله يار بو كوڭل يرندن صورماغل زيرا كه كوڭل بيت الله‌در آنده‌غى حالنى من قچان بلورمن صورمش كمسنه‌سنى شيخ حبيب الله‌در الله يارنڭ استاذيدر ودخى ايديكه كوڭل حالى نڭ بعضسى ذوقيدر اوزڭ آنى تاتماين بلمازسن ديدى نته‌كه بيوردى *(بله آلمام بو شربت فاتماغونچه * اوزڭنى يخشيلرغه فاتماغونچه)* يعنى اول عزيز ايدى اى الله يار بو كوڭل شربتى نڭ لذتينى تاتماين بلمزسن ودخى اوزڭنى يخشيلر مجلسينه قوشماين بلمزسن زيرا كه كوڭل حالى ذوقى دربتى ذكر تمام اولماينچه كوڭل حالى نڭ اشكاللرى‌دن خبردار اولمازسن ديدى فى الجمله بو كوڭل حالينى بلورگه ايكى نرسه شرطدر اوّل فولـكنى مرشد عالم‌گه بيرمك كرك ايكنچيسى يتى ذكرنى تمام آڭلاماق ومونددن غيرى حالن آڭلارغه شرايطلر واردر باربنى ايتمك ادبسزلكدر ودخى اوزمز اهل حالدن دگلمز بلكه استاذ ثقه‌لردن ايشتمك بوينچه بو شرحكه تحرير ايلدك ❊بيت❊ استيانه بوقدر بولدى طلب * يوفاردن يوفار ودر اول جلب * اگر آنى اونوتسه بنده آنى * ترك ايرمس اگرچه بولسه چاپى) * براگو الله تعالى‌نى بر آز زمان اونوتوب‌تورسه كوڭلندن چقاروب يورسه آنچلاين كمسنه‌نڭ اگرچه ظاهرنده جانى بولسه‌ده اولـكدر بو بيتدن بلنديكه اهل حال اولدقى كمسنه البته هيچ بر لحظه‌ده الله تعالى‌نى يادندن چقارميه حقيقت ذكر قلب بودر ديديلر آنى لفظينڭ اوّلـگيسى حين وزمان معناسينه‌در ايكنچيسى ضميردر ومفهومى الله لفظينه راجعدر عربيچه بمعنى «اياه» در * (كوڭل برجنده غفلت علنى پر * دوام اولدر دوام انسم تذكر) * يعنى كوڭلمز اچنده غافللك زحمتى چوقدر اول غافللك زحمتينڭ داروسى اولدركه دايم استاذينى رابطه‌يه آلوب الله تعالى‌نى ياد ايلمك زيرا كه نفى اثبات ايله ما سوى الله علنى چقار ديمككدر دوام لفظينڭ اوّلـگيسى دارو معناسينه‌در ايكنچيسى دايم چپاق معناسينه‌در * (اوشال دمنى ندم دير اهل معنى * آغزدين چقسه غفلت برله يعنى) * يعنى معنى اهليدن اولغان عزيزلر ايديلر براگو (لا اله الا الله) ديسه آنڭ معناسينى ملاحظه ايلمسه مجرد تل ايله (لا اله الا الله) ديمكده فايده يوقدر بلكه آنڭ معناسينى آڭلاب

(حکایت طالب‌نك حریص عشق بولماقی‌نك بیانی)

الصاق واطوا ایلاب ما سوی الله‌نی نفی ایلیه دیمکدر نته‌که بیوردی * (کوکل آنده همیشه قل همیشه * قچان بولغای مونکدك یخشی پیشه) * یعنی برا گو الله تعالی‌یی ذکر ینی کوکل ایله واعضالری ایله مداومت ایلمسه مونچلابن بخشی هنرلی کمسنه اولماسدر پس معلوم اولندی ذکر ایتدکی کمسنه اولا ایتکان ذکرك معناسینی کوکل ایله ملاحظه ایلیه آندن صوك تلی ایله یاد ایده قل لفظنده استخدام واردر ودخی اهل ظرفانك اسرار ذوقیه‌سی واردر زیرا که اسرار طریقت‌نك اوّلی ذوقیدر وآخری لدنی‌در فانده اولدیکه اوّلگینی ذکر ایلاب آخرینی تفسیر ایلمك (هذا یکفی لمن کان له قلب او القی السمع وهو شهید) (حکایت طالب‌نك حریص عشق بولماقی‌نك بیانی) *(کیل ای صادق حریص عشق حق بول * کوکل یارانی برله هم سبق بول) * یعنی الله تعالی گه راستلق ایله ایمان کلتورگوچی کمسنه کلگل الله تعالی‌نك عشقینه حریص آکلاغوچی بولغل ودخی کوکل حالینی آکلاغوچی یارانلر برله بر سبقداش بولغل آنلر ایله دایم مجلسده بولوب شیخ اولدقی کمسه‌نك واردر آنك محبتندن آیراماغل * (اگر کرسه‌ك طریق مرفت‌نی * میسر ایلاسك توراوك صفتنی) * یعنی سن الله تعالی نصیب ایلاب الله تعالی‌نی تانومق مقاملرینی ودخی الله تعالی کوکلگه تورلوك کشوفات وتجلیات‌لر روزی ایلسه *(مقامات حقیقت ایلاسه‌ك طی * کوکلده بولماسه جزغلت حی) * ودخی مقامت اهل حقنك بارچه‌سینی تورساکده وآنده یورسه‌کده ودخی کوکلده الله تعالی دوستلغندن غیری نرسه بولماسه بو ایکی بیت مبتدا حکمنده‌در * (بورونغی دین زیاده‌در طلب بول * اگر دریالر اچسه‌ك خشك‌لب بول) * یعنی سن بوقدر مرتبه‌لرگه یتدیم دیو نکبرلاك ایلامگل بلکه دایم الله تعالی‌نی استاب یقین اولماق هوسنده بولغل حتی‌که دریا یقاسنده الله تعالی رضالقیبی استاب آچ وصوساغ اولغل بو بیت خبر مبتدادر * (بو یولنك چونکه هیچ پایانی یوقدر * اگر یتدیم دیسه‌ك امکانی یوقدر) * یعنی بو طریقت یواینك درجه‌سی‌نك هیچ حدی و پایانی یوقدر اگر نصیب ایلاب آخرینه یتم دیو قصد ایلاسه‌کده ممکن دگلدر آنداغ اولسه همیشه طلبنده بولغل *(دیگل هر لحظه اللهم زدنی * دیدی حق چونکه فاطلبنی تجدنی) * یعنی نه قدر الوغ مرتبه تابسا کده آکا آلدانوب نکبرلك ایلامگل هر صولوده الله تعالی گه تضرع ایلاب یارب آرتدرغل فایدالی ایلاگل وتکبرلر اهلندن ایلامگل دیو دایم دعاده بولغل زیرا که حق تعالی امر ایلادی که مینی استه‌گان کمسنه البته تابار دیدی * (طلب امرین ایشتسه بنده ر بدین * اوزین بلگان قچان قالغان طلبدین) * یعنی براگو الله تعالی‌دن اسناماك امرین ایشتسه اوزینی بلگان کمسنه الله تعالی‌نی استمکدن قوروغ قالماسدر بلکه نفس هوالرندن بیزوب زینت دنیانی تاشلاب عزلت بولینی اختیار ایلر همیشه الله تعالی‌نی استار * (نبی دین یوق کشمکم قرب بالا * آکا دیدی حبیبم حق تعالی) * یعنی پیغمبرمز محمد مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم‌دن الله

تعالی گه یقین کمسنه یوقدر اول پیغمبرنی الله تعالی دوستم دیو ایدی * (آنگا هم ایدی
حق ربی زدنی * قویارمی اوزگەار بول جهد جدنی) * یعنی اول محمد مصطفی صلی الله تعالی
علیه وسلم گه حق تعالی حضرتی آیت ایندردی بیله دیو (قل ربی زدنی علما) معناسی اولدر
ای محمد اینکل یارب یقین لقمزنی آرتدرغل دیو دعا قیلغل دیدی آنداغ بولسه اوزگەار
قچان طلب وجهدنی قویار دیمکدر * (سچوك جان شربتی تابولسه لبده * کرك کم بولسه
بندەسی طلبده) * یعنی آنداغ بولسه بندەلرنك تننده جانلری اولغونچه البته الله تعالی نی
استمك کرك ویقین اولمقینه حاضرانمك کرك * (بیلگنی قوّتی بارده آلوب
بیل * کوکل باغین صوغار اوتمای تروب سیل) * یعنی اجتهاد کتمانگنی
آلوب قوّتك بار زمانده طلب چاهنی قاز یغل آندن صو چقاروب کوکل باغچه‌گنی
سوغارغل عمرك گورلاوکی اوتمزدن بورون یعنی حاصل کلام عمرك
اوتمزدن بورون جهدرك الله تعالی نی استاگل شایدکه کمالات تابوب انواع مشاهداتقه
غرق اواورسن بیل دیدکی اصلده بر آلتدر آنك ایله بر قازرلر ترکیجه کتمان دیرلر
بونده اجتهاد معناسینه استعاره اولندی ایکنجیسی امر حاضردر بلمکدن مشتقدر یاکه
وزن شعر اوچون تکرار اولندی * (یتەر یول بورگالی حالا که حالك * بوری کور
بر کونی کیتکای مجالك) * یعنی فی الحال دنیاده ترك زمانده قوّتك باردر زنهار الله تعالی
یولنده اجتهاد ایلاگل زیراکه بر کون عزرائیل علیه السلام کاوب حالکدن بازدروب
اواب آخرت یورطینه عملسز کیتمگایسن دیمکدر * (یوررگه قالماسه وقتیله درمان *
ایمکله قالماسون تا اچده آرمان) * یعنی بناگاه دنیاده الله تعالی سفرینه بارورغه درمانك
قالماسه قوّتك بارنچه ایمکله‌نوب مشقت چکگل حتی طاعتك علی قدر قوّت بولسون
آخرت یورطینه باردقده کوکلده اوکونچ قالماسون اوچون آرمان ترکی لغتیدر اوکونچ
معناسینه‌در * (ایمکله‌ب قوّتی هم کیتسه قولدین * اوزگنی سودره هرگیز قالمه یولدین) *
یعنی الله تعالی یولینه مشقت ایله بارورغه قولکدن قوّتك کیتسه اوزگنی اول یولغه طاقت
قدری سورگل غیری اعضالرك ایله اجتهادگنی تام ایله‌گل * (یتوشماس سودره‌لورگه هم
مجالك * کوزك‌نك یولغه تابنکونچه حالك) * یعنی بارچه اعضالرك ایله [illegible] یولینه سودرلورگه
طاقتك بولماسه کوزگنی تکب قاراب اول یولده بولغل حالك یتدکچه اول یولغه یورگل
زیراکه طاعت طاقت قدریدر * (کوزك هم بولماسه بولسون کوکلده * بو مطلب بر له
جان چقسون بو یولده) * الله تعالی یولینه بارورغه کوزك قوّتی بولماسه کوکل قوّتی بر له
الله تعالی یولنده بولغل الله تعالی نی استمك بر له جانك بر له جانك تنکدن چقسون زیراکه
آخری عبادت قلبدر حاصل کلام بو ابیاتلر اشارت ایلدی که کرگان بولگنه برك بولغل دایم الله
تعالی نی استمکده بولغل نه قدر سرخاو بولساکده طلب یولینی قویماغل * (اگر موندداغ
طلبده چقسه جانك * اولانسه باقی ابونه جسم جانك) * عنی الله تعالی نی یوقاریده ایتلگان

(حکایت دنیا مکاره‌نگ بیانی)

روشچه اسنمك ایله جانك چقسه منگولك بورتینه تنك ایله جانك واصل بولسه * (امید اولدر خدایم دیسه بنده * تله‌گان مقصودگنی بیرسه آنده) * یعنی آنچلاین اجتهاد ایله تورماقکدن امیددرکه شاید الله تعالی حضرتی سینی قلم دیو ذکر ایلسه کرك ودخی نه تله‌گان مقصودلرك باردر آنی هم بیرسه کرکدر (حکایت دنیاء مکاره‌نك بیانیدر * (کیل ای خائف اولوم نك یادین ابتکل * کیتار منزل‌نك استعدادین ابتکل) * ای الله تعالی‌دن قورقوچی بنده دایم اولمك‌نك یادینی ایلگل آخرت بورطینه کیتما کنی وآنك باراغینی ایله گل آنك باراغی اولدر دایم عبادتده بولمقدر * (لبن ترمی تروب مرقد لبن خلق * قوبارموسن تفکر بابینی غلق) * یعنی خلایقلر قبرك گه کیر پچ یابمازدن بورون دنیافکرلر بنی چقارغل وآنك اورنینه آخرت فکرلر ینی قویغل حاصل کلام اولمه‌سدن اوّل توبه واستغفار ایلگل دیمکدر لبن لفطینك اوّلگیسی کیر پچ معناسینه‌در ایکنچیسی قبر یقاسی معناسینه‌در آندن مراد آغزیدر * (یغیب هیمه وهمیه قیلمای آنده * یاتیب‌سن اوستنده غفلتلی بنده) * یعنی گناه اوتونینی جیوب آندن تموغ اوتینه توشارگنی فکرلمه‌ین دنیاده غافل‌لك ایله یاتوب‌سن دیمکدر هیمه لفطینك اوّلگیسی حطب معناسینه‌در ایکنچیسی فکر معناسینه‌در یعنی اول اجل اوقی بر له جیه‌سینی قوروب بزلرگه سوبالوب آتماغه تورادر آنداغ بولسه گناهلرگدن توبه ایله‌ب یانغل وقایتقل دیمکدر او یانوب لفظینك اوّلگیسی طرف معناسینه ایکنچیسی تیقط معناسیه‌در * (او یانماسدن بورون اورتنسه‌ك ای قل * مباده بولماغای کل اشلرك کل) * یعنی اواب اویقوك آچلمازدن بورون توبه واستغفار ایلگل گناهلرك اوچون اویانساك وتوبه ایلسه‌ك شایدکه بارچه اعماللرك گل اولماسدر حاصل کلام دنیاده وقتده گناهلرگدن توبه ایلسه‌ك آخرتکه بارغانده فائده‌سز اولماسدر بلکه الله تعالی سیئات اورنینه حسناتلر یازسه کرکدر کل لفطینك اوّلگیسی بارچه معناسینه‌در عربیدر ایکنچیسی کل‌رماده‌معناسینه‌در آندن فائده‌سز معناسینه استعاره آلندی * (بورنغه باد غم تیکمای بورنراغ * اوزگنی قیل‌هوس‌سکرانیدن صاغ) * یعنی سینك بورنوگه‌قایغو وحسرت ایسی کرمزدن اوّل گناهلرگدن توبه‌ایلاب‌نفس هوالارگدن وآنك ایسرکلکندن اوزگنی سلامت ایلگل حاصل کلام آخرت قایغوسی کلمزدن بورون دنیاده وقتده گناهلرگدن توبه ایلگل دیمکدر * (یاپشماسدین بورون سونکا ککا پوست * اولم برله اوزگنی ایلگل دوست) * یعنی اولم جلادی عزرائیل علیه السلام سونکا ککا یابشوب جانگنی آلمازدن بورون یاکه اواب تیرك سونکا ککا یابشماسدن بورون اولم ایله دوست اولغل دیمکدر * (یقین بیل کمنی کو براغ ایلسه‌ك یاد * بولور دوستك سینك ای آدمی زاد) * یعنی شیکسز بلگل کم‌نك ذکر ینی کوب توتساك حقیقت سینك دوستك اول بولور یعنی اولم نك ذکر ینی کوب قیلساك جان چقغانه سهل اولور (ایمشلر عارفلر اولمنی صواو صاین یاد ایته‌رلر عمل قیلوچی عالملر هر کونده بر مرتبه یاد ایته‌رلر اورتا عالملر

جمعه‌ده بر گز یاد ایته‌رلر آزغن عالملر آیده بر گز یاد ایته‌رلر اما عواملر عمرینك آخرنده یاد ایته‌رلر اما بو آخرغی اوچ گروهنك حالی زوال ایماندن خوفلری واردر نعوذ بالله زیرا که اولمنی یاد ایتدکی کمسنه البته نفس هوالرندن وایرانلرنك غیبندن منع اولوب اوز اصلاحنده بولسه کرك (اکثروا ذکرها دم اللذات) دیدکلری بوکا اشفاردر * (بلور هر آدم اوغلی بولسه اویاغ * وطن نك اصلی‌سیدر بزگه توفراغ) * یعنی هر آدم اوغلی بلورکه اگر کوکلی غفلتدن اویاغ بواسه حقیقتده بزلرنك اصل یورطمز توفراق دیو آنداغ حالنی بلگان کمسه‌لر البته دنیا زینتندن بیزوب اوز اصلاحنده اولسه کرکدر * (یقین بلگل جهان پر خطرگه * کلوبمز بر نچه سودا ایته‌رگه) * یعنی شیکسز بلگل ای آدمیلر بزلر یوقدن وار اولوب تولوع خطرلی دنیاغه کلدك کلما کمز آنك اوچون‌در بز آخرت سوداسی اوچون کلدك نفسلرمز آرتندن یورمك اوچون کلمدك (الدنیا مزرعة الاخرة) *(بتوشکاچ اوشبو شهری مقترفکه * تارالدی کاروانی هر طرفکه) * یعنی قچانکه اوشبو کسب سراینه کلگاچ کروانلر هر بر طرفقه تارالدی بعضیلر آخرت اهلندن اولوب دنیا مرادلوندن بیزوب حق تعالی‌گه عبادت ایلرلر و بعضیلری نفس مرادلرینی بیروب یاوزلر گروهندن اولوب آخرت مرتبه‌لرندن براق توشدیلر فی‌الجمله دنیایه کلدکلری ایکی گروهنك برندن خالی دگل‌لردر مقترف صیغهٔ اسم زمان واسم مکاندر معناسی کسب قیلماق یری دیمکدر بعض نسخه‌لرده مقترف اورنینه محترف یازلغاندر بمعنی واحددر * (اوزین بلگانلری کم یولغه صالدی * خیالسز نقد عمرین قولغه آلدی) * بو بیت تفصیل ما اجمل‌در یعنی دنیایه کلدکی کمسنه‌لرنك بعضیلری اوزلارین اوزلری بلوب باشلرینی توغری یولغه صالدیلر ایزکولرگه باش بیروب آنلرنك مجلسنده اولتوردیلر ودخی شکسز عمرلرینك فایده‌سون تابوب آخرت یورطینه عمل‌لری ایله کوچدیلر خیالسز دیدکی شکسز معناسینه‌در نقد دیدکی اصلده آقچه معناسینه‌در مونده فایده معناسینه‌در * (اوروب یخشی دیگانلر اوزره بقشین * میسر قیلدیلر طاعت قماشین) * یعنی دنیاغه کلدکی کمسنه‌لرنك بعضیسی ایزگولرگه بوین صونوب آنلرنك مرشد اولدقلرینه مرید بولدیلر اول کامل مکمل مرشدنك صحبتنده اولتوروب الله تعالی‌گه یقینلق تابدیلر اول سبب ایله طاعت وعبادت قوماچون تابوب دیدار ایله مشرف بولدیلر فی‌الجمله بو بیت مرشدکه مرید اولمافنی اشارت ایلدی لکن مرشد کامل‌نك تابلماقی کبریت احمردر * (قیلوب سودالرینی چاپك چست * سفر رختنی باغلاب قیلدیلر رست) * یعنی آنچلاین یخشیلر قاننده اولتوروب آخرت سودالرینی تیزلك اوزرنده بولوب آخرت یورطینه بارمقلرینه اقدام ایلدیلر حق تعالی حضرتینه تیزلك اوزرینه جواب بیرور اوچون اجتهاد ایلدیلر ننه که بیوردی * (قچان بولك قوی دیسه طیار ابرر زاد * کورولر یوللرینه خرم وشاد) *

یعنی قچانکه حق تعالی حضرتی ای قلم قبی کلتورگان یوککنی قویعل دیوندا ایلادکنه بونچلاین کمسنه‌لر توتقارسز الله تعالی جانبینه یوکنی حاضر ایدر آندن صوك اوجماخ یولینی سیر ایدر دیمکدر طبار طاء مهمله ایله یانك تشدیدی ایله حاضر اولمق معناسینه‌در ماوراءالنهر لغتیدر * (ولکن کاروان‌دین بعضی انسان * کورر بول فانی ایونی باغ خندان) * یعنی دنیاغه کلدکی بعض آدمیلر بو ساسیغ ایسلی دنیا اویونی شادلق باقچه‌سی کوررلر ونفس هوالرینه مطیع بولوب عبادت وقتلرینی بوش اوتکاررلر اول چرکن دنیانك زینت‌لرینه آلدانوب خدا رضالقینی اونتورلر حال بوکه دنیانك فانی ایدکینی بارچه خلایقلر بلورلر * (کوروب یخشی آنك نقشی نکارین * اونتقایلر اوشال کلگان دیارین) * یعنی اول زبون دنیانك یخشی زینت‌لرینه خوب صورتلیغ یوزلریگه قاراب عالم الارواحدن کلگان یورطلرینی اونوتقای‌لر دنیا یورطینی الوغ کوروب آخرت یورطینی کچك کورگایلر * (قولاق صالغای نغمی ونواغه * کوکل بیرگای هوس برله هواغه) * یعنی اول کروانك بعضیسی بو عالم صوره کلگاچ اویون آوازلرینه قولاق صالغایلر هوای نفس‌لرینه کوکل بیرگایلر قرآن آوازینی ایشتما کدن اعراض ایدوب معناسز حرام آوازلرنی ایشتمگه ذوقلانغایلر * (عجب مکاره‌در دنیای فانی * ملك الوان جلوه برله آلدار آنی) * یعنی حاصل کلام بو فانی دنیا عجب حیله‌کار نرسه‌در ملك تورلوك وهزار آوازلر ایله وانواع زینت‌لر ایله آدم اوغلانلارینی آلدار جلوه دیدکی جیم‌نك فتحه‌یله یا که کسری ایله مولك آواز معناسینه‌در لکن بجمع اعت فرسده کلتورمشکه جلوه انواع زینت معناسینه‌در * (اوشال مکاره کم صالسه قویعه * سیونگاندین کرور شیطان اویونغه) * نعوذ بالله قچانکه اول حیله‌کار دنیا بر آدمنی آلدامق اوچون قولن اول آدمنك قوینینه صالسه شیطان سونب اول آدمنك عبادت وعشق اورنینه کریب یولدن چقارر الله تعالی‌دن یراق ایلر دیمکدر * (کرار انسان آنك یالغان سوزیگه * یوگورتور سرمهٔ غفلت کوزیگه) * یعنی بو اوصاف ایله اولدقدن اوترو آنچلاین آدمی اول لعین‌نك یالغان سوزینه اینانور ایناندقدن صوکره اول لعین شیطان غافل‌لك سرمه‌سینی اول آدمنك کوزینه سورتوب نفس تز‌ونینی اول انسان‌نك یالغان قولندن یتوب جهنم چوقرینه توشورر نعوذ بالله اول شیطان‌نك یالغان سوزی بودر * (کهی اویغانوب اویون ایلسه یاد * تلطف برله دیر ای آدمی زاد) * یعنی ایل آدم اوغلی گاه توتلرده اویقوسندن اویغانوب فکر ایدر ایتور آخرته باردقمده بن بو قدر یاوزلقلریم ایله رسوای اولورمن دیو توغری توراین وتوبه ایلاین دیسه شیطان آقرنلق برله اول کشینك کوکلیمه ایتور بیله دیو * (آشوفمه بر کونی سودا قیلاورسن * بو کون گر بولماسه فردا قیلورسن) * یعنی شیطان لعین اول فکرلگوچی‌نك کوکلینه خطاب قیلوب ایتور که ای آدم اوغلی آشقماغل زیرا که خدا ث

رحمتی کوبدر الحال یاش زمانکده اویناغل وآشاغل واچکل زیرا که الله تعالی‌نڭ کونلری کوبدر بوکون توبه ایلمسڭ ایرته‌که توبه ایته‌رسن (بو آل ایله اوشال مکارهٔ دون * ادا قیلغای جمیع نقد عمرن) یعنی اول‌آدم اوغلی لعین‌نڭ بو قدر آلدامقنه‌ایناناب بارچه عمری‌نڭ فائده‌سنی بوش اوتکاریب آخرت یورطیغه اوکونچ ایله کیتکای (ادا قیلغاچ بساط عمرنی پاك * بیرور رخصت قاشیدن چست چالاك) یعنی آدم اوغلی آنڭ یالغان سوزینه قاراب عمرینی عبادت‌سز وتوبه‌سز بوش اوتکارکاچ شیطان لعین تیزلك اوزه‌رینه اول کمسنه‌نڭ قاتیدن کیته‌ر (اورار سینی که دیر کیتکل بویردن * دیگای بیزه‌ر ایررمن سیندیك ایردن) یعنی شیطان تمام بوکمسنه‌نی آلداغاچ اول کمسنه‌نڭ یلکه‌سنه یومروق ایله اوروب ایتور: سن توفیق وهدایت‌سزلك ایله کتکل سنچلاین یالغانغه‌ایناناغان کمسه‌لردن بیزه‌رمن دیور (نظر قیلماس فغان ونالاسیغه * اورر رشته آنڭ دنیالاسینه) یعنی شیطان لعین اول یالغان سوزگه ایناناغان کمسنه‌نڭ زاریلق ونالاسینه قارامایین حیله زنجیرنی آیاقینه اورار آندن صوڭ کوکلی اولوب اصلا هدایت بولونی تابمزدر رشته‌شین‌نڭ فتحه‌سی ایله اصلده آیاقغه آغاچ ایله اورمق معناسنه‌در بونده زنجیر معناسنه استعاره آلندی (امیر کاروان اول دمده یتکای * آنکا اصل وطن‌نڭ حکمین ایتکای) یعنی فی الحال کروان باشلقی عزرائیل علیه السلام در شول ساعتده کیلوب بو شیطان لعین‌نڭ یالغان سوزینه قاراب تورغان کمسنه‌گا اصل یورطنڭ حکمی ایتکای آندن صوڭ جاننی آلوب قبرگه کرگزگای عمل‌سز آخرت‌که اوکونچ ایله کتکای (قویولمای ایرکیگه سوداب یقادین * چقاررلر جهان بی‌بقادین) یعنی اول کمسنه‌نڭ اختیاریغه قویمای یقاسیدین توتب فانی دنیادین چقاررر خسران اهلی‌نڭ گروهیدن اولوب قبرگه اوکونچ ایله کرر (فغان ایلر کیتارنی بلگانم یوق * کیتارگه توشه حاضر قیلغانم یوق) یعنی بزغافل‌لر آخرت یورطنه زاریلق ایله بارارمزنی بله‌زمزلر دایم نفس آرتیدین یوررمز ودخی آخرت‌که بارمقنی بلسکده آنده بارغه آزق حاضر قیلمای غافل‌لیکده یوررمزلر (فغان سود ایلمس اما اوکس‌گه * قچان مهلت قویارلر برنفس‌گه) یعنی زاریلق آنچلاین کمسنه‌گه فایده اولمسدر ایت نفسلریغه ایه‌رب آخرت عمل‌لرندن غافل‌لردر (کین قایتای دیسه بولماس مجالی * کیته‌ر اصل وطن‌غه دست خالی) یعنی اولدکدین صوکره کیرو دنیاغه کیلوب عمل ایلرگه طاقتی بولماسدر آنداغ اولسه آنچلاین کمسنه اصل یورطقه عمل‌سز بوش قول ایله وارور وآخرتده یوزی قارا بولوب خسرانی گروهیدن اولور (بودرای آدمی زاد حسب حالڭ * باشکدن اوتمش آنچه ماه سالڭ) یعنی ای آدم اوغلی سزلرنڭ دنیاده

غافللك ایله تورمقگرزنك حکمتی وحالی اوشبودر باشگرزدین نچه آی ویللر غافللك ایله اوتمکی‌نلك حکمتی اول شیطان لعین سوزنندر باشقه دگلدر (قولاقغه تقه غفلت لته‌سنی * یمه شیطان ملعون شته‌سنی) یعنی آنداغ بولسه عقل اهلندن اولسلك قولاقگا غافللك ماقنی تقماغل بلکه اوگوت ونصیحت تکلاب غافللك ماقنی چقارغل اوگوت ونصیحتنی ایشتکل لته ماق معناسنه‌در «شته» معناسی یوقاریده‌اوتدی اماونده اوگوت ونصیحت معناسنه استعاره آلندی (سونمه‌گرسنی دنیا سوهدر* سوبوه‌ن دیب کوزوگا قم قویبدر) یعنی سن سونب شاد اولماغل دنیا منی سودی ونله‌گان مقصودلریم تابلدی دیب اول غداره‌نلك سیگا مونداغ ایلدیم‌دی تورغاچ آخری برکون اولگاندین صونك کوزوگا لحده توفراق قویارار آنداغ بولسه اول غدارنلك سوزینه قارامغل (کمه کورستدی بوفانی‌وفانی* ازلدن دشمان جان بلگل آنی) یعنی آنداغ اولسه ای عزیز بلگل بوفانی دنیا کملرگه وفا کورگزدی نیچه شاهلروانبیالر وصاحب قیرانلر دنیادین اوتدیلر قننداولدی‌که بزلرگه وفا کورگزملك آنداغ بولسه بوفانی غداردنیا قدیم‌دن بیرلی جان‌دشمانیدر دیو آگلاغل آنلك زینتنه آلدانماغل دیمکدر *دنیاغه حرصدن‌نهی لنملك بیانیدر* (کیل ای مؤمن یقین بلدك کیتارنی * حساب عمر بی سامان ایتارنی) یعنی ای مؤمن یقین بلدك بوفانی دنیادین کوچماکنی ودخی حسابلی عمرك قرار قیلماسلقنی بلدك نه اوچون آنداغ بولسه انواع زینت ایله بیزه‌نب آخرت استعدادنه‌بولدك دیمکدر بی سامان بی قرار معناسنه سمرقند لغتیدر بی حرفی ادات نفیدر (اوتار دنیا اوچون بولمه گرفتار * اولومسه یغماغل مانند گفتار) یعنی آنداغ بولسه فانی دنیا اوچون توتقون بولماغل آخرت عملندن قروغ قالماغل بورصق کبی اولاکسه جیماغه حریص بولمغل نته‌که بورصق دیگان حیوان اویاسنه کرگان ئوله‌کسه‌لرنی جیار آنچلاین سنده دنیا مالنی جیماقده اولمغل الله‌تعالی‌نلك رضالقنی بوش‌اوتکارمگل حلال وحرام‌نی تیکشورگل دیمکدر «گرفتار» حبس وتوتقون‌معناسنه‌در اولومسه ئوله‌کسه معناسنده‌در بخارادە اوزبك خلقی‌نلك کوبره‌گی اولمسه دیرلر گفتار کاف‌نلك فتحه‌سی ایله عربچه ضبع‌وروم خلقی سرتلان دیرلر وبلغار خلقی بورصق دیرلر (اگر دنیاغه حرصلك بولسه فج‌سن * نجاست یغماغنده کالمهج‌سن) یعنی الله تعالی‌نلك فرایضلرنی اوتکاریب دنیا حرصلقنده اولسلك زبون ودنی سن آنداغ بولسه قوگغز قورتی کبی نیمزاك جیماقده سن نته‌که قوگغز کوب مشقتلر ایله یرتیشوکینه جمع ایلر انواع نجاستلرنی آنچلاین سنده دنیا حرصلقنده کوب مشقت چیگب مالنی جمع ایدرسن حلالن وحرامن تیکشورمزسن الله تعالی بیوردقی زکوة وعشرنی اوته‌مزسن مجرد مال جمع ایله‌ب کنز واصلاهگده اولورسن وبعض احمقلر

(دنیاغه حرصلقدن نهی لنملك بیانیدر)

مال حاصل ايله‌ب بر آستونه قويارلار نه‌اوزی ونه‌غيری كمسنه آندن فائده آلور
مونچلاين كمسنه‌لر قوڭغز قورنی كبيدر فج ديه‌كی خوارزم لغتيدر زبون‌ودنائت
معناسنه همج ديه‌كی بركچره‌ك دابه‌در قارا توسلی اولور آياقی ايله ير يوزنده
يورر گاه قنباتی ايله اوچار بلغار خلقی قوڭغز ديرلر كاف ادات تشبيه‌در.ايمشلر
قوڭغز موسی عليه‌السلام زماننده پراتلدی آندين اول قوڭغز يوق ايردی. ايمشلر
قچانكه موسی‌عليه‌السلام قارونني توغری يولغه‌اوندادی قبول‌ايلمه‌دی بر كون‌قارون
موسی‌عليه‌السلام‌غه‌ايه‌دی ياقرنداشم‌موسی منم‌مالم‌كوب‌بولدی‌قرق آنبار آلتونم‌باردر
موسی‌عليه‌السلام‌ايه‌دی اول مالنی سڭا كم بيردی قارون‌ايه‌دی علم كيميا ايله اوزم
تابدم ديه‌دی موسی عليه‌السلام‌ايه‌دی علم كيه‌يانی سڭا كم اوگره‌تدی قارون‌ايتدی
سين اوگره‌تدڭ ديه‌دی كنه قارون ايه‌دی علم كيه‌يانی باقرنداشم موسی سيڭا كم
اوگره‌تدی ديه‌دی موسی عليه السلام ايتدی خدای تعالی اوگره‌تدی ديه‌دی قارون
ايتدی خدای تعالی كم‌تورر‌موسی عليه‌السلام‌ايتدی سنی ومنی وكوكلرنی‌ويرلرنی
يراتقان‌الله اولدر‌ديه‌دی قارون‌ايدیٔ ياموسی بن بومالنی نه‌قيلاين ديه‌دی موسی
عليه‌السلام‌ايتدی زكاتنی بيرگل ديه‌دی قارون‌ايتدی زكاتی‌كوب‌بولورمو ديه‌دی‌موسی
عليه السلام ايتدی اوچدين برينی بيرمك‌كيره‌ك‌ديه‌دی زيرا كه موسی عليه‌السلام
شريعتنده‌زكاة مالنڭ‌اوچدين بربنی‌بيرمك ايردی قارون موسی عليه‌السلام‌سوزندين
كولدی ايه‌دی يا قرنداشم موسی يارلی وفقير .اولدڭ قرق آنبار آلتوندين بر
آنبارنی بيرديم ديه‌دی موسی عليه‌السلام ايه‌دی من فقيرلكمدين سڭا مال طمع ايدب
صورمدم بلكه ايزی عز وجل‌نڭ بيورعنی ايتديم ديه‌دی كوب زماندين صوڭ ايزی
عز وجل امر ايلدی قارونني يركه يوتارغه بر يوتدی قرق كوندين صوڭ قارون
توغرسندين قبان چقدی ايزی عز وجل قوڭغزنی آندين يراتدی زيرا كه قوڭغزنڭ
قارونغه اوخشاشی واردر حرصلكده وتكبرلكده. ايمشلر حشارتلر آراسنده قوڭغزدين
حريص وتكبر نرسه يوقدر دورت آياقليلار آراسنده دوڭغزدين حريص وقابلاندين
تكبر نرسه يوقدر اوچار قوشلار آراسنده شونقاردين تكبر نرسه يوقدر وقارغه
وصايصقاندين حريص نرسه يوقدر. ايمشلر قوڭغزنڭ ياشی اوزاقدر ياز كوننده
سرطان برجنده اولندن آخرينه‌دك قناتی ايله اوچار هوا يوزينه آندن صوڭ اوچمز
اوچماقنه سبب اول ايرمش كوڭلنده ايتور ايرمش هند ولايتينه واريم آنده جزيرهٔ
باق باق ديگان ير واردر آنده چارچمن كوب اولسه كركدر محيط دڭگزندن صو
آطلاری چغوب اول چارچمن‌نی اوتلار ايرمش آنلارنڭ تيزه‌كی بر خوب قوخلی
يغار اولور ايرمش قچانكه قوڭغز آڭا عاشق اولوب اوچار ايرمش بر آز زمان

بارغاندین صونک کوڭلینه کلور ایرمش بن اول جزیره‌گه بارسام یولده آزوقم یوقدر ودخی سکا اول آطلارنک تیزه‌کی نی نرسه‌گه یارار ودخی اینسی چرکن ایمش دیب کیرو قایتوب بونداغی آط تیزه‌کینه کرر ایرمش آنچلاین دنیاغه حریص کمسه‌لر الله تعالی یولینه بارمق نیتنده اولسه‌لار بر آز زمان الله تعالی بیورغان عشر وزکاتنی اوتارلر آندین صونک کیرو قایتوب ماللاریدی نفس هوالارینه صرف ایدرلر وفقیر فقرالارنی دشمان کوروب زکاتلرینی بیرمزلر پیغمبر علیه‌السلام‌نک حدیثی (ولا تکونوا کالممج) دیدکی بو قصه‌غه اشارتدر. اینشلر قوکغزنک کوبره‌ك تورمقی آط تیزه‌کی آستنده‌در. آندین باشقه تیزه‌کلرگه کرمزدر حکمتی اولدرکه قوکغزده جن طبیعتی واردر جنلر آط تیزه‌کنی آشاسه‌لر کره‌ك زیرا که پیغمبر علیه السلام (فانه زاد اخوانکم) دیدکی بوکار اشعاردر یوقاریداغی حالنی قایتوب بیوردی (اسیز عمرك نجس یغماغ رهنده * قالورسن برکون آخر یر تمنده) یعنی اوکنچ سکادر عمرك قوکغز کبی نجس جیماقلده‌در آندین مراد الله تعالی فرضلارینی اوتکاریب مال جیماق هوسنده‌سن آخری بر کون ئولوب یر آستنده قالورسن اوکنوب یرینه یته‌رسن (اسیز بالسین قبل الیاء لغة بعض الاعاجم یستعملون عند التأسف) اما مونده اوکنچ معناسنده‌در بعض نسخه‌لرده اسیز اورنده ایسه یازلغاندر اول هم جائزدر رهنده حبس معناسنده‌در «یرتمنده» تحت الارض معناسنده‌در یا که تهی دست معناسنه‌در (اورمچی دیك همیشه تار ایده‌رسن * قناعتسزلگك اظهار ایده‌رسن) یعنی سن آنچلاین حریص‌سن اورمکوچ دیدکی حیوان کبی همیشه اویا توقورسن آندین مراد فانی اولورکنی بلماین استعداد موت ایله‌ماین همیشه مال جیماق هوسنده‌سن بواوصاف ایله اولماقلك اوزنکنك قناعتسزلککنی اظهار ایلمکدر زیرا که قناعت اهلی البته آز نرسه ایله خوش دل اولوب عبادت ایله‌سه کرکدر اورمچی اورمکوچ وعنکبوت معناسینه‌در خوارزم لغتیدر «تار» توقوماق نسج معناسینه‌در اورمکوچنك حالنی بیان ایلب بیوردیکه (قیلورسن رشته جانك بلهن قید * مکس دیك موردیك قیلمق اوچون صید) یعنی سن مال کسبنی قیلورسن جانك یبی وطاعتی ایله خلایقلارنی یاندرمق اوچون دگلدر خدا یولینه صرف ایلر اوچون نته‌که اورمکوچ توزاق قوردق کبی چیتلر وقرمسقه‌لار اوچون مکس چبن معناسنه‌در رشته اصلده یب معناسنه‌در اما مونده طاقه معناسنه استعاره آلندی (سبرسه صاحب خانه بیکبار * اورمچی هم کیتار هم خانه هم تار) یعنی اورمکوچ‌نك اونی ابو ایاسی سبرسه اونی پاك ایلمك تلاسه اورمکوچ طوتدوقی نرسه‌سی آنك ایوی بوزلور آندن مراد ایزی عز وجل مال جیغو جیلازغه اجل بیرسه اوزی قبر اچینده اوکنچ ایله کیدار وجیغان مالی پراکنده بولور حسابی موییننده قالور دیمکدر خانه لغظی‌نك

اۆلگسی ایو معناسنه کلور آنده اشکال یوقدر ایکنچیسی اورمکوچ ایوی معناسنه‌در
تار لفظی عطف بیانیدر وزن شعر اوچون کلتورلدی. ایمشلر اورمکوچ‌نلك توتدوقی
اوینه خانه دیمزلر آنلك خانه‌سی آق ماق کبیدر توتدوقی نرسه‌سی آندن نازکدر
اما هر ایکسی اوخانه معناسنه جائزدر قوله تعالی (ان اوهن البیوت لبیت العنکبوت)
دیدکی آیت مطلقدر. ایمشلر قرمسقه ایله اورمکوچ قرنداشلردر آدم علیه السلام
دنیاغه کلگاچ بول ایلدی بولندن صوك آق صو ذکرندن کلدی آنی ودی دیرلر آدم
علیه السلام قولی ایله ذکرینی صغب تاشلادی الله تعالی ودیدن بو ایکی حیوانی یراتدی
برسی اورمکوچ وبرسی قرمسقه نچانکه بو ایکی حیواننك حرکت ایدوب یبر یوزنده
یوردکلرینی آدم علیه السلام کوروب تاك عجبکه قالدی ایدی یارب بونلارنك فایده‌سی
بنم اوغلانلرم اوچون بولورمو بونلرنی نه اوچون یراتدك دیدی جواب ربانی کلدیکم
یاآدم بوایکی حیوانی سنك اوغلانلرکدن ایکی دوستم اوچون یراتدم دیدی قرمسقه
فایده‌سی اول ایردی سلیمان علیه السلام که اوکوت بیردی آنلك قصه‌سی سورهٔ نمله جار الله
العلامة تفسیر کشافده اوزاق سویلگاندر آنده باقلك اورمکوچنك فایده‌سی اولدر بزم
پیغمبرمز علیه السلام غارکه کرگاچ غار اوزرینه او توقدی کافرلرنك گمانی چقدی پیغمبر
علیه السلام غارکه کرسه بو اورمکوچنك اوی بوزلور ایردی دیدیلر ودخی کوکارچین
یومرقه باسمز ایدی دیدیلر بو ایکی حیواننك ایکی دوستی اولماقینك سببی بودر
(حکمالر ایمشلر اورمکوچ اوچ نورلکدر برسی عنکبوت جغروی دیرلر ایکنچسی عنکبوت
اهروی دیرلر اوچنچسی عنکبوت شماق دیرلر اما عنکبوت جغروی اولدرکه قناتلی
اولور قناتنده قزل وقارا نقطه کبی رنگلر اولور کرك اورننه قناتی ایله اوچوب بارور اما
اوقورماسدر خاصیتی اولدرکه بروکونك بولی وتیوه‌کی قونولسه عنکبوت جغروی‌نلك
اوچوسنی توتوب صالدار ایلوب صوغه صالوب ایزیب اچرسه‌لر غایت مجربدر بو
اورمکوچ‌نلك تورمقی صحرالرده اولنلر آراسنده اولور باشقه یرده تورمزدر اما عنکبوت
اهروی اولدر الوغ باش بارمق قدری اولور تنی‌نلك اوستی یاشل تورر آیاقلری
قسقه اولوغ دیدگزلر یقاسنده اولور آنلك هم اوبی بولماسدر آنلك خاصیتی اولدر
حامله اولغان خاتونلرغه ایزیب صالدار ایلوب اچرسه‌لر رحمی آچلوب اوغلان اولورغه
غایت مجربدر ودخی شهوتی قارا بولوب آق اولغان ایر کشیلرگه صالدار ایلوب اچرسه‌لر
باتفاق الاطباء طبیعتی دونوب شهوتی آق اولور اوغلان اولورغه قایدالی بولور
غایت مجربدر اما عنکبوت شماق مشهوردر آیاقلری اوزون بولور «او» قوروب چبنلرنی
توتار آنی بیار خاصیتی اولدر جن سوقغان استمه توتقلن کمسه‌لر براورمکوچنی دوشان
ایلوب قارا چبن برله تویب صالدار ایلسه‌لر آندین آشامه جن واستمه زحمتندین امین
اولور ناظم رحمه الله علیه‌نلك مرادی بونده عنکبوت شماقیدر بو عنکبوت‌نلك تورمقی

ایولرده وصحرالرده اولور ❊ ایمدی کلدك قرمسقه بیاننه ❊ اول هم اوچ تورلو کدر بری نمل چغدری ایکنچیسی نمل طیاری اوچنچسی نمل قباقیدر چغدری اولدرکه اولوغدر موشلك قدوی لولور غالبا تورمقرع محیطنك عابله دیدکی جزیره سنده اولور سوحد هند دین محیط ایله آلتی آی بارلر اول قرمصقه لر عابله جزیره سنده تولوغدر الله تعالی نك آنده خزینه لری کوبدر چراغ ولعل ویاقوت کبیلر آنده کوب بولور حق تعالی اول قرمصقه لرنی اول جزیره گه تعویذ اوچون یراتدی باشقه حیوانلر اول خزینه دن آلماسونلر دیب اول قرمصقه نك خاصیتی کوبدر عجایب المخلوقات کتابنه باقلك آنده مرقومدر. اما نمل طیاری اولدرکه ایکی تورلوکدر برسی قارا اولور اسد برجنده یغمورلی کونلرده قنات اوسوب هوا یوزینه اوچار باشقه برج لرده اوچمزدر خاصیتی اولدر جذام زحمتلی کمسنه قار ایله بوقرمسقه نی صالدار ایله ب آشاسه غایت مجربدر ایکنچسی اولدرکه کچك تنلك اولور غایت زهرلی بولور تشله گان یری آغرتور خاصیتی اولدر خنزیر زحمتلی کمسنه تویب بورننه تارتسه زحمتی آنین کیتار بوقرمصقه نك شهرلرنده جماعتی آزدر. اما نمل قباقی طیاریدن الوغدر شهرلرنده جماعتی کوب بولور بیکلری وقاضیلری اولور صاتوبازار ایدرلر بربرینه عدل حکم ایدرلر نمل طیارنی دشمان توتارلر سلیمان پیغمبرگه اوگوت ونصیحت بیرگان نمل قباقیدر آنلرنك عجب لرندن شاهلری آق اولورتشی اولورنته که قرآنده صغیهٔ مؤنث ایله یادایلدی . حکمالر ایمشلر تیکه شهرلرنده یوزملك جاندین کم اولمز بلکه آندین زیاده اولور آندین کم بولسه شهر بنا ایلمزلر بو ایکی حیوان نك عجایبلری وخواصلری ووجه تسمیه لری عجایب المخلوقاتده یازلوب مقالهٔ ثلاثونده تحریر ایدلگاندر (قالوب سن تنکه دیب احوال تنکـا ❊ مشقتلر باشکده رنکه رنکا) یعنی ای مسلمان الله تعالی نی استمکدن آقچه آرتندین یورب قالوبسن تورلوك تورلوك مشقتلر آلدنگده واردر آنی حسابلامیوب یورب عزیز وقتلرگنی آقچه آرتندن یورب اوتکاربسن دیمکدر تنکه لفظینك اوّلگسی آقچه معناسنه در فارسی وترکیدر ایکنچسی مشقت معناسنه در فارسیدر (یوگرمه جیفه کوب قیلمق غه یل آی ❊ بولای دیب بای بساطلك بیرمگل بای) یعنی آنداغ اولسه ثوله کسه کوب جیماق هوسنده یوگورمگل یل لر آیلر آندین مراد کسبدن مال کوب قیلورغه یوگورمگل ودمی بای وتوانگر اولور اوچون عمر پالاسکنی اوتوش اوینیمه بیرمگل آندین مراد بای اولور اوچون عزیز عمرگنی حرام کسبلرگه صرف ایلمگل دیمکدر بای لفظینك اوّلگسی توانگر وغنی معناسنه در ایکنچسی اوتوش اویون معناسنه در عثمانیه لغتیدر یاکه وزن شعر اوچون تکرار اولونوب برمعنی ده بولدی ناظم رحمه الله تعالی دنیا مرصلکی نك (حرصلك بیانی) حدنی بیان ایله ب بیوردی که (یقین بلگل مونی ای صاحب مال ❊ حریص ایرمس زیاد ایتکان بیلهن مال) یعنی شکسز بلگل ای علم مال اهلی حریص نك حدنی یعنی مجرد مال

جیوب وزیاده‌سنده اولمق حریص‌لق‌دگلدر بلکه بزلرنڭ مرادمز اولدر (حریص اولدرا گر دنیای فانی * یغای دیسه محبت‌برله‌آنی) یعنی حریص اولدرکه بوفانی دنیانڭ مالنی کوڭل‌عشقی وسومکی برله‌جیسه درجات ثلاثه‌دن‌اولوب دنیاآرتندن یورب فرضلرنی‌وقتندن‌اوزدرسه ودخی آزمالی بولسه‌ده کوڭل‌محبتی‌ایله توتارنته‌که بیوردی (اگر بولسه کشیده مالی سهلی * کوڭل بیرسه ایرردنیانڭ اهلی) یعنی براگونڭ مالی آزغنه بولسه‌ده آڭا کوڭل بیروب آرتدرمق هوسنده بولوب فرائض‌نی اوستندن توشرماین مجرد آرتدرمق قایغوسنده اولسه دنیا اهلی اولدر (بساطنده بر آرپه قرصی بولسه * ایرردون اهلی بیل‌گر حرصی بولسه) یعنی حریص اولدرکه بر کمسه‌نڭ ایونده بر آرپه قدری کمش یا آلتون بولسه آنی آرتدرمق هوسنده بولوب الله تعالی‌نڭ فرضلارن وقتندن اوتکارسه حقیقت زبون دنیاغه حریص کمسه اولدر (کشی‌نڭ کوڭلیده بو فانی بولسه * ایرر دنیا آنڭ بر دانی بولسه) یعنی بر کمسه‌نڭ کوڭلنده بو فانی دنیانڭ فانی دنیالقی مقرر اولسه فانی ایرکاننی تحقیق بلب تروب عبادتکه حریص بولسه آنچلاین کمسه‌نڭ آزغنه آقچه‌سی ویارمقی بولسه دنیا مالی‌نڭ بارچه‌سنی تابقان کشی تیك قناعت ایلر حاصل کلام قناعت اهلی آز برله قناعت ایلر دیمکدر دانی لفظی اصلده بر آقچه‌در آز بهالی نرسه آلغانده بیررلر خوارزم لغتیدر یاکه عربیدر جمعسی دوانی کلور (اگر برقل‌ده یوز خر وار زردر * اگر بولمسه مهری بی ضرردر) یعنی بر بنده‌نڭ یوز ایشاك یوکی آغرلغی آلتونی بولسه آنده محبتی بولمسه ضرری یوقدر حاصل کلام براگونڭ کوب مالی بولسه آڭا عشقی ومحبتی برلمسه محبتی اولمغان علامتی اولدرکه اول مالنی الله‌تعالی یولینه صرف ایدروصارانلق ایلمس‌اول کمسه‌نی دنیا اهلی‌وحریص‌لر جماعتندن دیماسه‌زلر (اگرملڭ تلله کوزه توشسه کوزه * قچان دولت بولور اهل دل اوزه) یعنی برعارف بالله‌نڭ قولینه ملڭ چولمك آقچه توشسه اول کمسنه البته آنی دولت دیب بلمزدر بلکه توشکاننه پشیمانده بولور من آنڭ زکاتنی اوته‌ب آخرتده حسابنی نچوك بیررمن دیو قایغوده اولور کوزه لفظی‌نڭ اوّلگسی چولمك معناسنه‌در ایکنچسی‌نڭ معناسی ظاهردر موندة قول معناسنه استعاره آلندی تلله معناسی یوقاریده کچدی (قایودر مهر یوق ایرنڭ نشانی * بیورغان یریگه صرف ایتسه آنی) یعنی براگو عارف بالله اولمق دعواسنی قیلسه وایتسه منم مالمده محبتم یوقدر دیسه اما قولنده‌غی مالنی محکم توتوب صارانلق ایلاب الله‌تعالی‌یولینه ویبورغان امرینه خلافلق ایلسه حقیقتده یالغانچی آدم اوغلی اولدر دعواسنده متعصب بولوب‌یالغان بولدی‌زیرا که عارف بالله اولدقی کمسنه البته مالنی معشوق رضالقنده صرف ایلسه کرکدر (کشی مالیکه بی احسان ایماسدر * خدانڭ فضلیدر دنیا ایماسدر) یعنی بر کشی مالنی ایزگولك ایلمك یولنده صرف قیلسه اول الله‌تعالی‌نڭ رحمتیدر اول کمسنه دنیا اهلندن دگلدر زیراکه اول کمسنه دنیا اهلندن اولسه ایدی البته دریغ ایدر ایدی (دیمه دنیا چراغی

آفرتدر * خدایمدین نشان مغفرتدر) یعنی آنچلاین الله تعالی یولینه صرف ایلگان کمسه‌نلك مالنی دنیا دیماگل بلکه آخرت یورطی‌نلك چراغیدر دیگل ودخی الله تعالی‌نلك بوبنده اوزره رحمتی صاچلب اوزینه یقین اولغاندر دیگل (بضاعت بولسه هم کم ایله انفاق * اوزمدر برلك کوب رزدین سچوکراك) یعنی آنداغ بولسه بار مالکنی الله‌تعالی یولینه صرف ایلگل آزلقغه قارامغل نتاك‌که یوزم یغاچی‌نلك یفراق آزی‌نلك یمشی لذتلیدر آنچلاین آز مالنی اخلاصلك ایله الله تعالی یولینه صرف ایلسلك ثوابی کوبرەك بولور دیمکدر (کرك اهلی کرم خلق ایتکالی جمع * اوزنی دم بدم کم قیلسه چون شمع) یعنی آنداغ بولسه جوماراط کمسه بار مالنی صرف ایدب فقیرلر ومسکینلر جماعتنی جمع ایلمك کرك اوزنی کم کورب تورمق کرك منتدن یراق بولمق کرك نتاك‌که شم چراغی‌نلك قاتنده خلایقلار جمع اولورلار افاده آلو اوچون دم‌بدم ساعت بساعت اول شم چراغی‌نلك بلته‌سی کیمور آنچلاین انعام احسان ایلدکی کمسه بار مالنی صرف ایدب اوزنی کم کورب منتدن یراق اولورمالی بتدکینه پشیمان اولمیه کفن‌لکم آندین غیری تجهیزلریمه نه قیلورمن دیو فکر ایلمیه تحقیق منعم ومحسن کمسه‌نلك مالی آنداغدر نته‌که بیوردی (کشی‌نلك اعتقادی بولسه سالم * دیماس کور کفن‌لکدر بومالم) یعنی بر کمسه خوف فقردن سلامت اولوب اعتقادی درست اولسه مالی‌نلك بتدکینه قایغویماسدر بو منم کفن‌لکم وگور استعدادیمه کرك بولسه دیماسدر بلکه باروني صرف ایلر دیمکدر (نی‌غم ایمانلی قل‌نلك اولگانیده * تنیده بولمسه اوج گزتنیده) یعنی ایمانلی منعم بنده‌نلك اولگاننده قایغو وحسرت یوقدر آخرت یورتیده همان بر الوغ شاهدر اگرچه دنیاده اوچ آرشون‌مقداری بوز تنینه کفن اولمسه‌ده قایغوسی یوق زیرا که کفنلك تنده چولغانمق یقینلقغه سبب دگلدر بلکه یقینلقغه سبب ایماندر تنیدہ لفظی‌نلك اوّلگسی بدن معناسنه‌در ایکنچسی چولغانمق معناسنه‌در فارسیدر (سلامت اولسه ایمانی بیله‌ن کس * اگر عاری کوملسه غاری بولمس) یعنی بر کمسه الله تعالی‌نلك رحمتی ایله دنیادن ایمانلی کیتسه اگرچه کفندن یلانغاچ اولوب کوملسه‌ده آنگا عارلق یوقدر عاری لفظی‌نلك اوّلگسی عریان ویالانغاچ معناسنه‌در ایکنچسی استنکاف وخورلق معناسنه‌در یاکه هر ایکسی بر معناده وزن شعر اوچون تکرار اولندی (کرملیك بنده‌سی گر بولسه چولك * اچریر بولمسه بز ذرهٔ قولك) یعنی اهل کرم والانعام یپانك اولوب قتی صوصاب چولدن صو ازله‌ب ذره قدرنچه صو تابماسه بوبیت مبتدادر چول یپان معناسنه‌در قولده چوقر معناسنه‌در هر ایکیسی اوزبك لغتیدر (قویب اولتورغالی قالمای مجالی * هلاکت پله‌سیغه یتسه حالی) یعنی اول اهل کرم چولده صوصامقدن عاجز قالب اولتوروغه ترورغه حالی قالماسه هلاکت کوبرینه حالی یتسه آندین مراد عاجزلك حدینه یتسه (اگر کوز یاشیچه صو تابسه آنك * قیلور بارمنی صرف اوزگا بنده) یعنی شونچلاین مشقت حدینه یتوب چوللردن کوز یاشی قطره‌سی

قدری صو تابسه التبه اهل کرم اول صونڭ یارمنی اوزگا کمسنه‌گه صرف ایلسه کرك حاصل کلام نه قدر کوب مشقتلر ایله کسب ایلب آز مال تابسه البته اهل کرم فقیرلرگه یارمنی صرف ایدر دیمکدر بو بیت خبر مبتدادر (تابلسه لقمهٔ جان وجکردین * دریغ ایتماس آنی یار دیگردین) یعنی بر اهل کرم‌گه بر لقمه قدری نعمت کوب مشقتلر ایله کلسه البته اول کمسنه نعمت‌نڭ یاریمنی ایکنچی مسلمان قرنداشندن قزغانماسدر (کرم‌لك بنده‌گه یالغوز ییگان آش * بلور خالك آغزیده بلکه بلور تاش) یعنی جوماردلق بنده‌گه یالغوز ییگان آش کوکانه لایق کلماسدر بلکه اول آشنی بوغازندن دشمان کوروب توفراق وتاش ییه‌کی کبی لنت ایله بوغازندن اوتمز دیمکدر نتالك که بیوردی (شکر نوش ایتسه یالغوز تابمغای بهر * بلور قان آغزیده بلکه بلور زهر) یعنی اول جومارت بنده اگرچه شکر اچسه‌ده فایده تابمز بلکه بوغازنده دشمان کورر قان وزهر اچه‌کی کبی بلکه آندن دشمان کورب یالغوز یماکنی اختیار ایلمز بلکه آرتغنی درویش‌لرگه ویرر آنچلاین زهدلك عارفلر حالیدر اما اهل شرع قاشنده عیاللر نفقه‌سی یلدن یلغه یتار قدرنی صاقلاب آصراسه زیان یوقدر بلکه مأجوردر صدقهٔ نافله‌دندر (قارا صو ایچسه‌لر ایکی برادر * کورر شربتچه بلکه آب کوثر) یعنی ایکی مسلمان قرنداش قارا صونی بر مجلسده بولب اچسه‌لر باشقه نعمتلری اولمسه‌ده اول قارا صونی شربت کبی کورب اچرلر بلکه آندین آرتق کوروب حوض کوثرنڭ صوونی اچه‌کی کبی کورب تورلر بربرندن فائده آلوب غذای روح حاصل ایدرلر (ایکی همدل یسه برلقمه ناندین * چوك بلگای عسل دین بلکه جاندین) یعنی بر کوکل وبر اعتقادلك کمسنه‌لر بوله بر لقمه ایکمکنی ییسه‌لر بالدن ویا جاندن آرتق کوروب آشارلر آنڭ ایله بربرینه قوت روح حاصل بولور (کشی ناندیك قیلور احسانده خوین * آلور تنور اچنده آب روین) یعنی بر کمسنه ایزگولکنی وجوماردلقنی ایله کانده یوزینی آچق ایله‌ب انعام واحسان ایله‌سه آنچلاین کمسنه ایکمك کبی میچ اچنك یوز صوونی آلورنته که کورمز میسن ایکمه کچیلر میچکه ایکمه‌کنی صالغانده ایکمك اوستینه صو سیبه‌رلر ایکمك کوزه‌ل بولسون دیب نجانکه اول ایکمك میچکه کرگاچ اوت اسسیلکی بوله خوب اولوب پشه‌ر چققندن صکره ایکمك کوزه‌ل بولور بارچه خلایقلرغه حرمتلی بولور اول ایکمك‌نڭ حرمتلی بولماق آندین ایردی کوب مشقتلر چیکدی میچ اچنده آنچلاین اهل کرم کوب مشقتلرگه اوغراب نعمت تابسه انعام ایدر شول ایکمك‌نڭ یوزی کبی خلایقلرغه عزیز اولور دیمکدر نته که بیوردی (قزل یوزلوك بولوب چققان زمانی * توشار خلق آغزیغه احسانی آنی) یعنی چونکه اول ایکمك میچدن قزل یوزلی بولوب کوکللرگه مرغوب بولوب چقار شول چققان زمانده بارچه خلایقلرنڭ آغزینه ایزگولك ایله توشار وایتمز که من خلایقغه زهر اولام دیب زیرا که میچده کوب مشقتلر چیکدم دیمزدر بلکه همیشه مرغوب اولوب بوغازندن اوتەر آنچلاین بر اهل کرم من کوب مشقتلر

ایله ماللر طابدم آدمیلرگه نــه اوچون انعام واحسان ایدهم دیمزدر آنداغ بولسه (کولب مهمان قاشیغه چقغل ای قل * شجر میوه‌دین اوّل کورساتورگل) یعنی سکا بناگاه غایبدین قوناق کلسه اول قوناق‌نلك قارشوسیغه کولوب آچق یوزایله باقغل وقارشی چقغل قوناقلرغه الوغ حرمت اوشبودر زیرا که نعمت‌نلك مقدمه‌سیدر نته‌که یمشلی آغاج اوّل سچاك آثار آندین‌صوك یمش بیرر نته‌که آغاج مقدمه‌سی سچاك ایردی وخاتمه‌سی یمش‌ایردی آنچلاین اهل‌کرم‌نلك قوناقلرغه‌مقدمه‌سی آچق‌یوزلوك وکوله‌چ‌اولوب تورمقیدر آندین‌صوك بارنعمتنی حاضر ایدر اول‌خاتمه‌سیدر (اگر احسان ایته‌ر بولساك ایشت حرف * آنی هم جاییغه قیلمق کرك صرف) یعنی اشتکل ایزگولك ایله‌مك نورلوك تورلوك اولور لکین ایزگولك ایله‌ب مالنی الله تعالی یولینه صرف ایله‌سه‌ك آنی ایزگولك دیمزلر بارچه ایزگولکك هبادر نته‌که بیوردی (بلب برجاییغه ککیمین‌نی * زراعت ایله‌مه شوره زمین‌نی) سن آشلق تاریغ ساچمك تله‌سه‌ك قوّتکنی کوچوکنی بونك لایق اورننه صرف ایله‌گل آچی وسازلق اورنغه اورلقنی ساچمه‌گل آنچلاین‌ایزگولك ایله‌سه‌ك عالم‌لرگه وصوفیلرغه وعلم استه‌گوچی شکرتلرگه ایله‌گل یاوزلرغه وظالملرغه ایزگولك ایله‌مك ساز بیرگه اورلق ساچمق کبیدر اصلااجری یوقدر (یمان‌بیرگه آنی صرف ایتمه یاری * بوری‌نلك بر تاریغه بیدرمه یارنی) یعنی حاصل‌کلام مالکنی یمان‌بیرلرگه صرف ایله‌مگل ومی‌خانه‌لرگه صرف ایله‌مگل بلکه اهــل تقزیلرگه صرف ایله‌گل مسجد ومدرسه‌لر بنا قیلدرغل کشافده کتورمشله قوله‌تعالی (من‌جاء بالحسنة فله عشر امثالها) دیدکی آیت‌تفسیرنده ایتمشکه نادانلارغه ایزگولك ایله‌مك برینه اون ثواب اولور وعالملرگه وطالبلرگه صرف ایله‌مك برینه یوزثواب بیرلر بلکه آندین زیاده بولور وسیدزاده‌لرگه ایزگولك ایله‌مك بزینده ملك‌ثوابلار وکافرلرگه وظالملرگه ایزگولك ایله‌مك هبادر بلکه معین اولوب گناهنده اورتاق بولور دیدی امام ضحاك ایدیکه کافرلرگه برایزگولك‌که برثواب بولور دیدی لقوله‌تعالی (انالانضیع اجر من‌احسن‌عملا) دیدکی موکا اشعاردر (نفس شوم‌نلك بیانی‌در) (کیل ای‌نفس بولمه اکون تابع نفس * سورلور آخشام صبا بوکردن غفس) یعنی کلگل ای آنچلاین صوفی شمدین صوك هوای نفسلرگه ایه‌رگوچی بولمغل اوتدکلرینه پشیمان اولوب تــوبه ایله‌گل قالب‌قلارینه نــفسکنی ایرك بیرمگل زیرا که نفسکنی ایرك بیبه‌رمك ایله بوینك یووان بولور سیمررسن حال‌بوکه تن سیمورتمکك باقیلق توکلدر بلکه کوندن کونگه آرق بولور کیمور آنداغ نفسك‌بولسه آنك‌ایله جهادایله‌گل‌گردن‌مویون‌معناسنه‌در غفس یووان وغلیظ معناسنه‌در نــفس لفظی‌نــك اوّلــگسی ذات وشخص معناسنه‌در ایکنجیسی نفس اماره‌در روح حیوانی هم دیورلر. ایمشلر نفس‌اماره برطون کبیدر کل اعضالارنی احاطه قیلمشدر روح الحیوانی دیه‌کله مشهوردر اما روح انسانی عالم بقادن عالم فنایه نقل اولنمشدر که آنی‌نفس انسانی دیورلر بوایکی‌نلك بحثلری ارشادالمزیدده ومرصاد العباده کوبدر آنده باقلك (همه طاعتلرك خوبی وصافی * یقین بلسك

ایرر نفسلك خلاف) یعنی بارچه طاعتلرنك وعبادتلرنك گوزه‌لی وصافی شکسز بلگل نفسکه خلافلق ایله‌مکدر زیرا که نفسکه اختیار بیرمك ایگریلکه تارتار نته‌که بیوردی (قویار کچلیکگه دایم نفس بدیوز * قچان اوت توز یانار یالبارسلك اوتوز) یعنی یاوز سرکش نفسکه امتیاز بیرمك دایم آنك مرادنده بولمق سنی بوزق یولغه تارتار که یانغوچی اوتقه توز یانغل دیب اوتوز مرتبه تملق ایله‌سکده توز یانمس‌در زیرا که کرهٔ هوا موجبنجه یورر آنچلاین نفس‌که کافره تملق اوزینك کافرلك کره‌سنه تارتور (ایرر نفسلك دماغی طرفه یل‌للك * قچان ایلك قیلور یالبارسلك ایلللك) یعنی زیرا که سنلك نفسلك‌نلك معده‌سی کورنمی تورغان یللدر یاشروندرسنی آزدرمق قصدنده‌در نته‌که کرهٔ هوا اجسام لطیفه ایله اوت‌نلك سیرنی جذب ایدر آنچلاین نفس کافره‌نلك هواسی کورنمای حیلهٔ مقنطیس ایله انسانی اگریلق یولغه ایلتار آنداغ بولسه‌نفس کافره‌گه‌تملق ایله‌مگل اگر ایللی مرتبه یالبارسکده سنلك ایله ایل‌اولماز همیشه‌یاوز اولورریاضت قلعه‌سنه بیکله‌توب آنك ایله صوغش ایله‌گل آخری‌کوب صوغشه تورغاچ بهادر روح باشنی کیسب تختنه‌اولتورب یرنی آلورآندن صولك فنا فی الله بولوب باقی‌بالله‌آلورسن‌دیمکدر (اوزلك پست ایلسلك نفسلك زبر دست * باشلك چیناب سالورچون اشترمست) یعنی اوزکنی توبان نفسکنی یوقاری ایلسلك آنی یوقاری ایلملك اولغدر تله‌گان نه‌رسه‌لرنی بیرب‌کنه‌آنك اوچون یاراغلانب قویماقکدر بونچلاین ایله‌مکلك‌آخری برکون ایسرلك توه کبك‌باشکنی چیناب خراب ایدر آندن مراد ایماندین چغارب ابدی تموغ‌لق ایلر آنداغ برلسه اول کافرگه خلافلق‌ایتملك کیره‌لك. ایمشلرایرکلك توه حمل برجندن ثور برجی‌نلك آخرینه دیکن ایسرمکی آنلك اوچوندر تشی‌سنه دوقلنغان جمتندن‌در . ایمشلر توه اجماغدین چقدی طوبی یغاچی‌نلك یفراقندن یراتلدی شونلك اوچون الوغ وقوّتلی بولوز فیل ایله قرنداشلردر قرنداشلکنه سبب اول ایدی الله عز وجل توه‌نی یراتقاچ اجماغده توررایرکان اولوم‌قوچقارنی کوردی اول قوچقار اوجماغ‌نلك برطرفندن اوتوب بارردە توه آنی کوردی‌قورقب بول ایلدی‌ایدی عزوجل اول بول‌ایله‌گان توفراقنی دنیا یوزینه ایندردی‌زیرا که آنچلاین چرکن نه‌رسه‌لر اجماغده یوق اولدق اوچون اول توفرافنی اردائیل دیدکی فرشته کلتوروب بیت‌المقدسه قویدی حتی‌که اول توفراق آدم‌علیه‌السلام دورینه دیکن توردی آندن صولك توه برکون اجماغده یوررکن عزازیلنی‌کوردی عزازیل بو یریوزی‌نلك صفتنی بیان ایلدی اول احمق بولمین‌نلك ایتکانینه‌رغبت ایلدی اگر ایدی عز وجل مکا امرایله‌سه دنیا یوزینه اینار ایردم دیب‌حق‌تعالی حضرتنه مناجات ایلدی یارب مینی دنیاغه ایندرگل دیدی آنده برمقام ایلارمن دیدی ایدی عز وجل قدیم علمی‌ایله بونلك آدمیلرگه فائده بولورن بلمش‌ایردی مناجتنی قبول ایلدی دنیا یوزینه جفتی ایله ییبه‌ردی قوله‌تعالی (ومن الابل اثنین) الآیة قچانکه ایدی عزوجل آدم‌نی یراتدی اجماغقه کرگزدی آندن صولك یریوزینه

ایندردی اوغلانلاری کوب بولدی بر کون اینی عز وجل آدم علیه السلامگه خطاب ایلدی یاآدم جزیرهٔ محیطده برجن قلعه‌سی واردر آنلاری توغری دینگه اونده‌گل دیدی آدم علیه السلام تنکری تعالی‌نلک امرینی یرینه کلتورور اوچون سرندیبدن اول جزیره‌گه عزم ایلدی اوغلی شیث پیغمبر باشقه اوغلانلاری قرق کشی اولوب کیتدیلر حق‌تعالی توه‌نی بونلارغه مسخر ایلدی آزقلارینی وقوراللارینی یوکله‌دیلر وکینه یوقارده مذکور توفراقدن فیلنی یراتدی دوکز صورتلی قولاقلاری قباق یافراق کبی اوزون بورنلی قسقه قویرقلی وحق تعالی آدمگه ایتدی قچانکه اول جن شهرینه بارسلک سیکا ایمان کلتورماسه‌لر قلعه‌لرینی بو حیوان ایله بوزغل دیدی من آنکا صد هزار قوّت بیردیم دیدی. القصه اول جن شهری ایمان کلتوردیلر ایمشلر فیل یوکنی اون ایکی یل کوتارر حکمتی اولدر آدم علیه السلام آلوب باردغی فیل تشی ایردی آدم علیه السلام توه وفیل آیاق ایله صوغش قیلورغه اول جن شهرینه اون‌ایکی یل باردی دعا ایلدی یارب بوفیل‌نلک آشامقی کوبدر بورنی یوکلیک ایلیلک بالاسنی قورصاقده اون ایکی یل صقلا دیدی نسلی آز بولسون دیدی شاهلرغه وبایلارغه لایق اولسون دیدی اینی عزوجل دعاسنی قبول ایلدی ایمشلر فیل یوز یل یشار ایللی یاشینه دیک اولغایور قوّتله‌نور آندن صولک قرق یل شول قوّتی ایله اولور آندن صولک اون یل اچنده طاقتی قالمازدر اجل طبیعیسی جذام زحمتی ایله اولور اجل احترامسی آدم کبی‌در. سؤال توه‌نلک ایتی وسوتی آدم اوغلانلرینه نه‌اوچون حلال اولدی جواب اولدر توه طوبی یغاچندن یراتلدی شریف نه‌رسه‌دن ایردی شونلک اوچون حلال اولدی اما فیل مردار وچرکن نه‌رسه‌دن یراتلدی اصل نجس اولدق اوچون حرام بولدی. ایمشلر توه طنبور وکسله وایرلامق آوازنی سویار حکمتی اولدرکه طبیعتده شیطان طبیعتی واردر شیطان اویون آوازنی سویار ایمشلر توه‌ایکی تورلوك بولور بری اورکاچلك وبری اورکاچ‌سزدر اجماغدن اینگان توه اورکاچلك ایردی اورکاچسز اولمقی دقیانوس زماننده بولدی. ایمشلر دقیانوس تنکریلك دعواسنی قیلدی یبانداغی نه تورلوك کیك بار ایردی بارچه‌سنی جیدی اول کیکلر اچنده‌بولان دیدکی کیك بار ایردی توه متاللی ایردی دقیانوس لعین برتشی بولاننی توتب ایرکاك توه‌گه یلدردی آندن برتوه توغدی اورکاچسز بولدی حکمتی اولدر بونلک قصه‌لری کوبدر مختصر اوزره بیان اولندی عجایب المخلوقات کتابنه باقلک آنده تولوغدر (بورنغه باد کبر ایسمای بوروندن * بوروندوق سال آنکا قویمای اورندن) یعنی نفس اماره‌گه اختیار ایله‌ب دمشوقنه تکبرلیك یلی ایسه‌زدن بورون اول نفس اماره‌نلک بورننه بوروندق سالغل توه بوروندق کبی حاصل کلام نفسلک قوّت تابوب شریف روحکا غالب اولمزدین بورون تله‌گان نه‌رسه‌سی بیرمگل دیمکدر بوروندق بر زنجیردر اجماخ توه‌لریدلک بورننه تاغارلر اجماخ اولمغانلرغه آلقه تاغارلر اما مونده ریاضت شاقه معناسنه استعاره آلندی بیت ثانی قرینه‌سی ایله (ریاضت بندیگه برکت آیاغین * کوتارمه باشیدین تقوی

طیاغین) یعنی آنداغ بولسه‌اول نفس کافره‌نك آیاقمه مشقت‌وخلافلق یبنی باغلاغل
اصلا آنگا تله‌گان نه‌رسه‌لرنی بیرمگل‌اول شوم‌دن ریاضت طیاقنی باشندین آلماغل
همیشه ریاضت طیاق ایله قیناغل (یقلب قالمغو دیك بیریمشنی * زیاده کم‌کم
ایله قاتیغ اشنی) یعنی اول نفس اماره آچلقدن عاجز بولوب یقلور حالده
نعمتنی بیرگل توق حالنده بیرمگل دیمکدر اما ریاضتده بولسنك بر یول نومید
ایلمگل یاکه ریاضت متوسطه‌ایلگل ریاضت شاقه حرامدر نته‌که زیاده کم کم ایله
دیدکی‌بونگا اشعاردر (قویب اندازهٔ حالنچه یوکنی * عبادت یولنه کوندر بولگنی)
یعنی اول نفسگه ریاضت چیکدرمك تله‌سنك اندازه ایلگل حددین تجاوز آچلق
وفقیرلکده ایلمگل بلکه اندازه‌لك حالنچه قویغل‌اول نفسنی طاعت وعبادت یولینه
کوندرمك اجتهادنده بولغل اول سیمز نفسنی زیراکه تدریج ایله اول نفسنك
مابی اروب قوّت روحانی غالب بولور بو اسم اشارتدر «لك» عربی جمعی لکاك
کلگاندر سیمز وسمین معناسنه‌در (بومحنت بیله اول اماره‌دون * نه بولغای مطمئنه
بولسه بر کون) یعنی اول نفس اماره‌نی ریاضت متوسطه ایله محنتکه صالوب
عبادتکه کوندرمککدن بر کون نفس مطمئنه بولسه کیبرکیدر (ارجعی الی ربك
راضیة مرضیة) تحتنده اولوب باقی بالله مقامنه ایریشك کرك آندن مراد شش جهتدن
الهام کیلوب هر جانبگه معشوق قدیمی کورنسه کرك دیمکدر فی الجمله ریاضت
متوسطه بزلرنك لوازم هنرمزدندر (سیمز کوب قیلمه بو تشلاك اتگنی * قوتوروب
یارماغای ناگاه بیتگنی) یعنی آنداغ اولسه بو تشلاك اتگنی سیمز ایلمگل آندن
مراد تله‌گان نرسه‌لرنی بیرمگل زیراکه اول سننك نفسنك سیمروب توروب بر کون
بیتگنی یارماسون آندن مراد شریف روحگا غالب اولوب روح شریفنی زبون
ایلامسون تموغده عذابده قالورسن ات سیمرسه ایاسنی تشلر دیدکلری بونگا اشعاردر
(یلاننی آصرادنك نچه یل آنی * الوغ بولغان صاری اوستون زیانی) یعنی نفس
یلاننی ایوکده کوب یللار آصرادنك اول یلان الوغ بولغان صاین زیانی کوبدر
آندن مراد نفسگنی اختیار بیروب چوق یللار یوروتدکنك صاین اوزگنی خدایگدن
یراق ایلر (اوتبدر قول بلان بوینن توتاردین * خطردر کوچ قلب باشنك یوتاردین)
یعنی اول نفس اماره‌نك سنگا سهل نرسه ایله بوینون صونمقدن کوب اختیار بیرمکك
ایله اوتمش حتی‌که شونچلاین خطرنك حدینه ایرشوب شریف روحگنی یوتار حدینه
ایرشوبدر آندن مراد کوب اختیار بیرمکك ایله کفرلك ورطه‌سینه ایرشمش‌سن
دیمکدر (یتیبدر قویغالی کوکسون یوزیگا * که دیرسن اوزنك قیلدنك اوزیگه) یعنی
اول یاوز نفسگه کوب اختیار بیرمکك ایله اولغایب قباروب کوکسنی یوزگه مقابل
ایلمشدر حتی‌که روح شریف مغلوب اولوب ایمان تختنی اورندن قوبارمق حدینه
یتوشمشدر. بس نفسنك آنداغ بولمقی اوزگدندر غیریدن توگلدر هیچ بر کشیگه
اوبکه تارتماغل (دلاقوب حالا هم توتمه اوزنك پست * بیلگا باغلا همت پوطه‌سن
رست) یعنی ای آنچلاین کوکل حاضر طلب بابنده اوزگنی اوزنك کیم توتماغل بلکه

الوغ همتك بولوب طلب بيلكا محبت پوطه‌سنی باغلب همیشه نفس اماره‌گه مشقت چیکدرمکده بولغل (توکل سیفنی صدق ایلکنه آل * قیل اچنی خالص آندن صونك قلچ آل) یعنی اوزکنی کم توتماین توکل قلچنی راستلق ایلکنه آلوب همیشه اول کافر ایله صوغشده اولغل توکل قلچنی اول زمانده آلمق لایقدر اولا قلبکنی ریا وکبردن وحسد وعجبدن ونه‌که اخلاق ذمیمه‌لر واردر آنلردن بری بولغل موندن صونك اول کافر ایله صوغشده بولغل دیمکدر (تعجب بلمه فضل بی‌نهادین * خلاص ایتسه مونکدیك اژدهادین) یعنی خدانك رحمتی عجب دیب بلما کل مونچلاین اژدها کبی نفسدین برکون خلاص ایلمه زیرا که خدانك رحمتی کوبدر زیرا که الله تعالی‌نك قدرتنه عجبلنمك کفرلکدر کل عجایب‌نك مرجع الیه‌سی خدادر (عرض مونداغ عدونی قلمه فربه * اگر کیلسه قولکدین قطع سربه) یعنی حاصل کلام مونچلاین دشماننی سیمز ایلمگل آندن مراد نفسدر آنك تلگانلرینی بیرمگل اگر ایریکت اولب قولکدین کلسه اول نفس کافره‌نك باشنی کسکل (سیمره نفس اگر اچمك یمکدن * یوز آنچه ایت بولور یغشی دیمکدن) یعنی نفس اماره‌نك آشامق واچمکدن سیمروب غالب اولمقی اوّلگی‌دن یوز آرتق ات بولور سیمرر ویا که اتلگنی آرتدرور خلایقلردن تورلوك تورلوك چاپ آلور اهل بدعت بوکمسنه‌نك بدعت یولنه یوردکنی کورب فلان کشی یخشی فلانچه قدری مالنی آشامق واچمکده صرف ایلدی دیورلر اوزلری‌نك مجلس تورلرنده الك ایلب ای آغا یخشی کلدك خوش وصفا بیوردك دیو ایتورلر نته‌که بیوردی (ینه یوقاری اوتماکدن بیرر بهر * بونفس جاهله دنیای بدقهر) یعنی اول نفس اماره مجلسلرنك یوقاریسینه اوتمکدن فائده آلور قوت تابار کنه بدعت فعلنی آرتدرر آشامق واچمك هوسنده بولور بدعت مجلسلری‌نك تورنده اولتورب اهل بدعت بارچه‌سی الوغلر آنداغ بولسه بونفس جاهل چرکن دنیاده مرادلرینی بیرمایب بوغازندن نووب قمرایلر دیمکدر بولفظنك اوّلگسی اسم اشارتدر هذا النفس معناسنه‌در ایکنچسی منحنقه معناسنه‌در (اوتوبمن دیب اوتارده بولماغل شاد * اوتوك دیسدی اوتوك آلغای بوجلاد) یعنی مجلسلر تورنده اولترب خلایقلرغه باش اولوب من دیب شادلنماغل زیرا که سنی خلایقلرنك تعظیم ایلامکلری اوکا ضرردر کنه نفس آندین یوقاری مرتبه‌ده بولماقنی استار آخری برکون اول لعین یوقاری مجلسلرگه اوتسدی تورغاچ ایمان اوتکنی آلور اوتوك لفظی‌نك اوّلگسی اسم مصدردر یعنی صواحب‌لرنك آغا یوقاری اوت دیمکیدر ایکنچسی اسم جامد حیوان اوتی معناسنه‌در (کشی بلسه رضاشهدینی ذوقین * بلور بردك مجالس تحت وفوقین) یعنی برا گونك الله تعالی رضالقنی شکرندن تاتماق بولسه البته بونچلاین کمسنه مجلسلرگه یوقاری اولتورمق برله توبان اولتورمقنی برابر کورر اصلا مجلسلرده یوقاری اولتورمقنی استمزدر ودخی توبان اولتورامن دیو خورلانماس آنداغ بولسه دائم الله تعالی‌نك رضالقنی استار نفس امارسیغه خلافلق ایلر وخلایقلرنك یا ایشان مبارکمز دیماکلرینه آلدانمیه وتلاوة قرآننی ورد طبیعتندن

زیاده وكیم ایلمیه تتاكه بیوردی (ترار اوز حالیده بسیار دیمكده * یوروشین بورمغای هیچ شاد وغمده) یعنی حقیقت طالب الله‌تعالی اوزی‌نك حالده تورون خلایقلرنك طاعت وعبادت كوب ایلر دیمه‌كلری وآنلرنك مبارك اسم بیردكلرینه آلدانمز همیشه اوز سیرنده تورر دیمكدر ومشغقتلرگه اوغراسه‌ده اوزینی بوزمس نفس اماره‌سیغه خلافلق ایلر دیمكدر (كشی كورسه خدادین جزوكلنی * بلور خیریت اول عزت ودلنی) یعنی بره‌گونك باشنه هرنه حكم اوغراسه‌ده اول حكملرنك ایزگوسنی ویاوزنی الوغ وكچكنی بارچه‌سنی الله تعالی‌دن بلور غیریدین بلمردر (وتعزمن تشاء وتذل من تشاء بیدك الخیر) آیتنه ایمان كلتوروب خلایقلرنك ایزگولك ویاوزلق ایتدكلرینه التفات اولمز همان اوز سیرنده ترور دیمكدر (ایرور حالاكه توبه بابی مفتوح * یمان نفسكنی قیلغل تابع روح) یعنی آنداغ بولسه بحمد الله‌تعالی توبه ایشكی آچقدر تیزره‌ك گناهاریكه توبه ایلگل ونفس اماره‌غه خلافلق ایله‌ب جانغه ایارگوچی قیلغل زیراكه روح شریف یوقاری حق جانبنه بارمقنی استار نفسكنی آنكا متابعتده ایلگل (اگرنفسك سنك یتمش باشكدین * نه بولغای فائده یتمش یاشكدین) یعنی سنك نفس اماره‌ك باشكدین یتوب اوزی تلگان یرلرگه ایلتسه اول نفسكا نه تلسه آنی بیرر بولسك بویتمش یل عمرسوروب قارت اولماقكده فایده یوقدر (اگرنفسك مرادین ازلمك سن * اگر سكسان‌گه یتسك همچوسك سن * ازل كوندین اگرچه خوفی یوق سن * اگر توقسان‌غه یتسك كوكلی توق سن) یعنی دایم نفس مرادكنی ازلب آنك آرتندین یوروسك اگرچه سكسان یل عمر سورسكده همیشه ایت سن سنك قارت‌لقكده فایده یوقدر (ازلدین قیلسه هركم كوكلنی ریش * دیگای اون بیش یاشی كوب بلمكه اون بیش) یعنی ازل كوندین هر كم‌نك كوكلنده الله تعالی‌دن قورقماق جراحتی بولسه آنچلاین كمسنه اون بیش یاشنده اولوب عبادت ایلسه‌ده ایللی یاش عمر سورگان كشی كبیدر اون بیش لفظی‌نك اوّلگسی عربچه خمس عشر معناسنه ایكنچسی اون توشنده بیش معناسنه مجموع ایللی یاشدر * وعده‌ده توزلك بیانی * (كیل ای صادق‌كه قیلدك صدق لافین * اولانچه قیلماغل وعده خلافین) یعنی ای آنچلاین الله‌تعالی‌نی راست وپیغمبرنی حق دیو بلگوچی كمسنه اگرسن راستلق دعواسنی قیلسك اولدر كونگاچه ایتكان وعده‌گه خلافلق ایله‌مك زیراكه ایتدكی وعده‌ده توز تورمق اخلاق حمیده‌نك یوقاری مرتبه‌سندندر بونی اخلاق خداوند هم دیرلر نتاككم قوله‌تعالی (ان الله لا یخلف المیعاد) وكنه‌پیغمبر علیه‌السلام ایتدی بر كمسنه ایتكان وعده‌سنه تورماسه البته آنك كوكلنده ایمان ثابت دگلدر. ایمشلر بركون پیغمبر علیه‌السلام‌گه بر عرب ایتوب ایردی یا رسول الله من سیكا كیلورمن دیب وعده قیلدی پیغمبر علیه السلام وعده‌سینه كوتوب قرق‌كون ایونمن چقمادی بركون اول عرب كلدی كرب سلام بیردی آن حضرتلری سلامنی آلمادی عرب ایتدی یارسول الله من سیكا سلام وبردم نه‌اوچون وعلیك آلمادك پیغمبر علیه السلام سن منافق سن منافق‌نك سلامنی آلماق جائز

دگلدر بس بلندی وعدهکه خلافلق ایلمك منافقلقدر (خلاف ایتکان زبونلاردین
زبوندر * بودنیا واودنیا سرنگوندر) یعنی قیلدق وعدهسینه خلافلق ایتکان کمسنه
زبونلارنك زبونیدر دنیا وآخرتده یوز توبهن کمسنهدر یعنی اویاتلیغ بندهدر نتاکه
بیوردی (خلایق آلدیده کوتاه زباندر * خدا درگاهیده آندین بماندر) یعنی وعدهسینه
خلافلق ایلهگان کمسنهنك دنیاده زبونلقی اولدر خلایقلار آراسنده قصقهتللکدر
آخرتده منافقلق ورطهسندین اولوب قبرندین چقار (خلاف ایتسنك اگر ایغان سوزکدین *
کیتار ایرکه کلیك آتنی اوزکدین) یعنی قیلدق وعدهکه خلاف ایلسنك ایر بولمق
اسمکنی اوزکدین کیتاروب خاتونشا اسمنی آلغل زیراکه ایرمن دیگان کمسنه البته
وعدهسنی توز ایتسه کرکدر (دادك قیغاچی دستارکدین آرتق * سنك بورق بولغانك
تارکدین آرتق) یعنی سنك باشکا الوغ دستار کیوب الله تعالی خدمتیده تورماقدن
فایده یوقدر اگر ایتکان وعدهکه خلافلق ایلسنك آنچلاین وعدهکه خلافلق ایلمککدین
ئولگانك خوبدر دادك خدمتچی معناسنه (چقارماغل آغزدین قیلماس اغنی *
قیلورمن دیمه قولدین کیلمهس اشنی) یعنی مونچلاین ایلمك ایرکك علامتی دگلدر
ایر اولدق کمسنه البته آغزیدین چقدق سوزکه تورسه کرکدر (آغزدین چقدی سوز
قایتارماغل قاش * اگرچه کیتسه هم اول سوز اوچون باش) یعنی آغزدین بر سوز
چقسه قایتکنی قایتارماغل اگرچند یکه اول سوز اوچون باشك کیتسه ده حقیقت اهلی نك
حالی آنداغدر (کیرهك ایرمن دیگاننك وعدهسی توز * اگر توز بولمسه آندین
کوکل اوز) یعنی زیراکه حقیقت اهلی البته ایتدکی وعدهسینه تورور ایردی آنداغ بولسه
وعدهسینه تورماسه آندین کوکلنی اوزوب مونمین صوك ایتکان سوزینه انابت ایلمکل (یقین
بلگلکه توزلکدین عصانی * ایرانلر آلدیلار اوك قولغه آنی) یعنی طیاقدین عبرت آلغل
طیاق بی غایت توزلکی اوچون ایرهنلر اوك قوللرینه آلوب یوردیلر (خصوصا توز
کیرهك ایل اعتمادی * بولورمی ایگری هیچ مسجد عمادی) یعنی خصوصا توغری
وعدهلی اولماق کیرهك ایل آغالاری زیراکه آنلارنك آب رویلاری واردر نتاکه
مسجد ترهگی قیکغر دگلدر زیراکه مسجد بارچه خلایقلارنك شریف اورنلاریدر آنك
اوچون آنك ترهگی توز اولدی آنچلاین ایل آغالارینك ایتکان سوزلری وقیلغان
وعدهلری توز اولمق کیرهك خلایقلارنك انابت ایلهگوچیلری ایل آغالاریدر
(سوزن بوزغان کشی نی بغشی ایرلر * قوسب قایتوب آنی اچکونچه دیرلر) یعنی
بغشی ایرانلر ایدیلر سوزنده تورماغان کمسنهنك مثالی آنداغدر قوسقان قوسقنی
کیرو قایتاروب اچمك کبیدر نتاکیکه اول طبیعتلرگه مکروهدر آنچلاین سوزده
تورماغانلار اهل یلغا قاشیده مکروهدر (قایو طیب کشی اچکای قیی دین * تریك
سن قالماغل عهدك بیی دین) یعنی نتاکه طبیعتلرگه خوش اوله برهگو قوسقان
قوسقنی اچسه آنچلاین ایتکان وعدهکه تورمسنك خوش دگلدر آنداغ بولسه ئولگانچه
قیلغان وعدهك آرتنده وآنك بولنده بولغل (مباد اوزسنك اقوالك عقودین * توکولوب
قالمغای بیغان نسودك) یعنی آکسزدین ایتکان سوزکنی وقیلغان وعدهکنی بوزساك

جمع ایتکان دانهٔ نخودنك توکلماسون آندن مراد قیلدق وعده‌کنی بوزوب عبادتنك
هبا بولماسون دیمکدر ﴿ خلیل الله اوغلی حضرت اسماعیل‌نك بیانی ﴾ (خلیل
اوغلی که اسماعیلدر ای‌سعد * آنی یادایتدی تنکرم صادق‌الوعد) یعنی ابراهیم
خلیل‌الله‌نك اوغلی اسماعیل علیه‌السلام در ای ایزگو کمسنه اول اسماعیل علیه‌السلام‌نی
الله تعالی قرآنده راست وعده‌لك وکونی سوزلك دیب یادایله‌دی بیله‌دیو قوله تعالی
(واذکر فی الکتاب اسماعیل انه کان صادق الوعد وکان رسولا نبیا) (آنك صادقلغین
ای آدمی زاد * قیلبدر برحکایت ربغوزی یاد) یعنی اول اسماعیل یلاوچ‌نك
راست وعده‌لك ایرکانلکنی بزلرگه ربغوزی بیرلك برهان اوغلی ناصرالدین
قصص الانبیاء دیگان کتابنده حکایت ایله‌ب یادایله‌دی بیله‌دیو (بارر ابردی اوشال
شاه برطرفقه * بولقه‌ی مؤمنی اول باشرفکه) حکایتلرده ایمشلر کونلرده برکون
اسماعیل علیه‌السلام مکه‌دن فلسطین یبرینه بارغه چقدقنده عبدالرحمن اسملی
برکمسنه‌گه یولقدی ایدی یا رسول‌الله اگر سزلر منی یولداشلغقه قبول ایله‌سکز
من سزلر برله‌ن بارر ایردم دیدی اسماعیل علیه‌السلام خوش بولور دیدی (دیدی
تورساك بویبرده ای‌نگوکار * ایومده یعنی بعضی اشلرم بار) یعنی اول عبدالرحمن
ایدی یارسول‌الله سزلر مونده خیلی زمان تورساکز خوب بولور ایردی منم ایومده
بعضی اشلرم باردر اول اشلرمنی ایله‌ب کیلسه‌م آندن صونك برگه بارر ایردك
(باروب کیلسه‌م قوشولسام سزگه من‌بعد * ترای دیب وعده قیلدی صادق‌الوعد)
یعنی اول عبدالرحمن ایدی ایومگه باروب آندن‌صونك سزلرنك یارکز بولسام نه
عجب ایزگو برلور ایردی راست وعده‌لك اسماعیل علیه‌السلام ایدی خوش اولور
تورایم دیدی (کاورمن دیب قاشندن کیتکان اول‌کس * اونوتدی وعده‌سنی بولدی
کلمه‌س)یعنی اسماعیل علیه‌السلام قاتندن کلورمن‌دیب کیتکان عبدالرحمن وعده‌سنی
اونوتدی وعده‌سنده تورا آلمادی یا که قیلغان وعده‌سینه یورری کیلمه‌دی یاکه
انشاءالله دیب ایتدکدن صوکره ایونده سببلردن بر تورلك برسبب ایله کیلمه‌دی
(قیلوب‌من وعده دیب اول صاحب راز * اوبیرده آلتی یل اولتوردی قش یاز)
یعنی اول سرلر صاحبی اسماعیل علیه‌السلام وعده قیلغان بیرنده آلتی یل عبد-
الرحمن‌نی کوتدی کیلمه‌دی (اوشال وعده اونوتقان‌نك گزاری * یتشدی یدی یلدن
صوکره باری) یعنی اول وعده‌سنی اونوتقان عبدالرحمن‌نك کونلرده برکون اوته‌کی
یدی یلدن صوکره اسماعیل علیه‌السلام توردق مقامه دوش کیلدی بلدیکه اوتکان
زمانده قیلدق وعده اوچون توردق خاطرینه کیلدی نته‌که بیوردی (اوشال وعده
اوچون تورغاننی بلدی * اویات‌بادی بیلان توتدیك یقلدی) یعنی اول عبدالرحمن
اسماعیل علیه‌السلام‌نك شول مذکور وعده اوچون تورغاننی بلدی بلدکدن صوکره
اویات بیلی ایله توت آغاچی کبی یقلدی هوش‌سز اولدی توت بر آغاچ‌نك
اسمیدر یمشی پهوب یتکاچ ییل ایسه‌کی برله یرگه یغلور یمشی صاری اولوراما

(خلیل الله اوغلی حضرت اسماعیل علیهما السلام نك بیانی)

بزنـلك بلغـار يورطنـده قار ليغان‌نلك بر آز اوخشاشی واردر اما حوضتـدر (آغزدين دفتر اعذارين آچدی * دری اشكين آياق آستيغه ساچدی) يعنی عبد الرحمن اسماعيـل پيغمبرگه عـذرلر دفترنی آچـدی يـا رسول الله بزلرده خطالق اولدی بزلردن معذور ايـله ديب يغلاب ياش انجولرينی اسماعيل عليه السلام‌نلك آياق آستينه ساچوب بحيل‌لكلر اوتندی (ذبيح‌الله آنكا لطف ايتدی چندان * ايدی چون‌غنچه كيلدك باغ خندان) يعنی اسماعيل عليه‌السلام شول‌قدر آچق يوزی ايـله عبدالرحمن‌غه ايدی خوش كيلدك صفا كلدك وايتكان سوزنده توردك ديب تواضعلق ايله‌دی (سچوك تانی آنكا صرف ايتدی چون‌بال * آناوعده آناعفو آناحال) يعنی اسماعيل عليه السلام عبدالرحمن‌غه بال كبی سچوك تلنی صرف ايتوب وعظ ونصيحت ايلدی ای عزيزمن آنكلا كه اوشبودر راست‌وعده‌لك ابرانلرنلك حالی اوشبودر عفو قيلغوچيلرنلك حالی اوشبودر حال اهللرينلك حالی آنا لفظی مدايله اوقولور اوزبك جماعتی برحكايتدن يا بر عجبدن آلسه‌لر آناديو ايتورلر تأمل ولاتغفل (كشی‌نلك وعده‌سی كم بولمسه راست * محبت عهدين آندن قيله‌در خواست) يعنی بر كمسنه‌نلك قيلدقی وعده‌سينه راستلغی اولمسه الله‌تعالی‌نی سومك عهدنی آندن تله‌مگل‌زيرا كه الله‌تعالی‌نی حقيقة سوگوچی كمسنه‌البته الله‌تعالی خلقی ايله خلفلانسه كيره‌ك ديدی (اشانمه آيغانيغه ای‌خردمند * اگر چنديكه اول ياد ايتسه سوكند) وعده‌سنی بوزغان كمسنه‌نلك ايتدكی سوزينه اشانمغيل اگرچه آنط اچب الله‌تعالی‌نی ذكرايلسه‌ده اعتبار يوقدر زيرا كه منافقنلك بالله ديما كند، اعتبار يوقدر (سوزن بوزغان كشی بوزماسه‌و ايمان * اوكمسه بـرله قيلمه عهد پيمان) يعنی ايتدكی سوزنی بوزغان كشی البته ايماننی بوزسه كيره‌ك آنچلاين اچكان آنطنی بـوزغان كمسنه برله وعده قيلماغل زيرا كه اعتبارسزدر (اگـر تورلك بيله برپا بولورسن * الف‌داك جـان اچنده جابولورسن) يعنی ايتدكی سوزكده وقيلغان وعده‌كده ثابت اولساك جان لفظی اورتاسنداغی الف كبی نته‌كه اول جيم حرفنه يقيندر آنچلاين قيلدقی وعده‌كده ثابت اولساك الله تعالی‌يه يقين اولورسن ديمكدر (اگر كـج بولسه افعالك بودون‌داك * قالورسن بلـكه قان آستنده نونداك) يعنی آزغنه قيلدقی وعده‌كده قكغرليق بولسه قـان لفظی‌نلك نونی ديك‌بولورسن نته‌كه‌قان لفظی لك نونی‌قان‌لفظدن يراقدر آنچلاين قيلغان وعده‌كده ثابت اولماسك خالقدن وخلايقدن يراق بولوب ايكی دنياده نجس‌للك بله قالورسن ديمكدر يا كه‌بوايكی بيت‌نی حروف اضداد ايله حكملرينی بيان قيلماقنده حكمالرنلك اصطلاحی واردر آنلرجيم حرفنی جزيل ديرلر وقاف حرفنی شاقول ديرلر بوايكی حرف ايله هوابی وترابی طبيعتلرنی استخراج ايدرلر جيم حرف ترابی مركزينه اشارتدر نتاك‌كه تراب ثابتدر استقلالا كره آنی جذب ايدامز هوابی آنلك عكسی ايله‌در هميشه دور فلك ايله مجذوبدر آنچلاين وعده‌گه خلاف قيلدقی كمسنه نفس كره‌سی ايله مجذوبدر ثابت اوليدقی آنداندر وعده‌سينه ثابت اولدقی كمسنه كرهٔ تراب كبيدر ثابت‌اولدقی آنداندر يا كه علم‌رمل قاعده‌سينه

اشارتدر جيم حرفى ايله لحيانى چقاررلر شونكچون صادق الوعد وعدهسنده ثابتدر
وقاف حرفى ايله ضمير انكەسينى چقاررلر اول اوز مركزنده غير ثابتدر خلاف
قيلدقى كمسنه آكا تمثيل اولندى ياكه منجم اصطلاحنه اشارتدر زيرا آنلر جيم
حرفى ايله متصلى چقاررلر اول اوز رصدنده ثابتدر صادق الوعد شونك اوچون
وعدهسنده ثابتدر قاف حرفى ايله كمية منفصلى چقاررلر اول رصدنك غير ثابتدر
اوّلگسى رصد بطلميوس ايكنچسى رصد فرفريوس زيرا بطليموس ايتەدر فلك
ودور كواكب قطب مركزينه متعلقدر قطب اولمسه بارچه جواهر واعراض هباءدر
آنچلاين وعدهده ثابت اولمدق من قطبسزدر فلك كبىدر فرفريوس ايتەدر
فلك ودور كواكب قطب مركزينه متعلق دگل زيرا آنلرنك دورى مجبوريدر
آنلرنك دورى واجب الوجود امرندندر بو سوز مذهب حقدر آنچلاين صاحب
الوعد وعدهده ثابت اولمسه واجب الوجود امرينه خلاف ايلدى هلاكلك آكادر
ينەكه افلاك وكواكب واجب الوجود امرندن غيرى استقلالا دور ايلسه هلاكلك
آنلره ايدى ياكه اهل عشاقنك اصطلاحنه اشارتدر جيم حرفى ايله مرادلرى جان
اولسه زيراكه جان الله تعالىدن انسانه نفخ ايلدى صاحب الوعد استقامتده اولسه
شول روحدندر زيراكه من عندالله اولدقى روح البته وعدهسنده تورسه كرك قاف
لفظى مكروهدر اخلاق ذميمەدن خداى تعالىدن بريدر آنداغ اولسه نجسلكده
قالدى من عندالله روحدن اولمادى بلكه روح دوالى اولدى شونكچون وعدهسنده
برك اولمادى نتەكه خلافاق حيواننك چوقدر ياكه علم مهندسنك اصطلاحنه اشارتدر
جمل كبير حسابنچه جيم اوچنچى درجەدن اشارتدر قاف يوزنچى درجەدن اشارتدر
آنلر ارقام مهندسنى واجب الوجود مركزندن توتارلر جانب ممكناتدن توتمزلر
آنداغ اولسه صادق الوعد اولان كمسنه اوچ درجه مقدارى الله تعالىيه يقيندر
نتەكه عالم الاشباحده جانلر واجب الوجوده يقين ايرديلر عالم صورده اوچ درجه
ايله كيلدى اوّلگسى هيولىدر آتالر اصلابنده وآنالر رحمندهدر ايكنچسى هيولى
نوطفەدر آنالر رحمنده صورت اولب جان اولب توردى اوچنچى وجود طياريدر
يعنى حالا بو دنيايه بالغ اولوب ايمان كلتورب قيلدق وعدهسنده ثابت اولوب
مذكور اوچ درجەدن زياده واكسك اولماين فنادن بقايه نقل ايتدكده معشوق
قديمه‌يه واصل اولماقدر هيچ بر حساب وميزان وتموغ كورماين تورمقدر اما
وعدهسنه خلاف ايلدكى واجب الوجود مركزندن سفلايه توشب درجهٔ ثلاثەدن اوتوب
حساب وميزان بيرب تموغده قالوب نچەمه يوز حجابلر آراسنده قالماقينه اشارتدر
ياكه اهل طبيعت اصطلاحنه اشارتدر نتاككه جان لفظنده طبيعتلره مكروهلق واقع
اولمز آنچلاين صادق الوعد طبيعتلره مرغوبدر قاف لفظى طبيعتلره مكروه ومشئومدر
آنچلاين وعدهسنده استقامت اولماين شريعت طبيعتنده مكروه ومشئومدر ياكه نحوى
اصطلاحنه اشارتدر جيم جردن مشتقدر معناسى آس قيلمق وتارتمقدر آنچلاين

صادق‌الوعد کمسنه توبانده‌ر بنده‌چیلکده‌در اول سببدن الله تعالی جانبنه تارتلدی معنوی اولدی قاف لفظی مهمله‌که اشارتدر غیر معنوی‌در آنچلاین کج وعده‌لك غیر معنوی اعتبارسزدر یاکه اصطلاح منطقی مراددر جیم‌دن قضیهٔ موجبهٔ کلیه شکل اوّل‌نلك انتاجی حکمی شریعتده هم معمولدر وخارج ونفس الامرده استقامتدر آنچلاین صادق الوعدنلك سوزی وفعلی خارجده ونفس الامرده استقامتدر قافدن قیاس اقترانی گرچه مطابقده حق اولسه‌ده کاذبدر وبوندن آنچلاین یالغانچی کمسه‌نلك سوزی مطابقده حق اولسه‌ده باطنی کاذبدر وبوندن غیری فنلرنلك اصطلاحینه اشارتدر فن اهلینه مخفی دگلدر ناظم رحمةالله علیه ذی‌الفنون اولدقی اوچون بو ایکی حرف ایله اشارت ایلدی (قلچ باشنکا کلسه ایمه یالغان * اولومدین‌در بتر چونکه اویالغان) یعنی آنداغ بولسه براگو باشنکا قلچ قویب اکراه ایلسه‌ده یالغان سوزنی سویلمگل زیرا که یالغان سویلب آخری بر کون یوزنکا اویات کلسه ئولگاندن یماندر زیرا که خلایقلر کوردکی مرتبه‌لرنده فلان یالغانچی دیو ایتماکلری دم‌بدم ئولگاندن یماندر (اگر یالغانچیلقدن اوتسه آنلك * قیامت کون نچوك بولغای اویاتلك) یعنی اگر دنیاده یالغانچیلق ایله اسملك چقسه قیامت کوننده اویاتلك آندنده الوغدر ابدی عذابه گرفتار بولورسن (نجس مردار ایمس یالغانچیلقدین * مسلمانیغه شرم ایت بوقلقدین) یعنی آنداغ بولسه‌ده نجسلرنلك نجسره‌گی یالغانچیلقدر زنهار مسلمانلرغه بونچلاین خلقدن اویالغل یالغان سوزنی ایتمگل دیمکدر. ایمشلر یالغانچیلق اوچ اورنده جائزدر اوّلگسی کافرلرنی صوقشنده آلدامق ایکنچسی ایکی کشینلك آراسنی یارشدرمکده اوچنچسی ایرخاتوننی آلداسه جائزدر آندن غیری اورنلرده یالغانچیلق حرامدر. ایمشلر بر کون معاذ بن جبل رضی‌الله عنه‌نلك بر بالاسی بار ایردی پیغمبر علیه‌السلام معاذ ایونده ایردی معاذنلك بالاسی یغلادی تسلیٔ خاطر اوچون بالاسیغه ایدی کوزم نوری یغلامغل سنکا یومرتقه بیررمن دیدی آنچه‌ده اوغلان یغلامقدن توقتادی پیغمبر علیه‌السلام ایدی یا معاذ یومرتقه‌لك بارمو دیدی اوغلانغه بیرگل دیدی معاذ ایدی یا رسول‌الله الحال یوقدر پیغمبر علیه‌السلام ایدی یالغانچی بولدلك کوردکمو یالغانچیلق‌نلك حدی حظ اهلینه مخفی دگلدر (شریعت حکمی برله ای نگورای * کمی چین سوزنی کوکلکده قیل جای) یعنی شریعت‌نلك حکمنی آنکلاغل ایزگوفکرلی یارفالچی‌لرنلك سوزنی کوکلکده یاد قیلغل اول هم یالغاندر فالچی‌لر ومنجم‌لر الله‌تعالی‌نلك دشمانیدر دشمانلر سوزینه ایننماغل (نمیمه‌نی یمان ایدی شاهی دین * سخن چین بولسه هم بولمه سخن چین) یعنی کنه آنکلاغل ایردین ایوگه سوز یورتمك یماندر دیب روایت بولوندی پیغمبر علیه‌السلام‌دین آنداغ بولسه حق سوز بولسه‌ده ایردین ایوگه سوز یورتماگل قوله تعالی «والفتنة اشد من القتل» زیرا که ایودین ایوگه سوز یورتمك آدمیلرنی اولتورمکدین گناهی آرتقدر سخن چین لفظی‌نلك اوّلگسی ایکی لفظدن مرکبدر سخن سوز معناسنه‌در فارسی در چین ترکیبدر معناسی ظاهردر ایکنچسی مفرددر سوز یورتمك معناسنه‌در فارسیدر

(سفرده یولداشلره مهربانلق بیانی)

* سفرده یولداشلره مهربانلق بیانی * (کیل ای عازم اگر بولسانك سفرده * رفیقی تاب طریقی بر خطرده) یعنی ای آنچلاین سفر قصدنده اولدق کمسنه سفر ایلمك تله‌سه‌ك اوّل سینگا بر یولداش کرکدر الوغ خطرلی یوللرده یولداشسز مشکلدر سفر کیره‌ك دنیاوی وکیره‌ك اخروی بولسون (الرفیق ثم الطریق) اما یولداش اولدق کمسنه یول آدابنی بلدکی کمسنه اولسون نتاکه بیوردی (نچوککم مغزنی جانده توتار پوست * محبت یولیده آنداغ کیره‌ك دوست) یعنی سفرده خاص یولداش اولدرکه نچوك چیکله‌ولك تشی قابغی ایله‌ن یقین‌در آنچلاین سفر یولداشی محبتده بر برینه یقین اوله‌ق کیره‌کدر (کیره‌کدر ایرکونکلیك یخشی عمره * رفاقتگه یرامزهر قرده * اوزینی قل‌یارون سلطانی‌بلسه * اوزینی ته‌ن رفیقن جانی‌بلسه) یعنی یولداش‌اولدق کمسنه اوزینی قاراقل بلوب‌یولداعنی پادشاه بلگای ودخی اوزینی ته‌ن کورب یارینی جان کبی کورگای حاصل کلام یولداش بربرنی قدرله‌ب حرمتله‌ب یورگایلر دیمکدر (آیاقیغه اگر تیکسه‌تیکانی * قدالغانچه کوزیگه کورسه آنی) یعنی ایزگو یولداش اولدرکه اگر یولداشی‌نلك آیاقینه تیگانك قدالسه‌اول تیگاناکنی‌کوزینه قدالغان کبی‌کوروب رنجور حقیقت یولداش اوشبودر (صوق ییل تیکسه یولداشی یوزیگه * اگر قولدین کیلور آلسه اوزیگه) یعنی حقیقت یولداش اولدر اگر گاه یولداشی‌نلك یوزینه صوق ییل تیکسه حالندن کلسه اول یلنی اوزینه آلورغه رضا بولور آندن مرادیولداشی سرخاو بولسه اصلا تاشلاب کیته‌رگه رضا بولماس بلکه اوزته‌نی رنجگان تیلك‌ترور (آنگا کلدی تیگان تری بلاغه * قیلوب جانن سپر توتسه آراغه) یعنی‌اول‌یولداشنه بلااوق کلسه حقیقتده یولداش اولدر اول کلدکی بلا اوقنه جاننی قالقان‌قیلوب بلا ایله یولداش آراسنه کلتورمز اوچون جهت ایلر دیمکدر (یمان یولداش‌ایرز چون ما رافعی * ضرردین اوزگه یوقدر ذره نفعی) یعنی یمان یولداش‌نلك ضرری توقز باش یاشادکی یلان کبیدر آنداغ بولسه زیاندین باشقه فایداسی یوقدر. ایمشلر قچان‌که‌یلان‌بر یاشندن‌سکز یاشنه‌وارانچه‌حیه‌دیرلر آندین‌اوزوب‌توقسان‌یاشنه وارسه افعی دیرلر یوزدن اوزوب ملك یاشنه وارسه اژدها دیرلر ایکی ملك یاشی تمام بولسه یوحی دیرلر آندین اوزسه خوب بکت یاکه قز صورتینه کرر اما حیه اولدق زماننده بره‌گونی چاقسه علاجی اولدر اول چاقدقی حیه‌نی اولتوروب قازانغه قیناتب باشین کیسوب تاشلاب قازانغه ضالغایلر شولپاسنی چاغلمش کمسنه‌گه‌اچرسه‌لر غایت مجربدر یاکه‌اول حیه‌نی‌اولتورمك ممکن بولماسه‌آط تیرینی چاغلمش کمسنه‌نلك اعضاسنه سورتارلر اول تیرینی هم اچره‌لر آندین صوك آچی ئه‌یراننی توزلاب اچره‌لر غایت مجربدر افعی یلان چاقسه آنگا علاج یوقدر. ایمشلر یلان‌نلك چاقماق آغز یاریدندر آغرنده زهری واردر دیرلر بو سوز غیر اصحدر اما اصح اولدر تلی‌نلك اوچنده ایکی نازك قارا نه‌رسه‌سی واردر زهری اولدر اهل متصعبه تجربه اوچون آق یومشاق آغاچنی یلان‌نلك آغزینه توتمون یلان آچیغلانوب اول یغاچنی

چاغار بیاق قارا نرسه‌سی آق بغاچده قالور آندین صوڭ یلاننی قولڭ بله‌ن توتقل اصلا چاغارغه حدندین کلمزدر بو حکمالر تجربه‌سی‌در. ایمشلر یلان اژدهاحدیده یتسه یوروماز بر یرده مقام توتار آدمنی یاکه حیواننی صولاوی برله جذب ایدر کوبروك یمکی توفراق اولور اما حیه دیدکی یلان‌نڭ آزوقی باقادر قش کونلرنده اصلا یمزدر بعضیلر ایمشلر یلان قش هواسنده یوقلر اصلااویانماز چبن‌وکوبله‌کلر کبی حقیقة روح بدنلرنده قالور اما روح کرمکینه بونچلاین حیوانلرغه تبدیل هوا سببدر یاز هواسی ایله جای هواسنده بونلر اوخشاشلی حیوانلر اویقولرندن اویغانورلر. ایمشلر یوحی دیدکی یلان دیارهندده کوبدر غایت کورکام‌قز یایکت‌در آنڭ هیچ نرسه برله آدمدن فرق اولماز اوچ اورنده باشقالقی واردر اوّلگسی کندوکی اولماز ایکنچسی آغزندن ئوله‌کسه ایسی کلور نه قدر یوسه خوب اولماز اوچنچسی آدمی صورتنه کرگاچ قرق توقز کون دنیاده ترکلك ایلر تیز زمان ئوله‌ر ئولدکدین صوڭ ینه اژدها صورتنه قایتور. ایمشلر یلاننی الله‌تعالی اجماخده فردوس توفراقندین یراتدی اوچ قناتی‌وار فرشته‌لردن عزازیل ایله سرداش‌ایردی اینی عز وجل‌گه گناه ایلدی اجماخدین سوروب دنیا یوزینه ایندردی صورتنی تبدیل ایلدی قناتنی آلوب قهرایلدی خدانڭ قهری یلان‌نڭ اچنده قالدی‌شونڭ اوچون زهر اولدی. ایمشلر یلان اوچ تورلوكدر برسی قارا باشلی‌در اول یلان‌نڭ زهری اول‌قدر یوقدر ایکنچسی قارادرساری‌باشلی‌در اول‌یلان زهرلی‌در اوچنچسی باقر رنکلیدر آنده زهر یوقدر اژدها یلان وهم یوحی قارا باشلی یلاندن‌بولور باشقه یلاندن اولماز آخرغی ایکی تورلوك یلان اوزون عمرلی بولمزدر هم اصلیه صورتندن الوغ بولمزدر کنه بر تورلوك یلان واردر آنی شاه ماری دیرلر آق‌اولور قامچی صابندن الوغ‌در آنی چنه هم دیرلر اول یلانلرنڭ شاهیدر آنده اصلازهر اولمزدر آنڭ تورمقی غالبا تاغ اچنده‌در وگاه وقتده صحرالرغه چقار آنی اولتورمك جائز دگلدر. ایمشلر آق یلان اوچ تورلوك یلاننڭ نسلندن دگلدر بلکه حقیقة چندر یلانلرغه شاه اولمق اوچون اینی عزوجل یراتدی دیرلر. ایمشلر اجماخدن قارا باشلی یلان چقدی دنیاغه ایندکدن صوڭره تورلی تورلی اولدیلر اولمالرینه سبب بعضسی چیان ایله قوشلوب تورلوك اولدیلر بو آراده قصه کوبدر (توتوب دایم یلاننڭ قویرغینی * نچوك دل جمع ایده‌رسن بیورغینی) یعنی براگو یلاننڭ قویرغینی قولی برله توتوب نچوك موافقت ایلرسن بلکه کریه کوروب دشمان کوررسن آنچلاین یاوز یولداش‌نڭ نچوك بیورغینه موافقت ایلرسن (یمان بولمای ولکن بولسه نامرد * فروغ صورت ایرر قیلغل کوکل سرد) یعنی یمان یولداشڭ اولدر مروّتلك وکونی سوزلك بولماسه مجرد فروغ معناسز صورت اولسه آندن کوکلکنی سندرغل آنڭ ایله یولداش اولماغل (ئولکدر بولماسه هر کمده گورده * ترلماسدر کوتارگان برله مرده) یعنی آنچلاین یولداش ئولکدر گرچه قهرده بولماسه‌ده ئولکنی سن کوتارمك ایله جان کیلوب ترلماسدر حاصل کلام تمیزسز یولداش سنڭ

اوگوت ونصیحت وآداب هنرنی اوگراتمه‌لك ایله اوگراتماسدر همان اوزینك جهل قدیمه‌سینه کیتار آنا سوتی برله کونلمه‌گان طانا سوتی برله کونلماس دیدکی بوکا اشعاردر (ایماس ایرك نشانی ریش آلت ٭ نشانی همت وغیرت وحالت) یعنی آنچلاین ایرلرنك ایرلك علامتی اولدرکه صاحب غیرت وحال اهلندن اولا آندین مراد متوکل وخلیم وحلیم وکونی سوزلی اولا طوغری فهم‌لی بولا دیمکدر ٭حکایت سعد وسعیدنك بیانی در٭ (سعید سعد قیلدی عهد یاری ٭ سفر بولدی آلارنك اختیاری) یعنی حکایتارده کلمشدر سعید ایله سعد دیدکی ایکی کمسنه یولداش بولورغه عهد ایلاب عمرلرینك کوبراکی سفرده بولمقنی اختیار ایلدیلر. ایمشلر بوایکی کمسنه پیغمبر علیه‌السلامنك یولداشی یعنی صحابه‌سی ایردی آنلرغه اجماخ سیونچسی بیرلگان ایردی. ایمشلر اول ایکی کمسنه عمرلرنده خاتون آلمادیلار سیاحلق قیلاب ربع‌مسکونی کشف ایلدیلر ایمشلر سعدنك آتاسی عمر اسملی کافر ایردی مکه‌ده ایردی اون یدی یاشنده پیغمبر علیه‌السلام‌غه ایمان کلتوروب ایردی سعیدنك آتاسی لیث ایردی وبصره‌دن چقمش ایردی غایت کونی وصالح کمسنه ایردی بوایکی کمسنه سفر ایله‌مکده بولدیلر آخری سعید وسعد دیار بکرصوغشنده شهید بولدیلر جمعه کون ایکندی وقتنده تاریخ هجریه‌نك قرق برنچی یلنده ایردی (دل جاننك ایدی اول ایکی آگاه ٭ قضادین آقدیلر دریاغه ناگاه) یعنی بوسعد ایله سعید دوستلق عقدنده جان ایله کونکل کبی غایت بربرینه دوست ایدیلر آکسزدن دور فلك ایله بو ایکی کمسنه‌نك سفرلری قلزم دینگزینه دوش اولدی کیمه‌گه کردیلر (بریسن‌دوتدی‌ملاحی اوشال حال ٭ دیدی قویغل منی یاریم قولبن آل) یعنی هر ایکسی کیمه‌گه کردیلر کیمه‌گه ایشکاکچسی توتدی نه اوچون تیك اولتراسزلر کیمه‌نی ایشلز دیو آچیغلانوب ایشکاکنی سعید سعد قولینه توتدردی فی‌الحال سعد تروب ایدی منم یولداشم سعید قولندن آلغل کیمه‌نی من ایشارمن دیدی بس کیمه صاحبی ایشکاکنی سعید قولندن آلوب سعد قولینه بیردی نته‌که بیوردی (مونی قویدی‌آنی چون توتدی مضبوط ٭ بوهم ایدی منی قویغل‌آنی توت) یعنی کیمه صاحبی سعد قولندن ایشکاکنی آلوب سعید قولینه بیردی کیمه‌نی ایشکل دیو بیوردقنده سعد ایدی سعیدنی قویغل آنك اورنینه کیمه ایشارگه منی توتقل دیدی کیمه صاحبی بونلرنك دوست ایرکانینه عجبکه قالدی یار اولدق کمسنه بونلر کبی کرك بر برینك جفاسنی تارتماق کرك نته‌که بیوردی (تماشا قیل آلاردین‌عهد یاری ٭ آنا قولی درست ایرلرنك کاری) یعنی عزیز کمسنه تماشا ایله‌گل بو ایکی ایرنك یولداشلق عهدلرنی کورمزمی سن بر برینك مشقتنی بری یوکلرگه رضا بولدیلر آنداغ بولسه آکلاغل اوشبودر کونی سوزلیك ایرانلرنك اشی بربرینه جان ایله تن کبیدر نته‌که جان آغرسه تن هم رنجو اولور تأمل ٭مؤمن دایم خوف ورجاده بولماقنك بیانی٭ (کیل ای تن بول همیشه التجاده ٭ دوام‌العمر بول خوف ورجاده) یعنی ای آنچلاین بنده اولدی کمسنه خاص ب...اردین .واسك الله تعالی

(حکایت سعد وسعیدنك بیانی در)

(مؤمن دایم خوف ورجاده بولماقنك بیانی)

حضرتینه منغوجی بولغل طاعت وعبادتکه آلدانب طورمغل وبارچه عمرکنی قورقوق
ایله امید آراسنده اولغل دیمکدر (کوتارمه هیچ رجا وخوفدین رأس * یقین بل
کفردرامن هم یأس) یعنی الله تعالی‌نلك خاص بنده‌سندن اولسلك باشکنی امید ایله
قورقماقدن کوتارمگل شیکسز بلگل الله تعالی‌نلك عذابندن امین بولوق ورحمتندن
امیدسز بولمق کفرلکدر قوله تعالی (انه لاییأس من روح الله الاالقوم الکافرون)
الآیة (سنلك آلدکده‌در پیدا ایکی یول * بری اولك قول ساری بارغای بری صول)
یعنی سن شونلك اوچون خوف برله رجا آراسنده بولغل آلدکده ایکی یول باردر
بری اولك طرفقه کیدار اول اوجماخ یولی‌در وبری صول طرفقه کیدار اول تموغ
یولی‌در بس بنده بیچاره‌لر بلمزلرکه اول ایکی یولنلك قایوسینه مقلانورلر شونلك
اوچون دنیاده معلوم دگلدر (کشی بلماس قیامت دشتیده آه * کیتار بنده ایکی
یولدین قایو راه) یعنی قیامت صحراسنده آه ایلب یارب نه ایلرمزلر هیچ برآدم
بلمزلرکه اول یولنلك قایوسینه مستحق بولورمزلر (اگر سانسز عطا قیلسه خدایلك *
بهشت عدن اچره بولسه‌جایلك) یعنی ایزی عزوجل حسابسز کرامت ایلب عدن اجماخنی
روزی ایلب حکم ایلسه اول حکمنی آخرتده تحقیق بلسلك کشف وتجلیات ایله بوبیت
مبتدادر (قارش یول قالسه جنت ایتکالی طوف * بورونغی دین زیاده ایلگل خوف)
یعنی فرضا سنلك کوزکه مشاهده اولور جنت عدن برقارش یرقدری قالسه‌کرگه الله
تعالی مکرندن امین بولمغل زیاده بورونغیدن آرتق قورققل (نعوذ بالله اول بارغان
یولکدن * اگر قایتارسه‌نه کلگای قولکدن) یعنی الله‌تعالی حضرتنه صغنورمزلار
شوندان‌که عدن اجماخغه برقارش برقدری یتماسکده‌کیرو تموغغه‌قایتارسه قولکدین
هیچ براش کلمز چاره‌سز بنده‌سن اوکونملك ایله تموغغه کتارسن دیمکدر (اگر
دوزخ لبنده بولسه پایلك * امید اوزمه‌که غافردر خدایلك) یعنی فرضاسنلك آیاقلك
تموغ یقاسنده اولسه تموغغه کرملك مقدر اولسه الله تعالی رحمتندن امید اوزمگل
زیرا که خدایلك گناهلارنی یارلقاغوچیدر حاصل‌کلام نه‌قدر الوغ گناهلارده بولسکده
الله‌تعالی رحمتندن‌وعفوندن امیدسز بولمغل (عجب‌ایرماس اگرقایتارسه آندین *
نصیب ایتسه بهشت جاویداندین) یعنی خدانلك قادرلقی عجب دگلدر دوزخ
یقاسنده اولدقی کمسنه‌نی کیرو قایتاروب منگولك اجماخنی نصیب ایلسه زیرا که
محول‌الحالدر (اگر استکدا گی یتی طبقنی * گزیب درس ایلسه‌لك یتمش‌سبقنی)
یعنی سن‌عزیز اولوب‌استکدا گی‌یتی قات‌کوکنی گزیب یتمش تورلك‌علم‌لکنی
اوقوسا کده یا که یتی قات کوکنی کیزب یتمش قات حجابی اوتب حق تعالی
حضورنده درس‌که اولتورسکده بوبیت مبتدادر (ملائکدلك اگر برنده‌درسن * یقین
بل بندهٔ بیچاره‌درسن) یعنی سن‌فرشته‌لر جماعتندن‌اولوب اوچارغه قانانلك‌بولسه‌ده
شکسز بلگل چاره‌سز بنده‌سن نه اوچون تکبرلك ایلرسن بوبیت خبر مبتدادر
(سنلك آتلك وذاتلك بولسه بنده * نچوك خوف ایلمس جان بولسه تنده) یعنی سنلك
اسملك وجانلك بندهٔ بولسه نچوك الله‌تعالی‌دن قورقماس‌سن تنکده جانلك‌بولسه آنداغ

بولسه قورقغل نته‌که بیوردی (ایرر قـل‌نلك اشی قورقنچ وزاری * قبول ایتمك ایکام‌نلك اختیاری) یعنی آنداغ بولسه بنده‌اولدقی کمسه‌نلك البته اشی الله‌تعالی‌دن قورقماق گناهلارندن توبه‌ایله‌ب زار یلغده بولمقدر کنه قبول اولماق خدای تعالی‌نکدر آنلك اختیارنده‌در عفوایلمسه بزلرنلك مدمزدن کلمزدر چون وچرا دیورکه بیوردی (اگر عفو ایتماسه بیچاره‌درسن * قایو یول دیسه آنده باره‌درسن) یعنی بوقدر زار یلق قیلب گناهلارکنی عفوایلمسه نه‌چاره‌در حکم قدیمه‌سنده قایو یول مقدر بولسه آنده بارسن آنـلك علم‌لکی قدیمیدر ومحیط در بنده‌لرینه نه تورلوك حکم خاتمه‌سی اوزرنده‌در بنده‌لرنلك ادراکی یوقدر البته قهرندن قورقب ورحمتندن امیدایلیب بیوردقنه چالشالق وبیورمغانندن بغلانالق آخری اوزه‌رینه مفوضدر بـو حکایت ناظم‌نلك قارش یـول قالسه دیدکی سوزینه موافقدر آنکا نظیر حکایت کلتورب

(مطلب) بیوردیکه (حکایت) (محمدکم شاهی دنیا ودیندر * صفاتی رحمة للعالمین‌در) یعنی پیغمبرمز محمد علیه‌الصلوة والسلام دنیا وآخرت‌نلك پادشاهیدر آنلك صفاتنی الله تعالی قرآنده اوکدی قوله‌تعالی (ومارسلناك الا رحمة للعالمین) (زمین آسمان‌نلك‌خلقی خیلی * یراتلدی بس اول ابرنلك طفیلی) کنه اول محمد علیه‌السلام‌نلك صفاتی بودر یرایله کوکنی وآنلارده تورغوچی مخلوقلار اول محمد علیه‌السلام‌که ایارب یراتلدی اول اولماسه ایدی یراتلماس ایردی قوله (لولاك لما خلقت الافلاك) دیدی خیلی جماعت ومخلوق معناسنه‌در خلق لفظینه الفاظ مترادفـه اولوب وزن شعر اوچون توشدی طفیلی‌طانلك ضمه‌سی ایله‌اصلده برالوغ کمسنه بربرگه مهمان بولوب بارسه آنلك آرتندن ایارب بارغان کمسنه‌نلك اسمیدر امامونده مطلق‌متابعت معناسنه‌در (اوقرده برکونی تنکری کتابن * اوقودی آنده‌دوزخلی عذابن) یعنی محمدعلیه‌السلام برکون ایزی عزوجل‌نلك کتابنی اوقور ایرکان قرآنده تموغ‌نلك واهلی‌نلك‌عذابنی کوردی اول‌آیت بودر قوله‌تعالی (ان‌لدینا انکالا وجحیما وطعاما ذاغصة وعذابا الیما) (اول آیت رهبدین کتدی اوزیدین * یقلدی یرکه اول دمده یوزیدین) یعنی پیغمبر علیه‌السلام اول کوندردکی آیت‌نلك معناسندین یرگه‌یقلب هوشسز بولدی خیل زمان یاتدی (صحابه هرقایو برحاله بولدی * زمین وآسمان‌در ناله بولدی) یعنی پیغمبر علیه‌السلام قاتـنده یارانلر حالـلو حالنده اولدیلار (زماندن صوك کوزنی ایلدی باز * صحابه ایدیلر ای محرم راز) یعنی بر آز زمان صوك هوشی کلوب کوزینی آچدی قاتنداغی یارانلار ایدیلر ای‌سزلر قرنداشی سیدمز نـه اوچون بولای بولدلك شایـد یوقاری آیت‌نلك مفهومندن هوشسز اولـدلك دیدیلر (سنی خلق افضلی قیلدی خدایلك * مهیا بولسه جنت اچره جایلك) یعنی صحابه‌لر ایتدیلر یـا رسول‌الله نـه اوچون اول آیت‌نلك معناسندن بغلارسز زیرا که بارچه خلایقلر افضلی‌سن واورنلك اجماغده حاضردر اول آیت سز چلاین سرورلر حقنده توگلدر بـزچلاین آزغونلار حقنده‌در دیدیلر (صفاتلك رحمة للعالمین‌در * خدادین مونچه قورقنچلك نه‌دین‌در) یعنی یارسول‌الله سنلك صفاتلك قرآنده (وما

ارسلناك الارحمة للعالمین) در آنداغ بولسه اینى عزوجلدن بوقدر قورقماقلق نه
اوچون دردیدیلر (دیدی گرچه رسول جز وکل من * نچوك خوف ایلمای زیرا که قل من)
یعنی اول سیدمز صحابه‌لرگه ایدى اى یارانلر اگرچه بارچه خلایقغه پیغمبرمن شلك
بوقدر نچوك قورقمزمن زیرا که بنده من بنده اولدق کمسنه نه قدر درجات عالیه‌گه
ایرسه ده قورقار دیدى نتاك که بیوردى (اگر یوزملك بشارت بیرسه بارى * كرك
قلدین اوشانچه خوف زارى) یعنی اینى اگر بر بندسینه الله تعالى یوزملك اجماغ
ایله سویونچ بیرسه ده حقیقت بنده اوّلگى زمانندن آرتق قورقمق كركدر دیدى
قصه دین حصه یه قایتوب بیوردى (كشى نلك اسمى ذاتى بولسه بنده * بولورمى فارغیت
قل دیگانده) یعنی بر كشى نلك اسم ذاتى بنده بولسه آنچلاین كشى الله تعالى نلك
خدمتندن فارغ اولماسدر زیرا که بنده نلك اشى دائم تضرع وتوبه در *خدای تعالی نلك
رحمتندن امید وار بولماقلق بیانی* (كیل اى تن بیرمگل وقتگنى قولدین *

(خدای تعالی نلك رحمتندین امید وار بولماقلق بیانی)

یورى دریاى رحمتكه بو چولدین) یعنی اى آنچلاین بنده كلگل قالغان عمرگنى
بنده لكدن اوتكارمگل اوتدكه پشیمان قالدقنه توبه وتضرع ایله بولغل زیرا که الله
تعالى نلك رحمت دیگگزى دنیا بیاننده همیشه آغاروتوبه قپوغى آچقدر باقى عمرگنى
بنده چیلكده صرف ایلگل (گناهم كوب ایرر دیب بولما مأیوس* عجب ایرمس
اگر عفوایتسه قدوس) گناهم كوب دیو الله تعالى نلك رحمتندن امیدسز بولماغل
عجب دگلدر اینى عزوجل گناهلرگنى عفوایدوب وتوبه‌گنى قبول ایلسه (دل وجان
برله توبه قیلسلك اى یار* مگر عفو ایلگاى داناى اسرار) یعنی گناهلرگدن كوگل
وجانلك ایله توبه قیلسلك شاید كه سرلرنى بلگوچى الله تعالى یارلقار دیمكدر (اگر لطف
ایلسه ستار عالم * بقار بر لحظه ده كار دوعالم) یعنی گناهلرگنى اورتاچى اینمز
رحیم ایلسه بر صولوده ایكى دنیا خلقى گناهلرنى عفو ایلر زیرا که قدرتنده
عاجزلك یوقدر (عبثدین ایمدى یغلب تتره یغلب * تله جان ودلگدین رحمت رب)
یعنی آنداغ بولسه قالغان عمرگنى باطل عمللردین منع ایلب الله تعالى نلك عذابندن
قورقوب یغلاب تترا گل ودخى جان وكوگل ایله الله تعالى دن رحمت تله گل یغلامقده
كوب فایده لر واردر نته كه بیوردى (هوانى پست ایتار اشكلك نجومى * كوا كبدر
شیاطین نلك رجومى) یعنی كوزیاشلك یولدزى نفس هوالرینى توبان ایلر نتاك كه
كوكده گى یولدزلر شیاطینلرنى یر یوزینه ایندررلر آنچلاین الله تعالى دین
قورقوب یغلاغوچى نلك كوز یاشى نفس شیطانى خراب ایتار اشكلك نجومى نلك
اضافه سى لجین الماء قبیلندندر نتاك كه اهل بدیعه مخفى دگلدر تأمل (یوره‌كلك باغن
كتار بولسلك دیسلك باز* قیلور كوزیاغنى ایچ یاغنى آز) یعنی سن یوره‌كلك این
كیتارمك تله سلك اول كوزیغمورنى یاغدرغیل آندین مراد الله تعالى دن قورقوب
یغلاغیل آندین صوك یوره‌ك مایلك آزبولور ونفس آرزولرلك منقطع بولوراخلاق
ذمیمه لر اورنینه اخلاق حمیده اولتورر كوگللك صاف بولوب فنافى الله اولورسن
یاغى لفظینلك اوّلگسى ماى معناسنه در ایكنچسى یغمور معناسنه آندن مراداخلاق

ذمیمه‌لرگه استعاره آلندی (نه دولتدر کلوب عیبکا شرملك * دلی گرملك سنك
آیرلسه گرملك) یعنی عجب ایزگو دولتدر بر کون اویانك کلوب عیبلرکدن
وگناهلرکدن اویالوب توبه واستغفار ایلسك کوکل‌نی حرارتلی ایلسك کوکل حرارتك
ایله کویونوب گناهلرکدن قایتسك دولتلرنك الوغیدر گرملك لفظی اوّلگسی
حرارت معناسنه‌در ایکنچسی ایکی لغتدن مرکبدر فارسی گر بمعنی اگرملك لفظی
ترکیدر سنك معناسنه‌در (خدانك خوفیدن بر قطرهٔ اشك * عزازیل آلدیغه چندای
بولور رشك) یعنی گناهلرکدن اوتنوب خدانك عذابیدن قورقوب بر قطره یاش
کوزکدین چقارسك شیطان لعین کوزینه کوب برده پرده‌در جان ایسرکده
اولعین سنی کورمزدیمکدر رشك لفظی برده معناسنه‌در قیچق جماعتی‌نك لغتیدر
(سعادتلیك کشی ییب دایما غم * کوزین حق خوف برله قیلسه شبنم) یعنی
ایزگو دولتلی کمسنه اولدر دایم الله‌تعالی اوچون قایغو ییب گناهلرندن اوتنوب
الله تعالی‌دن قورقوب یغلاب کوزندین چق صوی قدر یاش چقارر حاصل کلام کوزدن
یاش چقماق قورقوچی‌لارنك علامتیدر شبنم وصف ترکیبی‌در چق صوی معناسنه‌در.
حکمالر ایمشلر چق صووی اوچ تورلوك‌در برسی بعضی اقلیم‌ده حمل برجی‌نك
آخرینه دیکن اولور اول چق صووی مطلق اولغلر اوچوندر غیری حیوانلر اوچون
دگلدر اماسد برجی‌نك اوّلندن سنبله برجی‌نك آخرینه دیگان توشکان چق صووی
ئولنلر فایده‌سی اوچون وهم آنا صونه دیدکی حیوان اوچون‌در اول زمان اول
حیوان صونی نعمتله‌نوب تورر قچانکه کرز فصلی یتسه اول حیوان یوقلار حتی که
ایکنچی یاز برجنه دیگان یاز زماننده اویقودن اویغانوب یازغی چق صووی ایله
بالا چقارر جای فصلنده اولغوچی چق صووی ایله بالاسی تمام اوشوب اوزی کبی
اولور. ایمشلر آنا صونه دیدکی برقوشدر اوردك قدری اولور قناتلری چووار
باشی قارا اولور ئولنلر آراسنده ترور گاه وقتده بودنه کبی اوچار تیز زمان
ئولنلر آراسینه توشار اوچقانده قناتندن تورلوك آواز چقار آغزی ایله چقارمزدر
وهم ایرککی اولماز چق صووی ایله حامله اولور یومرقاسی اوچ بولور ایکی
یومرقاسی شهرچلك اولور برسندن بالاسی چغار عرب جزیره‌لرنده چوق اولور وهم
بزنك بلغارنك سرحدی بغاراده اولور. ایمشلر چق صووی یاز فصلی اولدقی بولوندن
ایرمزدر بلکه دور فلك دورندندر هوا جذب ایدر زیراکه دنیا کوگندن توبان
بر دریا واردر آتی بحر مسجور دیرلر قتی جیه‌دن اوق چقدق کبی آغار بوایکی
وقتده چق صوونی ایکی وقت‌نك هواسی جذب ایدر یعنی تارتار قچانکه کنش گوه قافدن
باش کوتارسه بیاقی چق صوونی کرهٔ فلك اوزینه جذب ایدر ئولنلردن آلور عاریت
بیرگان نه‌رسه کبیدر قوله تعالی (واضرب لهم مثل الحیوة الدنیا کماء انزلناه من
السماء فاختلط به‌نبات الارض فاصبح هشیما تذروه الریاح) الآیه ریاحدن مراد
کرهٔ فلکدر مقنطیس تیمری جذب ایلمکی کبیدر. ایمشلر سرطان برجنه‌توشدکی
چق صوونی آنا صونه دیدکی قوش‌نك یومرقاسی‌نك قابوغنه صالوب آغزنی بالاوز

ایله برکتب اچنه چق صوونی تولتوروب قویاش چقدوقنه دیگان توقف ایله یه قچان که
قویاش ضحوهٔ کبری مقامنه ایرشسه بیاقی یومرقاقابوغی برله هوا یوزینه اوچار (تذروه
الریاح) دیدکی آیات نڭ تجربه سی اوشبودر اما کوزتوشکان چق صووی بولسه ده
خاصیتی یوقدر بلکه هوا تغیرندندر قش فصلنه مایل بولوب حجاب غلیظ اولدقندندر
غیریدن دگلدر قش اولماقنه توطئه‌در یوقاریده ایکی فصلده اولغان چق صووی نڭ
فائده سی اولدر بیر ایله کوك جفتلردر یاز فصلنده بیر جفتنه ذوق ایله‌ر کوك
آتا چق صوونی بیبه‌رر آنڭ ایله بیر احتلامله‌نوب اوله‌نلر ایله حامل اولور قچانکه
تدریج ایله اولان اوغلانلری توغرر کامللکگه ایرشور جای فصلنده که چق صوونی
بیبه‌رر لباس کبیدر اولان اوغلانلر آنڭ ایله زینتلنوب عرق شاهد حسان کبی
اولوب تورلوك رنکلر چق صوونندر قوله تعالی (وعلی المولود له رزقهن وکسوتهن)
الآیة بس بلندیکه فصل بهارده کوك یرگه چق صوونی یبارملی جماع کبیدر کذ. جای
فصلنده بیبه‌رمگی آتا اوغللرینه لباس بیردکی کبیدر اما بو اشیالرنی فلکگه
اسناد ایله‌مکلری اسناد مجازی دیورلر بو آراده کوب قصه‌لر باردر فن نبات نڭ
اول فصلنده بیان اولندی (غرض اوزه، امید طالب راه * دیدی لا تقنطوا من رحمة الله)
حاصل کلام اولدر که الله تعالی نی استه‌گان کمسنه الله تعالی نڭ رحمتندن امید اوزمگل
زیرا که ایندی عزوجل بیوردی ای منم بنده‌لرم منم رحمتمدن امیدسز بولماگزلر
آندآغ بولسه نه قدر الوغ گناهلرده بولسه‌گزده امیدسز اولماگزلر (اوتولماس جرم
شرك ای مرد سالك * اوتار لطف ایله سه مادون ذلك) یعنی ای توغری یولغه
کرگوچیلر توبه واستغفار ایله‌مك ایله‌ن بارچه‌نڭ گناهلری کیچولگای الا الله تعالی
یه شرکت قاتقانلرنڭ گناهلری کیچلماس آندن غیریلرنی رحمتی ایله کیچرسه
کرکدر قوله تعالی (ان الله لا یغفران یشرك به ویغفرمادون ذلك لمن یشاء) بو حکایت نی
ناظم اگر دوزخ لبنده دیدکی سوزینه نظیر ایله‌ب بیوردیکه * حکایت فاسقی
گناهدن یانغانی * (ایشتکل فاسقی یاندی گناهدن * پشیمان بولدی احوال تباهدن)
یعنی ای عزیزلر الله تعالی نڭ رحمتندن امید ایدوچی بنده ایشتکل حکایتلرده ایمشلر
بر فاسق گناهدن توبه ایله‌ب اوتدکی عمرنده بوزوق حاللرندن اوکرنوب توبه
ایله‌دی ایمشلر توبه ایله‌گوچی ناظم رحمة الله اوزی ایردی اوّل امرده فاسقلردن ایردی
توبه ایله‌ب شیخ حبیب الله مجلسنه کردی کونلرده بر کون گناه اشله‌ب توبه‌سنی
بوزدی (قیلور ایردی یمان نفسین ملامت * گناهدن مدتی ایردی سلامت) یعنی
اول توبه ایله‌گوچی فاسق توبه ایله‌ب هر کونی نفسنی ملامت ایدار ایدی بر آز
مدت گناه اشلامیوب سلامت بولوب گناه یولینه باصماین توردی . ایمشلر اول فاسق نڭ
عادتی دایم خمر اچه‌ر ایردی (یمان نفسی تقاضا ایتدی بنه * یمانلیغ آرقاسینه کتدی
ینه) یعنی اول توبه ایله‌گوچی کمسنه‌نڭ یمان نفسی کله خمر اچمگه تله‌دی شیطان
وسوسه‌سی غالب اولوب کنه خمر اچه باشلاب توبه‌سنی بوزدی میخانه‌ده خمر
اچوب ایوینه قایتوب یغلدی (سحرگاهی اویاندی اول گناه ساز * پشیمان بولدی

قیلغان فعلیدن باز) یعنی اول گناه توزگوچی کمسنه سحر وقتنده اویقوسیدن اویانوب توردی آندن مرادایسرکلکیدن آینودی توبه سنی بوزغان خاطرینه توشوب اوکوندی الله تعالی دن بی غایت قورققی حتی که یوره کلری پاره لنورگه یتدی (بولوب ایردی دل جانی بیلان نرم • ولیکن قیلدی بوزغان عهدیدن شرم) یعنی اول فاسق گناهدین قورقوب کوکلی وجانی بر له یومشادی قیلغان توبه سنی بوزغانغه اویالدی (یوق ایردی زهره سی توبه قیلورغه • یقین یتدی یوراکی یارولورغه) یعنی توبه سنی بوزغان فاسق نلك ایکنچی مرتبه توبه ایله رگه طاقتی قالمادی الله تعالی دن قورقوب بارچه تنینه سرایت ایله دی الله تعالی دن قورقمقدن شکسز اول فاسق نلك یوره کلری یارولورغه یتشدی آواز کوته روب یغلاب اولتورغان زمانده (ندایی کلدی هاتفدن اوشال حال • کین باقه اوزکنی الگاری آل) یعنی یغلاب اولتورغان زمانده آکسزدن عالم غیبدن قولاقنه آواز کیلدی بیله دیو ای بنده م کیرو قالماغل اوزکنی الگاری آلغل آندن مرادنومید بولماغل بلکه امیدده بولغل دیگان آواز کلدی (همیشه مغفرت دریاسیدر جوش • دمی آیی اوشال دریادن ایت نوش) یعنی عالم غیبدن اول کمسنه نلك قولاقنه آواز کیلدی بیله دیو بزلرنلك یارلقامق دیگگرمز سنلك آهدن قاینامقغه کیلدی آنداغ بولسه کلگل صولوقدری بزلرنلك شول دیگگرمزدن اچگل دیدی (اگر چندیکه اوزدلك عهد بقسه • نیچه توبه ایتوب قیلدلك شکسته) یعنی هاتف ایدی اگرچه سن بنده بزلر ایله قیلغان عهدکنی اوزدلك حقیقة توبه کنی بوزوب گناه اشله دلك نیچه مرتبه اول گناهلرنی اشله ب ونیچه مرتبه توبه ایلادلك آنداغ بولسه ده (دل جانلك بیلان چون ایله دلك آه • ایرر توبه لك سنلك مقبول درگاه) یعنی سن آنچلاین تورلوك گناهلر اشله ب توبه لرکنی بوزساکده بزلرگه جان وکوکل برله آه ایله دکز شونلك اوچون بزلرنلك بیوك درگاهمزده توبه کز قبولدر زیرا که بزلر هر عاجزلك دستگیری تررمزلر برلردن غیری سزگه پادشاه یوقدر دیدی (اشتدی بول ندایی مرحمت ناك • اورب نعره یقاسن ایله دی چاك) یعنی اول الله تعالی نلك رحمتی دوش اولغان بنده آوازنی ایشتدکدن صوکره آواز کوته روب آه ایله ب یقاسن یرتوب اچینه قلزم دیگگزی کبی قایناماق توشدی هاتف نلك آواز شریفنی ایشتوب عاشق بولدی (اوزندن کیچدی وعجب وریادین • خدایم قیلدی آخر اولیادین) یعنی اول فاسق بنده هاتف نلك آوازنی ایشتدکدن صوکره ریا وتکبرلکلردن کیچدی آخرالامر خدای تعالی اول فاسقنی اوزینه دوست ایله دی آنچلاین خدانلك رحمتی کوبدر بز آزغونلرنی کیلك رحمتی ایله آنلك کبی ایله سه هیچ تالك عجب بولمغای قصه دن حصه یه قایتوب بیور دیکه (ترحم بنده گه کوبدر خدادین • امید اوزملك روا ایرمس گدادین) یعنی آنداغ بولسه خدانلك رحمتی بنده لرگه کوبدر بزچلاین گدای بنده لرینه رحمتیدن امید اوزمك روا ایمسدر (یقین بل گرچه غافردر خداوند • آکا هم بولما مغرور ای خردمند) یعنی شکسز بلگل اگرچه ایزدی عز وجل گناهلرنی یارلقاقوچی در آنداغ بولسه ده آکا آلدانوب گناهلرنی اشله مگل بنی الله تعالی یارلقار

دیو دائم چیلق ایله‌مگل نتاکه بیوردی (اوتار دیب یاتمغل قانغه‌بو یالب * اویانب
لطفیغه اولتور سویالب) یعنی الله‌تعالی بنم گناهلریمنی یارلقار دیو اصرار ایله‌ب
گناه قانیغه بو یالب یاتماغیل بلکه غافل لکدن اویانب توبه ایله‌گل الله تعالی‌نك
رحمتیغه سویالب اولتورغل عمل ایله‌ب قبولیتنی اوزینه طابشورغل دیمکدر (اگرچه
لطفی کوبدر قهری هم بار * باشك گرکوککه یتسه قل‌سن ای یار) یعنی ایزدی
عزوجل‌نك رحمتی کوبدر قهری هم باردر لکن رحمتی قهرندن غالبدر اگرچه
باشك کوکلرگه یتسه‌ده آخری قـل اولغانلرنك اشی البـته زاریلق اولسه کرکدر
(سِنك آلدکده‌در چندان خطردن * نچون غافل یوررسن خوف ایتاردن) یعنی
سن‌مسکین بندہ‌لك آلدنده کوب خطرلری باردر آنچلاین کوب خطرلردن قورقماین
نچوك غافل یوررسن (عنایت قیلسه حق اولگان زمانك * اوزلسه نور ایمان برله
جانك) یعنی الله‌تعالی سڭا عنایت ویاردم قیلسه اولگان وقتده ایمان نوری برله
جانك تنکدن چقسه (جواب قبرنی بیرسك‌چو‌براق * قیامت کونده قوبسه‌یوزلرك آق)
یعنی الله تعالی‌نك یاردمی برله گور سؤالنی توغریلق ایله منکر ونکیرگه جواب
بیرسك وکنه قیامت کوننده قبرکدن قوبقانده یوزلرك آق‌بولوب قوبسه (ترازوغه
آغر کلسه ثوابك * اگر اوڭ ایلکگه کلسه کتابك) یعنی حساب برنده میزانده
عمل‌لرك آغرکلسه ودخی عمل دفترك اوڭ طرفکدن کلسه (جهنم اوستیدن اوتسك
سلامت * بهشت جاویدان قیلسه کرامت) یعنی صراط کوپرندن یقلمای سلامت
اوتسك منگولك اجماخ یورطنی الله‌تعالی روزی ایلسه (بولاردن اوتماین ای آدمی
زاد * نچوك‌فارغ یوررسن خرم‌وشاد) یعنی بوایتلگان‌مذکور خطرلردن قورتلماین
ای آدم اوغلی دنیاغه نچه آلدانب شاد یوررسن آنداغ بولسه آلدکده خطرلر
کوبدر اوینار کولر اورن‌بودنیا دگلدر نته‌که بیوردی (جهان‌کولکوبری‌ایماسدر
ای‌قل*اگربالکل‌خطردن آطلاسك‌کول) یعنی آنداغ‌بولسه بودنیا اویناماق وکولمك
یری دگلدر قچانکه بوایتلگان خطرلردن آطلاب‌اوتسك اجماخ‌غه کرگاچ اویناغل
وکولگل دیمکدر * قضاغه راضی اولوب‌بلاگه صبر ایله‌مك بهانی‌در* (کیل ای
بنده اوزگنی صال خداغه * قضاغه راضی بول صبر ایت بلاغه) یعنی ای آنچلاین
بنده اوزگنی اختیارجزءك ایله خداغه صالغیل صالمقك اولدر اول معشوقلك حکمنه
وبیرگان بلالرینه صبر ایـله‌گل جزع وفزع ایله‌مه‌گل نتاككه مشارقده کلتورمش
الله‌تعالی پیغمبرینه خطاب ایتدی بیله‌دیو اگر بزلرنك نعمتلرمزگه شکر ایله‌مسه
وکلدکی بلالرمزگه صبر ایله‌مسه ایتکل آنچلاین‌قل بزلرنك یرلرایله کوکلر آراسندن
چقسون باشقه تنگری‌نی استه‌سون دیدی ای‌عزیزمن آڭلا که قضاایله بلانك فرقی
اولدر قضادیدکلری الله‌تعالی‌نك ازل‌کوننده بنده‌لریگه اندازه ایله‌ب لوح‌المحفوظغه
یازغاندر آنی قضا دیرلر قچانکه اول بنده عالم هیولی‌دن عالم صوره کلسه بیاق
اندازه ایدکی قضا بـو بنده‌نك باشنه اوغراسه آنی بلا دیرلر . ایمشلر الله تعالی
لوحنی قـزل یاقوتدن یراتدی آنـده اوچ سطر واردر اوّلـگسی علم‌الله دیرلر

(قضا ایله بلانك آیرماسی) (قضاغه راضی اولوب بلاغه صبر ایله‌مك ایمانی)

ایکنچسی علم کروبیون دیرلر اوچونچسنی علم ملائك دیرلر اوّلـگی سطرینك
هر برحرفی قاف طاغی قله‌لری کبی‌در آنده‌غی حکمنی هیچ کروبیون وسائرملك
عواملری مطلع اولمه‌رلر ایدی عزوجل بنده‌لریگه مقدر رزقنی وبلالرنی علم کرو-
بیونه توشرر کروبیون آنی کورب فهمله‌ب علم ملائك که توشرر آندین صوك بارچه
فرشته‌لر جماعتی بلالرینه نه کاورنی آندین بلورلر شونك اوچون زمـان قدیمده
شیاطین جماعتی کوك یوزینه چقب فرشته‌لرنك سوزلـگان سوزنی ایشتوب یـر
یوزنده‌گی فالچی ومنجملرگه خبر بیررلر ایدی ایمدی بزلرنك سیدمزوجوده کلدی
آنلرنی فرشته‌لر یولدزلردن اوت آلوب اول‌لعین‌لرنی آتارلر قوله‌تعالی (ویقذفون
من‌کل‌جانب دحورا) الآیة (یقین‌بل بنده‌بولسه اصل‌اسمك * خدانك ملکی بولسه جان
وجسمك) یعنی شکسز بلـدل اصلیه اسمك بنده‌در ودخی تنك وجانك ایڭی عـز
وجل‌نك ملـکی‌در آنداغ بولسه (آنـگدر مال وملـکی هرنه باری * نچوك قیلسه
اوزینك اختیاری) یعنی سنك مال‌لرك ونـه ملك‌لرك واردر بارچه‌سی خدانـگدر
آنداغ بولسه اوزملـکنده اوزینك اختیاری واردر سنك استقلالا ملـکك یوقدر
آنداغ بولسه صبرلق ایله‌گل زیرا که بنده مجبوردر (بویون صونغل نچوك کم قیلسه
فرمان * بولورمی بنده‌ده حجت ودرمان) یعنی زیرا که آنداغ بولسه خدای تعالی نه
تورلوك حکم ایله‌سه‌ده بویوکنی سونغل زیرا که بنده دیدکی‌ده حجت‌ایله‌مك اولمز
زیراکه عبد استقلالا تصرفدین مجبوردر یاکه دایم مولی‌سی حکمنه راضی بولور
زیرا که معشوقنك خورلامقی الوغ صیلامقیدر سنی سومسه‌سنك ایله بولوشمز ایردی
(بیت) پای‌کوبان دست افشان‌دربلا * نازنازان ربنا احببتنا (کشیکم بولمسه راضی
قضاغه * اگر صبر ایتمـسه کلگان بلاغه) یعنی برکشی کلگان‌بلاغه صبر ایله‌مـسه
وخدانك اندازه قیلغان قضاسینه راضی بولمسه بوبیت مبتدادر تأمل (ینه شکر
ایتمسه حق نعمتی‌غه * قچان لایق بولور بنده آتیغه) یعنی خدای تعالی‌نك بیرگان
نعمتلرینه شکر ایله‌مـسه آنچلاین کمسنه بنده‌لك اسمنه لایق دگلدر زیرا که بنده
اولدقی کمسنه‌البته مولی‌سینك‌حکمنه راضی‌اولور مصراع آخرخبر مبتدادر (خداغه
هراشك قیلسه‌ك‌حواله * بولور جنت بواولتورغان قواله) یعنی بربنده بارچه اشنی
خداغه طاپشورسه کلگان بلالرینه جزع‌وفزع ایله‌مسه ودخی بیرگان نعمتلرینه شکر
ایله‌ب‌تورغان بنده‌گه‌بارچه‌یریوزی باغچه‌اولورا گرچه قروغ‌یول‌خانه‌سنده اولتورسه‌ده
حواله تاپشورمق معناسنه‌در (حولت الدین علی‌زید ای‌سلمت) قواله کچره‌ك ایونك
اسمی‌درمسا کین جماعتی دریایقاسنه‌بنا‌ایله‌رلر هرکمنی کورسه‌لر دریادن صوآلوب
صوغاررلر حسبة‌الله اوچون امـا مونده مطلق یریوزی معنـاسنه‌در ترکمان لغتیدر
(کوکلده قالمغای دنیا غمکدین * آلورسن بهرهٔ اوتکان دمکدین) یعنی آنچلاین
کوکلده دنیا قایغوسی یوقدر آنچلاین صبر ایتدکی کمسنه عمرلرندن فائده آلور
(قایو قلغه میسر بولسه بوحال * اگر آغو اچربلـگای آنی بال) یعنی مونچلاین
حال بربنده‌ده بولسه بلالرینه صبرایلسه نعمتلرینه شکرایلسه آنچلاین بنده اگرچه
زهر جامنی اچسه‌ده بال کبی اولور مراد نه قدر بلالر اوغراسه ملوی آشی‌کبی

کورر بونی رضالق مقامی دیرلر (خدانك کنجیدن بولسه بویغشی * رضا جوقل آنی کورماسی یغشی) یعنی بو کلدکی بلا وقضالر خدانك درگاهندن میکا یخشیلق اوچون کلگاندر بس آنلك حکمتندن غافلسن بس رضالق استگان کمسنه البته اول کلدکی بلالرنی یغشی کورمك کرکدر زیرا که الله تعالی نك بندهلریگه بلا بیرمکی تجربه اوچوندر خصوصا بزنلك امتکهده شونلك اوچون خطاب تخصیص ایله بیوردی قوله تعالی (ولنبلونکم بشیء من الخوف والجوع ونقص من الاموال والانفس والثمرات) فی الجمله بلالرگه صبر ایلمك اولوا العزم جماعتی نلك اشی در ﴿حکایت عبدالله انصاری رضی الله عنه﴾ (غلامی آلدی عبدالله انصار * دیدی ای قل آتکنی ایله اظهار) یعنی حکایتلرده ایمشلر عبد الله حضرتلری برقل صاتوب آلدی اول قلغه ایتدی ای یکت اسمکز نه درر دیدی ایمشلر عبد الله انصاری مدینه شهری نلك ایردی آتاسی انصاری دن غایت کونی مسلمان ایردی واوزی صحابهلرنلك الوغندن ایردی غایت بای ایردی. ایمشلر مدینه جماعتی اچنده اول زمانده عبد الرحمن بن عوفدن بای کمسنه یوق ایردی آندن قالا عبدالله انصاری ایردی احد صوغشنده شهید اولدی آلتمش اوچ یاشنده وفات بولدی دیمشلر (دیدی ای خواجه سن قویساك قایو آت * بنم آتم اوشالدر ای نکوذات) یعنی اول قل جواب بیردی ای خواجه سن قایو اسمنی قویسهك منم اسمم اولدر دیدی (دیدی اول قل سوارسن قایسی خوبراق * دیدی سندن نه تیکسه بهدر ای پاك) یعنی عبدالله ایتدی من سیکا اسم بیررمن لیکن قایو اسمنی سوارسن دیدی قل ایتدی سن قایو اسمنی سووب قویساك اول اسم میکا لایقدر (دیدی قایسی ایرر کوکلکده مرغوب * دیدی سن قایسنی بیرسلك اوشال خوب) یعنی عبدالله ایتدی ای قل قایو اسم کوکلکده سوکلیدر من آنی قویارمن دیدی قل ههیتدی سن قایو اسمنی سووب قویساك اول اسم میکا خوبدر دیدی (دیدی ای قل نهدر کسبلك وکارك * دیدی هر قایسی بولسه اختیارك) یعنی عبد الله ایدی ای قل نه تورلوك کسب ونه تورلوك اش بلورسن دیدی قل ایتدی سزنلك اختیارگزدهدر نه کسب که قوشسهگز آنی اشلهمیون چارامز یوقدر دیدی (دیدی باری قیلورمن قای هنردین * آقزدی الکین اول قل چشم تردین) یعنی عبدالله ایدی ای قل سن نه تورلوك هنر بلورسن دیدی قل بو جوابنی ایشتدی کوزندن یاشلر آقزوب یغلاب ایتدی (دیدی ای یخشیلرنلك شهر یاری * بولورمی قل دیگان نلك اختیاری) یعنی قل ایدی ای ایز گولرنلك پادشاهی قل دیدکی کمسنه نلك اختیاری اولماسدر خواجهسی نه یرگه امر ایلسه بوین صونمای چارهسی یوق یوقدر (اگر امر ایلهسهك هر قایسی یوزگه * نهدر چاره بوین صونماقدین اوزگه) یعنی سن بزلرگه هر قایو کسب وحرکت ایلهرگه بیورساك بز بندهنلك چارهسی یوقدرسن قوشقان اشنی یرینه کیتورماین دیدی (ایشتدی خواجه اول قل نلك سوزینی * یقلدی یبرگه اوردی اوز اوزنی) یعنی عبد الله بو سوزنی ایشتدی سوزی نلك قایو طرفدن ایتدکنی بلدی موندن صوك اوزی اوزنی یرگه آتوب هوشسز بولدی (یقاسون چاك ایتوب دیر ایردی آنده * ای عبدالله کوردك فعل بنده) یعنی عبدالله هوشسز اولوب یاقاسن یرتوب یقلدی

(حکایت عبدالله انصاری رضی الله تعالی عنه)

(فقیرنی حقیر کورمک بیانی)

شول زمانده اوزینه ایتور ایردی ای عبدالله مسکین کوردکمی بنده‌چیلك فعلنی حقیقة خداغه بنده اولدقی کمسنه بو قارا قل دین عبرت آلمق کیره‌ك دیر ایردی نته‌که بیوردی (اوزنکنی سال خداغه جزء وکلدین * طریق بنده‌لك اوگره‌ن بو قل دین) یعنی ای عبدالله سن اوزنکنی کچکنه ایله‌ب خدانك امرینه بوین سونغل نتاك که بوقل دین عبرت آلدك دیدی وکنه بنده‌لك یولونده قاعده وقانون بو قاراقل دین اوگره‌ن دیدی. ایمشلر عبدالله انصاری قلنی آزاد ایلدی عزت‌لکنی اختیار ایلدی بارچه مالنی مسکین‌لرگه صرف ایلدی * فقیرلرنی حقیر کورمك بیانی * (کیل ای ناظر مسلمان بولسه هر یار * نظر قیلمه حقارت برله زنهار) یعنی ای آنچلاین توغری کوزی بله باقوب عبرت آلغوچی کمسنه زنهار مسلمان اولغان کمسنه‌گه مسخره کوزنك بله قاراماغل یعنی مسلمان‌اوغلندن حقارت ومسخره ایله‌مه‌گل (فقیرنی بلما کم دنیا ایای‌دن * حدیثی کلدی پیغمبر تلیدن) یعنی سن فقیرلرنی دنیاده زبونلاردر دیو مسخره ایله‌مه‌گل وآنلاردن کوله‌مه‌گل زیرا که فقیرلر حقنده پیغمبرمز تلندن حدیث کلدی بیله‌دیو (دیدی الفقر فخری یعنی اول شاه * نچون آرتق کوراسن حشمت وجاه) یعنی پیغمبرمز فقیرلر حقنده ایدی فقیرلر مینم ماقتاناچاق هنرمدر دیدی آنداغ بولسه فقیرلرنی نه‌اوچون آرتقه قویوب اعتبار ایله‌مزسن ای آنچلاین عسکر ومرتبه ایاسی کمسنه دیمکدر حشمت دیدکی عسکر معناسنه‌در جاه مرتبه ایاسی معناسنه‌در مناداسی محذوفدر (عمل‌در یخشی قللارنك کمالی * ورع‌در حشمت وجاه وجلالی) یعنی یخشی قللارنك کامل‌لکی عمل صالح برله‌در ودخی پرهیزلك ایله‌مك الله تعالی‌نك آچیغنی سوندرور آنداغ بولسه فقیرلرگه تکبرلك ایله‌مه‌گل (ایماس دنیاسی بولغان برله محبوب * حساب آخرت کم بولغانی خوب) یعنی دنیاسی آرتق‌لق ودخی مال ومنال کوبلگی الله تعالی قاشنده سوکلیك اولماغه دلیل توگلدر بلکه تقوی‌لکدر زیرا که فقیر اولدقی کمسنه‌نك آخرت یورطنده حسابی آز بولور (اگر به بولسه بولغان برله مالی * که قارون بولغای ایردی اهل مالی) یعنی مال کوبلگی برله ایزگولردن بولسه ایردی قارون لعین اهل حالدن اولوب خداغه یقین بولور ایردی (قواندی نچه کون دنیا اوییغه * ییبه‌ردی مالی برله یر قوییغه) یعنی اول قارون لعین برنچه زمان دنیا سراینده قواندی آخری بر کون ایدی عزوجل اول لعین‌نی مالی برله یر قوینه یباردی قربندن یراق بولوب کافرلردن بولدی (اگر دنیاسی یوقدان بولسه ایر خوار * محمد که بلال اولماس ایدی یار) یعنی دنیا مالی ومنالی یوقلقدن کشی خور بولسه ایدی پیغمبرمز محمد علیه السلام‌غه بلال حبشی یولداش اولماس ایردی بس بلندیکه اوزینه یقین‌لق مال برله دگلدر نچه مال ایه‌لری خدادین یراق اولدیلر ونچه فقیرلر اوزینه عاشق بولوب دیوانه بولدیلر (محمد کم نبی‌لرگه ایدی تاج * عطا قیلدی خدا اول کیچه معراج) یعنی پیغمبر علیه السلام بارچه پیغمبرنك باشچیسی ایردی

کونلرده بر کون اینی عزوجل اول سیدکه معراج توننی عطاقیلدی دورتنچی کوککه ایرشدی (مقام سدره‌گه یتدی اوبنك * بلال نعلینی صوتی کلدی آنك) یعنی پیغمبرمز علیه السلام معراج تونندا سدرة المنتهی‌گه ایردی تون یارمی ایردی بلال رضی الله عنه طهارت توزوب مسجدکه چقدی شول زمانده پیغمبرمز سدرة المنتهی بغاچی توبنده ایردی آکسزدن قولاقنه بر آواز کلدی یر یوزی سلکنور ایردی ایتدی یا قرنداشم جبرائیل نه حال بولدی کوك یوزی ویر یوزی سلکنور دیدی جبرائیل علیه السلام ایدی ای محمد بلال مسجدکه بارغه چقدی آنك باشماق آوازی در دیدی یرلر آنك تقوی‌لقی هیبتندن قالتورار وکوك آنك عشقندن تحرك ایدر دیدی پیغمبرمز ایدی بلال‌نی کورر ایردم دیدی کوك قپوغنی آچدی پیغمبرمز اوز کوزی برله بلال‌نك مسجدکه باردقنی قاراب توردی بلال مسجدکه باروب یتکانچه بر قالتراب توردی حال بو کم بلال دنیاده فقیر کمسنه ایردی تقوی پارسا ایردی صحابه‌لر آراسنده کشف قلوب ایردی. ایمشلر بر کون عمر رضی الله‌عنه ایونده بومرقه آلدی بومرقه‌نك آغنی اوز آلدینه پشوردی وهم صاروسنی اوز آلدینه پشروب آشادی مسجدکه باردی تون یارمی ایردی کوردیکه مسجد اچنده بلال اولتورر عمر رضی الله‌عنه سلام بیردی بلال رضی الله‌عنه آنك سلامنی آلمادی عمر رضی الله عنه ایدی نه اوچون علیك آلمادك بلال ایدی کوکلکده کفرلك علامتی کورینه‌در دیدی عمر رضی الله عنه ایدی حاشا لله بونه حالدر دیدی ایکی تزی ایله چوکب بلال قارشوسنه اولتوردی ایدی. یاولی النعمه بزلرده کفرلك علامتی بولسه آندین قلاوز اولوب آندین بزنی چقارغل دیدی بلال ایدی یا عمر پیغمبرمز عمرنده ایکی تورلوك نعمتنی بر یولی یمادی وآنی اشله‌مگه قصد ایله‌مدی اوزکه معلوم‌در سین بو تونك بومرقه‌نی ایکی تورلوك ایلدك بری آرتندن برنی یدك کافی دکلمی‌در بر تورلکنی یب قناعت ایله‌سلك دیدی شول اجلدن کوکل دائره‌کده خناس کیردی کوکلکدن ایتدك ایرته برله هم موندااغ نعمت‌نی یمالم دیدك عمر رضی الله عنه صدقت یا بلال دیب مسجددن چقب آشاغاننی قوصدی وطهارتنی کیری قایتاریب ینه بلاله کلدی سلام بیردی بلال وعلیك آلدی (بلا وفاقه‌غه صبر ایتکان انسان * دیانت ملکی‌در اول مرد میدان) یعنی بلالرگه وآچلقلرغه صبر ایله‌مکدین ملکی‌نك کامل لکی‌در ای بلکاو آدم اوغلی (اگر چندیکه بولسك بی بضاعت * سلیمان‌سن اگر قیلساك قناعت) یعنی اگر چندیکه دنیا یوزنده هیچ نرسه‌ك بولماساده قناعت ایله‌سك سلیمان پیغمبر کبی بای اولورسن زیرا که بایلق قناعتده‌در (قناعتدر کوکللرنك صفاسی * قناعت بارچه علت‌نك دواسی) یعنی قناعت ایلمك کوکللرنك صاقلغیدر ودخی قناعت ایله‌مك بارچه کوکل زحمتینك دارویدر (قناعت کم طبیب هر کسلدر * قناعت اهلیگه آغو عسل‌در) یعنی قناعت ایلمك هر یالقاولقنك داروی‌در دخی قناعت ایلمك زهرلی نرسه‌لرگه بال کبی‌در (دراونك حکمی یتسه شرقدین غرب * دراونك

باشيغه موری قيلور حرب) يعنی بر كمسنه شاه اولوب مشرقدن مغرب كه حكمی
يورسه وبری زبون بولوب قرمسقه آنك ايله صوغش ايلسه آنكا غالب اولسه
(اجل جلادی كونيين ايله كاچ چالك * بولور ايكلاسی كورمگانداك) يعنی بو ايكی
كمسنه‌نك بوكره‌كلرنی اجل جلادی يارسه مراد عزرائيل عليه السلام جانلارنی آلسه
هر ايكسی كورمگان تيك اولورلر شاه اولدقی كمسنه‌سی شاه اولدقنی كورمگان
كبی اولور وبر قرمسقه صوغشنی كورمگانديك اولور هر ايكسی بر تيك قارا توفراق
بولور اصلا فرقی اولماس (براونك نقره وطلاسی مل مل * براو كوركانی يوق
عمرنده بر پل) يعنی بر بنده‌سی‌نك كوشی وتنكه‌سی طولو اولسه وبراونك عمرنده
بر آقچه كورگانی بولماسه يعنی هيچ نرسه‌سی بولمسه (مونی مفلس ديمه تاكلا
آنی بای * بولور هر قايسی‌غه زير لحد جای) يعنی بو عمرنده آقچه كورمگان كمسنه‌نی
قيامت كوننده بارلی بولور ديماگل ودخی اول كوش تنكه‌سی كوب كمسنه‌نی بای
بولور ديماگل زيرا كه دنيا حاللاری معلوم دگلدر آنك اوچون ايكسی لحد آستونده
قالورلر (براو اوتكاردی عمرين عيش ايله فاش * براو قابقانی يوق آغزی تولا
آش) يعنی بر بنده‌سی عمرين راحتليلك وكيكليلك ايله اوتكاردی وبر بنده‌سی
عمرنده آغزی تولوتچه آش بيمدی فقير اولدی (اجل جان آچيغن كورسه‌تكاچ
آيندك * بولور هر ايكلاسی كورمگاندك) يعنی بو ايكسی اجل شرابنی اچسه‌لر هر
ايكسی بردك قارا توفراق اولور تربتلرندن فرق ايله‌ب بولمازدر (براوده بولسه
دايم محنت درد * براونك كلفتی بولماسه بر كرد) يعنی بر بنده‌سنده دايم محنت
توزانی اولسه اويله زحمت ايله عمرين اوتكارسه ودخی بر بنده‌سنده توزان
قدرنچه مشقت بولماسه اصلا عمرنده زحمت كورماسه (آلار بولسه اولوم‌نك مبتلاسی *
بولور هيچ كورمگاندك ايكلاسی) يعنی بو ايكی كمسنه ئولم زحمتنده مبتلا بولوب
قارا يرنك آستنه كرسه‌لر بو ايكی كمسنه باشلارينه اوغرادقی نرسه‌لرنی كورمگان
كبی اولورلر (غرض هر قانده فرزند آدم * بيمه هر گيز اوتار دنيا اوچون غم)
يعنی حاصل كلام ای آدم اوغلی هر قايده اولساكده دنيا اوچون قايغو يمه‌گل بلكه
دين قايغوسنی ييگل اوزكنی توزاتمكده بولغل اخلاق ذميمه‌لردن يراق بولوب،
قناعت ايله‌مككده بولغل وخدای تعالی‌نك هر نه بيرگاننه راضی بولغل ـ خيانتدين
يراق بولوب ديانتلی بولوق بيانی ـ (كيل ای مؤمن كمال اتسك ديانت * كشيگه
قيلماغل هرگز خيانت) بعنی ای آنچلاين مؤمن كمال ديانت ايله‌مك تله‌سك اصلا
هيچ بر كشيگه خيانت ايله‌مگل زيرا كه خيانت ايله‌مك منافقلقدر (خيانت كم
كيلور قولدين وكوزدين * آياقدين عضو پنهاندين وسوزدين) يعنی خيانت
تورلكدر بعضی وقتده خيانت قولدين كلور نته‌كه برا گونك نرسه‌سنی اوغرلاوق
ياكه حرام اعضالرنی تونه‌ق تيك ودخی كوز خيانتی اولدر نامحرملر يوزينه قاراوق
تيك ودخی آياق خيانتی اولدر نامشروع اورنلرغه باروق تيك ودخی كوكل خيانتی

اولدر مسلمانلرغه یاوز گمان ایلمك تیك ودخی سوز خیانتی اولدرکه غیبت
ویالغانچیلق ایلمك تیك موندان غیری هم خیانتلروار در بارینی ذکر ایلمك
حاجت دگلدر نتاکه بیوردی (مونی بلگای جمیع آدمی زاد * ایماس حاجتکه
بر بر ایلاسهم یاد) یعنی خیانتنك تورلوك تورلوك اعضالردین اولدقنی بارچه
آدم اوغلانلری اوزلری بلورلر آنك بارچهسین بیان ایلمك حاجت دگلدر هر
کشیگه ظاهردر (خیانتکم ایرر پیدا کوکلدین * مونی آتلا دیانت برله قولدین)
یعنی خیانتنك الوغی کوکلدادر مونیسن آتلاغل زنهار دینحقی اوچون ایتورم
بو کوکل خیانتنی قیلماغل آنی بیان ایلهب بیوردیکه (نهکم توشسه کوکلگه یا کوزگه
* روا کورمهسك اول اشنی اوزگه) یعنی کوکل خیانتی اولدرکه بر نرسه کوزگه
کورنسه یا کوکلگه توشسه اول کوردکی وتوشدکی فرضا اوزگه کلسه اوزك روا
کورمهسك (روا کورسك مسلمانیغه آنی * مونی دیرلر خیانتنك یمانی) یعنی اوزگه
روا کورمگان نرسهنی بر مسلماننك باشنه کلدکنی روا کورسك وشادلانسك بو
خیانتنك الوغی ویمانیدر (قایو اشکه رضا بولسك کوکلك * اگرچه قیلمسك بولدك
اویولدك) یعنی بر اشکه کوکلك رضا بولسه آنی سوسه اگرچه اول اشنی سن قیلماسکدك
اول یولده بولورسن مثلا خیانت ایلهمك قولکدین کلماسه اما خیانت اهلنی سوسك
خیانت اهلندن بولورسن شونك اوچون کوب مسلمانلر کافر اوتدیلر کفر اهلنی
سوگانی اوچون وکوب کافرلر مسلمان بولوب اوتدیلر مسلمانلنی سوگانی اوچون
(سؤال) اش آنداغ برلسه نه اوچون موسی علیه السلام بلغم باغورگه کفرلك ایله
دعا ایلدی حال بوکه موسی علیهالسلام کفرلکگه رضا بولدی جواب اولدرکه موسی
علیهالسلام شریعتنده ضرر تیکرگان کشیگه کفرلك ایله دعا ایلمك مباح ایردی
زیراکه بلغم باغور اول موسی علیه السلامغه دعا ایلدی موسی علیه السلامنك
ضرری یوق ایردی موسی علیه السلام آنك دعاسی ایله قرق یل تیه یازوسنده
یوردی موسی علیه السلامغه ضرری کلدی شونك اوچون دعا ایلدی شریعتنده
مباح بولدقیچون نتاککه یعقوب علیه السلام شریعتنده آزاد کشی قل من دیو
اقرار ایلسه صاتمقلری روا ایردی نتاککه آدم صفی الله شریعتنده قرنداشنی
آلدقی کبی وادریس علیهالسلام شریعتنده زکوتدن آرتقان مالنی اوتقه یاقماق
کبی. سؤال موسی علیهالسلام بلغم باغور دعاسی ایرکاننی قایدین بلدی جبرائیل
علیهالسلام بلدردی سؤال بلغم باغور دعا قیلدقنی جبرائیل موسی علیه السلامغه
ایتوب نمام بولدی زیراکه نماملق حرام بولسه جبرائیل فاسق بولدی حاشا لله
جبرائیل فاسق اولماقدین (جواب) اولدرکه جبرائیلنك موسیغه ایتمهکی نماملق
دگلدر بلکه ایزی عزوجلنك بیورغاننی ئهیتمهکیدر زیراکه ایزی عزوجلگه موسی
علیه السلام دعا ایلدی یارب بکا نه حال اوغرادی بو حکم اوزکدینمی یاکه
عوارضلردن برعارض ایلانمی ایزی عزوجل دعاسنی قبول ایلدی زیراکه پیغمبر
دعاسی مردود اولماقی غالبا حرامدر الله تعالی جبرائیلگه بلدردی شونی موسی

عليه السلامغه ايدی سؤال ايزی عزوجل‌نك اوزی‌نك ايتمه‌کی نميه‌لك دگاهی
جواب خدای تعالی‌نك قيلدقی فعلدن وسوزلدکی سوزندن سؤال يوقدر آنك
حکمتنی تيکشرمك بنده‌لرگه حرامدر سؤال موسی عليه السلامنی نه اوچون کليم‌الله
ديدی حال‌بوکه ايزی عزوجل اوزينك قدرت تلی ايله ايتمادی جبرائيل آرتندن
ايتدی آنداغ بولسه موسی‌نی کليم‌الله ديما دلری يالغان بولدی جواب اولدر الله
تعالی‌نك سوزله‌شمکی کلی دگلدر گاه وقتده سوزله‌شور ايردی وگاه وقتده جبرائيل
آرتندن ثه‌يتور ايردی وجواب ديدر اولدر موسی عليه السلام‌نك سوزله‌شمه‌کی
طور طاغنده ايردی باشقه اورنلرده سوزله‌شمك حرام بولدی (ايرر عصيان رضاسی
چونکه عصيان * رضای کفر کفردر ای مسلمان) يعنی گناهدر غيری کشی‌نك
گناهنه رضا بولمق وبراگونك کفرلکيده رضا بولمق کفرلکدن ای مؤمن کمسنه
ممکن قدری صاقلانغيل (مسلمان اوغلنی کورسك کوزكديك * ضررده نفعده بلسك
اوزكديك) يعنی بارچه مسلمان اوغلانلرنی کوزك نوری کبی کورسك فايده وضررده
اوزك کبی کورسك مسلمانلرغه بلا وقضا کلدکنده قايغورساك وراحتلك کلگانده
سونسك (قايو قل‌نك مونكديك بولسه حالی * بر دربی‌شك مسلمانلق کمالی) يعنی
قايو بنده‌نك يوقاريده ذه‌يتلگان حالی کبی حالی بولسه آندين مراد مسلمانلرغه
بلا کلدکنده قايغورسه وراحتليك کلگانده سونسه مسلمانلق‌نك علامتی اولدر
ايمشلر براگو مسلمان قرداشنه بلا وقضا کلدکنده سونسه تحقيق عند الله کافردر
زيراکه مسلمان قرنداشندن اولسه ايردی البته مسلمان قرداشی اوچون قايغورور
ايردی آنداغ اولسه عندالله کافر بولور (انما المؤمنون اخوة فاصلحوا بين اخويکم)
آيتندن چقدی زيراکه مسلمان قرانداشغه اصلاح اولدر بر برينه کونی‌لك ايلمك
ومشقت حالنده کويونمك وراحتلك کلگانده سوينمك وايگری بولغه بارسه کوندرمك
زيراکه مسلمانلر کنفس واحده‌در (ما خلقکم ولا بعثکم الا کنفس واحدة) ديدکی بوکا اشعاردر
تأمل ايليه‌سن (اگر چنديکه بولسه شبهه‌ء کم * روا کورسك آنی اوزنفسکا هم) يعنی بر
کچرالکه زيان کلسه اول زيانني اوزکا کلگانده اول اشنی سومسك (روا کورمه مسلمانيغه
زنهار * اگر بلسه‌ك بناگاه ايله اظهار) يعنی اوزکا روا کورمگان نرسه‌نی مسلمان
قرنداشکا روا کورمگل اگر بو روا کورمدان نرسه‌نك مسلمان قرنداشيکا کلورنی
بلسك اظهار ايلگل (خصوصا بيرمگل تقراللك ايرکه * مغيلان سيبما گل ريحانلی
برگه) يعنی خصوصا اول اشنی آنچلاين کمسنه‌گه روا کورمگل اگر اول کمسنه تقوا
وصوفی کمسنه اولسه زيراکه روا کورمکك ريحان سچا کلی يرگه تيگه‌نه‌ك اورلقنی
ساچمق کبی‌دن آنداغ اولسه تقوا بلا اهلنه وقضا کلدکنه سونما گل (تقی‌نك کوکسيدر
دار الصيانت * صيانت خانه‌گه قيلمه خيانت) يعنی زيرا تقوی اهلی‌نك کوکره‌گی
حراملردن صاقنمق يورطی‌در آنداغ اولسه حراملردن صاقلانغوچی يورطنه خيانت
ايلمگل واهل تقواگه ياوز گمان ايلمدل باشينه بلا وقضا کلدکنه سونماگل بلکه
هميشه آنك اوچون غميه بولغيل (دار الصيانه المحفوظ من المحرمات والمنهيات)

معناسنه‌در (اگر تابلسه نعمت آلدیغه ساچ * وگر بولمسه آغزڭ عذر اوچون آچ) یعنی مسلمان بولغان قرداشلرگه عادت اولدر که کوڭلنك دوست توتوب ابوگه کلگنده نعمتڭ بولسه آلدینه قویغل اگر نعمتڭ بولماسه تلڭ برله عذرلر ایلمکده بولوب آچق یوزڭ برله تورغل (اگر ملڭ خلطه بیرسڭ خلطی کوب زر * سڭا آندین نچوك سود ای برادر) یعنی احسان ایدوب براگوگه ملڭ قالطه آلطون بیرسڭ حال آڭا ملڭ قالطه آلطونڭ حراملردن خلط اولوب کسب ایله‌مش بولسڭ سڭا آندین ثواب وفائده یوقدر خلطه لفظی‌نڭ اوّلکسی بر نرسه‌در کیوکچی‌لرنڭ اورمانده یورگوچیلری بیل باولاریده کوندن تڭکوب تاغارلار اچینده اوزینه محتاج بولغان نرسه‌لرنی صالورلار اوت‌تاشی وچاقده وکوکرت تاشی تیلڭ بلغار یورطنده قالطه دیرلر اما سمرقند جمیل‌ده خلطه دیرلر خاء معجمه ایله اوقورلر ایکنچیسی مخلوط معناسنه‌در عربی‌در (اگر بیرسڭ اریغ دین قطرهٔ آب * ایرور چندان ثواب ای گوهری ناب) یعنی بر مسلمان قرنداشڭه کچکنه یلغه‌دن بر تامچی صو آلوب اچرسڭ سنڭ یوز قالطه حرام آلتون تنکه بیرگانڭدن ایزگودر (کشیگه بیرسه کم مالی حرامی * امید ایتسه ثواب اول مرد عامی) یعنی براگوگه حرام آلتونی صدقه بیریب اول بیرگان صدقه‌سندن ثواب امید ایلسه اول ظالم ایرور (بولور کافر امید ایتکان اول انسان * بلوب آلوب دعا قیلغان هم اول آن) یعنی اول مالنی صدقه بیریب ثواب امید ایلدکی ودخی اول حرام‌مالنی بلوب دعاقیلوب آلغوچیسی هر ایکسی‌ده کافر اولورلار زیرا که حرام ایردکنی بلوب اشله‌دیلر (خیانت‌نڭ بری کم بولدی موصوف * بلوب قیلماسه هر کم امر معروف) یعنی (خیانت‌نڭ بر تورلکی معلوم اولسون براگو عالم اولوب ایرگو یولغه بنده‌لرنی بیورماسه (وگر نهی ایتمسه منکر ایشینی * خیانت‌لك دیکل آنداغ کشینی) یعنی اول عالم اولدقی کمسنه یاوز اشلردن آدمیلرنی منع ایلمسه مونچلاین عالم‌نی خیانت اهلی دیو بلگل مونده‌ین الوغ خیانت یوقدر (براو یول بلماین یورلنسه چوالگ * بلب گر صالمساڭ سن یخشی یولغه) یعنی بر کمسنه یول بلماین یمانلارغه بارسه سن آنڭ خطا بارغاننی بلب یول اوگره‌تمای یورسڭ آندین مراد براگو عالم اولوب نادان کمسه‌نڭ بوزوق یولغه کتدکنی بلب امر معروف ونهی منکر ایلمسه (قایو انصاف ایرور قایسی دیانت * ایر آنداغ الوغ بخل وخیانت) یعنی آنچلاین یول بلدکی کمسه بلمگان کمسنه‌گه یول کورگازمسه بونه انصاف وبونه دین توررور زیرا که البته دین قرنداشی اول عاجزنی توغری یولغه اوگراتور ایردی آنداغ اولسه مونده‌ین الوغ صارانلق وخیانت یوقدر (اگر آلدڭده طفلی بولسه ناگاه * ینار اوتقه توشاردین بلسڭ آگاه) یعنی براگونڭ کوز آلدنده برنارسیده اوغلان‌نڭ اوتقه توشکانن کورسه آنڭ یقلغانن قاراب تورسه (اوزاتمس بولسڭ آڭا دست الطاف * بچوك بولغای برادرلکده انصاف) یعنی اوتقه کردکی نارسیده اوغلانغه رحیم وشفقت قولکنی صونوب اول بالانی اوتدین آلماسڭ مونچلاین کمسنه‌دین قرنداشی دگلدر شونچلاین برنادان

باهاین حرام اشلرگه اقدام ایلامکنی کورسلک سن عالم اولوب اول نادانغه بوزوق یولدین خبر بیرمه‌سلك مونداغ الوغ خیانت یوقدر (جمیع بندهٔ مؤمن سراسر * ایر رمز بر برمزگه برادر) یعنی زیرا که بارچه مسلمان جماعتی بر برینه قرنداشلردر بس قرنداش بولسه بـر برینه شفقت ایلمك كرك شفقت اولدر عالملار علم لیكنده جومارد اولوب بلمـگانلرگه صرف ایلایه‌لر وبایلار فقیر فقرایه صدقـه ایلیه‌لر (براو چقسه طریق آخرتدین * اوکورسه یوزمقام مغفرتدین) یعنی بر نادان کمسنه یول بلمیان آخرت یولندن چقب بوزوق یولده یورسه ودخی الله تعالی نه‌تورلوك سبب ایله گناهلارندین یارلقانمق آدابنی بلماسه (اگر کورساتمسه یول کورگان انسان * باخل‌لك موندین اوتماس ای مسلمان) یعنی اول نادانغه بلدکی عالم توغری یولنی کورساتماسه صارانلق وخیانت بو عالمده آیرق دگلدر (سن آیغان صوکره توز بولماسه‌حالی * اوزی نلك بوینیغه قالغای وبالی) یعنی سن عالم اولوب اول نادانغه یولنی کورگازگاندین صوك اول نادان توغری یولغه کرمسه گناه‌سنده قالمادی بلکه اوز بویننده قالدی قوله تعالی (وماعلینا الا البلاغ المبین) (آچیدرسن برادرلیکنی بابن * تابب سن امر معروف نلك ثوابن) یعنی قرنده‌شلرگه قرنده‌شلك ایشکنی آچساك ودخی امر معروف نلك توابنی بلسك (اگر کلماسه قولـدین یاتلكدین * یمان بلـگل اول اشنی جان دلكدین) یعنی اول بوزوق اشنی اشلـگان کمسنه‌گه منع ایلمك قولـكدین کلمسه زیرا که قول برله طیماق مفتی وقاضی لارغه‌ در آنداغ اولماسك تللك برله نهی ایله‌گل زیرا که تل ایله‌نهی ایله‌مك توبه‌ن مرتبه‌لی عالملرگه‌ در عالملك اولماسك زنهار اول بوزوق اشنی کوکل وجانك ایله دشمان توتوب اول مجلسده اولساك آندن

(خلایقدن رنجو آغرلقنی بر کیلمك بیانی)

چقغل ﴿ خلایقدن رنجو وآغرلقنی تحمل قیلمق بیانی ﴾ (کیل ای انسان اگر بولساك چن ایردیك * آغرلق بیشه قیل دنیاده یردیك) یعنی ای آنچلاین آدمی حقیقه الله یولنده اولغوچی بنده بولساك آغر صبرلی بولغل دنیاده ییرکبی نتاك که یبرنلك اوستنده تورلی نرسه واردر ایزگوویاوزدن خسیس دن ونفیس دن بارچه‌سنی یوکله‌ب توررسن هم آنلك خلقنی خلقلانغل نته‌ك که بیوردی (اگر تیبسه‌سنی هر قیسی موجود * زیان ایتمه تقی تیکور آنکا سود) یعنی سنی مثلا هر جان ایبه‌لری آیاقلری آستینه صالوب تیبكله‌سه‌لرده هیچ برسینه زیان ایتمگل بلـکه قولـكدن کیلسه هر برسینه فائده تیکورگل نتاك که یبرنلك اوستنده بارچه خلایقلر تیزاك واول ایدرلر آنلرنلك چرکن نرسه‌لرنی صالغانلرینه بیرعارله‌نماین آنلرغه اوستورب تورلی تورلی نعمتلر ویرر (یوراکلك قیلسه‌لر آهن ایله چاك * چغار آلدیغه تورلی نعمت پاك) یعنی خلایقلر سنلك یوراککنی تیمر ایله یارسه‌لرده وتورلی تورلی جفالر ایله‌سه‌لرده آنلرنلك قارشولرینه تورلی نعمتلرکنی قویوب قیلغان جفالرینه کینه توتماغل (اگرچه عالمه‌سندن تیگار نفع * اوزکدن قیلماغل توفراق آتن رفع) یعنی سن مثلا بارچه دنیا خلقنه فائده تیگرسه‌کده اوزکدن توفراق اسمنی وفقیرلـکنی کوته‌رمگل وتـکبرلك ایله‌مگل (آتاك یردرسنلك یردیك قیلق قیل * یمانلق ایله‌گارمگه یخشلیق قبل) یعنی سنلك اسملك پاك آتاك آدم علیه السلام

توفراقدر آنداغ بولسه ییر کبی خلقلی بولغل نه‌کم آدمیلر سنکا یمانلق ایله‌لر آنلرغه ایرگوللك ایله‌گل دیمه‌کدر (کشی تاش اورسه‌باشه‌ای خجسته * کولاب باقغل یوزیگه مثل پسته) یعنی بره‌گو آچو ایله باشکا تاش ایله اورسه ای آنچلاین مبارك کمسنه اورغان کمسنه‌نك یوزینه ایله‌نوب کولوب باقغل نتاك که چیکله‌وك‌نك باشینه تاش ایله اوررلر یارولوب کولدوکی کبی تورر اچنده‌گی توشنی بیرر سنك هم اهل جفاغه تورلی نعمت‌لرکنی بیرگل آچق یوزك ایله دیمه‌کدر خجسته خاء معجمه‌نك ضمه‌سی ایله مبارك معناسنه‌در پسته معناسی یوقاریده کیچدی (بوسنه‌ورماقغه دل تنك بولمه زنهار * امیداولدرکه خوش کورگای خریدار) یعنی آدمیلرسنك باشکا تاش ایله اورمقلرینه سنوق کوکنرلی بولمغل زنهار زیرا که مونچلاین اهل صابردن اولماقکنی بنده‌لرنی صاتون آلغوچی ایزی عزوجل خوش کورب اوزینه لایق ایله‌ر (ان الله اشتری من المؤمنین انفسهم) دیگان آیت‌نك قرینه‌سی ایله (آیاق آستنده قالدم دیب دیمه وای * بلورچین کاسه کوب تبکوییسه‌لای) یعنی سن بو قدر خورلقده قالدم دیب وای دیمه‌گل نته‌که چین آیاقنی کوب تیبکان وباسقان بالچقده یاصارلر نته‌که آنك بهاسی خلایق آلدنده کوب اولور آنچلاین خلایقلرنك کوب جفاسنی کورسه‌ك خالق آلدنده عزیز اولورسن لای بالچق معناسنه‌در ترکمان ایله هندلغتی آراسنده مشترك لغتدر. ایه‌شلر چین آیاق یاصاوچیلر آق بالچقدن یاصارلر قرق کون نوبت ایله اول بالچقنی ازبیز برله برگه‌قوشوب آیاق آستینه صالوب باصارلر هیچ توقتامزلر آندن صوك قربی دیگان دارونك صووینه صالورلر آنده یکرمی کون قدری آچب یاتور آندن چغاروب آیاق آستینه صالوب باصارلر اون کون مقداری متصل آندن صوك ازبیز ایله قاتشدرب قربی صووینه کته صالورلر آنده یکرمی کون قدری تورر آندن صوك چغاروب تورلی صاوتلر یاصارلر آندن صوك اول صاوتلرنی اوت اچینه براغورلر اوت اچنده اون کون قدری یاندررلر یخشیسی اوت اچنده تززوك بولور یمانی بوزلور اوت اسلکنی صاوتلرنی توفراق طبیعتندن چغارب قربی داروی طبیعتنه دورر صاف بولور اچنده‌گی نرسه طشندن کورنور (اگر دشمان‌غه دوستلق قیلساك اظهار * باشك یارغان کشیلرنی دیسه‌ك یار) یعنی دشمانلق ایله‌گوچیلرگه دوستلق ایله‌گل باشکنی صوغوب یارغوچیلرنی یار بولداش دیو یورگل اصلا کینه دار اولماغل (رضا ملکیده تمکین ایله‌گان ناس * جفا آلماسی تیکسه قاتیغ آلماس) یعنی الله‌تعالی‌نك رضالق ملکنده اورن آلغوچی کمسنه نه قدر بلا وقضالر آلماس تیمری کبی تیکسه آدمیلرگه قاتیغ اولماسدر حاصل کلام الله‌تعالی رضالقنی استه‌گوچی کمسه‌لرگه نه‌قدر بلالر کلسه‌ده آدمیلرگه قاتی سوزنی ایتمه‌سدر بلکه آچق یوزی ایله‌تورلی نعمت‌لرنی کلتورر آلماس لفظی‌نك اوّلگسی برمشهور تیمرنك اسمیدر قاتی نرسه‌لرنی کیسه‌ر ایکنچسی فعل نفیدر بمعنی لایأخذدر هرایکسی ترکیدر. ایه‌شلر آلماس تیه‌رنی آدمیلر صنعت ایله‌مزلر بلکه‌ایزی عزوجل‌نك اوزلرنی

([illegible])

ایله یاراتلدی غیری تیمرلرنی آدم اوغلانلری بالچقدن قایناتوب تیمر ایدرلر. بعضیلر ایمشلر بالچقدن اولغان تیمردن یتمش کره قایناتوب آلماس ایدرلر بو سوز غیر اصح در بلکه بعض تاغلرده کوبدر خصوصا چین ماچین طاغلرنده کوبدر ودیار بکرده هم باردر ومکه ومدینه شهرلرینک طاغلرنده هم باردر جار الله العلامة (وانزلنا الحدید فیه بأس شدید) دیدکی آیتده آلماسنی توتدی باشقه‌لرنی توتمادی. ایمشلر بو تیمرنک سائر معدنیات ذائبه‌نک پیدا اولماقی اولدرنه که یر آستنده اولغوچی یوللرودخانلر حبس اولوب یردن بخار قار تابماسه‌لر اوزلری چوق اولماین نوع ارضه اختلاط ایله‌سه‌لر کم وکیفیتده مختلف اولسه‌لر اجسام ارضیه‌لر آندن اولور توز وکوک فاراز ونیشاتور کبیلر قچانکه دخان ایله بخار بر برینه قاتشوب وبو آچی نرسه‌نک برسی‌نک طبیعتی قاتوشور بولسه آلتون کموش وتیمر کبیلر آندن اولور ودخی اول آچی نرسه‌نک ایکسی یا اوچوسی دخان ایله بخار مختلط اولسه آلماس تیمری آندین اولور بونلرده صورت نوعیت اولور اما نشونما حرکت ارادیه ایله دگلدر بو آراده کوب عجایب‌لر واردر حکما کتابلرنده مشحوندر. ایمشلر آلماس تیمری قارا قورغاشننی کیسمز غیری قاتی نرسه‌لرنی کیسار کیسمگاننه سبب اولدر تکبرلک ایلدی دیرلر زیرا آلماس دنیاده بن اوتکون من دیب تفاخر ایلدی شونک اوچون الله تعالی‌ دنی کیمسزلک ایله مبتلا ایلدی بو سوز نفس امرده حق بولسه‌ده باطلی یالغاندر وکیسمگاننه حکمت اولدر زیرا قارا قورغاشنده بخار غالبدر آلماسده خوضت غالبدر خوضت بخاردن مهروبدر زیرا قارا قورغاشنده صو غالبدر آلماسده اوت غالبدر صو اوتقه غالبدر (دیه‌مس اسیب آنی خلق اورسه آسیب * ویا محنت جبالی یاتسه باسیب) یعنی بر صابر بنده‌سی خلایقلر طاغانغه آصوب قیناسه‌لرده واورسه‌لرده آنی بلا وقضا کلدی دیماسدر ودخی قل بنده‌نک اوستونه محنت وقضا تاغلری باسیب یاتسه‌لرده بلا وقضا کلدی دیماسدر همیشه رضا بولوب اورغان کشیلرگه انعام واحسان ایله‌ر کینه توتماسدر آسب لفظینک اوّلگسی بلا وفتنه معناسنه‌در فارسیدر ایکنچسی صالب وآصماق معناسنه‌در ترکیدر محنت جبالی ایله جفا آلماسینک اضافه‌سی لجین الماء قبیلندندر تأمل اهلنه مخفی دگلدر (جهالت اهلی قیلمش کینه درکین * قچان درکین بولور کم بولسه درکین) یعنی بو کینه دارلق اچنده اولتورمقلقنی قیلغوچی من البته جهل مرکب اولسه کرکدر زیرا که الله تعالی دین مقصودینه ایرشما کنی استگان کمسنه البته کینه دارلق ایله مسدر درکین لفظی‌نک اوّلگسی تحت معناسنه‌در سمرقند خلقی ایله عثمانیه خلقی‌نک لغتیدر ایکنچسی ایکی لغتدن مرکبدر درك عربی در ادراك معناسنه‌در نون ترکیدر جار مجرور اولغوچیسی‌نک مضاف الیه‌سی اورننه قایم مقام اولغوچیسیدر معناسی عربچه بمعنی الادراك لمقصوده‌در اوچنچسی کاف عربینک کسری ایله ستر العداوة فی القلب عربی ایله عجم آراسنده مشترك لغتدر (فالمعنی الحاصل ان صاحب الکین لایجد رضاء الله تعالی) معناسنده‌در تأمل (اگر راضی یسه‌مك ضربة ید * دعانی

هرگز آنگا قیلماغای بد) یعنی هرکشی رضالق مقامنده تورغان کمسنه‌نی ملك مرتبه یاوزلق ایله اورسه‌لرده آنلرنك اورمقنده زحمتلر یتسه‌ده اول مضروب ضاربلرگه یاوز دعا ایلامسدر اگر دعا ایلسه ضاربلرگه فایده‌لی دعا ایلر (ضررغه راضی هرگیز بولماس اکمل * هدایت برله توفیقن تیلاربل) یعنی جفا کوردکی من اهل جفالرغه یعنی جفا ایله گوچیلرنك ضررینه راضی بولمز اگر کامل رضالق مقامنده بولسه بلکه جفا ایله گوچیلرگه توفیق وهدایت ایله دعا ایلر (سونرکین گردیدین حالن جمالی * کتارگردین کوك گردین کمالی) یعنی ای عزیز کمسنه آنگلاکه علم حالدن اولغان مرتبه ایاسی کینه توزانندن بریدر آنداغ بولسه کینه توزاننی کوگلدن کتارگل کینه ایلمه‌گل اگرسن دینده کامل بولماقنی تله‌سك گرد لفظی‌نك اوّلگسی توزان معناسنه‌در ایکنچسی ایکی لغتدن مرکبدر گرا گر معناسنه‌در دین معناسی ظاهردر (هی طریقه موضوعه بوضع الهی علی نبی من انبیائه) (حکایت پیغمبر علیه السلامنك مبارك تشی‌نك بیانیدر) (احد طاغنده پیغمبر تشینی * شهید ایتدی ینه یتمش کشی‌نی) یعنی احد صوغشنده پیغمبرمز علیه السلام تشینی تاش ایله کافرلر آتوب توشردیلر کنه اول صوغشده یتمش الوغ صحابه‌لر شهید اولدیلر حمزه ایله عباس حضرتلری آنده شهید بولدیلر احد صوغشی‌نك قصه‌سی مشهوردر اما احد برطاغ‌نك اسمیدر حجازیری‌نك اسکندویه اطرافنده‌در مکه‌دن توه اداتی ایله توقز کونلك یولدر (عجب کون توشدی مؤمنلر باشیغه * عمر کلدی پیغمبرنك قاشیغه) یعنی احد صوغشنده مؤمنلرگه عجب آغرلق کلدی زیرا که اول صوغشده کافرلر کوب ایردی شول زمانده حضرت عمر سر عسکر ایردی علی حضرتلری ایوده یوق ایردی عمر کافرلرگه غالب اولا آلماین پیغمبرمز محمد مصطفی صلی الله تعالی علیه وسلم‌نك قاتینه کلدی بیله دیو (دیدی یغلاب ایا سلطان ابرار * دعا قیلغل قریلسون بارچه کفار) یعنی عمر رضی الله عنه رسول حضرتنه یغلاب ایدیکه یا رسول الله بو کافرلرگه دعا ایله‌گل بر یولی قریلسونلر دیدی پیغمبر علیه السلام عمرنك سوزینه رضا بولمدی بلکه خیر دعا ایلدی (ولیکن قیلمادی اول دعوة بد * هدایتکه دعا قیلدی محمد) یعنی محمد علیه السلام یاوز دعا ایلامدی بلکه اول کافرلرگه توغری یول اوزرینه دعا ایلدی یارب بو کافرلرگه اسلام یولنی روزی قیلغل دیدی مسلمانلرنك مغلوب اولدقنی بیان ایلیوب بیوردیکه (اوشال روزیکه انبوه ایردی کفار * ابوسفیان وخالد ایردی سالار) یعنی اول احد صوغشنده کافرلر کوب ایردی ومسلمانلر آز ایدی ابوسفیان ایله خالد کافرلرنك باشچسی ایردی زیرا که اول ایرلر اول زمانده کافر ایردیلر انبوه کوبلك معناسنه‌در (اجابت بولدی پیغمبر دعاسی * مسلمان بولدیلر هرایکلاسی) یعنی فی الحال پیغمبرنك دعاسی قبول بولدی اول خالد ایله ابوسفیان مسلمان بولدیلر (اول ایکی ایر بیلان کوب اهل طغیان * احد کافرلری بولدی مسلمان) یعنی خالد ایله ابوسفیان برگه احد کافرلری پیغمبر علیه السلامنك حضورینه برم برم کلوب مسلمان بولدیلر (چوخالد آلدی دین‌نك شهددین بهر * مسلمان بولدیلر

(حکایت پیغمبر علیه الصلوة والسلام نینك مبارك تیشی نینك بیانی)

ایلکینلملک شور) یعنی خالد حضرتلری اسلام شکرینی قایدا آلدی اول ایرنک قولنداملک
شهر مسلمان بولدیلر دیار مغرب نینک شهرلری بارچه سی خالد ایلکیده اسلام تابدیلر
(عراق ایله دمشق وخطهٔ شام * ابوسفیان قولنده تابدی اسلام) یعنی عراق شهری ودمشق
ایله خطای شهرلری وشام ابوسفیان قولنده مسلمان بولدیلر (محمد آلدی علم خلق
خوشدین * میسر ایتمادی آلتون کموشدین) یعنی پیغمبر علیه السلام دین علم لیکنی
خوش آلدی احد صوغشنده توشکان آلتون کموشلرنی آلمادی زیرا که مالده میلی
بولسه ایدی کافرلرگه بددعا قیلیب هلاک ایلیب آلتونلارنی آلور ایردی بلکه
اسلامغه کلمکلرنی دعا ایلیب بارچه ماللری وهم اوزلری سلامت بولدی ایکی
دنیانینک سلامتلیکی حاصل اولدی قصددن مصدیه قایتوب ایتدی (اگر سن مرد
صاحب همتی سن * رسول اللهنینک خاص امتی سن) یعنی سن بلند همت ایه سی
اولساک ودخی پیغمبرنینک خاص امتلرندن اولساک (توتارسن جان ایله فعل نبی نی *
قیلورسن هر محلده پیرویی) یعنی سن جان ایله پیغمبر علیه السلامنینک فعلنی توتمق
تلاسنک هر اورنده پیغمبر علیه السلامنینک بارغان یولنی قویماغل آننک یولی اول ایردی
یاوزلق ایلگانلرگه یخشیلق ایلمک ایردی آنداغ اولسه آننک یولنده بولغل
دیمه کدر * حکایت خواجه بهاء الدین حضرتلرینینک عوانیغه یولقغانی * (بهاء الحق والدین
طاب مثواه * یولقدیلر عوانیغه ناگاه) یعنی خواجه بهاء الدین حضرتلری الله تعالی
آننک قبرنی خوشلاب قیامتکه دیکن فائده آلغنی روزی ایلگای ایردی کونلرده بر
کون خواجه بهاء الدین حضرتلری بر ظالمغه یولقب آننک برله سوزگه کلدیلر عوان
اصلده شاهلر وبیکلر قاتنده یور وگوچیلرنی ایتورلر برنینک بلغار بورطنده قوشطان
دیرلر بوننک مطابق ظالم معناسنه در. ایشلر بهاء الدیننینک حقیقت اسمی محمد ایردی
آتاسی نینک اسمی محمدی ایردی سیدزاده دن ایردی بخاراده ایردی کعبة اللهغه ایکی
مرتبه جیاو بارب طواف ایلدی کوب کراماتلری ظاهر اولدیغیچون بهاء الدین
قویدیلر ایشلر بهاء الدین نینک آتاسلی خضر پیغمبر مامهلرندن ایدی خضر
پیغمبرگه اوروغ ایردی کونلرده بر کون برنینک پیغمبرمز معراج تونده عرشکه یتدی
کوردیکم جانلردن بر جان یتمش حجاب اوتوب الله تعالی ایله سرداش اولوب کنه
عرش کنکراسنه قوندی پیغمبر علیه السلام ایدی یارب بونه حالدر سن ایتکان
ایردنک سندین صونک پیغمبر اولمز دیب بونه عجب حالدر سزنینک ایله پیغمبرلر
کبی سرلاشور جواب ربانی کلدیکم یا محمد آگاه بولغل سندان صونکره ولی کلور
آننک اسمی سنینک اسمنک کبی اولور لقب اسمی بهاء الدین بولور دیدی سنینک امتلرکدن
یتمش کشیگه اجماع ایله سونچ بیرر دیدی اما آننک اسمی برلرنینک درگاهمزده
واصلدر پیغمبر علیه السلام مونی ایشتوب منم امتمدن الوغلر وار ایکان دیب
سوندی کنه بهاء الدیننی امام ربانی دیرلر تنکری ایله سرداش اولدیغیچون کنه
جواب ربانی کلدیکم یا محمد عرشنینک ایکنچی کنکراسنه باقغل دیدی کوردیکم دورت
جان کتابلر مطالعه قیلورلر اصلا کوزلرنی کتابلردن آلمازلر بربریله بحث ایدرلر

(حکایت حضرت خواجه بهاء الدین رحمه الله عوانیغه یولقغانی) مناجات خواجه بهاء الدین رحمه الله تعالی

پیغمبر علیه‌السلام صوردیکم بونلر کیملردر جواب کلدی بر دورت ایر سنکٔ الوغ
عالم امتلرکٔندندر برسی ثابت اوغلی نعماندر کوفه‌دن چقار دیدی ایکنچی امام
مالكدر مدینه‌دن چقار دیدی اوچونچیسی امام‌حنبل بصره‌دن چقار دیدی دورتنچیسی
امام شافعی‌در ادریس اوغلی حقیقت اسمی محمددر جزیرهٔ شافعدن چقار دیدی
بو دورت کمسنه امتلرکٔنكٔ چراغیدر سندن‌صوڭ بو دورت کمسنه‌نكٔ سوزینه قاراب
بنده‌لرم بکٔاقللق ایدرلر دیدی پیغمبر علیه‌السلام مونی‌ایشتوب سوندی. ایمشلر
خواجه بهاءالدین‌نی محمد نقشبندی دیرلر معناسی بیزاك باغلاغوچی وهنر کوستر-
گوچیلر دیرلر کونلرده برکون بهاءالدین حضرتلاری بر بورك تکدی تکب کندهر
اینه سانچکان صاین (لا اله الاالله محمد رسول‌الله) دیب یتمش مرتبه ایتور ایردی
چونکه بورکنی یدی یلده‌تمام ایله‌دی عهد قیلدیکم هرکم بو بورکنی مندین‌صاتوب
آلسه بهاسی اولدر یدی تموغنی ملكٔ‌لنکوچی اولسه اول آلسون دیدی کونلرده
برکون الله‌تعالی حضرتلری برفرشته‌نی زنکی صورتینه کرگزدیده ایتدی بارغل
بهاءالدیننكٔ بورکنی صاتوب آلغل دیدی قچانکه اول فرشته کیلدی اچکه‌روکردی
سلام‌بیردی ایتدی یا محمد بن زنکستان ولایتندن کیلورمن بورکم یوقدر سیندە
صاتلق‌بورك یوقه‌ودیدی بهاءالدین ایتدی بلی‌باردر لکن بهاسی آغردر دیدی
زنکی ایتدی بهاسی نه‌در خواجه ایتدی یدی‌تموغدر سینكٔ‌ملككٔده بولسه آلغل
دیدی فرشته ایتدی تموغ‌ایزی عزوجلنکٔدر مینم‌قولمده یوقدر دیب چقوب‌کیتدی
حق‌تعالی‌نكٔ حضورینه باردی خواجه حالنی ایتدی ایزی عز وجل ایتدی بارغل
آلتی تموغنی بیرگل آندین آرتق بیرمگل دیدی زیراکه من خواجه‌نكٔ تله‌گان
نرسه‌سنی بلورمن‌چون‌فرشته خواجه‌غه کیلدی بورکنی آلتی تموغغه آلورمن دیدی
خواجه ایتدی آرزاندر فرشته قبول ایله‌مدی آخری خواجه آلتی تموغغه بورکنی
بیردی آلتی تموغغه مالك بولدی قچانکم قیامت کونی بولسه خواجه آلتی‌تموغغه
محمد امتنی کرگزماسدر زیراکه اوزملکنده اوزینكٔ قادرلغی واردر اول گزیلەنكٔ
بورك‌تکمه‌کده عرضی اول‌ایدی یدی‌تموغغه مالك‌بولوب محمد امتنی تموغغه کرتماس
اوچوندر الله‌تعالی آلتی‌تموغنی‌بیردی وسوزنی‌وقیلغان‌فعلنی درست‌کوروب یدنچی
تموغنی بیرمدی قهرمدن‌امین بولماسونلر شونكٔ‌اوچون نقشبندی آتالدی. ایمشلر
برکون خضر علیه‌السلام الله‌تعالی‌گه مناجات‌ایله‌دی یارب محمد امتندن‌برالوغ عزیز
بغارا ده‌واردر امر بولورمو آنکا بارب کورشه‌لم دیدی جواب‌ربانی کلدیکه بارغل‌بخاراده
فلان‌حمامده غسل‌ایدر دیدی خضر علیه‌السلام فی‌الحال بر قاراقل صورتینه کروب قولینه
قومغان آلوب بهاءالدین قتنه کردی یاخواجه امر بولورمو سزلرگه‌صوصالسام دیدی‌بهاءالدین
حضرتلری خوش‌اولور دیدی زیراکه بهاءالدین حضرتلری‌خضرنی کورگانی‌یوق‌ایدی
خواجه ایتدی سن‌کم‌سن خضر علیه‌السلام ایتدی بر قاراقل‌من کنه‌خضر علیه‌السلام
ایتدی یاخواجه دنیاده خضر دیدکی کمسنه‌بارمو دیدی خواجه‌ایتدی‌باردر خضر ایتدی
یا خواجه اول پیغمبرمو یا اولیه‌مو ایدی خواجه ایتدی اوّل زمانده‌گی امتنكٔ پیغمبری

ابردی بزنك امت‌نك الوغ عالملری کبی‌در بلکه آلاردن مرتبه‌سی آزدر خضر
علیه السلام ایدی یا خواجه نچوك بزنك امتمزنك عالملری کبی‌در زیرا که اول
جبرائیل علیه‌السلام ایله سوزلشدی بزم عالملرمز آنداغ دگلدر دیدی خواجه‌ایدی
اول زمانده پیغمبرمز زمانده جبرائیل کوکدن یرگه اینر ایدی چونکه پیغمبر آخر
زمان دنیادن اوتدی جبرائیلگه یریوزینه اینمك حرام بولدی خضرگه هم جبرائیل
اینمه‌سدر زیرا که اول خضر علیه‌السلام اولدکی پیغمبر حکمنده‌در گرچه صورتده
تریك بولسه‌لرده بزنك عالملرمز خضردن آرتق بولدی زیرا که بزنك عالملرمز
کونده الله‌تعالی‌نك کلامنی قاراب خدای‌تعالی‌نك اوزی برله سوزله‌شور وسیله‌سز
دیدی خضر علیه‌السلام ایدی سن هم خضردن آرتق بولدکمو دیدی خواجه ایدی
انشاءالله‌تعالی الحال خضردن آرتقدر آنك اوچون خضر پیغمبر بولسه بزلر عوامدن
اولساق خضر پیغمبرلکی برله بزلرنك باشمزغه صوصالوب تورماس ایردی دیدی
خضر علیه‌السلام اوفتانوب کوزندن غایب بولدی آندن صوك اصلا خواجه کوزیده
کورنمه‌س بولدی. دیمشلر برکون خواجه بهاءالدین حضرتلری مریدلرندن یتمش
کشی‌گه اوجماخ سیونچیسی نی‌بیردی بومریدلر آراسنده برعالم‌وار ایدی حضرت
احمد بن‌حنبل‌نك شاگردلرندن ایردی اول فکرده قالدی پیغمبرمزدن صوك هیچ‌بر
کشی اوجماخ سیونچیسی بیرمك لایق دگلدر دیدی کنه خواجه ایدی ای یارانلر
آگاه بولوکز سزلرنك آراکزده یتمش کشی اوجماخلقدر دیدی اخلاصلی یارانلر
حقدر دیدیلر آندن صوك خواجه‌قول کوته‌روب دعا ایله‌دی (اللهم لك الحمد فی السموات
والارض کل له‌قانتون الحمدلله الذی تتم نعمت الصالحات وجعلنی من الواصلین) دیدی
بیاغی عالم‌نك کوکلنه بوسوز خوش کلمدی کوکلندن ایدی خواجه شیطانیه اولدی
اوزنی پیغمبر دیراوکدی دیواول عالم مرید بومجلسدن چقدی بر مرید ایله کتابلر
تیکشوره باشلادیلر نیچه‌یوز حدیث کتابلرینی تیکشوردیلر امام مسلم وبخاری‌نك
مصنفات‌لرندن برسوزنی کوردیلر بیله‌دیو (قال علیه‌السلام ان من امتی رجل یقال
له‌واصل فانه یبشر بالجنة سبعین رجلا من امتی) دیگان حدیث‌نی کوردیلر مرید ایدی
یا عالم آگاه‌بولوکز خواجه‌مز دعا قیلدقنده آکلادکمی (وجعلنی من الواصلین) دیدی
هر اینه واصل دیدکی ایراوشبو بهاءالدین بولسه کیره‌کدر دیدی عالم توبه‌ایله‌ب
بهاءالدین حضرتلرینه اون‌ایکی یل خدمت ایله‌دی دیمشلر. ایمشلر بهاءالدین
اولیانی بخاراده هیچ‌کم اولیا ایرکاننی بلمه‌دیلر مگر کم اوچ‌تورلوك کرامتی ظاهر
اولدی آندن‌صوك خواجهٔ حق دیو اسم بیردیلر اول برسی اول ایدی بر زمانده
سمرقند جمیلدن اوچ کشی بازارکان اولوب کلدیلر برسی خبازلق قیلور ایردی
وبرسی دکانده‌اولتورر ایردی وبرسی بزازلق‌قیلور ایردی برکون خواجه‌حضرتلری
جیب مراقبه‌یه واردقنده خبازگه قضا کلورنی کوردی خبازه واردی ایدی یاخباز بکا
الله اوچون بر ایکمك بیرگل دیدی خباز بیرمدی کنه توجه ایله‌دی قضا خبازغه
یقین کلدی کنه واردی صوردی بیرمدی اوچونچی مرتبه خواجه کوب عذر

ایله‌دی صکره یارتی نان بیردی خواجه ایکمه‌کنی قولینه آلوب هوا یوزینه تاشلادی
ایدی یاظالم خباز بو ایکمه‌کنی تله‌مکم اوزم اوچون دگلدر بلکه اوزنك اوچوندر
هوا یوزینه قارانك دیدی خباز قارادیکم بر قارا بولوت کبی نرسه ایله ایکمه‌ك
صوغشوب توررلر قارا بولوت یرگه اینمه‌ك تله‌ر ایکمه‌ك ایندرمه‌س اوچون تورر
خواجه پیغمبر علیه السلامنك حدیثنی اوقودی ایله دیو (صدق رسوله الکریم
ونحن علی ذلك من الشاهدین الصدقة ترد البلایا) دیدی خباز قاتندن کیتدی
خباز یقاسنی یرتوب واویلا ایله‌دی یاریب خواجه‌یه مرید بولدی ایکنچی کرامتی
اولدر: ایمشلر بواوچ کشی برتوغمه ایردیلر خبازی کچره‌کلری ایردی خواجه‌نك
کرامتنی باریب آغالارینه ایدی بزاز ایله دکانده اولتورغوچیسی مشورت
ایله‌دیلر بزاز ایدی مین اولوك بولایم مینی جنازه‌غه صالوب خواجه قاشنه ایلتکز
اگر میکا جنازه اوقوسه یقاسنه یاپشك تریك کشیگه نیچوك جنازه اوقورسن دیو بونلر
بواتفاقنی ایله‌ب بزازنی جنازه‌غه صالوب خواجه‌نك اوی توغروسنه کلتوردیلر ایدیلر
یا خواجه جنازه‌غه حاضر بولوکز دیدیلر خواجه چقدی جنازه اوتاب بیردی دکانچی
خواجه‌نك یقاسینه یابشدی تریك کشیگه نیچوك جنازه اوقورسن اوزنك عزیزلك
دعواسنی قیلورسن دیدی خواجه ایدی ای کوزم نوری بالام صبر ایله گل جنازه‌نی باقك
چون جنازه‌نی آچدیلر بزاز ئولمش سونگه‌کلری قاتمش دکانچی خواجه‌نك آیاقی
آستینه توشوب عذرلر تله‌دی ایدی یاخواجه بونلك ئولمه‌کی سزلرنك مبارك نفسکزدندر
دیدی زنهار افسون اوقوغل تریلسون دیدی خواجه دعا ایله‌دی اولوك تریلدی
بارچه جماعت بخارا کوروب خواجه‌نك حق اولیا ایرکاننی بلوب خواجهٔ الحق والدین
دیدیلر اوچونچی مشهور کرامتی اولدر بر زمانده بخارا دریاسی‌نك صووی آز
بولدی آشلق تاریغ صوغاره آلمادیلر القصه بخاراده آچلق یتی یل بولدی حتی
بر اوچ بغدای درتله بولدی عاشقلر عشقنی اونوتدیلر خواجه بغدای دکانچیسینه
واردی ای فلان بکا بر اوچ بغدای بیرگل صاتوب آلایم دیدی دکانچی ایدی آقچه‌نك وارمو
دیدی خواجه ایدی آقچه یوقدر اما دستار ایله جبه‌منی بیره‌من دیدی دکانچی دستاری
ایله جبه‌سنی آلدی بر اوچ بغدای بیردی خواجه اول بغداینی آلوب ئویینه کلدی خواجه‌نك
براحمر اسملی دیوانه‌سی وار ایردی ایدی وارغیل رستان اورامنده قازوق قاقغیل دیدی
دیوانه‌سی باردی قازوق قاقدی خواجه هم باردی آرقان ایله بینی بوینیده باغلاب
ایکنچی اوچونی قازوقغه باغلا دیدی دیوانه آنداق قیلدی خواجه بر اوچ بغدای آیاق
آستینه صالدی دیوانه‌غه ایدی سین مینی قامچی ایله اورغیل دیدی دیوانه خواجه‌نی
قامچی ایله اورا باشلادی خواجه بر یوکره باشلادی آشلق باسدردق کبی خواجه
(لااله الاالله) دیب چاغردی ایتور ایدی خواجه‌نك مبارك آیاغی باصدق اورنغه توبه
کبی اویولوب بغدای چقار ایدی حتی که الوغ طاغ کبی ایلدی دیوانه چاغروب
ایتدی یا جماعت بخارا کلکز بو بغدایدن نقه قدری آلوکز دیدی بس بارچه
بخارا جماعتی کیلوب بغداینی آلدی صاوتلر توالدی اول کون حفته کون ایدی

اوچنچی ربیع الاوّلده دوشنبه کون بهاءالدین حضرتلری دنیادین اوتدی یتمش اوچ یاشنده تاریخ هجرینڭ یدی یوز توقسان برنچی یلیده ایدی بخارادن آلتی میل قدری طاز توبه دیدکی یرگه دفن ایله‌دیلر هر چهارشنبه کون قبرینه زیارت ایدرلر قیامت کوننه دیکن، ایمشلر قلچقسر بغدای آندین قالدی دیمشلر. ایمشلر خواجه بهاءالدیننڭ الوغ کرامتی اولدر قیامت کونینه دیگن ایکی کچرهك قوش هر وقتده قبری اوستونه قونب خواجه حق دیو چاغررلر آنڭ حق ایکانینی آندین بلورلر بو فاضلنڭ کرامتلری باردر بارنی یازارغه وقتمز تاردر مختصر سببلی اکتفا اولندی حظ اهلنه کوب فائده‌لر واردر (عوان بر سوز دیدی بومرد بر سوز * عوان قویدی یمانلیغ کوبیگه یوز) یعنی اول ظالم بر سوز دیدکنی خواجه بر سوز دیدی یعنی بو ایکسی بر سوز حقنده خلافلق ایله‌دیلر عوان اوز سوزنی ایتدی خواجه اوز سوزنی ایتدی اما عوان خواجه‌نڭ حق سوزنی یمانلق اورامنه قویدی آندین مراد خواجه‌نڭ سوزنی باطل دیدی (یوزیگه صالدی قامچی مردعالی * قزل قان بولدی سنبل دیك صقالی) یعنی اول عوان آچیغلانب بهاءالدین حضرتلری‌نڭ یوزینه قامچی اوردی خواجه‌نڭ یوزی یارلب قان چقوب صقاللاری بوینچه آقتی سنبل دیك قارا صقاللای قزل قان بولدی سنبل بر اوتنڭ اسمیدر هند ولایتندن کیلور هر تورلوك ادویه‌گه صالورلر صفاتی قزلرنڭ صاچ طلمی کبیدر عاشقلر معشوقلر ینڭ صاچ طامنی آڭا اوخشاتورلر (اوشال قانلی صقالن آلدی قولغه * دیدی یارب مونی صال یخشی یولغه) یعنی بهاءالدین حضرتلری قانلی صقالنی قولغه آلب اول عوانگه ایزگو دعا ایله‌دی یارب بو عواننی ایزگو یولغه صالغل دیدی (غضب قیلمه آڭا قیلغل عنایت * مهم اخروی سن قیل کفایت) یعنی کنه خواجه بهاءالدین دعا ایله‌ب ایدی یارب بو عوان بنده‌گه یاردم ایله‌گل دنیا و آخرت مرادلرنی ویرگل دیدی (بو سوزنی آڭلادی اول مرد بی پاك * اورب نعره‌یقاسن ایله‌دی چاك) یعنی بول ناپاك عوان خواجه حضرتلرینڭ دعاسنی آڭلادی بر زماندین صوڭ چاغرب یغلاب یاقاسون یرتوب هوشسز بولدی (یوزینی یرگه سورتوب ناله قیلدی * کوزینڭ یاشنی چون ژاله قیلدی) یعنی اول عوان هوشندن کیتب عقلنی جویب خواجه بهاءالدین حضرتینڭ آیاغینه توشب یوزینی سورتب یغلاب کوزلرندن گوهر کبی یاشلر ینی قراو کبی آغزدی ژاله فارسی زانڭ فتحه‌سی ایله تاڭ آلدندن توشکان قاردر عربچه صقیع دیرلر فارسیچه ژاله دیرلر ترکیچه قراو دیرلر (آلب همت عصاسن کردی یولغه * قولن تابشردی اول همتلی قولغه) یعنی اول عوان همت طیاغنی آلب طریقت یولینه کردی همت ایه‌سی بهاءالدین حضرتلرینه تابشردی یعنی مرشد ایتدی (خدا اول بنده‌گه قیلدی عنایت * نیچه کون اوتماین تابدی ولایت) یعنی خدای تعالی اول عوان بنده‌گه یاردم بیردی کوب زمان اوتماین اولیالق مقامنی تابدی یعنی ولی‌الله‌دن بولدی ایمشلر اول کمسنه‌نڭ اسمی امام صبغة‌الله ایدی حضرت بهاءالدیننڭ الوغ خلیفه‌لرندن اولدی حصه‌ید قایتب بیوردیکه (آنا خلق و آنا علم و آنا مال ء آنا دولت آنا نصرت

واقبال) یعنی ای عزیز کمسنه آکلا که اوشبودر کامل خلقلیلرنك خلقی اوشبودر کامل حام‌ویواشلق اوشبودر علم حال اهلینك حالی اوشبودر نصرت اوشبودر یاوزلق ایله‌گانلارگه ایزگولك ایله قارشو تورمق (آنا همت آزا خلق آزا کار * آنا تبعیت سلطان ابرار) یعنی اوشبودر همت اهلینك حالی اوشبودر ایزگو خلقلیلرنك حالی واوشبودر ایزگولرنك پادشاهی پیغمبرمزنك یولینه ایه‌رگوچی لرنك حالی (یمانلرنك یمانی کینه توتمق * مسلماناق یمانلقنی اونوتمق) یعنی یمان قللرنك یمانی کینه ایله‌مکدر مسلماناق اولدر یمانلقنی اونتوب دایم ایزگولك ایله‌مك (اوزینك نفسنی کم ایله‌گان قل * قیلورنچه جفا کورسه تحمل) یعنی اوزن اوزی کیم کورگوچیلر البته نفسنی توبه‌ن وکم کورب نه قدر خلایقدن جفا کورسه‌لرده الله تعالی‌نك رضالقنی استه‌رلر بیر کبی خلق ایله‌رلر (ولکین بو تحمل ایله‌گان ناس * حمیقده کرك چون تیغ آلماس) یعنی خلایقلرنك جفاسنی یوکله‌گوچی کمسنه‌لر کیره‌کدر الله تعالی‌گه یقینلق استه‌مکده آلماس قاچی کبی کونچیلك ایله‌ب الله‌تعالی‌گه یقین اولور اوچون خلق جفاسنی تحمل ایدر (حمیت بابنی اونکارمگای مرد * اگر چندیکه اول اش بولسه بر کرد) یعنی کونچیلك بابنی اونکارماین اول همیشه کونچیلکده بولسه کونچیلك اولدر الله‌تعالی رضالقی اوچون خلایقلر جفاسنی تحمل ایدرگه رغبت ایله‌ر آنداغ بولسه آز عمل بولمسه‌ده‌هم کونچیلك ایله‌ب اول عمللرنی اشله‌رگه رغبت ایله‌ر دیمکدر (حمیت قایسیدر بلسه‌ك بتعیین * نظر ایله کتاب مجتهدین) یعنی کونچیلك تعریفی قایسیدر دیو بلمك تله‌سه‌کز مجتهد کتابلرنده کوبدر آنده باقك سؤال اگر دیسه‌کز الله‌تعالی‌نی کونچی اولور دیدکز آنك کونچیلگی نیچوکدر جواب اولدر غیرتدن مراد اثر ایله‌مکیدر نرسه‌لر صاری عرفده ایتورلر نره‌وگه کوز تیکدی آندن مراد کوزنك اثریدر (اصابت العین المیزاب) قبیلندندر تأمل (ناظم رحمه‌الله مریدلرینه عذر ایله‌مك بیانی) ایمشلر ناظم رحمة‌الله اول زمانده مریدلرنی تربیه قیلور ایدی آنلره آیت توبه‌نی تلقین ایدر ایدی توبه آیتی بودر قوله تعالی (یاایها الذین آمنو توبوا الی الله توبة نصوحا) اوچ کره تلقین ایدر ایدی صوك اول مریدلر اوزه‌رینه استقامتلك ایله دعا ایدر ایدی موندن صوك ذکرنی تلقین ایدر موندن صوك اطوا ایله‌ر ایدی موندن صوك ذکر سبعه‌نی اوگره‌تور ایدی چون بونمط اوزره مریدلرنی تربیت ایله‌ر ایدی برکون مریدلر ایدیلر شیخمز الله‌یار بزلری تربیت ایدرگه کاهل اولدی * بزنك حالمز کوندن کونده زبون اولدی دیدیلر. القصه بوخبر ناظم‌گه ایشتلدی برکون الله‌یار مریدلرنی چاقردی ایدی ای یارانلر سزلرده توکل بارمو دیدی مریدلر ایدیلر بار آکسزدن الله‌یار ئویوندن برقزغان تیمرنی آلوب چقدی اگر سزلرده توکل تام بولسه بوقزغان تیمرگه باصوك دیدی یارانلر ایدیلر یاولی النعمة عناصر اربعه بزلر علی حده دوست توکلدر آکسزدن الله‌یار مبارك آذاقی ایله تیمر اوستینه باصدی ای یارانلر حقیقت توکل اوشبودر عناصرنك صاحبی کوکلده اولسه اول نه قیلور دیدی آندن صوك مریدلرینه

(ناظم رحمه الله مریدلرینه عذر ایله‌مك بیانی)

بو ابياتلرنی ايتوب مجلسدن قودی (برادرلركه برگه قيلدكز عهد * آلورمز ديب محبت جاميدن شهد) يعنی ای قرنداشلر اولا بزلرگه عهد ايلهب مريد اولغان ايردكز بزلردن بر آز محبت شرابندن جام آلورمز ديب (تابلماس بنده ده سز ايستهگان حال * آچلماس عاصيدن سز آيغان اشكال) يعنی ای مريدلر سزلر ايستهگان حاللر بز فقير الله ياردن تابلماسدر سزلر صورادقی مشكل مسئلهلردن بز گناهكارده آچلماسدر ناظمنك هضما لنفسه ايتمهكيدر (طلب قيلمه ك دو ناقصدن كرامات * كشوفات مقامات علامات) يعنی ای مريدلر جماعتی آ كلا كز بو ناقص الله ياردن كرامت استهمكز نه كشوفات ومقامتلر واردر سزلردن استدعا (بيله آلمام نهانی تربيت دين * آلوب ايردم ايلك نفسانيتدين) يعنی ای يارانلر انك حدنی استهمكز زيرا كم من تربيه چيكنی ونه كيفيت ايركانني بلمزمن اول تربيت ايلهگانمه قاراما كز زيرا كه اولا نفسم اوچون آلوب ايرد، الله اوچون دگل ايردی ديو هضما لنفسه ايتمهكيدر (پشيمان من اللك آلغانلرمغه * طمع تانيغه قول صالغانلرمغه) يعنی من اوّلا مريدلر آلغانمه اوكنورمن ودخی طمع ايكه كلر ينه قول صالدقلر بمه اوكنورمن زيرا كه سزلرنك عمركزنی ضايع ايلهب تورورمن (بارك يارانلر هر ميانه * يوركز بر مكمل ابر تبانه) يعنی ايمدی آنداغ بولسه ای مريدلر بار كلر طرفقه بردن سزلرگه رخصتدر بر شيخ نك خدمتنه يوركلر لكن بر مكمل ايرگه تاپانكلر زيرا كه شيخ كامل گه قول بيرسه كز بز چلاين فائدهسز بولماسدر نتاك كه بيوردی (قروغ قول آلغانمدن درادامن * عزيزن استهكز سزدن رضامن) يعنی موندن اوّل قروغ قول مريدلرنی آلغانمه رنجورمن زيرا كم مينم علم حالده مهارتم يوقدر محردجر آتم ايله آلوب ايردم ودخی سزلرنك عزيزم وايشانم ديو ايتمه ككزدن رضامن شونچلاين اسملرمنی غرور لقغه صالوب طلب بازارندن كيچكه قالدم (مينی ديب قالما كز اوزكار كزدن * اوياتليغ من سزنك رخساركزدن) يعنی من فقيرنی كوتوب بنم خاطرم قالدر ديب صاقلانوب اوز اشكزدن قالماكز بن سزلرگه رخصت بيردم غيری شيخنك مجلسنه باروب فائده آلوكزلار زيرا كه من كامل مكمل دگل من اول زمانده تربيهگه آلغان حقده سزلرنك مبارك سوزلوكزدن اوياتلی من ديب هضما لنفسه ايتمهكيدر (باحل ايلهك كيلوب كيتكانكزگه * بليب بو كروب اميد ايتكانكزگه) يعنی ای يارانلر بزدن سزگه رخصتدر اما اوتدكی زمانده بزلرنی عزيز ديو بو كروب بزلردن غذای روح استهب ايردكز بزلردن اول تابلماي ايمدی بحيل اولوكلار زيرا كه بزلردن استهگان يومشكز تابلمادی وشونك اوچون بزلر اوياتلی بولدق ديدی (كيچورماس بولسهكز سزمندن ای قوم * مينم حالم كه مشكلدر صبا يوم) يعنی سز مريدلر جماعتی يوكروب استهدكی حقنی مينم موينمدن كيچورمهسكز مينم حالم مشكلدر هر كيچه وكوندز سزلرنك بحيل اولماقكزدن قايغو حسرتدهمن ديمكدر (تانوب مندن تانوب اوروغ كشمنی * توتك محكم آنك قوتلوغ اشينی) يعنی ای مريدلر جماعتی قايچانكه مندن فراغت وخلاص اولوب كيتسهكز

تابگزلر بر پرهیزره‌ك کمسنه‌نی اختیار ایله‌گز قاچانکه اول پرهیزنی بلسه‌گز آنی
محکم توتوگزلار امرنه خلافلق قیلماگزلار تانوب لفظی نلك اوّلگسی معرفت معناسنه‌در
ایکنچسی فراغت وخلاص معناسنه‌در یا که عکسنچه هم جائزدر (کرك مرشد دیگان
مانندہ عمان * مبارك باطنی پردر مرجان) یعنی مرشد اولدق کمسنه عمان دیگگزی
کبی کرکدر مبارك قلبی انجو مرجان ایله طولو اولا عمان دیگگزی نلك اچی طولو
انجودر آنچلاین مرشد اولدق کمسنه علم قالده وعلم حالده مهارتی تام اولاقانده
اولدی که بزلرگه مرید بسلملك دیدی (جهالت دشتیدن کم کلسه سوساب * آنلك
ظاهر صویدین اولسه سیراب) یعنی مرشد دیگان کمسنه اولدر قاچانکه براگو
نادانلق صحراسندن صوصاب کلسه کلك‌کی نادان‌نی بو مرشد علم ظاهر صووی ایله
توق ایلیه حاصل کلام مرشد کامل اولدرکه علم ظاهرده‌هم خبری بولانادان مریدلرنی
شلك‌دن چغارمق قدری جهالت دَشتی نلك اضافه‌سی لجین الماء قبیلندندر (اگر بولسه
کشیکم طالب‌در * چومب باطنغه جیبین ایله‌گای پر) یعنی بر کشی انجو استملك لك
اولسه اچکاری چومب زنبیلنی توتورغای آنچلاین مرشد بولدقی کمسنه کوکلگه توجه
ایله‌ب کوکل صاوتنی کشوفات ایله تولتورغای دیمکدر جیبین زنبیل معناسنه‌در
(دیملك تابلماغای بو نشألك کس * جهان ایرانی کیکدر خالی ایرمس) یعنی ای
مریدلر ایتماگزلر مونچلاین کمسنه جهان سراینده یوقدر دیو زیراکه جهان سرایی
کیکدر آندن خالی ایرمسدر زیرا که قطب سززمان زمان هباءدر (تابلغانده مونکدیك
لجهٔ خاص * قنی اخلاصی کوب همتلی غواص) یعنی مونچلاین خاص گزیده شیخ تابلوب تورغانده
قانی همتلی دریالرغه چومغوچی مرید (چومب آلغای ایلسکه در مقصود * وگرنه قول صالوب
قاچماق نیچوك سود) یعنی اخلاصلی مرید چومب اوّل قولینه مقصود انجوسینی آلور آندن
صوگره‌غنه اوزنی کورر زیراکه مجردشیخ که قول بیروب مجلسندن تورمای قاچب
کیتمکده فائده یوقدر آنداغ بولسه مجلسنده دوام بولغل آندن صوك پخته بولوب
کمالات تبارسن دیدی (اگر سز تابساگز بر یغشی شاهنی * خبردار ایله‌گز
بوروسیاهنی) یعنی ای مریدلر جماعتی قایچانکه بریغشی پادشاهنی تابب آندن
مراد مکمل شیخ عالمنی تابساگز زنهار بز الله‌یار مسکین‌نی خبر دار ایله‌ب اول
کمسنه مجلسنده یادایله‌یه‌سز (قیلای‌من هم یوزین کوکلم ضیاسی * قدم توفراغی
کوزم توتیاسی) یعنی بن فقیر اول عزیزنلك یاروسی‌در دیب ونه‌که آنلك مبارك
آیاق قایسی بیرگه تیکسه کوزمه سورمه ایده‌رم (نه اولغای‌سز برادرلر بی‌دین *
مکّا هم بیرسه وحدت می‌دین) یعنی نه عجب ایزگو اولاکه‌سز قرنداشلر آرتندین
میکّا هم وحدت شرابندن بیرسه‌لر بارچه گناه‌علتلاریمه داروا ولور (سؤر المؤمن شفاء)
قرینه‌سی ایله (مصنف نلك اوغلینه ایتکان نصیحتی) ایمشلر الله‌یارنلك اوغلی محمد صادق
دیگان ایردی بخارده توغمش ایردی یکرمی بتی یاش تولغانده اصل یورطی سمرقندگه
کیتدی الله‌یار بخاراده قالدی اون یلدن صوك بیت‌الله‌غه زیارت ایله‌ر اوچون
عزم ایله‌ب بزنلك بلغار یورطینه داش کلوب در آزقران قلعه‌سنده توقف ایله‌مشدر

(مصنف نلك اوغلینه نصیحتی)

اول زمانده بلغارنڭ بر کامل صوفی‌سی بارایردی اسمی ادریس حافظ‌دیرلر ایردی
آنڭ ایله سلسله‌لری برایرمش عاقبت الله‌یار صوفی بلغار یورتندن ارض رومغه
بارمش آنده چوق چوق کرامتلری بلنمش دین صوڭ اسکندریه شهرینه کلدی
آنده دارفنادن دارالبقایه کوچدی رجب آینڭ بکرمی توقزنچی کونی ایردی الله
یارنڭ اول زمانده یاشی توقسان یل ایردی اوزون بویلوغ قوی کوزلیك جیرن
صقاللی دیمشلر سمرقندگه‌اوغلی کیتکان زمانده اوغلینه‌اوگوت بیرگان‌سوزلرینی
بیان ایله‌ب بیوردیکه(تولام اولدر ای فرزانه فرزند * نگاه دارڭ سنڭ اولسون
خداوند) یعنی دعام ووصیت‌لرم اولدر ای‌مبارك بالام سنی دنیاده صاقلاغوچی
خدایڭ اولسون(تولام بفتح الواو وتشدید‌اللام بمعنی‌الدعاء والوصیة قوله‌فرزانه
بمعنی مبرك وصاحب العلم والعقل وصاحب‌الاعتبار والمرتبة معناسنه‌در (کوزمڭ
روشنی صادق محمد * یراق بولسون کوزلدن دیدءبد) یعنی ای کوزمنڭ نوری
بالام محمدصادق خدای‌تعالی سنی‌یاوزلر کوزی‌نڭ فتنه‌سندن یراق‌ایله‌سون‌دیدی
(ایشت من خسته دین برنچه قولی * یکت‌لککه تیکورسه سنی مولی)یعنی‌ای‌مبارك
بالام من‌خسته آناکدن برآزمونچه اوگوت سوزلریمنی ایشتکل اول اوگوت‌بودر
قجانکه سنی الله‌تعالی یکت دورینه یتکورسه(یمان یورمه یمان اندیشه قیلمه *
آناکدیك روسیاهلك پیشه قیلمه) یعنی ای بالاچغم محمدصادق چونکه‌سن‌یکتلککه
یتسه‌ڭ یمان یولده یورمه‌گل آتاڭ الله‌یارکبی قارایوزلك بولمقنی هنر ایدنمه‌گل
(یاراتقان تکریکه قیلغل توکل * طمع قیلمه کشیدین برگنه پول) یعنی ای اوغلم
محمدصادق یاراتقان خدای‌تعالی‌غه توکل قیلغل طمع ایله‌ب یورمه‌گل اگرچه‌برپول
قدری بولسه‌ده طمع ایله‌مگل دیمکدر(طمع بر بارچه بولسه بیرمه‌گل‌رای * بولور بر
پرده‌دن یوزپرده بی‌جای) یعنی طمع قیلغان نرسه‌ڭ بر قوش قناتی قدری بولسه‌ده
عقلکنی ییبه‌روب طمع ایله‌مگل زیراکه بر قوش قناتی قدری طمع ایلمکڭ یوز
پرده‌کنی کیتارور اویات‌سزبولورسن پرلفظی‌نڭ اوّلگسی قوش‌قناتی‌قدری معناسینه
ایکنچسی هم قناعت معناسنه اوچنچسی‌سترالحیاءمعناسنه‌در(یوزکدن پرده‌کم کسم
توشه‌سون تس * میادن عاری‌یوزڭ عاری‌بولماس) یعنی یوزکدن‌اویات پرده‌سی
توشه‌سون زیراکه‌اویالوب تورمقدن سنڭ ناموسلی یوزکه خورلق کلمسدر عاری
لفظینڭ اوّلگسی یالانغاچ‌وعریان معناسنه‌در ایکنچسی استنکاف وناموس‌معناسنه
در (طمع‌برله سیمرگان نفس غماز * اگرآغزن تیلار بولسه‌ڭ تیلار باز) یعنی
طمع دن حاصل بولغان نعمت ایله سیمرگان عیبلی نفسڭ اگر آشاغندن آرتدقنی
یاروب وتله‌ب اچله قویساکده کنه صورار حاصل کلام نفس اصلا دنیا نرسه‌سندن
تویمازدر (قوله غماز بمعنی العیوب یقال اغمزه اذاعابه کما فی صحاح الجوهری)
تیلار لفظی‌نڭ اوّلگسی یارمق‌شق معناسنه‌در ایکنچسی صورمق‌ومسئله معناسنه‌در
هر ایکسی ترکیدر (نقاب شرم آچلماسدن بورونراغ * آنی برلڭ ایله هر یاقدن

تاقب باغ) یعنی اویات پرده‌ك آچلماسدن بورون آنی محکم ایله‌مایلاب هرطرفدین
زیراکه مای طمع صونی اچکاری کرگزمسدر طمعدن کامل احتراز ایلمکدن کنایه‌در
(قناعت قیل ملامت ملکی بولمه * آتا کدیك خلق ایلیگه کولکی بولمه) یعنی ای
بالاچغم قناعت ایله‌گل خلق تابه‌سی‌نك ملکنده بولماغل بلکه اوزك مسلمانلرغه
فائده تیکورگوچی بولغل آتاك الله یار کبی خلق آراسنده کولککی بولماغل
(پیغمبرلر فعالی‌در قناعت * آ ثا وابسته‌در مجموع طاعت) یعنی زیراکه قناعت
ایلمك پیغمبرلرنك فعلی‌در آنداغ بولسه خدایك نه‌نرسه بیرسه آ ثا قناعت قیل
زیراکه قناعتکه بغلانغاندر بارچه طاعت وعبادتلر (بیلکنی باغلامحکم بولمه
مفلوج * کوزك آچ کاروانی قیلدیلر کوچ) یعنی خدانك خدمتینه بیلکنی باغلاغل
عمرکنی سوزوق اورنلرغه صرف ایله‌مکل اویوکنی شیطان اویونینه اوندرمغل
زیرا که کوزك آچب قاراغل بارچه کاروان خلقی کوچدیلر آندن‌مرادیمان‌ویخشیلر
اولدیلر هر برسی اوزی‌نك حاضر ایله‌دکی نرسه‌لرنی آلوب کتدیلر مفلوج اسم
مفعول ای المغلوب فی قماره معناسنه‌در (بیلکنی باغلامحکم بنده‌لککه * آتا کدیك
قویمه یوز شرمندلککه) یعنی سن اوغلم محمد صادق زنهار بیلکنی بنده‌لککه
باغلاغل آتاك الله‌یار کبی یوزکنی اویاتلی اورنلارغه قویماغل (شرارت اهلی‌نك
پیوندی بولمه * هوا برله هوس‌نك بندی بولمه) یعنی ای اوغلم محمد صادق مینم سوزمنی
آ ثلاغل یاوزلار اهلینه توتاشماغل یعنی آنلار ایله مجلسده اولتورماغل کنه نفس
هوالرثا ایه‌روب آنك قیدنده بولماغل دیدی (کچکلکدن عبادتکه بریك قوی *
قیامت‌نك اویون قیلسانك اویون قوی) یعنی ای اوغلم محمد صادق کچکنه یاشلك
زمانکده عبادتکه بویکنی قویغل الوغ اولغاچ قیلورمن دیمه‌گل زیرا که تسویل شیطان‌در
زیرا که قیامت فکرنی ایله‌گوچی کمسنه البته دنیا اویونی قویسه کرکدر اویون
لفظی‌نك اوّلکسی فکرله‌مك معناسنه‌در ایکنچسی اوینامق ولعب معناسنه‌در هر ایکسی
ترکیدر (عجب خوشدر یکت لکده بولوب صاغ * بوکولماکنی قویب غمدین
بوکولماغ) یعنی موبی آ ثلا که ای اوغلم محمد صادق عجب خوشدر یکت لکده صاغ وسلامت
دنیا کویماکنی قویب آخرت قورقوندین و آنك قایغوسیدن بیلکنی عبادتکه بوکب
الله تعالی‌دن قورقماق بوکولماك لفظی‌نك اوّلکسی عجب معناسنه‌در ایکنچسی
انحناء الظهر معناسنه‌در (شبابی توکسه کوزدین هرشب آبی * آنك عینین دیگل رحمت
سحابی) یکت کشی هر تونده الله تعالی‌دن قورقب کوزندن یاش‌نی چقارسه آنچلاین
یکت‌نك کوزنی الله تعالی‌نك رحمتیدن بولوط دیو بلگل زیراکه یکت‌نك یغلامقی
خالصالله‌در قاریلارنك یغلامقاری دورلری اوتماکندندر ئولمدن قورقب یغلارلر
حیات اولادرندن نومید اولورلر (ریا گردینی یوقتورمه ایتا ککه * آتا کدیك
بولمه تابع نفس سککه) یعنی عمل ایتا لکه یا که‌ابتوککه ریانوزاننی یوقتورماغل
یعنی عملنی ریا ایله قیلماغل ودخی آتاك الله یار کبی ات نفس‌که ایارگوچی
بولماغل (تواضع دین کوتارمه یوماری باش * تکبر قیلماغیل چون تخم خشخاش)

يعنی آلچاقلقدن وتوبانچیلکدن باشقنی کرتاریب تکبرایلك ایله‌مگل مه‌ك اورلقی کبی ایه‌شار مه‌ك ایله چیکله‌وك هر ایکیسی قرنداشلردر زمان قدیمده مه‌ك ایله چیکله‌وك بر آغاچده اولور ایرمش قابغی قارا ایردی چیکله‌وك حالی اوشبو زمانده‌غی کبیدر لکن بر آغاچده اولسه‌ده مه‌ك لذیذ ایردی بر کون عیسی علیه السلام چیکله‌وك آغاچلاری توبنده اولترر ایردی کوکلندن ایدی یارب یاردم بیرسه‌ڭ بو آغاچنڭ یه‌شنی بیار ایردم دیو قول صوزدی کنه کیرو آلدی جبرائیلنی کوندی زیراکه بو آغاچ آدمیلر حقی بولماسون دیب اول آراده چیکله‌وك ایله مه‌ك سوزگه کله‌بلر مه‌ك ایدی روح الله بنی بیار دیدی زیراکه بن سندن لذتلی من دیب تکبرلك ایله‌دی آغاچدن قوپلدی القصه زماندن صوڭ جبرائیل علیه‌السلام کلدی یاعیسی روح‌الله بو آغاچلر آدمیلر حقی دگلدر مباحدر بیگل دیدی عیسی علیه السلام اوّل قولنی یرده قوبلدق مه‌ك اورلغینه صوزدی جواب ربانی کلدی سن اوّل چیکله‌وك آغاچینه صوزغل زیراکه اول اوزنی اوزی کیم کوردی مه‌ك تکبرلك ایله‌دی شونڭ اوچون مه‌ك‌نڭ صورتنی اوزگارتدك وکه آنی صبان آستنده یاتقوزب آندن صوڭ اوستروب اوراق ایله اورر ینچه‌ر تورلی مشقتلره اوغرادرم دیب جواب کلدی مه‌کنڭ صورتی اول زمانده اوزگاردی دیه‌شلر تکبرلگی اوچون بو حکایت بخارانڭ افضل‌لرندن مسموعدر خشخاش بالحائین والشین المعجمة نبات معروف یقال له بالترکی مه‌ك تأمل فانه لطیف وشریف (تکبر خاطرڭه کلسه فی الحال * عزازیل قصه‌سنی یادکه آل) یعنی سن کورسه‌ڭ ابلیس تکبرلك ایله عزازیل اسمندن دونوب ملعون اسمنه بندی نتاك‌که حکایتلرده مشهوردر سن هم آندین عبرت آلوب فکرله‌ب تکبرلکدن صاقلانغل دیمکدر (کوڭل‌نڭ منزلین قیل کوشهٔ فقر * قیامت زادنی قیل توشهٔ فقر) یعنی کوڭل اورننی فقیرلك بوچماغنه قیلغل حاصل کلام فقیرلك ایله موصوف اولغل کنه قیامت آزوقنی فقیرلك ایله‌گل (جهان‌نڭ حرصیدین قیلغل اوزڭ دور * آتا کبیك بولماغل دنیاغه مغرور) یعنی ای اوغلم محمدصادق دنیا حرصلکندن یراق بولغل آتاڭ الله یار کبی دنیاغه آلدانغوچی بولماغل (امید ایتکان کوزیم نوری بالام * آتا کبیك بولماغل رسوای عالم) یعنی ای کوزم نوری بالام آتاڭ الله یار کبی دنیاده رسوای بولماغل (اگر چندیکه بولساڭ قول قناتلیك * خدا درگاهیده بول مسکنتلیك) یعنی ای اوغلم محمد صادق اگرچه سنڭ قول وقناتلرڭ کوب اولسه‌ده آنلرغه آلدانماغل بلکه خدا درگاهنده توبه‌چیلك مسکینلکده بولغل (اوروغلق‌من دیه تاکده اوروغ بار * حساب‌نامه ووزن سوروغ بار) یعنی ای اوغلم سن هر قچان تفاخر ایله‌مگل منم اروغم ونسلم بار دیه‌گل زیراکه دنیاده آنلر فانی‌در بلکه سڭا اورماقلق وعذابلر باردر آنی حسابلاب همیشه عمل ایله‌گل اوروغ لفظینڭ اوّلگسی قبیله معناسنه‌در ایکنچسی بمعنی الضرب فی الآخرة معناسنه‌در (اوزڭنی ایله کوب بولغای سری خوب * نچه من کوب دیگانلر بولدی منکوب) یعنی ای اوغلم محمدصادق ایزگو اولغان صاین توبانچیلکده اولغل کورمازمی سن دنیاده نچه منکوب وچوق اوروغلقلر یوز توبه‌ن

اولدیلر یعنی بارچه‌لری دنیادن اوتدیلر آنداغ اولسه نسل بارلقینه وکوبلگنه آلدانماغل دیمکدر کوب لفظینك اوّلگسی توبه‌نچیلك معناسنه‌دو وایکنچسی کثیر معناسنه‌در منکوب یوزتوبه‌ن اولماق معناسینه‌در (بولوب‌خویش تبارك برله مغرور * دیمه من ظور اگر دین بولسه منظور) ای اوغلم قرنداشلك کوبلگنه آلدانوب من الوغ دیه‌گل اگر سنده اعتبار ایله‌ب قاراب تورماقلك بولسه نتالك که یوقاریده بیانی کیچدی من ظورلفظینك اوّلگسی الوغلق معناسنه‌در ایکنچسی قارامق واعتبارغه آلمق معناسنه‌در (بو دنیادین اگر اوتسلك فروغ‌لب * کوگلگه صالمه هر گیز باد منصب) یعنی ای اوغلم اگر عملسز فروغ اوتسلك کوگلگه کلتورمه آخرتده منصبلی بولورمن دیب زیرا که دنیادین فروغ قول برله‌ن اوتسلك آخرتده هم فروغ اولورسن (اوته‌ر دنیاده هر کم بولسه دین‌لیك • بیلور منصبدن آرتق خوشه چین‌لیك) یعنی ای اوغلم محمد صادق بونی آگلا که دنیادن هر کمسنه ایمان برله اوتسه بارغاچ بیلور دنیا مرتبه‌سندن آرتق ایردکنی زیرا که دنیاده مرتبه‌سینك مثالی باشاق جمع ایله‌دکی کبیدر حاصل کلام دنیا مرتبه‌سی قاتنده زبوندر (عجب آفت ایرر جاه شرافت * شرافتنی بیله کورمه شرافت) یعنی عجب ایرر فتنه یورندن دنیاده ایکان زمانده مرتبه‌لره بنملك وزیره‌لك اسمنی کوته‌رملك آگا آلدانب مطلوبگدین فروغ قالمق آنداغ اولسه مرتبه‌لك وزیره‌کللك اسملك یاوز فتنه‌دن اولدی اگر آنداغ فتنه‌دن اولسه آرتق‌لق دیوبلمه‌گل حاصل کلام دنیاده چابك اولمق یعنی دنیاده مرتبه‌سی آخرتده‌یاوز فتنه‌در شرافت‌لفظی‌نلك اوّلگسی مرکبدر شریاوزدر آفت‌فتنه‌معناسنه‌در ایکنچسی مفرددر آرتقلق‌معناسنه‌در (بلب دنیا مقامین غیر معمور • بولور زیره‌لك وزیره‌لك آتیدین‌دور) یعنی دنیااورنی قوزلك دگلدر دیو بلدکی کمسنه البته زیراکلکندن وزیره‌لك اسمندن‌یراقدر اوغلم محمد صادق باشگا مرتبه‌لی اسملرنی کوتاریب من آنداغ دیو دعوی قیلماغیل وتکبرللك ایله‌مگل زیرا که تاکه قیامته بارچه ملکگدین توغ اولورسن آنلرنی کوره‌سلك کلمزدر بارچه‌سندن تجارسن یا که توغ‌اورنینه‌بوغ‌یازلغاندر معناسی اولدر باشگه کوته‌ردکی اسملرنلك بارچه‌سی آخرتده یوق اولور یعنی تیزه‌لك کبی اول اسملرلك خدا آلدنده اویالمقدن مکروه کورنور (خدادین هرنه کلسه ایله‌گل‌صبر * آتاگدیك قیلماغل اوز نفسگه جبر) یعنی ای اوغلم خدای‌تعالی‌دین هرنه حکم کلدی ایرسه بارچه‌سنه صبر ایله‌گل ورضا بولغل آتالك الله یار کبی اوزنفسنه‌اوزی کوچ وظلم ایله‌کوچی بولماغل (خدانلك امریگه قیلغل‌اطاعت * زیاد ایت طاعتلك ساعت بساعت) یعنی ای اوغلم خدانلك امرینه موینگنی سونغل هر ساعتدن ساعتکه اطاعتنی آرتدرغل (محبت‌پوطه‌سنی باغلابیل‌که * آتاگدیك عمرگنی اونکارمه بیل‌گه) یعنی ای‌اوغلم محبت پوطه‌سنی بیلگه باغلاغل آتالك الله یار کبی عزیز عمرگنی بیلگه اونکارمه‌گل بلکه عبادتده بولغل (هوس دنیاغه قیلمه محترم‌لیك • ولی بول حالگه لایق کرملیك) یعنی ای اوغلم دنیاغه میل ایله‌مگل دایم جومار-

تلیق ایله گل جومارتلیق ایله ملکك مالك چه اولسون مالکدین لمش اولماسون محترم نلک
مناداسی محذوفدر تقدیرده یا محترم اسکدر (اگر اوچ کونده تابسه ك پارچه نان * یمه
یالغوز یاریمنی قیل احسان) یعنی ای اوغلم اگر سن اوچ کونده بر پارچه ایکمه ك
تابساڭ آنی یالغوز یمه گل یاریمنی مسکینلرگه صدقه ایله گل (کیتارنی بلسه هر کم
جای تنکا * یماس تنکه غمین بو نفس لنکا) یعنی هر کم تارلقغه کیتمه کنی بلسه آندین
مراد قبرگه کرمکنی تحقیق بلسه البته تارلق و فقیرلك قایغوسنی یمزدر بو آقصاق
ضعیف نفس اوچون حاصل کلام آخرت قایغوسنی قیلدقی کمسنه آنچه و تنکه قایغوسنی
یمه سدر تنکه لفظینك اوّلکسی ضعیف و مشقت معناسنه در ایکنچسی آنچه و تنکه معناسنه در
لنکا یعنی العرجاء اما مونده ضعیف معناسنه (جمان ممرین کوکلدین ایله زایل *
آتا کدیك بولماغل دنیاغه مایل) یعنی ای اوغلم محمد صادق کوکلدن دنیا محبتنی
کیته رگل آتاك الله یار کبی دنیاغه میل ایله ب یورمه گل (اشکنی ایله گل کون کوندین
اقوی * خدانك سوگانی در مرد تقوی) یعنی ای اوغلم محمد صادق اشکنی کون بکون
قوّتلی ایله گل و آرتدرغل زیرا که الله تعالی نك سوگانی تقوی اهلیدر (اگر تقوی
اشین قیلساك باخلاص * دیگای شاید سنی حق بندهٔ خاص) یعنی ای اوغلم اگر
سن تقوی لیك اشنی اخلاصك ایله توتساك شاید که الله تعالی سنی خاص بنده دیسه
کره کدر (اگر بولسون دیسه ك جان و دلك جمع * ورع آیین بولب علم ایین ایت شمع)
یعنی ای اوغلم سن کوکلك ایله جانکنی جمع ایله مك تله سك ورعلیك خلقی ایله موصوف
اولوب علملیك چراغنی ایدونگل قوله ورع آیین وصف ترکیبیدر بمعنی التخلق
بالورع معناسینه ایکنچسی شمس العلم معناسنه در (اگر علم عمل بر بولسه رنکی *
بو آیتله کیتار آیینه زنکی) یعنی علملك ایله عمل هر ایکسی بر توسلی بولسه لر
بو علملك کوزکوسی ایله زنکیلك کوزکوسن کیدر حاصل کلام عملنی علملك ایله
قیلغوچی کمسنه دن کوکل قارالغی کیتار (اگر تابسك درگاهیدن قرب * محبت کاسه سیدن
بیرسه لر شرب) یعنی ای اوغلم اگر سن الله تعالی نك درگاهیدن یقینلق تابساك
وکنه محبت شرابندن بیرسه لر بو بیت مبتدادر (سحرلر قوب کوتار دست دعانی * تله
موکلوغ آتا برله آنانی) یعنی ای اوغلم آنچلاین مرتبه گه ایرشسلك سحر وقتلرنده قوبب
دعا ایله ب موکلوغ آتاك برله آناكنی الله تعالی دن تله گل ﴿سوزنی قصه قیلب کتابنی
تمام قیلماق نك بیانی﴾ (کیل ای الله یار سوز کوتاه قیلغل * بیلککنی باغلا عزم راه
قیلغل) یعنی کیل ای الله یار سوزکنی قصه قیلغل بیلککنی توکل پوطاسی ایله باغلاغل
اول الله تعالی نك یولینه بارمق قصدنده بولغل (قاراساكدر سنك اصلك قاراسنك *
بیو بدرسن ریا قانی بله ن زنگك) یعنی ای الله یار سنك اصلك قارا تاشدر اگر عبرت
کوزنك ایله قاراساك کنه عمللرکه قاراساك ریا قانی ایله مختلط تابارسن حاصل کلام ریالق
ایله عمللر قیلب سن دیمه کدر قاراساك لفظی نك اوّلکسی مفرددر قارامق معناسنه
ایکنچسی مرکبدر قارا بمعنی السواد ترکیبدر سنك بمعنی الحجردر لکن مونده تشبیه
بلیغ باردر ریا قانی نك اضافه سی لجین الماء قبیلندندر (اولوم طوفانی بو سرنی

(سوزنی قصه قیلوب کتابنی تمام قیلماق نك بیانی)

قیلب فاش * اگر ایچ بولماسه سود ایلهماس تاش) یعنی اجل طوفانی یوسرنی ظاهر ایلهدی اگر سنك قلبك پاك اولماسه ظاهر اعضاكنی توزمكده فائده یوقدر (قریب جسمك قریب بولسه هوس كه * نچوك شرمندهلك سن توسلی كس كه) یعنی تنك قارتایب قارتلق وقتكده نفس هوالرده یقین بولسه سنچلاین توسلی كمسنهگه اویات دگلمی حاصل كلام آق سقال وقتكده خدادین قورقماین نفس آرتندین یورمهك الوغ اویات دیمكدر (آغاردی ساچ ندامت اشكنی ساچ * یقاك اوشلاب دهان معذرت آچ) یعنی ای الله یار ساچك وصقالك آغاردی شمدی اوكمكده كوز یاشكنی ساچقل یقاكنی توتوب گناهلاركدن اوكونوب آغزكنی عذرلك اوچون آچقل ساچ لفظینك اوّلگسی توك وشعر معناسینهدر وایكنچسی قویمق وصب معناسینهدر ندامت ایشكینك اضافهسی لجین الماء قبیلندندر من قبیل اضافة السبب الی المسبب دیرلر تأمل فانه لایخفی علی اللبیب (یالك آق اثر قیامهدی حالا * باقب هردم اوی الا كور اویالا) یعنی ای الله یار ساچنك آقلغی الله تعالیدن قورقماقدن اثر ایلهدی آنداغ بولسه آقلغكدن اویالب یورگل آقلغكه قاراغل هر وقتده دیمكدر یال لفظینك اوّلگسی اصلده آطیالنی ایتورلر اما موندهمطلق ساچ وصقال معناسنه ایكنچسی حیا معناسنهدر اوچنچسی هم آطیالی معناسینهدر (هوس بر له توزك اش قیلمادك هیچ * بولبدر كیچ هوس بازاریدن كیچ) یعنی ای الله یار نفس هواك ایله توزك عمللر ایلهدك آنداغ بولسه عمرك كونی كیچ بولدی نفس هوالارندن كیچكل آندن بیزگل كیچ لفظینك اوّلگسی لیل معناسنهدر وایكنچسی قویغل معناسنهدر (سكا ایدی اوشال مردكون سال * اگر قال اهلیده تابلماسه حال) یعنی ای الله یار سكا اوشال ایسكی یاشلی قارت آندین مراد شیخ حبیب الله ایدیكه دیلهدیو اگر علم قال اهلنده علم حال بولماسه (عملكم ایلهگای اوز قالی برلهن * قالور عزت وحرمت الی برلهن) یعنی علم ظاهر اهلی اوزینك علم قال ایله عمل ایلهگان خلا یقلرنك عزتنه وحرمتینه آلدانب طلب بازارندن قالغای نتاكه علماء ظاهرنك حالی آنداغدر (بولور آرتق هوس برله هواسی * ایرور حال اوشبو علتنك دواسی) یعنی اول قال علمی ایله عمل قیلغوچی خلایقلرنك عزتنه وحرمتنه آلدانب كوكلده تكبرلكلر اولتورب هوس ایله نفس هواسی آرتور بس ای عزیز من آنكاكه علم حال دیدكلری اوشبو ایتلگان زحمتلرنك دواسیدر فی الجمله علم حال اولمیان عالم تسویل شیطاندان خلاص اولهزدر اگرچه نهقدر ورع بابنده اولسه ثبوتی اولمز تأمل (قلم قیلدك قارا كوكلكنی قیل آق * اول ایرنك سوزینی خلقه قیلب تاق) یعنی ای الله یار قلم قولكه آلدك مجرد قلم توتمق استعداد آخرت دگلدر بلكه یازدق قلمك ایله عمل ایلهب قارا كوكلنی آق قیلغل ونهكه سكا یوقاریده ایسكی یاشلی شیخك ایتوب ایردی آنك سوزینی قولاغكه آلقه ایلهب طاقغل زیراكه نصیحت ایلهمك سهلدر قبول ایلمك مشكلدر (اوزك قیلمای كوكل بازارینی طی * كشیگه سوزلهمك تاچندتا كی) یعنی سن اوزك عبادتكه هوسنی چولغامای نچه كشیگه بوزنك فسقی نه مقداردر دیبو سوزلهمه (اگر

بولماسه كوڭلنك اختيارى * زيرا بولغاى قالسه مندين يادكارى) يعني اى الله يار
سنى الوغلار وياراناﻼر كوڭلنكه اختيار بيرماينچه التماس ايله‌سه‌ايدى مسلك
المتقين ديدكى كتابنى يازغىل ديو ايديلر ياالله‌يار التماسمز قبول‌ايله‌گل ودخى
سندين قيامت كونه ديگان يادكار وميراث قالور ديديلر (يتيب‌سن فارسى
تليدين كتابى * تمام آنده مسائل‌نلك جوابى) يعنى اى الله‌يار الوغلارنك سوزلرى
موجبنچه برفارسى كتابى يازسن اوشبو ثبات العاجزين‌كتابى كبى وهم آنگامسلك
المتقين ديو اسم قويب سن اول‌كتابده بارچه مسائل دينيه‌نلك جوابنى يازدك (همه تقوا
وفتوانلك جوابى * اون‌ايكى مكدين آرتق بيتى آنى) يعنى اول‌مسلك المتقين كتابكده بارچه
اهل فتوى وتقوى‌لارنلك جوابلرين يازيب سن اول كتابى علم الفقه مسئله‌لرنده
ايله‌ب‌سن نه‌حاجتكه بوثبار العاجزين‌نى آندين آرتق‌ايله اوزدن سوزلرگه زيراكه
مسلك المتقين اچنده اون‌ايكى ملك مسائل فقه‌نى يازدك ضرورة دينيه‌دن آندين
قاراغايلر (ديدك شئ قليل‌نى تركى تلدين * كيچ ايمدى البته بوقال قيلدين)
يعنى اى الله‌يار اوّل‌ايتب‌ايردك بر آزمونچه مسائل‌تصوف وتوحيدتى مسلك المتقين
كتابندن‌تركى‌تلينه يازغل ديب تركى يارانلرى‌نلك تله‌مكى‌موينچه بس‌آنداغ بولسه
مسلك المتقين كتابى‌نلك چوق‌مسائل‌لارنى بوثبات العاجزين‌اچنده يازدم ايمدى وعده‌ﯔﻪ
ثابت اولوب‌قال وقيلدين كيچكل زيراكه‌بارچه روايتلرنى يازمق‌سكا محالدر (اگرچه
يخشى‌سوز قندوشكردر * خطاسندين ولى‌خوف‌خطردر) يعنى اى الله‌يار اگرچه يخشى
سوزلر شكر كبى لذتلى بولسه‌ده خطا اولماقدين قورقوغ واردر بناگاه روايت
شاده‌لر يازيب ورطهٔ‌زندیقده قالميه‌سن (خطاسى بولماغاى ايغان سوزنگنى * تضرع
قيلغه سورگل بوزنگنى) يعنى اى الله‌يار بويازدق ثبات العاجزين كتابى‌نلك‌خطاسى
بولسه‌ده الله‌تعالى‌دن عفونى تله‌ب توفراقغه يوزنگنى سوروب زارلق ايله‌گاى سن
زيرا كه بنده‌لرنلك اشى دايم زاريلقدر نته‌كه بيوردى (خداغه زارى قيلغل ايرته
وشام * آشكنى پخته قيلغل قالماغاى خام) يعنى خداى‌تعالى‌گه ايرته وكيچه زاريلق
ايله‌گل ودخى عمل آشكنى پشورگل چى قالماسون رياوكبر وحسد ونسه‌كه اخلاق
ذميمه‌لر واردر آنلردين بيزار اولوب آنلر اوزرينه اخلاق حميده‌لر اوستروب
قويغل ديمكدر (حجاب مغفرت بارقاى خطاغه * سزاوار ايله‌گاى نورلوك عطاغه)
يعنى الله تعالى‌گه زاريلق ايله‌مك سببلى خطالرك اوزرينه يارلقانمق پرده‌سينى
ياپب رحمتى‌ايله نورلوك يارلقاشلرينه لايق‌ايله‌گاى رحمه‌الله تعالى بوحجاب مغفرت
ديوب كتابنى اختتام ايله‌مكده اسرار بلاغت واسرار واردر شونلك اوچون بو كلمه
ايله حسن اختتام ايله‌دى

(قد تم بعون الله الملك المنان)

بيت	فهرست الكتاب
٣	في بيان اسم مصنف وسبب تأليف عزيزه
٤	شيخ لغفه دورت آلت كيره‌ك بياني
٦	قصهٔ صوفي الله يار رحمه الله تعالى
٧	صوفي الله‌يار دورت كتاب تصنيف قيلدى
١٠	قصهٔ قوم عاد
١١	قصهٔ خاتم سليمان عليه السلام
١٢	قصهٔ عصاء موسى عليه السلام
١٢	موسى عليه‌السلام‌نك تياقنده اون خاصيت بار ايدى
١٥	سمروغ قوش بياني
٢٠	حضرت رسول الله صلى الله عليه وسلم‌نك صفتى بياني
٢١	دابة الارض بياني
٢٢	بيان سبب تأليف ثبات العاجزين
٢٤	اصل بنده‌لك بياني
٢٥	علم عقايدنك بياني
٢٦	الله‌تعالى‌نك سكز صفتلرينك بياني
٢٨	كوكلدين ياوز فكر كچ‌كنده سورهٔ حشرنك آخريني اوقويه‌لر ياكه سورهٔ اخلاصني اوقويه‌لر
٣٠	آخرتده خداى تعالى ديدارني كورگازو بياني
٣٥	ايماننك‌بياني
٣٧	عبادت بيش تورلوكدور
٣٨	مناجات صوفي الله‌يار رحمه الله‌تعالى
٤٠	فرشته‌لرگه ايمان كلتورمك بيانىده
٤٠	عالم لفظنى لام اوستى برله اوقوغل
٤١	كتابلرغه ايمان كلتورمك بياني
٤١	پيغمبرلرگه ايمان كلتورمك بياني
٤٤	پيغمبر صلى الله عليه وسلم‌نك معراجى‌نك بياني
٤٦	اصحاب كرام‌نك بيانىده
٤٨	معاويه رضى الله عنه ويزيد قصه‌سى
٥١	شرط امامت‌نك بياني
٥٢	وليلرنك كرامتى بياني
٥٣	خوارق عادت قسملرى بياني
٥٤	حكايت سامرى
٥٥	حكايت فرعون عليه اللعنه
٦١	اجل اتحادى‌نك بياني
٦٢	عذاب قبرنك بياني
٦٦	قيامت حق‌لغى‌نك بياني
٦٩	ترازوى قيامت‌نك بياني
٦٩	صراط كوپرى‌نك بياني
٧٠	مناجات صوفي الله‌يار رحمه الله تعالى
٧١	حوض كوثرنك بياني
٧٢	شفاعت‌نك بياني
٧٦	جنت ودوزخ‌نك بياني
٧٨	مناجات بدرگاه قاضى الحاجات
٨٠	مصنفنك شكستهٔ نفس‌لك قيلغانى
٨١	هماى قوشى بيانىده
٨٧	مصنف رحمة الله عليه‌نك وصيتى‌نك بياني
٨٩	سالك كنج‌نى استمك بياني
٩٧	سالك رضا مقامن استمك بياني
٩٨	سالك قضاغه راضى بولماق وبلاغه صبر قيلماق بياني
١٠٢	حكايت
١٠٣	سالك هوا وهوسدن كيچوب قورقرغى كوب بولغانى
١٠٥	پند ونصيحت
١٠٧	حكايت رابعه
١٠٨	مناجات بدرگاه قاضى الحاجات
١٠٩	مسندين يراغ بولماق بياني
١١٣	حكايت حجاج
١١٥	في بيان ذم الطمع

١١٩ زمانه شیخی نڭ تعریفی
١٢٠ حکایت ثوبان رضی الله عنه
١٢٠ ایزگولر برله صحبت توتماق بیانی
١٢٤ حکایت دیو علیه اللعنه
١٢٤ دنیادن تجرد حقنده
١٢٦ جذبهٔ شیطان بیانی
١٢٧ کلغان بالخاء اوچاق روبی در
١٣٠ حکایت
١٣٥ شیخ کامل استمك وشریعتکه ایه‌رمك حقنده
واوضاع اہل تصوف
١٣٩ خواجه بهاءالدین نڭ ایکی مریدی نڭ حکایتی
١٤٣ حکایت شیخ حسن بصری رحمه الله علیه
١٤٦ عقلنی اشکه بیورمق تکبرلك عالملرگه سرزنش بیانی
١٤٩ حکایت بدبختان
١٥٠ تکبرلك قیلماق تواضع لقنی اختیار قیلماق بیانده
١٥٦ حکایت
١٥٧ توکل قیلوب یولغه کرمکنڭ بیانیدر
١٥٨ خضر والیاس علیهما السلام بیانی
١٦٣ حکایت ابن مبارك
١٦٥ تقوی قیلوب حرام وشبهه‌دن قاچماق بیانی
١٦٦ حکایت خواجه بهاءالدین رحمه الله تعالی علیه
١٧١ حکایت احمد بن حنبل رحمه الله الله تعالی
١٧٣ ـچوك تللی بولوب یمان سوزدن قایتمق بیانی
١٧٦ حکایت لقمان
١٧٧ ایکی مؤمن بربریگه خیر قیلماق بیانده
١٨٠ کوزنی حرامدن یومماقنڭ بیانی
١٨٣ آلتی گروه عرش کوله‌گه‌سنده اولور
١٨٤ حکایت شیخ بسطام
١٨٥ فکر ایله‌مکنڭ بیانی
١٨٧ حکایت
١٨٨ حکایت طالب نڭ حریص عشق بولماقینڭ بیانی
١٩٠ حکایت دنیا مکاره نڭ بیانی
١٩٤ دنیاغه حرصدن نهی ایله‌مك بیانی
١٩٧ اورمه‌کوچ وقرمسقه بیانی
١٩٨ حرصلك نڭ شومینڭ بیانی
٢٠٢ نفس شومنڭ بیانی
٢٠٧ وعده‌ده توزلیك بیانی
٢٠٩ خلیل اوغلی حضرت اسماعیل علیهما السلام نڭ بیانی
٢١٣ سفرده یولداشلره مهربانلق بیانی
٢١٥ حکایت سعد وسعید نڭ بیانی
٢١٥ مؤمن دائم خوف ورجاده بولماق بیانی
٢١٧ حکایت
٢١٨ خدای تعالی نڭ رحمتندن امید وار بولمقنڭ بیانی
٢٢٠ حکایت فاسقی گناهدن یانغانی
٢٢٢ قضاغه راضی بولوب وبلاغه صبر ایله‌مك بیانی
٢٢٢ قضا ایله بلانڭ آیرماسی
٢٢٤ حکایت عبدالله انصاری رضی الله تعالی عنه
٢٢٥ فقیرلرنی حقیر کورمك بیانی
٢٢٧ خیانتدن ایراق بولوب دیانتلی بولمق بیانی
٢٣١ خلایقدن رنجو آغرلقنی یوکله‌مك بیانی
٢٣٢ حکایت جنایاق یاصامق بیانی

٢٣٤	حکایت پیغمبر علیه الصلوة والسلام نلك مبارك تشینلك بیانی
٢٣٥	حکایت خواجه بهاء الدین رحمه الله عوانیغه یولقغانی
٢٣٥	مناجات خواجه بهاء الدین رح الله تعالی
٢٤٠	ناظم رحمه الله مریدلرینه عذر بیانی
٢٤٢	مصنف رحمه الله تعالی نلك اوغلینه ایتکان وصیتی
٦٤٤	مه‌لك ایله چیکله‌وکنلك بیانی

شارح (١٧٣) نچی صحیفه‌ده غلط ایله‌مش احمد بن حنبل ایله‌راضیه قصه‌سنده چونکه راضیه‌نلك سؤالی بشر حافینلك وفاتندن صونك بولمقی بیلیندن آنکلانادر امام احمد (٢٤١) نچی سنه وفات بشر حضرتی (٢٦٠ وفات) پس امام احمد بشردن (٢١ سنه) مقدم وفات بولمق کرك

شارح نلك ترجمه‌سی : تاج الدین بن یالچغل الباشغری ١٢٥٣ سنه

حدودنده شعبان آینده وفات ایدوب ایمانلی نام قریه‌ده مدفوندر.

برادران کریمفلر کتبخانه‌سنده ، قازان باصماسی

تفسیر ، حدیث ، وعظ ، اصول وفقه کتابلری :

الاتقان فی ترجمة القرآن صاف تاتار تلنده.	
(شیخ الاسلام حمیدی)	٤ صوم
معتبك تفسیری (شاکرجان الحمیدی)	٥٠ «
مشکاة المصابیح (٢جلد)	٤صوم ٥٠ «
الجامع الصغیر (٢جزء)	١ « ٥٠ «
کنوز الحقایق فی حدیث خیر الخلایق	٨٥ «
حدیث الاربعین (للنووی)	١٠ «
طریقهٔ محمدیه	٦٥ «
طریقهٔ محمدیه ترجمه‌سی ٢جزء	
(شیخ الاسلام حمیدی)	٢ « ٥٠ «
عین العلم	٢٥ «
عین العلم ترجمه‌سی	١ صوم «
شرح عین العلم لعلی القاری	٢صوم ٥٠ «
مشکاة الانوار فی لطائف الاخبار	١ « ٥٠ «
تعلیم المتعلم	٨ «
مجالس الشهور	٨٠ «
مفاتح الجنان شرح شرعة	
الاسلام	٢ « «
شرعة الاسلام	٥٠ «
التنبیهات المهمة علی بعض	
انس خیر الامة	١ صوم «
حجة الاسلام ترجمة ایها الولد	٢٥ «
توضیح مع التلویح وشرح الشرح	٣ « ٥٠ «

شرح المنار لابن الملك	١ صوم ٢٠
زبدة الاسرار	٤٠ تین
الهدایة مع الکفایة	٤ « ٥٠ «
شرح الوقایة	١ « ٥٠ «
مختصر الوقایه فی مسائل الهدایه	٧٠ «
مختصر القدوری	٤٠ «
جامع الرموز مع غواص	
البحرین	٥ « ٥٠ «
کنز العباد شرح الاوراد	٢ « «
حلبی صغیر	٨٠ «
هدیة الصعلوك	٨٠ «
تحفة الملوك	١٥ «
منیة المصلی	١٥ «
نور الایضاح	٢٥ «
شرح فقه کیدانی قهستانی	٢٠ «
مختصر الوقایه ترجمه‌سی	١ « «
مختصر القدوری ترجمه‌سی	١ « ٤٠ «
تحفة الملوك ترجمه‌سی	٣٥ «
منیة المصلی ترجمه‌سی	٢٥ «
فقه کیدانی ترجمه‌سی	٧ «
تعلم الصلوة ترجمه‌سی	٢٥ «
شروط الصلوة ترجمه‌سی	٧ «
شرعة الاسلام ترجمه‌سی	١ « ٥٠ «